

ILDEFONSO FALCONES

REGINA DESCULȚĂ

Ildefonso Falcones

Regina desculță

Cuprins

I. Măreață zeiță

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

II. Cânt de sânge

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

III. Glasul neatârării

23 24 25 26 27 28

IV. Patimă înfrânată

29 30 31 32 33 34 35 36

V. Glasul frânt

37 38 39 40 41 42 43 44 45

VI. Vaier de galeră

46 47 48 49 50

Nota autorului

Să fii flamenco e lucru însemnat: e să ai altă carne,
suflet, patimi, piele, instincte, dorințe;
alt chip de-a vedea lumea,
cu simțurile stârnite;
ursita conștiinței,
muzica-n sânge,
sălbăticie neatârnată,
bucurie-nlăcrimată,
pătımirea și viața
și dragostea adumbrind;
să nu înduri rutina,
metoda ce-ngrădește;
să te lași pătruns de cânt,
de vin și sărutări;
să prefaci viața în minunată artă,
capriciu și libertate;
să nu îngădui povara mediocrității;
să pui totul la bătaie;
să te desfeți, să te dăruiești, să te simți,
să trăiești!

Elegia cantautorului, Tomás Borrás

I
Măreață zeiță

În clipa în care se pregătea să pună piciorul pe cheiul din Cádiz, Caridad șovăi. Se afla tocmai la capătul pasarelei, pe o felucă, vas ce-i debarcase de pe *Regina*, corabia escadrei cu avuții care însoțise peste ocean cele șase cargoboturi cu mărfuri de preț. Femeia ridică privirea spre soarele iernatic ale cărui raze se așterneau peste larma și forfota din port: descărcau unul dintre cargoboturile care-i întovărășiseră din orașul La Habana. Soarele se strecură printre găurile pălăriei ei de paie roase, orbind-o. Zarva o făcu să tresară și să se încordeze, speriată, ca și cum strigătele ar fi fost îndreptate împotriva ei.

– Nu sta locului aici, arăpoaico! o bruftui un matelot care, venind în urma ei, o depăși nepăsător.

Caridad se poticni, la un pas de-a se prăvăli în apă. Alt bărbat care venea din urmă dădu să i-o ia înainte, dar femeia sări stângace pe chei, se depărtă și se opri din nou, pe când o parte din mateloți descărcau în continuare mărfurile printre hohote de răs, făcând haz și punând tot soiul de rămășaguri neobrăzate pe muierea care avea să-i facă să uite lunga călătorie peste ocean.

– Bucură-te de slobozie, negreso! îi strigă alt bărbat când trecu pe lângă ea, îngăduindu-și să-i lipească o palmă surdă peste fese.

Unii dintre tovarășii acestuia izbucniră în răs. Caridad nu se clinti, avea privirea ațintită la coada lungă și murdară care sălta pe spinarea marinarului și atingea ușor cămașa zdrențăroasă în ritmul unui mers nesigur, pe când bărbatul se îndepărta spre Puerta de Mar.

„Slobodă?”, se întrebă atunci. Care slobozie? Dincolo de chei, zări zidurile pe unde se pătrundea în oraș prin Puerta de Mar: mare parte din cei peste cinci sute de oameni care alcătuiau echipajul corăbiei *Regina* se îmbulzeau în fața intrării, unde o armată de slujbași – vameși, inspecori și magazineri – îi cercetau în căutare de mărfuri interzise și îi chestionau în legătură cu ruta vaselor, să afle dacă vreunul dintre ele se despărțise de convoi și se abătuse din drum pentru a face contrabandă și a batjocori vistieria

regelui. Oamenii așteptau nerăbdători să fie duse la bun sfârșit formalitățile obișnuite; cei aflați mai departe de slujbași, feriți în mijlocul mulțimii, cereau în gura mare să li se permită să treacă, dar inspectorii nu se lăsau înduplecați. *Regina*, maiestuos ancorată pe canalul Trocadero, transportase în magaziile sale mai bine de două milioane de pesos peșin și încă pe atât în rame din argint lucrat, acestea fiind doar câteva dintre comorile pe care le adusese din Indii, în afară de Caridad și de don José, stăpânul ei.

Blestemat fie don José! Caridad îl îngrijise în timpul călătoriei peste ocean. „Boala marinarilor”, asta ziseseră că avea. „O să moară”, o incredințaseră, de asemenea. Și într-adevăr, îi sunase ceasul după o nesfârșită agonie, în timpul căreia trupul îi fusese mistuit zi după zi de cumplite umflături, fierbințeli și sângerări. Stăpân și sclavă petrecuseră o lună închiși într-o cabină strâmtă și îmbâcsită, cu un singur hamac, la pupa pe care, după ce plătise bani frumoși, don José îl înduplecase pe căpitan să i-o înjghebe din tăblii, furând din spațiul folosit la comun de ofițerii de pe vas. „Elegua¹, fie ca sufletul lui să nu-și afle nicicând odihna, să rătăcească pribeag”, se rugase Caridad, simțind în spațiul redus prezența puternică a Ființei Supreme, Dumnezeu acela care cârmuiește soarta muritorilor. Parcă auzind-o, stăpânul cerșise îndurare cu ochi gălbejiți, înspăimântători, și întinsese mâna căutând căldura vieții care simțea că i se scurge din trup. Singură cu el în cabină, Caridad îi refuzase această consolare. Nu întinsese și ea mâna când o despărțiseră de micul ei Marcelo? Și ce făcuse atunci stăpânul? Îi zisese vechilului de pe plantația de tutun s-o țină bine și-i poruncise sclavului negru să ducă micuțul de acolo.

– Și fă-l să tacă! adăugase de pe aleea din fața conacului, unde sclavii se strânseseră să afle cine avea să fie noul lor stăpân și ce soartă îi aștepta de atunci înainte. Nu suport...

Don José tăcuse brusc. Pe fețele sclavilor se zugrăvea limpede uimirea. Printr-o lovitură inconștientă cu mâna, Caridad izbutise să se elibereze din strânsoarea vechilului și încercase să se repeadă spre fiul ei, dar își dăduse seama imediat de nesocotința ei și se oprise. Preț de câteva clipe se mai auziseră doar țipetele ascuțite și desperate ale lui Marcelo.

– Pofțiți s-o biciuiesc, don José? întrebuse vechilul, apucând-o din nou pe Caridad de braț.

– Nu, hotărâse acesta după ce stătuse pe gânduri. Nu vreau s-o

---

¹ Una dintre zeitățile de seamă ale religiei yoruba. (n.tr.)

duc în Spania vătămată.

Și atunci, la un gest sever al vechilului, negrul acela mătăhălos pe nume Cecilio îi dăduse drumul și târâse copilul spre colibe. Caridad se prăbușise în genunchi și hohotele ei de plâns se amestecaseră cu ale copilului. Fusesse ultima dată când își mai văzuse fiul. Nu îi îngăduiseră să-și ia rămas-bun de la el, nu îi dăduseră voie...

– Caridad! De ce stai acolo, femeie?

Auzindu-și numele rostit, reveni la realitate și recunoscu în zarva din port vocea lui don Damián, bătrânul capelan de pe *Regina*, care debarcase și el. Pe loc lăsă să-i scape bocceaua, își descoperi capul, plecă privirea și o aținti spre pălăria de paie roasă, pe care începu s-o frământa în mâini.

Nu poți rămâne pe chei, urmă preotul, apropiindu-se de ea și luând-o de braț. Contactul dură preț de-o clipă; părintele îi dădu drumul, tulburat. Să mergem, stăruii cu o oarecare nervozitate, însoțește-mă.

Străbătură bucata de drum care-i despărțea de Puerta de Mar: don Damián purtând un cufăraș, Caridad cu bocceaua și pălăria de paie în mâini, fără a-și lua privirea de la sandalele capelanului.

– Faceți loc unui slujitor al Domnului, le ceru părintele mateloților care se îmbulzeau în fața porții.

Încetul cu încetul, mulțimea se dădu la o parte pentru a-i face loc să treacă. Caridad îl urma, târșându-și picioarele desculțe, neagră ca abanosul, cu capul plecat. Cămășoia simplă, lungă, de culoare cenușie care-i slujea de rochie, din pânză groasă și aspră, nu reușea să ascundă femeia trupeșă, bine clădită, la fel de înaltă ca unii dintre mateloții care ridicară privirea să caște gura la părul ei negru, des și inelat, pe când a altora se pierdea între sânii ei, mari și fermi, sau rătăcea peste șoldurile ei voluptuoase. Când auzi fluierături, comentarii neobrăzate și câte-o invitație îndrăzneată, capelanul se mărgini să ridice o mână, fără a se opri din mers.

– Sunt părintele Damián García, se prezentă el, întinzând hărțile spre unul dintre vameși, după ce depășiseră mulțimea de mateloți, capelan pe corabia de război *Regina* din flota Maiestății Sale.

Vameșul aruncă o privire peste documente.

– Sfinția Voastră îmi îngăduie să cercetez cufărul?

– Obiecte personale, răspuse părintele deschizându-l.

Mărfurile sunt înscrise cum se cuvine în documente.

Vameșul încuviință, scotocind în interiorul cufărului.

– Vreo neplăcere în timpul călătoriei? întrebă slujbașul fără să se uite la el, cumpănind o păpușă de tutun. Ați întâlnit vase vrăjmașe sau străine de flotă?

– Nu. Totul a mers după cum fusese prevăzut.

Vameșul încuviință.

– Sclava Domniei Voastre? întrebă arătând spre Caridad, după ce isprăvi cercetarea. Nu-i în acte.

– Ea? Nu. E o femeie slobodă.

– Nu pare, zise vameșul proțăpindu-se dinaintea lui Caridad, care strânse și mai tare bocceaua și pălăria de paie. Uită-te la mine, negreso! mârâi slujbașul. Ce ascunzi?

Câțiva dintre ceilalți vameși care cercetau mulțimea de mateloți se opriră din lucru și se întoarseră spre slujbaș și spre femeia care rămăsese cu capul plecat dinaintea lui. Mateloții care le făcuseră loc să treacă se apropiară.

– Nimic, nu ascunde nimic, sări don Damián.

– Nicio vorbă, părinte. Toți cei care nu îndrăznesc să privească în față un vameș ascund ceva.

– Ce s-ascundă nefericita asta? stăruie părintele. Caridad, dă îmi hârtiile tale.

Femeia scotoci în boccea, căutând documentele primite de la notarul de pe corabie, pe când don Damián vorbea în continuare.

– S-a imbarcat în portul La Habana împreună cu stăpânul ei, don José Hidalgo, care voia să se întoarcă pe meleagurile de baștină înainte de a-și da obștescul sfârșit, dar și-a dat duhul în timpul călătoriei peste ocean, Dumnezeu să-l aibă în pază!

Caridad întinse documentele sale, mototolite, spre vameș.

– Înainte să-și dea duhul, urmă don Damián, cum se obișnuiește pe corăbiile Maiestății Sale, don José a întocmit un testament și a poruncit slobozirea roabei sale Caridad. Aveți acolo înscrisul de slobozie pe care i l-a înmănat notarul de pe corabie.

„Caridad Hidalgo, scrisese notarul preluând numele stăpânului mort, cunoscută și sub numele de Cachita; roabă neagră de culoarea abanosului, sănătoasă și cu o constituție zdravănă, părul negru și creț, în vârstă de aproximativ douăzeci și cinci de ani.”

– Ce ai în legătura aia? întrebă vameșul după ce isprăvi de citit documentele care dovedeau slobozia lui Caridad.

Femeia desfăcu bocceaua și îi arătă. O pătură veche și o flanelă,

tot avutul ei, veșmintele pe care stăpânul i le dăduse în ultima vreme: flanela, iarna trecută; pătura, în urmă cu două ierni. Ascunse printre straie avea câteva trabucuri pe care izbutise să le drămuiească pe corabie după ce le șterpelise de la don José. „Și dacă le găsește?”, se temu. Vameșul dădu să cerceteze bocceaua, dar, văzând straiele vechi, se strâmbă.

– Uită-te la mine, negreso, îi ceru.

Tremurul care cuprinse trupul lui Caridad era vădit pentru toți cei de față. Nu privise niciodată un bărbat alb când i se adresa.

– E speriată, interveni don Damián.

– Am zis să se uite la mine!

– Uită-te, o rugă capelanul.

Caridad ridică fața rotundă, cu buze groase și cărnoase, nas turtit și ochi mici, fumurii, care se străduiră să privească dincolo de vameș, spre oraș.

Omul se încruntă și căută zadarnic privirea fugară a femeii.

– Următorul! cedă brusc, rupând tensiunea și dezlănțuind o avalanșă de mateloți.

Don Damián, urmat îndeaproape de Caridad, străbătu Puerta de Mar, o străduță flancată de două turnuri crenelate, și pătrunse în oraș. În urmă, pe Trocadero, rămâneau *Regina*, corabia cu două punți și mai bine de șaptezeci de tunuri cu care navigaseră din La Habana, și cele șase nave comerciale pe care le escortase, cu magaziiile lor burdușite de mărfuri din Indii: zahăr, tutun, cacao, ghimbir, salce, anii, cârmâz, caret, argint... Călătoria fusese o izbândă, iar Cádiz îi întâmpinase cu dangăte de clopot. Spania era în război cu Anglia; flotele din Indii, care până în urmă cu câțiva ani străbăteau oceanul strașnic păzite de corăbii din flota regală, nu mai circulau, ca urmare, comerțul se desfășura cu vase comerciale, nave particulare care căpătau învoire din partea regelui pentru călătorie. De aceea, sosirea mărfurilor și a comorilor, atât de necesare pentru vistieria regală spaniolă, deșteptase în oraș o atmosferă sărbătorească, ce se simțea peste tot.

Ajungând pe strada Juego de Pelota, lăsând în urmă biserica Nuestra Señora del Populo și Puerta de Mar, don Damián se îndepărtă de valurile de mateloți, soldați și neguțatori și se opri.

– Dumnezeu să te însoțească și să te ocrotească, Caridad, îi dori întorcându-se spre ea, după ce așezase cufărul pe jos.

Femeia nu răspunse. Își îndesase pălăria de paie peste urechi, iar capelanul nu-i putu zări ochii, în schimb, și-i închipui cu privirea ațintită la cufăr sau la sandale, sau...

– Am treburi de făcut, pricepi? încercă să se scuze. Du-te de-ți caută ceva de lucru. Acesta e un oraș foarte bogat.

Don Damián își însoți cuvintele de un gest cu mâna dreaptă, atingând antebrațul lui Caridad; de data asta, el fu cel care plecă privirea pentru o clipă. Când o ridică din nou, întâlni ochii cenușii ai lui Caridad ațintiți asupra lui, la fel ca în nopțile călătoriei peste ocean, când, după moartea stăpânului, luase sclava în grijă și o ascunsese de mateloți la ordinul căpitanului. I se întoarse stomacul pe dos. „Nu m-am atins de ea”, își repetă pentru a nu știu câta oară. Nu pusese niciodată mâna pe ea, însă Caridad îl privise cu ochi lipsiți de expresie, iar el... El nu se putuse stăpâni să nu se masturbeze pe sub veșminte la vederea acelei muieri splendide.

De îndată ce se prăpădise don José, se îndeplinise ritualul îngropăciunii: spuseseră trei rugăciuni de veșnică pomenire, iar cadavrul fusese aruncat peste bord, îndesat într-un sac, cu două urcioare de apă legate de picioare. Atunci căpitanul poruncise să se înlăture cămăruța, iar notarul cheazășuise bunurile răposatului.

Don José era singurul pasager de pe corabie; Caridad, singura femeie aflată la bord.

– Părinte, îi spusese capelanului după ce dăduse porunca, vă fac răspunzător de a o ține pe negresă departe de echipaj.

– Dar eu... dăduse să se împotrivescă don Damián.

– Chiar dacă nu e a Domniei Voastre, o puteți hrăni cu merindele aduse la bord de senior Hidalgo, hotărâse slujbașul, neluând în seamă împotrivirea.

Don Damián o ținu pe Caridad zăvorâtă în cămăruța lui mititică, unde era loc doar pentru hamacul atârnat de la un capăt la celalalt al încăperii, pe care în timpul zilei îl strângea într-un sul. Femeia dormea pe jos, la picioarele lui, sub hamac. În primele nopți, capelanul se refugiase în lectura cărților sfinte, dar încetul cu încetul privirea lui începuse să urmărească razele opaițului care, parcă înzestrate cu voință proprie, păreau să se abată de la paginile tomurilor lui greoaie și să se încâpățâneze a o lumina pe femeia care dormea ghemuită atât de aproape de el.

Se luptase cu fanteziile care dădeau năvală la vederea coapselor lui Caridad, când ieșeau de sub pledul cu care se acoperea, a

sânilor ei, care urcau și coborau în ritmul respirației, a feselor sale. Și cu toate acestea, aproape involuntar, începuse să se atingă. Se poate să fi fost trosnetul bânelor de care atârna hamacul sau poate încordarea care se adunase, treptat, într-un spațiu atât de redus, cert este că femeia deschisese ochii și întreaga lumină al opaițului se adunase în ei. Don Damián simțise cum îi iau foc obrajii și, pentru o clipă, rămăsese nemișcat, însă dorința lui se întetise sub privirea lui Caridad, aceeași privire lipsită de expresie cu care-i întâmpina acum cuvintele.

– Ascultă-mă, Caridad, stăruie. Caută-ți de lucru.

Don Damián luă cufărul, îi întoarse spatele și-și văzu de drum.

„De ce mă simt vinovat?”, se întrebă, făcând un popas ca să pună cufărul în mâna cealaltă. Ar fi putut s-o silească, își găsi o scuză, ca întotdeauna când simțea că-l strânge gheara vinovăției. Era doar o sclavă. Poate... Poate că nici măcar n-ar fi fost nevoie să recurgă la violență. Oare nu erau toate sclavele negrese femei ușoare? Don José, stăpânul ei, recunoscuse la o spovedanie: se culca cu toate.

– Cu Caridad am avut un fiu, îi dezvăluise, poate doi, dar nu, nu cred. Al doilea, băiețelul acela neîndemânatic și nerod, era la fel de negru ca ea.

– Vă căiți? îl întrebă preotul.

– Că am copii cu negresele? răspunsese plantatorul de tutun. Părinte, vindeam negrișorii la o moară a popilor, din apropiere. Nu și-au făcut niciodată griji pentru sufletul meu păcătos când mi-au cumpărat.

Don Damián se îndrepta spre catedrala Santa Cruz, de cealaltă parte a limbii înguste de pământ pe care se afla orașul împrejmuț de ziduri, închizând golful. Înainte să cotească spre o fundătură, întoarse capul și întrezări silueta lui Caridad prin marea mișcătoare de oameni: se îndepărtase până ce dăduse cu spatele de un zid, unde stătea neclintită, străină de lume.

„O să se descurce”, își spuse, iuțind pasul și cotind pe o străduță. Cádiz era un oraș bogat în care se puteau întâlni comercianți și negustori din întreaga Europă și unde banii curgeau gărlă. Era o femeie liberă, drept urmare trebuia să învețe să trăiască în slobozie și să muncească. Străbătu o bună bucată de drum și, când ajunsese într-un loc de unde lucrările la noua catedrală din apropiere de Santa Cruz se zăreau clar, stătu locului. Ce muncă putea face sărmana nenorocită? Nu se pricepea la

nimic, în afară de a roboti pe o plantație de tutun, unde trăise de la zece ani când, adusă din regatul *lucumi*², în golful Guinea, fusese cumpărată de negustorii englezi de sclavi în schimbul a cinci suluri nenorocite de pânză, pentru a fi vândută din nou pe nesățioasa și nevoiașa piață cubaneză. Asta-i povestise însuși don José Hidalgo capelanului când acesta se interesase de motivul pentru care o alesese pentru călătorie.

– E voinică și ispititoare, adăugase plantatorul făcându-i cu ochiul. Și s-ar părea că e stearpă, iar asta e întotdeauna un folos după ce părăsește plantația. După ce-a zămislit copilul ăla nătâng...

Don José îi mai povestise că era văduv și avea un fiu licențiat care făcuse studii la Madrid, spre care se îndrepta pentru a-și petrece cu el ultimele zile. În Cuba avea o plantație de tutun foarte mănoasă, pe o câmpie în apropiere de La Habana, pe care o lucra el însuși cu ajutorul a vreo douăzeci de sclavi. Singurătatea, bătrânețea și presiunile făcute de cultivatorii de trestie-de-zahăr pentru a obține pământuri pentru acea industrie înfloritoare îl împinseseră să-și vândă proprietatea și să se întoarcă în patrie, dar după douăzeci de zile pe mare scorbutul îl lovise și dospise cu furie în constituția lui slabă și veștedă. Febra, edemurile, pielea pătată și gingiile sângerânde îl siliseră pe medic să declare pacientul incurabil.

Atunci, așa cum era musai pe navele regelui, căpitanul corăbiei *Regina* poruncise notarului să se înfățișeze în cămăruța lui don José pentru a consemna ultimele sale dorințe.

– O slobozesc pe sclava mea Caridad, șoptise bolnavul după ce dăduse vreo două dispoziții testamentare din milostenie și lăsase moștenire toate bunurile sale acelui fiu pe care nu mai avea să-l reîntâlnească.

Femeia nici nu apucase să-și arcuiască buzele groase într-o expresie vagă de satisfacție aflând că era slobodă, își aminti preotul oprit în stradă.

„Nu vorbea!” Don Damián își aminti strădania de a distinge glasul lui Caridad între sutele de voci care se rugau la slujbele de duminică de pe covertă sau șoptele ei sfielnice seara, înainte de culcare, când o silea să se roage. Ce muncă putea face femeia aia? Capelanul era conștient de faptul că aproape toți sclavii care-și dobândeau slobozia sfârșeau prin a munci pentru foștii lor stăpâni

---

² Popor de afro-caraibi (n.tr.)

în schimbul unei simbrii de mizerie, din care cu greu izbuteau să acopere niște nevoi pe care înainte, ca sclavi, le aveau asigurate, sau erau osândiți să ceară pomană pe străzi, înfruntându-se cu mii de alți cerșetori. Iar aceștia se născuseră în Spania, cunoșteau meleagurile și oamenii, unii erau dezghețați și inteligenți. Cum putea să se descurce Caridad într-un oraș mare precum Cádiz?

Suspină și-și trecu mâna de mai multe ori peste bărbie și peste puținul păr care-i mai rămăsese. Apoi se răsuci, pufni ridicând din nou cufărul și, cu el în spinare, se pregăti să se întoarcă pe drumul pe care venise. „Ce-i de făcut acum?”, se întrebă. Putea... Putea rândui ca ea să muncească la fabrica de tutun, la asta se pricepea. „E foarte pricepută cu frunzele; le tratează cu afecțiune și blândețe, așa cum se cade, știe să le recunoască pe cele mai potrivite și să răsucescă trabucuri bune”, îi spusese don José, dar asta ar fi însemnat să ceară favoruri și să se afle că el... Nu-și putea asuma riscul ca femeia să povestească cele petrecute pe corabie. În fabrică trudeau în jur de două sute de muncitoare care șușoteau fără încetare și bârfeau în timp ce produceau trabucurile acelea subțiri de Cádiz.

O găsi pe Caridad tot lipită de zid, nemișcată, lipsită de apărare. O ceată de mucoși își bătea joc de ea, pe lângă nepăsarea oamenilor care tot veneau și plecau din port. Don Damián se apropie tocmai când unul dintre puști se pregătea să azvârle cu o piatră în ea.

– Stai! strigă.

Băiatul incremeni cu brațul ridicat; tânăra își descoperi capul și plecă privirea.

Caridad se îndepărtă de grupul de șapte pasageri care se imbarcaseră pe vasul care avea să urce pe râul Guadalquivir până la Sevilla și, ostenită, încercă să-și găsească un loc în grămada de boccalăcuri înghesuite la bord. Nava era o tartană arătoasă cu o singură pânză, care sosise în Cádiz aducând o încărcătură din prețiosul ulei al mănoasei lunci sevilane.

Din golful Cádiz navigară în cabotaj până la Sanlucar de Barrameda, unde se află gura de vărsare a Guadalquivirului. Dinaintea coastelor așezării Chipiona, alături de alte tartane și vase, se pregătiră să aștepte fluxul și vânt prielnic pentru a trece peste primejdiosul banc Sanlucar, temutele grinduri de nisip care preschimbaseră zona într-un cimitir de vase. Abia după ce se întruneau toate condițiile necesare pentru a înfrunta grindul,

căpitanii se încumetau să treacă. Apoi aveau să meargă pe râu în amonte profitând de impulsul mării, care se făcea simțită până în apropiere de Sevilla.

– S-a întâmplat ca unele nave să fie nevoite să aștepte până la o sută de zile ca să treacă grindul, zicea un matelot stând la taifas cu un pasager îmbrăcat în straie bogate, care aruncă imediat o privire îngrijorată spre Sanlucar și spre spectaculoasele sale smârcuri, parcă implorând să nu sufere aceeași soartă.

Așezată între niște saci, rezemată de bord, Caridad se lăsă în voia mișcării legănate a tartanei. Marea arăta un calm încordat, același care se vădea la toți cei aflați la bord, același care stăpânea celelalte vase. Nu era doar așteptarea, era și teama unui atac din partea englezilor sau a corsarilor. Soarele începu să coboare spre asfințit, pe când apele căpătau o culoare metalică, amenințătoare, iar sporovăielile pline de neliniște ale echipajului și pasagerilor se topiră în șoapte. Asprimea iernii se dezvălui odată cu asfințitul, și umezeala o pătrunse pe Caridad până la oase, sporind senzația de frig. Îi era foame și era ostenită. Îmbrăcase haina, la fel de cenușie și de decolorată ca rochia, ambele din flanea groasă, în contrast cu ceilalți pasageri care se îmbarcaseră odată cu ea și care se gătiseră cu ceea ce socoteau a fi veșminte bogate în culori vii. Băgă de seamă că-i clănțăneau dinții și că avea pielea zbârlită, drept pentru care căută pledul în boccea. Degetele ei atinseră ușor un trabuc, pe care îl pipăi cu delicatețe, amintindu-și aroma, efectele lui. Avea nevoie de el, jinduia să-și piardă simțurile, să uite de oboseală și de foame... Ba chiar și de slobozie.

Se înfășură în pled. Don Damián o suise pe vasul acela, primul pe care-l găsisese gata să plece din portul Cádiz.

– Du-te la Sevilla, în Triana, îi spusese după ce se înțelesese cu căpitanul asupra prețului și îl plătise din buzunarul lui. Ajunsă acolo, caută mănăstirea Minimelor³ și spune-le că te-am trimis eu.

Lui Caridad i-ar fi plăcut să aibă curajul de a-l întreba ce era Triana sau cum avea să găsească mănăstirea aceea, dar el aproape că-i dăduse brânci să se îmbarce, tulburat, aruncând priviri în dreapta și-n stânga, de parcă s-ar fi temut ca cineva să nu-i vadă împreună.

Adulmecă trabucul și mireasma lui o purtă înapoi, în Cuba. Ea știa doar unde se aflau coliba ei și plantația și moara la care se

---

³ Ordin monahal întemeiat de Sfântul Francisc din Paola (1416–1507). (n.tr.)

ducea în fiecare duminică împreună cu ceilalți sclavi ca să asculte slujba și apoi să cânte și să danseze până la istoveală. De la colibă pe plantație și de pe plantație la colibă, zi de zi, lună de lună, an de an. Cum avea să găsească o mănăstire? Se ghemui cu spatele la bord și-și lipi spinarea de lemnul corăbiei, căutând un contact cu realitatea care dispăruse. Cine erau străinii aceia? Și Marcelo? Ce soartă o fi avut? Ce-o fi făcând prietena ei Maria, mulatra alături de care cânta la cor? Dar ceilalți? Ce căuta ea, noaptea, pe un vas străin, într-o țară necunoscută, în drum spre un oraș despre care nici nu știa că există? Triana? Nicicând nu se încumetase să îi întrebe ceva pe albi. Ea știa întotdeauna ce avea de făcut! N-avea nevoie să întrebe.

Amintirea lui Marcelo îi umezi ochii. Dibui în bocceaua ei căutând cremenea, amnarul și iasca, să aprindă focul. Aveau să-i îngăduie să fumeze? Pe plantație putea fuma, era ceva obișnuit. Îl plânsese pe Marcelo în timpul călătoriei peste ocean. Ba chiar... Ba chiar fusese ispășită să se arunce în apă ca să pună capăt suferinței aceleia nesfârșite. „Dă-te de acolo, negreso! Vrei să cazi în apă?”, o prevenise unul dintre mateloti. Ea se supusese și se îndepărtase de bord.

Ar fi avut curaj să se arunce dacă n-ar fi apărut matelotul acela? Nu vru să mai sucească problema pe toate fețele; în schimb, observă oamenii din tartană: păreau agitați. Se pornise fluxul, dar vântul nu era prielnic. Unii fumau. Izbi cu pricepere amnarul de cremene și iasca se aprinse neîntârziat. Unde avea să găsească acei copaci din a căror scoarță și licheni pregătea iasca? Își aprinse trabucul, trase fumul adânc în piept și se gândi că nu știa nici de unde ar putea face rost de tutun. Primul fum îi potoli iureșul gândurilor. Următoarele două îi slăbiră mușchii, iar ea fu cuprinsă de-o ușoară amețală.

– Negrесо, îmi dai și mie un fum?

Un mus se așezase pe vine în fața ei. Avea fața murdară, dar vioaie și plăcută. Preț de câteva clipe, Caridad se lăsă legănată de zâmbetul cu care băiatul aștepta răspunsul și-i zări doar dinții albi, la fel ca ai lui Marcelo când i se arunca în brațe. Mai avusese un copil, un negrișor mulatru pe care i-l născuse stăpânului, dar don José îl vânduse de îndată ce nu mai avusese nevoie de îngrijirile celor două bătrâne care se ocupau de copiii sclavelor în timp ce acestea munceau. Toți urmau același drum: stăpânul nu voia să țină negrișori. Marcelo, cel de-al doilea fiu al ei, zămislit cu

un negru de la moară, fusese diferit: o naștere grea; un copil cu probleme. „N-are să-l cumpere nimeni”, zisese stăpânul când, deja mai mărișor, i se vădiseră neîndemânarea și cusururile. I se îngăduise să rămână pe plantație ca și cum ar fi fost doar un câine, o găină sau unul dintre porcii pe care-i creșteau în spatele colibei. „O să moară”, prevesteau toți. Dar Caridad nu îngăduise să se întâmple așa ceva, îndurase multe lovituri de vargă și bice când o prindeau dându-i de mâncare. „Îți dăm de mâncare ca să muncești, nu ca să crești un idiot”, îi repeta vechilul.

– Negroso, îmi dai și mie un fum? stăruie musul.

„De ce nu?”, se întrebă Caridad. Avea același zâmbet ca Marcelo al ei. Îi oferi trabucul.

– Măicuță! De unde-ai scos minunăția asta? exclamă copilul după ce trase un fum și tuși. E din Cuba?

– Da, se auzi Caridad spunând, pe când lua înapoi trabucul și-l ducea la buze.

– Cum te cheamă?

– Caridad, răspunse ea învăluită într-un nor de fum.

– Îmi place pălăria ta.

Băiatul se bâțâia fără astâmpăr, în picioare. Mai aștepta un fum care, în cele din urmă, sosi.

– Ajunge, dă-l afară.

Strigătul căpitanului tartanei sfâșie liniștea. De pe celelalte vase se auziră exclamații asemănătoare. Musul îi înapoie trabucul și dădu fuga să se alăture celorlalți mateloți.

– Mulțam, negroso, îi zise grăbit.

Spre deosebire de ceilalți pasageri, Caridad nu văzu dificila manevră navală care presupunea trei schimbări de direcție pe canalul îngust. De-a lungul gurii de vărsare a Guadalquivirului, pe uscat sau pe șlepuri plutitoare amaratate de malurile acestuia, se aprinseră semnale luminoase care călăuzeau vasele. Nu trăi nici încordarea cu care toți înfruntau traversarea canalului: dacă vântul se domolea și rămâneau la jumătatea drumului, aveau șanse mari să se împotmolească. Rămase așezată, sprijinită de bord, fumând, bucurându-se de o plăcută gădilătură în toți mușchii și lăsând tutunul să-i întunece simțurile.

În clipa în care tartana pătrunse pe temutul canal al englezilor, cu turnul San Jacinto luminându-i calea la babord, Caridad începu să fredoneze în ritmul amintirii petrecerilor de duminică, când, după slujba de pe cea mai apropiată plantație de trestie-de-

zahăr unde exista preot, sclavii de pe diverse plantații se adunau în baraca cea mare la care veniseră însoțindu-și stăpânii. Acolo, albi le îngăduiau să cânte și să danseze, de parcă ar fi fost copii care aveau nevoie să-și răcorească inima și să uite asprimea muncilor. Însă la fiecare sunet și cu fiecare pas al dansului, când grăiau tobele *batás* – mama tuturor acestora, toba cea mare *iyá*, *itotele* sau cea mai mică, *okonkolo* – negrii se închinau la zeii lor, străvestiți în fecioarele și sfinții creștini, și-și aminteau cu nostalgie originile lor din Africa.

Fredona în continuare, străină de ordinele imperioase ale căpitanului și de forfota echipajului, și purcese ca atunci când îl adormea pe Marcelo. I se păru că-i atinge din nou părul, că i aude răsuflarea, că-i simte mirosul... Trimise un sărut în aer. Copilul supraviețuise. Avusese parte în continuare de urlate și palme din partea stăpânului și a vechilului, dar câștigase afecțiunea negrilor de pe plantație. Zâmbea mereu! Și era dulce și drăgăstos cu toată lumea. Marcelo nu știa nici de sclavi, nici de stăpâni. Trăia slobod și, uneori, privea în ochii sclavilor parcă înțelegându-le amarul și încurajându-i să se slobozească din lanțuri. Unii îi zâmbeau trist lui Marcelo, alții plâneau dinaintea nevinovăției lui.

Caridad trase cu sete din trabuc. Avea să fie bine îngrijit, nu se îndoia. Maria avea să-i poarte de grijă. Și Cecilio, chiar dacă se văzuse silit să-l despartă de ea... Toți sclavii aceia care fuseseră vânduți împreună aveau să se îngrijească de el. Copilul ei avea să fie fericit, presimțea asta. Dar stăpânul... „Fie ca sufletul dumitale rătăcitor să nu-și afle nicicând odihna, don José”, se rugă Caridad.

2

Cartierul sevillan Triana se afla de cealaltă parte a râului Guadalquivir, în afara zidurilor oraşului. Era legat de oraş printr-un vechi pod musulman, clădit pe zece şleपुरi ancorate în albia râului și amarate cu două lanțuri groase de fier și mai multe odgoane întinse de la un mal la celălalt. Mahalaua aceea, poreclită „straja Sevillei”, din pricina funcției de apărare pe care o avusese întotdeauna, își atinsese epoca de înflorire când Sevilla monopoliza comerțul cu Indiile; din pricina problemelor de navigare pe râu, la începutul secolului se socotise chibzuit să mute Casa de Comerț⁴ la Cádiz, fapt care dusese la o scădere considerabilă a populației și la părăsirea multor clădiri. Cei zece mii de locuitori se concentraseră pe o suprafață limitată, cu formă alungită, de-a lungul malului drept al râului, închisă la capătul celălalt de Cava, vechea tranșee care în vremuri de război reprezenta prima linie de apărare a oraşului și putea fi inundată de apele Guadalquivirului pentru a transforma mahalaua într-o insulă. Dincolo de Cava se zăreau câteva mănăstiri risipite, schituri, case, precum și întinsa și mănoasa luncă a Trianei.

Una dintre aceste mănăstiri, aflată în Cava Nueva, era mănăstirea Nuestra Señora de la Salud a călugărițelor Minime, o umilă congregație monahală consacrată contemplației și rugăciunii însoțite de tăcere și post. Dincolo de mănăstirea Minimelor, spre strada San Jacinto, în fundătura San Miguel, se îngrămădeau treisprezece case, în care la rândul lor se înghesuiau în jur de douăzeci și cinci de familii. Douăzeci și una dintre ele erau familii de țigani, alcătuite din bunici, fii, mătuși, veri, nepoate, nepoți și câte-un strănepot; toate cele douăzeci și una țineau fierării. Mai existau și alte fierării în mahalaua Triana, cele mai multe dintre ele pe mâna țiganilor, aceleași mâini care fie în India, fie în munții din Armenia, cu secole înainte de a pribegi în Europa, își preschimbaseră meseria în artă. Cu toate acestea, San Miguel era centrul nevralgic al fierăriei și cazangeriei din Triana. În fundătură

---

⁴ *Casa de Contratacion* sau *Casa y Audiencias de Indias* a fost o instituție a Casei Regale spaniole care a ființat între secolele al XVI-lea și al XVIII-lea. Rolul acesteia era să controleze activitățile de explorare și de colonizare de noi teritorii. (n.tr.)

dădeau vechile curți construite în vremurile de splendoare ale mahalalei, în secolul al XVI-lea: unele nu erau decât simple fundacuri, cu niște căsuțe mizere aliniate față în față, cu unul sau două caturi; altele erau clădiri, adesea întortocheate, cu două sau trei caturi, așezate în jurul unei curți centrale, caturile superioare deschizându-se spre curte prin coridoare înalte și balustrade din fier forjat sau din lemn. Toate, aproape fără excepție, erau locuințe umile cu una sau cel mult două încăperi. În una din ele, dacă nu chiar în curte sau direct pe străduță, exista o mică adâncitură în perete unde se gătea pe cărbune, un spațiu împărțit de vecinii din curte. Spălătoarele și latrinele, dacă existau, erau situate în curte, la dispoziția tuturor.

Spre deosebire de alte locuințe sevillane, ocupate în timpul zilei doar de femeile și de copiii care se jucau în curți, cele ale fierarilor din Triana erau locuite de-a lungul întregii zile de lucru, căci aveau birjele așezate la catul de jos. Bătăile neîncetate ale ciocanelor pe nicovală răzbăteau din fiecare fierărie și se împleteau în stradă într-un neobișnuit vacarm metalic; fumul cărbunilor din forjă, care adesea se strecura prin curțile caselor sau chiar pe ușile acelor modeste ateliere lipsite de coșuri, se zărea din orice punct al Trianei. De-a lungul fundăturii, învăluți în hărmălaie și în fum, bărbați, femei și copii veneau și plecau, se jucau, râdeau, tăifăsuiau, strigau sau se sfădeau. Cu toate acestea, în ciuda zarvei, mulți dintre ei amuțeau și se opreau cu inima gata să le sară din piept în poarta fierăriilor. Uneori, se zărea un tată care-și ținea fiul pe după umeri, un bătrân cu ochii întredeschiși sau câteva femei care-și stăpâneau un pas de dans auzind acordurile unui *martinete*⁵: un cânt trist acompaniat de cadența loviturilor monotone de ciocan; un cânt specific lor care-i urmase în toate timpurile și toate locurile. Și atunci, prin mijlocirea acelor *quejíos*⁶ ale fierarilor, loviturile de ciocan deveneau o minunată simfonie care dădea fiori.

În acea zi de 2 februarie 1748, în care se sărbătorea Virgen de la Candelaria⁷, țigani nu lucrau în fierăriile lor. Puțini dintre ei

---

⁵ Cântec andaluz ce însoțea și marca ritmul loviturilor de ciocan din făurării. (n.tr.)

⁶ În limba spaniolă, *quejío* sau *quejido* înseamnă vaier sau tânguire. În flamenco, desemnează o formă stilizat[de bocet. (n.tr.)

⁷ Sărbătoare religioasă cunoscută sub diferite denumiri, printre care Întâmpinarea Domnului sau Curățirea Sfintei Maria. (n.tr.)

aveau să se ducă la biserică la San Jacinto și la Virgen de la Candelaria să binecuvânteze lumânările cu care-și luminau căminele, însă nici nu voiau să aibă pricini cu vecinii credincioși din Triana, cu atât mai puțin cu popi, călugări și inchișitori; era o zi de sărbătoare care trebuia ținută.

– Păzește fata de poftelile albilor, se auzi o voce răgușită.

Cuvintele, în *caló*, graiul țiganilor, răsunară în curtea care dădea în străduță. Mamă și fiică stătură în loc. Niciuna din ele nu se arătă surprinsă, deși nu știau de unde se auzise vocea. Cercetară curtea cu privirea până ce Milagros întrezări în penumbra dintr-un colț reflexia argintată a șirului de nasturi de la tunică scurtă, azurie a bunicului. Stătea în picioare, semeț și nemișcat, încrunțat și cu privirea pierdută, cum îi era obiceiul; vorbise fără să înceteze a molfăi un trabuc stins. Fata, cu cei cincisprezece splendizi ani ai ei, îi zâmbi și se învărti cu grație; fustele ei lungi, albastre, jupoanele și broboadele verzi se involburară, însoțite de clinchetul mai multor salbe care-i atârnavă la gât.

– În Triana știe toată lumea că-s nepoata dumatile. Râse. Dinții albi străluciră în contrast cu pielea întunecată, aidoma mamei sale, aidoma bunicului său. Cine-ar cuteza?

– Desfrâu-i orb și cutează, copilițo. Mulți și-ar primejdi viața să te aibă. Eu aș putea doar să te răzbun și n-ar fi sânge îndeajuns ca să ostoiască durerea. Să-i amintești mereu asta, adăugă adresându-se mamei.

– Da, tată, răspunse femeia.

Amândouă așteptară un cuvânt de rămas-bun, un gest, un semn, dar țiganul, hieratic în colțul lui, nu mai adăugă nimic. În cele din urmă, Ana își luă fiica de braț și părăsiră casa. Era o dimineață friguroasă. Cerul era înnorat și stătea să plouă, ceea ce nu părea a-i împiedica pe locuitorii din Triana să se îndrepte spre San Jacinto pentru a sărbători binecuvântarea lumânărilor. De asemenea, erau mulți sevillanii care voiau să se alăture ceremoniei și, ținând în mâini lumânări mari, străbăteau podul de șleपुरi sau treceau Guadalquivirul la bordul uneia dintre cele mai bine de douăzeci de luntre care purtau oamenii de pe un țărm pe altul. Mulțimea vestea o zi bună, se gândi Ana înainte să-și aducă aminte de temerile lui taică-său. Întoarse capul spre Milagros și-o văzu mergând dreaptă, semeță, atentă la toți și la toate. „Așa cum se cuvine unei țigănci sadea”, recunosc atunci, neputând să-și

rețină o expresie de satisfacție. Cum să nu se uite la fata ei? Părul castaniu și bogat îi cădea pe spate, împletindu-se cu ciucurii lungi și verzi ai broboadei pe care o purta pe umeri. Ici și colo, printre plete, se zărea o panglică colorată sau o perlă; în urechi purta cercei mari de argint, iar la gât, șiraguri de mărgele sau salbe de arginți tresăltau pe sânii ei tineri, prinși în decolteul amplu și îndrăzneț al bluzei albe. Fusta albastră era încinsă pe talia delicată și cobora aproape până în pământ, unde se tot iveau și dispăreau picioarele ei desculțe. Un bărbat o privi pieziș. Milagros băgă de seamă imediat și, ca o felină, întoarse fața către el; trăsăturile dăltuite ale fetei se împlânzără și sprâncenele ei stufoase se arcuiră a zâmbet. „Începem ziua”, își spusese mama.

– Să-ți zic norocul, voinicule?

Bărbatul, voinic, vru să-și vadă de drum, dar Milagros îi zâmbi deschis și se apropie de el atât de mult, încât sânii ei aproape că-l aduseră.

Văd o femeie care te dorește, adăugă țigancă, cu privirea înfiptă în ochii lui.

Ana ajunsese lângă fiica sa la timp ca să-i audă ultimele cuvinte.

O femeie... Ce altceva mai putea dori un individ ca acela, mare și zdravăn, dar evident singur, care ducea în mână o lumânărică? Bărbatul șovăi câteva clipe înainte să se uite la cealaltă țigancă ce se apropiase de el: mai în vârstă, dar la fel de atrăgătoare și de semeată ca fetișcana.

– Nu vrei să știi mai mult? Milagros recâștigă atenția bărbatului, adâncindu-și privirea în niște ochi în care zărise interes. Încercă să-l apuce de mână: Și tu o dorești pe femeia aia, așa-i?

Țigancă băgă de seamă că prada începea să cedeze. Mamă și fiică, în tăcere, fură de acord: treabă ușoară, conchiseră amândouă. O fire reținută și timidă – bărbatul încercase să-și ferească privirea – vârată într-un trup mătăhălos. Sigur era vorba de-o femeie, întotdeauna era. Trebuia doar să-l stârneasă, să stâruiască să-și învingă rușinea aceea care-l înfrâna.

Milagros fu strălucită, convingătoare: străbătu cu degetul liniile palmei bărbatului ca și cum i-ar fi prezis cu adevărat viitorul acelui credul. Maică-sa o urmărea, între mândră și amuzată. Căpătară vreo doi *cuartos*⁸ pentru sfaturile lor. Apoi Ana încercă

---

⁸ Monedă de aramă-valorând patru maravedí, veche monedă spaniolă. (n.tr.)

să-i vândă un trabuc de contrabandă.

– La jumătate de preț față de dughenele de tutun din Sevilla, îi oferi. Dacă nu vrei trabuc, am și tutun de prizat de cea mai bună calitate, curat, fără țărână.

Încercă să-l convingă desfăcându-și șalul în care era înfășurată pentru a-i arăta marfa pe care o avea ascunsă, dar bărbatul se mărgini să schițeze un zâmbet tâmp, ca și cum în închipuirea lui o curta deja pe aceea căreia nu cutezase niciodată să-i vorbească.

De-a lungul zilei, mamă și fiică se strecurară prin mulțimea care se deplasa de la Altozano, prin împrejurimile castelului Inchiziției, spre biserica San Jacinto, aflată încă în construcție pe locul fostului schit Candelaria, citind în palmă și vânzând tutun, mereu atente la zbiri și la țigăncile care-i pungășeau pe cei cu gândul aiurea, multe dintre ele chiar din neamul lor. Ea și fiica ei nu aveau nevoie să-și asume asemenea riscuri și nu voiau să se vadă amestecate în una dintre multele gâlcevi care izbucneau când o prindeau pe vreuna dintre ele: tutunul le aducea deja destule câștiguri.

De aceea încercară să se desprindă de mulțime când fray Joaquín, din Ordinul Predicatorilor, își începu predica sub cerul liber, dinaintea a ceea ce cu timpul avea să devină poarta mare a viitoarei biserici. În clipa aceea, credincioșilor sevillani îngrămădiți pe esplanadă nu le ardea de noroc sau de tutun; mulți dintre ei veniseră în Triana ca să asculte încă una dintre predicile controversate ale aceluși tânăr dominican, fiu al unei epoci în care judecata încerca să-și croiască drum prin bezna ignoranței. De la amvonul improvizat în afara bisericii întrecea ideile lui fray Benito Jerónimo Feijoo⁹; cu voce tare, în castiliană și fără a se sluji de latinisme, fray Joaquín înfiera prejudecățile atavice ale spaniolilor și agita poporul apărând virtutea muncii, chiar și mecanică sau artizană, împotriva prost înțelesului concept de onoare care-i împingea pe spanioli la trândăvie și huzur; ațâța mândria femeilor, împotrivindu-se educației mănăstirești și susținând noul rol al acestora în societate și în familie; afirma dreptul lor la educație și legitima lor aspirație la o dezvoltare intelectuală spre binele regatului. Femeia nu mai era roaba bărbatului și nici nu putea fi socotită un bărbat imperfect. Nu era înclinată spre rău din fire!

---

⁹ Benito Jerónimo Feijoo (1676–1764), călugăr și om de litere, a popularizat ideile de largă circulație ale epocii sale și a luptat împotriva superstițiilor oamenilor de rând. (n.tr)

Căsătoria trebuia să se sprijine pe egalitate și respect. În veacul nostru, susținea fray Joaquín citându-i pe marii gânditori, sufletul nu mai are sex: nu e nici parte bărbătească, nici parte femeiască. Norodul se îngrămădea să-l asculte și tocmai atunci, Ana și Milagros știau, țigăncile profitau de fascinația oamenilor ca să le fure din traiste.

Se apropiară cât putură de locul de unde fray Joaquín se adresa mulțimii. Era însoțit de cei peste douăzeci de călugări predicatori care-și duceau zilele în mănăstirea San Jacinto. Mulți dintre ei ridicau din când în când fața spre cerul plumburiu care, din fericire, nu se îndupleca să-și rupă baierele; ploaia ar fi stricat sărbătoarea.

– Eu sunt lumina lumii! striga fray Joaquín pentru a se face auzit. Asta ne-a vestit Domnul Nostru Isus Cristos. El e lumina noastră! O lumină prezentă în toate aceste lumânări pe care le purtați și care trebuie să lumineze...

Milagros nu asculta predica. Își aținti privirea asupra călugărului, care la scurt timp după aceea le descoperi pe mamă și pe fiică aproape de el. Straietele pestrițe ale țigăncilor băteau la ochi în mulțime. Fray Joaquín șovăi; pentru o clipă, cuvintele sale își pierdură șirul și gesturile sale nu mai reținură atenția credincioșilor. Milagros băgă de seamă cum se străduia să n-o privească, fără a reuși; dimpotrivă, la un moment dat, nu se putu stăpâni să nu-și oprească privirea asupra ei o secundă mai mult decât s-ar fi convenit. În unul dintre aceste prilejuri, fetișcana îi făcu cu ochiul și fray Joaquín se bâlbâi; în altul, Milagros îi scoase limba.

– Fetițo! o dojeni maică-sa, lovind-o cu cotul. Ana făcu un gest spre călugăr, cerându-i iertare.

Predica, așa cum dorea mulțimea, se prelungi. Fray Joaquín, scăpat de sub asediul lui Milagros, izbuti din nou să strălucească. După ce isprăvi, credincioșii își aprinseră lumânările de la rugul pregătit de călugări. Mulțimea se împrăștie și cele două femei se întoarseră la ale lor.

– Ce-aveai de gând? o descusu maică-sa.

– Îmi place, răspunse Milagros, făcând un gest cochet cu mâinile. Îmi place să greșească, să se bâlbâie, să roșească.

– De ce? E un popă.

Fata păru să stea o clipă pe gânduri.

– Nu știi, răspunse ea ridicând din umeri și făcând o

nutrișoară simpatică spre maică-sa.

– Fray Joaquín îl respectă pe bunicul tău și-o să te respecte și pe tine, dar nu te juca cu bărbații, chiar de-s fețe bisericești, o preveni maică-sa.

Cum era de așteptat, ziua de lucru se dovedi rodnică, iar Ana isprăvi tutunul de contrabandă pe care-l ascundea printre fuste. Sevillanii începură să treacă podul sau să ia luntrile pentru a se întoarce în oraș. Le-ar mai fi putut citi norocul câtorva, dar mulțimea din ce în ce mai rărită dezvălui numărul mare de țigănci, unele bătrâne veștede, altele tinere, multe fetițe și băieței zdrențăroși și pe jumătate goi, care făceau același lucru. Ana și Milagros le recunoscără pe femeile din fundătura San Miguel, rude cu fierarii, dar și pe destule dintre acelea care locuiau în bordeiele mizere aflate lângă grădina din Cartuja, în lunca Triana și care, pentru a căpăta pomană, hărțuiau cu încăpățănare orașenii, le tăiau calea și îi apucau de haine, invocând cu țipete un Dumnezeu în care nu credeau și înșirând un pomelnic de martiri și de sfinți pe care-l învățaseră pe de rost.

– Cred că ajunge pentru azi, Milagros, zise maică-sa, ferindu-se din calea unei perechi care încerca să scape de un grup de cerșetoare.

Un mucos cu fața murdară și ochii negri, care-i urmărea pe sevillani, se izbi de ea invocând virtuțile sfintei Rufina.

– Na, îi zise Ana, dându-i un *cuarto*.

Porniră înapoi spre casă, pe când mama țigănușului îi cerea gologanul. Fundătura fierbea. Fusese o zi spornică pentru toți: sărbătorile religioase îi imblânzeau pe creștini. Pâlcuri de bărbați sporovăiau în porțile caselor bând vin, fumând și jucând cărți. O femeie se apropie de bărbatul ei ca să-i arate ce câștigase și între fi se iscă o ceartă atunci când el încercă să ia totul. Milagros își luă rămas-bun de la maică-sa și se alătură unui grup de fetișcane. Ana trebuia să facă socotelile cu taică-su. Îl căută printre bărbați, dar nu-l găsi.

Tată? strigă, pășind în curtea interioară a casei unde locuiau.

– Nu e.

Ana se întoarse și-l văzu pe José, bărbatul ei, în pragul ușii.

– Unde e?

José ridică din umeri și întinse a nedumerire o mână; în cealaltă ducea o carafă de vin. Ochii-i sclipeau.

– A dispărut la scurt timp după voi. S-o fi dus la țigănimea din

Cartuja să-și vadă neamurile, ca de obicei.

Ana clătină din cap. Să fi fost cu adevărat în țigănime? De câteva ori îl căutase acolo și nu-l găsisese. Avea să se întoarcă în seara aceea sau abia după câteva zile, ca în atâtea alte dăți? Și în ce stare?

Suspină.

– Se-ntoarce întotdeauna, trânti atunci José cu sarcasm.

Nevastă-sa se semeți, își înăspri expresia și se încruntă.

– Nu te lua de el, scrâșni amenințătoare. Te-am prevenit de multe ori.

Bărbatul se mărgini să se strâmbe a supărare și-i întoarse spatele.

Da, de obicei se întorcea; José avea dreptate, dar ce făcea în timpul escapadelor sale, când nu se ducea în țigănime? Nu-i destăinuia niciodată și, când ea stăruia, el se refugia în lumea lui de nepătruns. Ce diferență față de tatăl din copilărie! Ana și-l amintea mândru, semeț, de neabătut, o figură la care afla întotdeauna consolare. Mai apoi, pe atunci să fi avut vreo zece ani, îl săltase „potera tutunului”, zbirii care urmăreau contrabanda. Fuseseră doar câteva livre de frunze de tutun și era prima dată când îl prindeau; ar fi trebuit să i se aplice o osândă mai ușoară, însă Melchor Vega era țigan și-l ridicaseră în afara așezărilor în care regele hotărâse că trebuie să sălășluiască cei din seminția lui; se îmbrăca țigănește, cu haine pe cât de costisitoare, pe atât de țipătoare, încărcate cu șiraguri de mărgele sau cu salbe de argint; purta toiag, jungher, cercei în urechi, ba mai mult, existau martori care încredințau că-l auziseră vorbind în *calo*. Toate acelea erau interzise, mai mult chiar decât să nesocotească birurile regelui. Zece ani la galeră. Asta fu osânda țiganului.

Ana simți cum i se strânge inima la amintirea calvarului pe care-l trăise maică-sa în timpul județului și, mai ales, de-a lungul celor aproape patru ani care se scurseseră de când se pronunțase prima sentință până când taică-său fusese dus în portul Santa Maria și imbarcat pe una dintre galerele regale. Maică-sa nu se dăduse îndărăt nici măcar o zi, un ceas, o clipă. O costase viața. I se umeziră ochii, ca întotdeauna când retrăia acele momente. O revăzu cerșind îndurare, umilită, cerând, cu disperare o grațiere judecătorilor, funcționarilor și vizitatorilor din temnițe. Implorară ajutor de la popi și călugări, care refuzau până și să le dea binețe. Amanetaseră chiar și ce nu aveau, furaseră, jefuiseră și înșelaseră

ca să plătească notari și avocați. Nu mai îmbucaseră nimic doar ca să poată duce un codru de pâine la închisoarea unde tatăl ei aștepta, ca atâția alții, să se încheie procesul și să i se hotărască soarta. În timpul acelei cumplite așteptări, unii își retezau o mână sau chiar un braț, ca să nu ajungă pe galere și să înfrunte o moarte lentă și sigură, dureroasă și mizerabilă, soarta celor mai mulți dintre osândiții la galere, încătușați pe vecie pe băncile corăbiilor.

Dar Melchor Vega supraviețuise torturii. Ana își șterse ochii cu mâneca. Da, scăpase cu viață. Și într-o zi, când nimeni nu-l mai aștepta, se ivise în Triana, secătuit, zdrențaros, frânt, nenorocit, târându-și picioarele, dar cu semeția neștirbită. N-a mai fost niciodată tatăl care-i ciufulea părul când dădea fuga la el după o ceartă cu ceilalți copii. Asta făcea: îi ciufulea părul și-apoi o privea cu tandrețe, amintindu-i în tăcere cine era ea, o Vega, o țigancă! Părea să fie singurul lucru care conta pe lume. Aceeași mândrie a rasei pe care Melchor încercase să i-o insufle și nepoatei sale Milagros.

La scurt timp după întoarcerea sa, când fetița avea abia câteva luni, tatăl ei aștepta ca Ana să zămislească un băiat. „Pe când feciorul?”, se tot interesa, José, bărbatul ei, o întreba și el cu stăruință: „Ești grea?” Părea că toată fundătura San Miguel dorea un băiat. Mama lui José, mătușile lui, verișoarele lui... Ba chiar și femeile Vega din țigănime! Toate o sâcăiau, dar n-a fost să fie.

Ana întoarse privirea spre locul prin care dispăruse José după scurta lor discuție despre Melchor. Spre deosebire de tatăl ei, bărbatul nu fusese capabil să depășească ceea ce pentru el reprezenta un eșec, o jignire, astfel încât puțină afecțiune și respectul care domniseră într-o căsnicie aranjată între ambele familii, alde Vega și alde Carmona, începură să dispară treptat, fiind înlocuite în cele din urmă de o ranchiună mocnită care se vădea în asprimea purtării unuia cu celălalt. Melchor își revărsă toată afecțiunea asupra lui Milagros și, odată resemnat cu gândul că nu va avea un băiat, fose făcu același lucru. Ana deveni martora înfruntării dintre cei doi bărbați, ținând mereu partea tatălui, pe care-l iubea și-l respecta mai mult decât pe soț.

Se înnoptase, oare ce-o fi făcând Melchor?

Un *rasgado* de chitară o aduse înapoi la realitate. În spatele ei, în fundătură, auzi pași grăbiți, scaune și bănci târâte.

– Petrecere! vesti țipând un glas de copil.

Altă chitară i se alătură primei, dibuind notele. La scurt timp, se auzi ropotul sec al unor castaniete, apoi altele, și altele, ba chiar și răpăitul vreunei geamparale vechi din tablă, pregătindu-se, fără rânduială sau armonie, parcă vrând să deștepte degetele acelea care mai târziu aveau să acompanieze dansuri și cântece. Alte chitare. O femeie-și drese vocea; voce de femeie bătrână, spartă. O dairea. Ana se gândi la tatăl ei și la ce mult îi plăceau dansurile. „Se întoarce întotdeauna”, încercă să se convingă atunci. Oare nu era așa? Era și el un Vega!

Când ieși în fundătură, țiganiii făcuseră roată în jurul unui foc.

– Dați-i bătaie! îi îndemnă un bătrân, așezat pe un scaun cu fața spre pălălaie.

Toate instrumentele amuțiră. O singură chitară, în mâinile unui flăcău cu pielea smolită și coadă brună, atacă primele acorduri ale unui fandango.

Musul pe care-l poftise la fumat o însoți. Acostară într-un debarcader din Triana, dincolo de arsanaua pescarilor de crevete, pentru a descărca niște mărfuri ce se îndreptau spre mahala.

– Aici cobori, negreso, îi porunci căpitanul tartanei.

Copilul îi zâmbi lui Caridad. Mai fumaseră de vreo două ori în timpul călătoriei. Mulțumită efectului pe care-l avusese tutunul, Caridad îndrăznise chiar să răspundă monosilabic, cu sfială, la toate întrebările pe care i le pusese băiatul, zvonuri care circulau prin port despre meleagurile acelea îndepărtate. Cuba. Erau aieva bogățiile despre care se vorbea? Aveau multe plantații de trestie-de-zahăr? Și sclavii erau chiar așa de mulți pe cât se spunea?

– Într-o bună zi, o să călătoresc cu una dintre corăbiile alea mari, o încredința el, lăsându-și imaginația să zboare. Și-o să fiu căpitan! O să străbat oceanul și-o să cunosc Cuba!

Odată adusă tartana la chei, la fel cum se întâmplase în Cádiz, Caridad stătu locului și șovăi pe fâșia foarte îngustă de pământ care se întindea între malul râului și primul șir de case din Triana, unele dintre ele cu temeliiile la vedere, spălate de apele Guadalquivirului, într-atât erau de aproape. Unul dintre cărauși îi strigă să se dea la o parte, ca să descarce un ditamai sacul. Strigătul atrase atenția căpitanului, care clătină din cap de pe punte. Privirea lui o întâlni pe a musului, atent și el la Caridad; amândoi știau ce urma să facă.

– Ai cinci minute, îi îngădui acestuia.

Băiatul mulțumi pentru îngăduință cu un surăs, sări de pe vas și o trase după el pe Caridad.

– Iute. Urmează-mă, o zori el. Căpitanul avea să-l lase pe uscat dacă nu se grăbea, știa asta.

Trecură de primul rând de case și ajunseră până la biserica Santa Ana; se îndepărtară în continuare de râu, depășind două grupuri de case, musul agitat, trăgând de Caridad, ferindu-se din calea oamenilor care-i urmăreau curioși cu privirea, până ajunse în față la Cava.

– Astea sunt Minimele, îi arătă băiatul spre o construcție aflată la celălalt hotar al Cavei.

Caridad privi în direcția pe care i-o arăta degetul musului; o clădire joasă, spoită, cu o biserică modestă; apoi își îndreptă privirea spre fostul șanț de apărare care îi tăia calea, adânc, plin de gunoaie în multe locuri, abia bătătorit în altele.

– Ai o bună bucată de răzbătut, adăugă băiatul, închipuindu-și ce i trecea prin cap lui Caridad. Mai e un loc în San Jacinto, da’-i mai departe. Oamenii trec pe oriunde, vezi? Și-i arătă câteva siluete care coborau sau urcau pe povârnișurile gropii. Trebuie să mă întorc la vas, o preveni, văzând că femeia nu se clintea. Noroc, negreso!

Caridad nu zise nimic.

– Noroc, repetă înainte să o apuce pe drumul de întoarcere, în goana mare.

Rămasă singură, Caridad își aținti privirea la mănăstire, locul indicat de don Damián. Străbătu groapa pe o potecuță printre gunoaie. Pe plantație nu existau gunoaie, dar în La Habana, da; le văzuse când stăpânul o luase cu el la oraș, să ducă frunze de tutun la dugheana din port. Cum puteau albi să arunce atâtea lucruri? Ajunse la mănăstire și încercă să împingă una dintre porți. Era zăvorâtă. Bătu. Așteptă. Nu se întâmplă nimic. Bătu din nou, cu sfială, parcă nevrând să deranjeze.

– Nu așa, negreso, îi zise o femeie care trecea pe lângă ea și care, aproape fără să se oprească din mers, trase de un lanț la capătul căruia zdrăngăni un clopoțel.

La scurt timp, la una dintre porți se deschise o ferestruică cu gratii.

– Pacea Domnului fie cu tine, auzi glasul portăresei; după voce, o femeie deja în vârstă. Ce vânt te aduce pe la casa noastră?

Caridad își scoase pălăria de paie. Deși nu reușea s-o vadă pe

călugăriță, coborî privirea în pământ.

– Don Damián mi-a zis să vin aici, șopti.

– Nu pricep.

Caridad vorbise repede, stâlcit, cum făceau negrii cubanezi când se adresau albilor.

– Don Damián, se căzni, el mi-a zis să vin aici.

– Cine e don Damián? se interesă portăreasa după câteva clipe de tăcere.

– Don Damián... Preotul de pe corabie, de pe *Regina*.

– Regina? Ce zici de regină? exclamă călugărița.

– *Regina*, corabia din Cuba.

– A! O corabie, nu Majestatea Sa. Ei bine... Nu știu. Don Damián ai zis? Așteaptă o clipă.

Când ferestraica se deschise din nou, vocea care răzbătu prin ea era autoritară, fermă.

– Femeie cuvîncioasă, ce ți-a spus preotul că trebuie să faci aici?

– Mi-a zis doar să vin.

Călugărița tăcu. preț de câteva secunde, după care răspunse cu voce blândă.

– Suntem o comunitate săracă. Îndeletnicirile noastre sunt rugăciunile, abstenența, contemplarea, penitența și operele de caritate. Care ți-ar fi rostul aici?

Caridad nu răspunse.

– De unde vii?

– Din Cuba.

– Ești roabă? Și stăpânii tăi?

– Îs... îs slobodă. Și știu să mă rog.

Don Damián stăruise să zică asta.

Caridad nu văzu surâsul resemnat al călugăriței.

– Ascultă, îi zise ea, trebuie să te duci la confreria Nuestra Señora de los Ángeles, înțelegi?

Caridad tăcu. „De ce m-o fi trimis don Damián aici?”, se întrebă.

– Confreria Negrilor, o lămuri călugărița, a ta. Ei o să te ajute sau o să-ți dea povață. Ia seama: mergi până la biserica Nuestra Señora de los Ángeles, în apropiere de Cruz del Campo. Străbate în întregime Cava înspre nord, spre San Jacinto. Pe acolo ai să poți trece groapa. Apoi, cotește la dreapta și mergi mai departe pe ulița Santo Domingo până ajungi la podul de șleपुरi, treci podul, și

apoi...

Caridad părăsi mănăstirea, încercând să rețină itinerariul. „Los Angeles.” îi spusese că trebuia să se ducă acolo. „Los Ángeles.” Aveau s-o ajute. „Cruz del Campo”, repeta cu voce joasă.

Cufundată în gânduri, mergea străină de privirile oamenilor: o negresă voluptuoasă, înfășurată în zdrențe cenușii, cu o boccea în mână, murmurând fără încetare. Pe Altozano, înfiorată dinaintea impunătorului castel San Jorge de la capătul podului, se izbi de o femeie. Vru să-și ceară iertare, dar cuvintele refuzară să iasă; femeia o ocări, iar Caridad își aținti privirea spre Sevilla, pe malul celălalt. Zeci de căruțe și de animale de povară treceau podul în ambele sensuri; lemnul șlepurilor trosnea.

– Încotro crezi că te duci, negreso?

Tresări dinaintea bărbatului care-i aținea calea.

– La biserica Los Ángeles, răspunse ea.

– Felicitări, zise bărbatul, sarcastic. Acolo-s negrii. Dar ca să ajungi la ai tăi, mai înainte e musai să dai banul.

Caridad se surprinse privindu-l pe podar direct în ochi. Speriată, se îndreptă repede, își descoperi capul și plecă privirea.

– Nu... N-am bani, bolborosi.

– Atunci, nici vorbă de negri. Pleacă de-aici! Am treabă. Făcu un pas să ia darea de pod de la un catârgiu care aștepta după Caridad, dar văzând că femeia nu se clinește, se întoarse din nou spre ea.

– Pleacă sau chem alguazilii!

După ce părăsi podul, se simți cercetată. N-avea bani să treacă în Sevilla. Așadar, ce putea face? Podarul nu-i zisese cum să facă rost de bani. La cei douăzeci și cinci de ani ai ei, Caridad nu câștigase niciodată nici măcar un gologan amărât. În afară de mâncare, straie și baraca cea mare unde dormea, mai izbutise să capete tainul ei de tutun, tutunul pe care stăpânul li-l dădea pentru folosul lor personal. Cum putea câștiga bani? Nu știa să facă nimic altceva, în afară de a îngriji tutunul...

Se îndepărtă de lume, se retrase spre râu și se așeză pe malurile acestuia. Era slobodă, într-adevăr, dar la ce-i folosea slobozia dacă nici măcar nu putea trece un pod? Întotdeauna i se spusese ce avea de făcut. Întotdeauna știuse ce are de făcut, de când răsărea soarele până ce scăpăta, zi după zi, an după an. Ce-avea să facă acum?

Mulți locuitori ai Trianei, în drumul lor pe lângă râu, zăriră

silueta unei negrese așezate pe maluri, neclintită, cu privirea pierdută... Spre râu, spre Sevilla, poate în amintirile ei sau la viitorul nesigur care i se așternea dinainte. Unii dintre ei trecură din nou pe acolo după un ceas, alții după două, ba chiar trei sau patru, dar negresa nu se clintise.

Pe înnoptate, Caridad simți că-i e sete și foame. Ultima dată îmbucase și băuse cu musul, care împărțise cu ea un pesmet tare și mucegăit și puțină apă. Hotărî să fumeze ca să uite de lipsuri, cum făceau toți sclavii de pe plantație când oboseala sau foamea îi luau cu asalt. Poate de aceea era stăpânul generos cu tainul de tutun: cu cât fumau mai mult, cu atât trebuia să le dea mai puțină mâncare. Tutunul înlocuia multe bunuri, ba chiar era schimbat pe alți sclavi. Mirosul de trabuc atrase doi bărbați care umblau pe mal. Îi cerură de fumat. Caridad se supuse și le întinse trabucul. Fumară. Sporovăiră între ei, trecându-și trabucul unul altuia, amândoi în picioare. Caridad, care ședea în continuare, îl ceru înapoi întinzând o mână.

– Vrei să ții ceva în gură, negreso? zise răsând unul din bărbați.

Celălalt slobozi un hohot de răs și-o trase de păr pe Caridad ca să-i ridice capul, pe când cel dintâi își cobora izmenele.

Caridad nu se împotrivi și-i făcu felația.

– S-ar părea că-i place, zise tulburat cel care-o trăgea de păr. Îți place, negreso? o întrebă, apăsându-i capul peste mădularul tovarășului său.

Apoi o încălecară pe rând și-o lăsară acolo, întinsă pe jos.

Caridad își îndreptă straietele. Unde-o fi căzut restul de trabuc? Văzuse cum unul din ei îl arunca înainte s-o înșface de păr. Poate nu ajunsese în apă. Se târi prin ierburi și stufăriș, pipăind pământul, cu băgare de seamă în caz că găsea chiștocul aprins... Acolo era! Îl luă și, pe brânci, atingând apa, trase fumul în piept cu sete. Se așeză din nou și-și înmuie tălpile în apele râului. Era frig, dar în clipa aceea nu-l simțea; nu simțea nimic. Dacă-i plăcea? Asta o întrebuse unul din ei. De câte ori o întrebaseră același lucru? Stăpânul îi pusese deja întrebarea asta când era doar o copilă de curând smulsă de pe meleagurile ei. Atunci, nici măcar nu pricepuse ce-o întreba bărbatul acela care o frământase și-o umpluse de salivă înainte s-o pătrundă. Apoi, după multe alte dăți, după sarcină, o înlocuise cu altă copilă, și-atunci vechilul și ceilalți sclavi de pe plantație îi puneau aceeași întrebare, printre găfâieli. Într-o zi, născuse din nou... Pe Marcelo. Durerea pe care o simțise

atunci, când îi spintecaseră pântelele după ceasuri întregi petrecute în chinurile facerii, o vestise că n-avea să mai aibă copii. „Îți place?”, o întrebau duminica, la dans, când vreun sclav o lua de braț și o ducea afară din baraca cea mare, acolo unde se împreunau și alte perechi. Apoi cântau și dansau din nou, neînfrânat, așteptând să fie călăriți de vreunul dintre zeii lor. Uneori, părăseau din nou baraca cea mare și se împreunau. Nu, nu-i plăcea, dar nici nu simțea nimic; îi furaseră, treptat, sentimentele, puțin câte puțin, din prima noapte în care stăpânul o siluise.

Nu trecuse nici măcar un ceas, când unul din cei doi bărbați se întoarse și-i curmă firul gândurilor.

– Vrei să muncești în atelierul meu? o întrebă, luminând-o cu o lumânare.

Ea voia doar...

– Îmi dai gologani să trec podu’? vru să știe.

Omul desluși îndoiala pe chipul ei.

– Vino cu mine, îi porunci.

Asta înțelese: o poruncă, la fel ca atunci când vreun negru o înșfăca de braț și-o ducea afară din baraca cea mare. Îl urmă spre Cava Vieja. În dreptul castelului Inchiziției, fără a se întoarce, olarul o întrebă:

– Ești fugară?

– Îs slobodă.

În lumina de la castel, Caridad văzu că omul aproba, dând din cap.

Era un atelier mic, cu odăi de locuit la catul de sus, pe strada Olarilor. Intrară și bărbatul arătă spre o saltea de paie într-un colț al atelierului, lângă grămada de lemne de foc și cuptor. Caridad se așeză pe ea.

– Mâine începi. Culcă-te.

Căldura jăromaticului din cuptor o învălui pe Caridad care, pătrunsă până la oase de frig și de umezeala Guadalquivirului, adormi.

Încă din epoca musulmană, Triana era cunoscută pentru produsele de manufactură din lut ars, mai ales pentru plăcile de faianță smălțuite, cu decorațiuni adâncite sau în relief, pe care meșterii pricepuți le lucrau adâncind o sfoară în lutul proaspăt și obținând astfel splendide arabescuri. Cu toate acestea, de o bună

bucată de vreme ceramica aceea artizanală degenerase în piese repetitive, lipsite de farmec, fapt la care s-a adăugat concurența din partea faianței de cremene englezești și schimbarea gusturilor oamenilor, care s-au orientat spre porțelanul oriental. În mahala, așadar, meseria era în declin.

A doua zi, la revărsatul zorilor, Caridad începu să muncească alături de bărbatul de ca seară, de un flăcăuș care trebuie să fi fost fiul lui și de o calfă care nu-și lua ochii de la ea. Cără lemne și lut, mătură de nenumărate ori și curăță cenușa din cuptor. Astfel începură să se scurgă zilele. Olarul – Caridad nu văzuse niciodată vreă femeie coborând de la catul de sus – o vizita noaptea.

„Trebuie să trec podul ca să merg la biserica unde sunt negrii”, ar fi vrut să-i spună într-una din zile, când bărbatul, după ce o siluise, se pregătea să plece. În loc de asta, se mărgini să îngame:

– Și banii mei?

– Bani! Vrei bani? Mănânci mai mult decât muncești și ai un loc unde să pui capul, îi răspunse olarul. Ce și-ar mai putea dori o negresă ca tine? Preferi să trăiești pe străzi și să ceri pomană, la fel ca cei mai mulți negri slobozi?

În zilele acelea, robia aproape că dispăruse din Sevilla: criza demografică și economică, războiul din 1640 cu Portugalia, marele furnizor de sclavi pe piața sevillană, ciuma bubonică ce se abătuse asupra orașului câțiva ani mai târziu, năpustindu-se cu mânie asupra sclavilor negri, dimpreună cu numeroasele și constantele înscrisuri de slobozire pe care sevillanii milostivi le dispuneau prin testament avură drept consecință o scădere însemnată a sclaviei. Sevilla își pierdu sclavii în același ritm cu puterea economică.

„Mănânci mai mult decât muncești”, răsuna în urechile lui Caridad. Îi veniră atunci în amintire cuvintele vechilului de pe plantația de tutun: „Nu munciți cât mâncați”, le reproșa înainte să scape biciul pe spinarea vreunuia dintre ei. Viața i se schimbase puțin, la ce bun că era slobodă?

Într-o noapte, olarul nu mai coborî. Nici în următoarea. În a treia veni, dar în loc să se apropie de ea, se îndreptă spre poarta atelierului. O deschise și pofti înăuntru un bărbat, apoi îi arătă unde se afla Caridad. Olarul așteptă lângă ușă ca omul să-și potolească pofide, încasă banii și apoi îl pofti afară.

Începând din noaptea aceea, Caridad nu mai lucră la atelier. Omul o zăvori într-o cămăruță de la catul de jos, fără aerisire, unde așeză o saltea de paie și o oală de noapte alături de câteva

vechituri fără folos.

– Dacă-mi aduci necazuri, dacă țipi sau încerci să fugi, te omor, o amenință olarul prima dată când îi duse de mâncare. Nimeni n-o să-ți simtă lipsa.

„Așa e”, se tângui Caridad, auzind cum bărbatul zăvora ușa: cine avea să-i simtă lipsa? Se așeză pe salteaua de paie, ținând în mâini blidul cu fiertură de legume. Nu mai fusese amenințată cu moartea niciodată; stăpânii nu-și ucideau sclavii fiindcă îi prețuiau mult. Un sclav era de folos toată viața. După ce învățau meserie, cum învățase Caridad când era copilă, negrii ajungeau la bătrânețe pe plantațiile lor de tutun sau de trestie-de-zahăr. Legea interzicea să vinzi un sclav la un preț peste cel plătit la cumpărare, drept urmare niciun stăpân nu se mai despărțea de el după ce-l învățase meserie; ar fi pierdut bani. Puteau fi uciși sau siliți să muncească până la epuizare, dar un vechil de ispravă știa unde se află hotarul cu moartea. Sclavii erau cei care-și luau viața; pe negândite, într-o dimineață oarecare, lumina dezvăluia trupul nemișcat al vreunui negru atârând de craca unui copac... Sau poate ale mai multora care hotărâseră să se întovărășească în evadarea definitivă. Stăpânul se făcea foc și pară, ca atunci când o mamă își ucidea copilul nou-născut pentru a-l salva de la robie sau când un negru se mutila ca să nu muncească. În duminica următoare, la slujbă, preotul le striga că era păcat, că aveau să ajungă în infern, de parcă ar fi putut exista un infern mai groaznic decât acela. Moarte? „Poate da, își spuse Caridad, poate a sosit ceasul să scap de lumea asta unde nu mă așteaptă nimeni.”

În noaptea aceea, doi bărbați își potoliră poftelile cu ea. Apoi, olarul zăvori din nou ușa, iar Caridad rămase cufundată în beznă. Nu se gândi. Îngână un cântec tot restul nopții și, când primele raze de lumină se strecurară printre crăpăturile dintre bârnele care alcătuiau cămăruța, răscoli printre vechituri până găsi o funie veche. „Ar putea fi de folos”, conchise, după ce trăsese de ea ca să-i cerceteze starea. Și-o legă de gât și se urcă pe o ladă hârbuită. Petrecu funia peste o bârnă de lemn, pe deasupra capului, o întinse și o înnodă la celălalt capăt. Uneori, pizmuise siluetele acelea negre care atârnavă în copaci, sfâșiind peisajul plantației cubaneze, eliberate de suferință.

– Dumnezeu este regele regilor! strigă. Îmi doresc doar să n-ajung un suflet rătăcitor.

Sări de pe ladă. Funia îi răbdă greutatea, dar nu și bârna de

lemn, care se frânse și căzu peste ea. Bufnitura fu așa de puternică, încât olarul se ivi de îndată în temnița lui Caridad. O încătușă și, de atunci, Caridad refuză să mănânce și să bea, implorând moartea când olarul și fiul lui o hrăneau cu de-a sila.

Vizitele bărbaților din uliță se repetară, uneori unul, alteori mai mulți, până când, în una dintre dăți, un bătrân care încerca s-o încalece cu stângăcie se ridică și se îndepărtă de ea cu uimitoare sprinteneală.

– Negresa asta arde! strigă. Are febră! Vrei să capăt vreo boală ciudată?

Olarul se apropie de Caridad și puse mâna pe fruntea ei asudată.

– Pleacă! îi porunci, lovind-o cu piciorul în coaste, luptându-se să desfacă fiarele și să recupereze lanțurile cu care o ținea legată. Acum, afară! strigă după ce izbuti. Fără a aștepta ca femeia să se ridice, îi înșfăcă bocceaua și-o azvârli în stradă.

Era cu puțință să fi auzit un cântec? Era doar un murmur care se confunda cu zgomotele nopții. Melchor ciuli urechile. Se auzea din nou!

– *Yemayá asesu...*

Țiganul rămase nemișcat în întuneric, în mijlocul luncii Triana, înconjurat de grădini și de pomi. Deslușea limpede freamătul apelor Guadalquivirului, șuieratul vântului printre ierburi, dar...

– *Asesu yemayá.*

Părea un dialog: o șoptă pe care o intona solistul pentru a-și răspunde mai apoi lui însuși, în chip de cor. Se răsuci în direcția din care răzbătea vocea; salbele care atârnavu peste tunica lui zdrăngănită. Întunericul era aproape deplin, sfâșiat doar de făcliile de la mănăstirea Cartuja, ceva mai departe de unde se afla.

– *Yemayá oloddo.*

Melchor se abătu din drum și se adânci într-o livadă de portocali. Călcă peste pietre și frunze, se împiedică de câteva ori, ba chiar blestemă toți sfinții cu voce tare, însă cu toate acestea, în ciuda a ceea ce în noapte răsună ca un tunet, îngânatul acela trist nu încetă. Stătu locului, între pomi. Era acolo, chiar acolo.

– *Oloddo yemayá. Oloddo...*

Melchor miji ochii. Unul dintre norii îndărătnici care acoperiseră Sevilla pe parcursul întregii zile lăsă să se strecoare o rază palidă de lună. Atunci întrezări o pată cenușie pe jos,

dinaintea lui, la doar doi pași. Înaintă și se lăsă pe vine, până ce desluși o femeie la fel de neagră ca noaptea, înveșmântată în straie cenușii. Se rezema cu spatele de trunchiul unui portocal, de parcă ar fi căutat apărare. Avea privirea rătăcită, străină de prezența lui, și fredonă în continuare, cu voce joasă, monotonă, repetând o dată și-ncă o dată același refren. Melchor băgă de seamă că, în ciuda răcorii, avea fața îmbrobonată de sudoare. Tremura.

Se așeză lângă ea. Nu înțelegea ce zice, însă din vocea aceea obosită, din timbrul, monotonia și resemnarea care o impregnau răzbătea o durere imensă. Melchor închise ochii, își cuprinse genunchii cu brațele și se lăsă purtat de cântec.

– Apă.

Ruga lui Caridad sfâșie liniștea nopții. Îngânarea ei nu se mai auzea de ceva vreme; se stinsese treptat, ca jăraticul. Melchor deschise ochii. Tristețea și melancolia cântecului reușiseră să-l poarte, din nou, pe băncile galerei. Apă. De câte ori fusese și el silit să ceară apă? I se păru că simte mușchii picioarelor, ai brațelor și ai spatelui încordându-se ca atunci când șeful de galeră zorea vâslașii, în urmărirea vreunei corăbii sarazine. Fluieratul chinuitor al șefului de galeră îi tortura simțurile, pe când biciul îi smulgea pielea de pe spinarea goală, îndemnându-l să tragă la vâsle din ce în ce mai vârtos. Cazna putea ține ceasuri în șir. La sfârșit, cu mușchii întregului trup pe cale să plesnească și gurile uscate, de pe rândurile de bănci urca o rugă: apă!

– Știu ce e setea, murmură pentru sine.

– Apă, imploră din nou Caridad.

– Vino cu mine. Melchor se ridică cu greu, amorțit după aproape o oră petrecută la rădăcina portocalului.

Țiganul se întinse și încercă să se orienteze ca să găsească drumul spre Cartuja. Se îndrepta spre grădinile mănăstirii, unde locuiau mulți dintre țiganii din Triana, când glasul acela îi atrăsese atenția.

– Vii sau nu? o întrebă pe Caridad.

Ea încercă să se ridice, ținându-se de trunchiul portocalului. Avea febră. Îi era foame și frig. Dar, mai ales, suferea cumplit de sete. Reuși să se ridice în picioare când Melchor pornise deja la drum. Avea să-i dea apă dacă-l urma sau avea să o înșele, cum făcuseră atâția alții în zilele pe care le petrecuse până acum în Triana? Îl urmă. Capul i se învârtea. Aproape toți o făcuseră; aproape toți profitaseră de ea.

Un șirag de lumini care răzbăteau de la niște bordeie îngrămădite pe drum se răsfârșeau pe tunică de mătase azurie a țiganului. Caridad se căzni să țină pasul cu el. Melchor nu-i dădea atenție. Mergea domol, dar semeț, sprijinindu-se fără să fie nevoie în toiagul înfurcit, așa cum se cuvenea unui cap de familie; uneori, putea fi auzit mormăind în întuneric. Femeia își țâra picioarele desculțe în urma lui. Pe măsură ce se apropiau de țigănice, podoabele de pe straiile lui Melchor și fireturile de argint care-i țineau nădragii scânteiară. Caridad văzu un semn bun în scânteierile acelea; bărbatul n-o atinsese. Avea să-i dea apă.

3

În noaptea aceea, petrecerea se prelungi în fundătura San Miguel. Ca la o întrecere, fiecare dintre familiile de fierari stăruie în a-și dovedi înzestrarea la cânt și dans, la chitară, castaniete sau dairele. Se prinseră în voieșie alde García, alde Camacho, alde Flores, alde Reyes, alde Carmona, alde Vargas și mulți alții dintre cele mai bine de douăzeci și una de familii care viețuiau în fundătură. Romanțuri, sarabande, *chaconas*, *jácaras*, fandango, seguidilla sau *zarambeques*, toate acele *palos*¹⁰ răsunară și se dansară la strălucirea unui rug hrănit de femei, pe măsură ce se scurgeau ceasurile. În jurul focului, așezați pe primul rând, se aflau țiganii care alcătuiau sfatul bătrânilor, în frunte cu Rafael García, un bărbat de vreo șaiszeci de ani, uscățiv, serios și aspru, căruia i se zicea Conte.

Avură vin și tutun din belșug. Femeile aduseră de-ale gurii de acasă: pâine, brânză, sardine și crevete, pui și iepure sălbatic, alune de pădure, ghinde, gutui și fructe. Petrecerile erau ale tuturor; când se cânta și se dansa erau date uitării vrajbele și dușmăniile din vremurile de demult, iar bătrânii se aflau acolo pentru a chezașui lucrul acesta. Țiganii fierari din Triana nu erau înstăriți. Aparțineau în continuare aceluiași popor care, încă din vremea Regilor Catolici, era prigonit în Spania: nu li se îngăduia să-și poarte veșmintele colorate și nici să vorbească în graiul lor, să meargă pe drumuri, să ghicească norocul sau să facă negoț cu cai și catâri. Li se interzisese să cânte și să danseze, nici măcar nu li se îngăduia să locuiască în Triana sau să lucreze ca fierari. În repetate rânduri, breslele fierarilor spanioli din Sevilla încercaseră să-i împiedice cu de-a sila să lucreze la forjele lor primitive, iar decretul regal și poruncile stăruiseră asupra acestui lucru, dar totul fusese în zadar: fierarii țigani asigurau miile de potcoave necesare cailor și catârilor care munceau ogoarele în regatul Sevillei, motiv pentru care făuriră și făcură în continuare negoț chiar cu fierarii spanioli, care le cereau să-și înceteze activitățile, deși nu puteau face față cererii nestăvilite.

---

¹⁰ Cuvântul *palos* desemnează fiecare dintre varietățile tradiționale ale muzicii flamenco. (n.tr.)

În fundătură, pe când copiii aproape goi încercau să-și întrecă părinții, Ana și Milagros încinseră o sarabandă veselă împreună cu două rude din familia lui José, alde Carmona. Mamă și fiică, una alături de cealaltă, zâmbind când li se încrucișau privirile, se frânseră din mijloc și se jucară cu senzualitatea trupurilor în ritmul chitarei și al cântului. José, la fel ca atâția alții, privea, le însoțea cu *jaleos*¹¹. Prin fiecare mișcare de dans, ca într-o izbucnire, femeile îi ațâtau pe bărbați, îi întărâtau din priviri propunându-le o iubire imposibilă. Se apropiau și se depărtau, se roteau în jurul lor în ritmul impudic al șoldurilor, fălindu-se cu sâni, exuberanți ai mamei, fragezi ai fiicei. Amândouă dansau țațoșe, ridicând brațele deasupra capului sau fluturându-le în lături; eșarfele pe care Milagros le purta la încheieturi căpătau viață proprie în aer. Câteva femei, în cor, acompaniau chitarele cu castaniete sau dairele, mulți țigani însoțeau cu *jaleos* voluptuozitatea celor două femei; câțiva nu izbutiră să-și stăpânească o privire plină de dorință când Ana apucă poalele fusteii cu mâna dreaptă și dansă în continuare, dezvelindu-și pulpele și picioarele desculțe.

– Priviți spre cer, țigani! Dumnezeu vrea să se pogoare ca să danseze cu fiica mea! strigă José Carmona.

Urmă un șir de *jaleos*.

– *Olé!*

– Zi mai departe!

– *Ole, olè și ole!*

Milagros, stârnită de complimentul tatălui ei, o imită pe Ana, își ridică fusta și amândouă se rotiră o dată și-ncă o dată în jurul perechilor de dans, învăluindu-i într-o aureolă de pasiuni, pe când muzica se înălța spre văzduhuri. Când se sfârși sarabanda, țiganii izbucniră în urale și aplauze. Mamă și fiică își lăsară de îndată fustele să cadă și le neteziră cu mâna. Zâmbiră. O chitară începu din nou să răsune, încălzindu-se, pregătind un nou dans, un alt cânt. Ana mângâie obrazul fiică-sii, dar, când se apropie de ea ca s-o sărute, chitara amuți. Rafael García, Conte, ținea mâna pe jumătate ridicată spre chitarist. Un murmur se strecură printre țigani și până și copiii se apropiară. Reyes Trianera, nevasta Contelui, o femeie grasă de vreo șaiszeci de ani, cu fața arămie brăzdată de nenumărate crețuri, îl ridicase pe unul dintre ceilalți

---

¹¹ Bătăi din palme, exclamații și gesturi prin care sunt însuflețiți dansatorii. (n.tr.)

bătrâni din jilț cu un gest simplu și energic din bărbie și se așezase ea.

La lumina rugului, doar Ana izbuti să surprindă privirea pe care i-o aruncă Trianera. Ținu preț de-o clipă, poate chiar mai puțin. Privirea unei țigănci: rece și dură, sfredelitoare până-n adâncul sufletului. Ana se semeți, gata să primească provocarea, dar întâlnește privirea Contelui. „Supune-te și învață!”, îi spunea chipul lui.

Trianera cântă *a palo seco*¹², fără muzică, fără ca nimeni să o însoțească cu *jaleos*. *O debbla*¹³: un cânt închinat zeitelor țigănci. Vocea ei spartă și bătrână, șubredă și aspră, se strecură totuși în adâncul sufletelor celor care o ascultau. Cânta cu mâinile depărtate și tremurătoare dinaintea pieptului, ca și cum din asta și-ar fi tras puterea, și cântă multele patimi ale țiganilor: nedreptăți, temniță, iubiri frânte... Cu niște versuri fără metru, care-și aflau rostul doar în ritmul pe care vocea Trianerei voia să îl imprime și care întotdeauna se încheiau cu un elogiu în graiul țigănesc. „Deblica barea”, măreață zeiță.

Debla părea să nu aibă sfârșit. Trianera ar fi putut s-o lungească atât cât o țineau imaginația și amintirile, dar în cele din urmă lăsă mâinile să-i cadă pe genunchi și înălță capul, pe care-l ținuse plecat în timp ce cânta. Țiganii, și Ana printre ei, gătuiți de emoție, izbucniră din nou în aplauze; mulți aveau ochii înecați în lacrimi. Și Milagros aplauda, trăgând cu coada ochiului la maică-sa.

În clipa aceea, oferindu-i aplauzele sale și văzând că și fiica ei făcea același lucru, Ana se bucură că Melchor nu era de față. Palmele ei se izbiră una de alta lent, pentru ultima dată, și profită *de jaleo* pentru a se face nevăzută în mulțime. Se grăbi, presimțind privirile Contelui și a Trianerei înfipite în spatele ei; și-i închipui zâmbind cu înfumurare, pe ei și pe toți cei ai lor. Îi împinse pe țiganii care mai aplaudau și acum cânturile și, odată scăpată din roată, se îndreptă spre poarta casei ei, căutând reazem la unul dintre stâlpii acesteia.

Alde García! Rafael García! Tatăl ei scuipa când auzea numele asta. Mama ei... Mama ei murise la doi ani după ce Melchor fusese încătușat la galere. Murise blestemându-l pe Rafael García, jurându-i răzbunare de pe lumea cealaltă.

---

¹² Numai din voce, fără niciun fel de acompaniament. (n.tr.)

¹³ Cântec popular andaluz, cu strofe de patru versuri. (n.tr.)

„El a fost! bolborosea mama ei neîncetat, pe când cereau pomană pe străzile din Malaga, dinaintea temniței unde Melchor aștepta să fie trimis la portul Santa Maria pentru a se îmbarca pe galere. Rafael l-a pârât căprarului din potera tutunului! Nenorocitul! A încălcat legea țigănească. Stârpitură! Blestemat! Câine râios!”

Când micuța Ana vedea că oamenii se fereau de ele, îi dădea un cot ca să nu-i sperie cu țipetele ei.

– De ce l-a pârât? o întrebasese într-o bună zi copila.

Mama ei închisese ochii pe jumătate și strâmbase gura a dispreț înainte de a-i răspunde:

– Vrajbele între alde Vega și alde García îs vechi. Nimeni nu știe prea bine de ce. Unii zic că pricina a fost un măgăruș, alții că o femeie. Bani? Poate. Nu se mai știe. Dar cele două familii s-au urât dintotdeauna.

– Doar pentru...

– Nu mă întrerupe, fetiço. Mama își însoți cuvintele cu o lovitură zdravănă peste ceafă. Ia bine seama la ce-o să-ți zic, fiindcă ești o Vega și trebuie să trăiești ca atare. Noi, țiganii, am fost mereu liberi. Regii și împărații din toate colțurile lumii au încercat să ne supună și n-au izbutit niciodată. N-o să ne nimicească niciodată stirpea; suntem mai buni decât ei toți, mai ageri. Avem nevoie de puține lucruri. Luăm ce ne e de trebuință: ceea ce Creatorul a așezat pe astă lume nu-i avutul nimănui, roadele pământului îs ale tuturor și, dacă nu ne place un loc, ne strămutăm. Nimeni și nimic nu ne leagă. N-avem teamă de primejdie, ce ne pasă nouă de legi sau decrete? Asta au apărât dintotdeauna alde Vega și toți cei care se socoteau țigani sadea. Așa am trăit întotdeauna. După un răgaz, mama continuase. Cu puțin timp înainte să fie săltat taică-tău, a murit mai-marele sfatului bătrânilor. Alde García au stăruit pe lângă ceilalți să fie ales cineva din familia lor, iar tatăl tău s-a împotrivit. Le-a aruncat în față că alde García nu mai trăiau ca țiganii, că lucrau în fierării ca spaniolii, în înțelegere cu aceștia, că făceau afaceri cu ei, se cununau la biserică și-și botezau copiii. Că renunțaseră la libertate. Într-o bună zi, Rafael a apărut în grădina din Cartuja; îl căuta pe taică-tău.

Anei i se păru că-și amintește ziua aceea. Mama și mătușile ei îi porunciseră să se țină departe, la fel și celorlalți copii, iar ea se supusese... Totuși, se întorsese pe furiș la locul în care Rafael se proțâpise, amenințător, înconjurat de membri ai familiei Vega.

- Era înarmat cu un cuțit și căuta sfadă, dar tatăl tău nu era acasă. Cineva îi zisese că se dusese după tutun în Portugalia. Atunci pe fața nenorocitului s-a lățit un rânjel îndeajuns de grăitor.

În fundătura San Miguel, când bătrânii se ridicară de pe scaune, bărbați și femei începură să se retragă, unii spre case, alții se împrăștiară prin curțile interioare, în grupuri, sporovăind și bând. Chitarele, castanietele și dairelele răsunau și acum, dar de data asta în mâinile celor tineri; fete și băieți le luară locul celor mai vârstnici și își însușiră petrecerea.

Ana își plimbă privirea prin fundătură: Milagros dansa veselă, alături de fete de vârsta ei. Ce frumoasă era! Bunicul ei spusese același lucru când i-o arătaseră pentru prima dată. Nu trecuse nici măcar o zi de când tatăl ei se întorsese de la galere, abia câteva ceasuri în care Melchor aflase de moartea soției și cunoscuse o nepoată de patru ani, pe care nu îndrăznise s-o atingă de teamă că murdăria lui și mâinile crăpate ar fi putut-o pângări, când înșfăcase un jungher mare și se îndreptase, zdrențăros și slăbit, în căutarea părătorului.

Fiica lui ar fi vrut să-l împiedice, dar nu îndrăznise.

Rafael îi ieșise în întâmpinare, înarmat și el, însoțit de ai lui. Nu-și grăiseră; știa ce era în joc și de ce. Se ispitiră cu jungherele, cu brațele întinse; armele erau o prelungire a trupurilor. Rafael se mișca cu forță și agilitate, cu mâna sigură. A lui Melchor, dimpotrivă, tremura ușor. Se rotiseră unul în jurul celuilalt, pe când membrii familiei păstrau tăcerea. Puțini își ațintiseră privirea la jungherul tremurând pe care-l ținea întins Melchor: cei mai mulți se uitaseră la chipul lui, la atitudinea lui, la zbuciumul și hotărârea pe care le trăda. Voia moarte de om! Avea să facă moarte de om! Prea puțină însemnătate aveau starea lui, slăbiciunea, rănila, straietele neîngrijite și slinoase sau tremurul. Presimțirea... Convingerea că Melchor avea să facă moarte de om pusesse stăpânire pe cei de față.

Certitudinea asta îl împinsese pe Antonio García, unchiul lui Rafael și, pe atunci, mai-marele sfatului bătrânilor, să intervină între bătăuși înainte ca vreunul din ei să dea prima lovitură de cuțit. Ana, care o strângea pe Milagros la piept, suspinase ușurată. La chemarea lui Antonio García interveniseră atunci bătrânii; bărbaților din familia Vega li se ceruse categoric să rezolve chestiunea înainte să se ajungă la vărsare de sânge. La

împotrivirea familiei Vega și a reprezentanților altor două familii dintre cele care locuiau în grădina din Cartuja, sfatul bătrânilor hotărâse că nu existau dovezi cum că Rafael l-ar fi pârât pe Melchor, astfel încât dacă acesta îl ucidea pe Rafael, toți aveau să sară în apărarea familiei Garcia și-ar fi pornit un război împotriva familiei Vega. De asemenea, hotărâse că dacă Melchor îl ucidea pe Rafael, oricare dintre țigani se putea răzbuna pe alt membru din clanul Vega, luându-i viața; în cazul acesta, legea țigănească n-avea să fie împotriva lui, sfatul bătrânilor avea să ne țină deoparte.

Pe înnoptat, unchiul Basilio Vega se îndreptase spre locul unde se aflau Melchor și ai lui. Milagros dormea în brațele mamei sale.

– Melchor, îi zisese după ce-l vestise de hotărârea sfatului bătrânilor, știi c-o să te sprijinim cu toții, orice-ai alege. Nimeni n-o să izbutească să ne vâre frica-n oase!

Și-i dăduse copila, care se deșteptase la atingerea bunicului. Milagros rămăsese nemișcată, de parcă ar fi fost conștientă de însemnătatea acelei clipe. „Zâmbește-i!”, implorase Ana în tăcere, cu mâinile împreunate, crispate, dar copila nu zâmbise. Se scurseseră câteva clipe până când Basilio și Ana văzură cum Melchor strângea din buze și mângâia părul micuței, cu mână neșovăitoare. Știuseră atunci care-i fusese hotărârea: să se supună sfatului bătrânilor, spre binele familiei.

Copilița aceea care-i ferise de o baie de sânge dansa și cânta acum în fundătura San Miguel. Din poarta casei, Ana se desfătă cu priveliștea pe care o oferea; o văzu frumoasă, semeată, hotărâtă, dăruită, oferindu-și în joacă trupul unui tânăr... Brusc, femeia clătină violent din cap și se desprinsese de poartă, buimacă. Tânărul întâmpina pașii fiicei sale cu indolență, nepăsător la dăruirea ei, indiferent, aproape răsându-și de ea. Oare Milagros nu-și dădea seama? Tânărul acela... Ana miji ochii, încercând să-l zărească mai bine. Era un băiat mult mai în vârstă decât fata ei, oacheș, atrăgător, puternic, mlădiu. Milagros dansa nebăgând de seamă disprețul perechii sale; zâmbea, ochii-i străluceau, radiind de senzualitate. Atunci, dinapoia jilțurilor care înconjurau un rug deja preschimbat în jăratic, o zări pe Trianera, care aplauda, cu o expresie batjocoritoare de satisfacție, dorința vădită și publică a fetei, o Vega, nepoata lui Melchor, față de unul dintre nepoții ei: Pedro García.

– Milagros! zberă mama, rupând-o la fugă spre ea.

Își înșfăcă fata de umăr și-o scutură până ce o opri din dans.

Trianera își preschimbă strâmbătura batjocoritoare într-un zâmbet. Când Milagros dădu să răspundă, maică-sa îi reteză orice crâcneală scuturând-o de încă vreo două ori. Chitariștii aproape că se opriseră din cântat, când Trianera îi îndemnă să continue. Unul dintre bărbați se apropie. Tânărul Pedro García, încurajat de atitudinea bunică-sii, vru să le umilească și mai mult pe femeile Vega și dansă în continuare împrejurul lui Milagros, ca și cum intervenția mamei acesteia ar fi fost doar o piedică lipsită de însemnătate. Ana îl văzu venind, dădu drumul fiicei sale și, pe când țiganul se apropia, își luă avânt și-l pălmui cu dosul mâinii. Pedro García se clătină.

Milagros căscă gura, dar nu reuși să scoată niciun cuvânt. Chitarele amuțiră. Trianera se ridică în picioare. Alte țigănci, din diferite clanuri, se iviră imediat.

Înainte ca unele și altele să se încaiere, bărbații interveniră între ele.

– Lepădătură!

– Cățea!

– Nenorocito!

– Târfa!

Se potopeau cu ocări în timp ce se zbăteau să scape din mâinile bărbaților, îmbrâncindu-i ca să se poată arunca una asupra alteia, Ana mai abitur decât cealaltă. Se iviră mai mulți țigani, printre ei și José Carmona, și reușiră să stăpânească situația. José își scutură soția la fel cum aceasta procedase cu fiica ei; apoi, cu ajutorul a două dintre rude, reuși s-o târască de partea cealaltă a fundăturii.

– Scroafe! zbiră Ana de pe drum, silindu-se să întoarcă capul spre Trianera.

Țigătimea din Cartuja era doar o îngrămădeală de bordeie clădite din argilă și bușteni, unele dintre ele simple șoproane din stuf și pânză, care se întinsese treptat pornind de la primele bordeie, lipite de zidul care împrejmua grădina călugărițelor, între mănăstire și Triana. Melchor fu bine primit. Mulți îl salutară pe uliță, în treacăt; alții ieșiră în pragul acelor bordeie fără ferestre. Lumina chioară a lumânărilor și câteva focuri aprinse de-a lungul uliței luptau împotriva umbrelor din țigătime.

– Melchor, am un măgăruș cu care n-o să te salte niciodată potera. Ce zici? exclamă un țigan bătrân așezat pe un scaun în pragul unui bordei, arătând spre unul dintre multele animale de povară prionite sau legate în stradă.

Melchor nici nu se uită la animal.

– Pentru așa ceva, ar trebui să cobor de pe el și să-l iau pe umeri, răspunse, bătând aerul cu mâna.

Amândoi izbucniră în hohote de râs. Caridad mergea în urma lui Melchor; înaintau pe-o uliță noroioasă, în care picioarele ei desculțe se afundau. Pentru o clipă, se gândi că nu va avea puteri ca să înainteze prin clisă; febra o strângea ca un clește, îi pârjolea gâtlejul și pieptul. O fi cerut deja apa pentru ea omul acela? Îl auzise, dar nu reuși să deslușească niciun cuvânt din discuția despre măgăruș. Țiganiilor vorbeau în graiul lor.

– Melchor! strigă o femeie care-i dădea piept unui prunc, cu amândoi sânii la vedere, se ține după tine o negresă, neagră, neagră. Isuse, cât e de neagră! Poate-mi acrește laptele!

– I-e sete, se mărgini să răspundă țiganul.

Câteva bordeie mai încolo, preveniți de sosirea lor, îi aștepta un grup de bărbați.

– Frate, salută Melchor pe unul mai tânăr decât el, pe când se apucau de antebrațe.

Un puradel aproape gol dăduse fuga să-i înhațe toiagul înfurcit, iar acum se fălea cu el dinaintea celorlalți copii.

– Melchor! îi întoarse țiganul salutul, strângându-l de braț.

Caridad, simțind că-și pierde cunoștința, văzu cum bărbatul pe care-l urmase saluta țigani și țigănci și ciufulea copiii care se apropiau de el. Și apa ei? O femeie o băgă de seamă.

– Și negresa asta?

– Vrea apă.

În clipa aceea, genunchii lui Caridad cedară și se prăbuși. Țiganiilor se întoarseră și o priviră, îngenunchată în clisă.

Aceeași femeie care întrebuse de Caridad, baba Maria, pufni.

– S-ar zice că are trebuință de mai mult decât de apă, nepoate.

– Mi-a cerut doar apă.

Caridad se străduia să-și țină privirea ațintită la grupul de țigani; vederea i se încețoșase; conversația pe care o purtau i se părea de neînțeles.

– Nu mă descurc cu ea, zise baba Maria. Fetelor! strigă spre cele mai tinere. Dați-mi o mână de ajutor, să ridicăm negresa asta și s-o ducem în palat!

De îndată ce țigăncile o înconjurară pe Caridad, bărbații se dezinteresară de problemă.

– O dușcă de vin, uncheșule? îi oferi lui Melchor un flăcău.

Melchor își petrecu brațul pe după umerii țiganului și-l strânse.

– Ultima dată când am băut din vinul tău, zise pe când se îndreptau spre următorul bordei, oțetul și sarea cu care ne lecuiau rănila pe galere mi au părut mai dulci decât poșirca aia!

– Ei bine, măgărușilor le place.

Printre hohote de răs, intrară în bordei. Se văzură siliți să se aplece ca să treacă pragul. Era alcătuit dintr-o singură încăperea, care slujea de toate: dormitor pentru familia tânărului, bucătărie și loc de luat masa, era lipsit de ferestre și avea doar o bortă în tavan, în chip de horn. Melchor se așeză la o masă hârbuită. Cei mai în vârstă ocupară alte scaune sau băncuțe, pe când ceilalți rămaseră în picioare, mai bine de o duzină de țigani care ajungeau până-n buza ușii.

– Mă faci măgăruș? reluă discuția Melchor când nepotul său așeză niște pahare pe masă. Invitația se mărginea la cei mai vârstnici.

– Dumitale, uncheșule, ești bidiviu înaripat, cel puțin! Zilele trecute, la iarmarocul din Alcalá, urmă țiganul în timp ce turna vinul, am reușit să vând calul cela sur pe care l-ai văzut dumneata la ultima vizită, îți amintești? Țala de se văita până și de urechi. Melchor încuviință cu un surâs. Ei bine, i-am turnat pe gât o sticlă de vin. Să fi văzut dumneata cum gonea bietul dobitoc, curat mânz de rasă!

– Tu chiar c-a trebuit să fugi mâncând pământul ca să ieși din Alcalá cât mai repede, interveni unchiul Juan, așezat la masă.

– Mâncând pământul, unchiule, recunosc nepotul, dar cu bani frumoși la cingătoare, ceia de nu-i înapoiez nici diavolului, oricât m-ar hăitui.

Melchor ridică paharul cu vin și, după ce închinară și ceilalți, îl dădu pe gât dintr-o înghițitură.

– Păzea! se auzi din ușă, nu cumva ca unchiul Melchor să dea buzna afară ca un mânz.

– L-am putea vinde drept bun, trânti altul.

Melchor izbucni în hohote de răs și făcu un gest spre nepot ca să-i mai toarne vin.

După vreo două runde, presărate cu vorbe de duh, rămaseră doar cei mai vârstnici: Melchor, fratele său Tomás, unchiul Juan, unchiul Basilio și unchiul Mateo, toți din familia Vega, toți oacheși, cu chipurile brăzdate de crețuri adânci, sprâncene stufoase care se împreunau la rădăcina nasului și priviri pătrunzătoare. Ceilalți

sporovăiau afară. Melchor își descheie tunica azurie și lăsă la vedere cămașa albă și un brâu din mătase roșie, strălucitoare. Scotoci în unul din buzunarele interioare și scoase o legătură cu o duzină de trabucuri de mărime mijlocie, pe care le așeză pe masă, alături de urciorul cu vin lăsat de nepot.

– Tutun cubanez pur, vesti și făcu un gest către fiecare să ia unul.

– Mulțam, se auzi din gura unora dintre ei.

– În sănătatea ta, murmură altul.

În câteva minute, coliba se umplu de un fum aromat, albăstrui, care înăbuși orice alt miros din mica locuință.

– Am un lot bun de tabac, zise unchiul Basilio după ce slobozi în aer o gură de fum. De la fabrica din Sevilla, tutun spaniol, foarte fin, tocat. Te interesează?

– Basilio! îl muștră Melchor cu voce ostenită, trăgându-l silabele.

– E de o calitate excelentă! se apără celălalt. Tu poți obține pe el un preț mai bun decât mine. Popii o să ți-l smulgă din mâini. Pe noi ne înghesuie mult cu prețurile. Ce mai contează de unde vine?

Melchor izbucni în râs.

– Nu mă interesează de unde vine, ci calea pe care a venit. Știi doar. Nu vreau să fac contrabandă cu tutun pe care cineva l-a adus ascuns în cur. Mă trec fiori numai când mă gândesc...

– E bine învelit în mațe de porc, interveni fratele lui Tomás în apărarea târgului.

Ceilalți îi întăriră spusele. Știau că avea să se învoiască; întotdeauna ceda, nu refuza niciodată o rugămintă din partea familiei, dar mai înainte trebuia să se plângă, să trăgăneze totul, să se lase rugat.

– Chiar și așa. L-ați adus în cur! Într-o bună zi, o să vă salte...

– Numai așa îi putem păcăli pe paznicii de la fabrică, îl întrerupse Basilio. În fiecare zi, când se încheie ziua de lucru, dezbracă la întâmplare câțiva lucrători.

– Și nu-i caută-n cur? răsă Melchor.

– Ți-l închipui pe vreunul dintre răcanii ăia vârand degetul în curul unui țigan, să vadă dacă are tutun? Nici nu le trece prin cap!

Melchor clătină din cap, dar felul în care o făcu, binevoitor, le dădu de înțeles că târgul fusese încheiat.

– Într-o bună zi, unul dintre săculețele astea o să crape, și atunci...

– Spaniolii o să descopere altă cale de-a bea tutunul, zise unchiul Juan. Sorbindu-l pe cur!

– Cu siguranță că multora le-ar plăcea mai mult decât pe nas, îndrăzni Basilio.

Țigani se priviră peste masă preț de câteva clipe și izbucniră în hohote de răs.

Vorba se prelungi până în noapte. Nepotul, soția și cei trei copilași intrară când murmuralele uliței începură să se stingă. Copiii se culcară pe două mindire aflate într-un colț al colibeii. Tatăl lor băgă de seamă că urciorul de vin era gol și se grăbi să-l umple.

– Negresa ta a băut, îi zise femeia întinsă pe mindire.

– Nu-i a mea, o întrerupse Melchor.

– A cui o fi, tu ai adus-o, urmă ea. Tușa i-a dat o fiertură din orz cu albuș de ou și i se potolește fierbințele.

Apoi, soții se întinseră alături de copii. Bărbații stătură de vorbă în continuare, cu vinul și trabucurile lor. Melchor voia să afle despre familie, și ceilalți îl lămuriră pe îndelete: Julián, însurat cu o Vega, fierar ambulant, fusese săltat în apropiere de Antequera pe când le repara uneltele de plugărit unor agricultori. „N-avea țidulă!”, morunii unchiul Juan. Țigani nu puteau lucra ca fierari și nici nu-și puteau părăsi locurile de baștină. Juan era întemnițat în Antequera și făcuseră deja demersuri pentru a-i obține libertatea. „Aveți nevoie de ceva?”, se oferi Melchor. Nu. N-aveau nevoie. Mai devreme sau mai târziu, aveau să-l slobozească; mânca pe degeaba și nu era lucru care să-i supere mai mult pe slujbașii regelui. În afară de asta, căutase mijlocirea unui nobil din Antequera și acela se învoise să-i obțină slobozia. Tomás zâmbi, și Melchor la fel: întotdeauna exista un nobil care-i scotea de la strâmtoare. De ce? Vorbiseră despre asta de nenumărate dăți: părea că personajele acelea de viță nobilă se simțeau întrucâtva țigani prin favorurile pe care le făceau, ca și cum ar fi vrut să arate că nu erau de-o teapă cu restul lumii, ca și cum și-ar fi însușit nesațul de libertate al unei rase cu sânge negru; ca și cum ar fi căpătat o parte din spiritul lor, dintr-o formă de viață care nu le era îngăduită în rutina lor, în rânduielile lor rigide. Într-o bună zi, aveau să-și ia înapoi favoarea și-aveau să le ceară să cânte sau să danseze pentru ei la vreo petrecere în vreun palat somptuos, la care aveau să invite prieteni și egali pentru a se fâli cu relațiile lor nepermise.

– Avem vești că, de mai mult sau mai puțin o lună, interveni

unchiul Mateo, în apropiere de Ronda, Frăția a confiscat animalele lui Arrugado...

– Cine e Arrugado? întrebă Melchor.

– Cel care e mereu sfios, băiatul Josefei, verișoara lui...

– Aha, aha, îl întrerupse Melchor.

– I-au luat calul și niște măgăruși.

– I-a căpătat înapoi?

– Măgărușii, nu. Au rămas la soldați, care i-au vândut. Au vândut și calul, da Arrugado l-a urmărit pe cumpărător și l-a luat înapoi în a doua noapte. Se zice că a fost destul de ușor: spaniolul care l-a cumpărat l-a lăsat slobod într-un țarc, el a trebuit doar să intre și să-l ia. Tare-i place calul ăla lui Arrugado.

– Așa-i de bun? se interesă Melchor după o altă dușcă de vin.

– Ei! răspunse frate-său. E o mârțoagă țeapănă și îndărătnică, dar cum face treaba la fel ca el, ca dobitocul... Omul se simte-n largul lui.

Alți membri ai familiei, îl lămuriră mai apoi pe Melchor, se refugiaseră de mai bine de șapte zile în lăcașuri sfinte, într-un schit pe drumul spre Osuna. Îi urmărea prefectul din Malaga, din pricina pârei unor spanioli de-ai locului.

– Acuma, așa cum se obișnuiește, se ceartă și se sfădesc, îl informă unchiul Basilio: prefectul îi vrea pentru el; Sfânta Frăție s-a înfățișat la schit și pretinde că țiganii îi aparțin; popa nici nu vrea s-audă, iar vicarul, pe care l-a chemat popa, pretinde că justiția nu-i poate scoate din sfintele lăcașuri și că să se ducă la episcop.

– E mereu la fel, zise Melchor, amintindu-și dățile în care el însuși fusese silit să caute refugiu în biserici sau mănăstiri. O să-i scoată?

– E totuna, răspunse unchiul Basilio. Deocamdată, îi lasă să se sature de certuri între ei. Toți au imunitate deplină, atunci când o să iasă o să se slujească de ea, iar autoritățile vor fi silite să-i sloboadă din nou. O să-și piardă armele și caii, dar nu mai mult.

Începea deja să se crape de ziuă. Melchor căscă. Nepotul și familia lui dormeau pe mindire, iar țigănimia era cufundată în tăcere.

– Mai vorbim dimineață, propuse.

Ceilalți încuviințară și se ridicară. Melchor se mărgini să așeze piciorul pe masă și să se împingă în spate până ce scaunul, sprijinit pe doar două picioare, se rezemă de peretele colibei.

Atunci, închise ochii, ascultând cum pleacă rudele. „Imunitate deplină”, zâmbi pentru sine, înainte ca somnul să-l învingă. Spaniolii cădeau întotdeauna în aceleași capcane, singura șansă de supraviețuire pentru ai lui, atât de prigonți și ponegriți în întregul regat. Uneori, când un țigan care se refugiase în sfintele lăcașuri afla că, dacă îl scoteau de acolo, osânda avea să fie neînsemnată sau inexistentă, se înțelegea cu judele să fie scos cu forța, încalcând în felul acesta azilul ecleziastic. Mai apoi, dacă primarul sau zbirii nu-l înturnau la lăcașurile sfinte, se bucura deja de ceea ce se numea imunitate deplină. Și nu făceau asta; nu-l înturnau niciodată. Când îl săltau din nou, poate pentru o fărădelege mai gravă, cum ar fi pur și simplu să umble slobod pe drumuri, putea aduce dovezi că ultima oară nu fusese înturnat la lăcașurile sfinte și, în felul acesta, scăpa de osândire. „Imunitate deplină”, repetă Melchor, lăsându-se în voia somnului.

Melchor petrecu dimineața următoare în țigănite, fumând, așezat pe un taburet pe uliță, alături de femeile care împleteau coșuri din trestia pe care o culegeau de pe malurile râului, cufundat în gânduri, cu privirea la mâinile acelea pricepute care împleteau și dădeau formă unor coșuri pe care apoi aveau să încerce să le vândă pe ulițe și prin iarmaroace. Le urmări sporovăială fără să intervină; toate-l cunoșteau pe Melchor. Din când în când, câte una dispărea și la scurt timp se întorcea cu o dușculiță de vin pentru unchiul. Prânzi în casa fratelui său Tomás, un blid cu mâncare de găină cam stricată, și-și rezemă din nou scaunul de perete, ca să-și facă siesta.

De cum se trezi, se pregăti să se întoarcă în fundătura San Miguel.

– Mulțam pentru masă, frate.

– N-ai pentru ce, răspunse Tomás. Nu uita de asta, adăugă întinzându-i săculețul despre care vorbiseră cu o seară înainte: un maț de porc îndesat cu tabac. Unchiul Basilio speră să obțină un câștig frumușel.

Melchor luă săculețul cu o expresie scârbită, îl vârî în unul din buzunarele interioare ale tunicii și părăsi bordeiul. Apoi purcese să străbată ulița care se învecina cu zidul dinspre grădina din Cartuja. I-ar fi plăcut să mai zăbovească acolo, printre ai lui, dar fiica și nepoata lui, ființele cele mai dragi, locuiau cu alde Carmona, în fundătură, iar el nu putea sta departe de cei care erau sânge din sângele lui.

– Nepoate! Strigătul unei femei îi întrerupse șirul gândurilor. Melchor se întoarse către baba Maria, care ședea în pragul bordeiului său. Ți-ai uitat negresa, adăugă ea.

– Nu-i a mea.

Răspunse cu lehamite; mai zisese asta de câteva ori.

– Nici a mea, se plânse femeia. Zace pe mindirul meu și-i ies picioarele afară. Ce vrei să fac cu ea? Ia-o! Tu ai adus-o, tu o iei.

„S-o iau?”, se gândi Melchor. Ce să facă el cu o negresă?

– Nu... prinse a zice.

– Cum adică, nu? îl întrerupse baba Maria, înfigându-și mâinile în șolduri. Am zis că pleacă cu tine și așa are să fie, înțeles?

Auzind ciorovăiala, mai mulți țigani se strânseseră ciopor în jurul lor. Melchor o cercetă pe bătrâna: mică, uscată și zbârcită, proțâpită în pragul bordeiului, cu șorțul ei colorat, sfidându-l. El... El era respectat de toți cei din țigănie, dar dinaintea lui se afla nici mai mult, nici mai puțin decât baba Maria. Iar când o țigancă așa ca baba Maria își înfîgea mâinile în șolduri și te sfredelea cu privirea...

– Ce vrei să fac cu ea?

– Ce-oi pofti, răspunse bătrâna, știindu-se învingătoare.

Câteva țiganci zâmbiră; un bărbat pufni, altul înclină capul cu o strâmbătură și vreo doi înjurară printre dinți.

– Nu se putea clinti, se dezvinui Melchor, arătând spre clisa din uliță, a căzut aici...

– Acum poate merge. E muiere zdravănă.

Baba Maria îi zise că femeia neagră se numea Caridad și-i dădu lui Melchor un burduf cu restul fierturii de orz cu albuș de ou, pe care bolnava trebuia s-o bea până ce fierbințelile dispăreau cu totul.

– Să mi-l aduci data viitoare când mai treci pe aici, îl preveni. Și ai grijă de ea! îi ceru bătrâna, pe când porneau la drum.

Melchor se întoarse mirat către ea și-o întrebă din priviri. Ce-i păsa? De ce...

– Lacrimile ei sunt la fel de amare ca ale noastre, i-o luă înainte baba Maria, citindu-i gândurile.

În felul acesta, urmat de o Caridad vădit întremată și cu burduful atârnat de toiag în chip de cobiliță, Melchor se înfățișă în fundătura San Miguel, învăluit într-un nor de fum, împresurat de bățile înfundate ale ciocanelor pe nicovală.

– Și asta? îl întrebă cu acreală ginerele său, José, de cum îl

văzu intrând în curte. Încă ținea ciocanul în mână și avea un șorț de piele petrecut peste bustul gol și asudat.

Melchor se semeți, cu burduful atârnat de toiag, pe umăr, cu o Caridad tăcută în spatele lui, nepricepând graiul țiganilor. Cine era acritura aia de José Carmona de-i cerea socoteală? Prelungi sfidarea preț de câteva clipe.

– Cântă bine, se mărgini să răspundă în cele din urmă.

Fierăria familiei Carmona ocupa catul de jos al unei case din fundătura San Miguel. Era o clădire dreptunghiulară cu trei caturi, ridicată în jurul unei curți mititele, în mijlocul căreia se deschidea un puț de ale cărui ape se slujeau atelierul și familiile care locuiau la caturile de sus. Cu toate acestea, să ajungi la puț devenea adesea o sarcină anevoioasă, întrucât și curtea, și coridoarele care o împrejmuiău erau folosite ca magazie pentru cărbunele de forjă sau pentru resturile de fier pe care țiganii le culegeau ca să le bată: ne numărate bucăți contorsionate și ruginite îngrămădite în curte fiindcă, spre deosebire de sevillani, care trebuia să cumpere în Sevilla materia primă pentru fierăriile lor, cei cu „fierul vechi”, țiganii, nu se supuneau niciunei orânduiri și nici revizorilor care cercetau calitatea produselor. În spatele curții cu puțul, urmând un culoar în gust acoperit de tavanul primului cat, se ajungea la o curtică undase găsea o latrină și, alături de aceasta, o odăiță care slujise la început drept spălătorie; Melchor își însușise încăperea aceasta la în toarcerea de la galere.

– Tu poți sta acolo. Țiganul îi arată lui Caridad curtică, între latrină și intrarea în odaia lui. Trebuie să bei în continuare fier tura până te înzdrăvești; apoi o să poți pleca, adăugă, întinzându-i burduful. Asta ar mai lipsi, ca baba Maria să creadă că nu te-am îngrijit!

Melchor intră în odaie și închise ușa în urma lui. Caridad se așeză pe jos, cu spatele rezemat de perete, și-și rânduie cu grijă puținele lucrșoare: bocceaua în dreapta, burduful în stânga, pălăria de paie în mâini.

Nu mai era scuturată de tremurături, iar febra scăzuse. Își amintea vag primele momente din șederea ei în bordeiul din țigăname: mai întâi, îi dăduseră apă, dar nu-i îngăduiseră să-și potolească setea care-i pârjolea gâtulejul. Îi așezaseră prișnițe reci pe frunte, până când baba Maria ingenunchease lângă mindir și o silise să înghită fiertura groasă din orz. În spatele ei, două femei se rugau cu voce tare, acoperindu-se una pe alta, încredințându-se unui duium de fecioare și sfinți și făcând cruci în aer cu mâinile.

– Lăsați sfinții pentru spanioli, le poruncise baba Maria.

Apoi, Caridad căzuse într-o toropeală agitată și tulbure, care o

purtase în trecut, la munca de pe plantație, la bici, la orgiile din zilele libere, și i se înfățișară toții zeii cei vechi cărora le cântau și pe care îi implorau. Tobele *yoruba* răsunară în capul ei într-un ritm frenetic, la fel ca în baraca cea mare. Într-o hărmălaie care în vise i se păruse înfricoșătoare, cu ea dansând în mijlocul barăcii, revăzuse negrii care loveau pielea întinsă a tobelor, răsetele și gesturile lor obscene, alți sclavi care-i acompaniau cu *claves*¹⁴ sau sunătoare, fețele lor zbierând întăritate la o palmă de-a ei, toți așteptând ca sfânta să se pogoare și s-o călărească pe Caridad. Oshún, *orisha* ei, pogori și o încălecă, dar în visul ei nu făcuse asta pentru a o prinde într-un dans vesel și senzual, așa cum era zeița, așa cum făcuse în alte împrejurări, ci o îmbrâncise cu gesturi dușmănoase, prăvălind-o într-un infern unde se înfruntau toți zeii universului.

Se deșteptase brusc, îngrozită, scaldată în sudoare, și descoperi liniștea care domnea în țigănime în bezna nopții.

– Fato, zise în cele din urmă baba Maria, nu știu ce-oi fi visat, dar mă sperie să-mi închipui.

Atunci Caridad băgă de seamă că țiganca, așezată alături de ea, o ținea strâns de mână. Contactul cu mâna aceea aspră și uscată o liniști. Trecuse atâta timp de când nimeni n-o mai luase de mână ca s-o aline... Marcelo... Ea-l adormea cu cântece pe micuț. Nu. Nu era asta. Poate... Poate de când o furaseră și o îndepărtaseră de mama ei, în Africa. Aproape că nu-și amintea trăsăturile ei. Cum era? Bătrâna trebuie să-i fi presimțit frământarea și o strânsese de mână. Caridad se lăsase legănată de căldura țigăncii, de sentimentul pe care voia să i-l transmită, dar se străduia în continuare să-și evoce mama. Ce s-o fi ales de ea, de frații ei? Cum erau melegurile și libertatea din copilăria ei? Își amintea că se străduise să întrevadă chipul mamei sale cu ochii minții...

Nu izbutise.

În lumina înserării care se strecura în curte, Caridad privi în jurul său, unde se aduna murdăria și duhnea a gunoaie. Simți prezența cuiva și se tulbură. Două femei care ocupau întregul coridor lat stăteau locului și o cercetau, pline de curiozitate.

– Pur și simplu cântă bine? șopti Milagros surprinsă către mama ei, fără a-și lua privirea de la Caridad.

---

¹⁴ Instrument muzical cubanez de percuție, constând din două bețe care se lovesc între ele. (n.tr.)

- Asta mi-a zis taică-tău, îi răspunse Ana cu un gest simpatic de neînțelegere, care deveni serios la amintirea țipetelor și gesturi lor prăpăstioase ale lui José.

„Cântă bine, zice! O arăpoaică ne lipsea!”, tunase și fulgerase după ce-și târâse nevasta înăuntru, în fierărie. „Tu te cerți cu Trianera, îi palmuiești nepotul, și taică-tău ne aduce o arăpoaică! A pus-o în curtică! Ce vrea? Încă o gură de hrănit? Vreau s-o văd pe negresa aia afară din casa asta...” Dar Ana îi întrerupsese văicărelile, ca întotdeauna când soțul ei mustea de ură, plângându-se de socru: „Dacă tata zice asta, atunci cântă bine, pricepi? Iar el își plătește mâncarea, și dacă vrea s-o plătească și pe a unei negrese care cântă bine, are s-o facă.”

- Pentru ce-o vrea bunicul? întrebă Milagros cu voce scăzută.

- Habar n-am.

Tăcură și, de parcă s-ar fi înțeles, își ațintiră privirile asupra lui Caridad, care plecase capul și rămăsese așezată. Mamă și fiică cercetară cămășoia veche și cenușie din flanel pe care o purta, pălăria de paie pe care o ținea în mâini, bocceaua și burduful, de o parte și de alta.

- Cine ești? întrebă Ana.

- Caridad, răspunse ea, cu capul plecat.

Țiganiii priveau întotdeauna direct în ochi pe oricine, oricât de eminent sau de distins ar fi fost interlocutorul. Înfruntau privirea nobililor când nici cei mai apropiați lor nu cutezau să facă asta; îi ascultau pe judecători dictându-și sentințele întotdeauna drepti, semeți, înfumurați, și li se adresau tuturor cu îndrăzneală. Oare nu era un țigan, pentru simplul fapt că se născuse țigan, mai nobil decât cel mai de soi dintre spanioli? Amândouă așteptară preț de câteva clipe ca negresa să ridice privirea. „Ce facem?”, își întrebă Milagros mama din priviri, văzând sfielnicia stăruitoare a acelei femei.

Ana ridică din umeri.

În cele din urmă, fata se hotărî. Caridad părea un animal speriat și lipsit de apărare și, la urma urmei... „Dacă a adus-o bunicul...”, se gândi. Se apropie, dădu la o parte burduful, se așeză alături de ea și se aplecă, încercând să-i zărească fața. Secundele se scurseră lent până ce Caridad îndrăzni să se întoarcă spre ea.

- Caridad, murmură atunci fata cu voce blândă, bunicul zice că știi să cânti foarte bine.

Ana zâmbi, desfăcu brațele și plecă, lăsându-le acolo, stând pe jos.

La început, Caridad arunca priviri furișe și răspundea cu zgârcenie la întrebările naive ale fetișcanei: „Ce faci în Triana? Ce te aduce aici? De unde ești?” Pe măsură ce înainta după-amiaza, Milagros simți cum Caridad își oprea privirea asupra ei. Căută vreo sclipire în privirea ei, vreo strălucire, măcar scânteierea unor lacrimi, dar nu găsi nimic. Și totuși... Brusc, ca și cum Caridad ar fi găsit în sfârșit cui să i se destăinuie și pe măsură ce-i povestea viața ei, fetișcana simți ea însăși durerea care se desprindea din povestea negresei.

– Frumoasă? răspunse Caridad cu tristețe când Milagros îi ceru să-i vorbească despre Cuba aceea despre care ziceau că-i așa de frumoasă. Nu există nimic frumos pentru o roabă.

– Dar... dădu să stăruie țiganca. Tăcu totuși, văzând privirea lui Caridad. Aveai familie? întrebă, încercând să schimbe subiectul.

– Marcelo.

– Marcelo? Cine e Marcelo? N-aveai pe nimeni altcineva?

– Nu, pe nimeni. Doar pe Marcelo.

– Cine e?

– Copilul meu.

– Atunci... Dacă ai copii... Și bărbatul tău?

Caridad clătină din cap a tăgadă, aproape imperceptibil, nepricepând naivitatea fetișcanei. Oare nu știa ce e robia?

– N-am nici bărbat, nici soț, o lămuri ostenită. Noi, sclavii n-avem nimic, Milagros. M-au despărțit de mama pe când eram o copilă, apoi m-au despărțit de copiii mei; pe unul din ei stăpânul l-a vândut.

– Și Marcelo? îndrăzni să întrebe Milagros, după un răstimp de tăcere. Unde e? Nu te-au despărțit de el?

– A rămas în Cuba. Lui chiar i se părea frumoasă, se gândi.

Caridad schiță un zâmbet și se rătăci printre amintiri.

– Nu te-au despărțit de el? repetă Milagros după o vreme.

– Nu. Marcelo nu le era de folos albilor.

Țiganca șovăi. Nu cuteză să stăruie.

– Ți-e dor de el? întrebă.

O lacrimă se prelinse pe obrazul lui Caridad înainte să apuce să încuviințeze. Milagros o îmbrățișă și simți că plânge; un plâns neobișnuit: surd, tăcut, ascuns.

A doua zi dimineața, când ieși din odaie, Melchor se împiedică

de Caridad.

– Pe toți dracii! blestemă. Negresa! Uitasem de ea.

Caridad plecă privirea dinaintea bărbatului cu tunica din mătase azurie, tivită cu fireturi argintii. Se crăpa de ziuă, ciocanele nu începuseră să răsune, deși din curtea unde se afla puțul, dincolo de coridorul acoperit, răzbătea deja forfota oamenilor. Caridad nu mai dormise de multă vreme ca în noaptea aceea, în ciuda celor care trecuseră peste ea ca să ajungă la latrină. Cuvintele pe care le auzise din gura țigăncușei o liniștiseră: îi promisese s-o ajute să treacă podul.

– Să plătești? Milagros slobozise un hohot de răs sonor.

Caridad se simțea mult mai bine decât cu o zi în urmă și cuteză să-l privească pe Melchor; pielea tuciuire îi îngădui să o facă cu o oarecare spontaneitate, era ca și cum s-ar fi uitat la un alt sclav negru. Să tot fi avut vreo cincizeci de ani, socoti comparându-l cu negrii de aceeași vârstă pe care-i cunoscuse în Cuba, și era subțire și vânos. Cercetă chipul acela descărnat și desluși urmele anilor de suferință și de caznă, aceleași ca la sclavii negri.

– Ai băut fiertura babei Maria? o întrebă țiganul, întrerupându-i șirul gândurilor; îl miră să vadă pledul colorat cu care se acoperea și mindirul pe care se odihnea, dar nu-l privea de unde le dobândise.

– Da, răspunse ea.

Bea mai departe, adăugă Melchor înainte de a-i întoarce spatele, pătrunzând în coridorul îngust și pierzându-se spre poarta de ieșire din curte.

„Asta-i tot?”, se întrebă atunci Caridad. N-aveau s-o pună să muncească sau s-o călărească? Bărbatul acela, „bunicul”, cum îl numise Milagros în repetate rânduri, spusese despre ea că știe să cânte bine. De câte ori fusese lăudată de-a lungul vieții ei? „Cânt bine”, își zise Caridad cu mulțumire. „Nimeni n-o să te supere dacă te apără bunicul”, o mai încredințase fetișcana. Căldura razelor de soare care se strecurau în curticică o întări. Avea un mindir, un pled colorat, minunat, dăruit de Milagros, și putea trece podul! Închise ochii și își îngădui să se cufunde într-o amorțeală plăcută.

La ceasurile acelea, în fundătura San Miguel era încă liniște. Melchor o străbătu și, când ajunse lângă mănăstirea Minimelor, ca și cum ar fi ieșit de sub ocrotirea țigănimii și ar fi pătruns într-un teritoriu vrăjmaș, pipăi pachetul pe care-l ducea în buzunarul interior al tunicii. Într-adevăr, unchiul Basilio îi dăduse un tabac

din cel bun. Cu o zi înainte, de îndată ce intrase în odaia lui, după ce o lăsase pe Caridad în curtică, Melchor scosese tutunul de prizat din mașul de porc în care fusese îndesat, nu fără o strâmbătură de scârbă, presărase nițel pe dosul mâinii drepte și trăsesse pe nas cu putere: fin și mărunțit. El prefera tutunul răsucit, dar știa să recunoască și calitatea unui tabac bun. Probabil „Monte de India”¹⁵, se gândi, praf neprelucrat care era adus din Indii, apoi era spălat și trecut prin fabrica de tutun sevillană. Avea o cantitate bună. Unchiul Basilio avea să câștige niște bani frumoși, deși putea obține mai mult dacă... Scotoci printre lucrurile sale. Era sigur că-l avea. Ultima dată când vânduse tabac de contrabandă folosise... Iată-l! Un clondir cu țărână fină, roșcată. Pe înserate, la lumina unei lumânări, se apucase să amestece tabacul cu țărâna, cu mare băgare de seamă, având grijii să nu întrecă măsura.

Văzând San Jacinto, Melchor pipăi din nou cu satisfacție pachetul pe care-l purta ascuns: izbutise să sporească în greutate și nu părea să-i fi scăzut prea mult calitatea.

– Bună ziua, părinte, dădu binețe Melchor primului călugăr pe care-l întâlni în apropierea bisericii în construcție. Îl caut pe fray Joaquín.

– Le dă copiilor lecții de gramatică, răspunse dominicanul fără să se întoarcă, atent la munca unor dulgheri. Pentru ce-l cauți?

„Ca să-i vând tabacul pe care l-a furat un țigan de la fabrică vârându-l în cur și cu care Domniile Voastre vă veți desfăta, fără îndoială, trăgându-l pe nas”, se gândi Melchor. Zâmbi pe la spatele călugărului.

– O să aștept, minți.

Călugărul făcu un gest distrat de încuviințare cu mâna, cu atenția îndreptată spre bârnele care soseau la locul construcției.

Melchor se întoarse spre fostul spital Candelaria, lipit de schitul peste care se ridica noua biserică, și pe care predicatorii îl foloseau acum ca mănăstire.

– Fratele de afară, îl vesti pe portarul de la mănăstire, arătând spre schele, zice să dați fuga iute. Se pare că noua biserică e pe cale să se surpe.

Pe când portarul o luă din loc fără să stea pe gânduri, Melchor

---

¹⁵ Tabac sau tutun de prizat care era adus în Spania din Americi (La Habana, Trinidad de la Habana, Trinidad de la Guayra, Puerto Rico și Santo Domingo). (n.tr.)

se strecură în micuța mănăstire. Litania glasurilor care citeau în latină îl călăuzi spre o încăpere în care se afla fray Joaquín cu cinci copii care repetau monoton lecțiile.

Călugărul nu se arată surprins de apariția neașteptată a lui Melchor; copiii, da. Așezați pe scaune, cu privirile ațintite la țigan, unul se opri din recitat, altul se bălbâi și ceilalți se încurcară.

– Continuați, continuați. Mai tare! le porunci tânărul călugăr, îndreptându-se spre Melchor. Mă întreb cum ai reușit să ajungi aici, șopti odată ajuns lângă el, împresurat de zarva copiilor.

– O să aflați curând.

– De asta mă tem. Călugărul clătină din cap.

– Am o cantitate frumușică de tabac. De calitate. La preț bun.

– Bine. Am cam rămas fără tutun și frații se mânie dacă n-au indeajuns. Ne întâlnim la locul obișnuit, la prânz. Țiganul încuviință. Melchor, de ce n-ai așteptat? De ce ai întrerupt...

N-avu timp să sfârșească întrebarea. Portarul, călugărul care supraveghea construcția și alți doi monahi dădură buzna în încăpere.

– Ce cauți tu aici? strigă portarul.

Melchor întinse brațele cu palmele desfăcute, vrând parcă să oprească ceata care se năpustea asupra lui. Fray Joaquín îl urmări, furios. Cum avea să iasă basma curată?

– Îngăduiți-mi să vă lămuresc, ceru țiganul, liniștit. Călugării se opriră la un pas de el. Trebuia să-i mărturisesc lui fray Joaquín un păcat, un păcat foarte mare, se scuză. Fray Joaquín miji ochii și-și reținu un suspin. Un păcat dintr-acelea care duc de-a dreptul în infern, urmă țiganul, dintr-acelea de care nu te mântuiesc nici o mie de rugăciuni pentru sufletele în cazne.

– Și nu puteai aștepta? îl întrerupse unul din călugări.

Cei cinci copii priveau uimiți.

– Cu un păcat așa de mare? Un asemenea păcat nu poate aștepta, se apără Melchor.

– Puteai să zici la intrare...

– Mi-ați fi dat ascultare?

Călugării se priviră unul pe altul.

– Bine, interveni cel mai în vârstă, și? Te-ai spovedit?

– Eu? Melchor se prefăcu surprins. Eu, nu, Eminentă! Eu suni un bun creștin. Păcatul este al unui prieten. Vedeți dumneavoastră, acum el tunde niște măgăruși, înțelegeți? Omul e foarte îngrijorai, așa că m-a rugat să trec pe aici, să mă spovedesc

eu pentru el.

Unul dintre copii izbucni în hohote de râs. Fray Joaquín făcu un gest de neputință spre frații săi, înainte ca monahul care-l interpelase pe țigan să răbufnească, roșu la față.

– Afară! zbiră călugărul mai în vârstă, arătând spre ieșire. Ce v-ați închipuit?

– Țigani!

– Infami!

– Ar trebui să vă poprească pe toți! auzi în urma lui.

– Ăsta-i praf spurcat, Melchor! se plânse fray Joaquín, de îndată ce zări culoarea roșie a țărâniei pe care țiganul o amestecase cu tabacul. Se aflau pe malul Guadalquivirului, în apropiere de arsanaua pescarilor de crevete. Tu mi-ai zis...

– De cea mai bună calitate, fray Joaquín, stăruie Melchor. Abia ieșit din fabrică...

– Dar se vede țărâna!

– Poate l-au uscat prost.

Melchor încercă să arunce o privire la tutunul pe care i-l arăta călugărul. Într-atât întrecuse măsura? Poate că tânărul începea să se priceapă.

– Melchor...

– Jur pe nepoata mea! Țiganul își încrucișă degetul mare și cel arătător, le duse la buze și le sărută. Calitatea-ntâi!

– Nu jura strâmb. Și despre Milagros trebuie să vorbim, preciza fray Joaquín. Zilele trecute, la întâmpinarea Domnului, m-a luat în zeflema în timp ce predicam...

– Vreți s-o dojenesc?

– Știi că nu.

Călugărul se pierdu în amintiri: fata îl pusese la strâmtoare, ce-i drept; știa că vocea începuse să-i tremure și că pierduse șirul discursului, e adevărat, dar chipul acela dăltuit și semeț, frumos ca niciun altul, trupul acela neprihănit...

– Fray Joaquín, îl trezi din visare țiganul. Tărăgănase cuvintele, încruntat.

Călugărul își dresе glasul.

– Ăsta-i praf spurcat, repetă, ca să schimbe subiectul.

– Nu uitați că e nepoata mea, stăruie cu toate acestea țiganul.

– Știu.

– Nu mi-ar plăcea să sfârșesc rău cu dumneavoastră.

– Ce vrei să spui? Mă amen...

– Aș face moarte de om pentru ea, sări Melchor. Sunteți spaniol... Și călugăr. A doua treabă s-ar putea îndrepta, dar prima, nu.

Se înfruntară din priviri. Călugărul era conștient că ar fi fost în stare să se lepede de sutană și să jure credință rasei țigănești la un ungur semn al lui Milagros.

– Fray Joaquín, îi întrerupse Melchor gândurile, sigur de cele ce-i treceau prin cap călugărului.

Călugărul ridică o mână și-l sili pe Melchor să tacă. Țiganul era adevărata piedică: n-avea să îngăduie niciodată relația aceea, conchise. Alungă dorințele.

– Toate astea nu-ți dau dreptul să încerci să-mi vinzi drept bun tutunul ăsta, îi reproșă.

– Jur!

– Nu jura strâmb. De ce nu-mi spui adevărul?

Melchor zăbovi înainte de a răspunde. Trecu un braț peste umerii lui fray Joaquín și făcură împreună câțiva pași pe malurile râului.

– Știți ceva? Fray Joaquín dădu din cap cu un murmur de neînțeles. O să vă spun doar dumneavoastră, fiindcă e o taină: dacă un țigan spune adevărul... îl pierde! Rămâne fără el.

– Melchor! exclamă celălalt, desprinzându-se de el.

– Dar acesta e tutun de calitate întâi.

Fray Joaquín pleoscăi, declarându-se învins.

– Prea bine. Oricum, nu cred că ceilalți călugări o să-și dea seama de ceva.

– Fiindcă nu e roșu, fray Joaquín. Vedeti? Vă înșelați.

– Nu stăruie. Cât vrei?

Spurcat sau nu, Melchor primi bani frumusei în schimbul tabacului; unchiul Basilio avea să fie mulțumit.

– Mai știi de vreun lot de tutun de contrabandă? se interesă fray Joaquín, pe când își luau rămas-bun.

– N-am nicio veste. Trebuie să fie, ca întotdeauna, dar nu-s amestecați ai mei. Sper că de-acum, din martie, odată cu vremea bună, o să meargă din nou treburile.

– Ține-mă la curent.

Melchor zâmbi.

– Desigur, părinte.

După ce încheie târgul avantajos, Melchor hotărî să bea niște

vin la birtul Joaquinei înainte de a se îndrepta spre țigănite ca să-i dea banii unchiului Basilio. „Ciudat călugărul ăla!”, se gândi pe drum. Sub veșmintele lui de predicator, în spatele talentului și elocvenței pe care lumea le lăuda atât de mult, se ascundea un tânăr vesel, însetat de viață și de noi experiențe. Melchor se încredinșase cu o zi înainte, când fray Joaquín stăruise să-l însoțească în Portugalia pentru a întâmpina un lot de tutun. La început, țiganul se îndoie, dar se văzuse silit să încuviințeze: preoții îi finanțau operațiunile de contrabandă și, mai mult, câți dintre ei nu făceau la rândul lor contrabandă, de puteau fi găsiți cărând tutun la graniță sau pe drumuri? Toate fețele bisericesti luau parte la contrabanda de tutun, fie direct, fie cumpărând. Atât de mare era râvna popilor pentru tutun și beau atât de mult, încât papa se văzuse silit să le interzică să-l tragă pe nas în biserici, în timp ce țineau slujba. Cu toate acestea, popii nu erau dispuși să plătească prețurile piperate pe care regele le impunea prin dughenele de tutun; doar regele putea face comerț cu tutun, drept pentru care Biserica devenise cel mai mare escroc din regat: participa la contrabandă, cumpăra, susținea cu mijloace bănești, ascundea mărfurile în lăcașurile de cult, ba chiar ascundea culturi clandestine în spatele zidurilor de nepătruns ale mănăstirilor și bisericilor.

Cuprins de asemenea gânduri, așezat la o masă în birtul Joaquinei, Melchor goli dintr-o înghițitură primul pahar.

– Bun vin! grăi cu voce tare pentru oricine voia să asculte.

Ceru altul, apoi un al treilea. Era la al patrulea, când se apropie de el pe la spate o femeie care, lingușitoare, îi puse mâna pe umăr. Țiganul ridică capul și dădu peste un chip care se străduia să-și ascundă adevăratele trăsături sub niște straturi râncede și descompuse de sulemeneală. Cu toate acestea, sânii generoși ai femeii dădeau să se reverse din decolteu. Melchor ceru un pahar de vin și pentru ea, în timp ce-și înfigea cu putere degetele mâinii drepte în una din fesele ei. Ea se plânse cu o strâmbătură de pudoare, falsă și exagerată, dar se așeză, iar paharele începură să se golească, unul după altul.

Melchor nu se mai arătă două zile prin fundătura San Miguel.

– Te poți îngriji tu de negresă? o rugă Ana pe fiica ei, când văzu că tatăl ei nu se întoarce la amiază. Se pare că bunicul s-a hotărât să dispară din nou. O să vedem câtă vreme, de data asta.

– Și ce să fac cu ea? Îi zic că poate pleca?

Ana suspină.

– Nu știu. Nu știu ce voia... Ce vrea bunicul tău, se corectă.

– Ea e chitită să treacă podul.

Milagros petrecuse din nou cea mai mare parte a dimineții în curtică. Coborâse iute acolo, de îndată ce-i îngăduise maică-sa, cu mii de întrebări pe buze, toate cele pe care și le pusese de-a lungul nopții după ce ascultase povestea lui Caridad. Se simțea atrasă de femeia aceea neagră, de felul ei melodios de a vorbi, de resemnarea adâncă pe care o răspândea întreaga ei ființă, atât de diferită de firea semeață și mândră a țiganilor.

– De ce? întrebă maică-sa, întrerupându-i șirul gândurilor.

Milagros se întoarce, zăpăcită. Se aflau în una din cele două odăițe în care locuiau, la primul cat al casei. Ana pregătea mâncarea pe o plită cu cărbune, aflată într-o scobitură din perete.

– Ce?

– Pentru ce vrea să treacă podul?

– A! Vrea să meargă la Confreria Negrilor.

– I-au trecut fierbințele? întrebă Ana.

– Cred că da.

– Atunci, du-te cu ea, după prânz.

Fetișcana încuviință. Ana fu ispășită să-i spună s-o lase în Sevilla, la negri, dar se răzgândi.

– Și-apoi o aduci înapoi. Nu vreau ca bunicul să descopere că negresa lui a dispărut. Asta mi-ar mai lipsi!

Ana era iritată: se sfădiase cu José. Soțul ei o mustrase aspru din pricina sfadei cu Trianera, dar mai cu seamă fiindcă îi pălmuiseră nepotul.

– O femeie să dea într-un bărbat! Unde s-a mai văzut așa ceva? Ba, mai mult, în nepotul mai-marelui sfatului bătrânilor! Țipase la ea. Știi cât de ranchiunoasă poate fi Reyes.

– O să pălmuiesc pe oricine îmi jignește fiica, că sunt nepoți ai Trianerei sau ai însuși regelui Spaniei! Dacă nu, ai tu grijă de ea și fii atent. În rest, nu știu ce-mi poți spune mie despre firea familiei García...

– Ajunge cu Vega și García! Nu vreau să mai aud de asta! Te-ai măritat cu un Carmona, iar pe noi nu ne interesează vrajbele voastre. Alde García poruncesc în țigănime și au greutate în fața spaniolilor. Nu putem îngădui să ne capete vrăjmășie... Cu atât mai puțin pentru vechile socoteli ale unui moșneag nebun ca

taică-tău! M-am săturat ca familia mea să-mi tot scoată ochii cu asta!

De data aceasta, Ana își mușcă buzele ca să nu răspundă.

Veșnica poveste! De când tatăl ei se întorsese de la galere, în urmă cu zece ani, relațiile cu bărbatul ei se stricaseră. José Carmona, tânărul țigan cucerit de farmecele ei, fusese în stare să renunțe la cununia religioasă doar ca s-o aibă. „N-o să mă plec niciodată dinaintea câinilor ăloră, care n au mișcat un deget pentru tata”, se împotrivise ea, fiindcă avea însemnate cu litere de foc în amintire disprețul și umilirea la care le supuseseră preoții. Totuși, tocmai bărbatul acela nu îndurase prezența lui Melchor, pe care-l învinuia că-l lipsise de afecțiunea fiică-sii. Milagros vedea în bunicul ei bărbatul de neînving care supraviețuise galerelor, contrabandistul care își râdea de soldați și de autorități, țiganul liber și obraznic, iar José se simțea întrecut: el era un simplu fierar, silit să robotească zi de zi la poruncile capilor familiei Carmona și nici măcar nu se putea lăuda cu un fiu.

José pizmuia afecțiunea pe care și-o purtau bunicul și nepoata. Recunoștința imensă a lui Milagros când Melchor îi dăruia o brățară, o mărgică sau cea mai neînsemnată panglică colorată pentru plete, privirea ei fermecată când îi asculta istorisirile... Odată cu trecerea anilor, José își vărsase ranchiuna pe propria soție, pe care o învinuia. „De ce nu-i spui asta lui? i-o întorsese Ana într-o zi. Nu îndrăznești?” Nu apucase să se căiască de impertinența ei. José îi croise un dos de palmă peste față.

În momentul acela, pe când vorbea cu fiica lui despre femeia neagră pe care tatălui ei i se năzărise s-o aducă, Ana gătea pe plita aceea mică și incomodă de-ale gurii pentru patru oameni: cei trei din familie și tânărul Alejandro Vargas. Se înfrânase și tăcuse când soțul îi aruncase din nou în obraz disputele dintre alde Vega și alde García, o surprinsese cât de ușor fusese să-l convingă pe José că problema lui Milagros se afla în faptul că nu mai era o fetiță. Mama socoti că, dacă o făgăduiau în căsătorie, fata avea să uite de Pedro García, fiindcă era sigură că alde García n-aveau să curteze niciodată o Vega. Tatăl își spuse că un soț avea să destrame apropierea dintre Milagros și bunicul ei și sprijini ideea: alde Vargas se arătaseră interesați de Milagros de ceva timp, motiv pentru care José nu irosi vremea și a doua zi Alejandro fu poftit la masă. „Deocamdată nu e vorba de niciun legământ, vreau doar să-l cunosc mai bine pe tânăr, își vestise soția, părinții lui au

încuviințat.”

– Du-te acasă la unchiul Inocencio să-ți împrumute un scaun, îi porunci Ana fiică-sii, întrerupând niște gânduri care rățăceau de la podul pe care voia să-l străbată Caridad la Confreria Negrilor unde dorea să ajungă.

– Un scaun? Pentru cine? Cine...?

– Du-te de adă-l, stăruie maică-sa. Nu voia să anticipeze vizita lui Alejandro și să înceapă înainte de vreme cearta, sigură, cu fiică-sa.

La ceasul prânzului, Milagros își închipui pricina prezenței lui Alejandro și întâmpină oaspetele cu o atitudine ursuză: nu-i plăcea, era molatic și dansa cu stângăcie, deși doar Ana păru să-i bage de seamă grosolănia. José i se adresa ca și cum niciuna din femei n-ar fi fost de față. A treia oară când fata răspunse repezit, Ana se încruntă a supărare, dar Milagros sfidă musturarea și-o privi cu asprime. „Știi cine-mi place!”, grăia privirea ei. José Carmona râdea și bătea cu palma în masă, de parcă era nicovala din fierărie. Alejandro încerca să nu se lase mai prejos, dar hohotele lui de răs rămăneau undeva între timiditate și nervozitate. „Nu se poate”, tăgădui aproape imperceptibil mama către fiică. Milagros strânse din buze. Pedro Garcia. Pedro era singurul care o interesa... Și ce legătură avea ea cu vechile socoteli ale bunicului sau ale mamei?

– Niciodată, fata mea. Niciodată, o preveni printre dinți maică-sa.

– Ce zici? o întrebă soțul ei.

– Nimic. Doar...

– Zice că n-o să mă mărit cu acest... Ca și cum ar fi alungat o muscă, Milagros arătă cu mâna în direcția lui Alejandro, care rămăsese cu gura căscată. Cu el, încheie fraza, pentru a nu slobozi ocară care-i stătea pe limbă.

– Milagros! strigă Ana.

– O să faci ce ți se poruncește, declară José cu seriozitate.

– Bunicul... apucă să zică fata înainte ca maică-sa s-o întrerupă.

– Bunicul ți-ar îngădui măcar să te apropii de un García? se răsti femeia.

Milagros se ridică brusc, răsturnând scaunul. Rămase în picioare, gătuită de furie, cu pumnul mâinii drepte strâns, amenințându-și mama. Bolborosi niște cuvinte de neînțeles, dar pe când se pregătea să izbucnească în țipete, băgă de seamă privirile

celor doi țigani ațintite asupra ei. Mormăi, le întoarse spatele și plecă.

– Vezi bine că-i o mânzoaică și va trebui împlânzită cu strășnicie, îl auzi râzând pe tatăl ei.

Ceea ce nu auzi Milagros, care trânti ușa în urma ei, acoperind chicoteala prostească a lui Alejandro, fu replica Anei.

– Băiete, îți scot ochii dacă ridici vreodată mâna asupra fetei mele. Cei doi bărbați făcură fețe-fețe. Pe cuvânt de Vega, adăugă, ducându-și la buze și sărutând degetele în formă de cruce, la fel cum făcea taică-său când voia să convingă pe cineva.

Caridad mergea țeapănă, cu privirea ațintită la podarul care lua banii oamenilor la capul podului: același bărbat care odinioară o împiedicase să treacă.

– Să mergem! De pe culoar, la intrarea în curticică, Milagros o chemase cu voce ascuțită.

Caridad se supuse imediat. Își îndesă pălăria de paie pe cap și înșfăcă bocceaua.

– Lasă-le! o zori fata, văzând cum se silea să rânduiască burduful babei Maria, acum gol, pledul colorat și salteaua de paie. Ne întoarcem.

Acum se apropia din nou de podul circulat, mergând în urma unei fetișcane pe cât de tăcute, pe atât de hotărâte.

– E cu mine, i-o luă înainte Milagros, arătând în urmă, când băgă de seamă că podarul se îndrepta spre Caridad.

– Nu-i țigancă, sări bărbatul.

– Asta sare-n ochi.

Bărbatul dădu să se revolte la obrăznicia țigăncușei, dar fu cuprins de spaimă. O cunoștea: nepoata lui Melchor Galerianul. Țiganiii refuzaseră întotdeauna darea de pod, cum să plătească un țigan ca să treacă râul? Cu mulți ani în urmă, arendașul podului de șlepuri primise vizita mai multora dintre ei, amenințatori, înarmați cu junghere și gata să rezolve treaba aceea în felul lor. Nu încăpuseră discuții, fiindcă în realitate nu prea contau câțiva zdrențăroși care treceau din Triana în Sevilla și invers, printre cele trei mii de animale de povară care făceau asta zilnic.

– Ce zici? stărui Milagros.

Toți țiganiii erau primejdioși, dar Melchor Vega era și mai și. Iar fata era o Vega.

– Treceți, se învoi.

Caridad slobozi aerul pe care, inconștient, îl reținuse în plămâni și o urmă pe fată.

Câțiva pași mai încolo, prin îmbulzeala de măgăruși și catâri, cărauși, căruțași și neguțători, Milagros se întoarse spre ea și-i zâmbi cu un gest învingător. Uită cearta cu părinții și-și schimbă atitudinea.

– De ce vrei să mergi la negri?

Caridad lungi pasul și o ajunse din urmă din două salturi.

– Călugărițele mi-au zis c-or să mă ajute.

– Călugărițe și popi, toți is mincinoși, zise țiganca.

Caridad o privi mirată.

– N-or să mă ajute?

– Nu cred. Cum să te ajute? Nu se pot ajuta nici între ei. Zice bunicul că înainte erau mulți arapi, dar acu' s-au împuținat și toți banii pe care-i capătă îi irosesc pe neghiobii: pentru biserică și pentru chipuri de sfinți. Înainte exista chiar altă confrerie de negri în Triana, dar a rămas fără mușterii și-a dispărut.

Caridad rămase din nou în urmă, cu vorbele dezamăgitoare ale fetei răsunându-i în urechi, pe când aceasta, trecând podul, se îndrepta hotărâtă spre sud, pentru a da ocol zidului înspre mahalaua San Roque.

În dreptul Turnului de Aur, fata se opri și se întoarse brusc.

– De ce vrei să te ajute?

Caridad își desfăcu mâinile în față, nedumerită.

– Ce crezi c-or să facă pentru tine? stăruii țiganca.

– Nu știu... Călugărițele mi-au zis... is negri, nu?

– Da, sunt, răspunse fata cu resemnare, înainte să purceadă din nou la drum.

Dacă erau negri, socoti Caridad mergând pe urmele țigăncii, fără a-și lua privirea de la frumoasele panglici colorate care împodobeau pletele fetișcanei și de la eșarfele colorate fluturând în vânt, pe care le purta la încheieturi, locul acela trebuia să fie ceva ase mănător cu barăcile unde se adunau în zilele de sărbătoare. Acolo se aflau toți prietenii, tovarăși întru nenorocire, chiar dacă nu se cunoșteau, chiar dacă nici măcar nu se înțelegeau: negrii *lucumi*, *mandinga*, *congo*, *arara*, *carabalí*... Ce importanță avea limba în care grăiau? Acolo cântau, dansau și se bucurau, dar încercau și să se ajute. Ce altceva se putea face la o întâlnire între negri?

Milagros refuză s-o însoțească în biserică.

– M-ar da afară cu pumni și palme, îi zise.

Un preot spaniol însoțit de unul negru, deja bătrân, care se prezentă semeț drept prelatul confreriei și îngrijitor al micii capele Virgen de los Ángeles, o măsurară din cap până-n picioare, fără a-și ascunde o expresie de scârbă la vederea straielor ei soioase de roabă, din cale-afară de nepotrivite pentru lăcașul fastuos pe care-l considerau a fi templul lor. Ce voia? o iscodise prelatul cu nepăsare. La lumina tremurătoare a lumânărilor din capelă, Caridad strânsese pălăria de paie în mâini și se uitase la acel negru ca la un egal, dar atât curajul, cât și glasul îi pieriseră, treptat, când băgase de seamă cruzimea cu care fusese cercetată. Călugărițele? urmă prelatul, aproape ridicând vocea. Ce treabă aveau acolo călugărițele din Triana? Ce știa să facă? Nimic? Nu. Tutun, nu. În Sevilla, doar bărbații lucrau la fabrica de tutun. În Cádiz, da. La fabrica din Cádiz munceau femeii, dar ei se aflau în Sevilla. Mai știa să facă altceva? Nu? În cazul ăsta... Confreria? Avea bani să intre în confrerie? Nu știa că trebuie să plătească? Da. Desigur. Trebuia să plătească pentru a face parte din confrerie. Avea bani? Nu. firește. Era slobodă sau sclavă? Fiindcă dacă era sclavă trebuia să aducă învoire de la stăpân...

– Slobodă, reuși să îngaime Caridad, înfigându-și privirea în ochii negrului. Sunt slobodă, repetă, târăgănând cuvintele, încercând în zadar să afle în ochii aceia înțelegerea unui frate de sânge.

– Atunci, fata mea... Caridad plecă privirea la intervenția preotului, care până atunci nu zisese nimic. Ce vrei de la noi?

Ce voia?

O lacrimă îi alunecă pe obraz.

Ieși în fugă din biserică.

Milagros o zări trecând strada Ancha de San Roque și pătrunzând pe maidanul care se întindea în spatele parohiei, înspre pârâul Tagarete. Caridad alerga orbită, cu privirea încețoșată de lacrimi. Țiganca scutură din cap, simțind o strângere de inimă. „Mizerabili!”, scrâșni. Se grăbi după ea. Câțiva pași mai încolo, fu silită să se oprească pentru a ridica pălăria de paie a lui Caridad. O găsi pe malul pârâului Tagarete, unde căzuse în genunchi, străină de duhoarea pârâului care aduna apele spurcate din împrejurimi: plângea în tăcere, la fel ca în după-amiaza de dinainte, ca și cum n-ar fi avut dreptul la asta. Uneori își acoperea fața cu mâinile și se legăna înainte și-napoi, fredonând cu

întreruperi o melodie tristă și monotonă. Milagros alungă niște copii zdrențaroși care căscau gura pe acolo. Apoi apropie o mână de părul negru și creț al lui Caridad, dar nu îndrăzni să-l atingă. Un fior cumplit îi străbătu întregul trup. Melodia aceea... Cu brațul încă întins, băgă de seamă cum i se încrețea pielea la auzul acelei voci grave. Simți cum ochii i se umplu de lacrimi. Îngenunche lângă ea, o îmbrățișă șovăielnic și-o însoți stângace în plânsul ei.

– Bunicule!

Petrecuse mai mult de o zi cu ochii în patru, așteptând ca Melchor să se întoarcă în fundătură. Dăduse fuga până la țigăniea din Cartuja, să vadă dacă-l găsește acolo, dar nu reușise să afle nimic. Se întorsese și se așezase în poarta casei; voia să stea de vorbă cu el înaintea oricui altcuiva. Melchor zâmbi și clătină din cap nu mai la auzul tonului din vocea nepoatei.

– Ce vrei de data asta, copila mea? o întrebă, luând-o de umăr și îndepărtând-o de alde Carmona care se învăteau pe acolo.

– Ce-o să faci cu Caridad? Cu negresa? îl lămurii, văzând expresia de nedumerire a țiganului.

– Eu? Am obosit să zic că nu-i a mea. Nu știu... Să facă ce-o vrea.

– Ar putea rămâne cu noi?

– Cu taică-tău?

– Nu. Cu dumneata.

Melchor o lipi pe Milagros de el. Făcură câțiva pași în tăcere.

– Tu vrei să rămână? întrebă țiganul, într-un sfârșit.

– Da.

– Și ea vrea să rămână?

– Caridad nu știe ce vrea. N-are unde să se ducă, nu cunoaște pe nimeni, n-are un sfaț... Negrii...

– I-au cerut bani, bănuie el.

– Da, confirmă Milagros. I-am făgăduit să vorbesc cu dumneata.

– De ce vrei să rămână?

Fata zăbovi câteva clipe înainte să răspundă.

– Suferă.

– Mulți suferă în zilele noastre.

– Da, dar ea e altfel. E mai mare decât mine și totuși pare o copilă care nu știe și nu pricepe nimic. Când vorbește, când plânge sau când cântă o face cu o simțire... Chiar dumneata zici că știe să cânte bine. Era roabă, știa?

– Am bănuie, încuviință Melchor.

– Toți s-au purtat urât cu ea, bunicule. Au despărțit-o de mama și de copiii ei. Pe unul din ei l-au vândut! Apoi...

– Și din ce-o să trăiască? o întrerupse Melchor.

Milagros tăcu. Făcură câțiva pași, țiganul apăsându-și nepoata pe umăr.

– Va trebui să învețe să facă ceva, se învoi, în cele din urmă.

– O s-o învâț eu! izbucni bucuroasă fata, întorcându-se să-și îmbrățișeze bunicul. Lasă-mi numai puțin timp.

Se scurseră cinci luni înainte ca negresa să se întoarcă la biserica Nuestra Señora de los Ángeles și să-l revadă pe prelatul Confreriei Negrilor. Se întâmplă în ajunul sărbătorii Virgen de los Reyes, la întâi august 1748. În după-amiaza acelei zile, împreună cu un grup numeros de țigănci gureșe, printre care și Milagros și mama ei, copiii cât se poate de veseli și chiar câțiva bărbați cu chitare, Caridad trecu podul și se îndreptă spre mahalaua San Roque.

Purta și acum vechea ei pălărie de paie cu care, în ciuda nume roaselor găuri și rupturi, încerca să se ferească de dogoarea soare lui andaluz. Cu toate acestea, nu mai îmbrăcase de mult rochia ei decolorată din flanelă gri. Bunicul îi dăruise o bluză roșie și o fustă largă, și mai roșie, de culoarea sângelui aprins, ambele din percal, pe care ea le îngrijea cu băgare de seamă și le purta cu mândrie. Țigăncile nu știau să coasă; minunatele lor veșminte erau cumpărate, deși nu erau convinse că straiile acelea roșii nu fuseseră rodul unei nebăgări de seamă din vreo escapadă de-ale bunicului.

Ana și Milagros nu reușiră să-și ascundă admirația față de schimbarea prin care trecuse Caridad. În picioare dinaintea tuturor, timidă și rușinată, ochii ei cenușii care străluceau și în care se reflecta culoarea roșie a noilor ei straie, zâmbetul care i se desena pe chipul rotund, cu buze cărnoase, erau numai recunoștință. Însă nu zâmbetul lui Caridad deșteptă admirație printre țigănci, ci senzualitatea pe care o răspândea; curbele unui trup bine clădit; sânii mari care întindeau bluza, pentru a lăsa descoperită o linie delicată de carne de culoare neagră, ca abanosul, între fustă și bluză...

– Tată! îl repezi Ana când băgă de seamă că tocmai Melchor se arăta vrăjit de linia aceea.

– Ce? se întoarce el.

– Minunată! interveni Milagros în discuție, aplaudând cu entuziasm.

– Întreaga Sevilla este adunată azi pe esplanada los Ángeles, o lămurise Milagros pe Caridad în aceeași zi. O să fie multe prilejuri de-a vinde sau de-a citi norocul; lumea se distrează pe cinste la

sărbătoarea asta și, când petrecerea are să fie în toi... O să facem bani frumoși.

– Cum? întrebă Caridad.

– Cachita, răspunse fata, folosind numele pe care Caridad îi pusese că-l avea în Cuba, azi e întrecerea gânsacilor! Ai să vezi, întrerupse gestul prin care cealaltă dădea să ceară lămuriri.

Pe când se îndrepta spre biserică, înconjurată de țigănci, printre care ieșea în evidență din pricina staturii accentuate de pălăria veche de paie care se încăpățâna să nu se destrame, Caridad o cercetă pe Milagros, care mergea ceva mai în față, cu fetele tinere. „Trebuie a fie o sărbătoare grozavă întrecerea aia a gânsacilor”, se gândi atunci, căci fata râdea și glumea cu prietenele ei de parcă ar fi uitat tristețea care o cuprinsese de când, în urmă cu vreo lună, José Carmona anunțase logodna fiicei sale cu Alejandro Vargas, urmând să se căsătorească într-un an. Melchor, care-și dorea ca nepoata lui să se mărite cu cineva din familia Vega, dispăruse atunci vreme de mai bine de zece zile, după care se întorsese într-o stare atât de jalnică, încât Ana se îngrijorase și trimisese vorbă babei Maria, să vină să-l îngrijească. Chiar și așa, nici măcar Ana nu-l sprijinise pe Melchor în chestiunea aceea: tatăl fetei trebuia să hotărască.

Pe măsură ce înconjurau zidurile orașului și străbăteau diferitele porți, valuri de sevilleni gălăgioși se alăturau treptat grupului de țigani. Deja în apropierea câmpului deschis, între pâraul Tagarete și biserica Negrilor, se înainta mai anevoios. Așteptând să înceapă petrecerea, oamenii sporovăiau și râdeau în grupuri. Ici și colo, în ochiuri împresurate de spectatori, bărbați și femei dansau. Fără a se opri din mers, unul dintre țigani dezmierdă corzile chitarei. Niște femei făcură câțiva pași veseli de dans, printre fluierăturile și aplauzele celor aflați mai aproape, iar țiganii își văzură de drum și de cântat, de parcă făceau rondul. Caridad privea în stânga și-n dreapta: sacagii și negustori de vin; vânzători de înghețată, pancove, gogoși și tot soiul de zumaricale; negustori de mărfuri dintre cele mai neobișnuite, unii vestindu-și marfa cu strigăte, alții mai pe furis, atenți la zbirii și soldații care se învârteau printre oameni; echilibriști care mergeau și săreau pe sârme întinse în aer; saltimbanci; dresori de câini care amuzau lumea; călugări și popi, cu nemiluita...

„Sevilla este unul dintre regatele cu cele mai multe fețe bisericești”, auzise Caridad nu o dată, și unii dintre preoți luau

parte la petrecere bând, dansând sau cântând fără urmă de rușine; alții în schimb, le țineau predici unor oameni care nu-i băgau defel în seamă. Însă toți trăgeau tabac pe nas, de parcă ar fi fost calea spre mântuirea veșnică. Caridad băgă de seamă, de asemenea, câțiva filfizoni care se învârteau printre oameni: tineri afectați, îmbrăcați după moda franțuzească de la curte, acoperindu-și delicat gura și nasul cu batistele lor brodate în timp ce beau tutun.

Vreo doi dintre acei filfizoni îngâmfați băgară de seamă curiozitatea pe care i-o trezeau lui Caridad persoanele lor, dar se mărginiră să o comenteze între ei, de parcă ar fi fost doar o jenă. Caridad își abătu imediat privirea de la ei, tulburată. Când se uită din nou, băgă de seamă că țiganii se risipiseră prin mulțime. Întoarse capul într-o parte și alta, căutându-i.

– Aici. Sunt aici, auzi că-i spune Milagros din spate. Caridad se întoarse spre ea. Bucură-te de petrecerea ta, Cachita.

– Ce?

– Cei din confrerie, o întrerupse fata, ăia care te-au tratat cu îngâmfare. Ai să vezi azi unde le rămâne semeția.

– Dar...

– Vino după mine, îi făcu semn, încercând să-și croiască drum prin mulțimea care se adunase în fața bisericii. Domnilor! striga Milagros. Excelențe! Iată o negresă care vine la petrecerea Domniilor Voastre!

Oamenii întorceau capul și le făceau loc celor două femei. Când ajunseră în primul rând, Caridad fu surprinsă de numărul de negri care se adunaseră acolo.

– Am treabă, își luă rămas-bun Milagros. Ascultă, Caridad, adăugă coborând vocea, tu nu ești ca ei, tu ești cu mine, cu bunicul, cu țiganii.

Înainte să apuce să deschidă gura, fata pieri în mulțime, iar Caridad se trezi, de data asta chiar așa se întâmplă, singură în primul rând, într-o gloată care se îmbulzea dinaintea fațadei din spate a parohiei San Roque. Între ea și estradele care fuseseră ridicate în spatele templului se întindea o fâșie lată de teren liber. Ce era cu sărbătoarea aceea? De ce-i șoptise Milagros că ea nu era ca ceilalți?

Oamenii deveneau nerăbdători și câte-un îndemn răzbătu din mulțime. Caridad își îndreptă atenția spre estrade: cetățeni cu dare de mână și nobili sevillani, îmbrăcați elegant, membri ai

consiliului bisericesc, dichisiți cu cele mai de soi veșminte ale lor, sporovăiau și râdeau în picioare, străini de nemulțumirea orașenilor.

Se scurse o bună bucată de vreme și protestele sevillanilor se întehiră, până când se auzi un răpăit de tobe în spatele parohiei San Roque, unde se afla Biserica Negrilor. Cei care se amuzau cu dansuri și distracții se îngrămădiră în spatele celor care așteptau deja, iar soldații și zbirii avură mult de furcă pentru a împiedica gloata să se reverse dincolo de îngrăditurile șubrede din lemn.

Când vreo doi călăreți, în sunet de flaut și tobe, petrecuți de aplauzele publicului dădeau colțul dinspre San Roque, Caridad băgă de seamă că oamenii se străduiau să ajungă la primul rând. Alte cinci perechi de călăreți o urmară pe prima, fiecare alcătuită dintr-un călăreț negru care ocupa partea din dreapta, locul de preferință, îmbrăcat stânjenitor de bogat, cu mâneci albe și un splendid panaș la pălărie. Caii pe care-i călăreau negrii erau și ei gătiți cu fast: șa frumoasă, clopoței și panglici colorate împletite în coamă și coadă. Dimpotrivă, călăreții care-i însoțeau pe negri defilau cu veșminte grosolane: gulere răsfrânte și pălării de rând. Caii lor mergeau la trap fără nicio podoabă.

După ce salutară autoritățile, perechile de călăreți începură să galopeze, dând roată câmpului. Caridad îl recunoscuse pe prelatul confreriei în a treia pereche; făcea mari eforturi pentru a se ține în șa, ca alții din tagma lui. Oamenii râdeau și-i arătau cu degetul. Bărbați și femei își băteau joc de ei cu țipete, pe când negrii se clătinau primejdios, deși încercau să-și păstreze seriozitatea și cumpătul.

Muzica răsuna fără încetare. La un moment dat, călărețul care l însoțea pe prelatul confreriei, un bărbat cu o barbă căruntă, îngrijită, care călărea cu prestanță și îndemănare, îi întinse o mână negrului, ca să-l împiedice să cadă.

– Lasă-l să cadă! strigă o femeie.

– Negruțule, o să-ți lași dinții în țărână! adăugă altul.

– Până și mădularul tău negru! urlă un al treilea, dezlănțuind hohote generale de răs.

„Ce-o fi însemnând farsa asta?”, se întrebă Caridad.

– Sunt elevi ai școlii de echitație, sosi răspunsul din spatele ei.

Caridad se întoarse și dădu peste un fray Joaquín zâmbitor. Se îndreptase spre ea recunoscând în mulțime culoarea roșie a straielor. Femeia își plecă privirea.

– Caridad, o dojeni tânărul călugăr, ți-am spus de multe ori că suntem cu toții copiii Domnului, n-ai de ce să pleci privirea, nu trebuie să te umilești dinaintea nimănui...

În clipa aceea, Caridad ridică capul și arată cu un gest spre negrii care galopau în continuare, printre glumele și batjocurile oamenilor. Fray Joaquín o înțelese.

– Poate ei, răspunse ridicând din sprâncene, pretind a fi ceea ce nu sunt. Școala de echitație Real Orden de Caballería de la Maestranza din Sevilla ocrotește Confreria Negrilor; face asta în fiecare an. În zile precum aceasta, negri și nobili, clasa cea mai de sus și cea mai umilă din oraș, își schimbă pozițiile. În orice caz, confreria obține ceva bani din găscanii pe care-i dăruiește școala.

– Ce găscani? întrebă Caridad.

– Aceia, îi arată călugărul.

Cele șase perechi nu se mai plimbau demonstrativ, se strânseseră în fața autorităților. Ceva mai departe, la un capăt al maidanului către care arăta fray Joaquín, câțiva bărbați se căzneau să întindă o frânghie peste doi țaruși lungi, infipți pe lățimea terenului. La mijlocul frânghiei, atârnat cu capul în jos, se zbătea din răspuțeri un găscan rotofei, legat de labe. Când bărbații isprăviră de atârnat gănsacul, prefectul Sevillei, tolănit într-un jilt pe estradă, porunci primului negru să galopeze spre păsăroi.

Printre zbieretele asurzitoare ale mulțimii, Caridad și fray Joaquín urmărirea galopul stângaci al negrului care, trecând pe sub gănsac, încercă să înhațe gâtul șerpuitor al acestuia cu mâna dreaptă, fără a izbuti. Îi urmă elevul de la școala de echitație care făcea pereche cu el. Nobilul dădu pînteni calului, care porni întins la galop cu călărețul urlând, ridicat în picioare pe scăriță. Trecând pe sub gănsac, reuși să-l apuce de gât și-i smulse capul. Sevillanii aplaudară entuziasmați și izbucniră în urale, pe când trupul gănsacului era scuturat de fiori, spânzurat de coardă. Puțini băgară de seamă, dar prefectul și alți câțiva dintre nobilii care ședeau pe estradă făcură un gest de muștrare severă către ceilalți călăreți: aveau doar șase gănsaci și trebuia să distreze gloata.

Cu aceste îndrumări, cursa de gănsaci se prelungi până pe înserate, spre desfătarea norodului. Niciun negru nu reuși să descăpâțaneze pasărea. Unul dintre ei izbuti s-o înhațe de gât, dar nu cu destulă iuțea, iar gănsacul se apără și-l ciupi de creștet, ceea ce dezlănțui cele mai neobrăzate batjocuri din partea publicului. Fiecare dintre cei șase negri căzu la un moment dat, fie

deoarece galopau pe niște cai din ce în ce mai înfierbântați, fie deoarece luau o mână de pe dârlogi și se aplecau în scărițe pentru a apuca gânsacul. În ceea ce-i privește, gânsacii pieriră unul după altul pe măsură ce prefectul făcea un semn spre călăreți.

– După aceea, negrii o să-i vândă și confreria o să păstreze banii, o lămuri fray Joaquin.

Caridad era absorbită de spectacol, o năpădeau senzații contradictorii la auzul urletelor publicului și la vederea acelor negri stângaci care încercau să descăpățâneze gânsacii. Nu regăsise sentimentul de rasă în ochii prelatului, nici solidaritatea, nici măcar înțelegerea, dacă nu compasiunea, pe care niciun negru din Cuba nu le ascundea înaintea unui frate de sânge.

La parada de la sfârșit, după moartea ultimului gânsac, oamenii începură să se împrăstie, iar nobilii și preoții care conduceau festivitățile se ridicară din jilțuri. „Tu nu ești ca ei, îi spusese Milagros, tu ești cu țiganii”, adăugase cu mândria aceea care le înflorea întotdeauna pe buze când se refereau la rasa lor. Era cu țiganii? Era cu Milagros. Prietenia și încrederea pe care i le arăta fata fuseseră pecetluite de îndată ce aceasta o înștiințase că putea rămâne cu Melchor și se întăriseră în momentul în care tatăl fetei vestise logodna ei cu Alejandro. Din clipa aceea, Milagros încercă să-i împărtășească lui Caridad durerea care o încerca, ca și cum ea, fiindcă fusese sclavă, o putea înțelege mai bine decât oricine. Dar ce știa Caridad despre dragostea neîmpărtășită? José Carmona, tatăl lui Milagros, o privea de departe, ca pe un obiect supărător, iar Ana, maică-sa, începuse să o rabde ca pe un capriciu trecător al fiică-sii. Cât despre Melchor... Cine putea ști ce gândea sau simțea țiganul? Ba îi dăruia o fustă și o bluză de culoare roșie, ba trecea pe lângă ea fără s-o vadă sau nu-i vorbea zile la rând. La început, la insistențele nepoatei, Melchor îi îngăduise lui Caridad să ocupe în continuare colțul din curtică și, cu vremea, deveni singura persoană care putea intra liber în sanctuarul bunicului.

Într-o după-amiază de mai, când primăvara înflorise în toată Triana, țiganul se afla aproape de puț, în curtea de la intrare, ascuns între fiare vechi și răsucite, fumând un trabuc și lăsând vremea să treacă, pierdut în acele lumi insondabile în care se refugia. Caridad trecu pe lângă el în drum spre poarta de ieșire. Aroma tutunului o făcu să stea locului. De când nu mai fumase? Trase în piept cu putere fumul care-l învăluia pe țigan, într-o

încercare zadarnică de a-l duce la plămâni, la creier. Tânjea să simtă din nou senzația de ușurare pe care i-o aducea tutunul! Închise ochii, ridică ușor capul, ca și cum ar fi vrut să urmeze drumul pieptiș al fumului, și mai inspiră o dată. În clipa aceea, Melchor se deșteptă din amorțeală.

– Ia, negreso, o surprinse oferindu-i trabucul.

Caridad nu stătu pe gânduri: luă trabucul, îl duse la buze și supse din el cu desfătare. În câteva clipe, simți o gâdilătură ușoară în picioare și brațe și o amețală plăcută; ochii ei mici și cenușii sclipiră. Vru să-i înapoieze trabucul țiganului, dar acesta-i făcu semn să fumeze în continuare, cu un gest nepăsător al mâinii.

– De pe meleagurile tale, zise, privind-o cum fuma. Tutun bun!

Caridad plutea deja; mintea-i era pe deplin destinsă, pierdută.

– Nu e cubanez, se auzi spunând.

Melchor se încruntă. Cum adică, nu era din Cuba? El îl plătea la preț de tutun cubanez, curat! Fu prima zi în care Caridad intră în odaia țiganului.

Oamenii nu se îndurau să părăsească cartierul San Roque și câmpul deschis unde se ținea petrecerea. Ici și colo răsunau castanietele, dairelele și cântece: bărbați și femei, fără deosebire de sex sau de vârstă, dansau cu veselie în grupuri, dimprejurul rugurilor.

– Unde e Milagros? o întrebă călugărul pe Caridad, în timp ce se plimbau printre oameni.

– Nu știu.

– Nu ți-a zis unde...

Fray Joaquín se întrerupse. Caridad nu mai era lângă el. Se întoarse și o văzu la câțiva pași în urmă, încremenită dinaintea unei tarabe cu zumaricale. Se apropie, neputându-și stăpâni un sentiment de nedumerire: femeia aceea neagră, îmbrăcată în roșu, cu bluza încinsă pe trup, era ținta unor priviri libidinoase și a unor comentarii neobrazate din partea celor din jur, însă în ochii călugărului se înfățișă ca o copilă mare, căreia-i lăsa gura apă la aroma și vederea dulciurilor: pancove, gogoși, turtițe sevilane, gogoși unse cu miere...

– Dați-mi niște *polvorones*, ceru călugărul negustorului, după ce aruncă iute o privire peste zumaricalele întinse pe tarabă. O să vezi, Caridad, sunt delicioase.

Fray Joaquín plăti și își urmară drumul fără țintă, în tăcere.

Călugărul privea pieziș cum Caridad savura prăjiturelele ovale din migdale, unt, zahăr și scorțișoară, temându-se să întrerupă plăcerea care răzbătea din întreaga ei ființă. „O mai fi gustat așa ceva vreă dată?” se întrebă. Probabil că nu, își răspunse, văzând senzațiile pe care le trăda femeia. Era, se gândi, ca atunci când Melchor se înființase la mănăstire, trăgând-o pe Caridad după el, de data aceea cu încuviințarea fratelui portar, care le dăduse voie să treacă, înspăimântat de furia pe care o musteau ochii țiganului. „Ne-au tras pe sfoară, strigase, de îndată ce dăduse cu ochii de fray Joaquín. Nu-i tutun cubanez!” Călugărul încercase să-l potolească pe țigan și-o dusesse pe Caridad în beciul pe care călugării îl foloseau drept cămară și cramă. În spatele unei grămezi de lemne, ascundea vreă doi saci din piele cu frunze de tutun – unul din ei, proprietatea lui Melchor drept răsplată pentru strădania sa – din incursiunea pe care tocmai o făcuseră la Barrancos, dincolo de hotarul cu Portugalia.

Melchor retezase furios sforile care legau gura unuia din saci și, înjurând întruna, îi făcuse semn lui Caridad să se apropie și să cerceteze tutunul. Fray Joaquín își amintea momentul acela: instinctiv, Caridad mijise ochii și-și umezise buzele, ca și cum s-ar fi pregătit să deguste niște bucate delicioase. În sac, tutunul era legat în mănunchiuri, dar de la prima vedere Caridad băgase de seamă că nu erau învelite în *yaguas*, frunzele mlădii ale palmierului regal cubanez. Îi făcuse semn țiganului să reteze sfoara care lega mănunchiul și apucase delicat una dintre frunze; pe cei doi bărbați îi surprinseseră degetele ei lungi și pricepute. Caridad cercetase frunza de tutun pe îndelete; o ridicase la lumina opaițului pe care-l ducea fray Joaquín pentru a observa pigmenții cafenii, cu nuanțe mai închise sau mai deschise care o colorau; o mângâiasse și pipăise cu delicatețe, pentru a-i cerceta textura și umiditatea; o ronțăise și o mirosise, încercând să judece, după maturitatea, gustul și savoarea nicotinei, anii care se scurseseră de la recoltarea ei. Melchor o zorise pe Caridad cu gesturi din ce în ce mai agitate, dar călugărul fusese vrăjit de ritualul femeii, de senzațiile pe care le reflecta chipul ei și de pauzele pe care le făcea după ce mirosea sau atingea frunza, sigură că scurgerea secundelor avea să-i ofere răspunsul.

Era același ritual pe care, plimbându-se în apropiere de Tagarete, pe furiș, îl recunoștea la Caridad când mânca *polvorones*: se oprea din mestecat, mijea ochii și lăsa timpul să treacă,

strângând bazele, salivând înainte de a mușca din nou.

Nu era tutun cubanez, nici pur, nici amestecat, își aminti că zisese în ziua aceea Caridad. De unde era? Nu putea ști, îi răspunsese țiganului cu o liniște neobișnuită, ca și cum ar fi căpătat siguranță prin atingerea frunzelor de tutun; ea cunoștea doar tutunul din Cuba. Era un tutun tânăr, zise, foarte puțin fermentat, poate... Poate de șase luni, cel mult un an. Și prea blond, cu puțin soare.

Fray Joaquín băgă de seamă cum Caridad ducea un alt *polvoron* la gură, cu delicatețe, ca pe-o frunză de tutun...

– Cachita!

Vocea lui Milagros îi surprinse pe amândoi. Nici nu reușiseră să descopere de unde răzbătuse, când aceasta-i zori:

– Tu ești cubaneză! Te pricepi la tutun...

– Milagros, murmură călugărul, încercând s-o recunoască în mulțime, pe întuneric.

– Spune-le că trabucurile astea sunt cubaneze! îi ceru țigăncușa. Haide!

Fray Joaquín zări cel dintâi panglicile colorate din pletele țigăncii și eșarfele de la încheieturi învolburându-se în aer, în ritmul gesturilor sale agitate, în mijlocul unui grup de bărbați.

– Cum îndrăzniți să ziceți că nu sunt havane? se văicărea Milagros cu voce tare. Cachita, haide! Apropie-te! Fray Joaquín și Caridad se apropiară. Vor să profite de o copilă! Vor să mă fure! Zi-le că sunt havane! îi ceru, pe când îi întindea unul dintre trabucurile pe care însăși Caridad le răsucise din tutunul acela blond pe care călugărul îl ascundea la mănăstire. Spune-le! Ea se pricepe la tutun! Zi-le că e tutun cubanez!

Caridad șovăi. Milagros știa că nu e cubanez! Cum de...

Desigur că e cubanez, domnilor, îi sări în ajutor fray Joaquín. Nimeni nu reuși să distingă în întunericul sfâșiat doar de licărirea slabă a unui foc din apropiere zâmbetul de complicitate pe care îl schimbară călugărul și țiganca. Eu însumi am cumpărat vreo două azi dimineață...

– Fray Joaquín, murmura unul dintre cei de față, recunoscându-l pe celebrul predicator de la San Jacinto.

Cei cinci bărbați care o înconjurau pe Milagros se întoarseră atunci spre călugăr.

– Dacă fray Joaquín susține că sunt cubaneze... încep să zică unul dintre ei.

– Sigur că sunt cubaneze! îl întrerupse Milagros.

În clipa aceea, lumina pâlpâitoare a rugului se așternu pe chipul ultimului bărbat care vorbise.

Caridad tremură, iar trabucul pus la îndoială îi alunecă printre degete și căzu pe jos.

– Cachita! o dojeni Milagros, dând să se aplece pentru a-l ridica. Cu toate astea, se opri.

Caridad tremura în continuare, cu privirea plecată și respirația agitată.

– Ce... începu să întrebe țiganka, întorcând capul spre bărbat.

Chiar și la lumina slabă, Milagros reuși să vadă că bărbatul se încrunta și se încorda, însă apoi întoarse privirea spre călugăr și se stăpâni.

– Să mergem! le porunci tovarășilor săi.

– Dar... se plânse unul dintre ei.

– Să mergem!

– Cachita. Milagros o înconjură cu brațele, pe când bărbații le întorceau spatele și se pierdeau în mulțime. Ce e cu tine?

Caridad arătă spre spatele bărbatului. Era olarul din Triana.

– Ce e cu bărbatul acela? întrebă fray Joaquín.

Caridad se eliberă cu delicatețe din îmbrățișarea fetei și, cu lacrimile prelingându-i-se pe obraji, se aplecă să ridice trabucul care rămăsese pe jos. De ce trebuia să plângă mereu acolo, în apropiere de Tagarete, în San Roque?

Țiganka și călugărul se priviră nedumeriți, pe când Caridad îndepărta țărâna care se lipise de trabuc. Când observară că femeia, printre sughituri de plâns, curăța deja ceva care exista doar în închipuirea ei, călugărul o zori pe Milagros cu un gest.

– Ce e cu bărbatul acela? întrebă fata cu blândețe.

Caridad mângâia în continuare trabucul cu degetele ei lungi și pricepute. Cum să-i povestească? Ce-avea să creadă țiganka despre ea? Milagros îi vorbise de bărbați de nenumărate ori. La cei paisprezece ani ai ei, fata nu cunoscuse bărbat și nici n-avea să cunoască înainte de a se mărita. „Noi, țigăncile, suntem neprihănite și apoi, credincioase, afirmase. N-ai să afli în întreg regatul o țigancă dedată la curvie!”, se fălise mai apoi.

– Spune-mi, Caridad, stăruie Milagros.

Și dacă o părăsea? Prietenia ei era tot ce avea pe lume și...

– Spune-mi! îi porunci fata, făcându-l pe fray Joaquín să tresară. Dar de data asta Caridad nu se supuse: rămase cu

privirea ațintită la trabucul pe care-l ținea și acum în mâini.

– Omul ăla ți-a făcut rău? întrebă cu blândețe fray Joaquín.

Îi făcuse rău? Sfârși prin a încuviința.

În felul acela, din întrebare în întrebare, fray Joaquín și Milagros aflară povestea sosirii lui Caridad la Triana.

Milagros îi ducea dorul lui Caridad. La câteva zile după întrecerea gânsacilor, bunicul primise vizita unui osândit la galere care vâslise cu el vreme de câțiva ani. Bărbatul, asemenea tuturor ocnașilor care reușeau să supraviețuiască după caznele cumplite ale galerelor, se arătă la fel de măcinat ca Melchor și, precum toți cei care supraviețuiau, cunoștea porturile și oamenii mării, cei de-o teapă cu ei traficanti, contrabandiști și tot felul de delincvenți. Bernardo, acesta era numele galerianului, îl informă pe bunic de sosirea unui important lot de tutun de Virginia în portul Gibraltar, o stâncă pe coasta spaniolă aflată sub cârmuirea englezilor. De acolo, cum se obișnuia, pe corăbii cu pavilion englezesc, venețian, genovez, portughez sau de Ragusea, noaptea, când vântul bătea cu putere, ca să nu fie descoperiți de velierele de strajă spaniole, tutunul și alte mărfuri, țesături sau mirodenii erau debarcate în diferite puncte de pe coasta care se întindea între Gibraltar și Malaga. Bernardo se înțelesese deja pe cu vânt pentru o încărcătură mare de tutun de Virginia, avea nevoie doar de bani ca să-l plătească și de cărăuși care să-l ridice de pe plajă.

– Peste câteva zile plecăm după un lot de tutun, o vestise Melchor pe Caridad, după ce încheiase târgul cu Bernardo la birtul Joaquinei, cu un clondir devin bun dinainte.

Caridad, care se afla în odaia țiganului, așezată în fața unei tăblii instabile pe care făcea trabucuri din tutunul blond păstrat de călugăr, se mărgini să încuviințeze, răsucind în continuare trabucul la care lucra.

Cea surprinsă fu Milagros, căreia-i plăcea să se uite la prietena ei cum lucrează cu frunzele de tutun.

– O iei pe Cachita? îl iscodi pe bunicu-său.

Așa am zis. Vreau să pun mâna pe tutunul cel mai bun, iar ea știe să-l recunoască, îi răspunse acesta în graiul țigănesc.

– N-o să fie primejdios?

– Ba da, copila mea. Întotdeauna este, zise țiganul din prag, vrând să părăsească o odaie în care nu încăpeau trei persoane.

Cei doi se priviră. „Nu știai?”, păru să o întrebe Melchor pe nepoata lui, care-și plecă privirea rușinată, conștientă de următorul lucru pe care aveau să-l spună ochii pătrunzători ai

bunicului ei:

„Când m-ai întrebat?”

Melchor putea face rost cu ușurință de cărăuși și de căruțași: alde Vega și rudele lor din țigănime erau întotdeauna dispuși să-l însoțească; erau țigani duri, temerari și, mai presus de orice, credincioși. N-avu probleme nici cu banii: fray Joaquín îi făcu rost de ei imediat. Însă cum se întâmpla de obicei, caii îi întârziară cel mai mult plecarea: avea nevoie de animale castrate, tăcute, supuse, care să nu necheze noaptea simțind mirosul unei iepe. Dar alde Vega se puseră pe treabă și, în câteva zile, după vreo două incursiuni prin șesurile dimprejurul Sevillei, făcură rost de destui cai.

– Ai grijă de tine, Cachita, își luă rămas bun Milagros când sosi ceasul plecării. Se aflau amândouă în țigănimea din Cartuja, ceva mai departe de bărbați și de cai.

Caridad se frământa stingherită sub pelerina largă, bărbătească, închisă la culoare, în care o înfășurase Melchor ca să-i ascundă straietele colorate. Schimbase pălăria ei de paie cu o alta neagră, în formă de clopot, cu borurile late și căzute. La gât îi atârna o piatră de magnetit legată cu sfoară. Milagros întinse mâna și o cumpăni. Țiganiii credeau în puterile ei: contrabandiști, traficanți și hoți de cai susțineau că, dacă se ivea potera, pietrele acelea stârneau vârtejuri strașnice de praf și de nisip care-i ascundeau privirilor. Ce nu știa țiganca era că și sclavii cubanezi credeau în puterile magnetitului: „Cristos a pogorât pe pământ cu magnetitul”, încredințau.

Caridad trebuia să o boteze și să-i pună nume, cum era obiceiul pe meleagurile ei.

Milagros zâmbi; Caridad răspunse cu o strâmbătură pe chipul ei asudat din pricina arșiței nemiloase a verii sevillane. Și în Cuba era atmosferă înăbușitoare, dar acolo nu purta niciodată atâtea straie.

– Să nu te dezlipești de bunicul, o sfătui țiganca, apropiindu-se de ea și sărutând-o pe obraz.

Caridad se arătă speriată de această dovadă neașteptată de afecțiune din partea fetei; cu toate acestea, buzele ei groase și carnoase se lățiră, până ce zâmbetul forțat de la început se preschimba în unul de sinceră recunoștință.

– Îmi place să te văd zâmbind, zise Milagros și o sărută și pe celălalt obraz. Nu e ceva obișnuit la tine.

Caridad o răsplăti lățindu-și buzele. Așa era, recunoscu în sinea ei: îi luase ceva vreme să se deschidă față de prietena ei, dar încetul cu încetul prindea rădăcini printre țigani și, pe măsură ce se risipeau neliniștea și grijile, începea să capete încredere în ei. Însă adevărata cauză a schimbării nu era nimeni altul decât Melchor. Țiganul o însărcinase să lucreze cu tutunul. „Nu mai e nevoie s-o însoțești pe copilă și pe maică-sa ca să-l vândă pe străzi, spusese, văzând încăpățânarea lui Milagros de a o învăța să facă ceva ca să ajute la întreținerea ei. Prefer să pregătești tu ce vând ele.” Iar Caridad se simți folositoare și plină de recunoștință.

– Ai și tu grijă de tine, își sfătui prietena. Nu te certa cu mama ta.

Milagros dădu să răspundă, dar strigătul bunicului ei o împiedică.

– Haide, negreso, plecăm!

De data aceasta, ea o sărută pe Milagros.

După plecarea lui Caridad, fata se simțea singură. De la vestea logodnei, Caridad devenise persoana care-i asculta cu răbdare necazurile. Nu fu în stare să-i urmeze sfatul.

– N-o să mă mărit cu Alejandro, o încredința pe maică-sa, zi de zi.

– Ai s-o faci, îi răspundea aceasta, fără s-o privească.

– De ce Alejandro? stăruia în alte ocazii. De ce nu...

Fiindcă așa a hotărât taică-tău! repeta maică-sa pe un ton ostenit.

Mai degrabă fug! amenință într-o zi.

În ziua aceea, Ana se întoarse spre fiică-sa. Milagros presimți ce avea să întâlnească: trăsături încordate, serioase, înghețate. Așa se întâmplă.

Taică-tău și-a dat cuvântul, scrâșni maică-sa. Bagă de seamă să mi te audă zicând așa ceva; ar fi în stare să te țină-n lanțuri până-n ziua nunții.

Timpul se scurgea încet; mamă și fiică supărate, luându-se veșnic la harță.

Milagros nu află consolare nici măcar la prietenele sale din fundătură San Miguel, multe dintre ele așteptând, de asemenea, măritișul. Cum să recunoască în fața lui Rosario, a Mariei, a lui Dolores sau a oricărei alteia că nu-i plăcea bărbatul pe care i-l aleseseră? Nici ele nu se plângeau, în ciuda faptului că

majoritatea, înainte de a-și cunoaște ursitul, nu mai conteneau cu criticile pe seama acelor tineri care mai apoi erau aleși pentru ele. Milagros nu era nici ea străină de așa ceva. De câte ori nu-și bătuse joc de Alejandro? Acum, toate se tratau cu prefăcătorie, cu o oarecare răceală, ca și cum li s-ar fi ciuntit, dintr-odată, inocența. Nu era vorba de fire sau de vârsta lor, ci pur și simplu de hotărârea părinților; un cuvânt, o simplă înțelegere încheiată fără știrea lor și ceea ce era acceptat de cu seară își pierdea însemnătatea până la răsăritul soarelui. Milagros ducea dorul sporovăielilor libere între fete, al șușotelilor, râsetelor, privirilor complice, al viselor... Chiar și al certurilor. Ultima sfadă avusese loc în seara în care dansase cu Pedro García. Majoritatea prietenelor sale îi săriseră în cap când își mărturisise intenția de a dansa cu el. Ea era o Vega, nepoata lui Melchor Galerianul, niciodată n-avea să pună mâna pe băiatul acela, toate știau asta, prin urmare... la ce bun să se amestece? Însă Milagros nu le dăduse atenție și se pornise să danseze, până ce mama ei se amestecase și-l pălmuiase pe băiat. Care dintre țigăncușele din fundătură nu suspina după Pedro García, nepotul Contelui? Toate! Cu toate acestea, acum, după logodnă, ar fi fost o ofensă gravă pentru alde Vargas ca Milagros să îl încurajeze pe Pedro García. Alejandro ar fi silit să sară-n apărarea ei și, după el, tatăl și unchiul lui; alde García ar răspunde cum se cuvine și bărbații și-ar scoate jungherele... Dar Milagros nu se putea stăpâni să nu-l privească pe furiș pe băietan ori de câte ori se arăta prin fundătura San Miguel, nepăsător, cu un umblet semeț, îngâmfat, arogant, ca al tuturor țiganilor din neamul lui. Atunci îi ducea dorul lui Caridad, căreia-i putea vorbi deschis despre dorințele și nenorocirile ei. Se zicea despre tânăr că moștenise milenara pricepere țigănească de a bate fierul; că simțea când trebuia să înceapă fiecare dintre procesele de elaborare, că știa, sesiza instinctiv când era gata fierul pentru a fi făurit, călit, sudat... într-atât, încât până și bătrânii îi cereau sfatul uneori. Cu toate acestea, ea era legată de Alejandro Până și fray Joaquín îi urase de bine cu prilejul logodnei! Călugărul tresărise când Ana îi dăduse vestea, în apropiere de San Jacinto „Deja?”, îi scăpase. Și Milagros, alături de mama ei, ascultase ținând capul plecat cum vocea aceea limpede și clară cu care rostea predicile sunase cam spartă când îi urase de bine.

„Caridad, am nevoie de tine”, șopti fetișcana pentru sine.

Nu era atentă! Ceva mai departe de grupul de fete, ocupată cu contesa, Ana o fulgeră cu privirea. Ce făcea? De ce șovăia? „E cu gândul aiurea!”, se gândi mama când Milagros dădu drumul mâinii albe și delicate pe care i-o întinsese fiica acelei contese și simulă un atac de tuse. Fetișcana nu reuși să-și amintească ce anume îi spusese ultima dată când îi citise în palmă. Contesa cea mică și cele două prietene care o înconjurau pe țigancă se feriră cu o grimasă de scârbă de tușea prin care fata încerca să câștige timp.

– Ești bine, fata mea? îi sări maică-sa în ajutor. Doar Milagros băgă de seamă duritatea din vocea ei. Iertare, Excelență, se scuză față de contesă, adresându-se grupului de fete, copila-mi tot tușește în ultima vreme. Să vedem, frumoso, adăugă înlocuindu-și fiica și înșfăcând fără sfială mâna tinerei.

Foșnetul fustei înfoiate din mătase a contesei se auzi limpede în salonul cel mare când hotărî să se apropie, plină de curiozitate. Cele două prietene ale contesei închiseră cercul și Milagros se depărtă câțiva pași. De acolo, silindu-se să tușească din când în când, o urmări pe maică-sa amăgindu-le cu pricepere pe contesă și pe cele două prietene ale acesteia.

Bărbați? Prinți aveau să fie aceia care urmau să se însoare cu ele. Bani? Cum să lipsească? Copii și fericire. Vreun necaz, vreo boală, de ce nu? Dar nimic peste care să nu poată trece, prin credință și cu ajutorul lui Cristos și al Maicii Domnului. Cu mâna peste gură și litania maică-sii în urechi, Milagros își îndreptă atenția spre camerista contesei, proțăpită lângă uși, la intrarea în salon, veghind ca nicio țigancă să nu șterpelească ceva; mai târziu, în cuhnii, trebuia să-i citească și ei în palmă. Apoi întoarse privirea spre grupul de femei: maică-sa, desculță, cu pielea oacheșă, aproape neagră, gătită cu straie colorate, cu salbele ei de argint la brâu; cercei mari atârându-i din urechi, salbe și brățări zdrăngănind, pe când dădea din mâini și dezvăluia cu patimă viitorul acelor femei cu pielea albă ca laptele, în rochii de mătase cu fuste înfoiate, toate împodobite cu nenumărate broderii, fundițe, volănașe, panglici... Cât lux în acele veșminte, mobile și glastre, oglinzi și ceasuri, fotolii cu brațe aurite, tablouri, obiecte scânteietoare de argint care își găseau loc peste tot!

Contesa de Fuentevieja era o clientă bună a Anei Vega. Uneori, trimita după ea: îi plăcea să-i asculte cititul în palmă, îi cumpăra tutunul și chiar vreunul dintre coșurile pe care le împleteau țigăncile din Cartuja.

Milagros auzi chicotitul nervos al uneia din prietenele contesei, la care imediat se adăugară exclamații de bucurie măsurate din parii i celorlalte două și câteva bătăi delicate din palme din partea eonii iei. Liniile palmei sale păreau să-i vestească un viitor promițător, și Ana se desfășură; un soț bun, bogat, atrăgător, sănătos și credincios. De ce nu-i spunea același lucru ei, fiicei sale? De ce o osândeă să se mărite cu un molău, oricât de Vargas ar fi fost? Lângă ușile uriașe, camerista tresări când Milagros încheștă pumnii, se încruntă și bătu cu piciorul în podea.

– Te simți mai bine? o întrebă maică-sa, cu o urmă de ironie. Fata răspunse cu un nou și zgomotos atac de tuse.

După-amiaza deveni insuportabilă. Fără să-i pese de timp, Ana Vega își desfășură toate șiretlicurile țigănești dinaintea celor trei fetișcane. Apoi, când acestea dispărură, mulțumite, șușotind între ele, se întoarse spre contesă.

– Nu, se împotrivi când aristocrata sugeră ca Milagros să aștepte în bucătărie, unde avea să fie primită. Șade bine acolo, mai la o parte. N-aș vrea să vă molipsească servitorii.

Sarcasmul o înfurie pe Milagros, dar se stăpâni. Îndură ceasul lung pe care maică-sa îl petrecu vorbind cu contesa; îndură despărțirea și plata banilor, îndură atențiile pe care fu silită mai apoi să le acorde cameristei și altor câtorva persoane din servitorime, care schimbară tutun și citit în palmă pe niște cărnuri șterpelite din cămara conților.

– Ți-e mai bine? o luă peste picior maică-sa, odată ajunse înapoi în Triana, pe uliță, cu soarele de vară însuflețind și acum culorile rochiilor. Milagros pufni. Sper că da, adăugă Ana, fără a lua în seamă ieșirea fetei, fiindcă mâine pe inserate o să cântăm și o să dansăm pentru conți. Au invitați niște călători... Englezi, nu știu, francezi sau germani, ce știu eu de unde! Treaba e că vor să se distreze.

Milagros pufni din nou, de data aceasta mai puternic și cu o urmă de indolență. Maică-sa merse mai departe fără să-i dea atenție și parcurseră restul drumului în tăcere.

Îi ceru un surâs. Nu pentru conții de Fuentevieja sau pentru duzina de invitați pe care-i aduseseră cu ei și care așteptau în grădina prin care se cobora la râu, într-una dintre casele nobile din Triana, unde aristocratul hotărâse să țină petrecerea. Ana îi zâmbi fiicei ei, după ce-și arcuise brațele pe deasupra capului și își

unduise șoldurile, de îndată ce auzise primele acorduri ale chitarei, fără să fi început încă dansul, gata să se pornească de îndată ce bărbații ar fi fost pregătiți. Milagros nesocoti rugămintea fără să clipească, stând împietrită în fața ei, cu brațele căzute pe de lături.

– Frumoaso! o laudă un țigan pe maică-sa.

„Haide!”, păru să-i spună mama fiicei, strâmbând drăgăstos din buze. Milagros strânse buzele, lăsându-se rugată. Răsună un alt acord de chitară. O țigancă răpăi din castaniete. „Hai!”, o îndemnă Ana pe fiică-sa, ridicând din nou brațele.

– Frumoaselor! se auzi prin mulțime.

– Scumpo! strigă mama către fiică.

Chitarele începură să răsunе la unison. Ropotiră vreo două castaniete, iar Ana își îndreptă umerii dinaintea lui Milagros, bătând din palme.

– Haide, fata mea! o îmboldi.

Amândouă încinseră dansul în același timp, rotindu-se și involburându-și fustele în aer. Când se regăsiră față în față, ochii lui Milagros scânteiau, iar dinții îi străluceau într-un zâmbet larg.

– Dansează, mamă! strigă fata. Trupul! Șoldurile! Nu le văd unduindu-se!

Alde Carmona, care veniseră la petrecere, însoțiră cu *jaleos* cuvintele fetei. Invitații conților, francezi sau englezi, n-avea importanță, rămaseră cu gura căscată când Ana primi provocarea fiică-sii și-și frânse voluptuos mijlocul. Milagros râse și o imită. În noaptea presărată de sclipirile argintii ale apelor Guadalquivirului, la lumina torțelor din grădina sevillană, printre caprifoi și barba-împăratului, portocali și lămâi, chitarele încercară să-și potrivească ritmul cu frenezia pe care o impuneau femeile; palmele răsunară cu entuziasm și ceilalți dansatori se văzură întrecuți de senzualitatea și de îndrăzneala cu care mama și fiica dansară sarabanda.

La sfârșit, asudate, Ana și Milagros se topiră într-o îmbrățișare. O făcură în tăcere, știind că e vorba de un simplu armistițiu, căci dansul și muzica se deschideau spre altă lume, universul acela unde țiganii se retrăgeau, departe de necazurile lor.

Un lacheu al contelui desfăcu îmbrățișarea.

– Excelențele Sale doresc să vă felicite.

Mamă și fiică se îndreptară spre jețurile din care conții și invitații lor urmăriseră dansul, în timp ce acorduri de chitară îl

pregăteau pe următorul. Cinstindu-le ca pe egale, don Alfonso, contele, se ridică din jilț și le primi cu politicoase bătăi din palme, secondat de alți invitați.

– Extraordinar! exclamă don Alfonso când femeile ajunseră lângă el.

Răsăriți parcă din pământ, José Carmona, Alejandro Vargas și câțiva membri ai ambelor familii se așezaseră în spatele lor. Înainte de a începe prezentările, contele îi dădu niște monede țigăncii, care le cumpăni, mulțumită. Ana și Milagros aveau pletele răvășite și răsuflarea agitată, iar sudoarea care le îmbiba trupurile strălucea în lumina tremurătoare a torțelor.

– Don Michael Block, călător și învățat din Anglia, îl prezentă contele pe un bărbat înalt, deșirat, cu chipul nespus de rozaliu acolo unde nu răsărea o barbă căruntă și îngrijită.

Englezul, incapabil să-și desprindă privirea de pe sâni asudați și splendizi ai femeii, care urcau și coborau în ritmul unei respirații încă întretăiate, bolborosi câteva cuvinte și întinse mâna țigăncii. Salutul se prelungi mai mult decât era strict necesar. Ana băgă de seamă că alde Carmona, în spatele ei, se frământau neliniștiți; și contele, de asemenea.

– Michael, încercă să întrerupă salutul don Alfonso, aceasta este Milagros, fiica Anei Vega.

Călătorul șovăi, dar nu dădu drumul mâinii țigăncii. Ana miji ochii și clătină imperceptibil din cap când băgă de seamă că José, soțul ei, făcea un pas înainte.

– Don Michael, zise atunci, reușind să atragă atenția englezului, ceea ce poftiți are deja stăpân.

– Ce? întrebă călătorul.

– Ce vă spun. Țiganca, cu degetul mare de la mâna stângă întins, arătă în spate, convinsă că José scosese deja la iveală jungherul lui uriaș.

Culoarea rozalie din pomeții englezului pieri într-un alb palid, iar bărbatul dădu drumul mâinii.

– Milagros Carmona! se grăbi atunci să vestească contele.

Fata îi zâmbi călătorului cu nepăsare. În spatele ei, José Carmona își arcui sprâncenele și lăsă jungherul la vedere.

– Fata domnului din spate, interveni atunci Ana, arătând din nou spre José. Englezul se uită în direcția în care arăta femeia. Fiica, înțelegeți, don Michael? Fiica, repetă lent, trăgându-și silabele.

Englezul trebuie să fi priceput, fiindcă încheie salutul făcând o reverență grăbită în fața lui Milagros. Conți și invitați zâmbiră. Îl preveniseră: „Michael, țigăncile dansează ca niște diavolițe obscene, dar nu înțelegeți greșit, în clipa în care încetează muzica sunt la fel de neprihănite precum domnița cea mai strașnică, păzitoare a fecioriei sale.” Cu toate acestea, în ciuda avertizărilor – contele știa, invitații știau, și țiganii, de asemenea –, muzica și dansurile acelea, uneori vesele, alteori triste, dar întotdeauna senzuale, aveau asupra privitorilor niște efecte care le răpeau orice urmă de judecată; erau multe gălcevile între țigani și spanioli care, înfierbântați de voluptuozitatea dansurilor, încercaseră să întrecă măsura cu țigăncile, până ce zăriseră jungherele acelea mult mai aproape decât îl văzuse englezul.

De data aceasta, don Michael, la o distanță prudentă de Milagros și cu obrajii recăpătându-și culoarea firească, scotoci în pungă și îi dăruie fetei doi reali.

– Domnul să vă aibă în pază! își luă rămas-bun José Carmona în numele fiicei lui.

De îndată ce conții și invitații lor își reluară locul în jilțuri, chitarele, dairelele și castanietele răsunară din nou în noapte.

– Vrei un trabuc?

Milagros se întoarse. Alejandro Vargas îi întindea unul. Țiganca îl măsură din cap până-n picioare cu neobrăzare: trebuie să fi avut vreo șaisprezece ani, avea pielea oacheșă și căutătura semeată a neamului Vargas, dar ceva nu era în regulă... Ochii lui? Asta trebuie să fi fost. Nu era în stare să înfrunte o privire ca un țigan. Și dansa prost, poate pentru că era prea mătăhălos. În spatele lui, la o oarecare distanță, o descoperi pe maică-sa care o urmărea.

– E tutun cubanez pur, stăruie Alejandro pentru a scăpa de privirile fetei.

– De unde-l ai? întrebă ea, privind trabucul din mâinile băiatului.

– Tata a cumpărat mai multe.

Milagros izbucni într-un hohot de răs. Era unul dintre trabucurile lui Caridad! Îl recunosc din pricina firului de culoare verde cu care prietena ei îl legase la unul din capete.

– Ce-i așa de caraghios? întrebă băiatul.

Milagros nu-i dădu atenție. Se încruntă spre maică-sa, care acum o privea fățiș, uimită de hohotele de răs. „Să fi fost ea?”, se întrebă fata. Nu. Nu se putea. Maică-sa n-ar fi îndrăznit să-i

păcălească pe alde Vargas și să le vândă drept tutun cubanez ceva ce mi era. Nu se putea să fi fost decât...

– Ce grozav ești dumneata, bunicule! șopti, cu un zâmbet pe buze.

– Ce zici?

– Nimic.

Alejandro îi întindea trabucul. Îl făcuse Caridad cu mâinile ei! Poate chiar ea văzuse cum îl făcea.

– Dă-ncoace trabucul ăla!

Milagros îl ridică în dreptul ochilor și i-l arătă mamei sale de departe.

– Tutun cubanez curat, declară cu o mutrișoară poznașă.

– Da, auzi că spunea Alejandro.

Ana clătină din cap și bătu aerul cu mâna.

– O fi bun, trânti fata spre țigan.

– Foarte bun.

„Sigur, se gândi atunci. L-a făcut Cachita.”

– Foc? îi întrerupse el gândurile.

Milagros nu-și putu reține un suspin de resemnare.

– Foc? Sigur că vreau foc! Cum altfel să fumez? Tu mă vezi să am așa ceva la mine?

Alejandro scoase neîndemânatic cremenea și amnarul dintr-o pungă.

– Și iasca? îl zori Milagros.

Alejandro bombănea, scotocind zadarnic în pungă.

– Lasă! îl opri fata. Ar fi trebuit s-o găsești deja în punguța aia. Nu vezi că n-ai iască? Ia. Du-te și aprinde-l de la o torță.

„Tu o să îmblânzești mânzoaica?”, se gândi Milagros pe când îl urmărea îndreptându-se supus spre una dintre torțe. Mergea ca țiganii, domol, semețit cât era de lung, dar n-avea să fie în stare să îmblânzească un măgăruș. Ea... O căută pe maică-sa cu privirea: bătea din palme în spatele unuia dintre chitariști, neatentă, însuflețind dansul. Ea voia un bărbat!

Milagros nu reuși să se descotorosească de Alejandro toată seara. Împărțiră trabucul. „N-ai altul pentru tine?”, se plânse ea. Însă tatăl lui îi dăruise doar unul. Și băură. Vin bun, din cel pe care-l adusese contele din belșug ca să însuflețească petrecerea. Țiganca dansă din nou, o seguidilla veselă cântată de femei doar din voce. Dansă cu alți tineri, printre care un strădalnic Alejandro.

– Nu te-am auzit niciodată cântând, îi zise el, odată încheiat

dansul.

Milagros băgă de seamă că i se învârtea capul: vinul, tutunul, petrecerea...

– Poate pentru că n-ai băgat de seamă, minți cu vocea catifelată. Asta te interesează la mine?

Adevărul era că niciodată nu încercase să cânte, în ciuda faptului că taică-său o îndemna să o facă; cânta în cor, ascunzându-și supărarea de a nu cânta bine printre vocile celorlalte femei. „Nu-ți face griji, o liniștea maică-sa, dansează, vrăjește cu trupul tău, ai să și cânți.”

Alejandro băgă de seamă încurcătura ei.

– Eu... bolborosi.

Milagros îl văzu coborând privirea în pământ. Un țigan nu-și ascundea niciodată ochii. Imaginea lui Caridad îi răsări în minte. Amețeala se adăugă la tulburarea pe care o simțea dinaintea celui care urma să-i fie soț.

– Bărbia! strigă. Sus!

Însă Alejandro i se adresă din nou cu sfială.

– Da, mă interesezi. Sigur că da. Vorbea precum Caridad când sosise în fundătură, privind podeaua. Aș face orice pentru tine, orice...

Milagros îl cercetă, gânditoare: orice?

– E un olar în Triana... îi scăpă ei, fără să se gândească.

Milagros vorbise cu maică-sa, însuflețită, aprinsă, după ceea și fray Joaquín reușiseră să smulgă de la Caridad, după nenumărate întrebări la care negresa răspunsese printre hohote de plâns, ce se întâmplase cu olarul.

– Nu e treaba țiganilor, o întrerupse Ana.

– Mamă, dar...

– Milagros, avem deja multe necazuri. Autoritățile ne prigonesc. Nu ne mai vâri în buclucuri. Știi că nu ni se îngăduie nici să ne îmbrăcăm cum o facem; ne-ar putea sălta numai pentru straie.

Fata depărtă brațele și-și arată fusta albastră, cu un gest de neînțelegere.

– Nu, o lămuri Ana. Aici în Triana, în Sevilla, ne bucurăm de protecția câtorva oameni de seamă și cumpărăm tăcerea juzilor și a zbirilor, dar în afara Sevillei ne popresc. Și ne trimit pe galere doar pentru că suntem țigani, pentru că umblăm pe drumuri, pentru că facem căldări, reparăm unelte de plugărit sau potcovim

cai și catări. Suntem un neam prigonit de mulți ani; ne socotesc răufăcători doar fiindcă suntem diferiți. Dacă negresa ar fi țigancă... Să n-ai nicio îndoială! Dar nu trebuie să ne căutăm asemenea necazuri. Tatăl tău n-ar încuviința niciodată...

– Tata o urăște pe Caridad.

– E posibil, dar nu-i țigancă. Nu-i de-ai noștri. Îmi pare rău pentru ea... Sincer, îmi pare rău, stărui mama, văzând disperarea fiicei sale. Milagros, sunt femeie și-mi pot închipui mai bine decât tine calvarul prin care a trecut negresa, dar nu putem face nimic, zău.

Fray Joaquín îi fusese de mai mare ajutor, deși Milagros își amintea mânia crescândă cu care urmărea povestea lui Caridad, în seara întrecerii cu gânsacii.

„Și ce vrei să fac, Milagros? se dezvinui. Să-l denunț? Să părăsc un meșteșugar cinstit care lucrează de ani de zile în Triana pe cuvântul unei negrese slobozite de curând, fără rădăcini în locul acesta? Cine-ar depune mărturie în favoarea ei? Știu, adăugă iute pentru a-i închide gura, tu ai face-o, iar eu te-aș crede, dar ești țigancă, iar ei, zbirii și juzii, nici măcar nu ți-ar admite mărturia. Toți meșteșugarii ar trece de partea lui. Ar fi nenorocirea lui Caridad, Milagros. N-ar îndura, s-ar arunca asupra ei ca niște câini sălbatici. Alin-o, fii prietena ei, ajut-o în noua ei viață... Și dă uitării treaba asta.”

Cu toate acestea, în duminica următoare, invitat să țină predica la parohia Santa Ana, fray Joaquín vorbi tare și răspicat de la amvon, știind că mulți dintre cei care-l ascultau profitaseră de Caridad. Îl lăută din priviri pe olarul care-o silise să se prostitueze. Arătă amenințător cu degetul în stânga și în dreapta. Tună și fulgeră. Ridică mâinile spre cer cu degetele încleștate și-și înălță glasul împotriva codoșilor și a tuturor celor care cădeau în păcatul cărnii, cu atât mai mult dacă era înfăptuit împotriva unor femei lipsite de apărare! În complicitate cu parohii de la Santa Ana, care-l poftiseră să țină predica, și în fața unor enoriași stânjeniți și înfricoșați, le proroci tuturor focul cel veșnic. Apoi îi urmări părăsind biserica, printre murmure.

Ce importanță avea! se lepădă, când templul se goli și rămase într-o liniște întreruptă doar de sunetul propriilor pași. Totul se mărginea la un joc ipocrit! În Sevilla se numărau cu duzinele milostiveniile pentru a căpăta indulgențele depline. Le primea oricare dintre ei, dacă vizita o biserică anume într-o zi anume: cel

care vizita biserica San Antonio a portughezilor în orice zi de marți, de pildă, avea să capete indulgența deplină și să rămână liber de orice păcat, nevinovat și curat de parcă tocmai ar fi venit pe lume. Fray Joaquín nu-și putu reține un hohot de râs sardonice care răsună în Santa Ana. Ce le păsa lor de căință sau de îndreptare? Aveau să dea fuga să-și capete indulgența, să-și curețe sufletul, și aveau să plece convinși că amăgiseră diavolul, gata să săvârșească orice altă ticăloșie.

Milagros și Alejandro se aflau în apropiere de săpunărie, lângă Inchiziție; începea să-i ia cu asalt mirosul pătrunzător al uleiurilor și silitrei cu care se fabricau săpunurile albe din Triana când, la lumina torțelor de la castelul San Jorge, tânăra băgă de seamă că logodnicul ei mergea cu mâna crispată pe plăselele jungherului de la cingătoare. Țiganca încercă să-și stăpânească mersul nesigur, ca o regină de nevătămat alături de cei trei țigani care-o însoțeau: Alejandro, fratele lui mai mic și unul dintre verii Vargas, care se jucau și ei cu plăselele jungherelor.

Băuseră în continuare, departe de muzica ce răsuna spre mulțumirea nobililor și a musafirilor acestora, pe când Milagros îi povestea băiatului aceleia care era gata să facă orice pentru ea ce i se întâmplase lui Caridad la sosirea în Triana. O făcuse cu înflăcărare, cu mai mult dezgust, dacă se putea, decât acela pe care-l trădase vocea ei când îi povestise totul mamei. Alejandro o cunoștea pe Caridad, era imposibil să nu bagă de seamă femeia neagră care trăia în casa aceea alături de Melchor Galerianul. „Stărpitura”, scrâșnise în repetate rânduri, pe măsură ce țiganca se desfășura în lămuriri.

– Căine răpănos! exclamase, aflând cum o legase. Milagros tăcuse și încercase să-și ațintească privirea asupra lui. Alejandro, afectat și el de băutura, crezuse că surprinde o sclipire de afecțiune în privirea aceea sticloasă. Scursură! adăugase atunci.

– Degenerat! șuierase Milagros înainte să continue istorisirea.

Țiganca găsi la Alejandro înțelegerea pe care nu o primise nici din partea mamei, nici din partea lui fray Joaquín. Vorbea înfierbântată. Băiatul, pe de altă parte, simțea că ea se apropia din ce în ce mai mult, că-i căuta sprijinul, că i se dăruia. Vinul făcu restul.

– Merită să moară, declară Alejandro când Milagros încheie

povestea.

Din momentul acela, totul se petrecu foarte repede.

– Să mergem! o îndemnă țiganul.

– Unde?

– S-o răzbunăm pe prietena ta.

Alejandro trăgea de fată. Simplul contact cu brațul lui Milagros îl umplea de curaj. Pe culoarul de la ieșirea din casa unde se ținea petrecerea, țiganul se întâlnește cu fratele lui mai mic și cu vărul lui.

– Am o socoteală de încheiat, le zise, mângâind plăselele jungherului cu degetele, mă întovărășiți?

Ambii încuviințară, fie pentru a respecta legea țigănească, fie din pricina inflăcărării provocate de petrecere și de vin. Apoi, în timp ce mergeau, Alejandro le vorbi de Caridad și de olar. Milagros nici măcar nu se gândi la avertizările mamei sale.

Mahalaua era pustie. Era întuneric beznă. Fata îi arătă lui Alejandro una dintre casele de pe uliță cu un gest abia perceptibil din bărbie. Caridad se învoise să i-o arate de departe, îngrozită.

– Asta e, vesti țiganul. Voi stați de pază.

Imediat, fără să stea pe gânduri, începu să lovească cu pumnii în porțile atelierului. Izbiturile bubuiră ca niște tunete.

– Olarule! strigă țiganul. Deschide, olarule!

Ceilalți doi se plimbau pe uliță în sus și-n jos cu o liniște care o inflăcăra pe Milagros. Erau țigani! Alejandro izbi din nou cu pumnii în poartă. Oblonul unei case de vizavi se ridică și în cadrul ei se ivi lumina palidă a unei lumânări. Fratele mai mic al lui Alejandro înclină capul spre lumină, parcă surprins de o asemenea curiozitate. „Probabil că n-are nici cincisprezece ani”, se gândi Milagros. Oblonul căzu la loc cu un zgomot sec.

– Olarule, deschide!

Milagros își îndreptă atenția spre Alejandro și fu cuprinsă de nedumerire, băgând de seamă cum i se încrețea pielea, văzându-i îndrăzneala; un fior care-i străbătu spatele începu să-o trezească din beție.

– Cine e? Ce vrei la ceasurile astea?

Vocea răzbătea de la una dintre ferestrele de la catul de sus.

– Deschide!

Milagros nu se clintea, vrăjită.

– Valea sau chem rondul!

– Înainte să vină, îți dau foc la casă, amenință băiatul.
Deschide!

– Eu? Ajutor! Alguazili! Ajutor! strigă olarul.

Alejandro lovi din nou în poartă, nepăsător la strigătele de ajutor care răzbăteau peste loviturile lui, în noapte. Brusc, Milagros se dezmetici: în ce se vârsaseră? Cercetă ulița cu privirea. Dintr-un atelier din apropiere ieșea un bărbat în cămașă de noapte, cu o espingolă veche în mână. Se deschiseră vreo două porți. Olarul striga în continuare, iar Alejandro izbea cu pumnii în poartă.

Alejandro, reuși să îngaime Milagros cu voce șovăitoare.

El n-o auzi.

– Sunt doar niște țigănuși! strigă atunci cel în cămașă de noapte.

– Alejandro, repetă Milagros.

– Sunt patru cerșetori!

Fratele și vărul Vargas începură să dea înapoi în fața bărbaților care ieșeau din casele vecine, toți înarmați: espingole, bâte, securi, cuțite... Unul dintre ei lăsă să-i scape un hohot de râs văzând groaza care se zugrăvi pe fețele băieților.

– Alejandro! țipă Milagros, tocmai în clipa în care poarta atelierului se dădea în lături.

Totul se întâmplă repede. Milagros îl întrezări doar, dar fu de ajuns pentru a-l recunoaște pe bărbatul căruia încercase să-i vândă trabucuri în San Roque în ziua întrecerii cu gânsacii. Se afla dincolo de prag, îmbrăcat cu niște izmene zdrențuite și cu pieptul gol, în spate stătea fiul lui, cu o spadă veche. Omul ținea în mână o espingolă, a cărei gură rotundă și amenințătoare i se păru uriașă țigăncii. Atunci Alejandro își scoase jungherul de la brâu și, când dădu să se năpustească asupra olarului, acesta trase. Puzderie de plumbi risipiți zdrobiră capul și gâtul băiatului, care căzu pe spate din pricina impactului.

Oamenii de pe uliță incremeniră. Țigani, cu gura căscată, bolborosind, întorceau capul fără încetare de la trupul desfigurat care zăcea în țărână la olarii care săriseră în ajutorul tovarășului lor. Milagros, năucită, își privea mâinile și straietele, stropite de sânge și de resturi din Alejandro.

– Ați ucis un Vargas, reuși să articuleze cel mai mare dintre țigani.

Bărbații se priviră, cumpănind parcă amenințarea. În atelierul lui, olarul încerca să-și încarce din nou espingola, cu mâini tremurânde.

– Să le facem felul! propuse unul dintre meșteșugari.

– Da. Așa, n-o să afle nimeni! adăugă altul.

Alde Vargas își țineau pumnalele întinse, înconjurând-o deja pe Milagros, lângă leșul lui Alejandro, dinaintea bărbaților adunați în semicerc în jurul lor. Câțiva dintre ei clătinară din cap.

– Sunt doar niște copii. Cum să...?

– Fugiți!

Cel mai mare din cei doi țigani profită de nehotărâre: o înșfăcă pe Milagros și-o sili să alerge tocmai spre acela care șovăise, iar fratele lui Alejandro li se alătură. Se izbiră de olar, care se prăvăli la pământ, și săriră peste el înainte chiar ca acesta să apuce să sfârșească ce avea de zis. Un bărbat ținti cu espingola spinările băieților. dar cel care se afla alături de el împinse țeava în sus.

– Vrei să-l rănești pe unul dintre ai noștri? întrebă, văzând că se apropie tot mai mulți gură-cască.

Când se uitară din nou, țiganiii piereau deja în bezna nopții. În tăcere, întoarseră capetele spre cadavrul care zăcea într-o baltă de sânge, în fața porții atelierului. „Am ucis un Vargas”, păreau să-și spună.

Tomás Vega se alăturase grupului de țigani în fruntea căruia se afla fratele lui, Melchor, și care se îndrepta spre coastele din apropiere de Malaga pentru a întâmpina tutunul din Gibraltar. Amândoi mergeau în față, sporovăind cu aparentă nepăsare, însă aveau simțurile treze, atente la cel mai mic semn care putea trăda prezența unor patrule de soldați sau a unor membri ai Sfintei Frății; în spatele lor mergeau patru tineri din familia Vega, care trăgeau de dârlogi tot atâția cai cu harnașamente pentru povară, samare și pieptare de ham; regele interzisese căraușia cu cai, nu se puteau folosi decât măgari sau catări cu tălângi, însă scutise Sevilla de opreliștea aceasta. Tinerii glumeau și râdeau, ca și cum prezența unchilor le-ar fi garantat siguranța. Caridad încheia alaiul, scăldată în sudoare sub pelerina și pălăria închise la culoare, grijulie să nu lase la vedere nici măcar un petic din straietele ei roșii, așa cum o prevenise Melchor înainte de plecare. „O fi culoarea roșie”, se gândi Caridad, fiindcă țiganii umblau nestingheriți în straietele lor colorate. O supărau la mers opincile vechi cu talpă subțire din piele pe care i le luase Melchor din țigăniea din Cartuja; niciodată până atunci nu-și protejase picioarele. Erau de patru zile pe drum și se adânciseră deja în munții Ronda. În prima zi, în timpul unui popas, Caridad dezlegase curelele din piele care-i legau opincile la glezne, ca să nu se frece. Melchor, așezat pe un pietroi la margine de drum, o cercetă și ridică din umeri când privirile li se încrucișară, ca și cum i-ar fi îngăduit să se lepede de ele. Apoi luă o dușcă zdravănă de vin din burduful pe care-l aveau la ei.

Atitudinea țiganului nu se schimbă când, în ziua următoare, după ce petrecuse noaptea dormind pe pământ, Caridad se răzgândi și-și legă opincile înainte să plece. Știa să umble desculță. În Cuba, mai ales după recoltarea trestiei-de-zahăr, era atentă să nu calce peste vreunul dintre cioturile ascuțite care nu se zăreau, dar drumurile sevillane n-aveau nicio legătură cu plantațiile de trestie-de-zahăr și cu câmpia cubaneză: acestea erau pietroase, uscate, prăfoase, ba chiar ardeau tălpile în canicula andaluză, într-atât încât părea că puțini ar fi fost interesați să treacă pe acolo. Astfel, călătoria se desfășură fără opreliști.

În ciuda faptului că Melchor îi călăuzi pe poteci de capre anevoioase, urcușul pe munte le aduse o oarecare prosperitate, deși mai însemnat fu faptul că frații Vega își îngăduiră să mai slăbească încordarea de la șes. Pe drum, o întâlnire cu autoritățile ar fi însemnat confiscarea armelor și a cailor și întemnițarea sigură, dar munții le aparțineau; erau tărâmul contrabandiștilor, al tâlharilor, răufăcătorilor și al oricărui tip de fugari din calea justiției. Acolo, țiganii se mișcau cu mai multă slobozie.

– Negroso! strigă Melchor, pe când urcau în șir indian prin desiș, fără măcar a se întoarce spre ea, acum îți poți arăta culorile, poate așa alungi fiarele.

Ceilalți izbucniră în hohote de râs. Caridad profită de prilej ca să-și dea jos pelerina și pălăria și trase adânc aer în piept.

– Eu n-aș lăsa negresa să-și arate mândrețea de cărnuri oacheșe, zise Tomás spre fratele său, altfel o să avem probleme cu ceilalți bărbați.

– În Gaucín o acoperim la loc.

Tomás clătină din cap.

– Poți să-ncerci, dar până și-un orb ar vedea-o.

– Ar fi o deșteptare pe cinste, glumi frate-său.

– Bărbații o să tabere pe ea. S-o pricepe la tutun, dar era chiar așa de important s-o aduci?

Melchor păstră tăcerea preț de câteva clipe.

– Cântă bine, se mărgini să spună, în cele din urmă.

Tomás nu răspunse și urmară urcușul, însă Melchor îl auzi înjurând printre dinți.

– Negroso, cântă! strigă atunci.

„Cântă, negrule!”, își aminti Caridad. Era strigătul vechililor de pe plantațiile de trestie-de-zahăr, înainte să pocnească biciul pe spinările lor. „Cât timp negrul cântă, nu gândește”, îi auzise pe albi spunând de nenumărate ori, iar sclavii cântau mereu: pe plantațiile de trestie-de-zahăr la porunca vechililor, dar și când voiau să vorbească între ei sau să se plângă stăpânului; o făceau ca să-și exprime tristețea sau puținele bucurii; o făceau chiar și când nu erau siliți să muncească.

Caridad intonă un cânt monoton, grav, răgușit și repetitiv, care se împleti cu tropotul potcoavelor pe pietre și pătrunse adânc în sufletul țiganilor.

Tomás încuviință, băgând de seamă că picioarele sale încercau să-și potrivească pasul pe ritmul aceluia cânt african. Unul dintre

tineri se întoarse spre ea, cu o expresie de surprindere.

„Cântă, negreso!”, se gândea în acest timp Caridad. Nu era aceeași poruncă pe care-o dădeau vechilii de acolo, din Cuba. Țiganul părea să se bucure de vocea ei. În nopțile pe care le petrecea în fundătură și o găsea pe Caridad lucrând tutunul pe tăblia ei, se trântea pe mindir după ce-și lepăda hainele și-i cerea să cânte. „Cântă, negreso”, îi șoptea. Și fără a se opri din muncă, la lumina lumânărilor, retezând frunzele de tutun sau făcându-le sul unele peste altele, Caridad cânta, iar Melchor zăcea întins în spatele ei. Nu îndrăznise niciodată să întoarcă privirea, nici măcar când sforăitul sau respirația ritmată a bărbatului dădeau de înțeles că adormise. La ce se gândea, oare, țiganul acela când o asculta? Melchor n-o întrerupea, nu fredona cu ea; rămânea doar atent, nemișcat, legănat de gânguritul trist al lui Caridad. Nici n-o atinsese vreodată, deși uneori ea deslușise ceva asemănător cu lascivitatea cu care mulți alții își îngăduiau să-i străbată trupul cu privirea. I-ar fi plăcut ca el să facă asta, s-o atingă, s-o călărească? „Nu”, își răspundea. Ar fi devenit doar unul ca atâția alții, fiindcă acum era primul bărbat pe care-l cunoștea, cu care avea de-a face, care nu pusese mâna pe ea. De-a lungul întregii sale vieți, de când o smulseseră de pe meleagurile ei, din sânul familiei, Caridad lucrase tutunul și, cu toate acestea, în nopțile acelea în care muncea cu Melchor întins în spatele ei, aroma plantei căpăta niște nuanțe pe care nu le mai deslușise niciodată până atunci; în momentele acelea, ascultându-se pe sine însăși și observând cum degetele ei lungi umblau cu frunzele delicate, Caridad descoperea niște sentimente care nu mai înfloriseră niciodată în sufletul ei, și trăgea aer în piept cu sete. Uneori era chiar silită să se oprească din lucru până ce mâinile încetau să-i tremure, întreaga ei ființă fiind frământată de neliniștea pricinuită de niște senzații pe care nu le putea recunoaște sau înțelege.

– Libertate, zisese într-o zi Milagros, după ce cugetase preț de câteva clipe, când Caridad îi povestise totul. Asta se cheamă libertate, Cachita, repetă cu o seriozitate nefirească pentru ea.

– Uite, negreso, alea-s meleagurile unde te-ai născut: Africa.

Caridad scrută orizontul, înspre care arăta Melchor, și întrezări o linie difuză dincolo de mare. Era înfășurată din nou în pelerină, cu pălăria trasă peste urechi; cu toate acestea, țiganul de lângă ea lucea în bătaia soarelui în tunica lui din mătase azurie și nădragii

tiviți cu fireturi de argint. În mâna dreaptă ținea o muschetă pe care o scosese din desagile unuia dintre cai de îndată ce ajunseseră la Gaucín, după trei zile de mers pe poteci și prin vâlcele de netrecut.

– Și steiul de colo, de lângă mare, arată Melchor cu țeava puștii adresându-se tuturor, e Gibraltarul.

Așezarea domnească Gaucín, aflată pe drumul regelui care ducea de la Gibraltar la Ronda, reprezenta o enclavă importantă în regiunea aceea muntoasă. Număra aproape o mie de locuitori și, deasupra ci, pe o stâncă ascuțită la care se ajungea cu greu, se înălța castelul Aguila. Țiganii și Caridad se desfătară câteva clipe cu priveliștea, până ce Melchor dădu poruncă să se îndrepte spre hanul din Gaucín, aflat la o leghe depărtare de așezare, la margine de drum: o construcție cu un singur cat ridicată pe un maidan, cu staule și fânare.

Era miezul zilei și mirosul de ied fript le aminti de cât timp nu mai puseseră nimic în gură; un fuior prelung de fum se ridica prin hornul unui cuptor mare, a cărui boltă se rotunjea pe unul dintre zidurile clădirii. Doi mucoși dădură fuga dinspre staule să ia caii în primire. Nepoții își luară lucrurile, lăsară caii pe mâna copiilor și iuțiră pasul după Melchor, Tomás și Caridad, care treceau deja pragul hanului.

– Incepeam să mă tem că v-au săltat pe drum, răsună un glas puternic de la una dintre mesele grosolane.

Lumina năvălea din plin în han. Melchor îl recunoscuse pe Bernardo, tovarășul lui de galere, așezat în fața unei porții zdravene de carne cu pâine și a unui clondir de vin.

– Nu te-am mai văzut pe aici de ceva vreme, Melchor, îl salută hangiuul, întinzând o mână pe care țiganul o strânse cu putere. Am auzit că preferi să lucrezi la hotarul cu Portugalia.

Înainte de a răspunde, țiganul aruncă o privire prin han: doar alte două mese erau ocupate, ambele de câțiva bărbați care îmbucau cu armele pe masă, mereu la îndemână: contrabandiști. Unii îl salutară pe Melchor cu un gest din cap, alții o scrutară pe Caridad.

– Dumnezeu să vă aibă în pază, domnilor! dădu binețe țiganul. Apoi se întoarse spre hangiu, care cerceta și el femeia. Muncim și noi pe unde se poate, José, ridică vocea pentru a-i atrage atenția. Ieri cu portughezii, azi cu englezii. Familia e bine?

– Sporește. Hangiuul arată spre o femeie și două fete care

trebăluiau dinaintea cuptorului mare cu lemne.

Țiganii, Caridad și hangiul se îndreptară spre masa lungă la care-i aștepta Bernardo.

– Sosesc? întrebă Melchor, văzând cum se foiau femeile în fața cuptorului și cât de puțini mușterii erau pentru tot ce se pregătea în el.

– Au fost văzuți trecând prin Algotocin cu puțin timp în urmă, răspunse José. La o leghe de drum. O s-ajungă cât de curând. Profitați ca să îmbucați și să beți înainte ca totul să se răstoarne cu fundul în sus.

– Câți sunt?

– Mai bine de o sută.

Țiganul se încruntă. Era vorba de un grup însemnat. Stând încă în picioare, lângă masă, îl privi întrebător pe Bernardo.

– Ți-am spus că sosiseră mai multe corăbii la stâncă, se justifică acesta, răsucind pulpa de ied pe care-o ținea în mână, ca și cum nu i-ar fi acordat niciun fel de însemnătate. E marfă multă. Fii fără grijă, partea noastră e asigurată.

Înainte de a se așeza, Melchor aruncă o privire spre ușa de la intrare și lăsă muscheta să cadă pe masă, cât era de lungă, cu o bufnitură care fu poate mai puternică decât s-ar fi convenit, vrând parcă să dea de înțeles că doar armele îi puteau chezășui târgul.

– Așază-te lângă mine, negreso, îi făcu semn lui Caridad, bătând cu palma pe banca din jurul mesei.

Curios, hangiul arătă cu bărbia spre femeie.

– E negresa mea, declară țiganul. Ai grijă să afle toată lumea și adu-ne de mâncare. Tu, adăugă spre Caridad, ai auzit: aici ești negresa mea, îmi aparții.

Caridad încuviință, amintindu-și cuvintele lui Milagros: „Nu te despărți de bunicul.” Deslușea încordare la țigani.

– Încearcă să te acoperi bine, deși îți poți da jos pălăria. Iar ceilalți...

În clipa aceea, țiganul îi zâmbi lui Bernardo și-și turnă un pahar de vin plin ochi, pe care-l dădu pe gât aproape dintr-o singură înghițitură.

– Voi, ceilalți, fiți cu băgare de seamă la vin! îi preveni, ștergându-se pe buze cu dosul mâinii. Vă vreau treji când sosesc cei de la Encinas Reales.

Encinas Reales, Cuevas Altas și Cuevas Bajas erau trei așezări mici, apropiate între ele și aflate pe meleaguri vechi de frontieră,

lângă râul Genii, la vreo treizeci de leghe depărtare de Gaucín. Cele trei așezări deveniseră refugiul contrabandiștilor, care își făceau mendrele nepedepsiți. Majoritatea locuitorilor se ocupau de contrabandă, mai ales de tutun, iar cei care nu, îi acopereau sau trăgeau foloase. În sate, femeile și popii slujeau și ei la această indeletnicire, iar autoritățile, oricât de mult se străduiau, nu reușeau să instăpânească ordinea în niște enclave cu bărbați duri, agresivi și hârșiți, printre care domnea legea tăcerii și a protecției reciproce. Localnicii din cele trei așezări organizau incursiuni constante, uneori în Portugalia, pe drumul care trecea prin Palma del Río și Jabugo, trecând mai apoi hotarul înspre Barrancos sau Serpa, alteori în Gibraltar, prin Ronda și munții dimprejurul acesteia. Căutând siguranța acelor grupuri numeroase, li se alăturau cărauși și alți delincvenți din Rute, Lucena, Cabra, Priego, astfel încât ajungeau să alcătuiască armate mici, dar de temut, superioare ca număr și forță oricărei puteri sau patrule de soldați ai regelui, cei mai mulți vânduți, dacă nu prost plătiți, bătrâni sau ciungi.

Caridad fu singura din hanul Gaucín care nu băgă de seamă vacarmul pe care-l făceau contrabandiștii până ce strigătele și hohotele lor de râs nu inundară împrejurimile hanului; ceilalți avură prilejul de a vedea cum murmurul care se auzea din depărtare creștea, devenind tărăboi, pe măsură ce oamenii și caii se apropiiau. Cei patru tineri țigani Vega se încordară, agitați, privindu-se între ei, căutând la Tomás liniștea pe care lipsa lor de experiență nu le-o oferea. Melchor și Bernardo, dimpotrivă, îi întâmpinară pe cei de la Encinas Reales cu foamea deja potolită, cu niște trabucuri bune între degete, sorbind cu desfătare vinul proaspăt de munte, aspru și tare, vrând parcă să recapete, prin fiecare dușcă pe care-o luau în tăcere, privindu-se unul pe altul în perfectă contopire, anii aceia cumpliti pe care-i pe trecuseră în fiare, la vâslele galerelor regale.

Spre deosebire de ei toți și de ceilalți meseni din han care se foiau neliniștiți pe bancă, negresa ronțăia entuziasmată oasele iedului la proțap, dres cu ierburi aromatice. Nu-și amintea să fi mâncat vreodată ceva așa de gustos! Nici măcar rotocoalele albăstrui de fum pe care țiganul le scotea lângă ea nu-i abăteau atenția, cu atât mai puțin forfota pe care o putea stârni apropierea unui grup de contrabandiști. Țigani nu obișnuiau să mănânce bine: adesea, cărnurile erau aproape putrezite, iar verdețurile sau

legumele erau veștede, dar cel puțin erau mai felurite decât terciul cu pește cu care stăpânul își hrănea sclavii de pe plantație, zi după zi. Un păhărel de țuică, asta le dădeau dimineața ca să se trezească și să fie gata de muncă. Nu, cu siguranță mâncarea nu era unul dintre motivele pentru care Caridad rămânea alături de țigani, deși adăugând asta faptului că avea un loc unde să pună capul... „Cachita, poți pleca oricând dorești, ești liberă, înțelegi? Liberă”, îi tot repeta Milagros. Dar ce s-ar face fără Milagros? Cu câteva zile înainte de a pleca să facă contrabandă cu bunicul, în timpul unei inserări leneșe care părea să se împotrivescă a lipsi Sevilla de lumină, fata-și arătase din nou amărăciunea prilejuită de apropiata ei căsătorie cu Alejandro Vargas. Ea-l iubea pe Pedro García; „Îl iubesc”, hohotise când ședeau amândouă pe malul Guadalquivirului, cu privirile pierdute în zare. Apoi Milagros își rezemase capul de umărul lui Caridad, la fel cum făcea Marcelo, iar ea îi dezmierdase părul, încercând să i aducă mângâiere. Unde avea să se ducă fără Milagros? Doar amintirea întâmplărilor cu olarul îi întunecă gândurile; Caridad își aminti ziua în care se așezase sub portocal, așteptându-și moartea. În noaptea aceea-l văzuse apropiindu-se pe Eleggua, zeul care cârmuiește soarta muritorilor, cel care rânduiește viețile după bunul său plac. Câtă vreme trecuse, se gândise în clipa aceea, de când nu mai vorbise cu zeii *yoruba*, de când nu le mai adusesese ofrande, de când nu o mai călăriseră? Atunci se căznise și-i cântase, iar capriciosul Eleggua se tot rotise pe lângă ea, fumând un trabuc mare, până când se declarase mulțumit de ofranda aceea umilă și i-l trimisese pe țigan ca s-o ajute să trăiască în continuare. Melchor o respecta. Tot el o dusesese la San Jacinto și-i făcuse cunoștință cu fray Joaquín. Acolo, în biserica aceea în construcție, se afla Virgen de la Candelaria: Oyá pentru sclavii cubanezi. Oyá nu era *orisha* ei, ci Oshún, Virgen de la Caridad, dar întotdeauna își spunea că nu există Oyá fără Oshún și Oshún fără Oyá, iar de atunci Caridad se ducea să se roage la Candelaria, ingenunchea dinaintea ei și, când nu o vedeau, preschimba Ave-Maria în cânturi murmurate, închinată *orishiei* care-o reprezenta pe Fecioară, legănându-se înainte și înapoi. Înainte de a pleca, lăsa pe jos o frunză de tutun șterpelită, n-avea ce altceva să-i ofere. De-a lungul timpului petrecut în Sevilla îi văzuse pe negrii liberi din oraș: cei mai mulți dintre ei erau doar niște nenorociți care cereau pomană pe ulițe, amestecați cu sutele de cerșetori care mișunau prin capitală,

luându-se la hartă pentru un gologan. Îi era bine cu țiganii, conchise Caridad, o iubea pe Milagros, iar Melchor se îngrijea de ea.

– Negreso, nu-ți mai rămâne os de ros.

Vorbele țiganului o aduseră înapoi la realitate și la zarva de afară. Caridad se trezi cu un os deja ros în mâini. Îl lăsă pe farfurie tocmai în clipa în care ușile hanului se dădeau în lături și printre ele se revărsa un potop de bărbați înarmați, soioși și gălăgioși. Caridad zări câțiva mulatri și chiar vreo doi călugări. Hangiul se strădui să le facă loc tuturor, dar nu era cu putință. Contrabandiștii urlau și hohoteau; unii îi ridicară fără rezerve pe alții care se așezaseră deja la mese, impunând o autoritate care se vădea din supunerea pe care o arătau cei ridicați. De asemenea, intrară și câteva femei, niște curve care-i urmaseră și care se apropiară cu nerușinare, să-și vândă farmecele acelor care păreau să fie căpeteniile diferitelor grupuri. Hangiul și familia lui prinseră a împărți pe la mese clondire de vin, țuică și platouri pline ochi cu friptură de ied; el se îngrijea să servească pe cine striga mai tare, soția și cele două fete tinere ale sale se străduiau să se ferească de palmele peste fese și de îmbrățișările nedorite.

Patru bărbați dădură să se așeze în locul care rămăsese liber pe băncile lungi de la masa țiganilor, dar nici n-apucaseră, când răsăriră alți trei care-i împiedicară.

– Valea de aici! le porunci cu voce subțire un bărbat scund și gras, cu fața rotundă și spână, îndesat într-o tunică ce stătea să plesnească, la fel ca brăul roșu care-i încingea pânțelele uriaș, din care răsăreau plăselele unui jungher și mânerul unui pistol.

Caridad, la fel ca tinerii țigani, simți un fior văzând cum cei patru contrabandiști firoși care le vorbiseră cu trufie se ridicau cu o atitudine de supunere vecină cu slugărnicia. Grăsanul se lăsă să cadă greu pe bancă alături de Bernardo, dinaintea lui Melchor; ceilalți doi ocupară locurile rămase libere. Vreo două curve se iviră de îndată, să lăncezească pe lângă nou-sosiți. Grăsanul scoase de la brâu un cuțit mare de vânătoare cu două tăișuri și un pistol cu țeava frumos împodobită cu arabescuri aurite. Caridad băgă de seamă că degetele mici și groase ale bărbatului rânduiau scrupulos cele două arme pe masă, lângă pușca lui Melchor. Când păru mulțumit, grăi din nou, adresându-se de această dată țiganului.

– Nu știam că și tu ești amestecat în treaba asta, Galerianule.

Fără să fi fost nevoie de strigăte și de semne, hangiul se înfățișase prompt la masa țiganilor, să-i servească pe noii comeseni. Melchor așteptă să isprăvească înainte de a răspunde.

– Am aflat că ești printre căpetenii și m-am grăbit să vin. Dacă e implicat Grăsanul, mi-am zis, sigure tutun de soi.

Unul dintre bărbații care-l însoțeau pe căpitan se foi neliniștit pe bancă: de ceva timp, de când își conducea propria bandă, nimeni nu mai cuteza să folosească porecla aceea când i se adresa; mulți plățiseră scump asemenea scăpări. Acum i se zicea El Fajado.

Grăsanul pleoscăi.

– De ce mă jignești, Melchor? zise atunci. Ți-am făcut io așa ceva?

Țiganul miji ochii spre el.

– Dau toate livrele de osânză de pe burdihanul tău pe anii mei la galere.

Grăsanul își îndreptă aproape imperceptibil gâtul gros, cugetă preț de câteva clipe și zâmbi cu niște dinți înnegriți.

– Nu batem palma, Galerianule. Prefer osânza mea. Treacă de data asta, dar păzește-te să-mi zici așa de față cu oamenii mei.

De data asta, țiganii Vega se încordară pe bancă, întrebându-se cum avea să răspundă Melchor la amenințarea aceea.

– Atunci, ar fi mai bine să nu ne mai încrucișăm drumurile, propuse acesta.

– Are să fie mai bine, întări celălalt, după ce încuviință. Acum folosești o negresă la căraușie? întrebă arătând spre Caridad, care urmărea discuția cu gura căscată și ochii larg deschiși.

– Ce negresă? întrebă țiganul nemișcat, hieratic.

Grăsanul dădu să arate spre ea cu mâna, dar se opri la jumătate. Apoi clătină din cap și înșfăcă o spată de ied. Fu semnalul pentru ca ceilalți doi să se arunce asupra mâncării și pentru ca târfele să se apropie lingușitoare de nou-sosiți.

Hanul Gaucín era locul ales pentru a aștepta vești despre mărfurile de contrabandă venite din Gibraltar pe coasta Manilvei, o mică localitate aflată la cinci leghe depărtare de han și care ținea de așezarea Casares, ai cărei locuitori se îndeletniceau cu pescuitul și cultivarea de struguri și de trestie-de-zahăr. Prin mijlocirea diferiților lor oameni – Melchor făcuse asta cu ajutorul lui Bernardo –, toate grupurile de contrabandiști cumpăraseră deja

mărfurile pe care le doreau din enclava britanică la preț de chilipir, batjocorind monopolul spaniol. Odată încheiate târgurile, produsele erau păstrate și chezășuite cum se cuvine în magaziile armatorilor din Gibraltar, în așteptarea unor condiții atmosferice prielnice pentru a le transporta de la Gibraltar pe coastele spaniole.

Două înștiințări fuseseră trimise la Gibraltar: grupurile se adunaseră în Gaucín. Nu rămânea altceva de făcut decât să aștepte ca armatorii care acționau în Gibraltar sub diferite pavilioane să con firme noaptea în care avea să se purceadă la debarcare. Între timp, hanul și maidanul dimprejur răsunau de muzica chitarelor, fluierelor și dairelelor, tot mai înverșunat pe măsură ce clondirele și burdufurile de vin treceau din mână în mână. Bărbații, adunați în grupuri, puneau rămășaguri la cărți sau la zaruri pe viitoarele câștiguri. Ici și colo izbucnea câte-o gâlceavă pe care căpitanii încercau s-o domolească iute: aveau trebuință de cărăuși. Comercianți și neguțători de prin împrejurimi, pe lângă târfe și câțiva delincvenți, se iveau atrași de perspectiva unor bani ușor de obținut.

Melchor, Bernardo și însoțitorii lor se plimbau prin acel viespar, bângând de seamă răcoarea care se lăsa odată cu inserarea. Țigani n-aveau să doarmă pe podea, lângă cuptor, precum căpitanii și ciracii acestora, nici măcar la grajduri sau în fanare: nu dormeau laolaltă cu spaniolii, era legea lor. Aveau să se îndepărteze, să-și caute adăpost printre copaci și să doarmă sub cerul liber; dar până atunci, Melchor, precedat de alai, se oprea să asculte muzica într-un colț, să urmărească rămășagurile într-altul, să schimbe două vorbe ici și colo, cu niște contrabandiști pe care-i știa.

– Joci negresa la zaruri cu mine, Galerianule? îi propuse căpitanul unui grup mic din Cuevas Bajas, care se înghesuia alături de alți bărbați pe o scândură de lemn.

Speriată, Caridad întoarse capul spre contrabandist. „Ar fi în stare să primească rămășagul?”, îi trecu prin minte.

– De ce vrei să joci și să pierzi totul, Tordo? Așa i se zicea căpitanului. Ai rămâne fără gologani dac-aș câștiga eu, sau fără sănătate, dac-aș pierde. Ce-ai face tu cu o muiere ca asta?

Tordo șovăi o clipă înainte de-a răspunde, dar în cele din urmă însoți cu un zâmbet silit hohotele de râs ale bărbaților care jucau cu el.

Melchor lăsă în urmă masa de zaruri improvizată și vorbele

zeflemitoare care mai răzbăteau de acolo și-și continuă plimbarea.

– Melchor, ai înnebunit? O s-avem probleme, îi șopti Tomás, arătând spre Caridad.

În ciuda pelerinei în care era înfășurată, femeia nu-și putea ascunde sânii mari sau curbele voluptuoase ale coapselor, care înfierbântau închipuirea tuturor celor care o urmăreau mișcându-se.

– Știu, frate, răspunse Melchor ridicând vocea, ca să fie auzit și de ceilalți țigani. Tocmai de aceea. Cu cât o s-avem mai repede necazurile celea, cu-atât o să ne putem odihni mai repede. Mai mult, în felul acesta eu hotărâsc cu cine am pricina.

– Atât de mult te interesează negresa? se miră Tomás.

Caridad ciuli urechile.

– N-ai auzit-o cântând? răspunse țiganul.

Și Melchor alese: un cărăuș destul de copt ca vârstă, îndeajuns cât să se vadă obligat să-și apere bărbăția, curajul acela care le aducea o poziție în ierarhia tacită a tâlharilor, fioros, cu barbă soioasă și ochi injectați, care trădau cantitatea de vin sau de țuică pe care o dăduse pe gât. Omul vorbea într-un grup, dar își îndreptase atenția spre Caridad.

– Băgați de seamă, nepoți, îi preveni bunicul cu voce scăzută, pe când îi întindea muscheta lui Bernardo. Ce te uiți, porc de câine? strigă apoi spre cărăuș.

Reacția fu neîntârziată. Bărbatul duse mâna la jungher, iar tovarășii săi dădură să facă același lucru, însă cei patru nepoți Vega se năpustiseră deja asupra lor și-i amenințau cu armele. Melchor rămase nemișcat dinaintea cărăușului, cu mâinile goale, provocându-l numai din priviri.

În jurul grupului se așternu tăcerea. Tomás, la un pas în spatele fratelui său, strângea plăselele jungherului, pe care nu-l scosese încă de la brâu. Caridad tremura, ceva mai departe, cu ochii țintă la țigan. Bernardo zâmbea. La o oarecare depărtare, pe maidan, cineva îi atrase atenția Grăsanului, care întoarse privirea spre locul indicat. „Are curaj!”, recunosc.

– E negresa mea, mârâi Melchor. Cărăușul agita amenințător cuțitul, îndreptat spre țigan. Cum cutezi s-o privești, canalie?

Ocara îl împinse pe bărbat să se năpustească asupra lui Melchor, dar țiganul era stăpân pe situație: îl văzuse mișcându-se cu stângăcie, beat. Mulțimea de oameni îi îngăduia să înainteze doar în linie dreaptă, direct spre el. Melchor se feri cu agilitate și

cărăușul trecu pe lângă el, împleticindu-se, cu brațul întins prosteste. Tomás stăvili atacul: cu neobișnuită iuțeală, scoase jungherul de la brâu și tăie încheietura atacatorului, care se prăbuși la pământ, dezarmat.

Melchor se apropie de rănit și-l călcă pe încheietura însângerată.

– E negresa mea! vesti cu voce tare. Mai cutează cineva să se închipuie cu ea în brațe?

Țiganul privi în jur cu ochii mijiți. Nimeni nu răspunse. Slăbi apăsarea, în timp ce Tomás îndepărta cu piciorul cuțitul cărăușului, ca să nu mai poată ajunge la el. La un semn al bunicului, nepoții le dădură pace celorlalți contrabandiști, iar mai apoi, ca un grup unit, se pierdură prin mulțime. Caridad simțea că o lasă genunchii, îngrozită, dar mai ales uimită: Melchor se bătuse pentru ea!

La câțiva pași de locul înfruntării, Bernardo îi înapoie muscheta tovarășului său.

– Atâția ani la galere, îi mărturisi în clipa aceea, atâția ani luptându-ne să rămânem în viață, văzând cum cad unii sau alții în jurul nostru, pe băncile galerei, după agonii de neînchipuit, și tu îți pui viața la bătaie pentru o arăpoaică. Și nu-mi spune că negresa asta cântă bine! i-o luă înainte. Eu n-am auzit-o.

Melchor îi zâmbi prietenului său.

– Te întrece? întrebă atunci Bernardo. Cântă mai bine decât tine?

Amândoi se pierdură în amintiri, în vremurile când țiganul, trăgând la vâsle în largul mării, învăluit în liniștea pe care o îngăduia vântul potolit, izbucnea într-o tânguire lugubră și nesfârșită, izvorâtă parcă din sufletele tuturor acelor nenorociți care-și lăsaseră viața la galere. Nici șeful de galeră nu mai biciuia atunci vâslașii! Melchor cânta fără cuvinte, modula plânsul și viersuia jalea unor oameni sortiți să piară și să-și alătore sufletele multor altora care fuseseră încătușați pe vecie la vâslele galerei.

– Mai bine decât mine? se întrebă în cele din urmă țiganul cu voce tare. Nu știu, Bernardo. Dar te încredințez că o face cu aceeași durere.

Turnul ridicat pe vârful Chullera pentru paza și apărarea coastei fu întrebuițat, ca în atâtea alte dăți, drept far improvizat penii u a călăuzi noaptea corăbiile de contrabandă care plecaseră

din Gibraltar. Straja din foișor, mai interesat de cultivarea livezii care o înconjură, primi cu satisfacție banii pe care i-i plătiră contrabandiștii, la fel cum făceau primarii, comandanții și zbirii din satele și garnizoanele din apropiere.

În timp ce un bărbat agita un felinar în vârful turnului, la picioarele acestuia, pe plajă, cei vreo sută de contrabandiști așteptau neliniștiți, în întunecimea nopții, sosirea corăbiilor. Petrecuseră două zile la han, jucând, cântând, bând și luându-se la hartă în așteptarea unor vești din Gibraltar. Însă în clipa aceea, pe plajă, cei mai mulți dintre ei scrutau orizontul întunecat, deoarece dacă pe uscat își puteau face mendrele nepedepsiți, nu se întâmpla același lucru și pe mare, din pricina corăbiilor străjii spaniole care vegheau coastele. Sosise clipa cea mai primejdioasă, știau asta cu toții.

Printre șoapte și câte un nechezat al cailor, Caridad asculta freământul valurilor care se spărgeau la țarm și-și repeta neîncetat îndrumările țiganului: „Vor sosi câteva feluci, îi spusese, poate și vreun velier, judecând după oamenii adunați...” „Velier?” întrebese ca „Corabie, precizase Melchor cu asprime, agitat. Nu cuteză să întrebe mai mult și ascultă în continuare: O să debarce tutunul pe plajă în saci de piele. Nouă ni se cuvin opt, doi de cal. Necazul e că din fiecare corabie se descarcă mult mai mulți, așa că trebuie să ni-i împărțim pe plajă. Aici intervii tu, negreso. Vreau să-i alegi anume pe ăia de cea mai bună calitate. M-ai înțeles bine?” „Da, răspunse ea, deși nu era foarte sigură. Cât timp avea să miroasă și să pipăie frunzele? Cât timp o să am...”, apucă să întrebe. Unul dintre caii țiganilor lovi cu copita pe altul care își înfipsese dinții în crupa lui. „Băietel! mârâi Melchor. Vezi de cai!” Caridad nu le mai dădu atenție cailor după ce nepoții îi îndepărtară îndeajuns. „Ziceai ceva, negreso?” Nu-l auzi. Și cum avea să cerceteze culoarea și diferitele nuanțe ale frunzelor? Era întuneric beznă, nu se zărea nimic. Mai mult, în jur se aflau și toți bărbații aceia care așteptau nerăbdători, împreună cu ei. Caridad simțea încordarea mocnită de pe plajă. Aveau să-i lase timp destul ca să aleagă tutunul? Știa că poate recunoaște cele mai bune plante. Don José o chema întotdeauna să facă asta, și atunci până și stăpânul aștepta în tăcere, atât cât trebuia, în timp ce ea, devenită stăpâna plantației, se desfăta cu arome, texturi și culori.

– Melchor... încercă să ceară lămurire.

– Să mergem! o întrerupse acesta.

Porunca o luă prin surprindere.

– Iute, negreso! o zori țiganul.

Caridad îi urmă.

Unul dintre nepoți rămase în urmă, păzind animalele, la fel cum se întâmpla și în celelalte grupuri. Doar bărbații înaintau până la țărm, căci neorânduiala era atât de mare, încât caii se speriau, își dădeau copite între ei și stricau marfa.

Brusc, de-a lungul plajei se aprinseră puzderie de felinare. Nimeni nu mai umbla cu băgare de seamă; luminile le puteau trăda prezența în fața oricărei corăbii de strajă spaniole care s-ar fi aflat în apropiere. Trebuia doar să se grăbească. Pe urmele țiganilor, înconjurată de contrabandiști, Caridad zări mai multe corăbii, în jurul cărora se strângeau roată cei mai sânguincioși. Se opri la câțiva pași de țărm, lângă Melchor, printre țipete și pleoscăituri. Bernardo se mișca sprinten în căutarea mărfii. Îi chemă agitând un felinar și se îndreptară cu toții într-acolo, unde se adunau în grămezi sacii de piele descărcați de pe una dintre corăbiile care se apropiaseră de plajă.

– La treabă, negreso! o îmboldi Melchor, dând la o parte câțiva contrabandiști și retezând cu jungherul sfoara care lega gura unuia dintre saci. Ce mai aștepți? strigă în timp ce reteza sfoara de la sacul următor, văzând că negresa nu se clintise.

Apărată de Tomás și de cei trei nepoți, care încercau să-i împiedice pe ceilalți să pună mâna pe tutun înainte ca negresa să cerceteze marfa, femeia încercă să se apropie de primul sac. Nu vedea.

Hărmălaia o năucea și înghiontelile o stânjeneau. Cu toate acestea, vâri mâna în primul sac de piele. Spera să ajungă să pipăie frunzele, să culeagă una dintre ele și... Era tutun de Brazilia! Îl cunoscuse în Triana, deși auzise mai dinainte de el. Tutun filat: frunze de tutun negru brazilian, rulate în suluri mari. Caridad simți mirosul dulceag al siropului de melasă întrebuițat pentru a trata frunzele și a le putea face sul. Spaniolilor le plăcea: mărunțeau tutunul și-l înveleau în altă frunză; de asemenea, se mesteca, dar nu se putea compara cu tutunul bun...

– Negrreso! De data aceasta, Tomás îi atrase atenția, cu spatele lipit de al ei, răbdând înghionteala celorlalți oameni. Sau te grăbești, sau unul dinăștia o să te confunde cu un sac și-o să te salte pe unul dintre caii lor.

Atunci Caridad lepădă primul sac și vreo doi contrabandiști se

năpustiră asupra lui. La lumina felinarelor, nepoții Vega îl priviră surprinși pe unchiul Tomás, care ridică din umeri: tutun de Brazilia, cel mai căutat tutun de fumat de pe piață!

După ce scormoni în alți doi saci, Caridad dădu peste frunze. Nu erau nici ele cubaneze; era tutun de Virginia. Îi păru rău că trebuia să smulgă frunzele fără urmă de delicatețe, dar Tomás și Melchor o zoreau fără încetare, pe când Bernardo încerca să-l liniștească pe omul care le debarcase. Lepădă frunzele care i se părură prea uscate sau prea umede; le adulmecă iute, încercând să aprecieze cu cât timp în urmă fuseseră culese, le cercetă la lumina slabă, pentru a le desluși culoarea, și începu să îi aleagă: unul, doi, trei... Iar nepoții îi puneau deoparte.

– Nu! se răzgândi. Țsta nu, ăla.

– Pe toți dracii! se răsti unul dintre ei. Hotărăște-te!

Caridad simți că ochii i se umplu de lacrimi. Șovăi. Care era ultimul pe care îl alesese?

– Negreso!

Melchor o zgudui, dar ea nu-și amintea.

– Țla! arătă, fără a fi sigură, cu ochii înecați în lacrimi.

La o oarecare distanță, pe o dună, pe când oamenii lui se ocupau de mărfurile care li se cuveneau, Grăsanul și doi ciraci urmăreau cu interes vânzoleala grozavă pe care o stârniseră țigani. Caridad alegea în continuare, strivind frunzele de tutun fără să știe din ce sac proveneau. Nepoții lepădau sacii pe care-i arăta ea, iar ceilalți contrabandiști puneau mâna pe ei. Melchor și Tomás o zoreau pe Caridad, Bernardo se sfădea cu mijlocitorul, care dădea din mâini spre celelalte corăbii ce părăseau deja plaja, toți cu privirea în zare, în caz că se iveau luminile vreunei corăbii de strajă.

În cele din urmă, țigani i izbutiră să aleagă opt saci. Mijlocitorul îi strânse mâna lui Bernardo, după care dădu fuga spre o luntre care începea deja să vâslească spre velier. Forfota nu se potolise în jurul tutunului lepădat de Caridad. În clipa aceea, Grăsanul miji ochii. Fiecare sac putea cântări mai bine de o sută de livre și erau doar șase bărbați: cinci țigani și Bernardo. Privi spre locul unde-i aștepta celălalt țigan cu caii: aveau de străbătut o bucată bună de plajă, fiecare cu câte un sac, nu puteau căra mai mult. Atunci se întoarse spre ciracii săi, care-l înțeleseseră fără să fie nevoie de mijlocirea vreunui cuvânt.

– Așteaptă aici, negreso, îi porunci Melchor lui Caridad, pe când

sălta în spinare cu greutate unul dintre saci și se alătura șirului indian în fruntea căruia se afla Tomás, fiecare cu povara lui.

Caridad plângea în hohote, speriată. Avea trupul scaldat în sudoare și de sub pelerina desfăcută se zărea fusta roșie. Îi tremurau picioarele și încă strângea în mâini resturi de frunze de tutun. Grăsanul urmări cum pornea la drum șirul de țigani, apoi își abătu privirea spre ciracii săi: unul dintre ei, cu ajutorul a doi contrabandiști, dădea pinteni unui cal fără povară prin valuri, în spatele lui Caridad; celălalt se îndrepta spre ea.

– Distrage-i atenția, îi poruncise Grăsanul. Nu-i nevoie să-i facem rău, adăugă, văzând gestul de mirare al omului.

Cu toate acestea, văzând cum ciracul lui se apropia de Caridad, în vreme ce lumina felinarelor scăpăta treptat pe măsură ce grupurile părăseau plaja cu marfa, înțelese că, dacă femeia-și dădea seama de șiretlic și se împotriva, avertizarea lui avea să fi fost zadarnică. Când contrabandistul mai avea doi pași până să ajungă la Caridad, Grăsanul socoti din nou timpii: țiganii nu ajunseseră încă la cai. Zâmbi. Fu pe cale să scoată un hohot de râs: înaintau încet, cât de drepti puteau să se țină sub povara sacilor din piele, înfumurați și semeți de parcă s-ar fi preumblat pe ulița mare a satului. Bărbații care imboldeau calul în mare pieriseră în întuneric; așadar, trebuie să fi fost foarte aproape de saci. Aveau la dispoziție puțin timp, dar își frecă mâinile grăsun: presimțea că avea să fie simplu.

– Arăpoaico!

Caridad tresări. Contrabandistul care strigase, de asemenea: sâniile femeii, mari și fermi, dădeau să se reverse din bluza roșie în ritmul respirației sale întretăiate. Bărbatul uită vorbele pe care le avea pregătite și se pierdu în admirație, copleșit de pofta bruscă pe care i-o stârniră curbele acelea voluptuoase. Caridad plecă privirea, iar atitudinea de supunere pe care o trăda gestul îl înfierbântă pe contrabandist. În lumina din ce în ce mai chioară, femeia strălucea din pricina sudorii care-i scâldea trupul.

– Vino cu mine! îi propuse omul cu naivitate. O să-ți dau... O să-ți dau orice poftești.

Caridad nu răspunse și, dintr-odată, contrabandistul își văzu în spatele ei tovarășul, care sosise și făcea semne cu mâinile desfăcute, nevenindu-i să-și creadă urechilor. Grăsanul se foi neliniștit pe dâmb și se întoarse spre țigani: urcau deja sacii pe cai, dar era greu să reușească să o vadă pe Caridad. Cel care se

afla în spatele femeii făcu un gest de nepăsare cu mâna și înșfăcă unul dintre saci. Caridad băgă de seamă și dădu să se întoarcă, dar atunci ciracul se dezmetici și se năpusti asupra ei, apucând-o de ceafă cu o mână și strecurându-i-o pe cealaltă între picioare. Pentru o clipă, se miră că nu țipase și nici nu se apăraseră. Voia doar să se întoarcă spre tutun. El nu-i îngădui și-i mușcă buzele. Se prăbușiră amândoi pe nisip.

Grăsanul urmări cum celălalt cirac al său și bărbații care-l însoțeau aburcau iute sacii pe cal și piereau în întuneric. Auzi, de asemenea, primele strigăte ale țiganilor. Mai rămânea doar unul dintre ai lor... „Zadarnic!”, se gândi. Dacă țiganii îl prindeau, aveau să știe că el se afla în spatele tărășeniei, și nu voia ca legătura lui cu jaful să fie atât de vădită. Spre liniștea lui, ciracul care-i însoțea pe cei călare răsări din întuneric și-și înșfăcă tovarășul de păr, aproape ridicându-l de la pământ și dezlipindu-l de femeie. Scăpară cu puțin timp înainte ca Melchor și ai lui să ajungă la Caridad. Era puțin probabil să-i fi recunoscut.

– Ai îmbătrânit, Galerianule, murmură Grăsanul, înainte de a întoarce spatele mării și de a se pierde și el în noapte, încercând să imite, batjocoritor, umbletul țiganilor.

– Cântă, negreso!

De data asta, nu i-o ceru Melchor, ci Bernardo, după trei zile de mers în cea mai îndărătnică dintre tăceri, cu un cal fără povară care le amintea la fiecare pas cele petrecute pe plaja de la Manilva.

Melchor nu îngăduise ca sacii să fie împărțiți între cai și mergea abătut pe lângă dobitocul acela, ca și cum în felul acesta și-ar fi acceptat osânda. Caridad se supuse, dar glasul ei suna straniu: avea buza inferioară zdrențuită din pricina mușcăturilor contrabandistului, trupul zdrobit și minunatele straiie roșii, ferfeniță. Chiar și așa, vru să-i facă pe plac țiganului, astfel încât murmurul ei trist spori uscăciunea văratecă a câmpurilor pe care hotărâseră să le străbată pentru a se feri de drumurile principale. Înteți, de asemenea, durerea pe care o simțea în buzele uscate și cojite, deși n-o dureau la fel de mult precum bluza sfâșiata pe care-o ascundea sub pelerina întunecată. Ce importanță aveau mușcăturile unui contrabandist, în comparație cu loviturile de bici ale unui vechil mâniat? Trăise de nenumărate ori durerea aceea, zvâcnindă, intensă, stăruitoare, care în cele din urmă se ostoia, dar straiile ei roșii... Niciodată în douăzeci și cinci de ani de viață nu mai avusese așa ceva! Și erau ale ei, doar ale ei... își aminti aplauzele lui Milagros când se înfățișase dinaintea ei și a mamei sale; își aminti, de asemenea, privirile locuitorilor din Triana, atât de diferite de cele pe care i le aruncau atunci când purta straiile ei cenușii de sclavă, ca și cum prin ele i-ar fi știut condiția. Îmbrăcată în roșu ajunsese să simtă un crâmpeli din libertatea aceea pe care îi era așa de greu s-o recunoască. De aceea, mai mult decât rănile de pe buze, o durea să vadă cum unul din sânii ei se revărsa liber peste pânza sfâșiata și să simtă zdrențele fustei atingându-i picioarele. Se puteau petici? Ea nu știa să coasă, și nici țigăncile.

Cercetă șirul de țigani și cai din fața ei. În ciuda soarelui, nici straiile lor colorate nu păreau să strălucească, parcă pătrunse de mânia și dezamăgirea celor care le purtau. Trebuia să cânte. Poate aceea era pedeapsa ei. O așteptase pe plajă, când contrabandistul îi eliberase trupul, iar ea văzuse că sacii de piele dispăruseră. Dăduse greș! Înainte de sosirea țiganilor, se ghemuise pe nisip,

fără a îndrăzni să le întâlnească privirile; atunci trebuia să fi sosit loviturile de bici sau loviturile de picior și ocările, ca pe plantație, ca întotdeauna. Dar nu fusese așa. Îi ascultă zbierând și injurând; auzi poruncile lui Melchor, îi auzi pe ceilalți gonind încolo și-ncoace pe nisip, apoi simți răsuflarea indignată a țiganului deasupra ei.

– Urmele calului ies din mare și se pierd în ea, se plânse unul dintre nepoți.

– N-avem de unde ști încotro s-au dus, pufni altul.

– A fost Grăsanul! îl acuză Tomás. Mi s-a părut că-l zăresc stând mai la o parte... Ți-am zis că negresa o să ne-aducă...

Caridad nu putu să vadă gestul categoric cu care Melchor opri acuzația fratelui său.

– Ridică-te, negreso, auzi că-i poruncea, în schimb.

Caridad se ridică, cu privirea plecată; lumina felinarelor pe care le purtau țiganii se răsfrânse asupra ei.

– Cine era bărbatul care s-a năpustit asupra ta?

Caridad clătină din cap.

– Cum era? întrebă atunci Melchor.

– Alb.

– Alb?! De data aceasta, sări Bernardo. Cum adică alb? Doar atât! Avea barbă? Ce culoare avea părul? Dar ochii? Și...

– Bernardo, îl întrerupse Melchor cu o voce întru câtva ostenită, toți spaniolii sunteți la fel.

Și acolo se sfârși totul, fără pedeapsă, fără vreo învinuire. Țiganii se întoarseră unde-i așteptau caii și porniră la drum, cu mult în urma celorlalte grupuri, cu care nu se mai întâlneau, fiecare pe drumul lui. Nimeni nu-i zise nimic lui Caridad: „Urmează-ne”, „Vino”, „Să mergem”, orice. Li se alătură cum ar face un câțel cu acela care-i dă de mâncare. Schimbară puține vorbe între ei de-a lungul drumului de întoarcere la Triana. Melchor nu mai rosti niciun cuvânt de la ultima frază pe care o spusese pe plajă. Caridad mergea călăuzindu-se după spinarea lui. Omul acela o tratase bine, o respectase, îi dăruise straietele ei roșii și îi luase apărarea în mai multe rânduri, dar de ce n-o biciuise? Ar fi preferat. Totul se termina după bici: se întorcea la muncă până la o nouă greșală, până la o nouă izbucnire de furie a vechilului sau a stăpânului, dar în felul acela... Privi tunica de mătase azurie a țiganului și cuvintele cântecului pe care-l îngâna i se opriră în gât.

Așteptară să se întunece ca să se apropie de Sevilla. Nu întâlniseră opreliști pe drumul de întoarcere, dar chiar și pe întuneric nu puteau pătrunde în Triana trecând podul, cu trei cai încărcăți cu tutun de contrabandă. Când cerul se spuzi de stele și porniră la drum, Melchor grăi pentru prima dată.

– Să mergem la Santo Domingo de Portaceli.

Mănăstirea din același ordin ca San Jacinto se afla în afara zidurilor orașului, în mahalaua San Bernardo, lângă Huerta del Rey și Monte Rey; era cel mai puțin populată dintre cele șase din Sevilla, dat fiind că acolo își duceau traiul șaisprezece călugări dominicani. Locul se arăta liniștit.

– Mănăstirea, Huerta del Rey, Monte del Rey, se plânse unul dintre tinerii țigani pe când trăgea calul de dârlogi, toate-s ale popilor sau ale regelui.

– În cazul ăsta, nu, îl corectă Melchor. Mănăstirea e a preoților. Livada era a regelui maur din Niebla, deși socotesc că acum e din nou a regelui Spaniei. Nu e îngăduit să se intre cu arme. La poartă se altă o placă de faianță care interzice asta. Cât despre Monte del Rey, nu se numește așa, ci Monte Rey: nu e avutul regelui.

Mai făcură câțiva pași, așteptând o lămurire.

– De ce? întrebă în cele din urmă unul dintre tineri.

– Dumirește-l tu, Tomás, îl pofti Melchor.

– Veneam aici când eram copii, începu acesta. Se chema Monte Rey fiindcă era cea mai înaltă dintre toate colinele din Sevilla. Vă puteți închipui din ce sunt alcătuite toate aceste coline sevillane? Nu răspunse nimeni. Din leșuri! Mii de leșuri îngrămădite și acoperite cu țărână, de pe vremea ciumei din veacul trecut. Anii s-au scurs, oamenii le-a pierit teama de boală și respectul față de morții neîngropați, și au început să sape dealul în căutare de odoare. Erau destule. În vremea molimei, oamenii au pierit cu miile și puțini trebuie să fi fost aceia care au îndrăznit să scurme într-un ciumat mort de curând, drept urmare unele cadavre erau azvârlite la grămadă cu tot cu bijuterii și cu bani. Am găsit ceva gologani, îți amintești, Melchor? Celălalt încuviință. Și-acum se mai deslușește dealul, adăugă Tomás, arătând undeva în noapte, dar a scăpătat destul de mult.

În sfârșit, sosiră la mănăstire. Melchor zdrăngăni clopoțelul de la poartă, iar clinchetul acestuia sfâșie liniștea. Nu păru să-i pese. Sună din nou, stăruiitor, până la de trei ori una după alta. După

un răstimp îndelungat de așteptare, lumina unui felinar din spatele porților le dădu de înțeles că cineva se îndrepta spre ei. Se deschise ferestrauca.

– Ce vânt vă aduce la ceasurile astea? întrebă călugărul, după ce îi cercetă pe țigani.

– Am venit cu marfa lui fray Joaquín, răspuse Melchor.

– Așteptați. Mă duc să chem starețul.

Călugărul dădu să închidă ferestrauca, dar Melchor îl întrerupse.

– Fray Genaro, nu ne lăsați aici, îl rugă, trăgându-l cu vîntele. Mă cunoașteți doar. Nu e prima dată. Clopoțelul poate să fi atras atenția cuiva, și dacă trebuie să așteptăm până sosește starețul... Amintiți-vă că banii sunt ai Domniilor Voastre.

Când auzi de bani, trase zăvoarele.

– Intrați, îi pofti călugărul. Nu vă clintiți de aici, îi preveni, luminând o cărăruie pe lângă livadă. Le întoarse spatele și dădu fuga la mănăstire, să cheme starețul.

– Nu vreau s-aud niciun cuvânt, s-a înțeles? mârâi Melchor când călugărul se îndepărtase îndeajuns. Nicio vorbă despre coline sau livezi și nimeni să nu mă contrazică.

Caridad nici nu se clinti; stătea în picioare în spatele ultimului cal, acela care n-avea povară. Niciunul dintre țigani nu-i acordase atenție la întoarcere, în afară doar de a-i cere să cânte; păreau s-o primească în grupul lor pentru a nu-l supăra pe Melchor. Stătea cu privirea ațintită la crupa calului, când fray Genaro se întoarse însoțit de jumătate dintre membrii comunității. Un bărbat înalt, cu părul des și cărunț, îl salută pe Melchor cu un simplu gest din cap. Ceilalți rămăseră mai în urmă.

– Bună seara, fray Dámaso, îi răspuse țiganul. Aduc marfă pentru fray Joaquín.

Starețul nu-i dădu atenție și se mărgini să umble printre cai, pipăind sacii de piele. Ajunse la ultimul. Se uită la cal. Îl înconjură pentru a cerceta cealaltă latură și-o privi pe Caridad cu nerușinare. Apoi se prefăcu surprins și, de parcă s-ar fi adresat unei clase de copii, începu să numere sacii de piele cu voce tare, arătându-i cu degetul: unu, doi...

– Fray Joaquín mi-a spus că la drumul ăsta erau opt, Galerianule, se răsti, sfârșind numărătoarea aceea absurdă.

– Da, erau, îi răspuse Melchor de unde se afla, în capul șirului de cai.

– Atunci?

„Negresa aia neroadă i-a lăsat să ne fure doi dintre ei”, se temu Caridad că avea să răspundă.

– Prefectul din Cabezas i-a păstrat pe cei care lipsesc, auzi însă că răspundea Melchor, cu voce sigură.

Starețul își împreună mâinile cu degetele depărtate, ca și cum s-ar fi rugat. Își puse mâna peste gură și apăsă buricele degetelor pe rădăcina nasului. Rămase așa câteva clipe, cercetându-l pe țigan la lumina felinarelor pe care le țineau călugării. Melchor nu se clinti, îi înfruntă privirea.

– De ce nu i-a păstrat pe toți? întrebă în cele din urmă fray Dámaso.

– Fiindcă să pună gheara pe opt l-ar fi costat viața câtorva dintre oamenii săi, răspunse țiganul.

– Și s-a mulțumit cu doi?

– La atât am prețuit viața alor mei.

Starețul lăsă să treacă două secunde; niciunul dintre cei de față nu se clintea.

– De ce-ar trebui să te cred?

– De ce nu m-ar crede Sfinția Voastră?

– Poate fiindcă ești țigan?

Melchor strânse din buze și pleoscăi din limbă, ca și cum nu s-ar fi gândit la posibilitatea aceea.

– Dacă dorește Luminăția Voastră, îl putem întreba pe Dumnezeu. El le știe pe toate.

Monahul nu răspunse la provocare și-și păstră seninătatea.

– Dumnezeu are treburi mai importante decât să probuiască minciunile unui țigan.

– Dacă Dumnezeu nu vrea să se amestece, e bun și cuvântul țiganului... De data aceasta, Melchor lăsă să treacă câteva secunde înainte de a continua: Sfinția Voastră se poate încredința de spusele mele dacă se duce la autorități să-l pârască pe prefectul din Cabezas fiindcă a furat o parte din tutun. Justiția regelui nu ține seama de noi, țiganii.

Fray Dámaso pufni și, în cele din urmă, cedă.

– Dați jos marfa, le porunci starețul celorlalți călugări.

– Un sac e al meu, îl preveni țiganul.

– Ai pierdut doi și pretinzi...

– Riscul târgului e al Domniilor Voastre, îl întrerupse Melchor cu voce dură. Io-s doar cărăuș, adăugă, îndulcindu-și glasul.

Starețul cântări situația: o mână de călugări împotriva a șase țigani, printre care se afla și Bernardo, înarmați. Nu puteau face prea multe. Nu credea un cuvânt din ce-i spusese Galerianul, nicio iotă! Îl prevenise pe fray Joaquín în repetate rânduri, dar predicatorul acela tânăr și încăpățânat... Păstraseră pentru ei cei doi saci care lipseau și acum voiau să-i mai fure unul! Se înroși de furie. Scutură din cap de mai multe ori și numără din nou țiganii: șase și o negresă acoperită cu o pelerină neagră și-o pălărie trasă peste urechi, într-o noapte de august sevillană! De ce-l privea femeia aceea? Nu făcea altceva decât să-l privească.

– Ce caută aici negresa asta? răcni brusc.

Melchor nu se aștepta la întrebare. Șovăi.

– Cântă bine, răspunse Tomás în locul fratelui său.

– Da, întări Melchor.

– Cu adevărat bine, interveni Bernardo.

– V-o putem lăsa pentru cor, se oferi Galerianul.

Cei patru nepoți Vega schimbară un surâs peste greabănul cailor; restul călugărilor urmăreau scena cu un amestec de teamă și de fascinație.

– Ajunge! zberă starețul. Îți dai seama că are să fie ultima ta călătorie pe seama dominicanilor?

Melchor se mărgini să-i arate palmele.

– Dați jos sacii!

Călugării descărcară cei cinci saci într-o clipită.

– Afară! zberă apoi fray Dámaso, arătând spre poartă.

– Chiar nu vreți să vă lăsăm negresa? făcu haz unul dintre nepoții Vega, trecând călare pe lângă stareț. Ne e de prisos. Nu-i a noastră.

– Băietel! îl dojeni Tomás, încercând să-și stăpânească un hohot de râs.

După ce părăsiră mănăstirea, Melchor se feri să se îndrepte spre Triana și o luă spre marginea Sevillei. Ceilalți îl urmară ducând caii.

– Cum ai de gând să treci tutunul? se îngrijoră Tomás.

Dacă contrabanda venea din Portugalia, puteau ajunge în Triana dinspre est fără probleme, fiindcă nu era nevoie să treacă Guadalquivirul peste pod. Când venea din Gibraltar, lăsau marfa la mănăstirea Portaceli și apoi fray Joaquín le-o dădea în Triana. Totuși, date fiind împrejurările, înțelegea de ce Melchor nu voia s-o lase spre păstrare la mănăstire.

– Duceți-vă acasă la Justo, luntrașul, și treziți-l. Plătiți-l bine. Tu și unul dintre băieți luați barca. Ceilalți să treacă podul...

– Duceți-vă? Plătiți-l? Ce vrei să zici cu asta?

– Eu plec, frate. Am o socoteală de încheiat cu Grăsanul la Encinas Reales.

– Melchor, nu... Vin cu tine.

Țiganul clătină din cap și-și bătu fratele pe umăr, apoi pe Bernardo, își luă muscheta de pe cal, o ridică în semn de rămas-bun spre nepoți și-i lăsă chiar acolo. Cu toate acestea, nu făcuse doi pași când se întoarse și arată spre Caridad.

– Uitam! Negreso! Caridad simți că se sufocă. Ține, adăugă după ce scotoci prin tunică și scoase o eșarfă pestriță, pe care reușise s-o cumpere la hanul Gaucín după ce se tocmise până la istovire cu unul dintre marchidanii care se țineau după contrabandiști.

Caridad se apropie și luă eșarfa.

– Dă-i-o nepoatei mele și spune-i că bunicul ei o iubește mai mult ca niciodată.

Caridad ținu privirea plecată, simțind arsura în buza rănită când și-o mușcă. Credea... Credea că... Băgă de seamă că Melchor o lua de bărbie și-o silea să ridice capul.

– Nu-ți face griji, încercă să o liniștească, n-a fost vina ta. Dar te poți apuca să răsucești tutunul. Sper ca până la întoarcerea mea să ne fi sporit câștigurile.

Caridad rămase nemișcată, pe când tunica azurie pierea în noapte. „La întoarcere”, spusese. Avea să se întoarcă...

– Negrso, vii sau nu? întrebă Tomás.

Grupul se îndepărtase.

În zori, Caridad străbătu podul însoțită de Bernardo și de trei dintre nepoții Vega, ținând de dârlogii cailor; tutunul trecuse râul două ore mai devreme, cu luntrea, în grija lui Tomás și a celui mai vânjos dintre băieți. Podarul, la fel ca mulți locuitori ai Sevillei sau Trianei care veneau și plecau, se miră văzând o înfășurată în pelerină, când bărbați și femei încercau să se lepede de straie, dar ce era să facă? Expresia nerușinată a bărbatului o aduse înapoi la realitate. Cum avea să se îmbrace de acum încolo? se întrebă, simțind din nou atingerea hainelor zdrențuite sub pelerina care o ascundea. Milagros avea. s-o ajute, cu siguranță. Zâmbi, copleșită de dorința de a-și vedea prietena. Iuți pasul cu gândul la apropiata întâlnire și la amintirea discuțiilor lor. Câte avea să-i povestească

acum! După ce trecură podul, dădură peste o Triana care începea să fiarbă. Impunătorul castel al Inchiziției rămânea în urmă, în dreapta ei.

– Negreso!

Caridad se opri brusc și întoarse capul, năucită. Trecuse de Altozano și, cufundată cum era în gânduri, mersese drept pe ulița care ducea la San Jacinto, pentru a se îndrepta de acolo spre fundătura San Miguel. Însă țiganii și Bernardo, cu animalele de povară, se întorseseră pe ulița care înconjura castelul și ducea la țigănimea din Cartuja. Se aflau la depărtare de câțiva pași, iar printre ei treceau oameni.

– Du-te acasă dacă vrei, îi strigă unul dintre nepoți, dar adu-ți aminte ce-a zis unchiul Melchor. Băiatul își frecă mâinile, ușor depărtate, de parcă ar fi răsucit tutunul. Vino la Cartuja să muncești.

Caridad încuviință și urmări prostită cum țiganii ridicau mâna în semn de rămas-bun și-și continuau drumul.

Oamenii treceau pe lângă ea, unii privind-o mirați din pricina veșmintelor, la fel ca pe pod.

– O să te coci sub pelerina aia, negreso, îi zise un copilandru trecând pe lângă ea.

– La o parte! strigă un căruțaș în spatele ei.

Caridad sări într-o parte și căută refugiu lângă peretele uneia dintre clădiri. „Du-te acasă”, îi zisese țiganul. Avea casă? Ea n-avea casă. Sau da? Oare nu-și îndreptase pașii, fără să vrea, spre fundătura San Miguel? Acolo o aștepta Milagros, acolo locuia Melchor. Petrecuse luni de zile în fundătura aceea, noaptea răsucea trabucuri, îi dădeau de mâncare, mergea la San Jacinto să se roage la Candelaria, să-l viziteze pe Oyá, să-i aducă ofrandă bucățele de frunze de tutun, îi dăruiseră straie, ieșea cu țiganii... Și locuia cu Milagros. O încercă o senzație stranie de bucurie, care-i străbătu trupul sub forma unei gădilături plăcute. Avea casă, țiganul așa zisese, chiar dacă se mărginea la spațiul mizer care se deschidea în fața latrinei. Se desprinsese de zid și se amestecă printre oameni.

José Carmona ieși furios din fierărie, de îndată ce află de sosirea lui Caridad.

– Ce cauți aici, negreso? strigă din curte. Cum îndrăznești? Ne-ai nenorocit! Și Melchor? Unde e moșul ăla nebun?

Caridad nu fu în stare să răspundă la niciuna dintre acele

întrebări și nici la cele pe care mai apoi le revărsă asupra ei; chiar dacă ar fi vrut, n-ar fi putut; țiganul își ieșise din fire, venele gâtului stăteau să-i plesnească, scuipa fiecare cuvânt și-o zguduia.

– De ce porți pelerină în miez de august? Ce ascunzi, negreso? Dă-o jos!

Caridad se supuse. Hainele ei sfâșiate se iviră de îndată ce-și lepădă pelerina.

– Dumnezeu! Cum poți umbla așa, negresă nespălată? Îmbracă-te! Dă-ți jos straiile alea înainte să ne salte pe toți și pune-ți-le pe alea de le aveai când ai venit!

José tăcu, pe când ea se despuia, rămânând complet goală: sânii plini, coapsele voluptuoase, pântecul neted deasupra pubisului la care țiganul își pironi privirea cu neobrăzare; doar spatelul brăzdat de cicatrice tulbura farmecul senzual al trupului lui Caridad, care își trase peste cap vechea ei cămășoară largă, în curticica de lână latrină. Respirația găfăitoare a bărbatului pe care crezuse că o deslușește când rămăsese goală dinaintea lui se preschimbă iar în țipete, de îndată ce îmbracă straiile de sclavă.

– Și acum, afară de aici! strigă José. Nu vreau să te mai văd în viața mea!

Se aplecă să îndese veșmintele sfâșiate în boccea. Și Milagros? Unde era Milagros? De ce nu-i sărea în ajutor? Așezată pe vine, întoarse capul spre José. „Și Milagros?”, vru să-l întrebe, dar cuvintele refuzară să-i iasă pe gură.

– Cară-te!

Părăsi curtea cu lacrimi în ochi. Ce se petrecuse? Tatăl lui Milagros o privise întotdeauna ca vechilul de pe plantație: cu dispreț. Poate dacă ar fi fost Melchor acolo... Buzele i se strâmbară: era în continuare o sclavă neagră, o nefericită care avea doar un petic de hârtie unde zicea că e slobodă. Cum de-și îngăduise să viseze măcar la un loc asemănător cu o casă? Frământată de asemenea gânduri, lăsă în urmă fuioarele de fum și loviturile ciocanelor pe nicovală care năpădeau fundătura.

„Vino la Cartuja să muncești”, își aminti că-i zisese unul dintre țigani. De ce nu? În plus, alde Vega aveau să-i dea vești de la Milagros.

După moartea lui Alejandro, Milagros fusese târâtă până la casa unde se ținea petrecerea. Nu voia să meargă, dar băieții Vargas trăgeau de ea, orbi, năuciiți, alergând pe străzile Trianei

mânați parcă de necuratul. Încercă să se elibereze din mâinile lor și să scape de îmbrânceli, voia să se gândească, avea nevoie să se adune, dar orice încercare fu înăbușită de pripa lor și de strigătele care sfâșiau noaptea. L-au asasinat! A murit! L-au ucis pe Alejandro!

Grăbea pasul cu fiecare strigăt și alerga fără să vrea, la fel ca băieții Vargas, împiedicându-se, ridicându-se, ajutată în pripă de câte unul dintre ei, bolborosind, plângându-se, având mereu dinaintea ochilor leșul însângerat al lui Alejandro.

Petrecerea nu se terminase, dar era pe sfârșite. Când băieții dădură buzna în casă, conții și invitații își părăsiseră jilțurile și se plimbau prin grădină, sporovăind cu țiganii; chitarele răsunau ușor, ca și cum și-ar fi luat rămas-bun; nimeni nu dansa sau cânta.

– L-au ucis!

– L-au împușcat!

În spatele celor doi Vargas, răsuflând greu, cu inima gata să-i sară din piept, Milagros închise ochii la auzul acelor vești sfâșietoare și strânse din pleoape, ascunzându-și toată fața cu mâinile, pe când toți țiganii, bărbați, femei și copii, se îngrămădiră în jurul lor.

Întrebări și răspunsuri, toate pripite, toate presante, se amestecară unele cu altele.

– Cine? Alejandro! Alejandro? Cum? Cine-a fost? Unul dintre olari. Mort? Un urlet cutremurător se ridică pe deasupra celorlalte glasuri. „Mama lui?”, se întrebă Milagros. Auzind primele cuvinte, conții și invitații acestora se grăbiră să părăsească locuința. Băieții se străduiră să răspundă la nenumăratele întrebări care-i potopeau. Vaierile femeilor pustii Triana. Milagros n-avea nevoie să le vadă: își smulgeau smocuri de păr din cap, se zgâriau și-și sfâșiau bluzele, strigau la cer cu fețele contorsionate în expresii de ne descris, însă în acest timp bărbații continuau interogatoriul, iar ea știa că la un moment dat...

– De ce? Ce ați căutat în cartierul olarilor? întrebă unul dintre ei.

– Ți-am zis să nu te duci!

Reproșul mamei, un șuier înghețat la ureche, o împiedică să audă răspunsul, dar nu și întrebările care urmau.

– Milagros? Nepoata Galerianului?

– De ce?

Milagros își stăpâni un icnet.

– Deschide ochii! scrâșni maică-sa, împungând-o cu cotul în coaste. Înfruntă ce-ai făcut!

Fata își descoperi fața și văzu că devenise ținta privirilor, a tatălui său printre ele: fixă, serioasă, sfredelitoare.

– De ce v-a dus Milagros la olari?

– Ca să încheie o socoteală cu unul care siluise o femeie, răspunse cel mai mare dintre băieții Vargas.

Chiar și unele dintre femeile care zbierau isterice tăcură brusc. O țigancă siluită? Era cea mai grozavă jignire pe care le-o puteau aduce spaniolii. Băiatul care răspunsese își dădu seama de neînțelegerea pe care probabil că o provocaseră cuvintele sale.

– Nu... Nu e vorba de o țigancă, lămuri.

Întrebările îl potopiră din nou. De ce? De ce vă păsa, dacă nu era țigancă? Ce vă așteptați să îndreptați voi, niște băiețandri fără experiență? Mai mulți dintre ei însă puseră aceeași întrebare:

– Ce femeie?

– Negresa bunicului Vega.

Milagros simți că leșină. Tăcerea cu care țiganii primiră dezvăluirea se prelungi vreme de câteva secunde, în care-l văzu pe taică-său apropiindu-se de ea.

– Idioată capricioasă! o ocări, arătându-i niște ochi injectați. Nici nu-ți inchipui ce-ai făcut!

Din clipa aceea, țiganii începură să se certe cu inflăcărare între ei, dar nu pentru mult timp: după câteva minute, se arătară mai mulți din familia Vargas, însoțiți de cel mai mare dintre băieți, cerând răzbunare cu jungherele în mâini.

Nu-i găsiră nici pe olar, nici pe fiul acestuia; fugiseră lăsând în urmă atelierul deschis, la porțile căruia zăcea și acum cadavrul zdrobit al lui Alejandro. Vreo doi țigani cercetară clădirea, tot atâția ridicară trupul băiatului și se îndreptară spre fundătura San Miguel, pe când restul rămaseră la marginea uliței, sub privirile înspăimântate care li se aruncau de la celelalte case.

Cineva îi întinse o făclie aprinsă tatălui lui Alejandro, care intră în atelier și o aruncă peste o grămadă de lemne uscate, pregătite pentru niște cuptoare care n-aveau să se mai încingă. Focul izbucni neîntârziat.

– Spuneți-i lepădăturii, ucigașului de copii, strigă după aceea din mijlocul uliței, luminat diabolic de limbile de foc care începeau să se ridice din clădire, că nu-i loc în Spania unde să se poată

ascunde de răzbunarea familiei Vargas!

De îndată ce țiganii se retraseră, olarii se repezică în stradă cu tot felul de găleți și recipiente ca să domolească pălălaia care amenința să se întindă la casele vecine; niciun jude, niciun zbir, nicio poteră, niciun soldat nu se arătară în seara aceea în mahala.

Într-un jilț mai înalt decât cele ale celorlalți membri așezați mată în jurul lui, Rafael García, Conte, prezida sfatul bătrânilor la care se judeca moartea lui Alejandro. Prin forfota de martori și părători care defilau pe dinaintea tribunalului țigănesc, Conte își plimbă privirea peste curtea ticsită de țigani, în ciuda fiarelor răsucite care se adunaseră acolo; apoi și-o ridică spre caturile superioare, la ale căror parapeturi, pe care atârnavă haine întinse la uscat și dinaintea cărora se aflau glastre cu flori uscate, se sprijineau în coate încă pe-atâția, care urmăreau județul de pe culoarele ce dădeau în curte. Acela era tribunalul țigănesc, singurul îndreptățit să-și judece semenii după legea țigănească. Ca reprezentant al comunității, Rafael García se văzuse silit să poarte discuții cu zbiri și comandanți despre moartea lui Alejandro. Olarul și fiul acestuia fugiseră. Țiganii îl osândiseră la moarte și dăduseră prin diferitele neamuri porunca să fie executat de orice țigan căruia-i iese în cale. Cu toate acestea, zvonuri despre cele întâmplate se răspândiseră, de asemenea, prin Triana, iar Conte se văzu silit să se lupte cu autoritățile până ce reuși să le convingă să dea uitării povestea; niciun spaniol nu pârâse conflictul.

Dinaintea sfatului bătrânilor, membrii familiei Vargas o asaltară fără milă pe Milagros. Nu trebuia să pună în primejdie viața unui băiat țigan pentru o negresă oarecare, o acuzară; încercase să abuzeze de țigani în folosul uneia care nu era de-a lor, strigară; nu ce ruse îngăduința celor mari ca să se răzbune. Și dacă Alejandro l-ar fi ucis pe olar? Toți țiganii ar fi avut de pătimit!

Alde Carmona nu găsiră argumente ca s-o apere. În absența lui Melchor și a lui Tomás, acesta din urmă plecat cu treburi de contrabandă, alde Vega îl aleaseră pe unchiul Basilio, care încercă să-i convingă pe bătrâni, deși discursul lui deveni șovăitor când înțelese puțină influență pe care o aveau țiganii din Cartuja în consiliul acela dominat de fierari. Membrii celorlalte familii îi sprijiniră pe alde Vargas. Tatăl fetei, în picioare dinapoia bătrânilor, ca mulți alți bărbați, urmări cu seninătate un județ care se întinse de-a lungul unei după-amiezi nesfârșite; mama,

incapabilă să se supună unei asemenea încercări, aștepta lângă celelalte femei din familie, pe fundătura San Miguel, în poarta casei unde locuia Contele, în a cărei curte se ținea judecata. Ana îndură trecerea ceasurilor cu chipul încordat, încercând să-și ascundă adevăratele sentimente. Milagros era închisă în casă.

Rafael García asculta părerea celui care trebuia să fie ultimul dintre martori, tolănit în jețul lui, cu un zâmbet desenându-i-se din când în când pe buze. Nepoata lui Melchor, ce iubea el cel mai mult pe lume. Galerianul nu-l va putea învinui. Toate familiile erau de aceeași părere: nici măcar nu era el cel care trebuia să propună o pedeapsă; aveau s-o alunge, fără îndoială, și odată cu ea...

Vâlva iscată la intrarea dinspre curtea unde erau întruniți îi întrerupsese șirul gândurilor. Bărbatul care vorbea tăcu. Atenția se opri asupra celor doi băieți care făceau de pază și care încercau să împiedice trecerea curioșilor.

– Ce se petrece? strigă Contele.

– Baba Maria Vega, tămăduitoarea, lămuri unul dintre țișanii aflați mai aproape de poartă. Vrea să intre.

Contele îi privi întrebător pe ceilalți bătrâni. Vreo doi dintre ei răspunseră cu gesturi de neputință, altul chiar de teamă.

– Spuneți-i că femeile n-au voie să intervină, începu să poruncească Rafael García.

Dar bătrâna, uscățivă și veștedă, încinsă cu șorțul ei colorat, reușise să-i dea la o parte pe băieți și se afla deja în curte. Dinapoia ei, în poartă, mama lui Milagros își iți capul.

– Rafael García, grăi țișanca întrerupându-l pe Conte, ce lege a țișanilor zice că femeile nu pot interveni în sfat?

– Așa a fost dintotdeauna, răspunse acesta.

– Minți, răspunse bătrâna cu voce tărăgănată. Semănați din ce în ce mai mult cu spaniolii cu care conviețuiți, cu care faceți negoț și ai căror bani îi primiți fără nazuri. Amintiți-vă cu toții! strigă, arătând spre o parte din curte cu unul dintre degete pe jumătate întins, anchilozat, în chip de cârlig. Noi, țișăncile, nu suntem ca femeile spaniolilor, supuse și ascultătoare; nici nu v-am mai plăcea atunci, nu-i așa? Printre bărbați se zăriră semne de încuviințare. În vremurile vechi, de când am venit din Egipt, țișăncile au avut glas în treburile sfatului, asta mi-a spus mama mea că-i zisese maică-sa, dar voi... Tu, Rafael García, adăugă, arătând spre Conte cu degetul, care ești împins de ranchiună, pe tine te acuz că ai dat uitării tradiția și legea! Câți ați venit la mine să vă lecuiesc, pe voi

sau pe muierile și pe plozii voștri? Eu lecuiesc, am puterea asta! Cine vrea să-mi refuze dreptul la cuvânt în fața sfatului bătrânilor să grăiască!

Un murmur se strecură printre cei de față. Baba Maria Vega era respectată de țigani. Da, putea lecu și o făcea; toți știau asta, toți îi ceruseră ajutorul. Cunoștea pământul, plantele, copacii și animalele, pietrele, apa și focul, iar acum se afla acolo, provocându-i pe patriarhii familiilor. Țiganii nu credeau în Dumnezeu creștinilor și nici în sfinții acestora sau în martirii lor, ci în propriul Dumnezeu: „Devel”. Dar nici Devel nu era Creatorul. Mama tuturor țiganilor, mai veche decât însăși existența divină, era Pământul. Pământul: femeie! Pământul era mama divină. Țiganii credeau în natură și în puterea ei, în tămăduitoare și vrăjitoare, întotdeauna femei, precum pământul, în calitate de mijlocitoare între lumea muritorilor de rând și cealaltă lume, superioară, minunată.

– Vorbește, babo, se auzi printre cei de față.

– Te ascultăm!

– Da. Spune ce ai de zis!

Maria se încruntă spre Rafael García.

– Grăiește, se învoi acesta.

– Ce-a făcut copila, începu să zică, e doar vina voastră.

Țiganii protestară, dar ea urmă fără să le dea atenție.

– A ta, José Carmona, adăugă arătând spre el, și a ta, Ana Vega, se întoarse știind că mama fetei se afla în spatele ei. V-ați dat după spanioli și munciți ca ei, ba chiar vă căsătoriți la biserică și vă botezați copiii ca să le câștigați bunăvoința. Unii chiar mergeți la slujbă! Puțini dintre voi, fierari din Triana, mai străbateți drumurile și trăiți în natură așa cum au făcut dintotdeauna strămoșii noștri, cum se cade rasei noastre, hrănindu-vă din ceea ce în chip firesc zămislește pământul, bând apă din puțuri și pâraie și dormind sub cerul liber într-o slobozie care-a fost singura noastră lege. Și în chipul ăsta creșteți copii slabi, iresponsabili, la fel ca ai spaniolilor, copii care n-au habar de legea țigănească, nu fiindcă n-o cunosc, ci fiindcă nici n-o trăiesc, nici n-o simt.

Baba Maria făcu o pauză. Peste curte se așternuse o tăcere deplină. Unul dintre bătrânii din sfat încercă să se apere.

– Și ce-am putea face, Maria? Justiția îi poprește pe cei care bat drumurile, pe cei care ne poartă straietele și trăiesc cum trăiau

înainte strămoșii despre care vorbești. Știi bine că suntem socotiți făptuitori de rele doar pentru că ne-am născut țigani. În urmă cu numai trei ani am fost siliți să părăsim Triana de către oamenii prefectului Sevillei, care ne declarase tâlhari. Trei ani! Cine dintre cei de față nu-și amintește? Am fost siliți să fugim pe câmpuri sau să ne refugiem în lăcașuri sfinte. Vă amintiți? Un murmur de încuviințare se ridică printre oameni. I-au amenințat cu moartea pe cei care au arme și cu șase ani la galere și două sute de lovituri de bici pe ceilalți...

– Dar nu ne-am înturnat cu toții? îl întrerupsese baba Maria. Ce ne-a păsat nouă de legile spaniolilor! Când ne-au afectat? Le-am ocolit întotdeauna! Îs mii aceia care trăiesc în continuare ca țiganii! Știți cu toții asta și-i cunoașteți. Dacă voi, cei din Triana, vreți să vă supuneți legilor regelui, n-aveți decât, dar mulți dintre noi nu vor face asta niciodată. Tocmai asta vă zic: trăiți ca spaniolii. Nu-i învinuiți pe copii de urmările... Toți știau care avea să fie cuvântul pe care urma să-l folosească baba, toți se temură să îl audă: lașității voastre.

– Păzește-ți limba! o avertiză Contele.

– Cine-o să-mi interzică să vorbesc? Tu?

Amândoi se sfidară din priviri.

– Ce propui pentru fată? întrebă altul dintre bătrânii sfatului, redeschizând una dintre cele mai vechi vrajbe între alde Vega și alde García. Ce vrei? Ai cerut cuvântul doar ca să ne insulti?

– Am să iau copila în țigănimea din Cartuja, ca să fac din ea o țigancă din acelea care cunosc secretele naturii. Sunt bătrână și am nevoie... Toți aveți nevoie de cineva care să-mi calce pe urme.

– Alege altă femeie, interveni Contele.

– Aleg pe cine poftesc, Rafael García. Bunica mea, o Vega, a învățat-o pe maică-mea, altă Vega, iar eu, o Vega, fără copii, vreau să-i transmit cunoștințele cui poartă sângele Vega. Copila va părăsi fundătura San Miguel până când, într-o bună zi, chiar unul dintre voi are să-i ceară prezența... Și-o s-o faceți, vă încredințez. Sfatul și alde Vargas trebuie să se socoată mulțumiți. Dacă nu, să nu vă mai bizuiți pe mine, niciunul!

– Îți interzic! se împotrivi Ana când Milagros, după ce-i văzuse pe verii Vega sosind călare, îi întrebuse de bunicul ei și de Caridad.

Milagros se temuse pentru prietena ei și hotărâse să se ducă după ea. Povestea sacilor furați de Grăsan, precum și plecarea lui

Melchor o făcură pe Milagros să se teamă pentru prietena ei.

– Tata o s-o ucidă dacă nu e bunicul, se plânse Milagros.

– Nu te privește, răspunse maică-sa.

Fata strânse pumnii, iar sângele îi năvăli în obraji. Mamă și fiică se înfruntară din priviri.

– Ba mă privește, bolborosi.

– N-am suferit îndeajuns din pricina negresei?

– N-a fost vina Cachitei, ripostă Milagros. Ea n-a făcut nimic, nu.

– Lasă-l pe taică-tău să hotărască asta, i-o reteză maică-sa.

– Nu.

– Milagros!

– Nu. Strălucirea ochilor ei de țigancă arăta că n-avea să se lase cu una, cu două.

– Nu mă încontra.

– O să mă duc în fundătură...

Și-atunci mama ei o opri cu un strigăt care răsună în toată țigăניה din Cartuja, unde se aflau amândouă, însă fata stăruia cu încăpățănare.

– O să mă duc, mamă.

– N-ai să faci asta, porunci Ana.

– Ba da...

N-apucă să sfârșească fraza: maică-sa îi croi o palmă peste față. Milagros încercă să-și stăpânească plânsul, dar nu reuși să-și rețină tremurul bărbiei. Înainte de a răbufni, o rupse la fugă spre Triana. Ana nu făcu nimic ca s-o împiedice. Se răcorise după izbucnire; trăise o încordare cumplită după moartea lui Alejandro. Cu brațele atârându-i în lături, simțind în tot trupul durerea palmei pe care i-o dăduse fiicei sale, o lăsă să plece.

Caridad o recunoscă pe Milagros de departe, pe drumul care ducea la țigăניה, în apropiere de locul în care o găsisse Melchor în noaptea când olarul o alungase cu lovituri de picior din atelier. Umbla desculță și era îmbrăcată din nou ca o roabă, cu cămășoia ei cenușie de flanelă și pălăria de paie. În boccea ducea restul puținelor sale lucrușoare, printre care și straietele roșii, sfâșiate.

Nici lui Milagros nu-i fu greu să-și recunoască prietena, chiar și cu ochii înecați în lacrimi. Șovăi; se aștepta să o găsească în straietele ei țipătoare, roșii, dar îndoiala se risipi imediat: nu exista în Triana, în Sevilla întreagă o negresă atât de neagră precum aceea care înainta șovăitoare spre ea. Fata își șterse lacrimile cu

brațul și apoi își atinse obrazul. Încă o ardea după palma pe care i-o dăduse maică-sa.

Milagros și Caridad se priviră de departe, fără să știe ce să facă: una nu avusese niciodată pe cine să caute; cealaltă, departe de furia certurilor cu maică-sa, șovăia între cele două afecțiuni, ca și cum una ar fi trădat-o pe cealaltă. În cele din urmă, Milagros luă inițiativa și o rupse la fugă. Caridad o văzu apropiindu-se, cu salba de arginți săltându-i în aer, răspândind nenumărate scânteieri în soare. Stătu locului, dădu drumul boccelei și, surprinzător, își dădu jos pălăria de paie.

Milagros i se aruncă în brațe. Caridad aștepta... Dorea... Avea nevoie de o explozie de bucurie și de afecțiune, însă, printre hohotele de plâns și bolboroselile fetei, își dădu seama că țiganca se refugia în brațele ei, căutând ajutor și înțelegere.

Pe drumul care ducea de la Triana spre țigăניה din Cartuja, Caridad se lăsă îmbrățișată. Milagros își adânci capul între sâni ei și izbucni într-un plâns amarnic, de parcă până atunci și-ar fi stăpânit sentimentele, neavând pe nimeni cui să-i destăinuie durerea și nenorocirea ei.

Caridad reușise să o liniștească puțin pe fată. Acum ședeau amândouă pe marginea drumului, printre portocali, lipite una de alta. Ascultă povestirea întretăiată a lui Milagros din momentul petrecerii date de conți.

– Sfântă Fecioară, murmură Caridad, când fata îi povesti cum îl rugase pe țigan s-o ajute să se răzbune.

– Merita o lecție! exclamă Milagros.

– Dar... încercă ea să se împotrivească.

Țiganca n-o lăsă să continue.

– Ba da, Cachita, ba da, insistă printre gemete, te-a siluit, te-a prostituat și nimeni nu voia să facă nimic pentru tine.

– L-au ucis din cauza mea?

Întrebarea răsări frântă din gâtulejul lui Caridad, când Milagros îi povesti despre împușcătura care-i luase viața țiganului.

– N-ai tu vină, Cachita.

„Nu e vina ta”, acestea fuseseră cuvintele cu care-și luase rămas-bun Melchor chiar în noaptea aceea. Pe plantație, greșelile se plăteau cu bice, și apoi, cu muncă. Dar acum o năpădeau senzații necunoscute: din pricina ei, Melchor plecase să caute răzbunare; din pricina ei, Milagros ceruse, de asemenea, răzbunare. Răzbunare! Cât de aproape era de țigani cuvântul

acela!

- Dar totul a fost din cauza mea, o întrerupse pe Milagros picând aceasta îi povestea cele întâmplate la sfatul bătrânilor.

- Și din cauza mea, Cachita, și din cauza mea. Ești prietena mea. Trebuia s-o fac! Nu puteam... Mă gândeam mereu la ce-ți făcuse omul acela. Simt durerea ta ca și cum ar fi a mea.

Durerea ei? Singura durere care o încerca în clipa aceea era că Melchor plecase, că nu mai era cu ea. Noaptea petrecute în odăița de lângă curtică, răsucind tutun și fredonând, pe când el stătea tăcut în spatele ei, îi răsăriră dintr-odată în amintire. Milagros vorbea în continuare de Rafael García, de bătrâni și de o tămăduitoare. Trebuia s-o întrerupă și să-i spună? Trebuia să-i destăinuie că i se strângea inima doar la gândul că Melchor putea fi rănit în înfruntarea cu acel contrabandist? Pierdu șirul povestirii, având dinainte imaginea Grăsanului și a ciracilor săi așezați la masă în hanul Gaucín, toți niște namile, pe când Melchor... Plecase singur! Cum avea să poată...

- Ești bine? întrebă Milagros din pricina tremurului pe care-l desluși în trupul lui Caridad.

- Da... Nu. A murit Alejandro.

- Până la urmă, s-a purtat ca un țigan adevărat: curajos și temerar. Dacă l-ai fi văzut izbind cu pumnii în poarta olarului... Și a făcut-o pentru noi! Milagros lăsă să treacă câteva secunde. Crezi că mă iubea? zise brusc.

Caridad fu surprinsă de întrebare.

- Da, șovăi.

- Uneori îi simt prezența.

- Cei morți sunt mereu alături de noi, murmură Caridad de parcă ar fi recitat ceva ce învățase. Trebuie să te porți frumos cu ei, urmă, repetând ceea ce se spunea în Cuba despre spirite. Duhurile sunt capricioase și, dacă se supără, pot fi primejdioase. Dacă vrei să-l îndepărtezi, noaptea poți aprinde un foc dinaintea porții casei tale. Focul îi sperie, dar nu trebuie să-l arzi, doar să-l rogi să plece.

- Noaptea? se întrebă fata, parcă surprinsă. Apoi ridică privirea spre cer, căutând soarele. Noaptea nu contează, mai cumplită e amiaza.

Caridad o privi uimită.

- Amiaza?

- Da, morții se arată tocmai la amiază, nu știi?

- Nu.

- Amiaza, explică Milagros, când umbrele dispar și soarele se ridică de la răsărit la asfințit e un timp care nu există, o clipă în care totul e al morților: drumurile, copacii...

Caridad simți un fior și ridică privirea spre soare.

- Nu-ți face griji! încercă să o liniștească Milagros. Cred că mă iubea. N-o să-mi facă niciun rău.

Fata se întrerupse, văzând că prietena ei se uita în continuare la soare, socotind cât mai rămânea până ce umbrele aveau să dispară; respirația i se iuțise și dusese mâna la piatra de magnetit pe care o purta și acum la gât.

- Să mergem în țigănime! hotărî atunci.

Caridad se ridică, parcă împinsă de un resort, îngrozită că în Spania nălucile apăreau și în miez de zi.

Nu trecuse nici măcar un minut, când Milagros întoarse capul spre tovarășa ei, care iuțea pasul: nu știa prin ce trecuse ea în tot acel timp; nu-i dăduse nici cel mai mic prilej de a vorbi, de a-i povesti călătoria cu bunicul.

- Tu de ce veneai în țigănime? întrebă.

- Tatăl tău m-a izgonit din fundătură.

Milagros își închipui scena, miji ochii și clătină din cap. Mai rămânea maică-sa. Ce-avea să spună când avea s-o vadă apărând în țigănime? Ana mergea des pe acolo, mai des decât se cuvenea unei femei măritate: ba chiar mai petrecea câte-o noapte în bordeiul tămăduitoarei, cu ea și cu Maria. După moartea lui Alejandro și după hotărârea de a lăsa fata în grija tămăduitoarei, relațiile Anei cu soțul ei pârură să apuce o cale fără întoarcere: din punctul lui de vedere, capriciul lui Melchor cu femeia aia neagră îi distrusese definitiv viața. Nu. Mamei ei nu i-ar plăcea prezența lui Caridad. N-avea s-o îngăduie. Milagros se temu de reacția ei.

- Și straietele tale noi? se interesă, încercând să alunge apăsarea care o năpădisese dintr-odată.

În ciuda tulburării pricinuite de sosirea soarelui la namiază, în ciuda grabei, Caridad se opri în drum, căută în boccea și scoase bluza sfâșiată, pe care i-o arătă fetei întinzând-o dinaintea ei cu brațele ridicate.

Înconjurată de grădini mănoase și de portocali, Milagros nu reuși să vadă nici capul, nici trupul lui Caridad în spatele bluzei pe care o ținea întinsă în fața ei. Dar văzu găurile din straiete. O năpădi o înfiorare de nestăpânit, plină de duioșie, văzând naivitatea femeii

aceleia care-i arăta hainele ei rupte.

– Ce... Ce s-a petrecut? întrebă, după ce-și dresе glasul de vreo două ori.

Nu-i îngădui să răspundă. Aflase cum reușise Grăsanul să le fure țiganilor Vega cei doi saci de tutun și că Melchor plecase să caute răzbunare.

– O să se îndrepte totul, Cachita. Fii sigură de asta.

Când se pregăteau să-și urmeze drumul, tocmai când vâra cu băgare de seamă bluza în boccea, Caridad găsi eșarfa pe care țiganul i-o dăduse pentru nepoata lui.

– Stai. Mi-a dat-o Melchor pentru tine.

Milagros cercetă cu duioșie eșarfa lungă și pestriță și o strânse în mâini.

– Bunicule, suspină. E singurul care mă iubește. Și tu, desigur. Mă rog, presupun, adăugă tresărind.

Dar Caridad n-o mai asculta. Oare țiganul o iubea și pe ea?

În țigănime, Caridad se îndeletnici cu răsucirea tutunului și elaborarea de trabucuri. Tomás o găzdui în bordeiul unui cuplu deja bătrân, amândoi capricioși și ursuzi, care locuiau singuri și cărora le mai rămânea ceva loc; de asemenea, îi făcu rost de toate uneltele necesare muncii ei, dar mai presus de toate fu cel care o apără de furia cu care o întâmpină Ana când o văzu sosind însoțită de Milagros.

– Nepoată! strigă Tomás, amestecându-se între femei și apucând-o strâns de încheieturi pentru a o împiedica să mai dea în Caridad, care primea țipetele și loviturile țigăncii plecată, încercând să-și ferească fața. Când o să se întoarne, Melchor va trebui să hotărăscă ce-i de făcut cu negresa. Între timp... între timp, repetă scuturând-o ca s-o facă să-i dea atenție, o să se ocupe de tutun; așa a poruncit taică-tău.

Ana, roșie ca para focului, reuși s-o scuipe pe Caridad în față.

– N-am de gând să mai vând nici măcar unul dintre trabucurile pe care-o să le facă negresa asta! declară, eliberându-se de Tomás. Ducă-s-ar dracului, și tu cu ele!

– Mamă! exclamă Milagros, când o văzu alergând spre Triana.

Fata se grăbi după ea.

– Mamă! încercă s-o oprească. Caridad n-a făcut nimic, insistă fata trăgând-o de fustă. Nu-i vinovată.

Ana o dădu la o parte cu mâna și-și văzu de drum.

Milagros o urmări îndepărtându-se și apoi se întoarse în același loc, unde se adunase deja un număr considerabil de țigani. Lacrimile i se prelingeau pe obraji.

– Car cu boi și femeie de soi! zise unchiul Tomás. Leit taică-său: o Vega. O să-i treacă. Milagros ridică privirea spre el. Cu răbdarea treci marea, copilă. Întâmplarea cu negresa nu e o chestiune de onoare țigănească: o să-i treacă.

Și în timp ce Caridad, închisă în bordei, își dădea silința să aleagă și să înlătore nervurile frunzelor de tutun, să le umezească și să le usuce atât cât trebuie, să le taie, să le răsucescă și să lege capătul trabucurilor cu fir, Milagros învăța noțiunile elementare ale filtrelor și leacurilor tămăduitoare, urmând-o peste tot: să culeagă ierburi de pe câmp sau să viziteze câte-un bolnav. Baba

Maria nu-i îngăduia fetei nici cea mai mică scăpare, nici cea mai neînsemnată neatenție sau ieșire din cuvântul ei, o stăpânea și-o supunea voinței sale prin simpla ei prezență. Apoi, noaptea, îi îngăduia să se bucure de un răgaz, de care Milagros profita pentru a da fuga la Caridad; atunci, amândouă se îndepărtau de țigănite și se pierdeau în tăifăsuielei sau pur și simplu fumau și priveau cerul înstelat.

– I le șterpelești bunicului? întrebă într-o seară fata, după ce trăsese fumul adânc în piept.

Ședeau amândouă, una lângă alta, pe malul Guadalquivirului, în apropiere de arsanaua hârbuită a unor pescari, ascultând murmurul apelor. Caridad opri în aer mâna cu care se pregătea să apuce trabucul pe care i-l întindea cealaltă. Să șterpelească?

– Da! exclamă Milagros, văzând șovăiala prietenei sale. I le șterpelești! N-are nimic, nu-ți face griji, n-o să zic nimănu.

– Io nu... Nu le șterpelesc!

– Atunci cum explici asta? Dacă tutunul nu e al tău...

– Îi tainul meu de tutun. Îs ale mele.

– Ia-l, stăruie țiganca întinzându-i trabucul. Caridad se supuse. Ce-i asta, tainul tău?

– Dacă eu le fac... Pot fuma, nu? Și-apoi astea nu-s din tutun răsucit, sunt doar nervurile frunzelor și resturile, totul mărunțit și învelit într-o frunză. Așa era pe plantație. Stăpânul ne dădea tainul.

– Cachita, asta nu-i plantație și tu n-ai stăpâni.

Înainte de a grăi, Caridad suflă câteva cercuri largi de fum albăstrui.

– Atunci, nu pot fuma?

– Tu fă ce vrei, dar dacă nu mai vii cu tainul tău, nu ne-om mai vedea. Caridad tăcu. Glumeam, negreso! Țiganca slobozi un hohot de răs, își îmbrățișă prietena și o scutură. Cum să nu te mai văd? N-aș putea.

– Nici eu... Caridad șovăi.

– Ce? o stârni fata. Ce? Zi odată, Cachita!

– Nici eu n-aș putea, izbuti să zică iute.

– Pe toți dumnezeii, sfinții, fecioarele și martirii din ceruri, era și timpul!

Milagros, cu brațul încă petrecut peste umerii lui Caridad, o trase spre ea. Cealaltă se lăsă atrasă cu stângăcie.

– Era și timpul! repetă țiganca, pupând-o zgomotos pe obraz.

Apoi o luă de braț și o sili să-l treacă peste propriii săi umeri, pe când ea o lua pe după mijloc. Caridad uită până și de trabucul pe care-l ținea între degete, iar Milagros nu vru să rupă vraja și lăsa să treacă timpul, simțind cum prietena ei o strângea tot mai tare, amândouă cu privirea spre apele râului. Nu vru nici ca negresa să bage de seamă hohotul de plâns pe care și-l stăpânea cu greutate.

– Mama ta? o surprinse însă întrebarea lui Caridad în noapte, îndreptată spre râu.

– Da, răspunse Milagros.

Încă nu călcase în țigătime; ea nu avea voie să calce în fundătură.

– Îmi pare rău, își ceru iertare cealaltă și o strânse mai tare când pe Milagros o podidi plânsul.

Cât de îndepărtate păreau aceleași lacrimi pe care ea le vărsase în ziua în care o despărțiseră de mama ei și de ai ei; când o ținuseră în așteptarea corăbiei, laolaltă cu sute de nenorociți asemenea ei; în timpul călătoriei pe mare!

Puse stavilă amintirilor bângând de seamă că trabucul o ardea; trase din el încă o dată. În Cuba, în timpul sărbătorilor, căuta spiritul mamei ei, când o călărea unul dintre zei, dar aici, în Spania, încerca doar să-și amintească chipul ei.

Milagros și Caridad își întăriră dovezile de afecțiune, dar escapadele acelea nocturne se isprăviră curând.

– Copilă, o opri tămăduitoarea în una dintre seri, când ea se pregătea să părăsească bordeiul. Milagros se întoarse spre ea. Ascultă-mă: nu te îndepărta de ai tăi, de țigani.

Un mesaj asemănător primi și Caridad în aceeași zi, din partea lui Tomás.

– Negreso, o preveni după ce intră în bordei, când ea învelea cu grijă un trabuc: nu trebuie s-o îndepărtezi pe Milagros de frații ei de sânge. Înțelege la ce mă refer?

Degetele lungi ale lui Caridad se opriră din lucru, iar negresa încuviință fără a ridica privirea.

Din ziua aceea, amândouă se plimbară pe ulița din țigătime fără a se îndepărta, Caridad în urma fetei, devenită umbra acesteia, amestecându-se cu cei care, în pragul bordeielor, sporovăiau, se jucau, beau, fumau sau, mai ales, cântau, uneori acompaniați de chitare, alteori doar la auzul ropotelor unor mâini lovind un obiect oarecare, de cele mai multe ori la căldura unor simple bătăi din palme. Caridad fusese la câteva sărbători în

fundătura San Miguel, dar în țigănime era diferit: cântările nu deveneau nici sărbătoare, nici întrecere. Erau pur și simplu o formă de viață, ceva la fel de firesc precum mâncatul sau dormitul; țiganii cântau și dansau, după care se întorceau la taclale, apoi izbucneau din nou în cântări sau se ridicau cu toții de pe scaune pentru a însoți cu chiote și aplauze două copilandre aproape despuiate care dansau mai într-o parte, deja cu o oarecare grație.

Caridad se temu că aveau să-i ceară să cânte. Nimeni nu-i propuse, nici măcar Tomás. Îi îngăduiau prezența, cu oarecare neîncredere, ce-i drept, dar o permiteau: era negresa bunicului Melchor; el avea să hotărască la întoarcere. În ceea ce o privește, Milagros era de obicei mânănită; i-era dor de părinți, de bunic și de prietenele ei din fundătură. Cu toate acestea, cel mai mult o chinuia frământarea lăuntrică ce pusese stăpânire pe ea. Ajunsese să-l așeze pe Alejandro pe un pedestal, pentru a se dezvinui de-o moarte pe care o știa provocată de un capriciu al ei și, cu toate acestea, se gândea la Pedro García zi și noapte... Ce-o fi făcând? Unde-o fi? Și, mai important, care dintre prietenele sale încerca să-l cucerească? Alejandro era atent cu ea și-i știa dorințele, nălucile știau totul, îi zisese Caridad, dar o măcina într-atât să și-l închipuie pe Pedro García adulat de celelalte fete, încât alunga asemenea gânduri și se folosea de orice însărcinare primită de la baba Maria pentru a da târcoale fundăturii San Miguel.

Văzu mulți țigani, își văzu și prietenele. Într-o zi, zărindu-și mama, fu silită să se ascundă iute într-un intrând, cu inima bătându-i cu putere. Ieșea să vândă tutun, sigur. „Ar trebui să fiu cu ea, s-o însoțesc”, se gândi urmărindu-i umbletul hotărât și nepăsător, își șterse o lacrimă. Odată îl văzu pe Pedro, dar nu îndrăzni să-i iasă în cale. În revăzu în altă zi: se îndrepta împreună cu unul dintre unchiul lui spre pod, chipeș și ferchezuit ca întotdeauna. Milagros își reproșase de mii de ori faptul că nu-l abordase mai înainte. Osânda sfatului bătrânilor, își repetă, era să rămână alături de tătăduitoare, fără să poată călca în fundătură. Dar oare nu o trimitea baba Maria cu însărcinări în Triana, fără opreliști? Alergă pe o uliță de-a lungul celei pe care mergea țiganul, ocoli un grup de case și, înainte de a da colțul, trase aer în piept, își îndreptă fusta și-și netezi părul. Era frumoasă? Aproape că se izbi de ei.

– Tu n-ar trebui să fii în țigănime, cu tătăduitoare? se răsti unchiul lui Pedro de îndată ce o văzu.

Milagros șovăi.

– Pleacă de aici!

– Eu...

Voia să se uite la Pedro, dar privirea unchiului acestuia o pironise.

– N-ai auzit? Valea!

Plecă privirea și-i lăsă în urmă. Îi auzi vorbind în timp ce-și reluau drumul. I-ar fi plăcut ca Pedro să se fi sinchisit s-o privească.

– Trebuie s-o faceți!

Strigătul babei Maria răsună în interiorul locuinței. José Carmona și Ana Vega îi ocoliră privirile deasupra mesei la care toți trei se așezaseră când, într-o dimineață, tămăduitoarea se înfățișase pe neașteptate în casa lor.

Niciunul din cei doi soți nu îndrăznise să o întrerupă.

– Copila e rău, îi avertiză. Nu mănâncă. Nu vrea să mănânce, adăugă, văzând cu ochii minții pomeții ascuțiți ai țigăncii și nasul din ce în ce mai subțire de la întâlnirea neizbutită cu Pedro. E doar o copilă care a făcut o greșeală. Oare voi n-ați făcut niciuna? Ea nu putea să prevadă consecințele. Se simte singură, părăsită. Nu mai află consolare nici la negresă. E fiica voastră! Se topește pe zi ce trece, văzând cu ochii, iar eu n-am leac pentru suferințele sufletului.

Ana se jucă cu degetele și José își frecă în repetate rânduri gura și bărbia când tămăduitoarea li se adresă.

– Necazurile voastre nu trebuie s-o afecteze pe copilă; ea nu poartă vina pentru ce se petrece între voi.

José dădu să intervină.

– Nu mă interesează, i-o luă înainte țiganca. N-am de gând să vă rezolv neînțelegerile, nici măcar să vă sfătuiesc. Nu-i treaba mea să aflu motivele care v-au adus aici; vreau doar să știu: nu vă iubiți fiica?

După acea întâlnire, într-o inserare răcoroasă de la sfârșitul lui septembrie, Ana și José Carmona se înfățișară în țigănime. Caridad îi zări înaintea lui Milagros.

– Părinții tăi, îi șopti țigăncii, în ciuda depărtării la care se aflau încă aceștia.

Milagros încremeni; unii dintre băieții cu care stătea la taifas tăcură și-i urmară privirea, ațintită la Ana și José, care se

apropiau pe uliță, printre bordeie, salutând pe cei care ședeau la poartă, trecându-și vremea. Mama profită de faptul că José se opri să schimbe câteva vorbe cu un cunoscut, o luă înainte și-și desfăcu brațele la vreo doi pași de Milagros, care n-avu nevoie de mai mult și se aruncă înspre ea. Caridad simți un nod în gât, băieții răsufară ușurați, ba chiar cineva din bordeie bătu din palme.

José se apropie de ele. Milagros șovăi în fața tatălui, dar Ana o îmboldi de la spate să meargă spre el.

– Iartă-mă, tată, murmuri.

El o privi de sus în jos, ca și cum n-ar fi recunoscut-o. Își duse o mână la bărbie, cu prefăcută gravitate, și-și cercetă din nou fiica.

– Tată, eu...

– Ce-i aia? strigă el.

Milagros se întoarse îngrozită în direcția spre care arăta. Nu era nimic neobișnuit, nimic nefiresc.

– Nu... Ce? Ce vrei să zici?

Câțiva țigani se arătară, curioși. Unul dintre ei se ridică și dădu să se apropie de locul spre care arăta José.

– Mă refer la asta! Asta, nu vezi?

– Nu! Ce? scânci fata, căutând ajutorul mamei.

– Aia, copilă, îi spuse aceasta arătând spre un scaun liber din pragul unui bordei.

– Scaunul ăla?

– Nu, răspunse mama. Nu scaunul.

Sprijinită de scaun se odihnea o chitară veche. Milagros se întoarse spre tatăl ei cu un zâmbet pe buze.

– N-am să te iert, zise el, până ce n-am să văd toți țiganii din Cartuja robiți de farmecele tale.

– Bine! acceptă Milagros, pe când se îndrepta, semeț.

– Domnilor! strigă atunci José Carmona. Fiica mea o să danseze! Pregătiți-vă s-o admirați pe cea mai frumoasă dintre țigănci!

– E vin? se auzi de la unul dintre bordeie.

Baba Maria, care urmărise cele întâmplare și țâra deja un taburet hârbuit spre locul unde se afla chitara, slobozi un hohot de râs.

– Vin? izbucni Ana. Când ai s-o vezi dansând pe copila mea, o să furi toți strugurii din lunca Trianei ca să i-i oferi!

În noaptea aceea, cu negresa de față, care privea totul din

spatele țiganilor, încercând să-și stăpânească picioarele dornice să dănțuiască în ritmul muzicii și veseliei pe care o răspândea Milagros, José Carmona n-avu încotro decât să-și țină cuvântul și să-și ierte fiica.

După petrecere, viața în țigăniea din Cartuja își urmă cursul firesc. Ana se învoi să vândă trabucurile pregătite de Caridad, un fel de împăcare după izbucnirea de furie cu care o întâmpinase; asta o silea să meargă des să-și vadă fiica. Pe de altă parte, Caridad primi mai mult de lucru când fray Joaquín se înfățișă cu vreo doi saci din tutunul descărcat pe plajele din Manilva.

– Îmi ești dator, se mărgini să-i spună lui Tomás. Țiganul dădu să răspundă, dar fray Joaquín nu-i îngădui. Să lăsăm lucrurile așa cum sunt, Tomás. Eu am avut întotdeauna încredere în voi; Melchor nu m-a amăgit niciodată și vreau să cred că ați întâmpinat o opreliște pe care știu că nu mi-o veți dezvălui niciodată. Trebuie să recuperez banii comunității, înțelegeți? Trabucurile pe care le face Caridad sporesc valoarea tutunului.

Apoi se duse să o vadă.

– Sfânta Fecioară așteaptă vizita ta de ceva vreme, grăi de îndată ce păși în bordei.

Caridad se ridică de pe scaunul pe care lucra, împreună mâinile dinainte și plecă privirea în pământ. Dominicanul privi pieziș la cei doi moșnegi cu care împărțea locuința. Îl miră s-o vadă pe Caridad în straietele ei vechi de roabă. Și-o amintea îmbrăcată în roșu, ingenuncheată dinaintea Fecioarei, legănându-se ritmic înainte și înapoi când credea că nu o observă nimeni. Știa, de la frații care trăiseră în Cuba, despre amestecul între religiile africană și catolică, precum și despre toleranța Bisericii înseși. „Cel puțin, sunt credincioși și participă la sărbătorile religioase!”, auzise de nenumărate ori, și era adevărat; Caridad mergea la biserică, pe când majoritatea țiganilor nu călcau pe-acolo. Ce s-o fi întâmplat cu straietele ei roșii? Nu vru s-o întrebe.

– Am mai adus tutun ca să-l lucrezi, o vesti, în schimb. La fiecare legătură de cincizeci de trabucuri pe care o faci, unul are să fie pentru tine. Caridad se surprinse privindu-l pe călugăr, care-i zâmbi. Unul dintre cele bune, răsucite, pe care le faci cu frunze, nu din resturi.

– Și pentru noi, cei care-o găzduim, n-aveți nimic? se amestecă în vorbă țiganul cel bătrân.

– Fie, se învoi călugărul după ce lăasă să se scurgă câteva secunde, dar amândoi trebuie să veniți la slujbă în fiecare duminică și în zilele de împărtașanie și să spuneți rozariul pentru sufletele din purgatoriu și...

– Suntem prea bătrâni ca să umblăm dintr-o parte în alta, sări nevasta. Sfinției Voastre nu i-ar fi de ajuns o rugăciune seara?

– Mie, da, însă Celui de Sus, nu, zâmbi fray Joaquín încheind discuția. Ești bine, Caridad? Ea încuviință din nou. O să te mai văd pe la San Jacinto?

– Da, zise cu un zâmbet.

– Așa sper.

Îi mai rămânea Milagros. Își luă rămas-bun, însă nu apucase să iasă din colibă, când auzi cum țigani îi cereau lui Caridad să împartă cu ei trabucurile pe care el i le fâgăduise. Pleoscăi; nu avea nicio îndoială că se va învoi. Întrebă de bordeiul tămăduitoare și îi fu arătat. Aflase despre cele întâmplare la olărie fiindcă fusese mare tărăboi în Triana. Rafael García avu grijă ca nimeni să nu vorbească dinaintea autorităților nici despre uciderea băiatului țigan, nici despre incendiu: țiganilor li se porunci prin diferiții patriarhi ai familiilor; spaniolilor care fuseseră martori sau interveniseră în sfadă le trimise câteva mesaje de intimidare care fură de ajuns: niciunul dintre ei nu voia să sfârșească fugind noaptea, ruinat, cum i se întâmplase olarului care îl împușcase pe țigan. Cu toate acestea, zvonurile se răspândiră la fel de repede pe cât arsesse atelierul olarului, iar fray Joaquín simțise o strângere de inimă aflând de amestecul lui Milagros. Se rugă pentru ea. În cele din urmă, reuși să afle de hotărârea luată de sfatul bătrânilor după intervenția acelei țigănci bătrâne și se închină din nou, mulțumind Fecioarei, sfintei Ana și sfântului Jacinto pentru pedeapsa ușoară la care o supuseseră. Noaptea deveneau nesfârșite de teama că o vor înstrăina de Triana și că n-avea s-o mai vadă!

„De ce n-am reușit să pun geană pe geană în ultima vreme?”, se întrebă pentru a mia oară, dând la o parte perdeaua și trecând distrat pragul bordeiului pe care i-l arătaseră. Milagros și baba Maria erau aplecate peste o masă, rânduind ierburile: amândouă întoarseră capul spre noul sosit. Brusc, nu-i mai păsa de insomnie; orice îngrijorare se risipi dinaintea surâsului fermecător cu care îl răsplăti ea.

– Domnul să fie cu voi, salută fără să se apropie, ca și cum n-ar fi vrut să tulbure munca pe care o făceau femeile.

– Părinte, răspunse baba Maria după ce-l cercetă pe călugăr preț de câteva clipe, de mai bine de cincizeci de ani aștept ca Dumnezeu acela despre care vorbiți să se pogoare și peste bordeiul meu, să înfăptuiască o minune care să mă scoată, în sfârșit, din sărăcie. Am visat cele o mie de feluri în care s-ar putea întâmpla: împresurat de îngeri sau prin mijlocirea unuia dintre sfinți. Bătrâna ridică mâinile și le flutură prin aer. Învăluit într-o lumină orbitoare... în fine, adăugă ridicând din umeri, nu m-am gândit niciodată că avea să ia chip de călugăr care să rămână încremenit în prag, ca un nerod cu față de buimac.

Fray Joaquín se dezmetici cu greu. Râsul stăpânit al lui Milagros îl făcu să roșească. Nerod și buimac! Se îndreptă și adoptă o expresie serioasă.

– Femeie, anunță cu o voce mai puternică decât ar fi dorit, vreau să vorbesc cu fata.

– Dacă ea se învoiește...

Milagros se ridică fără să se gândească, își netezi fusta și părul și se îndreptă spre predicator cu o mutrișoară poznașă. Fray Joaquín o lăsă să iasă.

– Părinte, strigă atunci baba Maria, și bogățiile mele?

– Să crezi că într-o bună zi Dumnezeu o să se pogoare asupra dumitale este cea mai mare bogăție la care poate nădăjdui cineva pe lumea asta. Nu aștepta altele.

Țiganca bătu aerul cu mâna.

Milagros îl aștepta pe călugăr în stradă.

– Pentru ce vreți să vorbiți cu mine? Începu dulce, fără a-și schimba, cu toate acestea, expresia poznașă.

De ce voia să vorbească cu ea? Se dusese la țigănice pentru povestea cu tutunul și...

– De ce râzi? întrebă el, încercând să ocolească răspunsul.

Milagros își arcui sprâncenele.

– Dacă v-ați fi văzut înăuntru...

– Nu fi impertinentă! se revoltă călugărul. Chiar trebuia să treacă mereu drept nerod dinaintea fetișcanei aceleia? Nu încurca lucrurile, încercă să se apere, expresia mea era doar... Fiindcă te-am văzut acolo făcând Fierturi din ierburi. Milagros...

– Fray Joaquín, îl întrerupse ea trăgându-l de cuvintele.

Însă preotul găsisese deja scuza pentru vizita lui intempestivă. Se îndreptă serios și făcu câțiva pași pe uliță, cu fata alături de el.

– Nu-mi place ce faci, o muștră. De aceea voiam să vorbesc cu

tine. Știi că Inchiziția e cu ochii pe vrăjitoare...

– Ha! îi scăpă fetei.

– Nu lua în răs ce-ți spun.

– Nici nu sunt vrăjitoare, nici nu mă pregătesc pentru așa ceva. Baba Maria nu e vrăjitoare și nici nu vrea să fie, nici nu e de acord cu vrăjile care-i amăgesc pe spanioli. Știți, comorile ascunse, filtrele de dragoste sunt doar înșelăciuni ca să scoată bani de la creduli. Ea nu face altceva decât să lecuiască cu ierburi...

– E ceva asemănător. Și deochiul? Milagros se strâmbă. Știi că Inchiziția tocmai a săltat o țigancă fiindcă a deocheat vitele aici, în Triana?

– Anselma? Da, o știu. Dar se mai spune despre ea că face vrăji ca să sece laptele mamelor spaniole și că a fost văzută dezbrăcată, călare pe o prăjină, ieșind în zbor pe fereastră. Milagros tăcu preț de câteva secunde pentru a cerceta expresia călugărului. Goală și zburând călare pe o prăjină! Credeți povestea cu prăjina? E o minciună sfruntată. Nu-i vrăjitoare. Știți prin ce trebuie să treacă o țigancă ca să devină vrăjitoare?

Călugărul clătină din cap, cu privirea înfiptă în țărâna de pe ulița pe care înaintau.

– Vrăjitoarele se preschimbă de-a lungul tinereții lor, îl lămurii Milagros. Toată lumea știe că Anselma Jimenez n-a fost una dintre cele alese. Există niște demoni ai apei și ai pământului care aleg o tânără țigancă și, în timp ce doarme, se împreunează cu ea. E singura cale de a deveni o vrăjitoare adevărată: după împreunare, țigancă capătă puterile demonului care s-a împreunat cu ea.

– Asta înseamnă că aveți vrăjitoare, reluă călugărul, oprindu-se brusc.

Milagros se încruntă.

– Dar eu nu sunt vrăjitoare. Cu mine nu s-a împreunat niciun demon. Și nu e nevoie ca tânăra să se îndeletnicească cu ierburi, i-o luă înainte călugărului cu gesturi agitate, n-are a face: oricare ar putea fi aleasa.

– Tot nu-mi place, Milagros. Tu... Tu ești o fată bună...

– Nu pot face altceva. Presupun că știți ce hotărâre a luat sfatul bătrânilor.

– Da, știu, încuviință el. Dar am putea găsi altă soluție... Dacă ai vrea...

– Călugăriță, poate? M-aș mărita? Mi-ați dobândi o zestre bună de la vreunul dintre enoriașii dumneavoastră credincioși? Știți că

n-aș putea să mă mărit niciodată cu un spaniol. Fray Joaquín, sunt țigancă.

Și încă o țigancă sadea, se văzu silit să recunoască tânărul cu părere de rău, tulburat de neobrăzarea și semeția cu care i se adresa Milagros. Secundele treceau, se opriseră tocmai în locul unde ulița din țigănime pătrundea în grădini, ea încercând să ghicească ce-i trecea călugărului prin cap, el cu ultimele ei cuvinte răsunându-i în urechi: „N-aș putea să mă mărit niciodată cu un spaniol.” Câteva femei care împlteau coșuri în porțile bordeielor și care până atunci priviseră doar pieziș se opriră din lucru și îi priviră curioase.

– Fray Joaquín, îl preveni șoptit Milagros, femeile-s cu ochii pe noi.

– Da, da, sigur, se dezmetici călugărul.

Și se întoarseră.

– Fray Joaquín...

– Da? curmă el tăcerea care se așternuse.

– Credeți că vreunul dintre enoriașii dumneavoastră ar fi dispus să-mi dea o zestre ca să mă mărit?

– Eu n-am zis... Șovăi.

Ce urmărea Milagros? Ultimul lucru care i-ar trece prin cap ar fi să caute un soț pentru ea; aflase de moartea lui Alejandro, logodnicul ei, și încă era chinuit de remușcări din pricina unui sentiment de... bucurie? „Cum mă pot bucura de moartea unui băiat?”, se frământa neîncetat în liniștea nopților sale.

– L-am găsi, zise cu toate acestea pentru a-i face pe plac, fără a vrea măcar să-și închipuie, am putea...

Dar fata-l lăsă cu vorba pe buze și o rupse la goană spre bordeiul babei Maria. Înainte ca tânărul să priceapă ce se petrece, Milagros se întorsese, tot alergând, și se opri dinaintea lui, răsuflând agitat și întinzându-i straiete colorate ale lui Caridad, împăturite cu grijă.

– Dacă îmi puteți găsi o zestre... Credeți că una dintre enoriașe i-ar putea cărpi straietele Cachitei?

Fray Joaquín luă veșmintele și izbucni în râs, ca să nu fie ispitit să dezmiere chipul oacheș al fetei sau părul ei împodobit cu panglici, ca să n-o apuce de umeri și s-o tragă spre sine și s-o sărute pe buze, și...

– Sigur că da, Milagros, zise, alungând dorințele acelea.

Caridad muncea din greu. Moșnegii cu care locuia o tratau cu indiferență, ca și cum ar fi fost doar un obiect, nici măcar ceva deranjant. Dormeau amândoi într-un pat hârbuit, cu care baba se fălea tot timpul; era bunul ei cel mai de preț, fiindcă în bordeiul acela aveau doar o masă, un taburet și o vatră rudimentară pentru gătit, îi arătară un loc pe podeaua de pământ unde să-și așeze mindirul primit de la Tomás și nu-i dădeau de mâncare decât dacă acesta le aducea din vreme cele trebuincioase. Tomás trebuia să aducă până și lumânările la lumina cărora lucra Caridad noaptea. „Dacă lipsește o singură frunză de tutun, îi prevenea cu asprime țiganul pe moșnegi, ori de câte ori trecea pe la bordei, vă tai gâtul.” Cu toate acestea, din când în când, pe Caridad o înmuiau veșnicile și insistentele lor văicăreli, așa că le dăruia câte unul din tainul ei de trabucuri, deși se văitau că erau siliți să fumeze trabucuri din nervuri și din resturi de frunze. Însă nici așa nu reuși să-i câștige de partea ei, deși moșnegii credeau că toate trabucurile pe care Caridad le șterpelea pentru tainul ei erau pentru ei; în realitate, cele pe care le fuma cu Milagros le ascundea, așa cum făcea pe plantație, pentru ca ceilalți sclavi să nu i le șterpelească.

Odată cu trecerea timpului, Caridad începu să ducă dorul nopților din fundătura San Miguel, când Melchor îi cerea să cânte și apoi adormea în spatele ei, liniștit, încrezător, iar ea putea să lucreze și să fumeze în același timp, băgând de seamă cum fumul îi îneca simțurile și o adâncea într-o stare de amorțeală în care timpul înceta să existe. Atunci munca degetelor sale lungi care retezau și răsuceau frunzele se împletea cu murmurul cântecelor ei, cu aromele și amintirile, cu răsuflarea țiganului... Și cu libertatea aceea de care-i vorbise Milagros și care acum părea să se risipească într-un bordei neobișnuit.

„Unde-o fi Melchor?”, se gândea în tăcerea nopților.

O Milagros entuziasmată și asudată îi vorbise de el, într-un răgaz din timpul petrecerii la care tatăl său se văzuse silit să o ierte.

– Am vești de la bunicul, zise. A sosit un țigan din Antequera care se îndeletnicește cu fierăria ambulantă. Avea nevoie să i se falsifice o țidulă sau cam așa ceva, nu știu... Ei bine, l-a întâlnit pe bunicul pe când lucra prin apropiere de Osuna și-au stat vreo două zile împreună; zice că e bine.

Caridad puse aceeași întrebare cu care Milagros se repezise la

maică-sa, după ce aceasta îi povestise de fierarul ambulant: „N-a trimis vorbă?” Fata, pe de altă parte, îi întoarse lui Caridad răspunsul ironic primit de la maică-sa: „Cine? Bunicul?”

De atunci Caridad nu mai avea vești de la el. Dar știa ce urmărea, vorbise cu Milagros: să-l ucidă pe Grăsan. „Ai să vezi! Nu-l știi pe bunicul; nu-i bărbat pe lumea asta care să-l poată fura și să scape nevătămat!”, adăugase cu mândrie. Prevestirea asta a lui Milagros o bântuia pe Caridad. Ea îi văzuse pe oamenii Grăsanului, pe ciracii săi, armata lui de contrabandiști, cum avea să poată Melchor să-i înfrunte pe toți? Nu-i spusese fetei, dar în fiecare noapte își amintea tunica de mătase azurie: strălucea dinaintea ei de parcă ar fi putut s-o atingă doar întinzând mâna! Același azuriu care-o călăuzise până la țigănime când Eleggua hotărâse să-i îngăduie să trăiască, tunica pe care țiganul o atârna într-un cui ruginit înainte de a se culca seara, pe care privirea ei poposea din când în când. Caridad se bucura melancolică de amintirea neobrăzării sale, de umbletul lui domol și semeț. Erau din altă rasă, cum nu se sătura niciodată să repete, oare nu o dovedise Melchor în hanul din Gaucín când îl provocase pe cărauș? Și făcuse asta pentru ea! Chiar și așa, cum putea bunicul să învingă armata Grăsanului? Dacă ea ar fi... Nu știa că voiau să-i fure tutunul! Chiar și așa, ce ar fi putut face împotriva unui spaniol?

Se duse la San Jacinto, îngenunche dinaintea Fecioarei și se rugă la Oyá pentru Melchor Vega. „Zeița mea, murmura, mărunțind între degete o parte dintr-o frunză de tutun și risipind-o pe jos, ca ofrandă, să nu i se întâmple nimic rău. Adu-mi-l înapoi, rogu-Te.”

În ziua aceea, se întoarse la țigănime cu trei trabucuri bune pe care i le dăduse fray Joaquín ca simbrie pentru munca ei.

– Vinde-le, Cachita, îi propuse Milagros. O să iei bani frumoși pe ele.

– Nu, murmură Caridad. Pe astea o să le fumăm noi două.

– Dar ți le-ar plăti bine, răspunse țiganca, pe când cealaltă pregătea deja cremenea și iasca.

Măinile pricepute ale negresei stătură în loc, iar femeia o privi pe Milagros.

– Eu nu mă pricep la bani, zise.

– Și ce...?

Își întrerupse întrebarea; ochii mici ai lui Caridad, nevoia de

afecțiune pe care o trăda întreaga ei ființă îi răspundeau în tăcere.
Milagros îi zâmbi cu duioșie.

– Bine, fie, se învoi.

De câteva zile, ploaia nu mai contenea în Triana și mulți dintre locuitori se apropiau de râu pentru a cerceta nivelul și primejdia de a se revârsa, cum se întâmplase de atâtea ori, cu urmări dramatice, în țigănimea din Cartuja, o burniță stăruitoare se împletea cu fuioarele de fum care se ridicau din bordeie. În acea dimineață liniștită din primele zile ale lui decembrie 1748, doar câteva animale de povară, bătrâne, costelive, și copiii, pe jumătate dezbrăcați, nepăsători la frig și la ploaia care-i scâldea, se zbenguiau afundându-se până la glezne în mocirla în care se preschimbase ulița. Cei mari, la adăpost de ploaie, lăsau să treacă timpul cu nepăsare.

Cu toate acestea, pe la jumătatea dimineții, strigătele copiilor tulburară trândăveala la care-i sileau capriciile vremii.

– Un urs!

De nenumărate ori răsunară țipetele ascuțite ale copiilor, care alergau încoace și-ncolo, pleoscăind prin noroi. Bărbați și femei se iviră în pragul bordeielor.

– Melchor Vega aduce un urs! exclamă unul dintre țigănuși, arătând spre drumul ce ducea la țigănime.

– Bunicul Vega! zbieră altul.

Milagros, care se ridicase deja de la masă, ieși dintr-un salt. Caridad scâpă din mâini cosorul cu care reteza o frunză mare de tutun. Melchor Vega? Amândouă se regăsiră în stradă.

– Unde? întrebă fata pe unul dintre copii, pe care-l prinse în zbor.

– Acolo! Vine! Aduce un urs! îi răspunse aproape târând-o după el, până ce reuși să se descotorosească de ea și se pierdu în forfotă: unii căscau gura uimiți, alții dădeau fuga să-l întâmpine pe Melchor, pe când alții se zoreau să îndepărteze animalele de povară, care răgeau sau nechezau și trăgeau de dârlogi, înspăimântate de prezența uriașului animal.

– Să mergem! îi ceru Milagros lui Caridad.

– Ce e un urs?

Fata se opri.

– Aia, îi arătă.

La capătul uliței, deja în dreptul primului bordei, bunicul pășea

zâmbitor. Azuriul tunicii lui de mătase se întunecase din pricina apei care o îmbiba. În urma toiagului înfurcit al lui Melchor, venea în patru labe un urs brun uriaș, răbdător, cu urechile ciulite, privind curios spre cei care-l înconjurau de la o distanță prudentă.

– Virgen de la Caridad del Cobre! murmură Caridad, dându-se înapoi câțiva pași.

– Nu te teme, Cachita.

Dar Caridad se dădea înapoi pe măsură ce Melchor, cu uimirea zugrăvită pe chip descoperindu-i prezența în țigănite, se apropia de ele.

– Milagros! Ce cauți tu aici? Și maică-ta?

Fata nici măcar nu-l auzi, încremenită. Melchor ajunsese lângă nepoata lui și, odată cu el, ursul, care se apropie și atinse ușor cu nasul pulpa țiganului.

Milagros se dădu înapoi, la fel ca prietena ei, fără a-și lua privirea de la fiară.

– Și tu, negreso, tot aici?

– E-o poveste lungă, frate, răspunse Tomás din grupul de țigani care-l urmase de-a lungul străzii.

– Fiica mea e bine? întrebă imediat bunicul.

– Da.

– Și Carmona?

– Și el.

– Păcat, se vaită, pe când mângâia ursul pe cap. Cineva râse. Dar dacă fiică-mea și nepoată-mea sunt bine, să lăsăm poveștile lungi pentru popi și femei. Uite, Milagros! Uite cum dansează!

Țiganul se îndepărtă de animal și ridică brațele. Ursul se ridică pe labele dinapoi, le întinse pe cele din față și urmă ritmul pe care-l bătea Melchor, micșorat dinaintea unei fiare care era de două ori mai înaltă decât el. Milagros se dădu înapoi și mai mult, până unde se afla Caridad.

– Uite! striga, cu toate acestea, Melchor. Vino aici, lângă mine! Apropie-te!

Dar Milagros n-o făcu.

În restul dimineții, în ciuda burniței care nu se oprea, Melchor se jucă cu ursul: îl sili să danseze de mai multe ori, să meargă pe labele dinapoi, să se așeze, să-și acopere ochii, să se rostogolească prin noroi și să facă dovada multor alte dibăcii care distrară și treziră admirația oamenilor.

– Și ce aveți de gând să faceți cu fiara? îl întrebară unii dintre

țigani.

– Da, unde-o să-l țineti? Unde o să doarmă?

– Cu negresa! răspunse foarte serios Melchor.

Caridad își duse mâinile la piept.

– E o glumă, Cachita, răsă Milagros, înghiontind-o drăgăstos cu cotul. Dar apoi, se gândi mai bine. E-o glumă, nu-i așa, bunicule?

Melchor nu răspunse.

– Cum o să-l hrăniți? strigă una dintre femei. Cu ploaia asta care toarnă, bărbații nu ies și nu mai avem decât o amărâtă de găină bătrână pentru toți.

– O să-i dăm copii de mâncare! Melchor se prefăcu a-i da drumul fiarei ca să înhațe pe unul dintre prichindeii mai cutezători, care aproape că ajunsese lângă el și care o rupse la fugă, urlând. Un băiețel dimineța și o fetiță seara, adăugă, încruntându-se spre ceilalți mucoși.

La sfârșitul dimineții se risipi misterul: o familie de țigani veniți din sudul Franței se înfățișă în țigănime într-un chervan, în căutarea ursului. Melchor îl ceruse împrumut pentru a-i distra pe ai săi.

– Cum de ți-a trecut prin cap așa ceva? Te-ar fi putut spinteca cu o lovitură de labă. Nu te pricepi deloc la urși, se apucă să-l certe Tomás, pe când carul păresea deja țigănimea.

– Ei, așa! Trăiesc cu ei de-aproape o lună. Ba chiar am dormit cu fiara. E inofensiv, cel puțin mai mult decât spaniolii.

– Și chiar mai mult decât unii țigani, preciză frate-său.

– Ei, și povestea aia lungă pe care trebuia să mi-o spui?

Tomás încuviință.

– Începe odată!

– Negresa asta are darul de-a atrage toate nenorocirile, zise Melchor când fratele său isprăvi povestirea faptelor care-o aduseseră pe Milagros la țigănime.

Erau așezați în jurul unui clondir de vin, împreună cu ceilalți bătrâni din familia Vega: unchiul Juan, unchiul Basilio și unchiul Mateo.

– Ce ghinion aduce negresa! exclamă ultimul dintre aceștia.

– Dar răsuțește bine tutunul, interveni în favoarea ei Tomás. Melchor își arcui sprâncenele spre frate-său, iar acesta înțelese gestul: Nu, de cântat n-a cântat. Lucrează în tăcere. Mult, chiar și noaptea. Mai mult decât orice spaniol. Ne aduce bani, dar de

cântat, n-o auzi să cânte.

– Ce-ai de gând să faci în privința nepoatei tale? întrebă Mateo după câteva clipe de tăcere.

Melchor suspină.

– Nu știu. Sfatul bătrânilor are dreptate. Copila e o zăpăcită, dar alde Vargas care-au însoțit-o sunt niște dobitoci. Cum se așteptau să-i dea o lecție olarului ăluia în mijlocul mahalalei lui, apărat de toți ai lui? Ar fi trebuit să aștepte să-l prindă singur și să-i taie gâtul sau să fi intrat pe furiș în casa lui... Copiii de azi își irosesc înzestrarea! Nu știu, repetă. Poate dacă vorbesc cu alde Vargas, doar iertarea lor...

– José mi-a zis că a încercat...

– Țla nu-i în stare să aprindă un trabuc fără ajutorul fiică-mii. În fine, adăugă pe când își mai umplea un pahar cu vin, singurul lucru care mă îngrijorează e că stă departe de maică-sa. Dacă n-ar fi asta, nu-i rău că nepoata mea e aici, cu ai ei. Maria o s-o învețe ceea ce tatăl ei n-ar putea s-o învețe niciodată: să fie o țigancă sadea, să iubească neatârănarea și să nu mai facă greșeli. O să las totul așa cum este.

Basilio și Mateo încuviințară.

– Înțeleaptă hotărâre, zise Tomás. Apoi lăsă să se scurgă câteva secunde. Și tu? întrebă în cele din urmă. Cum ți-a mers? Nu vād să fi recăpătat tutunul pe care ni l-a șterpelit Grăsanul.

– Cum te așteptai să aduc doi saci? întrebă la rândul lui, pe când scotocea în interiorul tunicii și scotea o pungă pe care o lăsă să cadă pe masă.

Zornăitul stins al monedelor potoli orice altă intervenție. Melchor făcu un gest cu capul spre fratele lui, s-o deschidă: mai mulți scuzi de aur se rostogoliră pe tăblia mesei.

– Grăsanul n-are să fie mulțumit, zise Tomás.

– Nu, întări unchiul Basilio.

– Păi, asta-i doar jumătate, dezvălui Melchor, pe cealaltă a luat-o ursul.

Alde Vega îi cerură lămuriri.

– Am tot dat târcoale câteva zile bune pe lângă Cuevas Bajas, unde locuiește Grăsanul cu familia lui, ba chiar am umblat prin sat noaptea, dar nu găseam nicio cale să-i dau o lecție lepădăturii: întotdeauna umblă însoțit de unul dintre ciracii lui, de parc-ar avea nevoie de ei și ca să se pișe. Am așteptat. Ceva trebuia să se ivească, într-o zi, niște țigani catalani care erau în trecere mi-au

vorbit de-un francez, care umbla cu un urs prin satele din apropiere și punea fiara să danseze. L-am găsit, am căzut la învoială cu el și-am așteptat să urmeze altă expediție pentru marfă de contrabandă. Când Grăsanul și oamenii lui erau plecați, iar satul rămăsese pe mâinile bătrânilor și femeilor, francezul a intrat cu ursul și-a pornit spectacolul. În vreme ce toți se distrau cu dansuri și boscării, eu m-am strecurat fără opreliști în casa Grăsanului.

– Era pustie? îl întrerupse unchiul Basilio.

– Nu. Era acolo o strajă de încredere care, fără a-și părăsi locul, încerca să vadă ursul de departe.

Basilio și Juan îl priviră întrebători pe bunic; ceilalți gesticulară, simulând o milă pe care n-o simțeau: dacă Melchor se afla acolo cu banii Grăsanului, prost trebuie să fi sfârșit straja. Preț de câteva secunde, țiganul urmă cursul acelor gânduri. Cu greu îl făcuse pe om să vorbească: mai întâi, îl luase pe neașteptate: își încărcase muscheta, se apropiase de el pe la spate și-l amenințase, lipindu-i țeava la ceafa, îl dusesese în casă și-l dezarmase. Omul era șchiop, de aceea nu însoțise contrabandiștii, dar, în ciuda beteșugului, era bine clădit. Se știau de dinainte să fi rămas șchiop.

– Ți-a sunat ceasul, Galerianule, proroci straja pe când Melchor, cu țeava armei la gâtul omului, îi scotea de la brâu, cu mâna liberă, un pistol și un pumnal mare, pe care le aruncă pe jos.

– Dacă aș fi în pielea ta, mi-aș face griji pentru sfârșitul meu, Șchiopule. Sau mă ajuți, sau o să piei înaintea mea. Unde-și dosește tâlharul ăla comorile?

– Ești mai nebun decât te socoteam de crezi că am să-ți zic.

– Ai să-mi zici, Șchiopule, ai să-mi zici.

Îl silise să se întindă pe jos cu brațele desfăcute. De afară, răzbăteau în continuare urale și aplauze pentru nostimadele ursului.

– Dacă țiți, îl preveni Melchor țintindu-i capul, te omor. Să n-ai nicio îndoială.

Apoi, îl călcă cu putere pe degetul mic de la mâna dreaptă. Șchiopul strânse din dinți, iar Melchor simți cum i se frâneau falangele. Repetă mișcarea și cu celelalte patru degete rămase, în tăcere, rotind tocul peste degete. Broboane de sudoare se prelingeau pe tâmplele bărbatului. Nu scoase un sunet.

– Pe lângă șchiop, o să rămâi și ciung, îi zise bunicul trecând la mâna stângă. Crezi că Grăsanul o să-ți mulțumească îndeajuns, că o să-ți dea de mâncare când n-o să te mai poți hrăni singur? O să te lepede ca pe un câine, știi asta.

– Mai bine câine părăsit decât om mort, băigui bărbatul. Dacă-ți zic, are să mă omoare.

– Așa e, încuviință țiganul, punând tocul peste degetul mic de la mâna stângă, ținându-i mereu capul. E încurcată treaba: sau te omoară el, sau te nenorocesc eu, adăugă fără să apese încă, fiindcă apoi vom continua cu nasul și cu puținii dinți care ți-au mai rămas, pentru a încheia cu ouăle. O să-ți las ochii ca să vezi cum te disprețuiește lumea. Dacă înduri, pe cuvânt de țigan că plec din casa asta cu mâinile goale. Melchor lăsă să treacă câteva secunde, ca omul să se gândească. Dar ai altă cale: dacă-mi zici unde sunt banii, am să fiu darnic cu tine și-ai să poți fugi cu ceva în pungă... Și cu restul trupului nevătămat.

Țiganul se ținuse de cuvânt: îi dăduse Șchiopului câteva monede de aur și-l lăsase să plece; cu bani în pungă, n-avea să-l pârască și-avea destul timp să fugă.

– Atunci, zise Tomás când fratele lui încheie povestea, Grăsanul n-are cum să știe dacă tu i-ai furat banii sau dacă Ta trădat omul lui de încredere.

Melchor înclină capul și, instinctiv, își duse mâna la unul din lobiile urechii, zâmbi, luă o dușcă de vin și grăi:

– Ce mulțumire ne poate aduce răzbunarea, dacă păgubitul nu știe cine l-a furat?

După ce Șchiopul părăsise casa, Melchor își scosese unul din cerceii mari de argint care-i atârnavă la urechi și-l pusese în mijlocul cufărașului pe care-l golise de avuțiile contrabandistului.

– Știe, îi răspunse lui frate-său, pe însuși dracul că știe că am fost eu! Și-n clipa asta, tocmai acum, m-o fi blestemând și înjurând, la fel cum face noaptea și când se deșteaptă, dacă a reușit vreodată să pună geană peste geană, și...

– Și-o să te vâneze până o să te omoare, zise unchiul Basilio.

– Sigur. Dar deocamdată o să aibă alte necazuri, mai presante: nu poate finanța contrabanda și nici măcar n-o să-și poată plăti oamenii. Și-a pierdut mare parte din putere. Vom vedea cum au să răspundă toți cei care-l urăsc, și sunt mulți.

Basilio și Tomás încuviințară.

Melchor nu vru să se întoarcă în fundătura San Miguel; nimic nu-l lega de sălașul fierarilor, și între fiica lui și José Carmona, pe de o parte, și Milagros, pe de alta, își alese nepoata. După ce vorbi cu alde Vega, pe înserate, se îndreptă spre bordeiul unde locuia fata.

– Mulțumesc pentru ce-ai făcut pentru copilă, Maria, zise de cum intră.

Amândouă găteau într-o oală ceva ce părea a fi o halcă de carne. Bătrâna se întoarse spre el și făcu un gest de nepăsare cu mâna. Melchor se opri la un pas de perdeaua ordinară care uneori slujea de ușă și-și cercetă nepoata o bună bucată de vreme; aceasta întorcea din când în când capul, îl privea pieziș și zâmbea.

– Ce vrei, nepoate? întrebă bătrâna cu voce ostenită, cu spatele la el.

– Vreau... Un palat unde să locuiesc cu nepoata mea, înconjurat de o plantație uriașă de tutun...

Milagros dădu să se întoarcă, dar bătrâna o împunse cu cotul în coaste și-o sili să fie atentă la foc. Melchor miji ochii.

– Vreau cai și rochii din mătase colorată; odoare de aur, cu zecile; muzică și dansuri și spanioli să mă slujească în fiecare zi. Vreau femei, și ele cu zecile...

Bătrâna o împunse din nou cu cotul pe Milagros, înainte ca fata să se întoarcă. De data aceasta, Melchor zâmbi.

– Și un soț bun pentru nepoata mea, cel mai bun țigan de pe pământ...

Cu spatele la el, Milagros înclină capul de la stânga la dreapta, cu farmec, ca și cum i-ar fi plăcut ce auzea, îmboldindu-l să urmeze.

– Cel mai puternic și mai chipeș, bogat și sănătos, slobod de orice legătură, și care să-i dea nepoatei mele mulți copii...

Fata tot clătină din cap, până ce baba Maria grăi:

– Aici n-o să afli nimic din toate astea. Ai greșit locul.

– Ești sigură, babo?

Bătrâna se întoarse și, odată cu ea, Milagros. Din mâna bunicului, cu brațul întins, atârna un colier de perle albe.

– De undeva trebuie să încep, zise atunci Melchor, și se apropie de nepoată-sa pentru a-i pune colierul la gât.

– Ce trist e să îmbătrânești și să știi că trupul tău nu mai ațâță poftete bărbaților! se văicări tămăduitoarea, pe când Milagros mângâia cu buricele degetelor perlele care luceau la gâtul ei

oacheș.

Melchor se întoarce spre bătrână.

– Să vedem dacă cu asta, încep, pe când scotocea în unul din buzunarele interioare ale tunicii azurii, reușești să aduci în patul tău vreun țigan care să încâlzească trupul acela care nu mai...

Bătrâna nu-i îngădui să sfârșească: de îndată ce Melchor scoase un medalion de aur cu incrustații de fildeș, bătrâna i-l înhăță din mâini și, aproape fără a-l privi, parcă temându-se ca țiganul să nu se răzgândească, îl vârî în buzunarul șortului.

– Puțini bărbați au să vină la mine pentru nimicul ăsta, bombăni apoi.

– Ei bine, ai dinainte unul care are nevoie de cină și de un colț unde să doarmă.

– Am să-ți dau de mâncare. Cât despre dormit, să-ți iei gândul.

– N-ajunge medalionul?

– Care medalion, țigan mincinos? răspunse ea cu prefăcută seriozitate, înainte de a se întoarce din nou spre oală.

Milagros se mărgini să ridice din umeri.

– Cântă, negreso!

Absorbită de munca ei la lumina unei lumânări, Caridad schiță un zâmbet minunat, care-i lumină chipul. Stând în prag, Melchor cercetă bordeiul: bătrânii se odihneau deja în patul lor, de unde-l priviră întrebători.

– Antonio, îi zise Melchor moșneagului, aruncându-i o monedă de aur pe care acela o prinse din zbor, tu și femeia ta puteți dormi pe mindirul negresei. Ea și cu mine o să dormim în pat, fiindcă e mai mare.

– Dar... încep eu acela să se văicărească.

– Dă-mi banul înapoi.

Bătrânul mângâie moneda, bodogăni și o înghionti cu cotul pe nevastă-sa. Lui Caridad îi mai scăpă un surâs, pe când cei doi țigani îmbufnați renunțau cârcotind la bunul lor cel mai de preț.

– Și tu de ce râzi? se stropși atunci bătrâna, fulgerând-o cu privirea.

Caridad se schimbă la față și, în timp ce bătrânii se înghesuiau cu greu sub un pled pe mindirul negresei, Melchor se duse la masă și pipăi câteva dintre trabucurile deja pregătite. Îi făcu semn cu ochiul lui Caridad și duse unul la buze. Apoi se lepădă de tunica lui azurie și de cizme și se întinse în pat, cu capul rezemat de tăblie, aprinse trabucul și inundă coliba de fum.

– Cântă, negreso!

Caridad își dorea să i-o ceară din nou. Câte nopți râvnise să lucreze din nou cu omul acela în spatele ei! Reteză cu o pricepere grozavă frunza de tutun pe care se pregătea să o folosească drept învelitoare și începu să fredoneze. Însă fără să-și propună, renunță la acele cântări monotone din Africa ei natală și, de parcă ar fi lucrat pe plantația de tutun sau pe o plantație de trestie-de-zahăr, se sluji de muzică pentru a-și zugrăvi neliniștile și speranțele, așa cum făceau sclavii negri din Cuba, care doar cântând reușeau să vorbească despre viața lor. Pe când lucra în continuare, atentă la mișcarea mâinilor sale și la tutun, sentimentele ei se revărsară libere și se plăsmuiră în versurile cântecelor. „Și țiganiii ăia bătrâni îmi fură tainul de roabă, protestă în unul dintre ele; apoi, pe când trag din ele, se plâng de tutunul pe care l-a lucrat negruța.”

De asemenea, ceru iertare fiindcă lăsase să i se fure tutunul: „Deși țiganul zice că n-am avut vină, am avut-o, dar ce putea face negruța împotriva albului?” își plânse straiile roșii sfâșiate și se bucură fiindcă Milagros i le cârpișe. Își mărturisii neliniștea pricinuită de plecarea lui Melchor în căutare de răzbunare. Mulțumi pentru nopțile liniștite petrecute în fundătura San Miguel. Cântă prietenia față de Milagros și dușmănia părinților săi, reîmpăcarea fetei cu aceștia, cântă despre baba Maria care o îngrijea, despre petreceri, despre urs și...

– Negrso, o întrerupse bunicul. Caridad întoarse capul. Vino să fumezi aici, cu mine.

Melchor bătu salteaua cu palma și Caridad se supuse. Lemnele patului trosniră, amenințând să cedeze, când se urcă în el și se întinse alături de țigan, care-i dădu trabucul. Caridad trase în piept cu putere și simți cum fumul îi umple pe deplin plămâni, unde-l păstră până ce începu să simtă gâdilătura aceea plăcută. Melchor, cu trabucul între degete, suflă fumul spre tavanul de trestie și paie care-i acoperea și i-l dădu înapoi lui Caridad. „Ce trebuie să fac? se întrebă ea, pe când trăgea din nou. Trebuie să cânt în continuare?” Melchor tăcea, cu privirea pierdută la tavanul acela prin care se strecura apa de ploaie. Ea șovăia între a cânta și a-i oferi trupul. În toate dățile în care se suise într-un pat de-a lungul vieții o făcuse pentru ca un bărbat să se desfete cu ea: stăpânul, vechilul, chiar și băiatul tânăr al celuilalt stăpân alb căruia-i căzuse cu tronc într-o duminică. Fumă. Niciodată nu

fusesse ea cea care să se ofere; întotdeauna fuseseră albi cei care o chemau și o duceau în pat. Melchor fumă și el; trabucul ardea deja când i-l dădu din nou. El o poftise în pat... Dar nu se atingea de ea. Așteptă câteva clipe să se răcească trabucul. Simțea contactul cu trupul țiganului, întins pe-o parte alături de al ei, amândoi înghesuiți, dar nu deslușea respirația aceea grăbită, gâfâiala cu care bărbații obișnuiau să se urce peste ea; Melchor respira liniștit, ca de obicei. Cu toate acestea, ea... Oare nu-i bătea inima mai cu putere? Ce însemna asta? Fumă. De două ori, una după alta, cu desfătare.

– Negroso, îi zise atunci bunicul, isprăvește trabucul. Și încearcă să nu te miști prea mult peste noapte sau va trebui să le plătesc patul ăloră doi drept nou. Acum cântă... cum făceai în fundătură.

Melchor avea privirea ațintită la tavanul din trestie: era de ajuns să se răsucescă pentru a ajunge deasupra ei, se gândi. Simți dorința: era un trup tânăr, tare, voluptuos. Caridad avea să-l accepte, era sigur. Ea începu să cânte și tristele melodii ale sclavilor îi năvăliră în urechi lui Melchor. Cât le dusesese dorul! Avea să se oprească din cântat; dacă se urca peste ea, avea să se oprească. Și, începând din clipa aceea, nimic n-avea să mai fie la fel, cum se întâmpla întotdeauna cu femeile. Amarul și durerea care răzbăteau prin cântecul acela stârniră în țigan alte sentimente, care reușiră să-i întunece dorința. Femeia aceea suferise la fel de mult ca el, poate chiar mai mult. De ce să destrame farmecul? Putea aștepta... Ce? Melchor se surprinse pe sine însuși: el, Melchor Vega, Galerianul, cugetând ce să facă. Era cu adevărat deosebită negresa! Atunci puse o mână pe coapsa ei și o plimbă peste ea; Caridad tăcu și rămase nemișcată, încordată, în așteptare. Melchor băgă de seamă după mușchii piciorului ei care se întăriră, după respirația pe care și-o reținu preț de câteva clipe.

– Mai cântă, negroso, îi ceru, ridicând mâna.

Nu-i mai căută trupul, nu o mai făcu, în ciuda patimii pe care-o simțea când se deștepta și se trezeau unul peste altul, îmbrățișați, pentru a se apăra de frig, iar fesele sau sânii femeii erau lipiți de el. Oare nu-i băga de seamă erecția? Respirația ritmată și liniștită a lui Caridad era de ajuns ca răspuns. Și Melchor șovăia. O împingea ca s-o despartă de el, dar ea dormea în continuare, cel mult bodogănea într-o limbă necunoscută pentru țigan. *Lucumí*, îi

spusese ea, într-o dimineață. Avea încredere în el, dormea liniștită și-i cânta seara. N-o putea dezamăgi, se gândea din nou, surprins în fiecare dintre acele dăți, înainte de a o îndepărta de sine cu hotărâre.

Melchor se simțea în largul lui în țigănime, cu nepoata și rudele sale, unde fiica sa, Ana, venea cu regularitate. Ea dădu fuga într-o zi să-l prevină că vreo doi bărbați se înfățișaseră în fundătură, pretextând a fi interesați de niște căldărari; însă nici măcar în ochii celui mai puțin dezghețat dintre țigani cei doi bărbați nu trecură drept cumpărători. Între un târg și altul ziceau că-l cunoșteau și întrebau de el, dar nimeni, din câte știa ea, nu le dăduse de știre.

Tomás spori straja în țigănime. Luase măsura aceasta când aflase de răzbunarea fratelui său asupra avuțiilor Grăsanului, dar acum le ceru stăruiitor tinerilor Vega să străjuiască mai cu râvnă. Țigani din Cartuja erau obișnuiți să stea veșnic cu ochii în patru: prin țigănime treceau tot soiul de delincvenți și fugari din calea justiției, care căutau refugiu acolo, încercând să se amestece cu membrii unei comunități care se fudulea că nesocotește legile spaniolilor.

– Nu-ți face griji, îi spuse însă Melchor fratelui său.

– Cum să nu-mi fac? Sigur sunt oamenii Grăsanului.

– Doar doi? Tu și cu mine le-am face față. Nu e nevoie să-i deranjăm pe tineri, or fi având lucruri de făcut.

– Acum avem bani de prisos, pentru o bună bucată de vreme. Doi dintre ei le însoțesc pe baba Maria și pe nepoata ta când pleacă în căutare de ierburi.

– Pe aceia plătește-i bine, adăugă Melchor.

Tomás zâmbi.

– Te văd foarte liniștit, zise mai apoi.

– N-ar trebui să fiu?

– Nu, n-ar trebui, dar se pare că-ți prinde bine să dormi cu negresa, afirmă cu o expresie șireată.

– Tomás, zise bunicul, petrecându-și brațul pe după umerii fratelui său și apropiindu-și capul de al lui, are un trup în stare să potolească poftele celui mai bun amant.

Celălalt scăpă un hohot de râs.

– Dar nu m-am atins de ea.

Tomás se desprinse din îmbrățișare.

– Ce?

- Nu pot. O văd inocentă, nesigură, tristă, sfâșiată. Când cântă... Mă rog, ai auzit-o. Îmi place s-o ascult. Vocea ei mă umple și mă duce înapoi la vremea când eram copii și-i ascultam cântând pe sclavii negri, îți amintești? Tomás încuviință. Negrii de acum și-au pierdut rădăcinile acelea, vor doar să se albească și să devină spanioli, dar negresa mea, nu. Ți-i amintești pe mama și pe tata, vrăjiți de muzica și dansurile lor? Apoi încercam să-i imităm în țigănime, mai știi? Tomás încuviință din nou. Cred... Cred că, dacă m-aș culca cu ea, s-ar destrăma farmecul. Și-i prefer vocea... Și tovărășia.

- Ar trebui să faci ceva. În țigănime sunt numai zvonuri. Gândește-te că nepoata ta...

- Fata știe că n-am făcut nimic. Te încredințez. Aș fi băgat de seamă.

Și așa era. Milagros, ca toți țiganii din Cartuja, află de înțelegerea bunicului său cu moșnegii, care se plâneau oricui era dispus să-i asculte de banii puțini pe care li-i plătise Melchor ca să ocupe un pat pe care să-l împartă cu negresa. Când și unde se mai văzuse ca o negresă să doarmă într-un pat cu picioare? Milagros nu putu îndura ideea că bunicul și Cachita... Trecură trei zile până se hotărî și se duse să o caute pe Caridad, pe care o găsi singură în colibă, răsucind tutunul.

- Te împreunezi cu bunicul meu! o luă la rost încă din prag.

Zâmbetul cu care Caridad își întâmpinase prietena îi pieri de pe buze.

- Nu, reuși să se apere.

Dar țiganca nu-i îngădui să vorbească.

- N-am putut să dorm gândindu-mă la voi, împreunându-vă ca niște câini! Tu, prietena mea, în care am avut încredere!

- Nu s-a urcat pe mine.

Dar Milagros nu asculta.

- Nu-ți dai seama? E bunicul meu!

- Nu s-a urcat pe mine, repetă Caridad.

Fata se încruntă, încă aprinsă.

- Nu ați...

- Nu.

I-ar fi plăcut să se fi întâmplat așa ceva? Asta era îndoiala care o frământa pe Caridad. Îi făcea plăcere atingerea lui Melchor; se simțea sigură și... Dorea să se urce pe ea? Dincolo de contactul fizic, nu simțea nimic atunci când bărbații o încălecau. Ar fi la fel

cu Melchor? De îndată ce în prima noapte el își retrăsese mâna de pe piciorul ei și-i ceruse să cânte, Caridad simțise din nou vraja care se țesea între amândoi în ritmul cântecelor ei de negri, spiritele lor unite. I-ar plăcea să o atingă, să o călărească? Poate da... Sau nu. În orice caz, ce s-ar întâmpla mai apoi?

Milagros interpretează greșit tăcerea prietenei sale.

– Iartă-mă că m-am îndoit de tine, Cachita, se scuză.

Nu întrebă mai multe.

De aceea, Melchor putu susține în fața lui Tomás faptul că nepoata sa știa că nu se împreunează cu negresa. Nu fuseseră necesare lămuriri în niciuna dintre multele dați în care țiganul se ducea să o vadă.

– Ți-o răpesc, o anunța pe baba Maria când intra în coliba în care ea și nepoata sa se îndeletniceau cu ierburile; apoi o lua pe tânără de braț, neținând cont de vâicărelile tămăduitoare.

Și se plimbau amândoi pe malurile râului sau în lunca Triana, de cele mai multe ori în tăcere, Milagros temându-se să destrame prin cuvinte vraja care-l învăluia pe bunicul ei.

Melchor îi cerea, de asemenea, să danseze acolo unde răsunau bătăi din palme, îi făcea cinste cu vin, o surprindea cu negresa, când amândouă se ascundeau să fumeze pe înserate și li se alătura, „eu n-am trabucurile călugărului”, făcea haz, sau o însoțea la cules de ierburi cu bătrâna țigancă.

– Astea n-ar vindeca pe nimeni, bodogănea în acele dați tămăduitoare. Pleacă de-aici! striga la țigan, alungându-l cu mâinile. Asta-i treabă de muieri.

Melchor îi făcea cu ochiul nepoatei și se îndepărta câțiva pași, până ajungea lângă țiganii pe care Tomás îi pusese să le vegheze pe femei și care cunoșteau deja firea afurisită a tămăduitoare; dar trecea o vreme și Melchor se apropia din nou de Milagros.

La întoarcerea din una dintre aceste plimbări aflară vestea morții tânărului Dionisio Vega.

Exista în Triana un loc pe care Melchor îl detesta; acolo se adunau, amestecate laolaltă, durerea, suferința, neputința, ranchiuna, mirosul de moarte, ura față de întreaga omenire! Chiar când umbla prin Sevilla, în apropiere de Turnul de Aur, cu Guadalquivirul cel lat la mijloc, țiganul întorcea capul spre zidurile orașului ca să nu-l vadă. Cu toate acestea, în seara aceea de primăvară, după înmormântarea tulburătoare a tânărului Dionisio

Vega, o pornire nestăpânită îl îmboldi să se îndrepte spre el.

Dionisio nu împlinise încă șaisprezece ani. Printre urletele neîncetate de durere ale femeilor din țigănime și din fundătura San Miguel, toate adunate ca să-și ia ultimul rămas-bun de la băiat, Melchor își amintea vioiciunea și istețimea pătrunzătorilor săi ochi negri și chipul său mereu zâmbitor. Era nepotul unchiului Basilio, care înfrunta năpasta cu tărie, ocolind mereu privirea lui Melchor. Când, la sfârșitul ceremoniei, Melchor se îndreptă spre ruda sa, acesta primi condoleanțele și, pentru prima oară în ziua aceea, dădu ochii cu el. Basilio nu-i spuse nimic, fiindcă acuzația plutea prin țigănime: „E vina ta, Melchor.”

Și chiar era. Cei doi oameni trimiși de Grăsan, despre care-i vorbise fiica lui, Ana, dispăruseră. Poate fiindcă-l văzuseră pe Melchor mereu însoțit, poate observând măsurile de siguranță. Însă, cu trecerea timpului, straja poruncită de Tomás se sfârși. Cum putuseră crede că Grăsanul avea să uite jignirea? Sosi primăvara și, într-o zi, tânărul Dionisio, împreună cu doi prieteni, părăsi grădina din Cartuja și se adânci în mănoasa luncă a Trianei, în căutare de vreo găină ușor de furat sau de vreo bucată de fier vechi pe care s-o vândă fierarilor. Doi bărbați le ieșiseră în cale. Pielea oacheșă, straietele pestrițe și salbele care le atârnavă de gât și la urechi vădeau că băiețandrii erau țigani. N-apucară nici să deschidă gura, că unul din bărbați străpuse inima lui Dionisio cu o spadă. Apoi același om grăi către ceilalți:

– Spuneți-i lașului de Galerian că Fajado nu iartă. Mai ziceți-i să nu se mai ascundă printre ai lui ca o muiere speriată.

„Să nu se mai ascundă ca o muiere speriată.” Cuvintele băieților, repetate de mii de ori de când se întorseseră în țigănime cu leșul lui Dionisio se înfîgeau ca niște cuie încinse în creierul lui Melchor, pe când mulți dintre țigani plecau privirea în calea lui. „Toți gândesc același lucru!”, se tortura Melchor. Și avea dreptate: se ascunsese ca un laș, ca o muiere. Îmbătrânise? Ajunsese ca Antonio, care pentru un firfîric îi cedase patul ca să doarmă cu negresa? Vreme de trei zile, cât se prelungi priveghiul, cu femeile jelind neconținut, sfâșiindu-și straietele, zgâriindu-și brațele și fețele, Melchor se ținu departe chiar și de Milagros și de Ana, care nu-și puteau ascunde privirea de reproș; ajunse să creadă că deslușește dispreț chiar și pe chipul fiicei sale. Nu avu nici curajul de a se alătura grupurilor de țigani care, fără sorți de izbândă, plecară în căutarea oamenilor Grăsanului.

Între timp se chinui până la dezgust cu aceeași întrebare: oare ajunsese deja ca bătrânul Antonio, un laș capabil să provoace moartea unor băiețandri ca Dionisio? Până și fiica lui încerca să-l ocolească!

Participă la înmormântare, pe un câmp din apropiere, cu umerii căzuți, amestecându-se printre ceilalți țigani. Văzu cum tatăl lui Dionisio, însoțit de unchiul Basilio, așeza pe brațele inerte ale lui Dionisio o chitară veche. Apoi, cu voce sfâșiată, adresându-se trupului fără viață al fiului său, strigă:

– Cântă, fiule, și dacă am greșit, fie ca muzica ta să mă asurzească; dacă, dimpotrivă, m-am purtat drept, odihnește-te și-am să fiu iertat.

Într-o tăcere cutremurătoare, Basilio și fiul său așteptară câteva clipe. Apoi, de îndată ce întoarseră spatele cadavrului, ceilalți bărbați îl îngropară împreună cu chitara sa. Când pământul acoperi în întregime sicriul simplu din lemn de pin, mama lui Dionisio se duse la capul mormântului și adună cu grijă puținele lucruri personale ale mortului: o cămașă veche, o pătură, un jungher, un mic corn argintat pe care în copilărie îl purtase la gât ca să alunge deochiul și un bicorn vechi, pe care băiatul îl adora și pe care mama îl sărută cu duioșie. Apoi dădu foc grămezii.

În clipa în care flăcările începeau să se stingă și țiganii să se retragă, Melchor înaintă până la rug. Mulți se opriră și întoarseră capetele pentru a vedea cum Galerianul se lepăda de tunică din mătase azurie, scotea punga cu bani și-o vâră la brâu, după care arunca haina în foc. Apoi întinse mâna unchiului Basilio și primi osânda cerurilor.

Durerea, frământarea și vinovăția îi îndreptară pașii spre malul din Triana al Guadalquivirului. Trebuia să se ducă acolo!

– Unde se duce? o întrebă șoptit Milagros pe maică-sa.

Cele două femei, și Caridad împreună cu ele, se grăbiră să-l urmeze de îndată ce Melchor, cu o expresie de resemnare, plecă privirea dinaintea lui Basilio și se pierdu pe drumul înspre Triana. Îl urmau de departe, încercând să nu fie descoperite, fără să-și închipuie că Melchor nu le-ar fi observat prezența nici dacă ar fi mers alături de el.

– Cred că știu, răspunse Ana.

Nu spuse mai multe până ce bunicul trecu podul și, după ce străbătu malul, se opri dinaintea bisericii fostei bresle a

marinarilor, unde copiii erau deprinși cu meșteșugurile mării și marinarii bolnavi primeau îngrijiri.

– Acolo era, șopti mama, cu ochii la silueta bunicului, luminată de soaiele care scăpăta.

– Ce se petrece acolo? întrebă Milagros, având-o pe Caridad în spatele ei.

Ana nu răspunse imediat.

– Aia e biserica Virgen del Buen Aire¹⁶, a marinarilor. Uite, începu să-i zică fiicei sale, apoi se corectă amintindu-și de Caridad: uitați-vă la poarta principală. Vedeți balconul acela care se deschide spre râu, aflat deasupra porții? Milagros încuviință, Caridad nu zise nimic. De acolo, în zilele de sărbătoare, se ținea slujba pentru vasele aflate pe râu; în felul acesta, nici marinarii nu trebuia să se debarce...

– Și nici vâslașii la galere. Milagros încheie fraza în locul mamei.

– Așa e. Ana suspină.

Melchor stătea drept dinaintea porților bisericii, cu capul ridicat spre balcon și cu râul aproape atingându-i tocurile cizmelor.

– Bunicul tău n-a vrut niciodată să-mi povestească nimic din anii petrecuți la galere, dar știu, am auzit în unele discuții pe care le purta cu puținii tovarăși care au scăpat cu viață din caznă. Bernardo, de pildă. De-a lungul anilor în care bunicul a văslit la galere, nimic nu l-a durut mai mult, oricât de mari ar fi fost lipsurile și năpastele pe care a trebuit să le sufere, decât să rămână încătușat pe băncile galerei, ascultând slujba dinaintea Trianei.

Fiindcă Triana întruchipa libertatea, iar pentru un țigan nu exista nimic mai de preț. Melchor îndura biciuirile șefului de galeră, suferea de foame și de sete scâldat în propriile excremente și urină, cu trupul acoperit de răni, văslind până la istovire. Și ce? se întreba la urmă, oare nu aceasta era soarta țiganilor, fie pe uscat, fie pe mare? Să sufere nedreptatea.

Dar când se afla lângă Triana... Când apuca să miroasă, aproape să atingă aerul acela de libertate, care în mod firesc îi îmboldea pe toți țiganii să lupte împotriva oricărei legături, atunci Melchor se tânguia de toate rănilile. Câte blesteme scrâșnise în tăcere împotriva icoanelor sfinte și a preoților aflați de cealaltă parte, a libertății? De câte ori își blestemase soarta chiar acolo, pe râu, dinaintea unui retablu care o înfățișa pe Fecioara Speranței,

---

¹⁶ La Virgen del Buen Aire era ocrotitoarea marinarilor. (n.tr.)

dinaintea icoanelor cu sfinții Petru și Pavel, de o parte și de alta? De câte ori se jurase că n-avea să mai ridice niciodată privirea spre balconul acela?

Dintr-odată, Melchor căzu în genunchi. Milagros vru să dea fuga spre el, dar Ana o opri.

– Nu. Lasă-l.

– Ce-o să facă? scânci fata.

– O să cânte, le surprinse șoapta lui Caridad, din spate.

Ara nu auzise niciodată „vaietul de galeră”¹⁷ din gura tatălui său. Acesta nu-l mai cântase niciodată după ce fusese slobozit. De îndată ce prima tânguire, prelungă și lugubră, sfâșie inserarea, femeia căzu în genunchi, la fel ca el. Milagros, pe de altă parte, simți cum i se înfioară tot trupul. Nu auzise niciodată nimic asemănător; nici măcar acele *deblas* simțitoare ale Trianei, nevasta Contelui, nu se puteau asemui cu acel *vaiet*. Fata simți un fior, căută atingerea mamei sale și-și sprijini mâinile pe umerii acesteia, unde Ana le căută și ea, la rândul ei. Melchor cânta fără cuvinte, împletind vaiere și tânguiri care răsunau grav, frânt, spart, a moarte și a nenorocire.

Cele două țigănci încremeniseră, simțind cum acel cânt de nedefinit, adânc și minunat în tristețea lui le rănea înseși senzațiile. Caridad, în schimb, zâmbea. Știa: era sigură că, prin cântec, bunicul destăinuia tot ceea ce nu putea spune; aidoma ei, aidoma sclavilor.

Vaietul de galeră se prelungi preț de câteva minute, până ce Melchor încheie cu o ultimă tânguire, pe care o lăsă să i se stingă pe buze. Femeile îl văzură ridicându-se și scuipând spre capelă înainte de a-și urma drumul în aval, în sens opus țigănimii. Mamă și fiică rămaseră nemișcate câteva clipe, secătuite.

– Unde se duce? întrebă Milagros, pe când Melchor pierdea în depărtare.

– Pleacă, reuși să răspundă Ana, cu ochii înecați în lacrimi.

Cu tânguirile răsunându-i și acum în urechi, Caridad încercă să deslușească spatele țiganului. Milagros simți că umerii mamei sale se scuturau de plâns.

– O să se întoarcă, mamă, încercă s-o mângâie. Nu, n-a luat nimic cu el; n-are tunică, n-are muscheta lui și nici toiagul.

Ana nu grăi. Freamătul apelor râului în noapte le învălui pe cele trei femei.

---

¹⁷ Cântec de jale al celor osândiți la galere. (n.tr.)

– O să se întorcă, nu-i așa, mamă? adăugă fata, cu vocea gâtuită.

Caridad ciuli urechile. Voia să audă că da. Trebuia să știe că se va întoarce!

Însă Ana nu răspunse.

II
Cânt de sânge

*Sevilla,
30 iulie 1749*

Sub pârjolul nesuferitei arșițe de vară, viața în oraș se scurgea toropită. Aceia care o puteau face coborâseră deja mobile, straițe și unelte de la caturile de sus ale caselor la caturile de jos, unde încercau să lupte împotriva zădufului și a vântului cald; ceilalți, majoritatea din oraș, se duceau pe oricare din cele două maluri ale Guadalquivirului, cel din Sevilla și cel din Triana, unde se putea întâlni măcar un strop de viață la oamenii care se scăldau în râu, în căutare de puțină răcoare, sub privirile atente ale străjerilor trimiși acolo de către consiliul comunal pentru a preveni decesele frecvente prin înecare. În felul acesta se scurgea ziua, când o rumoare prinse a se răspândi printre locuitorii Sevillei: armata lua cu asalt orașul. Nu era vorba de alguazilii municipali sau de prefectul Sevillei, ci de armată! Dintr-odată, soldați înarmați se postară la cele treisprezece porți principale și la cele două secundare ale zidurilor capitalei și porunciră tuturor celor care se aflau în afara zidurilor să intre în oraș. Oameni veniți la scădat, neguțători, marinari și lucrători din port, comercianți, femei și copii... Mulțimea se grăbi să se supună ordinelor militarilor.

– O să închidem porțile orașului! strigau comandanți și sergenți în fruntea detașamentelor înarmate.

Dar dincolo de acea avertizare, niciun comandant nu oferi mai multe lămuriri; soldații împingeau cu puștile sevillezii care se îngrămădeau dinaintea porților și întrebau ce se petrece. Agitația ajunsese la paroxism atunci când cineva vesti că întregul oraș era înconjurat de armată. Mulți întoarseră privirea spre Triana și se incredințară că așa era: la marginile orașului, pe celălalt mal al râului, se zăreau oameni alergând, amestecându-se cu uniforme albe ale soldaților, iar podul de șleपुरi devenise o vânzoleală în care caii se îndreptau într-o direcție sau alta, întărâtați de soldați.

– Ce se petrece?

– E război?

– Suntem atacați?

Dar, în loc de răspunsuri, oamenii primeau îmbrânceli și

lovituri. Deoarece nici soldații nu știau motivele; primiseră doar ordinul de a sili locuitorii să intre în oraș și de a închide porțile acestuia. Doar două trebuia să rămână deschise: Puerta del Arenal și Puerta de la Carne.

– Acasă! strigau ofițerii. Mergeți la casele voastre!

Același ordin îl vesteau în gura mare patrurile care umblau prin Sevilla și Triana; un ordin care în acea zi de 30 iulie 1749 fu vestit de-a lungul și de-a latul întregii Spâniei, într-o minuțioasă și secretă operațiune militară gândită de către episcopul de Oviedo, guvernator al consiliului Castiliei, don Gaspar Vázquez Tablada, și de marchizul de Ensenada, care cu câțiva ani mai înainte înăsprise pedeapsa pentru țiganii popriți în afara locurilor lor de baștină: moartea. În virtutea noului decret din 1749, trupele regale asaltară în acea zi toate orașele din regat unde se știa că viețuiau țigani.

După câteva ore, porțile Sevillei fură închise, iar Puerta del Arenal și Puerta de la Carne rămaseră strașnic păzite; Triana fusese împresurată de către armată. Cetățenii cei buni dădură fuga să se adăpostească în casele lor, iar plutoanele se postară strategic pe anumite străzi. Atunci soldații primiră, în sfârșit, instrucțiuni directe din partea superiorilor: să salte toți țiganii, ființe netrebnice și păgubitoare, fără osebire de sex sau vârstă, și să le confiște toate bunurile.

Se trimiseseră din vreme, în mare taină, înștiințările oficiale de cuviință către consilierii din toate așezările regatului unde viețuiau familii de țigani, motiv pentru care consilierul din Sevilla, în calitate sa de jude al orașului, le indicase deja căpitanilor armatei casele și locurile unde trebuia să purceadă la poprire.

Așa cum s-a întâmplat în întreaga Spanie, țiganii urmărirea stupefiați aplicarea acestei măsuri infame: în Sevilla, fură ridicați fără să opună rezistență, la fel cum se întâmplă în Triana cu fierarii din fundătura San Miguel, cu cei care locuiau în Cava sau prin împrejurimi. O soartă mai bună avură, cu toate acestea, cei din țigăniea din Cartuja: aflându-se în câmp deschis, mulți dintre ei reușiră să scape, lăsându-și în urmă puținul avut. Cu toate acestea, doi pieiră împușcați de soldați pe când fugeau, altul fu rănit la un picior și un altul se înecă în râu, sub ochii soției sale neputincioase, printre plânsetele copiilor săi mici și nepăsarea soldaților.

În jur de o sută treizeci de familii de țigani fură săltate în Sevilla în timpul întemnițării masive din iulie 1749.

Din bordei, Caridad auzi strigătele comandanților armatei care se înălțau deasupra tumultului.

– Arestați-i pe toți!

– Să nu scape niciunul!

Se opri din răsucit tutunul pe care i-l aducea în continuare fray Joaquín. Speriată de tărăboiul pe care-l făceau țiganii și soldații alergând, de țipetele copiilor și femeilor și de câte-un foc de armă, se ridică de la masă și se grăbi spre ieșire tocmai când Antonio și nevasta lui alergau șchiopătând în direcția opusă, ajutându-se între ei.

– Ce... dădu să-i întrebe.

– La o parte! o îmbrânci bătrânul.

Rămase acolo încremenită, absorbită, urmărindu-i pe soldații care se aruncau asupra femeilor sau îi amenințau pe bărbați cu puștile. Mulți reușeau să scape și treceau cu îndrăzneală linia împrejmuitoare cu care soldații încercaseră să supună țigănimia. O căută pe Milagros din priviri, dar n-o găsi, și văzu cum unchiul Tomás distrăgea un grup de soldați pentru ca unul dintre fiii săi să fugă cu familia în spinare. Însuși unchiul Tomás fu imobilizat cu asprime, în schimb fiul său se pierdu prin grădini. Nu era nici urmă de Milagros. Câțiva țigani fugiră sărind peste acoperișurilor bordeielor, căzură în spatele zidului grădinii și porniră într-o goană disperată spre libertate. Antonio și nevasta lui o îmbrânciră din nou când părăsiră coliba. Caridad îi urmări cu privirea: bătrâna pierdea pe drum tutunul și trabucurile pe care le șterpelise. Îi observă zorindu-se anevoie spre... soldați! Unul dintre ei slobozi un hohot de răs când îi văzu apropiindu-se, bătrâni și cu mare greutate, dar își schimbă expresia când Antonio îi arătă un jungher mare pe care-l ținea în mână. O lovitură cu patul puștii în stomac fu de ajuns pentru ca bătrânul să scape jungherul și să se prăbușească la pământ. Soldatul și cei doi tovarăși ai săi hohotiră, socotind lupta încheiată, însă tocmai atunci țiganca azvârli bocceaua pe jos și-i luă prin surprindere, năpustindu-se asupra aceluia care-i lovise soțul, cu o uimitoare forță și agilitate, izvorâte din ură și din mânie, cu mâinile ca niște gheare drept singură armă. Soldații nu apucară să se dezmeticească. Caridad văzu niște brazde însângerate ivindu-se pe fața soldatului. Izbutiră cu mare greutate s-o supună pe bătrână.

– Ce cauți tu aici?

Atentă cum era la Antonio și la nevasta lui, Caridad nu băgase de seamă că acțiunea aproape se încheiase și că restul soldaților începu seră să intre în bordeie. Țiganiii arestați fuseseră adunați în stradă, înconjurați. Plecă privirea în fața soldatului care i se adresase.

– Ce cauți tu aici, negreso? repetă acesta, văzând muțenia lui Caridad. Ești țigancă? Apoi o privi din cap până-n picioare. Nu. Cum să fii țigancă? Ei! strigă spre un căpitan care umbla pe uliță, ce facem cu asta?

Căpitanul se apropie și-i puse aceleași întrebări. Caridad nu răspundea și nu-i privea.

– Ce cauți în țigănime? Ești sclava vreunuia dintre ei? El însuși renunță la idee, clătînând din cap în repetate rânduri. Ai fugit de la stăpânii tăi, nu? Da, asta trebuie să...

– Sunt slobodă, reuși să spună Caridad cu un fir de voce.

– Sigur? Dovedește-mi.

Caridad intră în bordei și se întoarse cu bocceaua ei, în care scotoci până ce găsi documentele pe care i le dăduse notarul de pe *Regina*.

– Așa e. După ce le cercetă și le pipăi, de parcă ar fi putut recunoaște prin atingere ceea ce nu putea citi, căpitanul le socoti bune. Ce-ai acolo?

Caridad îi întinse bocceaua, dar, la fel cum se întâmplase în Puerta de Mar din Cádiz, căpitanul renunță să cerceteze de îndată ce mâna lui atinse pledul vechi, aspru și subțiat cu care negresa se apăra de frig iarna. Se mărgini să cumpănească și să scuture bocceaua, în caz că zornăia ceva în interior, dar puțin puteau cântări sau zornăi pledul, straietele roșii, câteva trabucuri pe care i le dăduse fray Joaquín drept simbrie pentru munca ei și pălăria de paie, care atârna legată de boccea.

– Pleacă de aici! zbiră atunci. Destule probleme avem deja cu toată pleava asta.

Caridad se supuse și o porni spre Triana. Cu toate acestea, zăbovi în uliță când trecu pe lângă țiganiii arestați. O fi fost și Milagros printre ei? Soldații îi dezarmau, le luau odoarele și salbele, pe când o nouă armată, de data asta alcătuită din notari, încerca să le consemneze numele și bunurile care le aparțineau.

– Al cui e catârul ăsta? strigă un soldat, ținând în mână dârlogii unui catâr costeliv de povară.

– Al meu! zbiră unul dintre țigani.

- Nici vorbă, mincinosule! sări o femeie. I-al unui plugar din Camas!

Câțiva țigani râseră.

„Cum pot râde?”, se miră Caridad, căutând-o în continuare pe Milagros printre ei. Îi văzu pe unchiul Tomás, pe Basilio și pe Mateo... pe majoritatea bătrânilor Vega. Îi văzu și pe Antonio cu nevasta lui, îmbrățișați. Dar n-o găsea pe Milagros.

- Prea bine, se proțăpi soldatul cu catărul. Al cui este?

- Al lui, răspuse cineva arătând spre primul țigan.

- Al ăluia din Camas, zise altul.

- Al meu, se auzi din mulțime.

- Nu. E al meu, râse un al treilea.

- Al tău e ălălalt.

- Nu. Țăla chiar că-i al ăluia din Camas.

- Avea doi catări?

- I-al regelui! se amestecă un tânăr. Al regelui, repetă, spre exasperarea soldatului. Îl păstrăm să-l încalce când vine în vizită la Triana.

Țiganii izbucniră din nou în hohote de râs. Caridad își lăți buzele într-un surâs, dar ochii ei trădau în continuare îngrijorarea din pricina sorții lui Milagros.

- N-au săltat-o, strigă spre ea unchiul Tomás închihuindu-și ce o frământa. Nu-i aici, negreso.

- Ce nu este? îi surprinse ursuz același căpitan care o iscodise pe Caridad și care, văzând agitația, se apropiase.

Caridad șovăi și plecă privirea.

- Catărul regelui, căpitane, îi răspuse atunci Tomás, cu prefăcută seriozitate. Nu îngăduiți, Excelență, să fiți tras pe sfoară: chiar e al regelui catărul pe care-l are ăla din Camas.

- Râdeți! strigă căpitanul, adresându-se tuturor celor arestați. Profitați și râdeți acum, fiindcă acolo unde mergeți n-o să vă mai ardă de râs. Vă jur! Apoi se întoarse spre Caridad: Și tu? Nu-ți zisesem să...?

- Generale, fu întrerupt de cineva din grup, acolo unde ne trimiteți o să putem lua cu noi catărul regelui?

Căpitanul se făcu roșu ca para focului și, printre hohote de râs și batjocuri, Tomás o îndemnă pe Caridad să fugă, cu gesturi zorite.

Triana era și ea ocupată de armata regală. Mare parte din trupă

se afla în fundătura San Miguel și în Cava Nueva, locuri în care apăreau înscriși la primărie majoritatea țiganilor, dar existau și patrule care străbăteau în continuare străzile, în caz că vreunul scăpase sau se ascunsese în casa vreunui spaniol. Regele prevăzuse pedepse dure pentru cei care-i ajutau și, ca rod al unor vechi vrăjmășii între vecini, începuseră să apară pâtre anonime, întemeiate sau nu.

Caridad se gândi la un singur loc unde să se ducă, și într-acolo își îndreptă pașii: mănăstirea predicatorilor, San Jacinto. Dar bisericile și mănăstirile erau, de asemenea, aflate sub straja soldaților. Se încredință de lucrul acesta intrând în Triana pe strada Castilia și trecând pe dinaintea bisericii Nuestra Señora de la O¹⁸. Caridad privea întotdeauna cu atenție biserica aceea: nu știa de nicio *orisha* întrupată în acea fecioară, dar fray Joaquín îi însuflase afecțiunea pe care el însuși o simțea pentru acel lăcaș: „A fost clădită numai din pomenile strânse de frăție, îi spuse într-o zi. De aceea e așa de iubită în Triana.”

Caridad ocoli patrula de soldați postată dinaintea fațadei principale a bisericii și auzi că un ofițer se sfădea aprins cu un preot. La fel se întâmpla în parohiile Santa Ana, Sancti Spiritus, Remedios, Victoria, cea a Minimelor, a Martirilor sau San Jacinto. Regele obținuse o bulă papală prin care se îngăduia eliminarea țiganilor refugiați din sfintele lăcașuri, motiv pentru care toți aceia care fugiseră și-și căutaseră salvarea în azilul ecleziastic erau scoși din biserici, nu fără discuții aprinse cu preoții care apărau privilegiile acelei instituții atavice, de care se slujeau atât de mult țiganii.

San Jacinto era într-o situație mai gravă decât biserica Virgen de la O. Dată fiind apropierea de fundătura San Miguel și de Cava Nueva, mai mulți țigani căutaseră ocrotire în templul acela, văzând sosirea trupelor. Aproape toți cei douăzeci și opt de monahi predicatori care alcătuiau comunitatea erau adunați în jurul starețului, împiedicând accesul în templul aflat în construcție al unui locotenent care nu făcea altceva decât să le tot arate ordinul regelui. Fray Joaquín își dădu repede seama de prezența lui Caridad, fiindcă pălăria ei veche de paie bătea la ochi în mulțimea

---

¹⁸ Virgen de la Esperanza sau Fecioara Speranței, sărbătoare religioasă spaniolă care are loc pe data de 18 decembrie, cu șapte zile înainte de Crăciun. A fost instituită cu prilejul celui de-a IX-lea Conciliu de la Toledo, în anul 656. (n.tr.)

care aștepta să vadă cum se încheie disputa. Tânărul călugăr își părăsi frații și dădu fuga spre ea.

– Ce s-a întâmplat în țigănie? o întrebă, înainte chiar de a ajunge lângă ea. Avea o expresie încordată, de îngrijorare.

– Au venit soldații... Trăgeau. I-au arestat pe țigani...

– Și Milagros?

Strigătul atrase atenția oamenilor. Fray Joaquín o apucă pe Caridad de braț și se îndepărtară câțiva pași.

– Și Milagros? repetă acesta.

– Nu știu unde este.

– Ce vrei să zici? Sunt arestați toți țiganii. Au arestat-o?

– Nu, arestată, nu. Tomás mi-a zis...

O întrerupse suspinul de ușurare care se desprinsese de pe buzele călugărului.

– Slăvită fii, Fecioară! exclamă el, ridicând privirea spre cer.

– Ce pot face, fray Joaquín? De ce îi saltă pe țigani? Unde-o fi Milagros?

– Cachita, oriunde-ar fi, e mai bine decât aici. Fii sigură de asta. Cât despre de ce-i saltă...

Aplauzele și uralele oamenilor întrerupseră conversația și-i siliră să se întoarcă spre San Jacinto. Starețul cedase și trei țigani, câțiva puradei și o țigancă cu un prunc de țâță în brațe părăseau biserica, escortați de militari.

– Îi saltă fiindcă sunt diferiți, zise călugărul, pe când cei scoși de sub oblăduirea Bisericii se pierdeau pe drumul dinspre Cava. Te pot încredința însă că nu sunt mai răi decât mulți dintre aceia cărora ei le zic spanioli.

Fray Joaquín reuși fără probleme să convingă o familie credincioasă de pescari de crevete din ulița Larga să o țină pe Caridad câteva zile; câțiva gologani din punga călugărului ajutară la luarea hotărârii. Caridad se instalează în șopronul care ținea de-o livadă mititică, aflată în spatele casei pescarului. Așezată printre câteva unelte vechi pentru cultivarea legumelor și diferite materiale de pescuit care se aflau îngrămădite acolo, nu avea prea multe de făcut, în afară de a fuma și de a-și face griji pentru Milagros. Ospitalitatea acelor „buni creștini”, cum îi numise fray Joaquín, pieri de îndată ce dispăru călugărul.

În ziua următoare întemnițării, toată Triana veni să fie de față la plecarea țiganilor peste podul de șleपुरi. Pierdută în mulțime,

Milagros văzu cum Rafael García, Contele, își țara picioarele cu privirea plecată, în fruntea unui șir lung de bărbați și de copii peste șapte ani care mergeau în spatele lui, legați toți cu o frânghie groasă.

Destinația lor: închisoarea regală din Sevilla. Mulți dintre sevillani le aruncau vorbe de ocară sau îi scuipau. „Eretici!” „Hoți!”, le strigau pe drum, aruncând în ei cu gunoaiile și resturile care se îngrămădeau pe străzi. Caridad nu reuși să deslușească la niciunul dintre ei ironia care o surprinsese în țigănite cu o zi înainte. Acum știau toți care erau ordinele regelui: din închisoare aveau să-i mute la Carraca, arsenalul militar din Cádiz, unde aveau să fie supuși la muncă silnică pentru restul vieții.

În afară de a-i împiedica să caute protecția Bisericii și de a le confisca bunurile, pentru a le scoate la mezat și a plăti cheltuielile cu întemnițarea, soldații le luaseră, de asemenea, țidulele de castilieni de viță veche sau păsurile de localnici celor care aveau așa ceva. Aceste documente oficiale le îngăduiau țiganilor să arate că nu sunt vagabonzi sau răufăcători; a-i lipsi de ele – chiar dacă multe erau false – însemna că de acum înainte nici măcar nu-și puteau dovedi identitatea și starea. Peste noapte, majoritatea țiganilor fierari din fundătura San Miguel și mulți alții, care munceau și conviețuiau cu spaniolii de mulți ani, deveniseră delincvenți.

Pe la jumătatea frânghiei, Caridad îl recunoscuse pe Pedro García, iubirea imposibilă a lui Milagros. Ce-ar fi zis fata dacă l-ar fi văzut în halul acela? Ochii lui Milagros scânteiau în noapte când și-l amintea, mai cu seamă de când năluca lui Alejandro încetase s-o mai chinuie. Caridad îl văzu și pe José Carmona, abătut, ferindu-și fața de ocări.

După bărbați, apărură femeile, copilele și băieții sub șapte ani, toți legați cu frânghii și păziți de soldați, aproape mai strașnic decât bărbații. Caridad o recunoscuse pe Ana, mama lui Milagros, și pe atâtea altele pe care le cunoștea din fundătură, unele dintre ele cu micuți în spinare. Simți un fior când trecură țigăncile: ele nu-și pierduseră semeția. Nu tăceau și răspundeau cu scuipături și ocări, în ciuda faptului că știau ce le așteaptă: întemnițarea pe termen nedefinit într-o închisoare de femei.

– Vrăjitoare! auzi Caridad.

Imediat, frânghia se răsuci și câteva țigănci se aruncară asupra acelor care le insultaseră și, cuprinse de panică, încercară să dea

înapoi printre oamenii care se înghesuiau în spatele lor; soldații fură nevoiți să se opintească pentru a le stăpâni.

În vânzoleală, Ana o zări pe Caridad. Ajunseseră la ei zvonuri despre focuri de armă, morți și înfruntări în țigănie.

– Și copila mea? strigă.

Caridad era atentă la loviturile pe care le împărțeau soldații.

– Negroso! De data aceasta, Caridad o auzi. Și Milagros?

Caridad se pregătea să răspundă când, brusc, băgă de seamă că mulți dintre cei care o înconjurau o țintuiau cu privirea, parcă reproșându-i că vorbea cu țiganii. Șovăi. Nu putea înfrunta lumea, dar Milagros... Și Ana era maică-sa! Când ridică privirea, coarda se pusese în mișcare și mai apucă să vadă doar spinarea Anei.

Pe la spatele gloatei care se îngrămădea de o parte și de alta a uliței, Caridad urmări frânghia de care erau legate femeile. I-o luă înaintea Anei și se opri în Plaza Altozano, unde se așeză în primul rând, în fața castelului Inchiziției, unde era imposibil ca țiganca să nu-i observe prezența. Însă frica o cuprinse din nou când o văzu apropiindu-se, iar țipetele și ocările mulțimii se întetiră în jurul ei.

Ana o zări și-o văzu plecând capul la trecerea șirului de femei.

– Ajutați-mă, le rugă atunci pe femeile care o însoțeau. Trebuie să ajung până la negresa aia, până la negresa tatălui meu, acolo, la stânga, o vedeți?

– Aia cu tutunul? o întrebară câteva din față.

– Da, aia. Trebuie să știu ce-i cu fiica mea.

– O să poți fuma un trabuc cu ea, o încredințară din urmă.

Și așa fu. Când Ana trecea pe dinaintea lui Caridad, țigăncile se aruncară în stânga și îi luară pe nepregătite pe soldați. Coarda se răsuci din nou și câteva căzură pe jos, luând în căderea lor și câte-un soldat. Ana le imită și se aruncă pe jos.

– Caridad! strigă cu voce tare, căzută la picioarele ei.

Auzind tonul imperios, negresa tresări.

– Apropie-te!

Se apropie și se lăsă pe vine lângă ea.

– Și Milagros? Copila mea?

Soldații începeau să restabilească ordinea, unii ridicând țigăncile căzute, alții intervenind între cele care rămăseseră în picioare, dar femeile, cu ochii la Ana, se împotriveau și ocărau oamenii, tot năpustindu-se spre ea.

– Ce știi de ea? insistă Ana. Au săltat-o?

– Nu, afirmă Caridad.

– E liberă?

– Da.

Ana închise ochii preț de-o clipă.

– Găsește-o! Ai grijă de ea! o rugă mai apoi. E doar o copilă. Căutați-l pe bunicul și căutați protecția țiganilor... Dacă au mai rămas. Spune-i că o iubesc și c-o s-o iubesc întotdeauna.

Brusc, Caridad fu aruncată în spate de-o lovitură de picior în umăr, pe care-o căpătă de la un soldat. Ana se lăsă ridicată și făcu un gest aproape imperceptibil spre celelalte femei. Lupta încetă, doar o fetișcană mai lovea în continuare cu picioarele un soldat.

Înainte de a-și relua locul în șir, Ana se întoarse: Caridad căzuse pe jos și încerca să-și culeagă pălăria de sub picioarele oamenilor. Îi ceruse femeii aceleia să aibă grijă de fiica ei? se întrebă, pe când băga de seamă că trupul îi era scaldat într-o sudoare rece.

Baba Maria o ținu pe Milagros când aceasta încercă să se întoarcă în Triana.

– Stai potolită, fato, îi porunci șoptit, văzând soldații de infanterie care se apropiau de ea. Apleacă-te.

Se abătuseră de la drum și culegeau lemn-dulce. Nu era cea mai bună perioadă, se plânsese tămăduitoarea, dar avea nevoie de rădăcinile acelea cu care trata tușea și indigestiile. Unii susțineau că erau și afrodisiace, dar baba se feri să-i pomenească proprietatea aceasta lui Milagros, spunându-și că avea timp să afle. În tăcerea luncii întinse a Trianei, printre vițe-de-vie, măslini și portocali, cele două ciuliseră urechile, auzind rumoarea care tot creștea. La scurt timp, văzură înaintând cu aer marțial o coloană lungă de infanteriști înarmați cu puști, îmbrăcați cu vestoane albe ale căror poale din față erau îndoite la spate și încopciate, cu veste strâmte pe dedesubt, nădragi, jambiere încheiate peste genunchi și tricornuri negre peste complicate peruci albe, cu trei bucle orizontale de o parte și de alta, care ajungeau până la gât și le acopereau urechile.

Milagros urmări fețele serioase ale soldaților, asudate din pricina soarelui de vară care bătea nemilos, și se întrebă cărei pricini i se datora o asemenea desfășurare.

– Nu știu, răspunse baba Maria, ridicându-se cu greutate după trecerea armatei, dar sigur e de preferat să ne aflăm în spatele, nu dinaintea puștilor lor.

Se lămuriră destul de repede. Îi urmară la o distanță prudentă, amândouă atente și gata să se ascundă. Văzură cum se despărțeau în două coloane când ajungeau în apropiere de Triana și schimbară o otheadă îngrozită, văzând cum una din acele coloane lua poziții în jurul țigănimii din Cartuja.

– Trebuie să-i vestim pe ai noștri, zise Milagros.

Bătrâna nu răspunse. Milagros se întoarse spre ea și dădu peste un chip încrețit și șovăitor; tămăduitoarea avea ochii întredeschiși și un aer gânditor.

– Maria, stărui fata, au venit după ai noștri! Trebuie să-i prevenim...

– Nu, o întrerupse țiganca, privind țintă spre țigănime.

Tonul ei, refuzul oftat, tărăgănat, răsărit din însuși lăuntrul ei, trădă resemnarea unei țigănci bătrâne, obosite să lupte.

– Dar...

– Nu. Maria fu categorică. Are să fie doar o poprire ca oricare alta. O să trecem și peste asta, ca întotdeauna. Ce vrei să faci? Să te ridici și să strigi? Să riști ca oricare dintre blestemații ăia să tragă în tine? Să dai fuga la țigănime? Te-ar sălta... Și la ce-ar folosi? Ai noștri sunt deja înconjurați, dar vor ști să se apere. Sunt sigură că mama și bunicul tău mi-ar întări hotărârea.

Totuși, îndoindu-se de supunerea ei, strânse fata de braț.

Ghemuite dinapoia unor tufe, așteptară să se desfășoare asaltul, parcă silite să fie martore la nenorocirea neamului lor, să-i trăiască durerea. Nu vedeau nimic. O bună bucată de vreme, auziră doar vânzoleala din țigănime și hohotele înăbușite ale lui Milagros, care se preschimbară într-un plâns amarnic la primul strigăt al căpitanului companiei, care porunca asaltul. Maria trase de ea când fata încercă să ridice capul și se luptă s-o facă să tacă, dar ce mai conta? Focurile de armă și țipetele unora și altora răsunau peste luncă. Bătrâna lipi capul lui Milagros de pieptul ei și-o legănă. Țiganii care reușeau să scape de asediu fugeau spre locul unde se aflau ele; nimeni nu-i urmărea, doar gloanțe rătăcite.

– Mamă... tată... o auzi tămăduitoarea gemând pe Milagros, pe când zarva se stingea. Marnă... Cachita...

La fiecare geamăt, o răsuflare caldă dezmiarda pieptul bătrânei.

– Negresa nu e țigancă, zise ea. N-o să pățească nimic.

– Și părinții mei? se revoltă fata, după ce se slobozi din îmbrățișare. Asta trebuie să se fi întâmplat și în Triana. Ați văzut că soldații se împărțeau...

Cu palmele desfăcute, bătrâna cuprinse obrajii acelei fețe aprinse, cu ochii înroșiți și lacrimile șiroind.

– Ei da, fata mea. Ei sunt țigani. Și tocmai de aceea sunt puternici. O să treacă peste asta.

Milagros scutură din cap.

– Dar eu? Ce-o să se aleagă de mine? hohoti.

Maria șovăi. Ce avea să-i zică? „O să te apăr eu?” O bătrână și o copilă de cincisprezece ani... Ce-aveau să facă? Unde-aveau să se ducă? Din ce aveau să trăiască?

– Cel puțin, tu ești liberă, îi reproșă cu toate acestea, lăsând să cadă mâinile care-i cuprinseseră chipul. Vrei să te duci cu ei? Poți s-o faci. Trebuie doar să faci câțiva pași, încheie, arătând spre

țigănome cu degetul întins în chip de gheară.

Milagros înghiți mustrarea. Sfredelită de privirea pătrunzătoare a țigăncii, își trase nasul, își șterse mucii cu mâna și ridică privirea.

– Nu vreau, zise.

Tămăduitoarea încuviință, mulțumită.

– Jelește soarta părinților tăi, îi zise, trebuie s-o faci. Dar apără-ți libertatea, fata mea. Asta ar vrea ei, e tot ce avem noi, țiganii.

Ascunse printre tufe, așteptară să se întunece.

– Dumneata nu poți fugi, îi zise Milagros bătrânei. E mai bine să așteptăm să se lase noaptea.

Ronțăiră rădăcinile de lemn-dulce pentru a-și mai potoli încordarea. La amiază, când soarele sălta de la răsărit la asfințit și pământul nu era al nimănui, când ecoul țipetelor țiganilor și al împușcăturilor soldaților plutea încă prin văzduh, Milagros își aminti de Alejandro și de focul de armă care-i zdrobise gâtul și capul. Trecuse un an de la moartea lui. Așezată pe vine, fata își netezi cu delicatețe fusta albastră, pe care se mai zăreau urme ale petelor de sânge care se încăpățâneau să nu dispară, oricât ar fi spălat-o. De nu s-ar fi întâmplat nenorocirea, ar fi arestat-o fără îndoială, așa cum sigur îi săltaseră pe toți țiganii din fundătura San Miguel. Avu impresia că simte prezența țiganului în fiorul care-i străbătu spinarea; era clipa lui, clipa sufletelor morților. Cu toate acestea, după ce-i trecu înfiorarea, o năpădi o surprinzătoare senzație de liniște, ca și cum Alejandro ar fi venit să-o apere cu același curaj cu care bătuse în poarta olarului.

„Țigan de treabă!”, își spuse tocmai în momentul în care hohotele de răs din țigănome, când avea loc discuția despre așa-zisul catâr al regelui, o aduseră înapoi la realitate. Se încredință că soarele trecuse de zenit și apoi o privi întrebătoare pe Maria.

Bătrâna ridică din umeri auzind hohotele de răs, atât de neobișnuite în acele împrejurări.

– Îi auzi? Râd. N-or să ne vină de hac, zise.

Așezarea Camas se afla cam la jumătate de leghe de unde se ascundeau. Cu toate acestea, noaptea, mergând încet la lumina lunii, tresărind și ascunzându-se chiar de propriii pași, le luă mai bine de o oră până ajunseră la marginea ei.

– Unde mergem? șopti Milagros.

Maria încercă să se orienteze în beznă.

- E pe aici o căsuță de plugari... încolo, arată cu degetul ei atrofiat.

- Cine sunt?

- O familie nenorocită de plugari, care au mai mulți mucoși în bătătură decât pomi pe pământurile pe care le au în arendășie. Tămăduitoarea mergea acum cu pas ferm și hotărât. Am făcut greșeala de a mă milostivi de ei și de a refuza cele două ouă pe care voiau să mi le dea, prima dată când l-am lecuit pe unul dintre mucoșii lor. Cred că de atunci, de câte ori mă cheamă, îmi oferă aceleași ouă.

Milagros răspunse cu un răs forțat.

- Asta se întâmplă fiindcă fac favoruri, spuse mai apoi.

„Oare să-i spun că tocmai bunicul ei, Melchor, m-a rugat să mă duc să lecuiesc copilul? se întrebă bătrâna. Și să adaug că avea pielea mai oacheșă decât frații lui?” Oricum, râse în sinea ei, puține asemănări se puteau găsi între ceilalți copii ai țărăncii, o femeie cu niște cărnuri exuberante și năravuri ușurate.

- Asemenea greșeli sunt dese, sosi răspunsul ei. Nu știi dacă ai aflat, dar de curând mi s-a întâmplat ceva asemănător cu o țigăncușă care s-a vârat într-o încurcătură și pe care sfatul bătrânilor voia s-o alunge...

Maria nu vru să vadă strâmbătura de pe chipul fetei.

- Acolo e, zise, dimpotrivă. Arăta spre două case mici care se profilau în întuneric.

Le întâmpinară lătrăturile câtorva câini. Imediat, o lumină palidă se ivi dinapoia unei ferestre, apoi cineva dădu la o parte o bucată de pânză, care era singura apărătoare. Silueta unui bărbat se decupă în interiorul a ceea ce se dovediră a fi doar două bordeie lipite, la fel sau poate chiar mai mizerabile decât cele din țigănimе.

- Cine umblă acolo? strigă omul.

- Îs eu, Maria, țiganca.

Cele două femei continuară să înainteze. Câinii, care se potoliseră, li se gudurau printre picioare, pe când țaranul părea că se sfătuieste cu cineva din bordei.

- Ce vrei? întrebă în cele din urmă, pe un ton care nu-i prea plăcu Mariei.

- După atitudinea ta, răspunse tămăduitoarea, cred că știi deja.

- Justiția a amenințat cu închisoarea pe toți care vă ajută. Au arestat toți țiganii din Spania în același timp.

Milagros și Maria se opriră la câțiva pași de fereastră. Toți

țigani din Spania! Ca și cum ar fi vrut să însoțească vestea rea cu prezența sa, omul ieși în lumină: costeliv, cu părul rărit, barba lungă și neîngrijită și pieptul gol pe care se zăreau deslușit coastele, măturie a foamei de care suferea.

– Poate la închisoare ți-ar fi mai bine, Gabriel, se stropși tămăduitoarea.

– Ce s-ar alege de copiii mei, babo? se plânse acesta.

„Să-i îngrijească tații lor!”, fu ispătită să răspundă țigancă.

– Tu-i știi, i-ai vindecat, n-ar merita.

Îi cunoștea, sigur că-i cunoștea! O micuță, sfrijită, părăsită, cerșise ajutor cu ochii ei mari și înfundați în orbite de-a lungul a două zile lungi, în care agonizase și-apoi murise chiar în brațele ei: nu putuse să facă nimic pentru ea.

– Toate lepădăturile nerecunoscătoare, ca tine, ar trebui să-nfunde temnițele! răspunse, amintindu-și ochii copilei.

Bărbatul se gândi câteva clipe. În spatele lui se arătară doi băieți pe care discuția îi trezise.

– N-o să te denunț, o încredință țăranul, jur! O să-ți dau ceva ca să-ți vezi de drum, dar nu-mi nenoroci viața, babo.

– Acum o să-ți ofere din nou cele două ouă, șopti Milagros. Să mergem, Maria. Nu ne putem încrede în omul ăsta, o să ne vândă.

– Viața ta e deja nenorocită, nefericitule, strigă bătrâna, neluând seama la vorbele fetei.

Nu puteau merge în continuare. Era întuneric beznă. N-aveau nici bani: puținel pe care-l aveau rămăsese în țigătime, la bunul plac al soldaților, se vâicări tămăduitoarea, inclusiv prețiosul medalion și colierul de perle dăruite de Melchor. „Toți țiganii din Spania”, zisese țăranul. Era obosită: trupul ei n-avea să îndure... Avea nevoie să se gândească, să-și pună ordine în gânduri, să afle ce se petrecuse și unde erau cei care scăpaseră.

– O să-i refuzi ajutorul nepoatei lui Melchor Vega? zise dintr-odată.

Milagros și țăranul tresăriră în același timp. De ce-l pomenea Maria pe bunicul? Ce legătură avea? Dar tămăduitoarea știa: știa că acolo unde-l cunoștea pe Melchor – iar acolo îl știa bine – puteau ajunge să-l aprecieze la fel de mult pe cât se temeau de el.

– Știi ce-ai să pățești dacă află Melchor? insistă Maria. O să regreți cea mai cumplită dintre închisori.

Omul șovăia.

– Lasă-le să intre! se auzi atunci vocea unei femei.

- L-or fi săltat pe țigan, încercă să se împotrivescă acela, întorcând capul spre nevastă-sa.

- Galerianul, săltat? Femeia hohoti. O să fii mereu un dobitoc! Ți-am zis să le lași să intre!

„Și dacă l-au arestat în altă țigănimă?”, se întrebă atunci Milagros. De patru luni, nimeni nu mai știa nimic de el; nu le mai sosise nicio veste, oricât de mult îi tot întrebaseră pe toți țiganii care treceau prin Triana, și ea, și mama ei, chiar și Caridad. Nu. Melchor Vega nu putea fi săltat.

- Dar mâine în zori au să plece neîndoios, se învoi țăranul, întrerupând șirul gândurilor lui Milagros, înainte să dispară de la fereastră.

Cele două femei așteptară ca bărbatul să dea la o parte tăbliile cu care ținea închis bordeiul. Printre trosnete de lemn și ocări scrâșnite, Milagros se simți observată: cei doi băieți care se iviseră în spatele tatălui lor ședeau acum lângă fereastră și o dezbrăcau din priviri. Fata, știindu-se pipăită cu grosolănie în închipuirea acelor tineri, căută instinctiv atingerea Mariei.

- La ce vă uitați? se răsti bătrâna, de îndată ce băgă de seamă că Milagros se apropia de ea. Apoi o luă de braț și o conduse înăuntru, aplecându-se pentru a pătrunde prin deschiderea îngustă pe care izbutise s-o facă țăranul.

Maria cunoștea coliba; Milagros se strâmbă, scârbită de mirosul pătrunzător care o izbi de îndată ce intră și de ceea ce zări la lumina unei lumânări aproape terminate: trei sau patru copii asudați dormeau pe jos, pe paie, printre copitele unui măgăruș flămând care se odihnea cu gâtul și urechile plecate; probabil era singurul avut al acelor oameni. „Nu e nevoie să ascundeți dobitocul, se gândi Milagros. Nici țiganul cel mai nevoiaș nu s-ar apropia de el.” Apoi întoarse capul spre un taburet rupt și spre ceea ce era o masă, pe care ședea o lumânare, în vârful unei grămăjoare răsucite de ceară, ambele aflate lângă mindirul pe care zăcea o femeie. După ce întredeschise ochii, încercând să deslușească la tânăra țigancă vreo trăsătură a lui Melchor, aceasta le arătă cu un gest nepăsător al mâinii să se întindă pe unde-or putea.

Milagros șovăi. Maria trase de ea până la măgăruș, pe care-l dădu la o parte cu o palmă peste crupă, și se așezară rezemate de perete, lângă copii. După ce puse tăblia la loc, țăranul nu se întinse lângă nevastă; în ciuda zăpușelii văratice, se ghemui lângă

o copilă bătăie, care bodogăni în somn când îi simți atingerea. Maria pleoscăi a scârbă.

– Valea de aici! se răsti mai apoi, când băieții de la fereastră, murdari și zdrențaroși, dădură să se întindă în apropiere de Milagros.

Înainte ca cei doi să hotărască unde să se așeze, nevasta țaranului întinse mâna și stinse lumânarea apucând mucul cu buricele degetelor; întunericul neașteptat o făcu pe Milagros să audă mai bine cum se plâneau șoptit și se împleticeau cei doi fii mai mari.

Puțin după aceea, doar respirațiile potolite ale copiilor și măgărușului, câte-o tuse răzleață, sforăiturile țaranului și suspinele nevastei care tot încerca să-și găsească locul pe mindir se înstăpâniră peste coliba înțesată de umbrele pe care le așternea lumina lunii strecurându-se prin pânza rărită de la fereastră. Zgomote și imagini neobișnuite pentru Milagros. Ce căutau acolo, sub acoperișul mizer al unor spanioli care-i primiseră cu neîncredere? Legea lor nu le-o îngăduia; bunicul spunea asta: nu trebuie să dormi cu spaniolii. Oare Maria o dormi? se întrebă. Parcă știind ce-i trece prin cap fetei, bătrâna îi căută mâna. Milagros răspunse, o cuprinse și o strânse cu putere. Atunci desluși încă ceva în acele oase subțiri și atrofiate: Maria, cufundată în necunoscut, la fel ca ea, căuta consolare. Teamă? bătrâna nu putea fi speriată! Întotdeauna... întotdeauna fusese o femeie îndrăzneată și hotărâtă, toți o respectau! Cu toate acestea, mâna descărnată care i se înfigea în palmă o încredința de altceva.

Focurile de armă, vânzoleala din țigănite și nevoia de a fugi rămăseseră în urmă; înconjurată de străini neprimitori, într-o colibă infectă, pe întuneric, strângând o mână care îmbătrânise brusc, fata înțelese care era adevărata lor situație. Nimeni n-avea să le ajute! Spaniolii îi disprețuiseră întotdeauna, așa că acum, când erau amenințați cu închisoarea, avea să fie și mai rău. N-aveau să găsească nici țigani printre care să se refugieze; la o vorbă a omului aceluia, toți fuseseră arestați, iar pușinii care ar fi reușit să scape se aflau, probabil, în aceeași situație ca și ele. O lacrimă, prelungă și înceată, i se prelinse pe obraz. Milagros îi simți atingerea, ca și cum alunecarea ei domoală ar fi vrut să o cufunde în deznădejde. Se gândi la părinții ei și la Cachita. Jindui îmbrățișarea mamei, apropierea ei, oriunde-ar fi fost, chiar și într-o închisoare. Mama ei știuse dintotdeauna ce e de făcut sau ar fi

consolat-o... Baba Maria dormea deja; mâna ei era inertă, iar respirația întretăiată și sforăită o vesti că era singură în disperarea ei. Milagros se lăsă pradă plânsului. Nu voia să se mai gândească. Nu dorea...

O atingere pe coapsă îi îngheță până și lacrimile pe obraji. Milagros rămase nemișcată, pe când prin cap îi dădea târcoale posibilitatea să fi fost un șobolan. Tresări simțind că niște degete i se înfingeau între picioare, peste fuste. „Unul din băieți!”, își spuse lăsând repede mâna babei Maria și căutând în întuneric capul lighioanei. Îl descoperi în genunchi, alături de ea. Băiatul apăsa și ciupea cu putere pubisul, și când Milagros dădu să țipe o reduse la tăcere acoperindu-i gura cu mâna cealaltă. Gâfâitul i se întrerupse când ea-i smulse smocuri de păr. În ciuda durerii, Milagros reuși să scape de mâna care-i astupa gura, se aruncă asupra lui, își înfipse dinții sub o ureche și-i zgârie fața. Auzi un urlat înăbușit. Simți gustul de sânge tocmai când el îi ridica fusta și jupoanele. Se răsuci, fără a-și slăbi vrăjmașul, simțind un junghi ascuțit când el îi atinse vulva. Nu mai fusese atinsă acolo... Atunci mușcă înfuriată, până ce el o lăsă în pace, văzându-se silit să se slujească de ambele mâini pentru a se apăra de mușcăturile ei, moment de care Milagros profită ca să-l împingă cu piciorul.

Zgomotul pe care îl făcu fiul țaranului în cădere nu păru să deranjeze pe nimeni. Milagros asuda și gâfâia, dar mai ales tremura, un tremur incontrolabil. Auzi cum se mișca băiatul și știu cu siguranță că avea s-o atace din nou: era ca un animal în călduri, orb.

– Am un cuțit! strigă, zbatându-se să găsească în buzunarele șorțului Mariei cosorul de care se slujea bătrâna ca să reteze ierburile. Te omor dacă te apropii!

Bătrâna se deșteptă, speriată de țipete și agitație. Zăpăcită, bolborosi ceva lipsit de noimă. Milagros găsi în sfârșit cosorul și-l întinse, cu mână tremurătoare, dinaintea ochilor de șobolan care ajunseseră din nou lângă ea; lama luci în lumina lunii care se strecura în colibă.

– Te omor! scrâșni cu furie.

– Ce... Ce se întâmplă? reuși să întrebe baba Maria.

– Fernando. Vocea provenea din patul mamei. O s-o facă, o să te omoare, e o țigancă, o Vega, și dacă ai nenorocul să nu te omoare ea, o s-o facă bunicul ei, dar mai înainte, cu siguranță, Melchor o să te castreze și-o să-ți smulgă ochii. Lasă fata în pace!

Cu cuțitul tremurând dinaintea feței, Milagros îl văzu dând înapoi ca un animal ce era: în patru labe. Atunci mâna-i căzu ca moartă.

– Ce s-a întâmplat, copilă? stăruie bătrâna, deși presimțea răspunsul.

Nimeni nu o mai atinsese acolo și nu și-ar fi închipuit niciodată că primul avea să fie un spaniol nenorocit. Zorii le găsiră treze, așa cum rămăseseră întreaga noapte. Lumina dezvăluie treptat sărăcia și mizeria din bordei, dar Milagros nu le dădu atenție: fata se simțea și mai murdară decât bordeiul acela. Să-i fi furat fecioria lepădătura aia? Dacă era așa, n-avea să se poată mărita niciodată cu un țigan. Posibilitatea aceea o frământase de-a lungul ceasurilor. De nenumărate ori rememoră scenele nelămurite, de nenumărate ori își reproșă că nu făcuse mai mult ca să-l împiedice. Dar dăduse din picioare, își amintea asta; poate în clipa aceea... Cu siguranță, atunci ar fi putut băiatul să ajungă la fecioria ei. La început șovăi, dar apoi se destăinuie Mariei.

– Până unde a ajuns? o întrebă bătrâna în întuneric, fără a-și ascunde îngrijorarea.

Maria era una dintre cele patru femei care participa mereu, din partea neamului Vega, la cercarea fecioriei miresei. Milagros făcu un gest a neștiință cu mâinile, pe care cealaltă nu-l văzu. Ce știa ea? Până unde trebuia să ajungă? Își amintea doar durerea și o senzație cumplită de umilință și neputință. Se vedea incapabilă s-o definească; era ca și cum, tocmai în clipa aceea, în doar o secundă, toți și toate ar fi dispărut, iar ea s-ar fi înfruntat cu sine însăși, cu un trup mânjit care o insulta.

– Nu știu, fu răspunsul ei.

– A scormonit în tine? Cât timp? Câte degete a vârat?

– Nu știu! strigă. Milagros se ghemui, ferindu-se de lumina care pătrundea în bordei.

– În zori, șopti tămăduitoarea, vezi dacă jupoanele tale sunt mânjite de sânge, fie și câteva picături.

„Și dacă sunt?”, tremură fata.

Gabriel, nevasta și copiii lui începeau să se trezească. Milagros rămase cu capul plecat și încercă să-și ferească privirea de a băieților mai mari; nu se feri totuși de un mititel oacheș cu părul blond, care nu cuteză să se apropie de ea, dar care i zâmbi cu niște

dinți neobișnuit de albi. Maria se strâmbă din nou când copilița blondă pe care o îmbrățișa țăranul în vise dezvălui niște sâni goi, mititei, abia mijiți, pe când se dezmorțea în fața tatălui ei. Josefa se numea micuța; o tratase de niște limbrici supărători cu câteva luni în urmă. Copila, speriată, se ascunse de tămăduitoare când își dădu seama de prezența ei.

Scărpinându-se în cap, țăranul se îndreptă spre tăbliile de care se slujea ca să închidă bordeiul, urmat de măgăruș, fără dârlogi. Maria arătă spre ușă cu bărbia.

– Du-te, îi zise lui Milagros, care se ridică și așteptă lângă animal.

– Unde crezi că te duci? mârâi țăranul.

– Trebuie să ies, răspunse fata.

– Cu straiiele alea colorate? Te-ar zări de la o leghe. Nici să nu te gândești!

Milagros căută ajutorul bătrânei.

– Trebuie să iasă, stărui aceasta, de lângă fată.

– Nici vorbă.

– Acoperă-te cu asta.

Gabriel și țișăncile se întoarseră spre nevasta țăranului. În picioare, despletită, îmbrăcată cu o cămașă simplă sub care se ghiceau niște șolduri late și niște sâni uriași, căzuți, femeia aruncă spre Milagros un pled pe care fata-l prinse din zbor și și-l puse pe umeri.

Țăranul înjură în barbă și le îngădui să treacă după ce isprăvi cu ultima tăblie. Primul ieși măgărușul. Apoi ieși Milagros și, când se pregătea să iasă și bătrâna, cei doi băieți mai mari încercară să se strecoare.

– Unde credeți că vă duceți? sări Maria.

– Și noi trebuie să ieșim, răspunse unul din ei.

Bătrâna îi văzu rana de sub ureche și se proțăpi în ușă, mică cum era, cu picioarele depărtate și privirea sfredelitoare de țigancă infiptă în ochii lui.

– De-aici nu iese nimeni, s-a-nțeles? Apoi se întoarse spre Milagros și-i făcu semn să se îndepărteze spre câmpuri.

Tânăra țigancă zăbovi încercând să vadă dacă-și pierduse fecioria, îndeajuns pentru ca baba Maria, văzând privirea lacomă a băiatului care se năpustise asupra lui Milagros în timpul nopții, să înțeleagă în toată gravitatea ei adevărata situație în care se găseau: trecuseră peste noapte, aveau să depășească momentul acesta

dacă flăcăul, care se tot frământa, neliniștit, n-o îmbrâncea cu putere și nu dădea fuga s-o silească din nou pe Milagros. Nimeni nu-l putea împiedica.

Brusc, bătrâna se simți vulnerabilă, cumplit de vulnerabilă; acolo nu era ca între ai ei, nu era respectată. Un tată care se culca cu fiica lui mai mică? N-ar face nimic ca să-l împiedice, poate chiar i s-ar alătura, încântat. O cercetă pe nevastă: rupea fărâmițe dintr-un coltuc de pâine cu un aer distrat, străină de toate. Dacă le ucideau, Melchor n-ar fi aflat niciodată. Dacă treceau peste dimineața aceea, ce avea să se întâmple a doua zi? Dar în următoarea? Cum avea s-o apere pe Milagros? Fata era frumoasă și atrăgătoare, răspândea senzualitate la fiecare mișcare. N-ar fi apucat să meargă nici două leghe fără ca vreun bărbat să se năpustească asupra fetei, iar ea ar fi fost în stare să răspundă doar cu țipete și ocări. Asta era cruda realitate.

Un zgomot în spatele ei o făcu să întoarcă capul. Zâmbetul lui Milagros îi confirmă că era în continuare fecioară sau cel puțin așa credea ea. Nu-i dădu voie să se apropie.

– Să mergem! porunci. Pledul e pentru ouăle pe care mi le datorăți, adăugă înspre femeie, care ridică din umeri și se întoarce la coltuc.

– Așteaptă, o rugă Milagros când bătrâna se îndrepta deja spre ea. Ai văzut copilul acela bălai cu pielea oacheșă? Maria încuviință, închizând ochii. Pare isteț. Cheamă-l. M-am gândit că poate face ceva pentru noi.

Fray Joaquín privea îmbrățișarea în care se topiră Caridad și Milagros.

– Slavă Domnului că ești bine! exclamă călugărul ajungând la singuraticul schit Patrocinio, aflat în luncă, la marginea Trianei, înainte ca Milagros și Caridad să alerge una spre cealaltă.

– Nu-l amestecați pe Dumnezeu în asta! rosti imediat Maria, silindu-l pe monah să-și schimbe expresia de bucurie și să se întoarcă spre ea. Ultima dată când Sfinția Voastră a vorbit de Dumnezeu mi-ați zis că trebuia să se pogoare asupra casei mele, și-n locul Lui s-au arătat soldații regelui. Ce Dumnezeu e acela care îngăduie să fie arestați bătrâni, femei și copii nevinovați?

Fray Joaquín șovăi înainte de a desface brațele, în semn de neputință. Din clipa aceea, călugărul și bătrâna tăcură, pe când Milagros o asalta cu întrebări pe Caridad, care abia apuca să

răspundă.

Copilul oacheș al plugarilor din Camas își plimba privirea istețată de la unii la alții, îngrijorat din pricina răspunsului neașteptat al tămăduitoarei și din pricina brățării argintate pe care i-o făgăduise Milagros dacă-l aducea pe fray Joaquín, de la San Jacinto – fata-i repetase de mai multe ori – la schitul Patrocinio. Babei Maria nu-i plăceau fețele bisericești, nu avea defel încredere în ei, mireni sau popi, sacerdoți sau monahi, dar se supusese dorinței lui Milagros.

– Și mama? Și tata?

– Arestați, răspunse Caridad. I-au luat pe toți, legați de o frânghie, păziți de soldați. De o parte, mergeau bărbații; de alta, femeile și copiii... Maică-ta m-a întrebat de tine...

Milagros își înăbuși un suspin, închipuindu-și-o pe semeața Ana Vega tratată ca o răufăcătoare.

– Unde sunt? Întrebă. Ce-o să facă cu ei?

Chipul rotund al lui Caridad se întoarse spre călugăr în căutare de ajutor.

– Spune-i ce le-a rezervat Dumnezeu duminică, scrâșni tămăduitoarea.

– Dumnezeu n-are nimic de-a face cu asta, femeie, se apără de această dată fray Joaquín.

Totuși, vorbi cu voce joasă, fără a o provoca pe țigancă. Știa că vorba lui nu era adevărată; se răspândise vestea că preotul confesor al regelui Ferdinand al VI-lea aprobase întemnițarea țiganilor pentru a împăca conștiința monarhului: „Prinos de seamă va aduce regele Domnului nostru Dumnezeu, răspunsesse la întrebare iezuitul, dacă reușește să stârpească seminția aceea.”

Însă cuvintele îi rămaseră în gât. Milagros și Caridad erau cu ochii la el, una temându-se să afle, alta temându-se să afle cealaltă.

– Ce-o să se întâmple cu ai noștri? zori răspunsul baba Maria, convinsă că ei avea să i-l ofere.

Și exact așa a fost, călugărul i-a răspuns imediat.

– Bărbații și copiii de peste șapte ani vor fi trimiși la muncă silnică în arsenale, sevillanii la Carraca, în Cádiz; femeile și ceilalți copii vor fi întemnițați în închisori publice. Au de gând să-i trimită la Malaga.

– Pentru cât timp? Întrebă Milagros.

– Pe viață, bolborosi călugărul, convins că dezvăluirea lui avea

să dezlănțuie o altă izbucnire a lui Milagros. Nu suferea doar văzând-o că plânge, ci simțea și nevoia nestăpânită de a o consola în durerea ei.

Dar, spre surprinderea lui, fata strânse din dinți, se desprinse de Caridad și se proțăpi dinaintea lui.

– Unde sunt acum? I-au dus deja?

– Bărbații sunt în închisoarea regală; femeile și copiii, în șopronul unui păstor din Triana.

Între cei doi se așternu tăcerea. Ochii dulci ai fetei erau mâniași, neclintiți, pătrunzători, parcă reproșându-i călugărului nenorocirea lor.

– La ce te gândești, Milagros? o întrebă, simțind cum vinovăția îi dă târcoale. E cu neputință să scape. Sunt păziți de armată. N-au nici cea mai mică șansă.

– Și bunicul? Se știe ceva de bunicul meu?

„Bunicul are să știe ce să facă, se gândi. El întotdeauna...”

– Nu. N-am nicio veste de la Melchor. Nimeni din cei însărcinați cu tutunul nu l-a văzut.

Milagros lăsă capul în jos. Mucosul din Camas se apropie de ea, îngrijorat de întorsătura pe care-o lua lucrurile și din pricina brățării făgăduite. Fray Joaquín vru să-l dea la o parte, dar fata-l împiedică.

– Ia de-aici, șopti desprinzându-și brățara.

Copilul își ținuse făgăduiala. „Ce importanță putea avea acum o brățară?” își zise, pe când puștiul o rupea la fugă cu comoara lui, fără să-și ia măcar rămas-bun.

Cele trei femei și călugărul îi urmăriră goana, fiecare adâncit în iureșul său de frământări, uri, frici și chiar dorințe care se cerneau între ei.

– Ce-o să facem acum? întrebă Milagros în clipa în care puștiul dispărea printre pomi.

Caridad nu răspunse, și nici baba Maria; cele două rămaseră cu privirea pierdută în depărtare, pe unde probabil că fugea micuțul. Fray Joaquín... Fray Joaquín își infipse unghiile degetelor de la o mână în dosul celeilalte și înghiți în sec înainte de a vorbi.

– Vino cu mine, propuse.

Se gândise. Luase hotărârea de îndată ce micuțul din Camas se înființase la el, aducând vorbă din partea fetei. Cântărise soluția pe drum până la schitul Patrocinio, iuțise pasul și zâmbise lumii pe măsură ce se convingea de posibilitatea aceea, dar odată sosit

momentul, argumentele și dorințele sale se prăbușiră când văzu tresărirea de surprindere din umerii lui Milagros, care nici măcar nu se întoarse, și țipetele bătrânei, care se aruncă asupra lui, îndrăcită.

– Câine nemernic! îl scuipe în față ridicându-se pe vârfuri, agitănd brațele în aer.

Tânărul călugăr n-o auzea, n-o vedea; atenția lui era concentrată la umerii lui Milagros, care se întoarse, în cele din urmă, cu nedumerirea zugrăvită pe chip.

– Da, insistă călugărul făcând un pas în față și dând-o la o parte pe tămăduitoare, care tăcu. Vino cu mine. O să fugim împreună... în Indii, dacă e nevoie! O să am grijă de tine, acum că...

– Acum că ce? interveni Maria în spatele lui. Acum că i-au arestat părinții? Acum că n-au mai rămas țigani?

Bătrâna își continuă imprecățiile, pe când Milagros înfrunta privirea călugărului și clătina din cap, tulburată. Știa că o place, văzuse dintotdeauna că se simte atras de ea, dar era vorba de un călugăr.

Și de un spaniol. În căutare de sprijin, se apropie de Caridad, care urmărea totul cu gura căscată.

– Bunicul v-ar ucide, zise atunci Milagros.

– Nu ne-ar găsi, îi scăpă călugărului.

Își înțelese greșeala de îndată. Milagros se îndreptă, cu bărbia fermă și ridicată. Baba Maria nu mai bodogăni. Chiar și Caridad, atentă la prietena ei, se întoarse cu fața spre el.

– E cu neputință, zise atunci fata.

Fray Joaquín oftă adânc.

– Fugiți atunci, zise, silindu-se să arate o seninătate și o stăpânire de sine pe care nu le simțea. Nu puteți rămâne aici. Soldații și zbirii din întreg regatul îi caută pe țiganii care n-au fost sălțați. Cei care nu se predau vor fi osândiți la moarte, fără județ, oriunde i-ar găsi.

Două țigănci, se gândi atunci baba Maria, una din ele, minunată și atrăgătoare, cealaltă, o bătrână incapabilă să-și aducă aminte când a alergat ultima dată așa cum alergase copilul din Camas, dacă cumva făcuse așa ceva vreodată. Și, alături de ele, bătând drumurile, o femeie neagră, atât de neagră, încât ar atrage privirile de la o poștă. Să fugă? Schiță un zâmbet trist.

– Mai întâi vreți să fugiți cu copila, iar acum vreți să fim ucise,

zise cu cinism.

Fray Joaquín își privi mâinile și strânse din buze văzând cele patru zgârieturi subțiri și palide care se zăreau pe dosul mâinii drepte.

– Preferi să predai fata soldaților? întrebă, plimbându-și privirea de la bătrână la Milagros, care rămăsese la fel, sfidătoare, ca și cum gândurile ei s-ar fi oprit asupra posibilității de a nu-și mai revedea bunicul.

Urmă o tăcere.

– Unde-ar trebui să fugim? întrebă în cele din urmă bătrâna.

– În Portugalia, răspunse el fără șovăială.

– Nici acolo n-au țigani la inimă.

– Dar nu-i arestează, stăruie călugărul.

– Doar îi exilează în Brazilia. Vi se pare un arest ușor? Baba Maria își regretă cuvintele, gândindu-se că nici nu le rămâneau prea multe alegeri. Tu ce părere ai, Milagros?

Fata ridică din umeri.

– Am putea merge la Barrancos, propuse tămăduitoarea. Dacă există un loc în care e posibil să-l găsim pe Melchor sau să primim vești despre el, acela este.

Milagros tresări: de mii de ori auzise din gura bunicului numele celui cuib de contrabandiști de la hotarul cu Portugalia. Caridad se întoarse spre bătrâna tămăduitoare cu ochii strălucitori: să-l găsească pe Melchor!

– Barrancos, întări Milagros.

– Și tu, negreso? întrebă Maria. Tu nu ești țigancă, nu te urmărește nimeni, ai veni cu noi?

Caridad nu șovăi nicio clipă.

– Da, zise hotărâtă. Cum să nu plece în căutarea lui Melchor? Mai ales, împreună cu Milagros.

– Atunci, o să mergem la Barrancos, hotări bătrâna.

Parcă încercând să se încurajeze între ele, Maria zâmbi, Milagros încuviință dând din cap și Caridad se arătă entuziasmată. O privi pe Milagros, alături de ea, și-și trecu un braț peste umerii prietenei sale.

– O să mă rog pentru voi, interveni fray Joaquín.

– Rugați-vă, dacă doriți, răspunse Milagros, luând-o înaintea pufăitului dezaprobat al babei Maria. Dar dacă vreți cu adevărat să mă ajutați, urmăriți soarta părinților mei: unde-i duc și ce se alege de ei. Și dacă-l vedeți sau aflați ceva de bunicul, spuneți-i că

o să-l așteptăm în Barrancos. Noi o să încercăm să-i dăm de veste prin mijlocirea contrabandiștilor; toți îl cunosc pe Melchor Vega.

– Da, șopti atunci călugărul, abătându-și atenția spre rănile de pe dosul mâinii, toți îl cunosc pe Melchor, adăugă cu o voce care tremura între părere de rău și iritare.

Milagros se desprinse de brațul lui Caridad și se apropie de călugăr; îi părea rău că-i rănise sentimentele.

– Fray Joaquín, eu...

– Nu spune nimic, o ragă el. N-are importanță.

– Îmi pare rău. N-ar fi fost cu puțință niciodată, zise, cu toate acestea.

Erau pe drum de patru zile, drămuind apa și carnea sărată de porc pe care le primiseră de la fray Joaquín înainte de plecare. Chiar și baba Maria se îndoi dacă monahul putea să aibă dreptate în privința zeilor și a diavolilor lui când, după ce hotărâseră să fugă spre Portugalia, trasaseră itinerariul împreună cu un fray Joaquín care, deși abătut, se încăpățână să le ajute, ca și cum prin aceasta și-ar fi răscumpărat greșeala înfăptuită.

– Există două drumuri principale pe care trebuie să le evitați, le sfătui. Cel către Ayamonte, spre sud, și cel către Mérida, spre nord. Sunt cele mai umblate. Există un al treilea care, în apropiere de Trigueros, se desprinde din cel spre Ayamonte și se îndreaptă către Lisabona prin Paymogo, deja în apropiere de hotar. Pe acela trebuie să-l căutați, pe cel care străbate Andévalo, întotdeauna spre asfințit; dați ocol munților spre Valverde del Camino și apoi, spre apus. Acolo riscați mai puțin să vă iasă în cale zbiri sau soldați.

– De ce? se interesă Milagros.

– O să vedeți. Se zice că, pe vremea când zămislea pământul, Dumnezeu s-a simțit ostenit după strădania de care fusese nevoie pentru minunatele coaste ale mării Betice și a hotărât să se odihnească. Dar, ca să nu-și întrerupă lucrarea, i-a îngăduit diavolului să continue. Așa s-au născut meleagurile din Andévalo.

Și se încredințară.

– În ceas bun a obosit Domnul călugărului tău, fato! se plânse din nou baba Maria, târându-și, la fel ca celelalte două, picioarele goale pe poteci uscate și aride sub soarele de august.

Se fereau de drumuri sau de așezări și mergeau fără să se adăpostească la umbra vreunui copac, pentru că acolo unde se înălțau ghindari sau stejari de plută se îngămădeau turme de oi, capre sau porci, vegheate de păstori cu care nu voiau să se întâlnească.

– Trebuia să avem parte de-un Dumnezeu trândav! mormăi bătrâna.

Dar, cu excepția acelor pășuni, cele mai multe câmpuri care nu se aflau în apropierea satelor erau necultivate; mari întinderi de pământ nefolosite. Dincolo de Sevilla, fură numărate prilejurile în

care de-a lungul acelor zile întrezăriseră un plugar, a cărui atitudine în depărtare fusese întotdeauna aceea de a se sprijini în sapă și de-a duce mâna la ochi, întrebându-se probabil cine erau drumeții aceia care se fereau să se apropie.

Mergeau în zori și pe înserate, când căldura sufocantă părea să se mai ostoiască. Patru sau cinci ore de drum neîntrerupte, în care nici pe departe nu puteau străbate cele patru sau cinci leghe necesare, dar ele nu știau asta. Mergând pe câmpurile acelea părăginite, prin pustietate și fără repere, începea să le năpădească un oarecare sentiment de descurajare: nu știau unde se află și nici cât mai aveau de călătorit; știau doar – așa le spusese fray Joaquín – că trebuie să străbată Andévalo spre asfințit până ce dădeau de râul Guadiana, al cărui curs delimita în mare parte hotarul cu Portugalia.

Mergeau în șir indian, cu Milagros în frunte.

– Ai grijă să fii cu ochii pe Maria, îi poruncise lui Caridad, arătând în spate cu degetul mare, într-un moment în care aceasta încercase să meargă la pas cu ea.

Milagros n-avu vreme să regrete tonul folosit, nici să-și dea seama de dezamăgirea pe care prietena ei nu reuși să o ascundă. Gândurile ei o purtau la părinți, despărțiți unul de altul, despărțiți de ea... Se temea să-și închipuie unde or fi fost și ce-or fi făcând. Și plângea. Privea drumul cu ochii înecați în lacrimi și nu voia să fie tulburată în durerea ei. Muncă silnică pentru bărbați, spusese fray Joaquín. Nu știa ce se făcea în arsenalul Carraca din Cádiz. La ce-l sileau pe tatăl ei? Își aminti ultima dată când o iertase, ca de atâtea ori de-a lungul vieții sale! „Până ce n-am să văd toți țiganii din Cartuja robiți de farmecele tale”, îi zisese. Iar ea dansase, căutându-i încuviințarea, mișcându-și trupul în ritmul mândriei care scânteia în ochii tatălui ei. Și maică-sa? Simțea cum i se pune un nod în gât, iar picioarele păreau a refuza să urmeze drumul numai amintindu-și-o, ca și cum fugind de ea ar fi trădat-o. De mii de ori se gândi să se întoarcă, să se predea, s-o caute și să se arunce în brațele ei... Dar nu îndrăznea.

Când soarele era prea puternic sau se lăsa noaptea, căutau un loc unde să se refugieze. Îmbucau carne sărată de porc, luau câteva înghițituri de apă caldă și fumau trabucurile pe care Caridad le ținea în bocceaua ei. Apoi, învinsă de căldură, fata plângea în tăcere; celelalte două îi respectau durerea.

– Se pare că fray Joaquín avea dreptate: pământurile astea nu

puteau fi decât lucrătura diavolului, observă cu lehamite la sfârșitul acelei zile, arătând spre un smochin singuratic care se profila în lumina asfințitului.

Din urmă, bătrâna mormăi.

– Fato, diavolul ne-a înșelat: s-a reîntrupat în călugărul care-a reușit să ne arunce pe drumuri. De-ar putrezi popa ăla blestemat!

Fata nu răspunse; iuțise pasul. Caridad, în urma ei, șovăi și se întoarse spre tămăduitoare: șchiopăta gârbovită, blestemând în barbă la fiecare pas. O așteptă.

Istovită de strădanie, baba Maria ajunse cu greu lângă ea, se opri cu o văitătură exagerată și înclină capul. Privi în sus, spre pălăria roasă de paie cu care se acoperea Caridad.

– Negroso, cu tufa aia de păr pe care-o ai în creștet nu știi la ce-ți trebuie o pălărie.

Caridad se descoperi și ținu pălăria dinaintea rochiei cenușii din pânză grosolană, lângă boccea.

– Cât de neagră ești! exclamă tămăduitoarea. Și pe tine te-a trimis diavolul?

– Nu, se grăbi să tăgăduiască ea, cu spaima zugrăvită pe chip.

Bătrâna își îngădui o expresie tristă, văzând o asemenea naivitate.

– Sigur că nu, încercă s-o liniștească. Ajută-mă.

Maria dădu să-i întindă mâna, dar Caridad își puse înapoi pălăria pe cap și, înainte ca cealaltă să apuce să protesteze, o luă pe sus, o ținu în brațe ca pe o copiliță și reluă mersul în urma unei Milagros care se îndepărtase simțitor de ele.

– Oare diavolul te-ar duce în spinare? o întrebă Caridad zâmbind.

Baba Maria încuviință, mulțumită.

– Nu este o lectică, în stilul marilor doamne sevillane, zise bătrâna dezmeticindu-se după muștrarea lui Caridad, își trecuse brațul peste umerii ei și chiar găsisese o poziție comodă, dar merge. Mulțam, negroso, și cum ar zice călugărul ăla de ne-a tras pe sfoară, Dumnezeu să te răsplătească.

Țiganca sporovăi în continuare. Se plânse de picioarele ei, de bătrânețe, de călugăr și de diavol, de spanioli și de pământurile acelea aspre și părăginite, până ce Caridad se opri la câțiva pași de un smochin. Maria simți cum i se încordează brațele.

– Ce...

Privi spre copac și tăcu: în lumina sângerie care se revârsa

peste câmpie, silueta lui Milagros se zărea în fața alteia, mai înaltă decât ea, cea a unui bărbat, fără îndoială, care o apuca de umeri și o scutura.

– Lasă-mă jos, negreso. Încetișor, îi șopti, căutând cosorul în buzunarul șorțului. Te-ai bătut vreodată? adăugă, deja pe picioarele ei, ținând cuțitul în mână.

– Nu, răspunse Caridad. Se bătuse? Îi veniră în minte dățile în care fusese silită să apere de ceilalți sclavi tainul de tutun sau porția ei de terci cu pește pe care le primeau zilnic: simple ciorovăieli între niște nenorociți lihniți de foame. Nu, repetă, nu m-am bătut niciodată.

– Ei bine, e timpul să o faci, îi zise cealaltă, întinzându-i cuțitul. Eu nu mai am nici puterea, nici vârsta pentru asemenea treburi, înfige-i-l într-un ochi, dacă e nevoie, dar să nu se atingă de copilă.

Dintr-odată, Caridad se trezi cu arma în mână.

– Grăbește-te, negresă afurisită! zbieră bătrâna, arătând cu gesturi pripite spre bărbat, care o trăsese spre el pe fată.

Caridad șovăi. Să i-l înfigă într-un ochi? Niciodată... Dar Milagros avea nevoie de ea! Dădu să facă un pas, când țipătul Mariei o făcu pe fată să le observe prezența. Atunci se îndepărtă de bărbat, ridică o mână și le salută, agitând-o în aer.

– Așteaptă! se răzgândi tămăduitoarea, văzând gestul netulburat al fetei. Poate n-are să fie azi ziua în care să trebuiască să-ți arăți curajul, tărăgână ultimele cuvinte.

Era țigan și se numea Domingo Pena, fierar ambulant din portul Santa Maria, una dintre așezările unde fuseseră arestați cei mai mulți țigani. De vreo două săptămâni, potcovea cai și catări și repara unelte de arat în Andévalo.

– Cu excepția așezărilor mari, care-s puține, lămuri țiganul, pe când ședeau cu toții sub frunzele mari ale smochinului, în celelalte locuri fierarii au dispărut, deși e nevoie de ei pentru munca câmpului, adăugă arătând spre uneltele sale: o nicovală mică, niște foaie vechi din piele de vițel, niște clești, vreo două ciocane și câteva potcoave vechi.

Tămăduitoarea îl privea în continuare cu o oarecare neîncredere.

– Ce-ți făcea bărbatul ăla? o dojenise în șoaptă pe Milagros, de îndată ce se apropiase.

– Mă îmbrățișa! se apăară fata. E de ceva vreme în Andévalo și nu știa nimic despre întemnițarea alor noștri. Plângea soarta

nevastei și a copiilor lui.

– Chiar și așa, nu te lăsa strânsă în brațe. Nu-i nevoie. Să plângă pe alt umăr.

Milagros acceptă dojana și încuviință, cu capul plecat.

Sub smochin, Domingo le puse întrebări despre întemnițarea țiganilor. Deși vorbeau în *caló*, graiul țiganilor pe care Caridad începuse să-l priceapă în țigănime, îi atraseră atenția gesturile de disperare și tulburarea care se deslușeau pe fața aceluia bărbat, pe cât de uscat, pe atât de vânos, cu brațe puternice de făurar și vene lungi care se umflau din pricina încordării. Domingo lăsase în urmă trei băieți de peste șapte ani, vârstă la care, din câte tocmai îi spusese femeile, aveau să fie despărțiți de maică-sa și trimiși la muncă silnică. Juan, zise cu un fir de voce, iar Maria și Milagros îl lăsară să vorbească, măhnite, cel mai mic dintre ei, un flăcăuș viov. Îi plăcea să bată pe nicovală resturi de fier și uneori chiar tărăgăna ceva care aducea a *martinete*, în ritmul ciocanului. Francisco, de zece, introvertit, dar inteligent, precaut, întotdeauna atent la toate; și cel mai mare, Ambrosio, cu doar un an mai în vârstă decât fratele său. Vocea i se frânse. Copilul căzuse de pe o stâncă și, ca urmare, rămăsese cu picioarele strâmbe. Și pe Ambrosio îl despărțiseră de maică-sa pentru a-l trimite la muncă silnică în arsenale? Nici bătrâna, nici fata nu îndrăzniră să răspundă, dar Domingo stărui, rătăcit, și repetă întrebarea: oare au fost în stare de așa ceva? Când tăcerea îi răspunse din nou, își acoperi fața cu mâinile și izbucni în plâns. Plânse dinaintea femeilor fără a încerca să-și ascundă slăbiciunea. Răcni spre cerul deja înstelat, iar urletele lui de durere sfâșiară aerul cald care-i învăluia.

– O să mă predau, le vesti Domingo în zorii zilei următoare. Nu se vedea în stare să străbată așezări pentru a bate în continuare fierul în schimbul unui gologan amărât, știind că în același timp micuții lui probabil sufereau. Avea să-i caute și avea să se predea.

Caridad simți hotărârea în tonul vocii și în atitudinea țiganului.

– Eu nu știu dacă să fac asta, recunosc Milagros.

Pe baba Maria n-o surprinse mărturisirea: o presimțea. Patru zile în care plânse neîncetat din cauza arestării părinților erau prea mult pentru fată. O auzise noaptea, când credea că celelalte dorm; deslușise hohotele ei înăbușite în timpul lungilor ceasuri ale zilei în care se fereau de căldură și băgase de seamă, umblând în

urma ei, cum îi tremurau umerii și i se înfiora trupul. Și nu era vorba de disperare sau de durerea implacabilă pricinuite de moartea unei ființe dragi, își spunea bătrâna; suferința din pricina despărțirii avea leac: să se predea.

– Nu fac altceva decât să mă gândesc, vru să adauge Milagros, înainte ca fierarul s-o întrerupă.

– Nu face asta, fato, îi zise țiganul. Eu n-aș vrea ca fiii mei să se predea. Sunt sigur că nici părinții tăi nu vor. Păzește-ți libertatea și trăiește; e cel mai bun lucru pe care-l poți face pentru ei.

– Să trăiesc? Milagros cuprinse cu un gest al mâinii întinderile aride care amenințau să le pârjolească tălpile încă o zi.

– Părăsiți Andévalo și coborâți pe coastă, spre șes...

– O să fim săltate! se împotrivi fata.

– Ce-am putea face acolo? interveni bătrâna, interesată.

– Acolo o să dați peste țigani. E posibil ca regele să-i fi arestat pe cei care locuiau în sate sau orașe, dar sunt mult mai mulți cei care bat drumurile; pe aceia nu i-or fi găsit. Mai sunt și alții așezați în sate unde nu se îngăduia șederea țiganilor, toți aceștia trebuie să fi părăsit locurile cu pricina. E șes, știu. E o zonă mai bogată decât Andévalo.

– Ne îndreptăm spre Barrancos.

Țiganul își arcui sprâncenele spre Milagros.

– Pentru ce?

– Sperăm să ne întâlnim acolo cu bunicul meu.

Maria asculta cu jumătate de ureche. Rămăsese răzămăniță și la șes, iar Domingo știa unde. Asta-și dorise de-a lungul acelor zile pe drum: să se întâlnească cu ai săi. În ciuda hotărârii luate în Triana, bătrâna șovăia să meargă la Barrancos. Avusese la dispoziție patru zile lungi pentru a medita asupra acestei chestiuni: Melchor putea să nu se arate sau să întârzie, ceea ce le lăsa la fel de singure dinaintea primejdiilor care le pândeau.

– Doar sperați? Nu sunteți sigure? se arătă surprins bărbatul. Apoi o privi pe Milagros din cap până-n picioare, clătină din cap și se întoarse spre bătrână. E un sat de contrabandiști. Barrancos se află printre hârtoape, izolat cu desăvârșire. Vă dați seama în ce vă vârați? Își însoți întrebarea arătând cu un gest grăitor spre Milagros și spre Caridad, care se ținea deoparte. O țigancă frumoasă, atrăgătoare, tânără, fecioară și o negresă trupeșă. N-o să rezistați nici două zile. Ce zic? Nici două ceasuri!

Preț de câteva clipe, toți patru ascultară ceea ce părea a fi

trosnetul pământului uscat din jurul lor.

– Are dreptate, spuse bătrâna în cele din urmă.

– Ce vreți să spuneți? sări fata, prevăzând intențiile Mariei. Bunicul...

– Bunicul tău e țigan, o întrerupse aceasta. Melchor i-ar căuta pe ai săi. Dacă trimitem veste printre ai noștri, într-o bună zi o să-l găsim sau o să ne găsească el. Dar nu trebuie să ne ducem în satul ăla, fato.

„Să nu se mai ascundă ca o muiere speriată.” Cu luni înainte de marea întemnițare, batjocura îi chinui pașii lui Melchor, după ce se torturase slobozind vaietul său de galeră în fața capelei deschise a Fecioarei marinarilor din Triana. Apăsător de mustura tăcută a unchiului Basilio din pricina morții nepotului său, Dionisio, și mai ales de grimasa disprețuitoare a fiicei sale, Ana, însemnată cu foc în conștiința sa, țiganul se îndreptă spre hotarul cu Portugalia; acolo avea să dea peste Grăsan când contrabandistul nici n-ar fi bănuț și atunci... Melchor scuipă. Atunci avea să se vadă cine-i muierea speriată! Avea să-l ucidă ca pe un câine ce era, avea să-i reteze capul sau testiculele, sau poate o mână, orice i-ar fi putut oferi public unchiului Basilio spre repararea jignirii.

Pe drum, ocoli hanuri și sate, cu excepția unuia în care se opri atât cât era nevoie pentru a cumpăra ceva de mâncare și tutun, blestemându-și soarta fiindcă trebuia să-l plătească, într-o dugheană unde, la porunca regelui, se vindea la a zecea parte din preț, cum se întâmpla în toate acele așezări unde nu era folositor să deschizi o dugheană de tutun. Petrecu sub cerul liber cele trei nopți care se scurseră până ajunse în capitala ținutului Aracena, aflată la poalele munților Sierra Morena. Melchor cunoștea așezarea: fusese acolo de multe ori. La vreo patru leghe depărtare se afla Jabugo, loc unde se încărcă tutunul de contrabandă, și la șapte leghe, hotarul cu Portugalia, cu satele Barrancos și Serpa, centre ale comerțului ilegal. Aracena, aflată sub stăpânirea contelui de Altamira, număra șase mii de locuitori, care se înșirau de-a lungul a vreo douăzeci de ulițe risipite la poalele ruinelor unui castel impunător care domina orașul; patru piețe, parohia Asunción, neterminată, în ciuda eforturilor sătenilor, câteva schituri și patru mănăstiri, două de călugări și două de călugărițe.

Țiganul simți frigul muntelui; acolo, primăvara nu avea aceleași

temperaturi ca în Triana, iar el umbla fără tunică lui azurie, care luase urma lucrurilor tânărului Dionisio în rugul aprins la îngropăciunea lui. În fiecare sâmbătă se ținea iarmaroc, mai cu seamă târg de grâne. Țăranii veniți din Extremadura profitau de prilej pentru a vinde grâne într-un loc unde acestea aproape că nu se cultivau. Avea să găsească un veston sau vreo tunică? Deși cu greu ar fi găsit una ca aceea pe care o sacrificase pentru băiat... Sau pentru el? „E joi”, îi răspunse un localnic. Avea să aștepte până sâmbătă. N-avea intenția să rămână în așezare; era întru câtva îndepărtată de drumul tutunului. Își îndreptă pașii spre un han mic pe care-l cunoștea și pe al cărui hangiu îl știa drept om rezervat. Nu voia nici ca prezența lui pe acolo să fie știută și să ajungă la urechile Grăsanului sau la ale oamenilor săi.

– Melchor, îi dădu binețe hangiuul, văzându-și în continuare de treburi.

– Care Melchor? întrebă el. Hangiuul se mărgini să mijească ochii preț de-o clipă. N-am văzut pe nimeni cu numele Melchor. Tu?

– Nici eu.

– Asta-i bine. E liberă odaia din dos?

– Da.

– Adă-mi de mâncare și de băut.

Țiganul îi dădu o monedă, îndeajuns cât să acopere cheltuielile și tăcerea, și se închise în odăița pe care hangiuul le-o oferea puștinilor săi oaspeți. Fumă, mănca și bău. Fumă din nou și bău până ce amintirile și vinovăția se destrămară în niște pete neclare și fără legătură între ele. Încercă să doarmă, dar nu reuși. Bău și mai mult.

Zorile care se strecurară pe singura ferestruică a încăperii îl surprinseră umilit și înțepenit de frig, așezat pe podea, cu spatele lipit de perete, la picioarele patului mizerabil. Întinse mâna spre clondirul de vin de lângă el: gol. Încercă să strige, ca să mai ceară vin, dar nu-i ieși decât un găjâit surd care-i zgârie gâtulejul. Încercă să înghită în sec; avea gura uscată, așa că se ridică cum putu și se duse la han, încă închis mușteriiilor, de unde își procură încă un clondir de vin, după care se întoarse în odaie. În picioare, după prima dușcă, nesățioasă și lungă, fu scuturat de o succesiune de icnituri. Și pe când stomacul i se supunea pedepsei, se lăsă să alunece cu spatele lipit de perete, ajungând în același loc în care se deșteptase. Sâmbăta, după ce lăsase ceasurile să treacă bând și fumând, fugind de sine însuși, fără a se atinge de mâncarea pe

care i-o aducea hangiul, îl surprinse cu o singură frământare chinuitoare în minte, sufocată până la răzbunare de vinul aspru de munte: să cumpere cea mai bună tunică pe care-o putea găsi la iarmarocul din Aracena.

Piaza Alta fierbea de țărani sosiți din Extremadura, de dincolo de munți, care ofereau grâul, orzul și ovăzul necultivate acolo. Printre ei, oameni veniți de prin satele învecinate își vesteau mărfurile.

Vânzoleala îl năuci. Murdar și cu ochii injectați, Melchor mergea pe lângă clădirea consiliului comunal și băgă de seamă că nu avea pasul care să-i îngăduie să se afle în satul acela sau în oricare altul; n-avusese băgarea de seamă să ia la el una dintre țidulele false pe care le avea. Cu ochii uscați, se sili să se uite în fața clădirii consiliului municipal, de cealaltă parte a pieței, spre parohia Asunción, care era la fel ca întotdeauna, neisprăvită, cu temelia coloanelor și zidurilor trosnind în voia intemperțiilor, la înălțimi diferite, asemenea unor dinți ascuțiți care înconjurau cele două nave și jumătate ce fuseseră terminate și erau folosite pentru cult. Era așa de mai bine de un veac. Cum să fie poprit într-un sat unde nu erau în stare să isprăvească biserica? Cu mâna deasupra ochilor, pentru a se feri de soare, privi împrejur, spre diferitele lădoaie și tarabe la care se neguța și spre oamenii care roiau printre ele. Adia o boare răcoroasă. Zări lădoaia unui negustor de haine vechi și se îndreptă spre el: straie purtate, închise la culoare și cârpite de nenumărate ori, veșminte de păstori și căprari. Răscolii printre ele fără prea multă convingere; orice de culoare albastră, roșie sau galbenă, cu fireturi aurite sau argintate i-ar fi sărit în ochi.

– Ce cauți? îl întrebă negustorul de haine vechi, care băgase de seamă că Melchor era țigan după cerceii din urechi și nădragii tiviți cu fir aurit.

Melchor ridică spre negustor chipul său oacheș și brăzdat de riduri.

– O tunică de soi, roșie sau albastră, ceva ce se pare că n-ai.

– În cazul ăsta, fă loc, îl zori negustorul de haine vechi, cu un gest disprețuitor al mâinii.

Melchor suspină. Disprețul îl trezi din mahmureala de două zile pricinuită de vinul aspru și puternic pe care-l dăduse pe gât, nestăvilat.

– Ar trebui să ai ce-mi dolesc.

O spuse pe un ton scăzut și grav, înfigându-și privirea de țigan în ochii omului, care cedă primul și plecă privirea; putea striga după ajutor sau chema un alguazil, dar cine-l încredința că nu mai erau și alți țigani și că n-aveau să caute răzbunare mai apoi? Întotdeauna umblau împreună!

– Eu... Nu, se bălbâi.

– Și ce poftești atât de mult de-l ameninți pe bietul om?

Întrebarea fu rostită în spatele lui Melchor. Voce de femeie. Țiganul nu se clinti, încercând să deslușească în expresia negustorului de haine vechi ceva care să-i dezvăluie ce anume se putea afla în spatele lui. Printre culorile înguste dintre tarabe se preumbla multă lume. O singură femeie? Mai mulți oameni? Un alguazil? Negustorul de haine vechi nu păru să se liniștească; probabil o singură femeie, însă îndrăzneată, se gândi Melchor, înainte să se întoarcă și să răspundă:

– Respect. Asta vreau.

Era scundă și zdravănă. Față pârjolită de soare și păr încăruntit, răsărind de sub o basma. Melchor îi dădu vreo cincizeci de ani, aceiași pe care păreau să-i aibă și straietele sale ponosite. Pe brațul drept ducea un coș cu grâne cumpărate la piață.

– Nu exagera! exclamă femeia. Voi, țig... Bărbații, se corectă, sunteți tot mai mofturoși. Casimiro n-a vrut să te jignească. Vremurile-s grele. Nu-i așa, Casi?

Dar Melchor nu-i dădu atenție. Obrăznicia femeii îi plăcu. Și avea niște sâni generoși, se gândi, privindu-i fără pic de rușine.

– Tocmai tu vorbești de respect? îl muștră ea, văzându-i nerușinarea. Cu toate acestea, zâmbetul care i se schiță pe buze nu-i însoțea cuvintele.

– Ce respect îi mai mare decât a admira ce ne dăruiește bunul Dumnezeu?

– Dumnezeu? i-o întoarse femeia, privindu-și sâni. Pe ăștia-i ofer doar eu, Dumnezeu n-are nimic a face. Sunt ai mei și fac ce vreau cu ei.

Melchor slobozi un hohot de râs. Negustorul de haine vechi vedea lumea trecând, dar nimeni nu se apropia de lada dinaintea căreia stăteau cei doi. Deschise brațele și făcu un gest de a o zori pe femeie, însă ea era în continuare atentă la țigan, care-și frecă bărbia și apoi răspunse:

– Proastă treabă, atunci. Popii zic că Dumnezeu este foarte generos.

De data aceasta, rîse ea.

– Ce vrei? Suntem doar doi oameni... Singuratici? Melchor încuviință; femeia se gîndi o clipă și se strîmbă înainte de a-l măsura pe țigan cu privirea din cap pînă-n picioare. Tu și cu mine? Pînă și bunul Dumnezeu s-ar înspăimînta.

– Nicolasa, te rog, gemu negustorul de haine vechi, cerându-i să se îndepărteze de tarabă.

Melchor ridică un braț, poruncindu-i să tacă.

– Nicolasa, repetă, parcă propunându-și să-și amintească numele acela. Ei bine, dacă Dumnezeu e sperios, atunci diavolul fie cu noi.

– Tac! strigă ea, privind într-o parte și în alta, încercând să vadă dacă vorbele țiganului ajunseseră la urechile cuiva.

Casimiro profită pentru a-i implora încă o dată să plece.

– Cum de-ți trece prin cap să te încredințezi diavolului? șopti după ce ascultase rugămîntea negustorului de haine vechi și-l trăsese pe țigan departe de tarabă, pe cînd negustorul își vestea din nou straietele cu voce tare, ca și cum ar fi vrut să recâștige timpul irosit.

– Femeie, ca să fiu cu tine aș coborî în infern să-nchin un pahar de vin cu însuși Necuratul.

Nicolasa stătu locului, printre oameni, cu o expresie aiurită.

– Am fost curtată de multe ori...

– Nu mă îndoiesc, o întrerupse Melchor.

– Cînd eram tînră, mi-au fîgăduit soarele de pe cer, urmă ea, dar mai apoi am primit doar doi porci, mai mulți plozi care m-au părăsit și un soț care a hotărât să se ducă, se plînsese. Însă nimeni nu mi-a mai fîgăduit să se scoboare în infern pentru mine.

– Noi, țiganii, îl cunoaștem bine.

Nicolasa îl privi cu șiretenie.

– Slab ca parul, îl luă peste picior, mai ai altceva în afară de brațe și de picioare?

Melchor înclină capul. Ea-l imită.

– Bagă de seamă că diavolul m-a alungat din iad cînd a văzut ce nu-i nici brațe și nici picioare. Ea-l îmbrînci, cu un hohot de rîs. Așa-i! Ai auzit de mîdularul lui Lucifer? Ei bine, nu-i nimic asemuit cu...

– Baliverne! Asta rămîne de văzut! exclamă femeia, agățându-i-se de braț.

După ziua mării întemnițări, nenorocirea începu să facă ravagii printre țigani, care încă sperau să treacă peste ea, cum se întâmplase în atâtea alte dăți. În dimineața zilei de 16 august 1749, în jur de trei sute de țigani din Sevilla fură conduși de soldați de la închisoarea regală până la portul orașului. Acolo, prizoniți și ocărăți de mulțime, fură imbarcați pe șlepuri pentru a fi transportați pe Guadalquivir în aval spre arsenalul Carraca din Cádiz. În după-amiaza aceleiași zile, mai bine de cinci sute de femei și copiii lor minori plecară cu galere, chervane și căruțe străjuite de armată înspre fortăreața din Malaga, unde marchizul de Ensenada prevăzuse să fie întemnițați.

Același lucru se întâmpla în toată Spania: în jur de douăsprezece mii de țigani, ființe netrebnice și păgubitoare după spusele autorităților, fuseseră sălțați în timpul nefastei întemnițări de la sfârșitul lui iulie, cu un singur scop: stârpirea seminției lor. Bărbații și băieții de peste șapte ani erau trimiși la Carraca, dacă erau sevillani; la Cartagena, înspre răsărit, sau la Ferrol, în ținutul Galiciei; alții erau trimiși la minele din Almadén, pentru a fi folosiți la extragerea argintului-viu cu care se trata argintul din Indii. Femeile și copiii mici erau mutați la Malaga sau la Valencia, în castelele din Oliva și Gandía: femeile erau socotite chiar mai primejdioase decât bărbații: „Se va purcede cu mare băgare de seamă – glăsuia ordinul din iunie 1749 – spre a prinde și întemnița muierile, fiind foarte prielnică strădania întru această rânduială, ce are atâta însemnătate pentru tihna regatului.”

Toți oamenii aceia erau doar o parte din comunitatea țigănească din Spania, anume tocmai acea care depusese cele mai mari strădanii pentru a se amesteca cu spaniolii și pentru a-și însuși cultura acestora. Într-adevăr, originari din Indii, țiganii sosiseră în Europa în secolul al XIV-lea, unii prin Caucaz și Rusia, alții prin Grecia, străbătând Balcanii sau venind chiar pe coasta mediteraneană a Africii, în Spania au ajuns la finele secolului al XIV-lea sub forma unor cete nomade exotice, ale căror căpetenii își ziceau conți sau duci ai „micului Egipt”, și care incredințau pe toată lumea că se află în pelerinaj, iar ca mărturie aduceau înscrisuri de prezentare din partea papei și din partea feluriților

regi și nobili. La început, au fost bine primiți, seniorii ale căror domenii le străbăteau îi primeau cu brațele deschise și le cheazășiau siguranța, dar situația aceasta a durat puțin. Regii catolici au impus primul decret împotriva celor care pe vremea aceea erau numiți „egipeți”: erau siliți să părăsească regatul în șaizeci de zile dacă nu aveau meserie știută sau dacă nu se aflau în slujba unor seniori feudali. Biciuirea, retezarea urechilor, destărarea și robia au fost pedepsele alese pentru aceia care nu se supuneau decretului regal. De-a lungul secolului al XVI-lea a fost nevoie să se repete decretele; țiganii cei șireți nu se supuneau poruncilor regale, dragostea lor de libertate și de neatarnare depășea orice piedică. Încăpățânarea acelor neamuri de a-și păstra forma atavică de viață i-a împins pe monarhi, unul după altul, să dicteze noi și numeroase legi prin intermediul cărora își propuneau să-i controleze: le-au interzis graiul și straiile, nomadismul și chiar simplele deplasări, negoțul rușinos cu animale, fierăria și negustoria... Toate aceste legi și adăugirile de rigoare ce le-au urmat, dintre care multe se contraziceau, i-au avantajat pe țigani: zbirii din satele și din locurile prin care treceau sau în care locuiau nu știau pe care s-o aplice sau dacă trebuia aplicată vreuna. De asemenea, au vrut să stabilească locuri anume în care aceștia să se așeze și procedară întocmai: țiganii puteau locui și se puteau recenza doar în anumite așezări ale regatului. De aici, greșeala regelui Ferdinand al VI-lea și a marchizului de Ensenada: marea întemnițare din iulie 1749 s-a abătut asupra țiganilor care se supuneau decretelor, locuiau în zonele prevăzute de către autorități și erau recenzați cum se cuvine. Nomazii sau transhumanții, cei care nu erau recenzați sau cei care locuiau în zone neîngăduite au scăpat de prigoana armatei.

În acea zi de 16 august 1749, Ana Vega strângea cu putere mâna unui mucos de vreo șase ani care se rătăcise în vânzoleală. Pe înserate, după ce bărbații porniseră spre Carraca în șlepuri, soldații se înfățișaseră cu vreo treizeci de căruțe la țarcul unde se aflau închise de mai bine de o lună și jumătate. În conformitate cu decretele care sileau satele și orașele din regat să aprovizioneze armata cu care și bagaje pentru transportul trupelor, armelor și munițiilor, căraușii cu spinarea sau cu animale de povară din Sevilla puseseră la dispoziția armatei mai multe care, opt dintre ele mari, cu patru roți, unele cu coviltir și trase de șase catări; restul erau căruțe și care cu două roți, trase de doi sau de patru catări. O

mulțime de curioși se învâlmășeau în zonă. Soldații se străduiră să le scoată pe țigănci și pe plozii acestora în rânduială din țarc, dar lucrurile se încurcară pe dată.

– Unde ne duceți? îi înfruntă una dintre ele pe soldați.

– Ce-o să faceți cu noi? întrebară altele.

– Și bărbații noștri?

– Copiilor mei le e foame!

Soldații nu răspundeau. Din afara țarcului, adunați sub o acoperitoare simplă sprijinită pe pari, oamenii le ocărau. Ana se trezi îmbrâncită: femeile se împingeau unele în altele.

– N-o să ne scoateți de aici!

– Dreptate! N-am făptuit nicio nelegiuire!

– Și bărbații noștri? Ce-ați făcut cu ei?

– Și copiii noștri?

În afara țarcului, țipetele se întetiră. Soldații se priviră întrebători unii pe alții, căprarii pe sergenți, iar aceștia pe căpitan.

– În care! porunci căpitanul. Urcați-le în care!

Plodul de șase ani era agățat de piciorul Anei când soldații o îmbrânciră spre celelalte femei, înghiontind-o cu mâinile și cu patul puștii. Se înstăpâni o neorânduială deplină. Ana o ajută pe o bătrână căzută să se ridice.

– Al cui e plodul ăsta? repeta, strigând.

Băgă de seamă un grup de soldați care le împingeau afară din țarc pe Rosario, Maria, Dolores și altele dintre prietenele lui Milagros; ele încercau să-și ferească cu brațele tinere trupurile pe care nu mai reușeau să le acopere zdrențele rămase după o jumătate de lună de întemnițare într-un țarc: înghesuite, fără apă, dormind peste nenumărate straturi de balegă uscată. Un soldat o înșfăcă pe Rosario de bluză și trase de ea cu putere. Bluza se sfâșie și rămase în mâinile soldatului, care se uită la ea nevenindu-i să creadă și apoi izbucni în hohote de râs, pe când oamenii fluierau și aplaudau la vederea fugară a sânilor rotunzi ai fetei.

Ana, orbită de furie, dădu să se năpustească asupra soldatului, dar nu reuși decât să-l târască pe jos pe mucosul agățat de piciorul ei; uitase de el. Soldatul o observă și îi făcu semn, autoritar, să iasă din țarc. Mai rămâneau puține femei în interior. Țiganca se supuse. Carele, așezate într-un șir lung și vegheate de armată pentru a împiedica mulțimea să se arunce asupra lor, erau deja pline ochi. Straietele pestrițe ale țigăncilor păreau să-și fi

pierdut strălucirea, în ciuda soarelui puternic al lui gustar; toate fuseseră despuiate de bijuteriile și mărgelile cu care se împodobeau; chiar și panglicile de la rochii le dispăruseră. Plânsete, vaiere, strigăte și rugăminți răsăreau de pe buzele femeilor și ale copiilor lor mici. Anei i se înmuiară picioarele; ce viitor sumbru le aștepta?

– Al cui e...? începu să strige. Dar tăcu și strânse mâna copilului; era o strădanie zadarnică.

– Urcă în car! strigară, împingând-o cu o pușcă de-a curmezișul peste spinare.

Să urce în car? Se întoarse încet și dădu cu ochii de un flăcăuș imberb cu peruca albă așezată strâmb. Îl măsură cu privirea din cap până-n picioare.

– Tutun! strigă dintr-odată. Îți vând tutun la preț bun! adăugă, prefăcându-se a căuta printre fuste. Din ăl mai bun!

Flăcăul bâigui ceva și clătină naiv din cap.

– Tutun! urlă atunci Ana spre mulțime, prefăcându-se că fumează un trabuc.

În spatele ei, țigăncile suite în car își înăbușiră hohotele de plâns.

Apoi zâmbi, de parcă sângele ar fi pornit din nou să-i curgă prin vine, când una dintre femeile aflate în care se alătură pantomimei.

– Zic norocul! Citesc liniile din palmă! Vrei să-ți citesc în palmă, voinicile?

Din căruță în căruță, țigăncile începură să se dezmeticească.

– Pomană!

– Coșărci! Vrei o coșarcă, marchiză? o întrebă o țigancă pe o matroană imensă care urmărea scena prostită, la fel ca bărbatul uscățiv care-o însoțea. O să-ți poți duce bărbatul în ea!

Oamenii izbucniră în hohote de râs.

Puțin câte puțin, femeii și copiii preschimbară hohotele de plâns în zarvă. Ana-i făcu semn cu ochiul tânărului soldat.

– O să fumăm altă dată, îi spuse, înainte să se întoarcă și să-l salte pe micuț în ultimul dintre care. Apoi, când căpitanul dădu poruncă să pornească la drum, se urcă și ea.

Alături de Ana, în car, Basilia Monge oferea mulțimii gogoși închipuie.

– Aduceți tingirea și aluatul, striga către soldații călare care încheiau procesiunea, că osânda de fript o scot din burdihanul sergentului!

Ana Vega nu dădu atenție hohotelor de răs ale soldaților și indignării sergentului, ci se lăsă pe vine la înălțimea copilului pe care-l tot târâse după ea.

– Cum te cheamă, mititelule? îl întrebă, pe când încerca să-i curețe cu degetele înmuiate în salivă urmele de murdărie care-i brăzdau chipul din pricina unor lacrimi cărora nici nu avusese răgaz să le dea atenție.

Caravana de copii și de femei ajunse la Sevilla în aproape o săptămână. Drumul de țară desfundat care se îndrepta spre sud le expuse la batjocura autorităților și a locuitorilor din El Arahâl, Puebla de Cazalla, Osuna, Alora, Cártama, înainte de a ajunge la faimosul oraș de pe țărmurile Mediteranei. Regele hotărâse ca spezele cu merindele și strămutarea țiganilor să fie acoperite cu ce se obținea din vânzarea lucrurilor acestora, dar nu fusese timp să le scoată la mezat, iar prefectii și juzii refuzară să procure, pe socoteala unui rege care cu greu le-ar fi dat banii aceia înapoi, mai mult decât strictul necesar pentru ca țigăncile să nu-și dea duhul în jurisdicțiile lor și să le aducă necazuri; drept urmare, foamea făcu ravagii printre femei, care fură silite să se uite, lipsite de apărare, cum soldații le furau porțiile și care, mai mult, păstrau puținul rămas pentru hrănirea copiilor.

În prima noapte, Ana străbătu șirul de căruțe în căutarea mamei lui Francisco, căci așa se numea copilul, pe care o întâlni făcând același drum ca ea, dar în sens contrar, întrebând din căruță în căruță de micuțul ei. Era o țigancă din Sevilla care, pentru o clipă, uită cât de disperată era situația și-și primi copilul cu brațele deschise. Apoi, strângându-l în brațe, se uită la Ana.

– Mulțumesc!

– Ana, se prezentă ea. Ana Vega.

– Manuela Sánchez, spuse cealaltă.

– E băiat bun, zise Ana ciufulind părul murdar al lui Francisco, și cântă foarte bine.

Ana îl distrase cu cântece de-a lungul nesfârșitei și incomodei zilei petrecute în car.

– Da, la fel ca taică-său.

Zâmbetul Manuelei dispăru. Ana și-o închipui gândindu-se la bărbatul ei. Și José? Simți din nou necazul care-o urmărise de-a lungul zilelor de întemnițare în țarcul păstorului, împresurată de vaierele și plânsetele neconținute ale țigăncilor despărțite de soții

lor. Ea... Ochii nu i se umpleau de lacrimi când se gândea la José. Ce se alesese de viața ei? Unde rămăsese dragostea pe care, odată, crezuse că i-o poartă bărbatului ei? Doar Milagros îi mai lega. Strânse din buze. Măcar fata era liberă. Era singura ei consolare, restul conta prea puțin, dacă măcar copila ei era liberă. Se îndreptă. Trebuia să lupte! Regele-i răpise tatăl în copilărie; condamnarea la galere o băgase pe maică-sa în groapa, iar acum, alt rege îi răpea propria libertate. Nu era dispusă să se supună, să se roage și să implore, să se târască în fața spaniolilor, popilor și călugărilor cum făcuse împreună cu mama ei când era doar o copilă! Nu! N-avea să facă așa ceva. Timpul sau moartea aveau să îndrepte lucrurile.

– Arată-ne cum cânti, Francisco, îi ceru atunci, spre surprinderea Manuelei.

Ana începu să bată ușor din palme, cu degetele desfăcute și încordate.

– Cântă, fiule, îl îndemnă cu duioșie și maică-sa.

Copilul se simți observat și, cu privirea înfiptă în pământ și degetele picioarelor desculțe jucându-se în nisip, începu să îngâne cântecele cu care luptaseră împotriva apăsării călătoriei. Ana bătut din palme cu putere.

– Zi-i, Francisco! îl îndemnă maică-sa cu vocea gătuită și lacrimi în ochi.

Țigăncile se apropiară, treptat, dar nimeni nu îndrăzni să-l întrerupă pe micuț, nici măcar să-l însoțească cu *jaleos*. Nu răsunau chitare sau castaniete, n-aveau nici măcar o dairea amărâtă, se auzeau doar bătăile din palme ale Anei și murmurul printre dinți al micuțului, care șovăi totuși când ridică privirea și întâlni chipul mamei scăldat în lacrimi.

– Ca tătâne-tău, copile, cântă ca el, îl rugă ea.

Și Francisco prinse a cânta *a palo seco*, cu un timbru de copil, ascuțit, lungind vocalele până când trebuia să tragă aer în piept, la fel cum făcea taică-său, la fel ca atunci când cânta cu el. Dar acolo nimeni nu zâmbea, nimeni nu-l însoțea cu *jaleos*, nimeni nu dansa; micuțul se trezi înconjurat de femei cu capul plecat, plânse, care își strângeau copiii la piept în lumina palidă a asfințitului, parcă temându-se că și pe ei aveau să li-i răpească. Când una dintre aceste țigănci se prăbuși în genunchi, acoperindu-și fața cu mâinile, vocea lui Francisco se stinse încetul cu încetul până se frânse de tot, moment în care se aruncă în brațele maică-sii.

– Foarte bine, îl răsplăti ea, strângându-l în brațe.

Ana bătea în continuare din palme.

– Bravo! îl laudă cineva din grupul de țigănci, cu o șoaptă ostenită.

Approape niciuna nu se clinti. În răstimpul scurt în care cântase, Francisco le purtase înapoi în casele lor, alături de soți, bunici, părinți, unchi, veri și copii; multe crezuseră că aud hohotele de râs ale copiilor mai mari de șapte ani care plecaseră cu bărbații.

Ana bătu și mai tare din palme.

– Cântați! le îndemnă. Cântați și dansați pentru soldații regelui Spaniei!

– Țiganco, îți bați joc de noi?

Întrebarea o surprinse pe Ana, care se întoarse și, la lumina focurilor, văzu chipul unui soldat ivindu-se pe deasupra carului.

– Nu, apucase să răspundă, când o piatră îl izbi cu putere pe soldat, direct în frunte.

Ana întoarse din nou capul și, în semiîntuneric, ceva mai departe, reuși s-o deslușească pe Trianera, care o necăji cu zâmbetul ei cinic, înainte de a azvârli a doua piatră. N-avu răgaz să se dezmeticească.

– Ne atacă! se auzi dinspre soldați.

Ana fu silită să se aplece pentru a se feri de potopul de pietre care se dezlănțui de îndată, printre ocări și țipete.

Soldații de gardă dădură alarma.

Manuela, ghemuită lângă Ana, zbiera ca îndrăcită, ba chiar și micuțul Francisco arunca cu pietre... Ana căută adăpost lângă un car atunci când soldații călare se strecurară printre care și îmbrânciră femeile, împrăștiindu-le pe unele, trântindu-le pe jos și călcându-le în picioare pe altele. Focurile de armă trase în aer de soldații care le împresurau înspăimântară majoritatea țigăncilor. Trecuseră abia câteva minute; fumul de la focurile de armă plutea încă în aer, când revolta fusese deja înăbușită.

Ana ascultă cu inima strânsă vaierele de durere și hohotele de plâns și întrezări umbrele copiilor și ale femeilor încercând să se ridice de pe jos sau șchiopătând dintr-o parte în alta, în căutarea radelor. Doar câte o ocară răzleață, de care acum soldații râdeau, mai amintea pricina acelei pedepse. Era o nebunie să sfidezi armata!

Întoarse capul s-o caute pe Trianera și-o văzu furișându-se cu

neobișnuită sprinteneală. Fugea. De ce...?

Răspunsul veni din urmă: niște brațe puternice o cuprinseră ca un clește.

– Asta a început, căpitane, auzi că spune soldatul, scuturând-o până ce o aduse în fața ofițerului care se apropiase, călare pe un cal care și acum sforăia agitat, din pricina poverii. Am auzit cum își râdea de noi și le îndemna pe celelalte să danseze pentru rege. Atunci au început să dea cu pietre.

– Nu...

– Taci, țiganco! Porunca dată de căpitan însoți lovitura în cap cu care soldatul care o ținea încercă să-i stăvilească explicațiile. Puneți-o în lanțuri și duceți-o la primul car.

– Blestematele! scrâșni ea, scuișând la picioarele calului.

Soldatul o lovi din nou. Ana se întoarse și se aruncă asupra lui, gata să-l muște. Săriră și alții în ajutorul primului, care se zbătea s-o înlăture. În cele din urmă, izbutiră s-o imobilizeze: o înșfăcă ră de brațe și de picioare, pe când ea urla și îi ocăra, scuișându-i. Straietele țigăncii se sfășiară din pricina zvârcolelilor, dezgolindu-i sânii și coapsele, și fu nevoie de patru soldați ca s-o târască până la primul dintre care.

În carul acela făcu restul călătoriei până la Malaga, numai cu pâine și apă, aproape goală, purtând cătușe la încheieturi și glezne, și acestea legate între ele printr-un lanț.

Nicolasa locuia la marginea satului Jabugo, la puțin mai mult de opt leghe de Barrancos. După ce merseră preț de aproape trei ore, timp în care vorbiră puțin și se doriră mult, Melchor clătină mulțumit din cap când ea-i arătă o bojdeucă singuratică în vârf de deal, de unde privirea putea cuprinde munții dimprejur: păduri pestrițe de stejari și castani se întâlneau cu o pădurice de ceri. Locul, se gândi Melchor de îndată ce-l văzu, îi putea oferi discreția pe care o căuta și era potrivit pentru a fi la curent și a afla de trecerea oricărui grup însemnat de contrabandiști înspre hotarul cu Portugalia.

Însoțiți de doi zăvozi care îi ieșiră în întâmpinare Nicolasei, urcară dealul până ce ajunseră la bojdeucă: o construcție scundă, circulară, din piatră, fără ferestre, cu o singură intrare, joasă și dreaptă, și un acoperiș în formă de con, din vreascuri și frunze așezate peste o împletitură din crengi. În interior nu se puteau face mai mult de patru pași în linie dreaptă.

– Bărbatul meu era porcar, începu să povestească Nicolasa, așezând grânele cumpărate în Aracena pe o băncuță de piatră, lângă vatră.

Melchor nu-i îngădui să continue; se lipi de ea pe la spate, o înconjură cu brațele și-i cuprinse sânii. Nicolasa încremeni și se înfiora la atingerea lui; trecuse multă vreme de când nu avusese relații cu un bărbat – espingola bărbatului ei, mereu la îndemână, convingea pe câți ar fi putut crede sau pretinde contrariul – și trecuse, de asemenea, mult timp de când nu se mai atingea în nopțile singuratică: pântecelul ei uscat, închipuirea ei nevolnică, inima ei amăgită. Făcuse o greșală poftindu-l? N-apucă să-și răspundă. Măinile țiganului îi străbăteau tot trupul. De câți ani nu se mai îngrijea de trupul ei? se muștră. Atunci auzi șoapte de pasiune, întretăiate de respirația iuțită a lui Melchor, și se surprinse potrivit și propria răsuflare la gâfăiturile acelea, abia simțite. Să fi fost aievea? O dorea! Țiganul nu se prefăcea. Se oprise la coapsele ei, aplecat peste ea, apăsându-le și mângâindu-le, plimbându-și mâinile până la pubis, pentru a le coborî din nou pe pulpe. Și pe măsură ce îndoielile începeau să se risipească, Nicolasa se lăsă în voia unor senzații uitate. „Mădularul dracului”,

zâmbi pentru sine, pe când apăsa și-și freca fesele mari de el. În cele din urmă, se întoarse și-l împinse spre salteaua de paie pe care-și irosise nopțile în ultimii ani.

– Cheamă-l pe diavol, țigane! aproape că țipă, când Melchor se prăbuși pe mindirul de paie.

– Ce zici?

– O să ai nevoie de ajutorul lui.

Nicolasa îngâna un cântec, pe când trebăluia în cotețul de porci, un țarc mititel aflat dindărătul bojdeucii. Avea patru scoafe bune de prăsilă și câțiva purcei de lapte pe care-i hrănea cu ghinde culese de pe pășuni, cu ierburi, rădăcini și fructe sălbatice. La fel ca mulți oameni din Jabugo și din împrejurimi, trăia de pe urma acelor animale, din șuncile și cărnurile lor, pe care le punea la sărat într-o șandrama ale cărei ferestre le închidea sau le deschidea, ca să pătrundă aerul de munte, după cum îi dicta experiența.

Pe când ea robotea, Melchor lăsa zilele să treacă, tolănit pe un scaun în pragul bojdeucii, fumând și încercând zadarnic să-i șperie pe cei doi zăvozi mari și lățoși care se încăpățâneau să stea lângă el, parcă vrând să-i mulțumească pentru schimbarea de dispoziție care se petrecuse în stăpâna lor. Țiganul îi privea încruntat. „Nu merge cu animalele astea”, își repeta, amintindu-și efectele pe care privirile lui mânioase le trezeau la oameni. Îi și mârâia, dar dulăii dădeau din coadă. Și când era sigur că Nicolasa nu putea vedea, mai scăpa câte-o lovitură de picior, ușor, ca să nu schelălăie, însă ei o luau ca pe o joacă. „Monștri nenorociți”, mormăia atunci, amintindu-și pumnul pe care-l primise de La Nicolasa prima dată când încercase să lovească unul din animale, zdravăn, cu piciorul.

– N-o să vezi niciun lup prin împrejurimi, se dezvinovățise mai apoi femeia. Dulăii aștia ne apără, pe mine și pe porci. Bagă de seamă să nu te porți urât cu ei.

Trăsăturile lui Melchor se înăspriseră, nu-l lovise niciodată o femeie. Dăduse să se burzuluiască, dar Nicolasa i-o luase înainte.

– Am nevoie de ei, adăugă, îndulcindu-și tonul, la fel de mult ca de mădularul tău drăcesc.

Femeia își duse mâna între picioarele bărbatului.

– Să nu mai faci asta niciodată, o preveni el.

– Ce? întrebă femeia cu voce mieroasă, scormonindu-i în

nădragi.

– Să nu mai ridici mâna la mine.

– Țigane, îi răspunsese cu același timbru al vocii, pe când băga de seamă cum mădularul lui Melchor începea să răspundă mângâierilor sale, dacă-mi mai bați dulăii, te omor. În clipa aceea, îi strânsese mai tare ouăle. E simplu: dacă nu vrei să-i îngădui, vezi-ți de drum.

Așezat în pragul bojdeucii, Melchor mai azvârli o dată cu piciorul în aer, gest pe care unul din zăvozi îl primi ridicându-se pe labele dinapoi și zvârcolindu-se. Nu încăpea îndoială că Nicolasa avea să ducă la bun sfârșit amenințarea. Îi plăcea de femeia aia. Nu era țigancă, dar avea firea unei femei hârsite în pustietatea munților... Iar în timpul nopții îi potolea poftele cu pasiunea aceea dezlănțuită pe care o presimțise de îndată ce o zărise, în fața tarabei negustorului de haine vechi. Unui singur lucru îi ducea lipsa: cântecelor lui Caridad pe întuneric, în tăcerea nopții. „E o femeie pe cinste, negresa.” în unele nopți și-o închipuia oferindu-i trupul, cum făcea Nicolasa, cerându-i tot mai mult, așa cum își dorise când se trezea cu ea în brațe în țigănime. În afară de cântecele acelea, pentru care renunțase să se bucure de Caridad, nu prea mai avea ce să ceară. Ba chiar ajunsese la o înțelegere cu Nicolasa, când aceasta-i ceruse să muncească.

– Câtă vreme mădularul dintre picioarele tale-și face treaba, se proțăpise dinaintea lui cu mâinile înfipite în șolduri, trupul meu nu-i pe bani. Dar mâncarea trebuie să ți-o câștigi.

Melchor o măsurase din priviri, ursuz: scundă, lată în șolduri și umeri, cu cărnuri exuberante și un chip murdar, care devenea simpatic atunci când zâmbea. Nicolasa îi îndură privirea.

– Io nu muncesc, muiere, se răsti el.

– Atunci, du-te de vânează lupi. În Aracena o să-ți dea dublu pentru fiecare lup pe care-l omori.

– Dacă vrei bani... Melchor scotoci la brâu până găsi punga unde ținea ce furase de la Grăsan. Uite, îi zise, aruncându-i un ban de aur pe care ea îl prinse din zbor. E de ajuns ca să-mi dai pace?

Nicolasa nu răspunse imediat. N-avusese niciodată o monedă de aur; o pipăia și-o încerca în dinți, să se încredințeze că nu e calpă.

– Da, zise în cele din urmă.

De atunci, Melchor fu liber să facă orice poftea. Unele zile și le

petrecea în pragul bojdeucii, bând vinul și fumând tutunul pe care i le aducea ea din Jabugo. Adesea, după ce termina cu porcii și cu restul treburilor, i se alătura și Nicolasa. Femeia se așeza pe jos – aveau doar un scaun – și-i respecta tăcerea, lăsându-și privirea să rătăcească peste un peisaj despre care cu greu își închipuia că ar fi putut s-o încânte din nou.

Alteori, când treceau câteva zile de când Nicolasa nu mai coborâse la Jabugo, Melchor pornea să cerceteze munții, pentru a se încredința singur dacă Grăsanul se apropia. Era singurul amănunt pe care i-l destăinuisese Nicolasei.

– De câte ori te duci în sat, îi spuse, află dacă se știe ceva de vreun grup însemnat de contrabandiști. Nu mă interesează cărăușii mărunți care trec hotarul sau fac cărăușie în Jabugo.

– De ce? întrebă ea.

Țiganul nu-i răspunse.

În felul acesta se scurseră restul primăverii și o parte din vară. Lui Melchor zilele începeau să i separe lungi. După primele săptămâni de pasiune, se înmulțiseră dățile în care Nicolasa îl respinsese cu aceeași vehemență cu care odinioară se arunca asupra lui.

Femeia își preschimbase înfocarea într-o atitudine drăgăstoasă, ca și cum ar fi socotit veșnică situația aceea care pentru țigan era trecătoare. De aceea, atunci când vestea despre întemnițarea țiganilor ajunsese în sat, Nicolasa hotărî să nu sufle o vorbă. Nu doar ca să-l apere, ci și fiindcă se temea, și pe bună dreptate, că acel țigan sadea avea să plece în căutarea alor săi dacă afla.

De câte ori ieșea în drum, Nicolasa îl privea cu o îngrijorare și o tulburare pe care nu se străduia să le ascundă și trimitea un dulău după el, însă Melchor nu se apropia de sat. Țiganul ajunsese să îngăduie tovărășia aceea care-l prevenea cu mărâituri aproape imperceptibile de prezența unui om sau a unei fiare pe poteci singuratice și cărări de munte.

Nicolasa îi dăruise o tunică veche din armată, cu epoleți și fireturi de aur, care mai păstra ceva din culoarea de la început. Melchor zâmbi recunoscător și emoționat, văzând tulburarea copilăroasă cu care ea-i întinsese haina; „Casimiro mi-a zis ce căutai la taraba lui de la iarmarocul din Aracena”, mărturisii, încercând să-și ascundă emoția în spatele unui chicotit forțat. Cei doi zăvozi îi urmăreau și-și plecau capetele dintr-o parte în alta. Melchor îmbracă haina, care îi venea foarte mare și-i atârna pe

umeri ca un sac, și se strâmbă aprobator, trăgând de revere și privindu-se. Ea îl rugă să se învârtă, să-l vadă în întregime. În noaptea aceea, Nicolasa-i căută trupul.

Dar timpul trecea, Nicolasa tăgăduia de fiecare dată când se întorcea din Jabugo, iar Melchor, care cunoștea rutele contrabandei, întâlnea doar câte o mână de cărăuși mărunți care transportau pe jos, la adăpostul nopții, mărfuri din Portugalia în Spania. „Unde ești, Grăsane?”, scrâșnea, bătând drumurile. Dulăul, lipit de piciorul lui, scotea un urlet prelung care sfâșia liniștea și se strecura printre copaci; erau multe dașile în care-l auzise pe stăpânul cel nou numindu-l pe Grăsan cu o ură care rănea chiar și pietrele. „Unde ești, stârpitură? O să vii. Pe diavol c-ai să vii! Și-n ziua aia...”

– Ți-am adus trabucuri, îl vesti Nicolasa la întoarcerea din Jabugo, aproape o săptămână mai târziu, întinzându-i o legătură de *papantes*, legate la un capăt cu firul acela roșu, specific: țigări de foi de mărime mijlocie, elaborate la fabrica de tutun din Sevilla, pe care fumătorii le socoteau a fi cele mai bune.

Vorbi cu privirea înfiptă în pământ. Melchor se încruntă și înșfăcă trabucurile de pe scaun, așezat în pragul bojdeucii. Nicolasa se pregătea să plece, când țiganul întrebă:

– Nu mai ai nimic să-mi zici?

Ea se opri.

– Nu, fu răspunsul ei.

De această dată nu izbuti să-și abată privirea de la ochii lui. Melchor băgă de seamă că avea ochii înlăcrimați.

– Unde sunt? întrebă.

O lacrimă strălucitoare se prelinse pe obrazul Nicolasei.

– În apropiere de Encinasola. În privința asta nu cutezase să mintă. Melchor îi ceruse să-i zică dacă afla ceva, așa că adăugă cu voce tremurătoare: Unii dintre cei de la Jabugo s-au dus să li se alăture.

– Când sunt așteptați în Encinasola?

– Într-o zi, cel mult două.

Împietrită dinaintea lui, cu picioarele lipite, mâinile înlănțuite peste pantece, cu vocea gătită și lacrimile șiroindu-i pe obraji, Nicolasa văzu cum se transformă bărbatul care îi schimbase viața: crețurile care-i străbăteau chipul se neteziră, iar sub sprâncenele încruntate, strălucirea din ochii lui de țigan păru să se ascută, ca tăișul unui jungher. Toate fanteziile de viitor cu care se jucase naiv

femeia în visurile ei se risipiră de îndată ce Melchor se ridică de pe scaun și trase de poalele tunicii lui galbene, cu privirea rătăcită, întreaga lui ființă pierdută.

– Ține dulăii cu tine, zise într-o șoaptă care Nicolasei i se păru un tunet. Apoi se scotoci la brâu și mai scoase o monedă de aur. N-am crezut niciodată că prima pe care ți-am dat-o are să fie de ajuns, adăugă. O apucă de-o mână, îi descleștă degetele, puse moneda în palmă și strânse pumnul la loc. Să nu te încrezi niciodată într-un țigan, femeie, adăugă, înainte de a-i întoarce spatele și de a purcede în jos pe deal.

Nicolasa nu vru să recunoască sfârșitul visurilor sale. În schimb, își aținti privirea împăienjenită la legăturica de *papantes* cu firele lor roșii, pe care Melchor o uitase pe scaun, în pragul bojdeucii.

Depindea de unde hotărau să petreacă noaptea. De la Encinasola la Barrancos erau aproape două leghe, iar Melchor știa că Grăsanul – dacă aceea era ceata lui – ar face tot posibilul să ajungă la Barrancos. Spre deosebire de ceea ce se petrecea în Spania, în Portugalia nu existau dughene de tutun. În țara lusitană, negoțul era arendat celui care se străduia cel mai mult pentru el de către arendași care, la rândul lor, deschideau două feluri de prăvălii: cele pentru negoț cu portughezii și cele destinate contrabandei cu spaniolii. Melchor își aminti clădirea cea mare din Barrancos, cu magazii pentru tutunul de fumat din Brazilia, cu odăi pentru odihna contrabandiștilor și numeroase staule îngrijite. Méndez, arendașul, nu încasa nimic pentru toate aceste înlesniri cu care își cinstea oaspeții, mai cu seamă dacă erau grupuri mari, asemenea celor din Cuevas Bajas și din împrejurimi, deși făcea același lucru și pentru căraușii umili, căroră ajungea chiar să le dea bani pe veresie sau să le finanțeze feluritele tertipuri.

„Da, Grăsanul o să încerce să ajungă la Barrancos, să-și umple burdihanul cu mâncare bună, să se îmbete și să se împreuneze cu femei, la adăpost de neghioabele, dar săcâitoarele putere ale regelui”, conchise Melchor așezat pe o buturugă, la jumătatea drumului între Encinasola și Barrancos. Cele două așezări păreau să se înfrunte una cu cealaltă din depărtare, amândouă ridicate în vârful stâncă, fiecare având castelul ei, cel din Encinasola chiar în așezare, cel din Barrancos într-o câmpie mai depărtată, dominând valea care le despărțea și care avea foarte puține în comun cu

natura neîmblânzită din Jabugo și de prin împrejurimi.

Era trecut de amiază și soarele bătea din plin. Melchor se zorise destul de mult să o ia înaintea posibilei sosiri a contrabandiștilor, încă din zori, ședea pe ciotul acela incomod de lemn mort, în apropiere de malurile râului Múrtiga, unde găsise un pâlc de copaci care-l ferea de soare. Uneori privea spre sat, deși știa că nu era nevoie: zarva avea să le-o ia înainte. Nici măcar nu era nevoie de mare vânzoleală, căci liniștea era atât de adâncă, încât Melchor își auzea propria răsuflare. Câțiva oameni de-ai locului, puțini, trecură pe dinaintea lui în drum spre ogoare, la muncile câmpului. Melchor se mărgini să clatine din cap aproape imperceptibil, în semn de răspuns la saluturile lor înfricoșate, în graiul locului. Știa deja cu toții de apropierea contrabandiștilor, iar țiganul acela cu cercei atârându-i în urechi, cu tunica galbenă și decolorată, nu putea fi decât unul dintre ei. Între priviri aruncate în pripă spre Encinasola și saluturile sperioase ale țăranilor, Melchor și-i amintea pe unchiul Basilio, pe tânărul Dionisio și pe Ana. Niciodată, orice-ar fi făcut, fiica lui nu i-ar fi reproșat nimic! Ce-avea să facă atunci când avea să sosească ceata Grăsanului? Încercă să alunge neliniștea aceea; avea să hotărască atunci. Îi fierbea sângele. Nimeni n-avea să spună niciodată că Melchor Vega, din neamul Vega, se ascundea de cineva! Aveau să-l omoare. Poate că Grăsanul nici măcar nu i-ar fi îngăduit să-l provoace: avea să-i poruncească unuia dintre ciracii săi să descarce pe loc un foc de armă și-apoi avea să-și vadă de drum cu un zâmbet pe buze, poate cu un hohot de râs; probabil avea să scuipe din șa pe leșul lui, dar nu-i păsa.

Un pâlc de femei, încărcate cu niște coșuri de pâine și ceapă pentru bărbații lor, îi trecu pe dinainte în tăcere, ținând capetele plecate. Trăise prea mult, se gândi cu privirea ațintită la spinările lor. Zeii țăganilor sau dumnezeul popilor îi mai dăruise câțiva ani. Trăia pe veresie. Ar fi trebuit să moară la galere, ca atâția alții, dar dacă nu pierise vâslind în slujba regelui... Strânse din buze și-și privi mâinile: pielea era împetrișată de nenumărate pete întunecate, care se zăreau în ciuda culorii lui de țigan. Încercă să se așeze mai bine pe buturugă și simți că-l dor toți mușchii, înțepeniți deja de trecerea ceasurilor; poate nu era decât un moșneag, ca acela din țigănime care se învoise să i lase patul lui în schimbul unui gologan amar. Simți o mâncărime neliniștitoare în cicatricile pe care i le lăsase biciul șefului de galeră pe spinare.

Suspină și întoarce capul spre Encinasola.

– Dacă n-am murit în slujba lepădăturii de rege, îşi zise cu voce tare, adresându-se spre un loc aflat mult mai departe de satul care i se înfăţişa privirii, ce chip mai potrivit de-a muri acum, când nu mai sunt decât un moşneag, închizând astfel orice gură ar voi să mă compare cu o muiere?

Aşa cum bănuise, îi auzi cu multă vreme înainte de a se ivi pe drumul care păresea Encinasola, la jumătatea după-amiezii. O coloană lungă, în neorânduială, de bărbaţi: unii călare; alţii, majoritatea, ducând de dârlogi cai, catări sau măgăruşi. Printre toţi aceştia, mulţi cărauşi simpli. Erau însoţiţi de ţipete, ocări şi hohote de râs, dar larma se stinse în urechile lui Melchor de îndată ce-l recunoscă pe Grăsan în frunte, flancat de ciracii săi. „Negreso, se gândi atunci cu o jumătate de zâmbet pe buze, în ce încurcătură m-ai vârat.” Murmurul cântecelor lugubre şi monotone ale lui Caridad înlocui orice alt sunet în urechile lui Melchor. Cu privirea aţintită la coloana care se apropia, ţiganul îşi lăţi zâmbetul.

– Îmi pare rău doar pentru faptul că o să mor fără să-ţi fi gustat trupul, negreso, zise cu voce tare. Sigur am fi făcut pereche bună: un fost vâslaş la galere şi roaba cea mai neagră din întreaga Spanie.

Grăsanul şi oamenii lui ajunseră neîntârziat lângă el, dar nu-l recunoscă la fel de repede: soarele îi orbea. Coloana de bărbaţi se îmbulzi în urma căpitanului când acesta şi doi dintre cei care-l flancau îşi opriră brusc caii.

Melchor şi Grăsanul se înfruntară din priviri. După surprinderea de la început, ciracii cercetau împrejurimile: copaci şi tufe, pietre şi denivelări, în caz că era vorba de o ambuscadă. Melchor le desluşi neliniştea. Nu se gândise la posibilitatea asta: credeau că nu era singur.

„Galerianul...” Murmurul se strecură printre contrabandişti. „E Galerianul”, îşi şoptiră unii altora.

– Te-ai târat afară din scorbura ta? întrebă Grăsanul.

– Am venit să te omor.

Un murmur se ridică din rândurile contrabandiştilor, până ce Grăsanul slobozi un hohot de râs care-i făcu să amuţască.

– Tu, singur?

Melchor nu răspunse. Nici nu se clinti.

- Aș putea să-ți fac de petrecanie fără să pun piciorul jos din scară, îl amenință contrabandistul.

Țiganul lăsă să treacă câteva clipe. Nu o făcuse. Na trăsese. Grăsanul șovăia; ceilalți, la fel.

- Singuri, numai tu și cu mine, Grășane, spuse Melchor în cele din urmă. N-avem nimic împotriva celorlalți, adăugă, arătând spre ceilalți doi.

Folosirea pluralului îi sili pe ciraci să cerceteze din nou împrejurimile cu privirea; goana unui animal speriat, foșnetul vântului printre frunze, cel mai neînsemnat sunet le atrăgea atenția, la fel cum i se întâmplă și Grăsanului la simpla bătaie din aripi a unei păsări. Puteau fi țigani ascunși, ținându-i cu armele. Știa de întemnițarea masivă, dar mai știa și că mulți dintre cei din țigănime reușiseră să scape. Cei mai mulți erau din familia Vega, credincioși până la moarte neamului și sângelui lor: Galerianului. Era de ajuns ca unul dintre ei să-i țintească scăfârliă chiar în clipa aceea! Nu se putea ca Galerianul să fi venit să înfrunte de unul singur o ceată de oameni, nu era nebun. Unde puteau fi? Pe crengile unuia dintre copaci? Culcați la pământ, dinapoia vreunei stânci?

Melchor profită de clipa aceea de nehotărâre și se ridică de pe buturugă. Mușchii lui răspunseră ca și cum primejdia, apropierea luptei și deznodământul nesigur i-ar fi insuflat o stranie vioiciune.

- Poți fugi, Grășane, strigă ca să fie auzit de toți, poți da pinteni calului și poate... Poate să ai noroc. Vrei să-ncerci, sac scârbos de osânză? răcni din nou.

Doar târșăitul neliniștit al tălpilor oamenilor în colbul drumului și nechezatul vreunuia dintre cai rupseră tăcerea care se așternu după ocară.

- Am venit să te omor, fiu de cățea! Doar tu și cu mine. Țiganul scoase briceagul și îl deschise încet, până ce lama străluci, afară din plăselele de os. Nimeni altcineva n-are de ce să fie rănit. Am venit să mor! urlă Melchor, cu briceagul deschis în mână. Dar dacă pier altfel decât luptând corp la corp împotriva căpitanului vostru, mulți dintre voi au să sufere urmările. Oare nu-i asta cea mai bună cale de-a rezolva pricinile?

Printre murmurele de încuviințare care se ridicau în spatele lui, Grăsanul băgă de seamă că cei doi ciraci nu-și înfrânau îndeajuns caii, drept urmare se îndepărtau vădit de el.

Melchor, proțăpît la câțiva pași de cal, cu galbenul decolorat al

tunicii sale reîmprospătat de soarele care bătea din spate, își dădu și el seama de asta.

– Ai de gând să fugi ca o muiere speriată? îl provocă.

Dacă încerca una ca asta, avea să piardă respectul oamenilor săi și, odată cu el, orice șansă de a mai conduce vreodată un grup de contrabandiști. Grăsanul știa asta. Pufni îndelung a silă, scui pă la picioarele țiganului și descălecă cu greu.

Nu atinsese încă pământul, când oamenii izbucniră în urale și începură să pună rămășaguri. Ciracii se dădură într-o parte a drumului. Ceilalți se așezară roată în jurul adversarilor, dar Melchor îi împiedică: trebuia să mențină păcăleala cu ambuscada. Dacă toți acei oameni îl acopereau până la urmă pe Grăsan... Melchor se dădu câțiva pași înapoi, cu briceagul întins, făcându-le semn celor care veneau spre el să se oprească.

– Grășane! strigă când primii dintre ei se supuseră. Înainte ca oamenii tăi să ne împresoare, cineva o să-ți zboare creierii! Ai priceput? Să treacă toți în spatele tău, pe drum... Acum!

Contrabandistul făcu un gest poruncitor spre ciracii săi, care avură grijă să-i țină pe ceilalți pe drum. Mulți încălecară caii pe care îi duceau de dârlogi, pentru a vedea mai bine. Cei din ultimul rând cerură în gura mare celor din față să se așeze și, în felul acesta, alcătuind un fel de semilună care se întindea dincolo de drum, în chip de amfiteatru, izbucniră în aplauze și începură să-și aplaude căpitanul când acesta scoase un briceag mare și îl îndreptă spre țigan. Câțiva țărani și nevestele lor, care se întorceau în sat, îi urmăreau năucii de departe.

Cei doi adversari se cântăriră din priviri, învârtindu-se în cerc, cu brațele și cuțitele întinse, încercând să-și ferească ochii de soare. Grăsanul se mișca cu o sprinteneală neobișnuită pentru statura lui, băgă de seamă Melchor. Nu trebuia să-l disprețuiască. Nu puteai rămâne în fruntea unui grup de contrabandiști din Cuevas Bajas dacă nu știai să te bați și să-ți aperi poziția zi de zi. Era frământat de aceste gânduri, când Grăsanul se năpusti asupra lui și-și repezi briceagul spre ficat, dar Melchor reuși să se ferească, nu fără o oarecare greutate; se poticni, îndepărtându-se de contrabandist.

– Ești bătrân, Galerianule, scui pă spre el, pe când Melchor încerca să-și recapete echilibrul, iar strigătele și aplauzele cu care oamenii răsplătiseră acel prim asalt amuțeau. Tu erai ăla care mă asemuia cu o muiere care vrea să fugă? Atăta te-ai luptat cu

muierele, c-ai uitat cum se-nfruntă bărbații?

Hohotele de râs cu care contrabandiștii întâmpinară aceste vorbe îl înfuriară pe țigan, dar știa că nu trebuie să se lase pradă mâniei. Se încruntă și continuă să se învârtă în jurul celuiilalt, cu arma în mână.

– Ultima femeie cu care m-am luptat, minți pe când se pregătea pentru un al doilea asalt, a fost curva pe care-am plătit-o cu medalionul nevestei tale. Ți-aduci aminte, sac de osânză? Am futut-o pe socoteala ta, gândindu-mă la muierea și la fetele tale!

Răspunsul, așa cum bănuia Melchor, nu se lăsă așteptat. Grăsanul acordă mai multă greutate tăcerii încordate a oamenilor săi decât prudenței și se năpusti, spintecând aerul cu briceagul. Melchor se feri, îi dădu roată și-l tăie la piept, astfel încât albul cămășii începu să se confunde cu brâul roșu care-i încingea pânțelece uriaș.

„Al meu este!”, își zise țiganul, văzând cum se răsucea Grăsanul, roșu la față, cu sângele țâșnindu-i din piept, pe când spinteca aerul cu al său cuțit. O dată, de două, de trei ori, Melchor se feri de atacurile sale orbești. Îl răni din nou, la coapsa stângă, și apoi slobozi un hohot de râs care sfâșie tăcerea pe care o păstrau oamenii așezați pe margine.

– Iar perlele nevesti-tii... Țiganul sărea dintr-o parte în alta, năucindu-și și mai mult adversarul. Se simțea tânăr și neobișnuit de sprinten. Se feri de un nou atac și-și înfipse cuțitul în subsuoara dreaptă a Grăsanului, care se văzu silit să treacă briceagul în mâna stângă. Le poartă nepoata mea, câine mizerabil! strigă Melchor, îndepărtându-se de el câțiva pași.

– O s-o omor după ce te omor pe tine, răspunse celălalt, fără a se declara învins, dar mai întâi o s-o dau pe mâinile oamenilor mei, ca să se bucure de ea. Ai adus-o cu tine? adăugă, arătând cu cuțitul dincolo de drum, înspre copaci.

Melchor hotărî să isprăvească totul, strânse cu putere arma și se apropie de adversar, gata să i dea lovitura finală.

– Mai bine ar fi luat-o și pe ea, odată cu toate lepădăturile de țigani sălțați la Triana luna trecută...

Grăsanul nu apucă să termine. Hotărârea cu care Melchor se apropia de el pieri la auzul vorbelor sale. Contrabandistul desluși nedumerirea de pe chipul țiganului; brațele și picioarele îi încremeniseră. Nu știa! Habar n-avea de întemnițare! Grăsanul profită de șovăiala adversarului, se mișcă iute și-i împlântă

briceagul, cât era de lung, în pânțece.

Cu uimirea zugrăvită pe chip, Melchor se aplecă în față, duse mâna liberă la rană și se dădu înapoi câțiva pași.

– Nu-i picior de țigan pe-aici! strigă înfierbântat Grăsanul după asalt, printre chiotele și aplauzele oamenilor săi. E singur!

– E al tău! îl îmboldi unul dintre ciraci. Fă-i de petrecanie!

Izbucniră urale asurzitoare.

Însângerat, cu brațul drept atârându-i pe lângă corp, contrabandistul se aruncă asupra lui Melchor care, dând să se ferească de asalt, se împiedică și căzu pe jos, pe spate. Oamenii, acum fără frica unei ambuscade, se ridicară și începură să alerge spre Grăsan care, aplecat peste Melchor, își recăpătase zâmbetul cinic. Mulți putură să vadă cum țiganul se chircea, apăsându-și pânțelele cu ambele mâini, învins; alții, în schimb, nu zăriră decât siluetele a doi zăvozi care, răsăriți ca din pământ, se năpustiră asupra căpitanului lor, unul la coapsă, acolo unde sângera prin rana pe care i-o făcuse Melchor; celălalt, direct la gât, după ce Grăsanul se prăbuși, doborât de primul din ei.

Cei mai mulți dintre contrabandiști înlemniră; unii încercară să se apropie de zăvozi, dar mârâielile cu care-i întâmpinară aceștia, fără a-și slăbi prada, îi siliră să renunțe. Grăsanul zăcea aproape de Melchor, la fel de nemișcat pe cât erau cei doi dulăi mari, cu mandibulele lor puternice, obișnuite să înfrunte lupii de pe munte, apăsând exact cât trebuia, ca și cum ar fi așteptat porunca de pe urmă pentru a-și înfige colții în cărnurile contrabandistului.

– Trageți în ei! sugeră cineva.

Fără a îndrăzni să vorbească, Grăsanul reuși să facă semne agitate de împotrivire cu o mână, de sub animalul care-i strângea coapsa.

– L-ați putea răni pe Fajado, se împotrivi în același timp unul dintre ciraci. Nimeni nu trage și nu se apropie!

– Sfâșiați, reuși să murmure Melchor. Zăvozii nu-l ascultară, dar îi întâmpinară vocea dând din coadă, lucru pe care țiganul nu reuși să-l vadă. Sfâșiați, blestemaților! slobozi un urlat de durere.

– N-or s-o facă.

Contrabandiștii se întoarseră spre Nicolasa, care se ivise la marginea drumului cu arma răposatului ei soț în mâini.

– N-or s-o facă... până nu le poruncesc eu.

Vocea îi tremură când vorbi. Durerea pe care-o simțise în propriul pânțece văzând cum contrabandistul îl înjunghia pe

Melchor devenise acum o gătuială cumplită. Asmuțise zăvozii când îl văzuse prăbușindu-se la pământ și înțelesese că sorții fuseseră aruncați. Apoi ieșise în drum, orbită, hotărâtă să lupte pentru țigan, dar se trezise înconjurată de bărbați neciopliți și firoși, toți niște zdrahoni în comparație cu ea.

– Dacă femeia asta trebuie să dea porunca... S-o ucidem! propuse unul dintre contrabandiști, dând să se arunce asupra Nicolasei.

Se auzi un foc de armă, iar bărbatul se prăbuși pe spate, cu fața distrusă de plumbii espingolei.

Nicolasa nu îndrăzni să-i privească pe ceilalți. Trăsese cum făcea când lupii se apropiau de bojdeuca ei: fără să stea pe gânduri. Nu trăsese niciodată într-un om, oricând s-ar fi lăudat cu asta dacă vreunul se apropia de moșia ei. Mârâiturile zăvozielor o aduseră înapoi la realitate. Grăsanul lovi iar cu putere pământul cu mâna liberă. Ea își încarcă din nou arma, încercând să-și stăpânească tremurul mâinilor, urmărindu-i cu coada ochiului pe bărbații care-o înconjurau.

– Nu mișcă nimeni, porunci din nou unul dintre ciraci.

Nicolasa răsuflă din rărunchi, în timp ce vâra pentru a doua și ultima oară vergeaua pe țeava espingolei. Apoi se apucă să îndese praf fin de pușcă pe țeava armei. Toți erau cu ochii la ea și la zăvozi. Își dresе vocea.

– Dacă cineva are de gând să-mi facă rău, își dresе din nou glasul, îi era greu să vorbească, dulăii or să sară în apărarea mea, dar mai întâi o să-i facă de petrecanie nenorocitului ăstuia, la fel cum fac cu lupii. Nu lasă niciodată un dușman în viață.

Cercetă să vadă dacă arma era pregătită, încuviință și o strânse din nou în mâini. Câțiva se îndepărtară, iar ea se simți puternică.

– Dacă strâng nițel din falei, căpitanul vostru are să crape, adăugă îndreptându-se spre locul unde zăcea Melchor. Ridică privirea spre unul dintre ciraci, călare pe cal, și întâlni o expresie care păru s-o încurajeze. Ce? Ambiție! Asta trădau ochii lui. Sau poate ați vrea să moară? îndrăzni, cu voce mai scăzută, uitându-se la bărbatul de pe cal. Ce-o să faceți cu un căpitan laș, grăsan și, în plus de asta, ciung? Am văzut lupta. Rana aia de la subsuoară n-o să se vindece.

Ciracul își duse o mână la bărbie, cugetă preț de câteva secunde, strânse arma cu putere și încuviință.

Nicolasa schiță un zâmbet: avea să iasă cu bine din

încurcătură.

– Ce...? dădu să se împotrivescă al doilea cirac, când un foc neașteptat de armă tras de celălalt îi amuți protestele și-l răsturnă de pe cal, cu un plumb în piept.

Un murmur înfioră grupul, dar niciunul dintre ei nu ridică vocea: era o pricină între mai-mari, cum mai văzuseră în atâtea alte dăți.

– Tu și tu, femeia se îndreptă spre doi contrabandiști aflați mai aproape și apoi arătă spre Melchor, ridicăți-l... Căscă gura în căutare de aer văzând mâinile țiganului, încleiate de sânge și încleștate peste pânțele. Urcați-l pe un cal! reuși să sfârșească.

– Aburcați-l, îi îndemnă noul căpitan, arătând spre calul Grăsanului.

Melchor nu se putea ține în șa. Îl așezară de a curmezișul, ca pe o desagă. Capul îi atârna.

– O să mori, Grășane, scuipă țiganul înainte de a-și strâmba trăsăturile într-un rictus de durere.

Pe când contrabandistul bătea din nou cu mâna în pământ, Nicolasa apucă frâiele calului pe care se afla Melchor și se pierdu cu el printre copaci.

Vreme îndelungată, nimeni nu îndrăzni să se clintească. Cei doi zăvozi rămăseseră deasupra prăzii lor, care acum își însoțea cu gemete loviturile din ce în ce mai slabe. După o vreme, se auzi un fluierat ascuțit printre copaci. Atunci, unul din zăvozi îl smuci de picior, ca și cum ar fi vrut să-l desprindă de trup, iar celălalt își înfipse colții în gâtulejul Grăsanului. Îi fu de ajuns să scuture fâlcile cu putere de vreo două ori pentru a fi sigur că prada pierise. Spre deosebire de lupi, care se luptau pentru viața lor, omul se lăsase ucis ca un porc. Apoi, cei doi zăvozi își urmară stăpâna.

Înainte ca animalele să o ajungă pe Nicolasa, în desiș, Melchor vorbi din nou.

– Tu aveai veste de cele petrecute cu țiganii?

Ea nu răspunse.

– Lasă-mă să mor, șopti el.

– Taci, zise femeia. Nu te sforța.

– Lasă-mă să mor, femeie. Dacă reușești să mă lecuiești, o să te părăsesc.

Sosirea zăvozilor cu boturile mânjite de sânge îi îngădui Nicolasei să-și dregă glasul, care-i pierise la amenințarea lui Melchor.

– Băieți buni, șopti către dulăi, pe când aceștia se gudurau printre picioarele calului. Minți, țigane, zise mai apoi.

Malaga era o așezare cu puțin peste treizeci de mii de locuitori, care făcea parte din regatul Granadei și care fusese întemeiată pe țărmurile Mediteranei de către fenicieni, în secolul al VIII-lea înainte de Cristos. După trecerea cartaginezilor, romanilor, vizigoților și musulmanilor, Malaga secolului al XVIII-lea, ocupată să distrugă fațadele magnificelor sale ziduri nazaritene, se prezenta ca o așezare urbană în formă de cruce, cu Plaza Mayor în centru și marile și numeroasele construcții religioase de-a lungul brațelor.

Cu toate acestea, fosta așezare feniciană nu era pregătită să le primească pe țișăncile poprite. Înțemnițarea avusese loc la sfârșitul lui iulie, dar taina în care se dusese la îndeplinire avu drept urmare faptul că porunca prin care așezarea aceea era aleasă ca destinație a țișăncilor și a copiilor acestora ajunsese la autorități abia la 7 august, nelăsându-le răgaz pentru niciun fel de pregătire. Spre disperarea consiliului orășenesc, convoaie de căruțe ticsite de femei soseau întruna în capitală, din Ronda, Antequera, Écija, Santa Maria, Granada, Sevilla...

Alcazaba, castelul ales de către marchizul de Ensenada ca temniță, era primejdios deoarece acolo se afla pulberăria armatei, ceva ce nobilul nu luase în seamă. Astfel, primele femei fură aruncate în temnița regală care, din pricina afluenței lor constante, se umpluse ochi destul de curând. Atunci, consiliul orășenesc rechiziționă câteva case de pe strada Ancha de la Merced, care se dovediră și ele neîncăpătoare. Iar dacă prevederile de spațiu se dovediră greșite, încă și mai greșite se dovediră a fi cele privitoare la întreținerea aceluși număr uriaș de oameni. Consiliul orășenesc înaintă o petiție către marchiz, rugându-l să stăvilească trimiterea țișăncilor și solicitând, în același timp, fondurile necesare pentru a le îngriji pe cele care sosiseră deja. Nobilul hotărî ca grupurile noi să fie îndreptate spre Sevilla: „În bună rânduială și siguranță”, porunci.

În cele din urmă, în mahalaua orașului din afara zidurilor, autoritățile rechiziționară casele de pe ulița Arrebolado și blocară ieșirile, alcătuiind în acest chip o mare închisoare, în care se îngrămădiră, zdrențăroase, înfometate și bolnave, mai bine de o mie de țișănci cu copiii lor mai mici de șapte ani. Ana Vega, în

schimb, fu aruncată în temnița regală, în așteptarea județului ca instigatoare a revoltei izbucnite în drum spre oraș.

Dacă în Malaga situația era disperată, același lucru se putea spune despre arsenalul Carraca. Împreună cu alți șase sute de țigani – cinci sute de bărbați și o sută de copii – proveniți din diferite locuri, José Carmona ajunse la Cádiz spre sfârșitul lui august. Dar, spre deosebire de Malaga, unde consiliul orășenesc avea posibilitatea de a rechiziționa case pentru a găzdui nou-venite pe neprevăzute, arsenalul Carraca era doar un șantier naval militar, împrejmuit și străjuit fără întrerupere pentru a împiedica evadarea osândiților și a robilor care îndeplineau munci silnice. La fel ca în Cartagena, în Carraca nu existau țigani; cu toate acestea, dacă în arsenalul murcian au putut fi adăpostiți în care cu coviltir, vechi, inutile și insalubre, în cel din Cádiz au fost îngrămădiți în țarcuri și în tot soiul de dependențe. Prea puțin au contat petițiile pe care guvernatorul arsenalului le-a înaintat consiliului, subliniind insuficiența instalațiilor și riscul izbucnirii unor răzmerițe la sosirea acelei gloate deznădăjduite.

În epoca rațiunii și a curteniei, răspunsul autorităților fu tranșant: acolo unde încăpuseră atâția osândiți, puteau la fel de bine să încapă și țiganii. I se porunci guvernatorului să sloboadă salahorii tocmiți și să-i înlocuiască cu acea mulțime ticăloasă și trândavă; în felul acesta, avea să obțină rezultatele urmărite de monarhia Bourbonilor, ale cărei idealuri erau departe de pioasa resemnare în fața sărăciei, cu pomana drept singură dezlegare îngăduită până atunci de societate. Munca onora. În vremuri în care se depășea conceptul ancestral de onoare, care-i împiedicase pe spanioli să accepte îndeletniciri manuale și, prin urmare, înjositoare, nimeni nu putea trândăvi, cu atât mai puțin țiganii, care trebuia să fie de folos poporului, ca vagabonzii și trântorii sălțați de-a lungul și de-a latul regatului și trimiși la munci silnice.

Extrem de nemulțumit, guvernatorul din Carraca se supuse: spori straja, instală butuci și furci în arsenal ca să-i sperie pe țigani, slobozi salahorii tocmiți și se strădui să-i înlocuiască cu nou-veniții. Cu toate acestea, îngrozit de primejdia unor revolte, refuză să le înlăture cătușele și lanțurile.

Măsurile nu avură niciun rezultat. Arsenalul Carraca, cel mai vechi dintre șantierele navale spaniole, se afla pe canalele înguste sau pasele navigabile care pătrundeau pe uscat din golful Cádiz;

era un teren mlăștinos, rezultat din acumularea de sedimente în jurul unei vechi carace care se scufundase acolo. Însuși marchizul de Ensenada hotărâse să extindă șantierul prin încorporarea insulei Leon, aflată, de asemenea, pe un strat de mâl.

José Carmona, la fel ca ceilalți țigani, fu silit să muncească afundat în glod până la coapse, pregătind piloții pentru diguri și ajutând sonetele uriașe să înfigă buștenii lungi și zdraveni în solul acela instabil. Ferecați în lanțuri, țiganii se sileau cu mari strădanii să înainteze prin mlaștină, însă lanțurile îngreunau și mai mult ceea ce părea de la bun început cu neputință. Trebuia să înlătore o cantitate cât mai mare de noroi dintr-o îngrăditură delimitată în prealabil, pentru a înfige piloții pe care urma să se ridice o împletitură de bârne, care reprezenta baza construcției. Sub un potop de zbierete și de lovituri primite de la supraveghetori, cu mocirla până la brâu, José, ca mulți alții, își dădea silința să înainteze cărând o coșarcă plină de mâl. S-ar fi putut preface și trândăvi prin mocirlă, dar toți se grăbeau să se îndepărteze de maiul primejdios al sonetei, care se tot ridica și cădea cu greutate peste capul pilotului. Fuseseră deja martori la un accident: din pricina solului instabil, pilotul se răsucise la impactul cu maiul cel mare din fier și doi lucrători care se aflau lângă el fuseseră grav răniți.

În alte dăți, José sluji la macaralele care imbarcau sau debarcau artileria grea de pe nave. Patru oameni învârteau roata cu vinci, care trăgea funia petrecută peste brațul de lemn al macaralei. Tunurile de calibrul douăzeci și patru puteau ajunge să cântărească până la cinci mii nouă sute de livre! Gardienii îl biciuiau la cea mai neînsemnată șovăială, pe când tunul era purtat prin aer de pe vas pe chei.

Când nu muncea în mocirlă sau la macarale, trebuia să trudească la pompele de evacuare a apei sau la parâmele corăbiilor, mereu ferecat în lanțuri – guvernatorul îi ținea în lanțuri chiar și pe țiganii care ajungeau la infirmerie –, pentru ca mai apoi să petreacă nopțile la mila intemperiiilor, căutând adăpost între crivacele putrezite, îngrămădite în fața uneia dintre magaziile arsenalului. José se prăbușea frânt de oboseală, însă îi era greu să adoarmă, cum le era celor mai mulți dintre cei care își petreceau nopțile acolo. Pe întinderea din fața magaziei, câțiva butuci încătușau trupurile unor țigani care se răzvrătiseră. Cum aveau să se poată odihni, când frați din stirpea lor erau siliți să-i privească

cu capetele prinse în butuc?

– Aproape toți sunt din țigătime, auzi José cum îi acuza într-o noapte unul dintre fierarii din fundătura San Miguel, ei și răzmerița lor sunt pricina pentru care ne aflăm aici cu toții.

Nimeni nu se alătură reproșului.

– Aș vrea să am curajul lor, se jeli altul, după câteva clipe de tăcere, în care mulți dintre ei își încrucisară privirile cu cei pedepsiți.

Curaj? José își stăpâni vorba. Sigur că ei fuseseră vinovații! Și ceilalți, care umblau pe drumuri și care scăpaseră de întemnițare. Alde Vega. Neamuri ca alde Vega, Melchor și chiar Ana erau vinovați de faptul că gleznele lui sângerau acum pe sub cătușe. José încercă să potrivească fiarele, ca să-i roadă cât mai puțin picioarele rănite. „Blestemați fie cu toții!”, scui pă simțind un junghi ascuțit de durere.

Guvernatorul nu cedă în chestiunea lanțurilor, dar, spre disperarea lui, țiganii nu dădeau înapoi, nici bărbații, nici copiii, deoarece dulgherii și călăfătuitorii se împotriviseră cu strășnicie să-i primească în breslele lor pe copiii de țigan care fuseseră trimiși să învețe meseriile reparării corăbiilor.

Între timp, la arsenal izbucneau răzmerițe, una după alta. Toate fură înăbușite nemilos. Nicio încercare de evadare nu izbândi, iar țiganii fură siliți în continuare să muncească, mai mult chiar decât robii mauri, cu care împărțeau temnița, dar nu și sacrificiul, deoarece sclavii trimiteau veste în Algeria despre condițiile de muncă la care-i supuneau spaniolii, iar autoritățile berbere procedau întocmai: pe cât de prost erau tratați maurii în arsenale, pe atât erau și spaniolii captivi din Berberia. Iar diplomația Bourbonilor se străduia să afle calea de mijloc care putea sluji interesele ambelor părți.

Spre deosebire de sclavii mauri, țiganii n-aveau cui să ceară ajutor. Îi apăra doar solidaritatea lor. Zdrențăroși, aproape goi, flămânzi, înlănțuiți, răniți, mulți dintre ei bolnavi, trecură peste primul șoc al întemnițării, până ce le renăscu firea semeață și mândră: ei nu munceau nici pentru rege, nici pentru spanioli și nu era bici pe lume care să-i poată sili.

Bătrâna Maria simți amenințarea iernii care călătorea pe coama norilor la finele lui octombrie din acel an, 1749, când își frecă mâinile, iar degetele înțepenite rămaseră încheștate; începeau s-o doară. Făcuseră popas, pe înoptat, acolo unde tămăduitoarea hotărâse că era un loc ferit și depărtat de drumul care ducea de la Trigueros la Niebla, printre tufișurile și pinii ce puteau fi întâlniți peste tot în ținutul acela. Într-acolo îi călăuzise Santiago Fernández, capul unei familii de aproape două duzini de suflete. Santiago cunoștea îndeaproape regiunea, așa cum era de datoria oricărui patriarh al unei cete de nomazi.

Maria își strânse degetele, căutând să le dezmoștească. Totul era rânduit cu grijă, ca de fiecare dată când înoptau în vreun loc nou: bărbații deshămau și priponeau caii, copiii alergau de colo-colo în căutare de vreascuri pentru foc, iar femeile, căroră li se alătură și bătrâna, ridicau cu îndemânare corturile care aveau să-i adăpostească peste noapte. Erau niște pânze prinse cu niște țaruși înfiți în pământ, altele erau legate de-a dreptul de tufișuri sau de copaci, în seara aceea însă, toate păreau mai grăbite decât de obicei și trebăluiau printre vorbe de duh și râsete.

– Du-te de aici, vezi-ți de ierburile dumitale, îi spuse Milagros când Maria dădu s-o ajute cu niște sfori. Cachita! strigă apoi fără s-o mai ia în seamă pe bătrână, când o să poți, vino să înfiți mai adânc parul ăsta, nu cumva să strănute necuratul la noapte și să ne sufle cortul.

– Cachita, eu am nevoie de tine mai întâi, se auzi vocea altei femei.

Maria o căută pe prietena ei în micul luminiș în care se opriseră. Cachita-n sus, Cachita-n jos... Iar ea se ducea peste tot. După ce își înfrânseseră reținerile de la început, țigăncile aflaseră în Caridad cea voinică și mereu voioasă un ajutor neprețuit la orice muncă.

Bătrâna rămase lângă Milagros.

– La o parte, o repezi din nou fata, pe când încerca să treacă pe altă latură a cortului, care începea să se lege tară nicio rânduială, aidoma pânzei căpătate cu care îl încropeau. Era mai mult lată și se înălța de la pământ doar atât cât să se poată adăposti sub ea

cele trei femei. Cachita, strigă din nou Milagros, eu sunt prima!

Maria văzu cum Caridad se oprea din loc în loc, printre corturile pe jumătate ridicate și copilașii care adunau lemne și tot felul de tulpini.

– Negroso, spuse cealaltă femeie care o strigase, dacă nu mă ajuți pe mine, o să-ți fur frumoasele tale straie roșii!

Caridad dădu din mână și porni către femeia care o amenințase. Milagros scoase un hohot de râs. „Cât de mult s-a schimbat totul!”, se gândi Maria auzind râsul vesel al fetei. Domingo, fierarul ambulant, se oferise să le însoțească prin câmpie, până aveau să-i întâlnească pe Santiago și pe ai săi. Bărbatul nu trebuia să se abată prea mult de la drumul său către portul Santa Maria și nici nu se grăbea să se dea pe mâna spaniolilor, le mărturisise cu mare necaz.

Trecuseră două luni de când se alăturaseră lui Santiago și alor săi și nu fuseseră ei primii. Un văr din neamul Vega, soția lui și un micuț de doi ani care izbutiseră să scape din țigănime făcuseră același lucru înaintea lor, însă lăsaseră în urmă o fetiță de patru ani care se desprinsese din brațele mamei sale în toiul fugii deznădăjduite; de mii de ori ascultase Maria suspinele și dezvinovățirile prin care tânăra pereche încerca să se elibereze de vina ce îi măcina din această pricină. Doi flăcăi din Jerez și o femeie din Paterna întregeau grupul celor aciuți în șatra Fernáandez.

De-a lungul acelor săptămâni, bătrâna fusese martoră la schimbarea lui Milagros, deși încă suspina pe înfundate în nopțile în care nu cădea frântă de oboseală. Asta e bine, gândea tămăduitoarea. „Plângi”, o îndemna în tăcere. „Nu-i uita niciodată pe ai tăi.” Una peste alta, transhumanța părea să fi schimbat firea fetei: personalitatea sa începuse să se manifeste, de parcă viața în țigănime ar fi ținut-o amorțită. „Bindecuvântată libertate”, mormăia bătrâna văzând cum alerga, cânta sau dansa seara în jurul focului, într-o tabără precum cea pe care o încropeau acum. Pe timpul zilei, prinsă cum era cu îndeletnicirile dintotdeauna ale țiganilor, chipul lui Milagros se mai întuneca doar atunci când călătorii pe care îi întâlneau sau oamenii de prin sate nu știau să le dea nicio veste despre soarta țiganilor întemnițați, de parcă nu le-ar fi dat nicio însemnătate unor astfel de nenorociți. Cât despre Melchor, Santiago îi promisese lui Milagros să facă tot ce îi stă în putere ca să afle vești despre el.

Viața era aspră pentru țigani. Vindeau coșuri și oale pe care le atârnavă de câțari și de cai; își asigurau pâinea cea de toate zilele fie cumpărând-o, când aveau vreo para, fie șterpelind-o, când nu erau bani; un fandango sau o sarabandă în vreun han sau la vreo răscruce de drumuri în schimbul câtorva monede; făceau matrapazlăcuri cu tot ce găseau, se temeau mereu de alcalzi și prefecti, zbiri și soldați, le cumpărau bunăvoința: erau oricând pregătiți să strângă tabăra și să fugă... încotro și până când?

– Vezi într-acolo, fetiço? Acela e drumul nostru, îi spuse Santiago lui Milagros în timp ce îi arăta tinerei linia orizontului fără să-i indice nimic clar. Până când? Ce-are a face? Tot ce contează e clipa asta.

Doar noaptea, în cort, legănată de freamătul câmpului, Milagros își amintea, privea către viitorul îndoielnic și nu-și putea stăpâni șuvoiul lacrimilor, cu toate că se străduia să trăiască așa cum o învățase Santiago și cum, își dăduse ea seama, trăia și bunicul ei.

În noaptea aceea se aflau la mai puțin de o leghe de Niebla și ridicau noua tabără printre râsete, vorbe de duh și strigăte. Milagros se căznea să întindă zdravăn pânza cortului, pentru ca vântul, strănutul diavolului, să nu-l ia pe sus peste noapte. Bătrâna Maria își plimba privirea de colo până colo, iar Cachita alerga dintr-o parte într-alta, ajutându-i pe toți, până când larma bărbaților îi atrase atenția: doi dintre ei duceau un berbec pe care îl furaseră din satul Trigueros, iar Diego, unul dintre băieții lui Santiago, se îndrepta către el cu un drug de fier în mână. Animalul nici măcar nu apucă să behăie: o lovitură grea și sigură în frunte îl făcu să pice la pământ, fără suflare.

– Muierilor! strigă Santiago în timp ce toți se îndepărtau de trupul berbecului ca și cum ar fi socotit că își încheiaseră datoria. Ne e foame!

*Gazpacho*¹⁹ și carne friptă pe foc. Vin și pâine veche. Sânge prăjit. O bucată de brânză pe care cineva o ținuse ascunsă, dar hotărâse mai apoi s-o împartă. Astfel se scurse prima parte a serii, iar țiganii își potoliră foamea în jurul focului, a cărui pâlpare le redesena trăsăturile, până când zdrăngănitul unei chitare vesti muzica.

Milagros se înfioră la auzul primelor acorduri.

Mai mulți țigani, printre care și bătrânul Santiago, o ținură pe

---

¹⁹ Supă de roșii servită rece. (n.tr.)

fată cu privirea, ca s-o stârneasă. Vreo două țigăncușe își schimbă degrabă locul și se așezară pe jos, lângă ea.

Chitara stăruie. Milagros își drese glasul, apoi trase adânc aer în piept de mai multe ori. Una din fetele care veniseră lângă ea bătu îndrăzneț din palme, ținând ritmul instrumentului.

Milagros se porni să cânte cu un bocet lung și grav, îmbujorată la față, cu o voce aspră, întinzând înainte palmele desfăcute, încheștate, ca și cum i-ar fi fost cu neputință să cuprindă în glas tot ceea ce se străduia să transmită.

Tulburarea puse stăpânire pe luminișul înconjurat de tufișuri scunde și de pini: umbrele trupurilor de bărbați și femei care dansau, proiectate de jocul focului în mișcări neclare, chitarele care jeleau, bătăile din palme care răsunau printre copaci și cânturile care zgândăreau simțirile făcură să i se strângă inima lui Caridad.

– Ai izbutit, negreso, îi șopti la ureche baba Maria. Stătea în dreptul ei și se străduia să ghicească ce îi trecea prin cap.

Caridad încuviință în tăcere, cu ochii țintă la Milagros, care se contorsiona voluptuoasă într-un dans sălbatic. În acele mișcări lascive recunoscuse tot ce o învățase de-a lungul ultimelor luni.

– Învăț-o să cânte, îi propuse într-o zi tămăduitoarea, după ce se alăturase grupului lui Santiago, arătându-i cu un gest scurt din bărbie o Milagros abătută care mergea târându-și picioarele.

Caridad răspunse cu o expresie de uimire.

– Lui Melchor îi plăcea cum cânti tu și, judecând după starea în care se află, fetei i-ar prinde bine să învețe.

Caridad se pierdu câteva clipe în amintirea lui Melchor, a acelor nopți plăcute... Oare pe unde era?

– Ce spui?

– Despre ce?

– Dacă ai s-o înveți.

– Nu știu cum să învăț pe cineva, se împotrivi Caridad. Cum...

– Încearcă, zise răspicat tămăduitoarea, știind deja că cealaltă se supunea numai dacă i se poruncea.

Pe de altă parte, Milagros se mulțumi să ridice din umeri când auzi planul Mariei și, din ziua aceea, la cel mai mic prilej, bătrâna tămăduitoare le trăgea pe cele două departe de grup, în căutarea unui loc ferit, bun pentru cântat și dansat. În primele zile, țigănușii din grup stăteau la pândă, dar curând începură să ia și ei parte.

„Guineos, cumbés, zarambeques, sarabande și ciacone”, îi explicară țigăncile lui Caridad în prima zi, după ce Milagros dansase unul dintre aceste dansuri, fără tragere de inimă, acompaniată doar de anevoioasele bătăi din palme ale unei bătrâne tămăduitoare cu degete înțepenite. Erau dansuri și cântece de negri, aduse în Spania de către atâția și atâția sclavi. Vorbele cântecelor nu semănau deloc cu cele cântate în Cuba, dar lui Caridad i se păru că regăsește în ele dansurile africane pe care le cunoștea atât de bine.

Caridad nu le ascuse țigăncilor nedumerirea ei, stând cu brațele căzute pe lângă trup.

– Haide, o îndemnă Maria. Acum mișcă-te tu!

Nu mai dansase de mult, simțea lipsa tobelor și a celorlalți sclavi. Chiar și așa, își roti privirea împrejur: se aflau în câmp, sub cerul liber, înconjurată de copaci. Nu era exuberanta junglă cubaneză, cu ai săi *jagüeyes*²⁰, cu arborii sacri de capoc și cu palmierii regali, în care sălășluiau zeii și spiritele, dar... Orice pădure era sfântă. Desigur și buruieni... Chiar și cea mai firavă tulpină ascundea un spirit. Dacă așa se întâmpla în Cuba și pe celelalte insule, în toată Africa, în Brazilia și în multe alte locuri, de ce ar fi fost altfel în Spania? Pe Caridad o trecu un fior pe șira spinării când înțelese că zeii ei se aflau și acolo. Se întoarse pe loc și îi simți în viața și în natura care o înconjura.

– Negro! începu s-o mustre bătrâna Maria, nerăbdătoare, dar Milagros o făcu să tacă punându-i cu blândețe mâna pe braț. Intuia schimbarea prin care trecea prietena sa.

„Oare în care dintre acești copaci se află Oshún?”, se întrebă Caridad. Își dorea să o simtă din nou în ea. Oare era cu puțință s-o încalece? Să danseze. Asta avea să facă. „Dar pădurea e sacră, își zise, în pădure vîi cu pioșenie, ca la biserică.” îi trebuia o ofrandă. Se întoarse către țigănci și înșfăcă bocceaua ei, aflată la picioarele Mariei. Sub privirile atente ale celor două, scotoci în ea, avea... Găsise! Restul unui trabuc pe care îl primiseră în dar de la unul dintre țigani. Se îndepărtă, se opri între niște pini și ridică mâna în care ținea trabucul.

– Ce o să facă? șopti Maria.

– Nu știu.

– Neghioaba, șopti din nou tămăduitoarea văzând-o pe Caridad că zdrobește trabucul între degete, iar tutunul sfărâmat zboară.

---

²⁰ Specie de ficus. (n.tr.)

Era singurul nostru trabuc, se văită.

– Taci.

Apoi, o văzură căutând ceva printre copaci. Se întoarse la ele cu patru bețe în mână. Îi dădu două lui Milagros.

– Ascultați... le rugă.

Și lovi bețele între ele, în cel mai simplu ritm pe care și-l putea aminti, cel de *clave*. Trei bătăi rare și două apropiate, și tot așa, iar și iar. După ce repetă de câteva ori, Milagros se alătură și ea bocănitului. Caridad începuse deja să-și miște picioarele când îi întinse bețele sale Mariei. Această le luă și începu la rândul ei să le lovească între ele.

Atunci, cea care fusese sclavă închise ochii. Era muzica ei, diferită de cea țigănească sau de cea spaniolă, care aveau melodie. Negrii nu căutau asta: cântau și dansau după percuție și atât. Încetul cu încetul, Caridad ajunsese să nu mai deosebească acele bătăi simple de *clave* de bubuitul tobelor *tabás*. Atunci o căută pe Oshûn și dansă pentru *orisha* iubirii, printre zeii săi, simțindu-i, în fața celor două țigănci uluite, care urmăreau cu ochii căscați mișcărilor dezlănțuite și nerușinate ale acelei negrese care părea că nu atinge pământul cu picioarele.

După vreo două zile, două țigăncușe dintre cele care le urmăreau mișcărilor știau să țină ritmul cu *claves*, iar Milagros începuse s-o imite pe Caridad, în dansurile ei de negri.

Mai greu fu s-o convingă pe fată să cânte.

– Nu știi să fac așa ceva, protestă Milagros.

Toate trei erau așezate în cerc, pe pământ, sub un pin; asfințitul învăluia în tristețe câmpuri și păduri.

– Învaț-o, îi porunci bătrâna lui Caridad.

Caridad șovăi.

– Cum ai vrea să faci asta? îi sări în apărare Milagros. Ca să-i învăț dansurile e de-ajuns să mă uit la ea și să repet ce face, dar când spun că nu știi să cânt, o spun pentru că observ cum cântă cei care știu cum s-o faci și, cu cât îi observ mai mult, cu atât știu mai bine că nu știu.

Se lăsă tăcerea între cele trei. În cele din urmă, Maria deschise brațele, ca și cum s-ar fi dat bătută; prin dans, reușise s-o facă pe fată să se liniștească. Acesta era țelul său.

– Nici eu nu știu să cânt, intră în vorbă Caridad.

– Bunicul spune că te pricepi foarte bine, o contrazise Milagros.

Cealaltă ridică din umeri.

– Noi, negrii, cântăm toți la fel. Ce știi eu? Așa vorbim noi, așa ne plângem de viață... Acolo, pe plantații, când munceam, eram siliți să cântăm ca să nu avem răgaz să gândim.

– Cântă, negreso, îi ceru bătrâna după încă un răstimp de tăcere.

Caridad și-l aminti cu nostalgie pe Melchor, închise ochii și cântă în *lucumí*, cu voce gravă, obosită, monotonă.

– Acum cântă tu, o rugă baba Maria pe Milagros când Caridad își încheie murmurul. Cântă, fetiço, insistă când aceasta încercă să se împotrivească.

Bătrâna nu voia să-i vorbească despre durere. Trebuia s-o afle singură. Ce altceva erau, dacă nu cânturi despre suferință, *deblas*, *martinetes* sau vaiere de galeră?

– Cântă cu mine, o îndemnă Caridad. Veni în fața ei și îi întinse mâinile. În căușul lor le ascunse Milagros pe ale sale.

Caridad o luă de la capăt și, în scurt timp, Milagros fredona melodia, nehotărâtă. Căută sprijin în ochii bruni ai prietenei sale. Deși erau ațintiți asupra ei, părea că rătăcesc mult mai departe, ca și cum ar fi putut să treacă prin tot ce i-ar fi stat în cale. Simți atingerea mâinilor sale. Era... Era ca și cum Caridad ar fi dispărut, transpusă în însăși muzica sa, contopindu-se cu acei zei africani care îi fuseseră furați. Și înțelese durerea pe care o revărsa în vocea sa.

La sfârșitul acelei zile, Milagros era năucită, însă Caridad și baba Maria erau convinse că fata avea să reușească să-și verse amarul în cântece.

Și așa a fost. Prima oară când Milagros și-a plăsmuit într-un cântec propriile simțiri, ceata de țigănuși care se tot ținea după ele izbucni în ropote de aplauze.

Fata, surprinsă, amuți.

– Continuă, până ai să simți gust de sânge în gură! îi porunci bătrâna Maria, muștrându-i din priviri pe copilași, care dispărură de îndată în spatele copacilor.

Mai departe, totul veni de la sine. Cântările ce până atunci nu fuseseră decât *tonadillas*²¹ vesele, interpretate cu o pasiune greșit înțeleasă, se transformară în vaiete sfâșietoare de durere, hrănite de întemnițarea părinților ei, de dragostea ei pentru Pedro García, de dispariția bunicului, de siluirea lui Caridad și de moartea lui

---

²¹ Poezie pe muzică sau șansonetă. (n.tr.)

Alejandro, de fuga neîntreruptă printre spaniolii care îi scui-pau când treceau, de foame și de frig, de nedreptatea cârmuitorilor, de trecutul unui popor prigonit și de viitorul său nesigur.

În noaptea aceea, în tabăra de la marginea așezării Niebla, Caridad și bătrâna Maria, așezate în jurul focului, una lângă alta, erau încercate de trăiri contradictorii în fața dansurilor reînnoite ale lui Milagros, lascive și voioase, și a profunzimii cântecelor închinete nenorocirii țiganilor.

Niebla, așezarea care dădea numele comitatului aparținând pe atunci casei Medinasidonia, fusese o însemnată enclavă militară arabă și medievală. Era înconjurată de ziduri înalte și rezistente, de turnuri de apărare și se mândrea cu un castel care avea chiar și un donjon. La jumătatea secolului al XVIII-lea însă își pierduse importanța originară și populația sa se reducea la mai puțin de o mie de locuitori. Cu toate acestea, avea trei sărbători pe an, San Miguel, Inmaculada Concepción și Todos los Santos, toate trei dedicate comerțului cu vite, pănură și piei.

Sărbătorile avuseseră aceeași soartă ca așezarea și nimeni nu șovăia să le numească „captive”, nenorocite. Rostul lor era mai cu seamă să asigure animale bătrâne pentru folosul orașului Sevilla, aflat în apropiere. Într-acolo se îndrepta Santiago cu ceata sa de țigani. La întâi noiembrie, de sărbătoarea Tuturor Sfinților, Diego, Milagros, un băietan de vreo opt ani, slab și murdar, dar cu ochi negri și poznași, pe nume Manolillo, și alți membri ai familiei Fernández, încărcăți cu oale și coșuri, lăsând impresia că aveau de gând să le vândă, au ajuns până la zidurile orașului, dincolo de care, pe o pajiște întinsă, se ținea sărbătoarea. Sute de capete de animale, vaci, boi, porci, oi și cai, erau scoase la vânzare în târăboiul făcut de gloată. Patriarhul, Caridad, Maria, copiii cei mai mici și bătrânele rămăseseră ascunși pe poteci.

Manolillo se băgă în Milagros când le ieși în cale judele, însoțit de un alguazil: țiganilor nu le era îngăduit să meargă la târguri, mai cu seamă dacă erau târguri de vite. În vreme ce Diego se văicărea și se frământa, implora și se ruga la Domnul Dumnezeuul nostru, Fecioara Maria și toți sfinții, ei doi se îndepărtară pe nesimțite de grup pentru ca nici judele, nici alguazilul să nu ia seama la sacii pe care îi duceau și în care se zbăteau patru nevăstuici, pe care cu mare greutate izbutiseră să le prindă pe drum. La sfârșit, Diego puse vreo două monede în mâna cârmuitorului.

– Nu vreau târăboi, îi preveni judele pe toți după ce ascunse gologanii.

Cum se văzură scăpați de autoritățile din Niebla, Diego Fernández le făcu un semn țiganilor, care se împrăștiară prin târg;

apoi le făcu cu ochiul lui Milagros și lui Manolillo: „Să-i dăm drumul, copii!”, îi încurajă.

Peste trei sute de cai se înghesuiau în țarcuri șubrede construite din bârne și uluci. Milagros și Manolillo se îndreptară către ei cu o seninătate pe care n-o simțeau, printre negustori, mușterii și o mulțime de gură-cască. Ajunseră la capătul gardurilor, aruncară o privire de jur împrejur și se strecurară până aproape de cai. Acoperindu-se unul pe celălalt, Milagros îi dădu sacul ei băiatului, scoase de sub fustă o sticlută plină cu oțet și o vărsă în saci. Apoi îi agitară cu putere, iar animalele, nehrănite de când fuseseră prinse, începură să zbiere și să se zvârcolească. Se adăpostiră pe lângă ziduri și le dădură drumul. Nevăstuicile săriră înnebunite, oarbe, izbindu-se de cai, zbierând și mușcându-i de picioare. Caii, la rândul lor, nechezară, se ridicară în două picioare, îngrămădindu-se unii peste alții, închiși cum erau, se loviră cu copitele și se mușcară unii pe alții. Evadarea nu se mai lăsă așteptată mult. Cele trei sute de animale rupseră cu ușurință îngrăditurile firave și porniră într-un galop sălbatic prin târg.

În zarva iscată de fuga cailor, Diego și oamenii săi izbutiră să pună mâna pe patru dintre ei și îi mână repede într-acolo unde îi aștepta patriarhul, în afara așezării. Milagros și Manolillo, care nu-și puteau stăpâni râsul ce-i podidise după atâta încordare, erau deja acolo.

– La drum! strigă Santiago, știind că judele avea să-i învinovățească pe ei în scurt timp.

Porniră la drum cărând în spinare căldările, coșurile și oalele lor, pe lângă câteva haine și pături pe care țigăncile reușiseră să le șterpelească în învălmășeala iscată. Una dintre ele se mândrea cu o pereche de pantofi cu talpă de piele și cataramă de argint.

Patriarhul dădu ordin să se îndrepte către Ayamonte.

– Ieri am aflat, îi lămuri, că a răposat un nobil bogat și că a lăsat prin testament vreo cinci mii de reali pentru înmormântare, însemnând îngropăciune și slujbe pentru mântuirea sufletului său... Peste o mie de slujbe a hărăzit habotnicul, bașca jelanii și pomeni. Sunt chemați toți popii și capelanii din oraș, precum și călugării și maicile de la câteva mănăstiri. O să se aleagă cu multe parale, nerozii! O să se adune potop de lume...

– Și o să se dea multe pomeni! se auzi din corul de țigănci.

Merseră pe lângă drumul de căruțe care ducea la Ayamonte, dar înainte să ajungă la San Juan del Puerto se văzură nevoiți să

intre pe drum ca să poată trece râul Tinto cu barca; luntrașul nici nu îndrăzni să se tocmească la prețul pe care i-l oferi Santiago ca să-l treacă pe celălalt mal. În aceeași după-amiază reușiră să vândă doi dintre cai, fără mare câștig. Îi cumpărară unul dintre mușterii unui han de la marginea drumului și hangiul; niciunul din ei nu se arătă interesat de proveniența lor. De asemenea, scoaseră câțiva bănuți de la puținii enoriași care se adunaseră în han, după ce Milagros cântase și dansase provocator, așa cum o învățase Caridad, și stârnise dorința celor aflați acolo. Nu era cântul răgușit și grav în care își vărsau țiganii durerile și patimile lor, seara, în jurul focului din tabără, dar până și bătrânul patriarh se pomeni bătând din palme zâmbitor atunci când fata începu să interpreteze cu voioșie fandango și sarabande.

În ciuda frigului, fața, brațele și pieptul lui Milagros, acoperite de broboane de sudoare, aveau strălucirea perlelor. Hangiul o pofti să bea un pahar cu vin, iar țiganca, pe care o păzise Diego în timp ce trecea printre mesele la care beau mușterii, se așeză oftând lung de osteneală la masa de la care Caridad și Maria îi urmăriseră dansul.

– Bravo, fato! o lăudă tămăduitoarea.

– Bravo, se alătură și hangiul în timp ce îi turna vin în pahar. După marea întemnițare, urmă el cu privirea pierdută în decolteul fetei, ne temeam că n-o să ne mai putem desfăta cu dansurile voastre, dar după eliberare...

Sări scaunul, sări și vinul în pahar, chiar și masa sări în sus.

– Care eliberare? strigă fata, care era deja în picioare, în fața hangiului.

Bărbatul deschise larg mâinile în fața cercului de țigani în care se văzu prins deodată.

– Nu știati? întrebă el. Cum vă spun... Sunt eliberați.

– Nici regele Spaniei nu ne poate ține piept! se auzi o voce dintre țigani.

– Ești sigur? îl iscodi Santiago.

Hangiul șovăi. Milagros începuse să freamăte de nerăbdare în fața lui.

– Ești sigur? repetă ea.

– Sigur, chiar sigur... Așa se zice, adăugă ridicând din umeri.

– E adevărat.

Țiganii s-au întors către masa de la care se vorbise.

– Sunt puși în libertate.

– De unde știi?

– Vin de la Sevilla. I-am văzut. M-am întâlnit cu ei pe podul de șlepuri dinspre Triana.

– De unde știi că erau țigani?

Sevillanul zâmbi batjocoritor la auzul întrebării.

– Veneau de la Cádiz, de la închisoarea Carraca. Aveau o înfățișare de toată jalea. Mergeau cu ei un grefier care ducea actul lor de dezrobire și mai mulți zbiri care escortau grupul.

– Dar femeile din Malaga? îl întrerupse Milagros.

– Despre țigănci nu știu nimic, dar dacă i-au eliberat pe bărbați...

Milagros se răsuci către Caridad.

– Ne întoarcem acasă, Cachita, șopti cu un fir de glas. Ne întoarcem acasă.

În arsenale, țiganii nu aduceau profit. Nu munceau și se plângeau de conducători. Atât în Cartagena, cât și în Cádiz, se spunea, se renunțase la personalul cu pregătire, care fusese înlocuit cu acea mână de muncă neștiutoare care fugea în asemenea măsură de trudă, încât nici măcar nu-și câștiga mâncarea pe care o primea. Țiganii, susțineau gurile rele, erau arțăgoși și primejdioși: se băteau, se luau la harță și urzeau planuri de evadare. Nu erau destule trupe pentru a le face față și exista temerea că disperarea unor bărbați închiși pe viață, luați de lângă femeile și copiii lor, avea să-i împingă la o răzmeriță pe care n-ar fi avut cum s-o înăbușe. Țigăncile, la fel sau chiar mai gâlcevitoare decât bărbații lor, nici măcar nu munceau, iar cheltuielile cu întreținerea lor secătuiau vistierile sărace ale localităților în care erau întemnițate.

Petițiile diriguitorilor de arsenale și închisori nu întârziară să ajungă în mâinile marchizului de Ensenada.

Dar acești funcționari nu fură singurii care se plânseră influentului ministru al lui Ferdinand al VI-lea. Țiganii înșiși făcură același lucru și, din locurile în care erau întemnițați, trimiseră plângeri și rugăminti stăruitoare către consiliu. Lor li se alăturară și câțiva nobili care le luau apărarea, călugări și chiar consilii municipale în plen, care vedeau cum unele îndeletniciri folositoare comunității lor rămâneau fără lucrători, fără fierari, coșari sau simpli agricultori. Chiar și orașul Málaga, cu toate că nu era unul dintre locurile desemnate prin lege să le ofere adăpost țăganilor, decise să sprijine rugămintele țăganilor fierari din

vecinătăți, ca să fie eliberați din pușcărie.

Rugămințile și petițiile se înmulțiră în birourile consiliului regal. În mai puțin de două luni se dovediseră ineficiența, pericolul și costul extrem de ridicat al mării întemnițări. Mai mult, fuseseră întemnițați țiganii asimilați, cei care trăiau respectând legile regatului, în vreme ce mulți alții, indezirabilii, își întindeau netulburăți taberele pe pământurile Spaniei. Astfel, la finele lunii septembrie din anul 1749, marchizul de Ensenada rectifica și îi critica pe subordonații care puseseră în practică marea întemnițare: regele nu urmărise să-i prigonească pe țiganii care trăiau în spiritul legii.

În octombrie, consiliul dictă ordinele necesare pentru a începe acțiunea de eliberare a celor închiși pe nedrept: prefectii din fiecare oraș aveau datoria să întocmească documente secrete despre viața și obiceiurile fiecăruia dintre țiganii arestați, pentru a se hotări dacă se supuneau legilor și decretelor regale; la aceste documente trebuia să se alăture și o dare de seamă a parohului, de asemenea secretă, din care, mai presus de orice, trebuia să reiasă deslușit dacă țiganul era cunoscut la biserică.

Cei care îndeplineau toate cerințele aveau să fie puși în libertate și duși înapoi la locurile lor de baștină. Urma să le fie restituite bunurile ce le fuseseră confiscate, însă li se interzicea expres să-și părăsească satele fără permisiune scrisă, în niciun caz ca să participe la bălciuri sau la târguri.

Cei care nu aveau să treacă de verificările secrete aveau să rămână în temniță sau să fie trimiși să muncească la lucrări publice sau în interesul regelui. Cei care aveau să încerce să fugă aveau să fie spânzurați pe loc.

De asemenea, se dădură ordine precise pentru țiganii care nu fuseseră arestați la marea întemnițare: li se dădea un termen de treizeci de zile pentru a se înfățișa în fața autorităților, în caz contrar, aveau să fie considerați „răzvrățiți, bandiți, dușmani ai liniștii publice și hoți recunoscuți” Toți primeau pedeapsa cu moartea.

Țigănimea era dărăpănată. Pe înserat, Milagros, bătrâna Maria și Caridad se opriră în gura străzii care se întindea pe lângă zidul grădinii călugărilor chartusieni, de care se lipeau colibe. Niciuna nu scoase o vorbă. Încrederea și speranțele pe care și le făcuseră în cele două zile de călătorie, încurajându-se una pe cealaltă,

promițându-și o revenire la traiul firesc, se spulberară de îndată ce dădură cu ochii de țigănime. După marea întemnițare și confiscarea bunurilor, prăduitorii s-au grăbit să-și însușească până și lipsurile. Nu mai erau unele acoperișuri, chiar și cele de vreascuri, iar unele ziduri se prăbușiseră după ce fuseseră jefuite și rămășițele pe care nu le luaseră soldații: fiare încastrate în ziduri, puținele tocuri de lemn, cămări, hornuri... Cu toate acestea, băgară de seamă că, printre barăci, erau și unele locuite.

– Nu-s copii, observă bătrâna. Milagros și Caridad tăcură în continuare. Nu-s țigani. Avem de-a face cu răufăcători și prostituate.

Ca și cum ar fi vrut să-i dea dreptate, dintr-o colibă din apropiere se ivi o pereche: el, un bătrân mulatru; ea, cea care ieșise să-l conducă, o femeie zdrențăroasă, cu părul vâlvoi și sânii căzuți, lăsați la vedere.

Cele două grupuri își încrucișară privirile.

– Să plecăm! le zori tămăduitoarea pe celelalte două. E primejdios.

Urmărite de potopul de obscenități care îi ieșea pe gură mulatrului și de hohotele prostituatei, porniră degrabă înspre Triana.

După ce se îndepărtară de mănăstirea Cartuja, cele trei străbătură mahalaua cu pași înceți. Supărarea care le urmărise până la biserica Nuestra Señora de la O, văzând că fostele lor cămine, oricât de sărace ar fi fost, ajunseseră adăposturi pentru proscrisi, începu să se preschimbe în stupoare: neamul Vega n-ar fi îngăduit așa ceva. Dacă ar fi fost în libertate, i-ar fi alungat de acolo pe toți cerșetorii aceia. Amărăciunea babei Maria spori. Milagros, care nu îndrăznea să spună cu voce tare lucrul de care se temeau amândouă, se agăță de speranța că familia ei o aștepta în fundătură. Tatăl ei era un Carmona și nu trăia în țigănime, dar dacă nu fuseseră eliberați membrii neamului Vega...

Noaptea aceea rece de noiembrie, mai rece decât toate cele trecute, căci așa o simțeau cele trei femei, se lăsase peste ele. Fundătura San Miguel le întâmpină cu o tăcere neprimitoare. Doar pâlpăirea slabă a lumânărilor care se zăreau ici, colo, pe la ferestre, vădea prezența unor chiriași. Bătrâna Maria dădu din cap a tăgadă. Milagros se desprinse de grup și o porni în fugă spre casa ei. Puțul din curtea interioară a casei în care trăiau mai multe familii, mereu ascuns printre fiare strâmbe și ruginite, o întâmpină

acum ca un felinar înalt și singuratic. Fata nu se putu abține să nu-i arunce o privire înainte de a o lua în sus pe scări, valvârtej.

Puțin mai târziu, Caridad și Maria o găsiră încremenită, așezată pe podea. Nu îndrăznise să facă nici măcar un pas în casă, de parcă pustiul din ea ar fi izbit-o și ar fi doborât-o la pământ chiar în locul acela. Tremura și suspina în același timp, acoperindu-și fața cu mâinile și apăsându-le tare, îngrozită să dea iar ochii cu realitatea.

Caridad se ghemui lângă ea și îi șopti la ureche:

– Liniștește-te, totul o să se îndrepte. O să vezi că, în curând, o să fie toți aici, în casa lor.

Loviturile ciocanelor care băteau nicovalele le treziră când deja se luminase de ziuă. După ce Maria reuși s-o liniștească pe Milagros și o împiedică să intre în alte case care ar fi putut să fie ocupate de răufăcători, adormiseră toate trei laolaltă, cu Milagros pe care o mai podidea plânsul din când în când, acoperite cu o pătură și cu pânza de cort pe care le-o dăruise Santiago pentru drum. Lumina soarelui le ofensă arătându-le podeaua goală, lipsită de orice mobile; doar cioburile unor farfurii sparte, împrăștiate pe podeaua acoperită de praf, dovedeau că acolo locuise o familie, încă erau lungite, dar se ridicară în capul oaselor ca să asculte bocănitul ciocanelor. Nu semăna deloc cu hărmălaia din fierăriile cu care erau ele obișnuite; bătăile astea erau rare și greoaie, vlăguite chiar, s-ar fi putut spune.

În ciuda degetelor ei țepene, baba Maria le surprinse cu o răsunătoare bătaie din palme.

– Avem treabă! rosti plină de elan și se ridică.

Caridad o imită. Milagros, dimpotrivă, își trase pânza de cort peste cap.

– Nu auzi, fato? spuse bătrâna. Dacă lucrează fierul înseamnă că sunt țigani. Niciun spaniol n-ar îndrăzni să facă asta aici, în fundătură. Scoală-te!

Maria îi ordonă din priviri lui Caridad s-o dezvelească pe fată. Această stătu în cumpănă câteva clipe dacă să-i dea ascultare sau nu, dar, în cele din urmă, dădu la o parte pânza și pătura, descoperind-o pe Milagros, care stătea ghemuită ca în pântecul mamei sale.

– Părinții tăi ar putea să fie în altă casă, continuă tămăduitoarea fără prea multă convingere. Probabil că acum multe

case sunt libere, iar aici... Se răsuci și cuprinse cu un gest al mâinii tot interiorul. Aici n-ar fi avut nici măcar un scaun nenorocit.

Milagros se ridică; avea ochii injectați și fața roșie.

– Iar dacă nu e așa, urmă Maria, trebuie să aflăm ce se petrece și cum îi putem ajuta.

Ciocănitul răzbătea din fierăria familiei Carmona. Intrară direct din curtea casei. Înăuntru se vedea deslușit ce urmări avusese confiscarea bunurilor decretată de rege când se petrecuse marea întemnițare: sculele, nicovalele și forjele, oalele de turnare, bazinele de călire... Totul dispăruse. Doi tineri ingenuncheați, care nu observară apariția femeilor, lucrau la forjă. Făceau asta, remarcă Milagros, folosindu-se de o forjă de câmp, precum cea pe care o ducea Domingo, țiganul din Puerto de Santa Maria, cu care se întâlniseră în Andévalo: o nicovală mică pe care unul din ei bătea o potcoavă și niște foaie din piele de berbec cu ajutorul cărora celălalt vântura jarul care mocnea într-o groapă obișnuită, săpată în pământ.

Fata îi cunoștea, la fel și bătrâna. Caridad îi știa din vedere. Erau din neamul Carmona, veri cu Milagros. Doroteo și Ángel erau numele lor, dar erau de nerecunoscut: lucrau fierul goi până la brâu, așa că li se vedeau coastele, iar pomeții ieșeau în evidență pe niște chipuri stoarse de vlagă. N-a fost nevoie să-și facă simțită prezența. Doroteo, care bătea cu ciocanul în nicovală, lovi greșit, scăpă o ocară, sări în picioare și lăsă ciocanul să cadă la pământ.

– E cu neputință să muncești cu...

Când le văzu, amuți. Ángel întoarse capul încotro se uita vărul lui. Maria dădu să spună ceva, dar Milagros i-o luă înainte.

– Ce știți de părinții mei?

Ángel lăsă foalele și se ridică și el.

– Unchiul n-a ieșit în libertate încă, răspunse, a rămas întemnițat la Carraca.

– Cum e? L-ai văzut?

Tânărul nu voi să-i dea răspuns.

– Dar mama? întrebă Milagros cu un fir de glas.

– N-am văzut-o. Nu e pe aici.

– Dacă nu l-au slobozit pe unchiul, cred că nici ei nu i-au dat drumul, adăugă celălalt.

Milagros simți că o să leșine. Se albi la față și i se înmuiară

genunchii.

- Ajut-o, îi porunci Maria lui Caridad. Dar părinții voștri? continuă, după ce se încredință că cealaltă o prinsese pe Milagros înaintea ca fata să se prăbușească. Sunt liberi? Unde sunt? întrebă iar, după ce aceștia încuviințară.

- Bătrânii, răspunse Doroteo, duc tratative cu prefectul Sevillei ca să ni se înapoieze tot ce ni s-a furat. Am primit numai... Tânărul se uită cu zăduf la mica nicovală. ...Numai forja asta de câmp. Regele a dat ordin să ne fie înapoiate bunurile, dar cei care le-au cumpărat nu vor să facă asta dacă nu-și primesc banii pe care i-au dat pe ele. Noi nu avem bani și nici regele, nici prefectul nu vor să-i dea.

- Dar femeile?

- Toți cei care nu se află la consiliul municipal au pornit în zori către Sevilla ca să cerșească, să caute de lucru sau să capete ceva de mâncare. Nu avem de nici unele. Din neamul Carmona, suntem doar noi doi aici. Asta, și arată din nou cu lehamite înspre nicovală, asigură de muncă pentru doi, atât. Și alții, din alte fierării, au făcut rost de forje precum cele ale fierarilor ambulanți, dar ducem lipsă de fier, de cărbune... Și de priceperea de a le mânui.

În clipa aceea, de parcă celălalt i-ar fi adus aminte, Ángel se așeză din nou în genunchi și vântură cărbunele, făcând mult fum care îi veni în față. Apoi apucă potcoava pe care o lucra Doroteo și care se răcise deja și o aruncă din nou în jar.

- De ce nu i-au eliberat?

Întrebarea țâșni de pe buzele lui Milagros. Încă palidă, se desprinsese din brațele lui Caridad și se îndreptă șovăitoare către vărul său. Doroteo nu o cruță.

- Verișoară, părinții tăi nu erau cununați după legile Bisericii, știi bine. Asta e o condiție obligatorie ca să fie puși în libertate. Din câte se pare, mama ta n-a acceptat asta niciodată, i-o trânti în față, fără să ascundă un dram de ranchiună. Nn știu de niciun Vega din țigănimă care să fi fost eliberat. Pe lângă dovada cununiei religioase, mai cer și martori care să declare că nu trăiau ca țiganii...

- Nu te lepăda de rasa noastră, băiete, îi atrase atenția tătăduitoarea.

Doroteo nu îndrăzni să răspundă; doar întinse brațele, apoi între ei se lăsă tăcerea.

- Doroteo, se băgă în vorbă Ángel, rupând tăcerea, ni se termină cărbunii.

Țiganul scutură o mână cu un gest care exprima atât dorința de a munci, cât și neputința, din pricina situației în care se aflau; le întoarse spatele, căută ciocanul și dădu să ingenuncheze lângă nicovală.

- Știi ceva de bunicul Vega, de Melchor? îl întrebă bătrâna.

- Nu, răspunse țiganul. Îmi pare rău, le mai spuse femeilor care stăteau neclintite în fața lui, sperând să afle vreo veste bună.

Ieșiră în fundătură pe ușa fierăriei. Așa cum le prevenise Doroteo, răsunau ciocănituri nehotărâte și slabe în alte fierării; în rest, locul era pustiu.

- Să mergem la fray Joaquín, propuse Milagros.

- Fetițo!

- De ce nu? stăruî fata în timp ce se îndrepta către ieșirea din fundătură. Se opri; bătrâna nu voia s-o urmeze. Maria, e un om bun. Are să ne ajute. A făcut-o și atunci...

Căută ajutor din partea lui Caridad, dar aceasta era adâncită în gândurile sale.

- Nu pierdem nimic dacă încercăm, mai spuse Milagros.

Se liniștiră văzând că lumea nu se minuna de prezența lor. Știa că se întorseseră țiganii. La mănăstirea San Jacinto însă, speranțele lui Milagros și ale lui Caridad se văzură din nou zădărnice. Fray Joaquín, le înștiință portarul, nu se mai afla în Triana. Prea puține știri părea călugărul dispus să le dea, dar stăruința lui Milagros, care merse până acolo încât îl trase de straie, îl făcu pe monah să le mai spună câte ceva, neîncrezător, mai degrabă ca să scape de ele.

- A plecat din Triana, le spuse. Și-a pierdut mințile din senin, mărturisi el dând din mână. Cugetă câteva clipe, apoi hotărî să se explice. Eu prevăzusem lucrul acesta, da, zise răspicat, cu vădită mândrie. I-am spus-o starețului în mai multe rânduri: „Acest tânăr o să ne aducă necazuri.” Tutunul, prietenii lui, plecările și venirile, insolența lui și predicile acelea... Necuviincioase! Atât de moderne! Voia să renunțe la călugărie. Starețul l-a convins să nu facă asta. Nu știu ce slăbiciune stranie avea starețul pentru tânărul acesta. Atunci coborî vocea. Se spune că o cunoștea destul de bine pe mama lui fray Joaquín; unii susțin că prea bine, chiar. Fray Joaquín a afirmat că nimic nu-l mai ținea aici, în Triana! Dar comunitatea lui? Dar credința lui? Dar Dumnezeu? Cum să spună

că nimic nu-l mai ține aici? repetă pufnind. Călugărul își întrerupse perorația, închise ochii și își clătină capul, buimăcit, supărat pe sine însuși când înțelese că le dădea socoteală celor două țigănci și negresei, care îl ascultau cu gura căscată.

– Unde a plecat? îl iscodi Milagros.

Nu vru să-i spună. Refuză să mai stea de vorbă cu ele.

Se întoarseră abătute în fundătură. Caridad mergea în urmă, cu ochii în pământ.

– Și ziceai că dăduse uitării nesocotința aia a lui, ha? făcu zeflema Maria pe drum.

– Poate că nu e asta... începu s-o contrazică Milagros.

– Nu fi naivă, fato.

Își continuară drumul în tăcere. În afară de cele două monede primite de la Santiago, nu aveau bani. Nu aveau nici mâncare. Nu aveau neamuri! Nu era niciun Vega în Triana, așa zisese Doroteo. Bătrâna tămăduitoare nu izbuti să-și înăbușe un suspin.

– O să cumpărăm de-ale gurii și o să mergem să culegem ierburi, le înștiință.

– Și unde ai să le pregătești? întrebă batjocoritor Milagros. În...

– Ține-ți gura! o întrerupse bătrâna. Nu ești îndreptățită. Toate o ducem greu. Când o să-l doboare boala pe vreunul, o să dea toți fuga să caute în ce să le pregătesc.

Milagros se făcu mică la auzul muștrării. Mergeau pe lângă Cava, unde se îngrămădea în continuare gunoiul. Maria se uita la față cu coada ochiul și de îndată ce-i auzi primul suspin, îi făcu semn lui Caridad s-o consoleze, dar Milagros întinse pasul și le lăsă în urmă, de parcă ar fi fugit de ele.

Caridad nu văzuse gestul babei Maria. Gândurile ei se îndreptau tot către Melchor. „Am să-l găsesc în Triana”, își repetase de nenumărate ori, tot timpul, pe drumul de întoarcere. Își închipui reîntâlnirea, momentul în care avea să cânte iar pentru el, prezența lui, atingerea lui. Dacă fusese arestat, așa cum bănuiseră de atâtea ori de-a lungul fugii lor, probabil că fusese eliberat, la fel ca ceilalți, iar dacă nu fusese întemnițat, cum era cu putință să nu vină la Triana de îndată ce avea să afle de eliberarea alor lui? Dar nu se afla acolo, tinerii Carmona le încredinșaseră că niciun Vega nu părăsise arsenalul. De nenumărate ori în dimineața aceea i se strânsese inima văzând chipurile palide și busturile uscățive ale verilor lui Milagros. Dacă acelea erau urmările la niște bărbați tineri, oare în ce stare se afla Melchor?

Simți că i se umezesc ochii.

– Du-te după ea, îi ceru tămăduitoarea făcând un semn către Milagros.

Caridad încerca să-și ascundă chipul.

– Și tu? întrebă Maria disperată.

Caridad își trase nasul; se silea să-și stăpânească lacrimile.

– De ce plângi, negreso?

Caridad nu răspunse.

– Dacă pricina ar fi Milagros, ai fi lângă ea acum. Cât despre Carmona, nu cred să te fi tratat omenește nici măcar o dată, iar Ana Vega... Maria tăcu pe neașteptate, își lungi gâtul ei obosit și o privi cu uimire: Melchor?

Caridad nu mai putu să se stăpânească și izbucni în plâns.

– Melchor! exclamă mirată baba Maria în timp ce dădea din cap. Negrso! o strigă apoi. – Caridad se strădui s-o privească. – Melchor e un țigan bătrân, un Vega. O să-l revezi. – Caridad schiță un zâmbet. – Dar acum ea e cea care are nevoie de tine, insistă tămăduitoarea făcând din nou semn către Milagros, care se îndepărta.

– O să-l revăd? Sigur? izbuti să îngaiame Caridad.

– Despre alți țigani nu m-aș încumeta să prezic asta, dar despre Melchor, da. O să-l revezi.

Caridad închise ochii, mulțumirea i se oglindea pe chip.

– Fuși după Milagros! o îmboldi bătrâna.

Caridad făcu o săritură, o luă înainte grăbită, o ajunse din urmă pe prietena ei și îi trecu un braț pe după gât.

Nimeni nu-l consolă pe fray Joaquín în acea dimineață apăsătoare, pe când se îndepărta de Triana cu puțin înainte ca Milagros și tovarășele ei să se întoarcă în țigănimie. Avea în desaga actul de misionar emis de către arhiepiscopul Sevillei. Fray Pedro de Salce, renumitul predicator, mergea în rând cu el cântând litanii închinare Fecioarei, cum obișnuia de fiecare dată când pornea în misiuni. Împreună cu el, în cor, se mai rugau doi frați mireni. Fiecare trăgea de câte un catâr de povară, încărcăți cu cruci, casule, cărți, torțe și alte lucruri trebuincioase evanghelizării.

Unii dintre călătorii pe care îi întâlneau cădeau în genunchi la trecerea lor și își făceau cruce, în timp ce fray Pedro îi binecuvânta din mers, iar alții își potriveau pasul cu cel al călugărilor și se

rugau împreună cu ei.

– Măhnit? îl întrebă predicatorul, printre cântări, cunoscând durerea celuilalt.

– Nespus de bucuros pentru șansa de a-L sluji pe Dumnezeu pe care mi-a acordat-o Sfinția Voastră, minți fray Joaquín.

Călugărul, mulțumit, înălță vocea pentru a intona următorul cânt, în timp ce gândul lui fray Joaquín se îndrepta, din nou, așa cum se întâmpla deseori din ziua de după întemnițarea generală, către Milagros. Ar fi trebuit s-o însoțească! Milagros va avea de înfruntat Andévalo înainte să ajungă la Barrancos. Pe unde s-o fi aflând acum? Se cutremura închipuindu-și ce putea să pătească fata dacă încăpea pe mâinile soldaților sau pe cele ale bandiților care viețuiau pe acele meleaguri nelegiuite. Simți gust de fiere în gură numai închipuindu-și-o pe Milagros la cheremul unei haite de inși lipsiți de suflet.

Mii de întrebări sfâșietoare și supărătoare de felul acela îl hăituiseră încă din clipa în care silueta lui Milagros se pierdu în zare, dincolo de punctul până unde putea răzbate privirea lui. Vru să alerge după ea. Șovăi. Nu se putu hotărî. Pierdu ocazia. După întoarcerea la San Jacinto, se cufundă în melancolie; era mereu năuc, neliniștit, neconsolat. Milagros nu-i ieșea din minte și, până la urmă, se hotărî să-i vorbească starețului, pentru a lepăda crucea călugăriei.

– Bineînțeles că are rost să rămâi în ordin! îl contrazise acesta, după ce fray Joaquín îi mărturisise vinile și îndoielile sale. O să treacă. Nu ești primul. Mari oameni ai bisericii au săvârșit greșeli mai mari decât a ta. N-ați avut legătură trupească. Timpul și sfântul Domingo te vor ajuta, Joaquín.

Cu toate acestea, starețul mănăstirii San Jacinto găsi un leac pentru sufletul acela care băntuia prin mănăstire și care, lipsit de vlagă, le ținea copiilor lecții de gramatică fără pic de tragere de inimă. Fray Joaquín avea nevoie de un revulsiv, socoti starețul. Dezlegarea se ivi atunci când îi ajunse la ureche vestea că a murit tovarășul lui don Pedro de Salce, cel mai renumit dintre misionarii care cutreierau drumurile din regatul Sevillei predicând Evanghelia și doctrina creștină. Starețul trase sfori prin arhiepiscopie pentru ca fray Joaquín, renumit și el pentru predicile sale, să fie numit noul său tovarăș.

Fray Pedro de Salce și fray Joaquín se îndreptau către Osuna, înainte de a alege o așezare, preotul încercat cerceta locurile care

nu mai fuseseră evanghelizate în ultimii ani. Osuna și împrejurimile sale întruneau aceste însușiri. Le-a luat trei zile să ajungă, s-au apropiat de așezare după lăsarea nopții. Umbrele de prin case, cufundate în cea mai adâncă tăcere, se conturau în lumina lunii. Fray Joaquín era obosit. Don Pedro se opri. Tânărul se pregătea să-l întrebe unde avea să înnopteze când văzu că frații care mânau catării se apucaseră să scotocească în desagi.

– Ce... Fray Joaquín se arătă uimit.

– Tu vino după mine, îl întrerupse misionarul în timp ce îmbrăca o casulă și îl zorea să facă același lucru.

Puseră cap la cap o cruce mare, pe care o duceau pe bucăți. Fray Pedro îi porunci lui fray Joaquín s-o ducă el. Frații mireni aprinseră două torțe din cârpe date prin catran care ardeau cu un fum mai negru decât noaptea și, în acest fel, preotul, ducând un clopot în mâna dreaptă, și tovarășul său porniră înspre sat.

– Treziți-vă, păcătoșilor!

Strigătul lui fray Pedro străpunse liniștea în dreptul primei uși. Fray Joaquín rămase uluit de asprimea unei voci care, vreme de trei zile, cât fuseseră pe drum, șoptise aproape fără încetare psalmi, cântări, rugăciuni și rozarii.

Nu părea că avea să se ducă la culcare. Fray Joaquín se resemnă, iar predicatorul îl zori să ridice crucea.

– Înalț-o, arată-le-o tuturor, adăugă în timp ce suna din clopot. Nici adulterul, nici tânărul cu păcate hâde n-au să intre în împărăția cerurilor! strigă apoi. Treziți-vă! Urmați-mă la biserică! Veniți să ascultați cuvântul Domnului!

Invocări și chemări răcnite; amenințări cu focul veșnic și cu tot soiul de rele pentru cei care nu aveau să-i urmeze; bătăile clopotului din mâna lui don Pedro; oamenii care ieșeau din case sau se arătau în balcoane, buimaci, surprinși; dangătul clopotului bisericii, pe care parohul se grăbi să-l tragă de cum auzi chemarea la misiune; cei care se alăturaseră procesiunii, desculți, prost îmbrăcați sau acoperiți cu pături, în timp ce călugării, cu crucea înălțată între torțele fraților mireni, băteau străzile din Osuna, cuprinsă de un haos absolut.

– Locuitori din Osuna! Eu v-am chemat, vă spune cel răstignit! țipa fray Pedro arătând către cruce. Nu mi-ați răspuns, ați nesocotit sfaturile și amenințările mele, dar și eu am să râd de voi în ceasul morții voastre!

Și oamenii cădeau în genunchi, își făceau nenumărate cruci și

cereau iertare, cu glasuri înflăcărate. Fray Pedro îi adună pe toți în biserică. Acolo, după o predică înflăcărată și după ce spuseră *Angelus*, le vesti începutul unei misiuni care avea să se întindă pe o perioadă de șaisprezece zile. Nici parohul, nici consiliul municipal nu se puteau plânge, căci aveau împuternicire de la arhiepiscop. Preotul porunci ca, înainte de începerea misiunii, să bată clopotul o jumătate de ori, iar autoritățile să-i invite pe locuitorii satelor înconjurătoare să-și lase pământurile, îndeletnicirile și muncile, pentru ca, sub îndrumarea parohilor lor, să răspundă la chemarea Domnului.

Rostul era, cum i-a explicat fray Pedro lui fray Joaquín chiar în noaptea aceea, să-i surprindă pe cetățeni în toiul nopții și să-i înspăimânte, ca să vină la misiune. Zvonurile pe care el însuși sau alții de seama lui le semănase de la amvon de-a lungul anilor se răspândeau printre oamenii sărmani și analfabeți: un cizmar murise pentru că nu luase parte la misiune, o femeie își pierduse feciorul, alteia i se prăpădise recolta, în vreme ce un credincios care își făcuse datoria și o lăsase în grija Domnului o găsisse înfloritoare când se întorsese acasă.

– Sunt păcătoși, trebuie să-i vătămăm, îl îndoctrina cuviosul după ce asculta discursurile civilizate ale lui fray Joaquin. Frica de păcat și de iad trebuie să se statornicească în sufletele lor.

Iar fray Pedro izbutea să facă asta, fără urmă de îndoială! Acele sărmane suflete își lăsau treburile pentru mai bine de două săptămâni ca să vină în fiecare zi la slujbă și să-i asculte predicile. Iar cei din satele vecine străbăteau multe leghe și veneau în așezarea aleasă, în procesiune, intonând rozariul în urma preoților lor.

În aceste săptămâni se oficiau slujbe în toate zilele, se rosteau predici în biserici, pe străzi și în piețe, se făceau procesiuni generale, cu rugăciuni și condace, la care asistau mii de oameni și care se încheiau apoteotic cu procesiunea de penitență, orânduită fără cusur: în frunte se aflau copii de prin sate, împreună cu învățătorii lor, care duceau pe sus un prunc Isus, urmați de cei fără veșminte anume pentru procesiune. După ei, veneau nazaritenii în tunici albe, vinetii sau negre și alții, fără tunici, acoperiți doar cu un cearșaf, ducând în spate cruci, coroane de spini pe cap și funii la gât; îi urmau cei care își acopereau trupurile cu spini, mergeau în genunchi sau chiar se târau; apoi cei răstigniți, cu mâinile prinse pe cruci; practicantii „flagelării

stricte”, printre care se aflau și băieți de zece ani care își răneau spinările cu gârbace cu cinci plesne, iar între aceștia din urmă și grupul care încheia procesiunea, alcătuit din cler, femei, autorități și cor, se aflau „flagelanții de sânge”, cei care își jupuiau pielea cu lovituri de bici.

Înainte de această excepțională demonstrație publică de pocăință, misionarii îi pregătiseră pe credincioși. La jumătatea misiunii, după ce sentimentul de vinovăție al oamenilor fusese intensificat cu ajutorul predicilor, clopotul bisericii chema la flagelare pe timpul nopții, iar oamenii veneau la biserică. După ce se strângeau cu toții înăuntru, se închideau ușile, iar fray Pedro urca în amvon.

– Nu-i de-ajuns ca inimile voastre să se căiască! îi dojenea strigând la ei în timpul predicii. Trebuie să sufere și carnea voastră. Dacă lăsați trupul nepedepsit, ispitele, viciile și proastele obiceiuri au să vă împingă din nou spre păcat!

După ce preotul sfârșea discursul de însuflețire, suna dintr-un clopoțel pentru a da de știre că urma să fie stinse lumânările și torțele ce luminau biserica, moment în care fray Joaquín, la fel ca sutele de bărbați care se strângeau în lăcaș, se dezgoleau. „Noi, slujitorii cultului, trebuie să le fim exemplu”, îl îndemna fray Pedro. Apoi, în întuneric, clopoțelul răsuna de trei ori, iar plesnetul loviturilor de curele și bice pe carne se împletea cu acel *Miserere* pe care îl intona corul la acea ceremonie sinistră.

În beznă, profund tulburat de zgomotul loviturilor de bici și de vaietele celor adunați, de *Miserere* care îi îndemna la căință, de vocea tunătoare a lui fray Pedro care îi chema să-și ispășească păcatele și care acoperea tot vacarmul acela, fray Joaquín strângea din dinți și își pedepsea carnea cu asprime, având dinaintea ochilor chipul lui Milagros, care i se înfățișa luminos, fantastic. Dar cu cât se flagela mai tare, cu atât îi zâmbea fata mai mult, îi făcea cu ochiul sau râdea de el și îi scotea limba ștrengărește.

După ce plecară de la mănăstirea San Jacinto fără ca portarul să se îndure să le spună unde se află fray Joaquín, Maria nu reuși s-o țină pe Milagros la cules de ierburi mai mult de vreo două ceasuri. Noiembrie nu era o lună bună, cu toate că găsiră rozmarin și boabe uscate de soc. În orice caz, gândi tămăduitoarea, pământul-mamă nu avea să le ofere nimic bun atâta timp cât una dintre ele supura ură, blestema și plângea, căci fata se cutremura

de durere și de hohote de plâns în timp ce profera blesteme împotriva bisericii, a lui Isus Cristos, a sfintei Fecioare și a tuturor sfinților, a regelui, a albilor și a întregii lumi. Bătrâna știa că nu aceea era starea sufletească necesară pentru a te apropia de natură. Bolile erau de la demoni sau de la zei, de aceea nu era bine să supere spiritele pământului care le ofereau leacuri chiar împotriva voinței acelor ființe superioare.

Nu reuși s-o facă pe Milagros să-și schimbe atitudinea. În primele două dăți când îi atrase atenția, fata nici măcar nu-i răspunse.

– Ce-mi pasă mie de spirite și de ierburile dumitale afurisite? sări ca arsă când bătrâna o mustră pentru a treia oară. Cere-le să-mi dezrobească părinții!

Caridad își făcu mai multe cruci auzind o asemenea ofensă adusă naturii; Maria hotărî să se întoarcă la Triana.

Odată ajunsese în mahala, se întrebă însă dacă n-ar fi fost mai bine să rămână pe câmpuri, chiar și cu riscul de a supăra spiritele.

– Dacă știi ceva de mama ta? repetă Anunciación, una din neamul Carmona peste care dădură în curtea casei de chiriași, lângă puț.

Înainte de a răspunde, țiganca se uită întrebătoare la Maria. Bătrâna încuviință. Orice ar fi însemnat acea privire, fata tot avea să afle într-o zi.

– A fost reținută și întemnițată pentru răzvrătire când a ajuns la Malaga. Pe noi, pe celelalte, ne-au ținut în mahala, într-un cartier închis și păzit. Anunciación tăcu preț de câteva clipe, lăsă privirea în pământ, oftă de parcă și-ar fi adunat puterile și o ridică din nou, ca să dea ochii cu Milagros. Am văzut-o cu o lună înainte să fiu eliberată, o biciuiseră... Nu rău! Vreo douăzeci, douăzeci și cinci de lovături de bici, din câte am auzit. O... O tunseseră chilug. Au adus-o cu noi și au ținut-o în butuc timp de patru zile.

Milagros închise ochii strâns, încercând să-și alunge din minte imaginea mamei sale ținută în butuc. Maria însă o văzu: cu spinarea sângerândă, în genunchi, pe pământ, cu încheieturile mâinilor și cu gâtul prinse între doi butuci cu găuri, cu capul ras și cu mâinile atârând într-o parte și în cealaltă.

Un bocet deznădăjduit răsună în toată casa. Milagros se luă cu mâinile de păr și, în timp ce urla, își smulse două smocuri groase.

Când să repete gestul, ca și cum ar fi încercat să-i fie alături mamei ei în batjocura la care fusese supusă, țiganca Carmona se apropie de ea și o opri.

– Mama ta este puternică, îi spuse. N-a batjocorit-o nimeni cât a fost prinsă în butuc. N-a scuipat-o nimeni, n-a lovit-o nimeni. Toate, spuse cu voce sugrumată, toate am respectat-o.

Milagros deschise ochii. Țiganca lăsă mâinile fetei și îi trecu ușor un deget peste față, ca să-i șteargă o lacrimă ce i se prelingea pe obraz.

– Ana n-a plâns, cu toate că multe dintre noi am plâns lângă ea. Mereu a fost neclintită și a strâns din dinți ori de câte ori a fost pusă în butuc. Niciodată nu s-a auzit un vaiet din gura ei!

Milagros își trase nasul.

Anunciación nu mai spuse și că deseori i se punea căluș.

– De câte ori a fost pedepsită? se amestecă în vorbă Maria, uimită.

– De destule ori, recunosc Anunciación. Atunci strânse buzele ca și cum ar fi schițat un zâmbet și dădu ușor din cap. N-ar fi de mirare să fie iar în butuc, chiar acum. Până și Caridad se cutremură la auzul acelor cuvinte. Da, îi înfruntă pe soldați dacă sunt necuviincioși cu vreo femeie. Cere mâncare mai multă și mai bună și să vină felcerul ca să le îngrijească pe bolnave, și haine de care duceam lipsă și... De toate! Nu i-e frică de nimeni, nimic n-o sperie. De aceea nu e de mirare că o pedepsesc ținând-o în butuc.

– N-a trimis nicio vorbă pentru fată? întrebă Maria după o scurtă tăcere.

– Știu că a vorbit cu Rosario înainte să fim puse în libertate...

Maria dădu în cap, amintindu-și-o pe Rosario. Era nevasta lui Inocencio, patriarhul neamului Carmona.

– Unde se află Rosario?

– La Sevilla. O să se întoarcă în curând.

„Nu uita niciodată că ești o Vega.” Acesta fu mesajul scurt pe care i-l dădu Rosario Carmona la intrarea casei care dădea în curtea Contelui, Rafael García. Aproape toți țiganii eliberați se întorseseră în fundătura San Miguel, iar Contele convocase sfatul bătrânilor.

– Doar atât? se miră Milagros.

– Da, răspunse bătrâna Carmona. Gândește-te bine la asta, fato, mai adăugă înainte să-i întoarcă spatele.

În timp ce lumea care se aduna în curte trecea pe lângă ea sau chiar se izbea de ea, Milagros stătea încremenită. Încerca să pătrundă vorbele mamei sale. La ce trebuia să se gândească? Știa și ea că e o Vega! „Te iubesc”, i-ar fi spus ea, ar fi fost primul lucru pe care i l-ar fi zis. I-ar fi plăcut...

– Asta cuprinde tot, o auzi pe Maria spunând când o apucă de braț și o trase într-o parte ca să o îndepărteze de intrare.

– Ce?

– Că aceste cuvinte cuprind tot ce ar fi putut mama ta să-ți spună: că ești o Vega. Că ești țigancă, dintr-o familie de țigani care se mândrește cu lucrul acesta și că trebuie să fii puternică și curajoasă ca ea. Că trebuie să trăiești așa, să duci o viață de țigancă, printre țigani. Că trebuie să lupți pentru libertatea ta. Că trebuie să-i respecti pe bătrâni și să respecti legea. Că...

– Nu mă iubește? o opri Milagros. Nu mi-a spus nici că mă iubește, nici că îmi simte lipsa... nici că i-ar plăcea să fie cu mine.

– Dar e nevoie să ți-o spună, fetițo? Te îndoiești?

Milagros întoarse capul către baba Maria. Caridad asculta discuția, față-n față cu celelalte două, care acum stăteau lipite de zidul casei Contelui, în timp ce vânzoleala continua.

– De ce nu? Știu că sunt o Vega, oare mai e nevoie să-mi amintească asta?

– Da, fetițo, dar tocmai asta, faptul că ești o Vega, ai putea ajunge să uiți într-o bună zi. Dimpotrivă, iubirea mamei tale o să te însoțească până în mormânt, fie că vrei, fie că nu.

Fata se încruntă gânditoare. Maria așteptă câteva clipe, apoi spuse:

– Să intrăm, altfel n-o să mai găsim loc.

Se alăturară țiganilor care începuseră să se adune în fața ușii și intrau pe rând, înghesuți.

– Tu, nu, îi spuse bătrâna lui Caridad. Așteaptă-ne acasă.

Curtea era plină; scările de acces la etajele superioare erau pline; culoarele care dădeau în curte erau pline. Doar cercul din mijloc, unde stăteau bătrânii, avându-l pe Conte în fruntea lor, părea puțin mai liber. Trei scaune goale stăteau în locul celor care încă erau în arsenale. Când nu mai încăpea nimeni, iar unii chiar se cățăraseră pe gratii și pe ferestre, Rafael García deschise sfatul.

– Socotim... Ridică o mână și așteptă să se facă liniște. Socotim, spuse iar, că aproape jumătate dintre țiganii arestați au fost puși în libertate.

Un murmur dezaprobator întâmpină cuvintele sale. Contele mai așteptă puțin, mătură cu privirea asistența și dădu cu ochii de baba Maria și de Milagros, care reușiseră să se strecoare până în primele rânduri. Arată către fată; degetul pe care înainte strălucea un falnic inel de aur acum era gol, ca urmare a confiscării bunurilor.

– Ce cauți tu aici? Vocea sa făcu să amuțească rumoarea care încă se putea auzi.

Mulți se răsuciră către femei; unii, aflați mai în spate, încercară să afle ce se petrece, iar alții se aplecară peste balustradele galeriilor ca să vadă mai bine.

– N-ai ce căuta în fundătură, adăugă.

Milagros simți că se face mică și se lipi și mai mult de bătrână.

– Rafael, interveni Maria, ține-ți ranchiuna pentru tine. Nu crezi că așa e convenit în împrejurările acestea? Părinții fetei sunt închiși încă și...

– Și o să rămână închiși! o întrerupse Contele. Din pricina lor am fost întemnițați și ne aflăm în starea asta, fără bunuri, fără unelte, fără mâncare, fără bani, tară... Fără haine! Contele își arată cămașa zdrențăroasă, trăgând de ea cu ambele mâini. Zumzetul începu iar să se întetească. Și toate acestea, numai pentru că alde Vega și alții ca ei s-au încăpățânat să nu se dea după spanioli, să nu le respecte legile!

– Singura lege pe care trebuie s-o respectăm e legea noastră, a țiganilor! zberă tămăduitoarea făcându-i pe ceilalți să tacă.

Țiganii cumpăniră în sinea lor: simțeau că așa trebuia să fie, că așa fusese dintotdeauna. Asta își doreau cu toții! Cu toate acestea...

– Lăsați-o! Rosario fu cea care vorbi, adresându-i-se soțului ei, patriarhul neamului Carmona, care era așezat la stânga Contelui. Legea despre care vorbește Maria Vega e cea care a făcut-o pe mama fetei să ne ia apărarea, în Malaga. Și o s-o facă în continuare, știu bine. Apoi Rosario o căută printre cei prezenți pe Josefa Vargas, mama lui Alejandro, tânărul care își pierduse viața din pricina capriciilor lui Milagros. Tu ce zici? o întrebă după ce o găsi printre cei prezenți.

Femeia vorbi domol, ca și cum, în același timp, ar fi retrăit întâmplarea.

– Ana Vega a înfruntat un soldat care îndrăznise să se atingă de fata mea. – Milagros simți că i se face pielea de găină și că i se

pune un nod în gât. – Pentru asta, a fost snopită în bătaie. Nu pot ști cine are dreptate în privința legii pe care se cuvine s-o respectăm, dacă alde García sau alde Vega, dar pe fata ei s-o lăsați în pace.

– Așa să fie, adăugă atunci patriarhul neamului Vargas, străbunicul lui Alejandro.

Acele cuvinte însemnau că Milagros fusese iertată; Rafael García nu mai avea puterea să facă nimic. Trianera, soția lui, îl muștră din priviri. „Te-am prevenit”, părea să-i spună. Contele mai șovăi câteva clipe, apoi reînnoadă firul sfatului.

– Însă eu chiar știu ce legi se cuvine să respectăm. Legea țigănească, desigur, legea noastră. Nimeni nu poate pune la îndoială sângele neamului García! strigă el, înfruntând-o pe Maria. Dar tot așa trebuie să respectăm și legea spaniolilor. Nimic nu ne împiedică să facem asta. Dar mai cu seamă, trebuie să ne apropiem de biserica lor, fie și numai pentru a-i păcăli. Ne-am gândit la asta, urmă el arătând către ceilalți patriarhi, și am hotărât că trebuie să înființăm o confrerie...

– O confrerie? răbufni o voce revoltată.

– Preoții ne-au întemnițat! răcni altul. Ei sunt cei care ne eliberează sau ne țin închiși.

Maria dădu din cap dezaprobat.

– Da, încuviință Contele, de parcă i s-ar fi adresat ei, aparte. O confrerie de penitenți, confreria țiganilor, la fel ca acela ale spaniolilor, Cristo del Gran Poder, Las Cinco Llagas de Cristo sau Santísimo Cristo de las Tres Caídas, la fel ca multe dintre confreriile care pornesc în procesiune în Săptămâna Mare. N-o să fie ușor, dar trebuie să reușim. Și toate acestea, urmă făcând semn către Maria, fără să ne încalcăm legile sau să ne lepădăm de credințele noastre. Înțelegi, babo?

– Cu ce bani o să facem toate astea? întrebă un țigan.

– Confreriile sunt tare scumpe, mai spuse altul. Trebuie să găsim o biserică dispusă să ne primească, să cumpărăm icoane, să le îngrijim, să dăm bani pentru lumânări și candelă, să-i plătim pe preoți... O procesiune poate să coste chiar și două mii de reali!

– Asta e altă poveste, răspunse Contele. Nu zicem s-o întemeiem chiar acum. O să ne ia timp, poate chiar ani, ca să nu mai spunem că, la cum stau lucrurile, astăzi nici nu ni s-ar îngădui așa ceva. Și, într-adevăr, nu avem bani. N-o să ne fie inapoiate bunurile care ne-au fost confiscate.

Contele profită că avea cuvântul ca să le aducă la cunoștință vestea. Acela era adevăratul motiv al sfatului: țiganii voiau să fie la curent cu mersul intervențiilor pe lângă prefectul Sevillei. De data asta se făcură auzite strigătele celor prezenți.

Rafael García și ceilalți patriarhi așteptară să se liniștească mulțimea.

– Haideți să le recâștigăm noi! se auzi apoi.

– Nu. Inocencio, șeful neamului Carmona, fu cel care se împotrivi. Unul dintre ai noștri a înjunghiat un brutar din Santo Domingo pentru că nu i-a dat catării înapoi. A fost întemnițat.

– N-o să dobândim nimic, se vaită patriarhul neamului Vargas.

Rafael García luă din nou cuvântul.

– Ne-au amenințat că ne închid iar la Carraca dacă ne cerem avutul înapoi!

– Dar regele a spus...

– E adevărat, regele a spus să ne fie înapoiat. Și ce-i cu asta? Ai de gând să te duci să i-l ceri?

Țiganii se luară din nou la harță.

– Asta e legea pe care vrei s-o respectăm, Rafael García? se făcu auzită vocea Mariei, din nou, printre alte vorbe grele.

Contele rămase cu privirea ațintită asupra tămăduitoarei.

– Da, babo, îi trânti el mânios. – Milagros se făcu mică de frică.

– Asta e legea cu care ne măsoară ei de când ne știm. Așa de tare te minunezi? Spaniolii au făcut mereu ce au poftit. Cine dorește se poate duce la judecată ca să-și ceară bunurile. Eu n-am să fac asta. Ați auzit ce pătesc femeile în Malaga. La Carraca ne chinuiau mai rău decât pe sclavii mauri. Nu, n-am să le cer înapoi. Mai bine muncesc pentru fierarii din Sevilla. Au nevoie de noi. O să ne dea ei tot ce ne trebuie. Nepoții mei n-o să putrezească în arsenal muncind toată viața ca niște dobitoace pentru rege și pentru flota lui blestemată.

Milagros urmări mișcarea mâinii lui Rafael García. Acesta își însoțise cuvintele cu un gest prin care îi cuprinsese pe membrii familiei lui. Pedro! Pedro García! Nu-i remarcase prezența, printre atâta lume. Ca și verii Carmona, era tras la față, slăbit, dar chiar și așa... Toată ființa lui încă emana vigoare și mândrie.

Fata nu mai auzi restul sfatului. Să se vândă fierarilor sevillani? Aveau să-i secătuiască. Dar ce altă cale le rămânea? Milagros nu-și putea abate atenția de la Pedro García. Rafael, bunicul lui, îi surprinse pe toți când le vestise că era în negocieri

cu spaniolii pentru ca familia lui să înceapă munca numaidecât. Într-un târziu, tânărul se simți iscodit. Cum ar fi putut să nu simtă privirea aceea care parcă voia să-l atingă? Se întoarse către Milagros. „Ce o să se întâmple cu cei care sunt încă închiși?”, vru să afle unul. Bătrânii își arătară neîncrederea și plecară capetele în pământ, tăgăduiră sau strânsură din buze de parcă le-ar fi fost peste puteri să dea un răspuns. „O să ne zbatem să fie eliberați”, își dădu cuvântul Contele, fără mare tragere de inimă. Pedro García rămăsese nemișcat de partea cealaltă a curții, față-n față cu Milagros. Fata simți o ușoară slăbiciune în picioare, ca o furnicătură. „Cum o să ne luptăm pentru dezrobirea lor când nu suntem în stare nici măcar să ne cerem bunurile înapoi?”, zbiră o țigancă grasă. Când țiganiile se luară din nou la harță, lui Milagros i se păru că-l vede pe Pedro închizând încet ochii cu câteva clipe înainte de a-și lua privirea de la ea. Însemna ceva? O văzuse?

Nu aveau ce mânca. Cei doi bănuți pe care îi primiseră de la Santiago le ținură tot atâtea zile. Nici să ceară de la ceilalți țigani nu puteau: toți erau la ananghie. Puțini aveau bani și erau multe guri de hrănit în familiile lor. Negocierile cu fierarii sevillani se târăgănu, iar forjele din fundătură lucrau tot cu foaie mici, de câmp, făcute din piele de berbec. Autoritățile însă hotărâseră să le dea cărbuni țiganilor. Băteau fierul pe pietre obișnuite care, în cele din urmă, se crăpau. Pe de altă parte, stăteau cu spaima în suflet: amenințarea că aveau să fie prinși și trimiși înapoi la Malaga sau la Carraca îi făcea pe toți, bărbați și femei, să se lase de furțișaguri, chiar dacă se mai găsea câte unul mai îndrăzneț, și de alte mijloace necinstite de a face rost de cele trebuincioase. Țigăncile și copiii se mulțumeau să se alăture mulțimii de cerșetori care forfoteau pe străzile orașului Sevilla, în așteptarea bănuților pe care îi împărțea Biserica. Dar pentru a căpăta un asemenea bănuț, mai puțin pe îngusta uliță a Sărmanilor, unde călugării chartusieni izbuteau să-i facă să stea în rând, câte unul, și să iasă prin capătul celălalt după ce își primiseră pomana, erau nevoiți să se lupte nu doar cu adevărații nevoiași, ci și cu numeroșii meșteri, zidari și plugari care preferau să trăiască din milostenia generosului oraș decât să trudească, fiecare la munca lui. Sevilla era un furnicar de oameni lipsiți de ocupație pentru că asta era alegerea lor. Chiar și mijlocul cel mai sigur până atunci, furtul prafului de tutun, nu mai aducea câștig.

În vechea fabrică de tutun San Pedro, aflată peste drum de biserica cu același nume, munceau peste o mie de oameni, în schimburi de zi și de noapte. Era cea mai mare manufacturieră din Sevilla și una dintre cele mai însemnate din tot regatul. Avea grajduri pentru cele două sute de cai care țineau morile în mișcare, temniță proprie, capelă și toate spațiile necesare pentru etapele prelucrării tutunului: primirea și înmagazinarea legăturilor de tutun, dezlegarea, întinderea la uscat pe terase, a doua înmagazinare după uscare, măcinarea la mori, cernerea prin site, spălarea, încă o uscare și o ultimă măcinare la mori cu pietre foarte fine. Cu toate acestea, începând din secolul al XVII-lea, fabrica s-a extins dezordonat ca urmare a cererii tot mai mari de

tutun. În cincizeci de ani, consumul de praf de tutun ajunsese să crească de șase ori, iar cel de trabucuri de cincisprezece ori, prin urmare fabrica devenise un adevărat cartier în interiorul orașului, alcătuit dintr-o rețea încălțită de coridoare, străduțe înguste și încăperi puțin folositoare. Drept urmare, se începuse construirea unei noi fabrici în afara localității, lângă Puerta de Jerez, în stare să facă față la creșterea cererii de trabucuri, dar lucrările, începute cu douăzeci de ani în urmă, nu reușiseră încă să se întindă dincolo de centru. Între timp, fabrica din San Pedro trebuia să lucreze neîncetat și, mai ales, să țină în frâu furturile și înșelăciunile. Mijloacele sale de control erau primitive, dar eficiente: când plecau de la muncă, pe rând, unul câte unul, toți muncitorii erau amănunțit controlați de către portari, în căutarea tutunului. Apoi supraveghetorul numea unul sau mai mulți operatori care-i alegeau pe câțiva dintre cei deja controlați, pentru o a doua inspecție. Dacă găseau tutun asupra muncitorului, portarul care nu-l găsisese la prima verificare era dat afară și îi lua locul cel care îl găsisese, iar slujba de portar, bine plătită, era râvnită de către toți lucrătorii.

Mai cu seamă țiganii eliberați de curând erau trecuți prin cea de-a doua inspecție. Nevoia de a face rost de bani ca să-și hrănească familia îl făcu pe unul dintre ei să nu fie îndeajuns de prevăzător când cususe săculețul din mațe de porc pe care, după ce îl burdușise cu praf de tutun, și-l vârâse în dos. „Leapădă-ți hainele. Vino. Stai jos. Acum ridică-te în picioare. Încălțările, scoate-ți și încălțările... Apleacă-te să-ți văd părul. Mai mult. Mai bine ingenunchează.” Se întâmplă însă ca, de la atâtea mișcări, săculețul plin cu praf de tutun să se rupă până la urmă. Țiganul urlă de durere, se îndoi de mijloc, ținându-se cu mâinile de burtă, iar paznicul fu luat prin surprindere de pântecăraia de praf de tutun ce se prelingea pe coapsele goale ale hoțului. După un timp, țiganul fu osândit la moarte, așa cum se întâmplă după aceea cu toți cei care furau tutun prin metoda săculețului.

Vestea despre țigan și sacul lui îi ajunse la urechi lui Milagros chiar în ziua în care se hotărâse să solicite bunăvoința contesei de Fuentevieja. În drum spre palat, își aduse aminte de bunicul ei, care prevăzuse că așa ceva avea să se întâmple, mai devreme sau mai târziu. Oare pe unde era? Mai trăia măcar? Se surprinse zâmbind când își aminti de precauțiile lui în legătură cu tutunul care ieșea din curul țiganilor. De când sosise la Triana nu avusese

nicio ocazie să zâmbească. Avea parte numai de necazuri, numai de vești proaste. De când li se întâlniseră privirile atunci, la sfatului bătrânilor, visase deseori la Pedro García. Ca să-l vadă, stătea și iscodea pe furiș fundătura de la fereastra casei sale, ba chiar făcuse în așa fel încât să-i iasă în cale, însă tânărul nu părea să-i remarce prezența. Nu zâmbea nici măcar atunci când își închipuia că se plimbă sau că stă de vorbă cu el. Doar... Doar simțea un gol răscolitor în pântec, care dispărea de cum o trezea Maria din visare cu vreuna dintre văicărelile ei.

Cât despre prietenele sale, multe se întorseseră din închisoarea din Malaga, murdare din cap până în picioare, fără podoabe, cu hainele făcute zdrențe și cu tristețea în suflet. Niciuna nu râdea. Nu era loc de petreceri în fundătură, nici de adunări, nici de întreceri cu prietenele; singurul lucru care le însuflețea, la fel ca pe mamele, surorile, mătușile și verișoarele lor, era să câștige câțiva bănuți.

Contesa n-o primi. Baba Maria o așteptă în stradă. Hotărâseră să nu vină și Caridad cu ele, iar Milagros izbuti cu greu să pătrundă în palat pe intrarea servitorilor.

– Fiica Anei Vega? Cine e Ana Vega? o întrebă o necunoscută, una dintre servitoare, după ce o măsură ursuză din cap până în picioare.

După multe rugăminți, cineva avu bunătatea s-o recunoască pe țigăncușa care le ghicea norocul și i se îngădui să intre pe holul care ducea la cuhnii. Contesa se dichisea, i se spusese. Voia s-o aștepte? Avea să-i ia multe ore, frizerul nici nu sosise încă.

O lăsară acolo, iar Milagros trebui să se țină deoparte, ca să nu încurce defilarea neîntreruptă a servitorilor și a celor care umpleau cămărilor din palatul contelui, prinși într-un du-te-vino neîntrerupt. Stomacul îi chiorăia la vederea coșurilor pline ochi cu legume sau cărnuri, fructe și prăjituri care treceau pe lângă ea; se gândi că ele ar fi mâncat un an din bucatele acelea. Într-un târziu, probabil că cineva se plânse de țigăncușa murdară și descultă care le stătea în picioare. Probabil, tot atunci, un altul își aminti de ea și vorbi cu un al treilea, care, la rândul său, se sfătui cu vreun majordom, pentru ca, în cele din urmă, cu o înfățișare dură, ca și cum ar fi fost vorba despre o neplăcere lipsită de însemnătate pe care trebuia s-o înlătore degrabă, să se arate secretarul contelui. A fost o discuție rapidă și tăioasă, purtată chiar pe hol, însă nimeni nu îndrăzni atunci să treacă pe acolo. „Excelențele au intervenit

deja în favoarea țiganilor”, zise secretarul după ce o ascultă pe o Milagros neliniștită care se străduia să-și păstreze hotărârea din voce. Pentru cine? Nu știa, ar fi trebuit să verifice corespondența și nu era dispus să facă asta, însă fuseseră mai mulți. Chiar el pregătise scrisorile, comentă cu nepăsare. „Alți doi? Părinții tăi? De ce? Prietene ale contesei?”, repetă neîncredător.

– Prietene, nu... Nu erau prietene, se corectă Milagros văzând grimasa disprețuitoare pe care bărbatul îmbrăcat în negru din cap până-n picioare o făcuse la auzul acelei afirmații, dar intraseră în saloanele sale particulare și le ghiciseră norocul ei și micuței conte... Nobilei sale fiice și nobilelor sale prietene și dansaseră pentru conte și pentru invitații lor în Triana, iar ei le răsplătiseră cu bani...

– Dacă v-ați bucurat de atâtea privilegii din partea Excelențelor Lor, rosti secretarul întrerupând discursul poticnit al fetei, de ce n-au fost și părinții tăi eliberați împreună cu ceilalți țigani?

Milagros șovăi, iar bărbatului nu-i scăpă nehotărârea ei. Ea tăcu, iar bărbatul în negru stăruie. „Ce mai contează?”, își spuse fata în gând.

– Nu sunt cununați la biserică, izbucni.

Secretatul dădu dezaprobator din cap fără să-și ascundă o expresie de satisfacție pentru că putea să-i scutească pe stăpânii lui de rugămințile altei cerșetoare nesuferite.

– Fetițo, una e să intervină în favoarea țiganilor care respectă legile regatului, asta... asta e doar un amuzament pentru Excelențele Lor. O umili fluturându-și o mână cu afectare. Dar niciodată nu i-ar ajuta pe cei care încalcă preceptele sfintei noastre biserici.

Când baba Maria o văzu ieșind din palat fierbând de mânie, zbatându-se între dorința arzătoare de a plânge și cea de a-i potopi cu ocări pe conți, dădu din cap dezaprobator.

– La ce te așteptai, fato? mormăi încet înainte ca tânăra să ajungă la ea.

Crezuseră că aceea era ultima lor șansă. Cu câteva zile înainte, Inocencio, patriarhul neamului Carmona, oftase adânc când Maria și Milagros se duseseră la el să-i ceară ajutorul.

– Îl stimez pe tatăl tău, recunosc el în fața fetei, e un om bun, dar mai sunt mulți întemnițați și, printre ei, mai mulți membri ai familiei noastre. Ne luptăm pentru eliberarea lor, dar e din ce în ce mai greu. Autoritățile nu fac altceva decât să pună piedici. S-ar

părea... S-ar părea că nu vor să mai îngăduie alte eliberări. În ciuda recomandărilor pe care le-am făcut la sfatul bătrânilor, mulți țigani din toată Spania își revendică bunurile, iar asta îl neliniștește pe rege, care nu e dispus să plătească. S-ar zice că are conștiința destul de liniștită după primele eliberări. Înțelege mă, îi spuse apoi cu răceală, avem puțini bani ca să cumpărăm îngăduință. Sunt capul familiei și sunt dator să-mi dau toată silința pentru cei care au cu adevărat șanse să fie eliberați. Tatăl tău are cele mai mici șanse. Aceste ultime cuvinte fură însoțite de o privire și mai rece adresată Mariei, lăsând să se înțeleagă că nu avea șanse, pentru că se însurase cu o Vega care se împotrivise să se cunune la biserică.

Dar tot Inocencio Carmona le convinsese că fata nu putea să meargă ca să implorare să-i fie eliberați părinții, atunci când Milagros, după ce stăruise în zadar pe lângă patriarh, jură că avea să se ducă la prefectul Sevillei, la arhiepiscop sau chiar la rege dacă se ivea prilejul.

– Nu face asta, fato, o sfătui el, sincer îngrijorat. Nu ai acte. Nu apari în condici nici ca arestată în marea întemnițare din iulie, nici ca deținută la Malaga, nici ca eliberată. Pentru ei ești o țigancă fugită. Noul decret regal te obligă să te prezinți în fața autorităților în termen de treizeci de zile. Ținând cont de starea părinților tăi... N-ar fi de mirare să te închidă. Ești botezată?

Milagros nu răspunse. Nu era botezată. Cugetă preț de câteva clipe.

– Măcar aș fi cu mama, șopti în cele din urmă.

Nici Maria, nici Inocencio nu se îndoiră de veracitatea sacrificiului pe care fata și-l punea în minte.

– Nici măcar, o descurajă Inocencio. E mult de când n-a mai fost trimisă vreo femeie la Malaga. După primele expediții, celelalte au fost închise chiar aici, în Sevilla. Ai fi întemnițată departe de ea. Milagros, în Triana, printre celelalte țigănci, treci neobservată, ești una oarecare, ești considerată una dintre cele eliberate. Dar, dacă faci vreo greșală, dacă ești prinsă pe drumuri, au să te închidă și nici măcar n-ai să reușești să ajungi la mama ta.

Cei din neamul Carmona, rudele ei, nu le apărau. Nici conții. Fray Joaquín dispăruse, iar ele erau legate de mâini și de picioare. Dacă ar fi bunicul... Ce ar face bunicul? Neîndoielnic că ar elibera-o pe fata lui, chiar dacă ar trebui să ardă orașul Malaga din temelii pentru asta.

Dar, între timp, ele flămânzeau.

Milagros și baba Maria se întorceau de la palatul conților de Fuentevieja. Traversară Cava Nueva pe la San Jacinto și o ocoliră în tăcere ca să se îndrepte către fundătura San Miguel. Maria fu prima care o văzu: neagră ca tăciunile, cu o pălărie de paie îndesată pe cap până în dreptul sprâncenelor, cu poalele fustei cenușii suflecate, cotrobăia prin gunoaiile adunate în groapa care avusese cândva rolul de a apăra mahalaua. Bătrâna se opri, iar Milagros îi urmări privirea în clipa în care un cerșetor smulgea din mâinile lui Caridad un lucru pe care de-abia îl găsisese. Ea nici măcar nu încercă să lupte pentru comoara ei; lăsa capul în jos, supusă.

Atunci Milagros dădu frâu liber lacrimilor pe care nu le vărsase când ieșise din palat.

– Negroso! Baba Maria încercă s-o strige pe Caridad, dar glasul i se frânse.

Milagros se întoarse către ea, uimită, cu ochii înecați în lacrimi. Cealaltă încercă să micșoreze importanța întâmplării dând din mână, își drese glasul de câteva ori și strigă iar, de data asta, cu o voce hotărâtă:

– Negroso, ieși de acolo! Nu cumva să te ia vreunul drept catârcă neagră și să te mănânce!

Auzind vocea tămăduitoarei, Caridad înălță capul din groapă și le privi pe sub borurile pălăriei. Afundată în gunoaiie până la pulpe, zâmbi cu tristețe.

Vândură puținul pe care îl aveau, panglici colorate, brățări, coliere și cercei, pe o nimica toată, dar nu asta era rezolvarea, iar Milagros o știa. Măcar de-ar mai fi avut colierul de perle și medalionul de aur primite în dar de la Melchor... Dar acele bijuterii rămăseseră în țigănice, la mila soldaților care prădaseră tot. Firește că n-au fost scrise în niciun inventar și au ajuns în ranița vreunuia dintre ei. Pe măsură ce treceau zilele, în casa lipsită de mobile și de alte obiecte casnice în afară de pătură, de pătura roasă a lui Caridad și de pânza de cort care erau întinse pe jos, ca să aibă pe ce dormi, Caridad arunca câte o otheadă, chinuită de remușcări, la bocceaua care zăcea într-un colț. În ea se aflau straietele ei roșii și piatra de magnetit dăruite de Melchor, singurele avuții pe care le avusese la viața ei și pe care se înverșuna să nu le vândă.

Foamea le dădea ghes. Banii de pe ultimele lucruri vândute, un colier de mărgele și o brățară de argint ale lui Milagros, nu se duseseră pe mâncare, ci pe o fustă, neagră și peticită, pentru fată. Doar vechea cămașă de sclavă a lui Caridad părea să reziste trecerii timpului; hainele țigăncilor se deșirau și se sfâșiau. Maria hotări că fata nu putea să-și arate coapsele, prin fusta și juupoanele sfâșiate, sau pieptul, care părea că o să-i sfâșie cămășuica ce ar fi putut să pară largă cu puține luni în urmă. Bustul putea să și-l acopere cu broboada lungă, cu ciucuri, a bătrânei, dar picioarele, unde țiganii întâlneau dorința, nu. Îi trebuia neapărat o fustă, chiar și cu prețul infometării.

Barem nu plăteau chirie, încerca să se mângâie bătrâna. Nimeni, niciodată, nu ceruse drepturi bănești pentru acele case de chiriași din fundătura San Miguel. Asta nu avea nicio legătură cu rasa locatarilor; pur și simplu, nu se știa ale cui erau, de fapt. Această situație se întâlnea peste tot în Sevilla, unde delăsarea proprietarilor, în majoritatea lor instituții de tot felul, de la fundații de binefacere până la școli, duseseră în timp la uitarea adevăraților proprietari.

Chiar și așa, zilele trecură și rămăseseră fără hrană. Milagros nu știa să cerșească și, oricum, Maria n-ar fi lăsat-o. Nici Caridad nu știa, dar ar fi făcut-o dacă i s-ar fi cerut asta, în loc să se mai ducă la Cava să caute prin gunoaie. Pe de altă parte, tămăduitoarea, care era chemată să-și aplice știința doar în cazuri din cale-afară de grave, nu se îndura să ceară o răsplată pe care știa că țiganii n-aveau de unde să i-o dea.

Până la urmă, bătrâna se văzu nevoită să accepte propunerea pe care Milagros i-o făcuse în treacăt, cu ceva timp în urmă, amintindu-și de bănuții pe care îi căpăta din când în când, hoinărind cu alde Fernández.

- Ai să cânti! o înștiință într-o dimineată, după ce se treziseră și văzuseră că nu mai aveau ce mânca.

Milagros încuviință cu două bătăi din palme vesele, ca și cum ar fi început deja să se pregătească. Nu mai cântase de mult, căci în fundătură nu mai răsunau chitarele, nimeni nu mai avea vreuna. Caridad răsufală ușurată. Se gândea la bocceaua ei, care zăcea aruncată într-un colț. Era ultimul lucru care mai putea fi vândut, iar strădaniile ei de a găsi resturi de mâncare în Cava se dovediseră cu desăvârșire zadarnice.

Totuși, niciuna dintre ele nu-și închipuia ce chin fusese pentru

bătrână să ia decizia aceea. Noptile sevillane erau teribil de primejdioase, mai cu seamă pentru o fată ca Milagros și o negresă trupeșă cum era Caridad, care căutau să ațâțe dorința bărbaților ca să-i facă să-și dezlege baierle pungii și să se lipsească de câțiva gologani. De câte ori cântase fata pe drumuri, călătorind cu familia Fernández, departe de alcalzi și de zbiri, fuseseră apărute de țigani, gata oricând să-l înjunghie pe cel care ar fi întrecut măsura, dar în Sevilla... Pe deasupra, dansurile țiganilor fuseseră interzise.

– Așteptați-mă aici, le spuse celorlalte două. Iar tu, o arătă pe Caridad cu arătătorul ei stafidit, nu te mai duce la groapa de gunoaie sau chiar ai să fii mâncată.

Din instinct, Caridad își puse mâna pe antebraț ca să ascundă urma de dinți pe care i-o lăsase un cerșetor, când se încumetase să țină bine de un oscior pe care mai era lipit ceva ce aducea a carne. Toată împotrivirea ei se mărginise la o măiastră răsucire din șold, prin care îi întorsese spatele. Cerșetorul o mușcase, Caridad scăpase osul, iar celălalt ieșise biruitor.

Hanul se înălța într-un cartier mic din afara orașului, față-n față cu Puerta del Arenal, între Resolana, râul Guadalquivir și Baratillo, unde se construia arena pentru luptele de tauri din Sevilla. Puerta del Arenal, una dintre cele treisprezece porți care se deschideau în zidurile orașului, era singura care rămânea neferecată pe timpul nopții. Dincolo de ea se afla vechiul bordel, în care, în ciuda interdicției, încă se practica meseria cu pricina. Era o mahala amărată, de lucrători în port, agricultori aflați în trecere și tot soiul de șarlatani, iar clădirile acoperite de mucegai făceau dovada stricăciunilor pricinuite de inundațiile repetate, la fiecare creștere a râului. În fața acestuia, orașul era lipsit de apărare. Deși nu-i plăcea, Maria se vedea nevoită să ceară favoruri. Mulți îi erau datori.

Bienvenido, hangiul, la fel de bătrân, uscățiv și imputinat la trup ca ea, se strâmbă auzind ce îi cerea bătrâna. În acest timp, soția lui, o namilă de femeie, care era a treia sau a patra lui nevastă, căci tămăduitoarea le pierduse șirul, se strecura tăcută înspre bucătărie.

– Ce le faci? îl iscodi bătrâna făcând semn către femeie, într-o încercare zadarnică de a-l flata pe Bienvenido, care nici nu luă în seamă măgulirea.

– Știi ce îmi ceri? îi întoarse vorba.

Maria trase în piept aerul încărcat din local. Chiar și dimineața,

marinari fără ocupație și oameni din port veneau să bea printre prostituate obosite care încercau să mai adauge ceva la câștigul din noaptea trecută, care poate nu fusese atât de profitabilă pe cât și-ar fi dorit.

– Bienvenido, răspunse apoi țigancă, știi ce pot să-ți cer.

Hangiul se feri de privirea Mariei. Îi datora viața.

– O țigancă tânără, șopti, și o negresă! O să se lase cu încăierări. Știi asta. Îmi închipui că o să veniți însoțite de țigani, ca de obicei. Mă...

– Firește că o să venim cu bărbați, îi reteză vorba Maria, în timp ce se întreba cine ar putea fi aceia, și o să avem nevoie de cel puțin o chitară și...

– Maria, pentru numele lui Dumnezeu!

– Și a tuturor sfinților! îi închise ea gura. Aceiași sfinți cărora te-ai încredințat când aveai fierbințeli. Te-au ajutat în vreun fel?

– Te-am plătit.

– Adevărat, dar ți-am spus de atunci că nu e de-ajuns. Îți cheltuișezi toată agoniseala pe medici, felceri, slujbe, rugăciuni și cine știe ce alte nerozii. Îți amintești? Iar tu ai consimțit. Și mi-ai spus că pot să mă încred în tine.

– Acum pot să te plătesc.

– Nu vreau banii tăi. Ține-te de cuvânt.

Hangiul dădu din cap a tăgadă, apoi își plimbă privirea pe deasupra mulțimii de mușterii, ca s-o ocolească pe cea a Mariei. Ce preț avea cuvântul? Oare vreunul dintre cei aflați acolo și-l respecta? părea că o întrebă la rândul lui.

– Suntem bătrâni, Bienvenido, i-o trânti de la obraz Maria. Poate că mâine o să dăm ochii în iad. Bătrâna așteptă câteva secunde căutând ochii neastâmpărați ai hangiului. E mai bine să ne încheiem socotelile aici, sus, nu crezi?

Acolo, în hanul lui Bienvenido, se aflau, toate trei, la vreo două seri după ce Maria îi pomenise iadul. Bătrâna, cu mâna ascunsă în buzunarul sorțului, își pipăia cuțitul cu care tăia ierburi. Asta făcea tot timpul de când se adânciseră în noaptea sevillană. Milagros era îmbrăcată în fusta ei verde de țigancă (Maria găsise un jupon de împrumut pentru ea), iar Caridad era gătită cu straietele ei roșii, cu bluza care îi strângea sânii mari și lăsa la vedere o tulburătoare linie neagră pe pânțele, acolo unde nu ajungea să se unească cu fusta. Le însoțeau doi țigani, Fermín și

Roque, unul din neamul Carmona, iar celălalt din familia Camacho, pe care bătrâna reușise să-i convingă cu argumente de felul celor de care se folosise ca să-l înduplece pe Bienvenido. Amândoi știau să cânte la chitară, amândoi erau voinici și feroși, amândoi erau înarmați cu bricege pe care bătrâna le căpătase tot de la hangiu. Chiar și așa, nu era liniștită.

Neîncrederea ei spori văzând spectacolul care le întâmpină de cum intrară în han: marinari, artizani, escroci, călugări și filfizoni se înghesuiau la mesele mici din lemn nefinisat. Jucau cărți sau zaruri, stăteau la taclale, hohoteau de parcă s-ar fi provocat să rădă din ce în ce mai zgomotos, de la o masă la alta. Strigau sau doar stăteau cu privirea pierdută într-un punct neștiut. Mâncau, fumau sau făceau și una, și alta, în același timp. Se tocmeau pentru plăceri trupești cu femeile care se foiau încolo și încoace, arătându-și farmecele sau le pipăiau pe fund pe fetele lui Bienvenido, care serveau la mese, dar toți, fără excepție, beau.

Pe tămăduitoare o trecu un fior rece pe șira spinării când băgă de seamă, prin pătura groasă de fum care plutea în încăpere, cum Milagros tremura din toate încheieturile. Fata, speriată, făcu un pas înapoi spre ușa pe care de-abia intraseră. Se lovi de Caridad, năucă. „E o nebunie!”, hotărî pe loc Maria. Bătrâna se pregătea să-i spună lui Milagros că, dacă nu voia, nu trebuia... Dar explozia de țipete și hohote de la mesele din apropiere o opriră.

– Vino aici, frumoaso!

– Cât ceri pe noapte?

– Negresa! Eu vreau s-o fut pe negresă!

– Suge-mi-o, fato!

Fermín și Roque înaintară atât cât să ajungă s-o flancheze pe Milagros și reușiră să pună capăt strigătelor. Cei doi bărbați mângâiau amenințător plăselele jungherelor pe care le purtau la brâu și sfredeleau cu privirea pe oricine i-ar fi vorbit țigăncii. Simțindu-se ocrotite, Milagros își recăpăta semeția, iar bătrâna, răsuflarea. Cei doi țigani, și mai amenințători în fața primejdiei, excludeau posibilitatea ca oamenii din public să se năpustească asupra lor, de parcă nu i-ar fi crezut în stare de așa ceva, așa că sfidau mulțimea. Maria își luă privirea de la fată și mai cercetă o dată localul, până când dădu cu ochii de Bienvenido, care stătea undeva aproape de bucătărie, dincolo de ușa de la intrare, cu urechea ciulită la niște strigăte pe care nu le recunoștea ca fiind dintre cele obișnuite. Hangiul, sprijinit de perete, dădu din cap

nemuțumit. „Te-am prevenit”, i se păru bătrânei că citește pe buzele lui. Maria nu se clinti; avea gura încleștată. Bienvenido întinse o mână și le pofti să se apropie.

– Să mergem, spuse tămăduitoarea fără să se întoarcă.

– Să mergem, fetițo, îl auzi și pe unul din țigani. Fii fără grijă, n-o să se atingă nimeni de tine.

Hotărârea din acele cuvinte o liniști pe bătrână. În șir, croindu-și drum printre scaune, butoaie, bețivi și prostituate, cei cinci se îndreptară către colțul unde Bienvenido dăduse la o parte o masă ca să le facă puțin loc. Maria mergea în frunte, Milagros, la mijloc între cei doi țigani, și la coada șirului, de parcă n-ar fi avut nicio însemnătate, Caridad. Încercară să se aranjeze în locul strâmt pe care Bienvenido îl pregătise pentru ei. Rezemate de unul dintre pereți, în spatele lor, se aflau două chitare hârbutite.

– Atât s-a putut, rosti hangiu, înainte ca bătrâna să apuce să se plângă.

Apoi îi lăsă singuri, ca și cum tot ce s-ar fi putut întâmpla din momentul acela nu l-ar mai fi privit. Fermín apucă una din chitare. Roque dădu să facă la fel, dar primul îi făcu semn din cap că nu e nevoie.

– Una o să fie destul, îi zise. Tu stai de pază, dar mai întâi adu-mi un scaun.

Roque se întoarse și, fără o vorbă, îl apucă de guler pe un filfizon înțolit după moda franțuzească, care trâncănea cu alți doi ca el. Franțuzitul ar fi vrut să se plângă, dar amuți când văzu chipul crispat al țiganului și mâna pe care o ținea pe jungher. Cineva râse în hohote.

– Așa o să stai cu dosul în aer, invertitule! i-o trânti unul de la masa alăturată.

Roque îi întinse scaunul tovarășului său, care puse un picior pe el, își potrive chitara pe coapsă, străduindu-se s-o acordeze și să se obișnuiască cu ea. Nimeni din han nu părea să aibă vreo dorință cât de neînsemnată să asculte muzică. Doar privirile nerușinate și pofticioase care se îndreptau către Milagros și Caridad și câte o răbufnire făceau dovada prezenței țiganilor în han, căci, altfel, tărăboiul era la fel de mare. La un semn al lui Fermín, după ce acesta pregătise chitara, Maria își adună toate puterile ca să dea ochii cu Milagros. Se ferise s-o facă până atunci.

– Pregătită?

Fata încuviință, dar toată ființa ei o dezmințea: mâinile îi

tremurau, respira agitată, până și obrazul ei oacheș părea palid.

– Ești sigură?

Milagros își strânse mâinile cu putere.

– Respiră adânc, o sfătui bătrâna.

– Să-i dăm drumul, frumușico, o îmbărbătă Fermín în timp ce începea să cânte la chitară. Câte o seguidilla, la rând...

Chitara nu răzbătea! Nu se auzea în zarva aceea. Maria începu să bată din palme cu mâinile sale înțepenite și, cu o mișcare din bărbie, îi dădu de înțeles lui Caridad să facă același lucru.

Milagros nu se încumeta. Localul lui Bienvenido nu semăna deloc cu acele cârciumi în care, sub ocrotirea familiei Fernández, cântase pentru câțiva localnici. Își dresе glasul de mai multe ori. Șovăia. Trebuia să înainteze până în cercul strâmt care se deschidea în fața ei. Fermín repetă începutul o dată și apoi încă o dată. Șovăiala ei le stârni interesul celor din apropiere. Milagros le văzu privirile ațintite asupra ei, iar zâmbetele lor o făcură să se simtă caraghioasă.

– Hai, fetițo, o îndemnă iar Fermín, altminteri chitara o să obosească.

– Nu uita niciodată că ești o Vega, o auzi pe Maria, care o încuraja repetându-i vorbele mamei ei.

Milagros ieși în față și începu să cânte. Bătrâna închise ochii deznădăjduită. Glasul fetei tremura. Nu era destul de puternic. Nimeni n-o putea auzi. Nu avea ritm... Nu avea bucurie!

Cei care zâmbiseră mai devreme începură să dea din mâini. Cineva fluieră, alții huiduiră.

– Așa gemi când ești călărită, țigăncușo?

Un cor de hohote însoți mojiția. Lui Milagros îi dădură lacrimile. Fermín îi ceru din priviri un sfat Mariei, iar bătrâna încuviință cu dinții încleștați. Trebuia să înceapă! Putea s-o facă! Dar când începură să zboare bucăți de legume către fată, țiganul vru să se oprească din cântat. Maria îi privi pe oameni. Erau beți și infierbântați.

– Dansează, negreso! porunci atunci.

Caridad părea buimăcită de atmosferă și bătea în continuare din palme, mecanic.

– Dansează, negresă afurisită! zbiră bătrâna.

Apariția lui Caridad în cerc, cu pieptul ei mare, strâns în bluza roșie, smulse un ropot de aplauze, urale și alte strigăte deșucheate. „Dansează, negresă afurisită!”, îi răsuna în urechi. Se

întoarse către Milagros. Avea obrajii scăldați în lacrimi.

– Dansează, Cachita, o rugă aceasta înainte să se retragă și să-i cedeze locul.

Caridad închise ochii, iar zarva începu s-o pătrundă cum o făceau urletele sclavilor duminica, în zilele de sărbătoare, la colibe, când se atingea punctul culminant și careva era posedat de către un *orisha*. Chitara răsună și mai tare în spatele ei, însă ea își găsi ritmul în acele frânturi de strigăte, în gălăgia pe care o făcea lumea bătând în mese, în lascivitatea care plutea prin fum și care aproape că putea fi atinsă. Începu să danseze ca și cum ar fi căutat ca Oshún, zeița amorului, zeița ei, să vină la ea: expunându-se cu nerușinare, bătând aerul cu bazinul și cu șoldurile, răsucindu-și trunchiul și capul. Roque fu nevoit să-și dea toată silința. Îi împingea pe toți cei care se apropiau încercând s-o pipăie, s-o sărute sau s-o îmbrățișeze, până când nu mai găsi altă scăpare decât să înșface mânerul jungherului și să-l arate tuturor, ca să-i descurajeze să se mai năpustească asupra ei. Dar cu cât mulțimea era mai înfierbântată, cu atât se dezlănțuia mai mult Caridad.

Publicul era în picioare la sfârșitul primului dans: aplaudau, fluierau, mai cereau vin și tărie. Caridad se văzu nevoită să danseze din nou. Pielea îi strălucea de la sudoarea care i se îmbibase în hainele roșii și lăsa să i se vadă sânii și sfârcurile.

După al treilea dans, Bienvenido se ivi în cerc și, forfecând aerul cu brațele ridicate, anunță sfârșitul spectacolului. Oamenii știau ce le putea pielea bătrânului hangiu și celor trei fii ai săi însărcinați cu păstrarea ordinii și, printre murmure și glume, începură să-și ocupe locurile la mesele lor.

Caridad găfâia. Milagros stătea tot cu capul în pământ.

– Du-te să strângi banii, îi spuse Maria lui Caridad. Iute, fă-o până nu uită ei.

Privirea nevinovată cu care îi răspunse Caridad o înfurie și mai mult pe bătrână, care urmărise dansurile bolborosind ocări.

– Duceți-vă cu ea! se stropși la Roque și la Fermín.

Bienvenido rămase cu ele două cât timp ceilalți se plimbau printre mese.

Caridad ducea sfoasă pălăria unuia din bărbați în vreme ce țișanii căutau să compenseze înfățișarea nevinovată a femeii încruntându-se și amenințându-i tacit pe toți cei care se zgârceau. Curgeau monede, dar și propuneri, răbufniri și câte o pipăială

fugară pe care Caridad încerca s-o evite, dar pe care țigani, încrezători într-o mai mare generozitate, se prefăceau că n-o observă și o îngăduiau fie și numai pentru o clipă. La urma urmei, Caridad nu era țigancă.

– Nu spuneați că fata cântă dumnezeiește? o iscodi Bienvenido pe Maria, în timp ce amândoi numărau de la depărtare gologanii care cădeau în pălărie.

– O să cânte. Cum e sigur că încă nu ardem în flăcările iadului, la fel de sigur e că o să cânte. Ascultă ce-ți zic, îi răspunse bătrâna ridicând vocea fără să se întoarcă spre Milagros, deși ei i se adresa, de fapt, afirmația ei.

Fermín și Roque fură mulțumiți de partea pe care le-o dădu Maria, atât de mulțumiți, încât în ziua următoare mai mulți bărbați și femei trecură pragul casei lui Milagros, arătându-se dornici să facă parte din grup. Bătrâna îi alungă pe toți. Se pregătea să facă la fel cu o femeie din familia Bermúdez, care venise la ea cu un prunc în brațe și doi copilași aproape goi, prinși de fustele ei rupte și decolorate, cum erau fustele tuturor țigăncilor care se întorseseră de la Malaga. Însă mai întâi aruncă o privire în casă. Milagros stătea tot întinsă, ascunsă sub pătură. Așa stătuse toată ziua, plângând din când în când. Caridad, așezată într-un colț, cu bocceaua ei, fuma o țigară de foi dintre cele patru cu care o răsplătise bătrâna când, în sfârșit, putu să meargă să cumpere provizii: hrană și o lumânare. Se spunea că țigările sunt făcute din foi cubaneze și probabil că așa era, după mulțumirea pe care o dovedea Caridad, în timp ce sufla fumul, străină de tot ce se întâmpla în jurul ei. Maria strânse din buze, cugetă câteva clipe, încuviință ca pentru sine, insesizabil, și se întoarse la Bermúdez, pe care o găsi chinându-se să-i facă pe țigănuși să tacă. O știa din vedere, o cunoștea.

– Rosa? Sagrario? încercă tămăduitoarea să-și amintească.

– Sagrario, spuse cealaltă.

– Întoarce-te pe inserat.

Recunoștința țigăncii se manifestă printr-un zâmbet larg.

– Dar... Maria făcu semn către copiii. Vino singură.

– Fii pe pace. O să rămână în grija familiei mele.

Restul zilei se scurse la fel de apatic cum suna ciocănitul fierarilor, încă lipsiți de uneltele lor. Caridad și bătrâna mâncară așezate pe podea.

- Las-o, îi zise Maria văzând privirile pe care Caridad le tot arunca înspre grămada de pe podea, la câțiva pași de ele.

Ce ar fi putut să-i spună fetei dacă aceasta s-ar fi ridicat și ar fi mâncat cu ele? Cu o seară înainte, pe drumul de întoarcere acasă, stătuseră posace; doar Fermín și Roque își îngăduiră câte o glumă între ei. Obosite, toate trei se culcaseră fără să aducă vorba despre cele întâmplare la hanul lui Bienvenido. Avea să fie în stare să cânte în noaptea aceea? Trebuia s-o facă, nu puteau să depindă de Caridad; nu era țigancă, oricine ar fi putut s-o ispitească, iar ea avea să le lase baltă la greu. Bătrâna o cercetă amănunțit pe negresă: mânca și fuma printre îmbucături. Gândurile ei... încotro se îndreptau? La Melchor? Oare se gândea la Melchor? Plânse după el. Era cu puțință să fie ceva între ei doi? De un lucru era convinsă bătrâna: în ritmul acela, Caridad avea să dea gata repede cele patru țigări. I-o ceru pe cea din care trăgea.

- Te mai gândești la țiganul ăla? o descusu.

Caridad încuviință. Bătrâna avea ceva care o făcea să-i spună adevărul, să se încreadă în ea.

- Nu știi dacă i-ar fi plăcut să mă vadă dansând în han, răspunse.

Tămăduitoarea o privi cu atenție. Tânăra aceea era îndrăgostită, nu încăpea îndoială.

- Știi ceva, negreso? Melchor ar ști că ai făcut-o pentru nepoata lui.

Negresa ținea la Milagros, gândi Maria după ce suflă un fum, dar nu era țigancă, iar acesta era un motiv întemeiat să nu aibă încredere în ea. Cele două fumuri adânci pe care le trase din țigară îi încețoșară judecata. Da, fata avea să cânte și să danseze în seara aceea, își spuse în timp ce îi întindea țigara lui Caridad, și avea să-i minuneze cu vocea și cu unduirile sale pe toți bețivanii aceia. Trebuia s-o facă. Avea s-o facă, de aceea o primise pe Sagrario printre ele. Bermúdez cânta și dansa așa cum o făceau cele mai pricepute. Maria o ascultase și o admirase la câteva dintre petrecerile care se țineau lanț înainte de întemnițarea generală.

După masă, Caridad și bătrâna leneviră așteptând să se lase noaptea, aruncând la răstimpuri câte o privire către Milagros. Maria n-o lăsă să se apropie de fată ca s-o consoleze fie și numai cu apropierea ei. N-o mai auzeau suspinând. Milagros stătea potolită sub pături și sub pânza de cort, până când, la un moment dat, pe neașteptate, începu să se foiască. Se scutura brusc, de

parcă ar fi vrut să atragă atenția, ca o fetiță îmbufnată și mofturoasă, înțelese bătrâna, care zâmbi închipuindu-și o nerăbdătoare să afle ce se întâmpla în tăcerea prelungită din jurul ascunzîșului ei. Probabil că îi era foame și sete, dar era încăpățânată, la fel ca mama ei... și ca bunicul ei. Era o Vega care n-avea să cedeze! Ei bine, în noaptea asta ai s-o dovedești, îi făgădui bătrâna, privind cum tresare sub pături.

Sagrario și cei doi țigani sosiră împreună. Maria îi lăsă să aștepte în pragul ușii.

– Hai, Milagros!

Fata îi răspunse cu o lovitură zdravănă din picior, de sub pături. Maria avusese mult timp să se gândească cum să înfrunte acea situație previzibilă: doar orgoliul rănit și frica de o rușine mai mare aveau s-o facă să-i dea ascultare. Se apropie de ea cu gând s-o descopere, dar Milagros se agăță de învelitoare. Cu toate astea, bătrâna reuși s-o dezvelească puțin.

– Uitați-vă la ea! le vorbi celor aflați în prag, trăgând de pătura pe care fata o înșfăcase bine. Fetițo, vrei să afle toți țiganii ce lașă ești? Asta ar ajunge până la urechile mamei tale.

– Las-o în pace pe mama! strigă Milagros.

– Fetițo, insistă Maria cu hotărâre în glas; trăgea tare de un colț al păturii cu care se acoperea fata. Nu-i picior de Vega în Triana. În aceste momente, eu sunt bătrâna familiei, iar tu nu ești decât o țigancă tânără care nu se află sub ocrotirea niciunui bărbat. Dacă nu te ridici, am să le spun lui Fermín și lui Roque să te ia pe sus, m-ai înțeles? Știi că o s-o fac și știi că ei o să-mi dea ascultare. Și o să te poarte pe sus, prin fundătură, ca pe o fetiță răzgâiată.

– N-o să facă asta. Eu sunt o Carmo...!

Milagros nu apucă să termine vorba. Auzind-o, bătrâna deschise pumnul și dădu drumul păturii cu un dispreț pe care fata nu-l văzu, dar îi simți forța. Fusesse cât pe ce să se lepede de sângele Vega? Până să se răsucescă bătrâna, Milagros era deja în picioare.

Și cântă. Cântă împreună cu Sagrario. Aceasta, cu vocea ei răsunătoare și veselă, ajutată de paharul de vin roșu pe care baba Maria o silise să-l dea pe gât de cum pusese piciorul în han, avu grijă să-i acopere spaimelile și rușinile. Caridad dansă și înflăcăre din nou un public ceva mai numeros decât cel din seara trecută. Se dusese vorba, dar nu atât precum se întâmplase după a treia seară, când Sagrario, după ce dansase cu Milagros, ieșise din

cercul în care se învâртеau și o prezentă pe fată cu o reverență exagerată. Așa se înțelese cu bătrâna. Milagros se trezi singură, încântată de aplauzele care nu se opriseră încă. Gâfăia, strălucea... Și zâmbea! băgă de seamă Maria, cu sufletul la gură. Atunci fata ridică o mână, pe care avea deja prinse câteva panglici colorate, la fel și în păr, și ceru să se facă liniște. Tămăduitoarea simți cum un fior îi străbate membrele amortite. De cât timp nu mai simțise plăcerea aceea? Fermín, cu un picior pe scaun și chitara sprijinită pe coapsa stângă, schimbă priviri triumfătoare cu bătrâna. Publicul nu voia să tacă; cineva bătu cu un cuțit într-un pahar, apoi urmară sâsăiturile care cereau să se facă liniște.

Milagros înfruntă privirile ațintite asupra ei.

– Hai, frumoaso! se auzi îndemnată de la una dintre mese.

– Cântă, țiganco!

– Cântă, Milagros, o încurajă Caridad. Cântă așa cum numai tu știi s-o faci.

Și se porni fără acompaniament, înainte ca Fermín să înceapă cu chitara.

– „Știi să cânt povestea unei țigănci...” Vocea ei, vioaie, cu un timbru scânteietor, umplu tot hanul; era o seguidilla țigănească, o recunoscură de îndată Fermín și toți ceilalți, dar o lăsară să încheie strofa fără acompaniament, desfătați de cântarea ei. „Care a cucerit un flăcău cu pielea albă...”

Când Milagros se pregătea să atace a doua strofa, lumea întâmpină cu aplauze și cuvinte de laudă pentru frumoasa fată sunetul chitarei și bătăile din palme ale femeilor. Maria aplauda plângând, iar Caridad înfigându-și dinții într-unul dintre trabucurile ei. Milagros cântă mai departe, sigură, netemătoare, tânără, frumoasă, ca o zeiță care se bucură știindu-se adorată.

Sevilla: școală a cântului, universitate a muzicii, atelier în care se contopesc stilurile înainte de a se dărui lumii. Caridad putea să-i ațâțe pe bărbați cu dansuri provocatoare, și țigăncile reușeau asta cu sarabandele lor nelegiuite în care vorbeau despre popi și habotnici, dar nimeni, bărbați sau femei, prostituate sau tâlhari, spălătorese sau meșteșugari, călugări sau servitoare, nu putea rămâne nepăsător la minunata vrajă a unui cântec care atingea sufletul.

Apoi veni delirul: urale, aclamații și aplauze. Mii de jurăminte de iubire veșnică pentru Milagros încheiară reprezentația fetei.

- E o Vega, șopti Contele ca să nu-i trezească pe ceilalți din familie care dormeau laolaltă cu ei.

Rafael García și soția lui stăteau cu ochii deschiși pe întuneric, întinși, îmbrăcați din cap până în picioare, pe o grămadă de paie și crengi uscate care slujea drept saltea. Reyes se ghemui sub o pătură roasă. Era bătrână și îi era frig. Forjele încălziseră mereu locuințele de la catul de sus, dar Rafael nu ajunsese încă la o înțelegere cu fierarii spanioli și lucrau în continuare cu forje de câmp și gropi săpate în pământ.

- Am putea să câștigăm mulți bani, stăruie Trianera.

- E nepoata Galerianului! se împotrivi din nou Rafael și, de data asta, ridică vocea.

Foială de trupuri și câte un cuvânt de neînțeles, bâiguit în somn, răspunseră strigătului său. Reyes așteptă până când rumoarea respirațiilor se liniști.

- Sunt câteva luni de când nu se mai știe nimic despre Melchor. Galerianul o fi mort, i-o fi făcut careva felul.

- Fiul de târâtură, îi luă vorba soțul ei, șoptind din nou. Ar fi trebuit s-o fac eu, acum mult timp. Dar chiar și așa, fata e tot nepoata lui, e o Vega.

- Fata e o mină de aur, Rafael. Reyes așteptă câteva clipe și răsufală înspre tavanul coșcovit de deasupra capului. Trebuie să se sforțeze cumplit ca să spună următoarele cuvinte: E cea mai bună cântăreață din câte am auzit vreodată, recunosc.

Izbânda lui Milagros mersese din gură în gură și, ca mulți alți țigani, Reyes, îmboldită de curiozitate, se dusese s-o asculte la han. Se oprise chiar în ușă, ascunsă în spatele publicului tot mai numeros de la o seară la alta. Și, cu toate că n-o vedea, o auzea. Doamne, și ce mai auzea!

- Fie, cântă bine. Și ce-i cu asta? întrebă Contele de parcă ar fi vrut să considere încheiată conversația. E tot o Vega și ne urăște la fel de mult cum ne urăsc bunicul și mama ei. Chiar de-ar fi să rămână mută!

- Hai s-o mărităm cu Pedro, insistă ea, revenind la propunerea care stârnise cearta.

- Ești nebună, spuse Rafael, la rândul lui.

– Nu. Fata asta e îndrăgostită de Pedro al nostru. Mereu a fost. Am văzut-o cum îl iscodește și îl urmărește. Se topește toată când îl are în fața ochilor. Ascultă la mine, știu ce zic. Dar n-am știință dacă Pedro ar fi gata să...

– Pedro o să facă ce i se spune!

După această izbucnire de autoritate, Contele amuți. Reyes zâmbi din nou cu ochii la tavanul scorojit. Ce ușor era să manipulezi un bărbat, oricât de puternic ar fi fost el... Era de ajuns să-i zgândărești orgoliul.

– Dacă se mărită cu Pedro, o să fie nevoită să-ți dea ascultare ție, spuse Reyes.

Rafael știa lucrul acesta, dar îi făcu plăcere să-l audă. El, să-i poruncească unei Vega!

Totuși, Reyes observase o schimbare de atitudine, pierise mânia care se simțea în cuvintele lui ori de câte ori aducea vorba despre neamul Vega. Rafael deja mângâia banii. „Și cum o să aranjăm lucrurile?”, putea să întrebe acum. Sau poate: „Maria, tămăduitoarea, o să se opună.” „O să apeleze la sfatul bătrânilor dacă va fi nevoie.” Oricare dintre aceste întrebări putea să fie următoarea.

Bătrâna. Fu cea despre bătrână.

– O babă arțagoasă? se mulțumi să spună Reyes. De fapt, fata e o Carmona. În absența părinților ei, Inocencio, patriarhul neamului Carmona, o să fie cel care o să hotărască. Nu s-ar încumeta dacă ar fi aici Galerianul sau mama fetei, dar în lipsa lor...

– Și negresa? o surprinse întrebarea Contelui. Tot timpul e în tovărășia negresei ăleia.

Reyes își stăpâni un hohot de râs.

– Nu e decât o sclavă proastă. Dă-i un trabuc și o să facă orice vrei.

– Chiar și așa, e o piază-rea negresa aia, mormăi bărbatul ei.

Într-o după-masă, în fundătură, Pedro García ieși din fierăria familiei sale, se opri în calea lui Milagros și îi zâmbi. Mulți îi zâmbeau sau căutau să intre în vorbă cu ea de când cânta la han, dar Pedro, nu. Și prietenele veniseră la ea ca s-o îmbrobodească cu lingușiri din dorința de a intra în trupă. „Vreuna dintre ele a făcut ceva pentru tine când sfatul ți-a interzis să mai locuiești în fundătură?”, tranșă chestiunea baba Maria.

În după-amiaza aceea, martoră la întâlnirea pe care bătrâna o bănuia pusă la cale, se încruntă la fel cum o făcuse când auzise ideea lui Milagros de a o primi în grup pe vreuna dintre prietenele sale ca să prezinte mai multe dansuri la han. Așa că o smuci pe față, dar aceasta nici nu se urni, năucă, ci rămase încremenită la vreo doi pași de tânărul García. O văzu bălbăindu-se și roșind ca... Ca o fetiță rușinată, stângace și sfioasă.

– Ce mai faci? vru să afle țiganul, înainte ca Maria să se repeadă la el.

– Până acum, bine! i-o tăie scurt bătrâna. N-ai de gând să te miști? N-ai nimic de făcut?

Tânărul nu luă în seamă prezența și țipetele bătrânei. Zâmbi larg și lăsă să se vadă un șir perfect de dinți albi care ieșeau în evidență pe fondul pielii sale închise la culoare. Apoi, ca și cum s-ar fi văzut silit să plece împotriva voinței sale, mijii ochii și strânse buzele într-un fel în care s-ar fi putut ghici un sărut.

– Ne mai vedem, își luă rămas-bun.

– Stai departe de ea, îl preveni Maria pe când tânărul le întorcea spatele.

„Nu e pentru tine”, fu cât pe ce să adauge, dar simți bătăile puternice ale inimii lui Milagros în brațul de care o apucase. Asta o buimăci și o înfrână.

– Să mergem, o sili bătrâna, smucind-o încă o dată. Să mergem, negreso! strigă la Caridad.

Era o deosebire izbitoare între efortul pe care fu nevoită Maria să-l facă pentru a merge mai departe și mulțumirea care se citi pe fața Trianerei. Ascunsă în spatele unei ferestruici de la etajul de deasupra fierăriei, dădu din cap mulțumită în timp ce le urmărea pe cele trei femei trecând pe partea cealaltă și îndreptându-se către casa în care trăia neamul Carmona. Tămăduitoarea blestema în gura mare, Milagros parcă plutea, iar negresa... Negresa, după ele, ca o umbră.

Se duceau la Inocencio. Dacă de bani era nevoie pentru eliberarea părinților lui Milagros, ele îi aveau și erau încrezătoare că aveau să strângă și mai mulți, cu tot cu șperțurile pe care erau nevoite să le plătească alguazililor ca să le lase să cânte în han și să nu scotocească prin arhive ca să cerceteze dacă fuseseră arestate la marea întemnițare și eliberate de la Malaga. Maria pipăi punga cu bani; într-o singură privință fuseseră nevoite să cedeze.

– Negresa nu mai poate să danseze, o preveni într-o noapte

Bienvenido, mulțumit și el de câștiguri.

Bătrâna bodogăni ceva.

– Altfel o să-mi închidă hanul, stăruie Bienvenido. Îi putem mitui pe funcționari ca să lase o fată să cânte, ba chiar să danseze, dar mai mulți călugări și preoți au denunțat îngroziți nerușinarea dansurilor lui Caridad, iar împotriva lor, Maria, n-avem nicio putere. M-am angajat în fața alguazilului că negresa n-o să mai danseze. N-o să-mi mai dea altă șansă.

Într-adevăr, nu i-ar mai fi dat altă șansă, recunosc în sine a bătrâna. De când Sevilla pierduse monopolul asupra comerțului cu Indiile în favoarea orașului Cádiz, bogăția scăzuse, negustorii scăpătaseră și se adâncise prăpastia între cei care își duceau zilele în cea mai groaznică mizerie, aceștia fiind cei mai mulți, și o minoritate formată dintr-o mână de funcționari corupți, nobili trufași, stăpâni peste mari întinderi de pământ și mii de clerici, membri ai vreunui ordin religios sau laici. Pentru ei era un moment prielnic să împingă poporul către doctrina creștină a resemnării, cu predici, slujbe, rozarii și procesiuni. Niciodată nu se auziseră atâtea predici publice care amenințau cu tot soiul de chinuri și rele drept pedeapsă pentru traiul deșăntat al credincioșilor. Ceea ce nu se întâmpla în Madrid, la Curte, unde ființau două teatre cu respectivele companii de actori, reușise să statornicească arhiepiscopul în Sevilla, pe teritoriul arhidiecezei sale: interdicția teatrului, a operei și a comediilor.

„Atâta timp cât în Sevilla nu se vor interpreta comedii, locuitorii săi vor fi feriți de ciumă”, profetise la sfârșitul veacului trecut un înflăcărat părinte iezuit. Astfel, orașul care fusese leagănul artei dramatice, care înălțase primul teatru acoperit din Spania, vedea cum locuitorii erau siliți să se ascundă și să-și acopere chipul pentru a se putea delecta cu cântecele unei fete talentate. Cu toate acestea, dansurile lui Caridad, cu sânii ei care se legăneau încolo și înoace, cu pântecul și cu șoldurile ei care brăzdau aerul, erau o ispită trupească demnă de osândirea veșnică.

– Tu n-o să mai dansezi, o înștiință Maria pe Caridad atunci când lumea începuse să ceară prezența ei.

Maria scrută chipul negresei căutând vreo reacție. N-o văzu. Poate că vestea o bucura. Printre țipetele și huiduielile oamenilor și vădita mulțumire a unui alguazil ascuns printre ei, Caridad păru să primească vorbele ei cu desăvârșită nepăsare.

Cât despre Milagros... Se vedea că e tot năucită și avea un

zâmbet prostesc pe buze. Adevărul era că Pedro García, se văzu Maria silită să admită, putea să pună pe jar orice femeie. Era un țigan îngâmfat și mândru, cu piele arsă de soare, păr lung și negru, ochi de aceeași culoare și privire pătrunzătoare, chipeș și voinic oricât s-ar fi înverșunat foamea să-și lase urmele asupra trupului său de șaptesprezece ani.

– Ești o Vega! Maria se opri în pragul casei lui Inocencio; reproșul țâșni din gura ei la simplul gând că fata și acel nerușinat ar fi putut să se sărute sau să se atingă, sau... Iar el e un García! zbiră la ea. Ia-ți gândul de la băiatul ăla!

Tânărul Pedro García stătea nemișcat, în fierărie, cu picioarele depărtate și cu mâinile înfipte în șold, în fața bunicului și a tatălui său Elias. Cei trei stăteau mai departe de ceilalți membri ai familiei García care se luptau cu forjele de câmp.

– N-o să am probleme cu fata aia, se grozăvi tânărul cu zâmbetul pe buze.

– Pedro, asta nu e încă o aventură, îi atrase atenția Contele, îngrijorat de amintirea abaterilor pe care le avusese nepotul lui, toate cu femei spaniole, din fericire, când fusese nevoie să-i sară în ajutor. Uneori, fusese de ajuns să amenințe tați sau soți înșelați, alteori, trebuise să scoasă ceva bani pe care, mai apoi, în fața celorlalți membri ai familiei se prefăcuse că îi pusese la loc muncind mai mult. Tânărul îi era drag, era preferatul lui. O să te însori cu fata, zise. Cu ea trebuie să respecti legea țigănească. N-o să te atingi de ea decât după nuntă.

Tânărul țigan răspunse cu un gest zeflemitor. Bunicul și tatăl se întunecară la față deodată, iar asta fu de-ajuns pentru ca Pedro să înțeleagă însemnătatea planului pe care îl urzeau.

– Vei putea... Vei fi dator să vorbești cu ea, ba chiar să-i faci câte un dar, dar nimic mai mult. Este interzis să plecați împreună din fundătură dacă nu sunteți însoțiți de adulți din familiile voastre. Nu vreau să aud plângeri de la bătrână sau de la neamul Carmona. Îți făgăduiesc că nu vei fi nevoit să înduri o logodnă lungă. Ai înțeles?

– Da, încuviință acesta cu gravitate.

– Bravo, ești un țigan bun, îl laudă bunicul lui pălmuindu-l ușor pe obraz.

Contele dădea să se întoarcă, dar observă expresia nepotului său, întrebătoare, cu sprâncenele foarte arcuite.

– Ce? întrebă el.

– Dar până atunci? întrebă Pedro clătinând capul dintr-o parte în cealaltă. În noaptea asta mă așteaptă nevasta unui tâmplar sevillan...

Tatăl și bunicul hohotiră zgomotos.

– Distrează-te cât poți! îl încurajă Contele printre râsete. Călărește-o și pentru mine. Bunica ta nu mai...

– Tată! îl dojeni Elias.

– Vrei să vii cu mine, bunicule? propuse nepotul. Te asigur că femeia aia ne face față la amândoi.

– Nu mai vorbi prostii! interveni din nou tatăl băiatului.

– Dumneata n-ai văzut-o! insistă Pedro în timp ce Contele zâmbea. Are un cur și niște țâțe...

– Voiam să spun...

Bunicul seceră aerul cu mâna.

– Știm ce voiai să spui, îl opri pe fiul său. În orice caz, tu, Pedro, ai grijă să n-o superi pe tânăra Vega. Oricât de puțin ar semăna cu bunicul ei, probabil că e mândră, mai adăugă schimbându-se la față când și-l aminti pe Galerian. Fata nu trebuie să afle de isprăvile tale. Rafael García profită de momentul de seriozitate ca să-și prevină nepotul: Pedro, eu, bunica ta, tatăl tău... Familia noastră ține mult la această căsătorie. Nu ne dezamăgi.

– Babo!

Mulți îi spuneau „babo”, dar Maria știa să deosebească când foloseau acest apelativ ca pe un nume drăgăstos și când o făceau cu intenția de a o jigni. În împrejurarea aceea, nu avu nicio îndoială că se afla în cea de-a doua situație. Nu luă în seamă strigătul care se auzise din fierărie și traversă mai departe curtea casei, singură. Milagros nu voise să o însoțească la cumpărături și, spre deznădejdea ei, rămăsese în locuința de la etaj ca să stea la taclale cu negresa... Despre Pedro García, fără doar și poate.

De câteva zile tânărul o tot pândea și, fără să se ferească deloc de Maria sau de oricine s-ar fi nimerit să fie de față, îi ieșea în cale, ca din întâmplare, în fundătura San Miguel. Doar Milagros părea să nu-și dea seama și, de fiecare dată, se pierdea cu firea în preajma lui, până când Maria îl alunga pe țigan. Urmau apoi certurile, pe care tătăduitoarea le încheia tranșant, repetând cuvintele mamei lui Milagros: „Nu uita niciodată că ești o Vega.” Se referea la vrajba dintre cele două familii. Însă n-o putea opri să

șuşotească cu prietena ei Caridad, mereu atentă la spusele fetei, neclintită, cu trabucul în gură, iar asta o necăjea atât de mult, încât ajunsese chiar să se gândească să nu-i mai cumpere tutun negresei.

– Babol! auzi iar, de data asta, chiar din curte.

Se întoarse și îl zări pe Inocencio în pragul fierăriei care dădea în curtea interioară, unde începuseră să se adune câteva fiare vechi și ruginite, dar pe care țiganii nu erau în stare să le lucreze cu mijloacele de care dispuneau.

– Ai grijă ce-ți iese pe gură, Inocencio! se răsuca ea.

– N-am spus ceva care te-ar putea supăra, îi întoarse vorba patriarhul neamului Carmona în timp ce se apropia.

– Dar o s-o faci. Sau mă înșel?

– Depinde cum o s-o iei...

Inocencio ajunsese în dreptul ei. Și el era bătrân, ca toți patriarhii. Poate că nu atât de bătrân precum Conteles și mult mai tânăr decât Maria, dar era înaintat în vârstă: un țigan bătrân obișnuit să comande și să i se dea ascultare.

– Spune ce ai de spus, îl îndemnă ea.

– Nu te mai amesteca între Milagros și tânărul García.

Bătrâna șovăi. Nu s-ar fi așteptat niciodată la o atenționare de felul acela.

– O să fac ce o să gădesc de cuviință, izbuti să îngaiame. E o Vega. Se află sub...

– E o Carmona.

– Ca voi, aceiași Carmona care i-ați luat apărarea la sfatul bătrânilor? râse batjocoritor. Ați alungat-o din fundătură și mi-ați încredințat-o mie. Chiar și tatăl ei a fost de acord. Fata se află sub protecția mea.

– Atunci, de ce trăiește în fundătură? veni replica lui Inocencio. Pedepsa a fost ridicată, știi bine. Familia Vargas a iertat-o. E o Carmona și acum depinde de mine, ca toți ceilalți.

„Poate că are dreptate”, cugetă Maria. Nu putu să nu se cutremure la acest gând.

– De ce nu ți-ai revendicat autoritatea mai devreme? Se împlinește o lună de când suntem...

– Fata se simte din neamul Vega, recunosc Inocencio. Nu mă interesează banii ei și, sub nicio formă, nu vreau să am vreo înfruntare cu neamul Vega, cu toate că acum...

– Melchor o să se întoarcă, încercă ea să-l descurajeze.

– Nu-i doresc niciun rău acelui bătrân smintit.

Părea sincer.

– Atunci, de ce acum? De ce vrei să înlesnești relația ei cu Pedro García? N-ai putea să găsești alt bărbat pentru Milagros? Unul care să nu fie un García, altul, nu desfrânatul ăla. Toată lumea îi cunoaște isprăvile. Ai putea să găsești mulți pretendenți pentru fată, orice familie și-ar da consimțământul.

– Nu pot.

Maria îi ceru lămuriri întinzând către el una din mâinile sale înțepenite.

– Mi-ați cerut eliberarea Anei și a lui José, iar pentru asta am nevoie de ajutorul lui Rafael García.

Mâna bătrânei, aflată cam la înălțimea pieptului său secătuit, începu să se încleșteze. Inocencio băgă de seamă.

– Da, spuse atunci. Conteale a pus drept condiție căsătoria fetei cu nepotul lui.

Maria strânse mâna cu putere și o agită disperată. Degetele chircite în formă de cârlig nu se lăsară strânse în pumnul cu care ar fi vrut să-l lovească chiar pe Inocencio. Se simți ca și cum dreptatea i-ar fi alunecat printre degetele acelea strâmbe.

– De ce e nevoie de amestecul lui Rafael? întrebă, cu toate că știa răspunsul.

– E singurul care poate face ca preoții parohi din Santa Ana să dea un certificat de căsătorie pentru părinții fetei. Fără hârtia aceea, nici vorbă de libertate. El a fost întotdeauna cel care a păstrat legătura cu ei în numele sfatului bătrânilor; pe mine nici măcar nu m-ar primi. Asta e singura lui condiție: Milagros și Pedro trebuie să se căsătorească.

– Ana Vega n-o să fie niciodată de acord să-și recapete libertatea cu prețul acestei uniuni.

– Ana Vega o să se supună cuvântului bărbatului ei, îi reteză elanul Inocencio, iar familia Carmona nu are nimic împotriva familiei García.

– Până când nu se întoarce mama ei, eu n-o să aprob această relație, răbufni tămăduitoarea.

În lumina dimineții care pătrundea în curte și se strecura printre fiarele răsucite, cei doi se înfruntară din priviri. Inocencio dădu din cap dezaprobat.

– Ascultă, babo, tu n-ai nicio autoritate. O să faci ce ți-am spus; altfel o să te alungăm din Triana, iar eu o să mă îngrijesc de fată,

cu sila, dacă e nevoie. Ea dorește întoarcerea părinților ei... Și am înțeles că nici nu vede cu ochi răi o legătură cu nepotul lui Rafael. Ce mai poți cere? José Carmona e din familia mea, e fiul vărului meu și o să fac tot ce ține de mine ca să-l eliberez, la fel ca pe toți cei care au rămas în închisoare. N-am să permit ca, din pricina îndărătniciei tale, Contele să dea înapoi. Se zbate pentru eliberarea unei Vega, fiica Galerianului, a dușmanului său cel mai aprig! Vrei să vorbesc cu Milagros?

Maria făcu un pas înapoi, ca și cum Inocencio ar fi îmbrâncit-o cu amenințarea aceea; picioarele ei desculțe se zgâriară într-una dintre fiare.

– Vrei să-i spun că tocmai tu primejduiești eliberarea părinților ei?

Bătrâna se simți cuprinsă de o amețală neașteptată. Gura i se umplu de salivă și culoarea ocru a ruginii, care făcea să pălească scânteierea razelor de soare, pluti tulbure prin fața ei, din toate colțurile curții. Inocencio făcu gestul de a o ajuta, dar ea îl respinse lovindu-l stângace cu mâna. Ce-o să se întâmple dacă, într-adevăr, o să stea de vorbă cu Milagros? Fata era vrăjită de tânărul García. O s-o piardă. Simți că leșină. Silueta lui Inocencio își pierdu limpezimea. Atunci apăsă cu putere piciorul pe fierul pe care călcase, până când simți cum îi intră în carne unul dintre țepi și cum începe să se prelingă sângele pe talpa ei bătătorită. Durerea trupului, cea reală, o reînsufleți ca să-l înfrunte pe Carmona, care privea tăcut cum în jurul piciorului bătrânei se aduna o mică baltă întunecată ce îmbiba pământul.

Amândoi înțeleseră ce însemna suferința pe care și-o provoca bătrâna, străduindu-se să nu se vadă durerea pe fața ei. Se dădea bătută.

– Nu-ți risipi sângele... Maria. Ești prea bătrână ca să nu-l prețuiești, o sfătui patriarhul neamului Carmona înainte să-i întoarcă spatele și să se ducă înapoi în fierărie.

Câteva ore mai târziu, bătrâna se îndepărtă de lângă Milagros în clipa în care Pedro García îi ieși în cale. Se îndepărtă tăcută, șchiopătând, cu piciorul bandajat, încercând însă să-și țină capul sus. Milagros se minună de libertatea neașteptată pe care i-o dădea cea care până atunci se străduise din răspuțeri să nu aibă de-a face cu băiatul. Mai mult... Nici nu bolborosea ocări! Zâmbetul și privirea caldă cu care Pedro o îndemnă să se apropie

și să stea de vorbă cu el o făcură să uite cu desăvârșire de bătrână și chiar să facă un gest poruncitor din mâna înspre Caridad, ca să se îndepărteze și ea. De la cele două capete ale fundăturii, Trianera la unul, Inocencio la celălalt, amândoi la vedere, ca niște martori care ar fi vrut să cerceteze îndeplinirea unui pact, schimbarea priviri de încuviințare în fața retragerii Mariei.

Apoi, seara, chiar și bătrâna se văzu silită să accepte că glasul cu care Milagros îi fermeca pe cei care o ascultau în han răsună îmbogățit cu un sentiment ce nu existase până atunci. Fermin, la chitară, întoarse capul spre ea și o întrebă din priviri ce se întâmplase. Roque și Sagrario făcură același lucru. Maria nu le răspunse. Nu-i explicase lui Milagros pricina schimbării ei și nici nu voia s-o facă. Nici fata n-o întrebase nimic, de teama că atunci avea să se rupă vraja.

În aceeași seară, Contele se sfătui din nou cu nevasta lui, stând amândoi întinși pe mindirul din paie și crengi. Obținuse certificatul de căsătorie și promisiunea preoților că aveau să depună mărturie în documentele secrete, în favoarea lui José Carmona și a nevestei lui, din neamul Vega. Se bucura și de sprijinul alguazilului din Triana. Reyes îl laudă.

– N-o să-ți pară rău, adăugă.

– Asta sper, zise el. A costat mulți bani. Mai mulți decât mi-a dat Inocencio. A trebuit să semnez documente prin care mă oblig să plătesc datoria asta.

– O să recuperezi banii cu vârf și-ndesat.

– A mai trebuit să le promit preoților că Vega și Carmona o să se cunune la biserică de îndată ce o să fie eliberați, că fata o să se boteze și că o să cânte colinde în parohia Santa Ana anul ăsta, de Crăciun. Au auzit de ea.

– O s-o facă.

– Vor să se asigure că, într-adevăr, noi, țiganii, ne apropiem de biserică și vor ca strădania noastră să fie publică, s-o vadă toată lumea și să se încredințeze. M-au obligat să mă spovedesc! Nu știu...

– Nu așa s-a hotărât la ultimul sfat? Le-ai vorbit despre înființarea unei confrerii?

– Au răs. Dar cred că, în adâncul sufletului, le-a plăcut treaba asta. Contele rămase tăcut câteva clipe. Dar dacă alde Vega se împotrivesc să se cunune la biserică?

– Nu fi naiv, Rafael! Ana Vega n-o să fie eliberată niciodată. De

când e la Malaga, a adunat mai multe acuzații decât un răufăcător. E ținută laolaltă cu țigăncile doar ca să nu fie băgată la închisoare. N-o să-i dea drumul.

– Atunci, n-o să se poată cununa.

– Cu atât mai bine pentru tine. Ana Vega n-ar fi făcut în veci una ca asta.

Reyes se întoarse cu spatele la el, lăsând să se înțeleagă că discuția se încheiase, dar Rafael continuă să vorbească.

– Mi-am luat angajamentul. Dacă nu se cunună...

– Ce poți face tu dacă nu-i dau drumul? Tu ai deja scuza, iar până atunci Pedro o să fie deja însurat cu fata, îl întrerupse ea. Dacă preoții vor atât de mult ca alde Vega să se cunune, atunci să intervină ei pe lângă rege, ca s-o grațieze.

La mijlocul lunii decembrie, când primiră încredințarea că documentele secrete fuseseră deja cercetate și trimise la închisoarea Carraca și la Malaga, familiile García și Carmona se adunară în curtea casei de chiriași în care stătea logodnica, golită de fiarele strâmbe și ruginite, așa cum se cuvenea cu un asemenea prilej. Inocencio dăduse ordin să fie mutate în fierărie. Cu câteva zile înainte, o abordase încă o dată pe Maria.

– Îi spui tu sau îi spun eu? o întrebă.

– Tu ești patriarhul, zise bătrâna iară să stea pe gânduri. Însă, înainte ca Inocencio să ia de bună vorba ei, se răzgândi. O s-o fac eu.

Casa era tot goală, ca atunci când se întorseseră la Triana; cea mai mare schimbare apărută între timp consta dintr-o grămadă de cărbuni ținută sub scobitura din perete în care se afla plita, o oală veche, un polonic și trei blide ciobite din ceramică de Triana, toate diferite între ele, și câteva alimente așezate pe o policioară pe care soldații nu reușiseră s-o smulgă.

– Așteaptă-ne jos, îi porunci Maria lui Caridad.

De îndată ce Milagros auzi că bătrâna o alunga pe Caridad cu vorbele acelea aspre, se duse la fereastra care dădea în fundătură și se sprijini cu coatele pe pervaz. Nu voia să asculte trâncănelile ei. Era conștientă că, de câteva zile, evitau subiectul, dar ea trăia unul dintre cele mai frumoase momente din viața ei. Inocencio îi promisese eliberarea părinților ei, cânta și era admirată atât pentru vocea ei, cât și pentru relația pe care o avea cu Pedro García. Celelalte țigănci, prietenele ei, o invidiau! Scoase pieptul pe

geam, ca și cum ar fi vrut să fugă de nemulțumirile bătrânei. Ce știa ea despre iubire? Ce știa bătrâna despre magia care se înfiripa între ea și Pedro atunci când se întâlneau? Vorbeau și râdeau de orice: de hainele oamenilor, de un fier strâmb, de copilașul care se împiedica... Râdeau întruna. Și se priveau cu tandrețe. Și uneori se atingeau ușor. Iar când se întâmpla asta, senzația semăna cu arsura pe care o făcea tăciunile care sărea din forjă. Era ca o înțepătură. Pe Milagros n-o atinseseră niciodată scânteile care săreau din forjă, dar Pedro îi spuse că asta simțise el într-o zi, când se apropiaseră unul de celălalt mai mult decât se cuvenea. El se îndepărtase prefăcându-se rușinat, dar Milagros ar fi dorit ca momentul acela să țină o viață. Amândoi își întorseseră privirile către fundătură ca să vadă dacă îi zărise cineva. „Da, ca jarul!”, întări ea, în timp ce picioarele îi tremurau încă. Asta trebuia să fie, fără doar și poate. Ce știa baba despre jăratul care străpunge carnea, ca un ac? Nu! Nu voia să asculte predicile Mariei.

Chiar și așa, bătrâna vorbi:

– Peste câteva zile... Milagros vru să-și acopere urechile. Inocencio o să te dea de nevastă nepotului Contelui.

Nu apucase să și le acopere. Auzise bine? Se întoarse dintr-un salt. Maria își uită vorba în fața bucuriei care se citea pe fața fetei.

– Ce ai spus? întrebă ea aproape țipând. Tonul ascuțit pe care rosti întrebarea o săgetă pe bătrâna tămăduitoare.

– Ce ai auzit.

– Repetă.

Nu voia să facă asta.

– O să te măriți cu el, se dădu bătută într-un târziu.

Milagros scoase încă un țipăt ascuțit și își acoperi fața cu palmele. Le dezlipi însă imediat, ca să i le arate țigăncii, de parcă ar fi poftit-o să-i împărtășească bucuria. Indiferența bătrânei o făcu să renunțe la încercarea ei. Lăcrimă și se foi de colo-colo cu pumnii strânși. Se învârti în loc și începu iar să strige, printre hohote de plâns. Se duse la geam și ridică ochii spre cer. Apoi se întoarse către Maria, puțin mai liniștită, dar cu obrajii scăldați în lacrimi.

– Poți să te împotrivești, îndrăzni să spună tămăduitoare.

– Ha!

– Eu te-aș ajuta, te-aș sprijini...

– Dumnezeu nu înțelege, Maria. Îl iubesc.

– Ești o...

- Îl iubesc! Îl iubesc, îl iubesc...

- Ești o Vega.

Fata rămase neclintită în fața ei.

- Au trecut mulți ani de la înfruntările acelea. Nu mă privesc pe mine...

- E familia ta! Dacă te-ar auzi bunicul tău...

- Dar unde e bunicul meu? Strigătul se auzi până afară, în fundătură. Unde e? Nu e niciodată când e nevoie de el.

- Nu...

- Dar neamul Vega? Unde sunt toți acești Vega despre care tot vorbești? îi reteză vorba Milagros, înfuriată, șuierând. N-a mai rămas niciunul! Niciunul! Toți sunt închiși, iar cei care sunt liberi preferă să stea cu alte familii decât să se întorcă la Triana! Despre care neam Vega îmi vorbești dumneata, Maria?

Bătrâna nu găsi un răspuns.

- Tânărul ăsta nu e bun pentru tine, fetiço, găsi de cuviință să spună, deși știa că avertizarea ei e zadarnică. Dar trebuia s-o prevină, chiar dacă prețul fu izbucnirea fetei.

- De ce? Pentru că e un García care n-are nicio vină pentru ce a făcut bunicul lui? Pentru că așa ai hotărât dumneata? Sau poate că așa a hotărât bunicul meu, de oriunde s-ar afla el?

„Pentru că e un ticălos fățarnic și afemeiat care vrea numai banii tăi și care o să facă din tine o femeie nefericită.” Răspunsul acesta îi trecu prin minte bătrânei. N-ar fi crezut-o. „Și, pe deasupra, e un García, da. E nepotul bărbatului care l-a trimis pe bunicul tău ocnaș la galere, nepotul bărbatului care i-a adus moartea bunicii tale, iar mamei tale i-a adus sărăcia.”

- Nu vrei să înțelegi, se văicări, în schimb.

Maria o lăsă pe fată cu vorba neterminată. Se întoarse și ieși din casă.

Acum, în curtea golită de fiare a casei, în timp ce familiile Carmona și García se felicitau și beau vinul cumpărat cu banii câștigați de ea la han cu o seară în urmă, Milagros îi simțea lipsa bătrânei. N-o mai văzuse de atunci, de cinci zile în care întrebuse de ea peste tot. Se încumetase chiar să treacă prin țigănite, însoțită de Caridad, dar fusese în zadar. Apoi bătuse străzile din Sevilla, tot fără rost. În afară de prezența lui Pedro, care stătuse câteva minute cu ea pentru ca apoi să se ducă să bea, să sporovăiască și să rătăcă cu ceilalți țigani, și de cea a lui Caridad,

Milagros se simțea străină printre oamenii aceia. Începeau să se zărească din nou rochii colorate și podoabe în păr, panglici multicolore și flori. Țiganii puteau să flămânzească, dar nu să se îmbrace precum spaniolii. Îi cunoștea pe toți, într-adevăr, dar... Cum avea să fie viața cu ei? Cum avea să fie traiul de zi cu zi, după ce avea să treacă dincolo de fundătură, în casa în care stătea familia García? O cercetă pe Trianera, pe cât de grasă, pe atât de fudulă, foindu-se printre oameni ca o adevărată contesă și simți un gol în stomac. Simți nevoia să caute sprijinul lui Pedro când patriarhii, Rafael și Inocencio, le cerură tuturor să facă tăcere. Și în timp ce oamenii se îngrămădeau în jurul lor, cel dintâi l-a chemat lângă el pe fiul său Elias și pe nepotul său Pedro, iar Carmona, pe ea.

– Inocencio, vorbi Elias García răspicat și ceremonios, fiindcă ești capul familiei Carmona, vreau să ți-o cer de soție pentru fiul meu Pedro, aici de față, pe Milagros Carmona, fiica lui José Carmona. Tatăl meu, Rafael García, capul familiei noastre, s-a angajat în numele amândurora, al lui și al meu, să plătească bani grei pentru a obține libertatea părinților lui Milagros. Cu această cheltuială, considerăm că a fost respectată legea țigănească și a fost plătit prețul fetei.

Înainte să răspundă Inocencio, Milagros îi aruncă o privire neliniștită lui Pedro. El îi zâmbi și o îmbărbătă. Seninătatea lui reuși s-o liniștească.

– Elias, Rafael, se auzi răspunsul lui Inocencio, noi, membrii familiei Carmona, găsim că e destulă plată suma cheltuită pentru eliberarea unuia dintre ai noștri și a nevestei lui. Eu v-o încredințez pe Milagros Carmona. Pedro García, adăugă Inocencio adresându-i-se tânărului, îți dau cea mai frumoasă fată din Triana, cea mai bună cântăreață născută în neamul nostru până acum, o femeie care îți va face copii, îți va fi credincioasă și te va urma oriunde vei merge. Nunta se va face imediat după începutul noului an. Fii fericit cu ea.

Apoi, Inocencio și Rafael García înaintară și pecetlură înțelegerea în public, față în față, printr-o vânjoasă strângere de mână. În acea clipă, Milagros simți greutatea acelei alianțe de parcă fiecare din cei doi patriarhi i-ar fi strâns trupul ca într-un clește. Și dacă Maria avea dreptate? o cuprinse îndoiala. „Ține minte mereu că ești o Vega.” Cuvintele pe care mama ei ținuse să i le transmită îi trecură fulgerător prin minte. Dar nu avu timp să se

gândească la asta.

– Să nu se încumete nimeni să rupă această logodnă! îl auzi exclamând pe Rafael García.

– Blestemat să fie cel care va îndrăzni! i se alătură Inocencio. Să n-aibă moarte nici în cer, nici pe pământ!

După acel jurământ țigănesc primit cu aplauze, Milagros știu că soarta sa tocmai fusese hotărâtă.

Acea fu prima petrecere care se dădea după ce începuse eliberarea țiganilor din arsenale și temnițe. Țiganii din fundătura San Miguel aduseră puțină mâncare și băutură pe care o aveau. Se găsiră vreo două chitare, câteva castaniete și dairele, toate stricate și hârbuite. Chiar și așa, bărbați și femei își regăsiră spiritul și zdrăngăniră instrumentele până când scoaseră din ele muzica pe care, în vremuri trecute, ar fi putut s-o zămislească. Milagros cântă și dansă, îndemnată de toți, cherchelită de la vin, amețită de potopul de sfaturi și de felicitări pe care le primea fără încetare. Dansă cu alte țigănci și, în câteva rânduri, cu Pedro. Acesta, în loc să se miște în ritmul ei, o însoți cu mișcări scurte și seci, trufașe. Parcă nu dansa pentru țiganii care băteau din palme, ci, mai degrabă, le striga tuturor că acea femeie avea să fie a lui, numai a lui.

La lăsarea nopții, Trianera se porni să cânte fără acompaniament o *debla* pe care o tot lungi cu vocea ei răgușită până când făcu să apară lacrimi pe chipurile țigăncilor. Bărbații căutară să și le ascundă acoperindu-și pe furiș ochii cu brațul. Milagros nu rămase indiferentă la suferința pe care o arătau ei și se cutremură la fel ca toți ceilalți. În mai multe rânduri crezu că vede cum bunica lui Pedro o provoacă. „Până acum, izbânda ta nu e decât rodul unor *tonadas* vesele și năroade pe care le cânti într-un han mizerabil, părea că îi aruncă în față. Dar ce știi despre durerea neamului țigănesc? o sfida bătrâna. Ce știi despre cântarea noastră gravă și adâncă, aceea pe care noi, țiganii, o păstrăm numai pentru noi?”

Milagros primi provocarea.

Bocetul lung care țâșni din pieptul ei amuți aplauzele cu care se porniseră țiganii de îndată ce vocea Trianerei încetase să le zgândărească durerile, ca și cum tăcerea ei năprasnică le-ar fi înlesnit alinarea. Milagros cântă fără ca măcar să se așeze în mijlocul cercului, avându-le lângă ea pe Caridad și pe alte țigănci.

Ea nu se simțea liberă! Dimpotrivă, vocea bătrânei Reyes izbutise s-o transpună într-un amurg pe malul râului, în fața bisericii Virgen del Buen Aire, capela în aer liber a marinarilor din Sevilla, în fața bunicului ei, îngenuncheat. „Unde ești, bunicule?”, se gândi în timp ce vocea ei se frângea în gât și țâșnea zbuciumată ca o tânguire sfâșietoare. „Cântă până când ai să simți gust de sânge în gură”, îi spusese Maria. Dar bătrâna? Dar părinții ei? Lui Milagros i se păru că simte gustul sângelui chiar atunci când Trianera lăsă capul în jos, înfrântă. Nu reuși s-o vadă, dar îi ghici atitudinea, fiindcă țiganiii păstrară o liniște prelungă după ce termină de cântat, așteptând ca ecoul ultimului său suspin să se stingă din fundătură. Apoi o aclamară așa cum o făceau sevillanii, în han.

– Plec. Pedro García profită de zarvă ca să-i spună asta bunicului său, trăgându-l deoparte.

– Unde, Pedro?

Tânărul îi făcu cu ochiul.

– Azi nu e o zi... încercă el să se împotrivescă.

– Spune dumneata că m-ai trimis cu treabă.

– Nu, Pedro, astăzi nu se poate.

– Pentru o Vega? îi spuse de la obraz tânărul. Rafael García tresări, iar nepotul său își îndulci expresia și zâmbi înainte de a continua: Dumneata erai la fel ca mine. Sau mă înșel? Suntem la fel. Pedro îi puse un braț pe după umeri și îl trase înspre el. O să mă împiedici să mă bucur de desfătări doar ca să mă port cum se cuvine cu o Vega?

– Du-te și distrează-te, renunță patriarhul pe loc.

– La biserică. Spune că m-am dus să mă rog, să spun rozariul, adăugă batjocoritor tânărul îndreptându-se către ieșirea din fundătură.

Când Pedro se afla aproape de Piaza del Salvador, după ce trecuse podul de șleपुरi și intrase în Sevilla, bunicul lui nu mai avu încotro și se apropie de Milagros. Trecuse deja destul de mult timp de când fata îl căuta cu privirea pe logodnicul ei.

– S-a dus să vorbească cu preotul de la biserica Santa Ana despre botezul tău, o liniști.

Nici măcar Milagros n-ar fi crezut că Pedro se alăturase vreuneia dintre cele mai bine de o sută de procesiuni care străbăteau străzile din Sevilla, ca să cânte *Angelus* sau ca să se roage! Milagros știa că trebuie să fie botezată. Îi spusese Inocencio tot atunci când îi dăduse și vestea că de Crăciun o să cânte colinde

în parohie. Era condiția pusă pentru eliberarea părinților ei. Tocmai când Pedro traversa Plaza del Salvador și ajungea pe strada Tâmplăriei, ea primi scuza pe care i-o dădu Contele și se întoarse la petrecere.

Ascuns într-un colț al pieței, Pedro scrută ulița pe care locuiau tâmplarii, dintre care unii se făcuseră fabricanți de chitare, înainte să înceapă s-o traverseze pentru a ajunge la casa unde îl aștepta voioasa, dar nesatisfăcuta nevastă a meșterului. O fâșie mică de pânză galbenă ce părea agățată ca din întâmplare de gratiile de la una dintre ferestrele atelierului îi dădea de veste când era singură. Inima îi bătea mai repede, și nu doar de dorință. Primejdia ca soțul să se întoarcă, de obicei beat, cum se mai întâmplase o dată, când fusese silit să stea ascuns până când nevasta lui reușise să-l adoarmă, sporea plăcerea de care aveau parte amândoi. Își îngădui un zâmbet în întuneric când își aminti. „Acum o să vină”, țipa femeia în timp ce Pedro o călărea sălbatic. Ea ținea picioarele ridicate și îi cuprinsese șoldurile între coapse. „O să deschidă ușa, o să-i auzim pașii, râdea printre gemete. O să ne prindă și...” Cuvintele ei se îneacă într-un geamăt prelung când atinse orgasmul. În noaptea aceea tâmplarul nu mai ajunsese acasă, își aminti tânărul zâmbind din nou, când umbra pe care o urmărea se pierdu dincolo de ulița Leagănelui, iar ulița Tâmplăriei rămase pustie.

Părăsi casa după un ceas și străbătu ulița distrat, simțind încă atingerea, gustul, mirosul și gemetele femeii, până când ajunse la un rețablu închinat Fecioarei, Virgen de los Desamparados, pictat chiar în stradă.

– Nemernic afurisit!

Insulta îl luă prin surprindere. N-o văzuse. O umbră mărunță, lângă rețablu. Baba Maria continuă:

– Nici măcar în ziua în care te-ai logodit cu fata nu ești în stare să-ți stăpânești desfrânarea!

Pedro García se uita lung la bătrâna tămăduitoare. Pretindea un respect pe care... Era singură, pe o uliță pierdută din Sevilla, în puterea nopții! La ce respect se putea aștepta, chiar dacă era o țigancă bătrână?

– Jur pe sângele Vega că Milagros n-o să se mărite cu tine! Îl amenință Maria. O să-i spun...

Țigănuț n-o mai ascultă. Se înspăimântă numai când își închipui furia bunicului și a tatălui său dacă fata ar fi refuzat să se

mărite. Nu stătu pe gânduri. O înșfăcă pe bătrână de gât, iar vocea ei deveni un bâiguit de neînțeles.

– Babă tâmpită! mormăi.

O strânse cu o singură mână. Maria horcăi și își înfipse degetele slăbite, ca pe niște cârlige, în brațele călăului ei. Pedro García nu făcu nimic ca să se elibereze din strânsoarea lor. Cât de ușor era, descoperea asta cu fiecare secundă ce trecea. Ochiul babei stăteau să-i sară din orbite. Strânse mai tare, până când simți că pârâie ceva în gâtul bătrânei. Fusesse o treabă simplă, iute, tăcută, incredibil de tăcută... îi dădu drumul, iar Maria se prăbuși la pământ, mică și stafidită cum era.

Frăția care se îngrijea de cinstirea retablului avea să culeagă leșul, se gândi înainte s-o lase acolo, și avea să înștiințeze autoritățile. Aveau s-o arate, sau poate că nu, în vreun loc din Sevilla, în caz că ar fi căutat-o cineva. Cu siguranță avea să fie înmormântată într-o groapă comună, din milosteniile enoriașilor pioși.

Parohia Santa Ana din Triana, aflată în inima mahalalei, avea cel mai mare număr de „suflete de păstorit” din Sevilla – peste zece mii – și era slujită de către trei preoți parohi, douăzeci și trei de prezbiteri, un ipodiaton, cinci clerici minori și doi aflați la prima tonsură. În ciuda numărului mare de credincioși și de sacerdoți, Santa Ana o înfioră pe Milagros. Clădirea era o construcție gotică masivă, cu plan rectangular, cu trei nave, cea din mijloc mai lată și mai înaltă decât celelalte, întreruptă la jumătate de strană. Fusese înălțată în secolul al XIII-lea din ordinul regelui Alfonso al X-lea, în semn de mulțumire față de mama Fecioarei Maria, care-i vindecase ca prin minune un ochi.

Lui Milagros i se înfățișă întunecată și înșesată de retabluri aurite sau picturi cu Cristoși îndurerați și răniți, sfinți, martiri și fecioare care păreau s-o privească cercetător și să-i ceară socoteală. Fata încerca să scape de apăsarea aceea când simți că picioarele sale desculțe păseau pe o suprafață aspră. Se uită în jos și sări ca arsă într-o parte în timp ce își stăpânea un blestem din care se auzi doar un icnet. Stătea pe una dintre multele lespezi sub care se odihneau resturile binefăcătorilor bisericii. Se lipi de Caridad și amândouă rămaseră în tăcere. Un preot apăru de sub arcada Nuestra Señora de la Antigua, din nava Evangheliei, în spatele căreia se afla sacristia. Se apropie în tăcere, încercând să nu-i tulbure pe credincioși, majoritatea femei, care vreme de nouă zile la rând se rugau și se încredințau sfintei Ana, fie ca să dobândească râvnita fecunditate, fie ca să le ocrotească sarcinile. Se știa în Triana și în toată Sevilla că, din vechime, sfânta protectoare intervenea pentru ca femeile să poată zămisli.

Milagros îi văzu pe preot și pe Reyes șușotind la câțiva pași mai încolo; ea o arăta întruna, iar preotul o privea ursuz. Trianera ajunsese să ocupe locul babei Maria în viața ei. „Unde e bătrâna aia îndărătnică?”, se întrebă Milagros încă o dată, după ce își pusese aceeași întrebare de mii de ori în zilele acelea. Îi simțea lipsa. Ar putea să se ierte, de ce nu? Încercă să și-o scoată din minte pe bătrână când îl văzu pe sacerdot făcându-i un semn autoritar să-l urmeze. Mariei nu i-ar fi plăcut s-o știe acolo, încredințându-se Bisericii și pregătindu-se de botez, sigur că nu.

Când trecu pe lângă Reyes, aceasta vru s-o dea la o parte pe Caridad.

– Ea vine cu mine, spuse Milagros trăgând de prietena ei, ca să nu se oprească lângă țigancă.

După dispariția babei Maria și până la întoarcerea părinților ei, Cachita era singura care îi mai rămăsese dintre cei cu care trăise, iar fata o căuta mai mult ca oricând, chiar dacă prețul era să nu se mai întâlnească cu Pedro când și când. De asemenea, se văzuse nevoită să accepte că, de când cele două familii pecetluiseră logodna, tânărul său logodnic își schimbase purtarea, chiar dacă imperceptibil. Îi zâmbea, îi vorbea și lăsa ochii în jos făcând gestul acela tandru care reușea s-o înfioare, dar era ceva... Era ceva schimbat la el și nu izbutea să-și dea seama ce anume.

Preotul o aștepta sub arcada Virgen de la Antigua.

– Ea vine cu mine, repetă Milagros când și acesta încercă s-o împiedice pe Caridad să treacă.

Strâmbătura plină de reproș cu care omul lui Dumnezeu primi cuvintele ei îi dădu fetei de înțeles că întrecuse măsura cu asprimea tonului, dar, chiar și așa, intră în sacristie împreună cu negresa, începea să se sature să-i spună toată lumea ce are de făcut. Maria, nu, ea doar se plângea și mormăia, dar Reyes... O însoțea peste tot. La hanul lui Bienvenido îi dicta până și ce cântece să interpreteze. Încercase să se împotrivească, dar chitarele îi dădeau ascultare Trianerei și nu-i rămânea altceva de făcut decât să se supună lor. Fermín și Roque nu mai făceau parte din grup și nici Sagrario. Toți fuseseră înlocuiți cu membri ai familiei García și numai neamul García lua parte la reprezentații. Trianera o oprise și pe Caridad să mai acompanieze cântecele și dansurile. „De unde să știe o negresă să bată din palme în ritm de fandango sau seguidilla?” îi aruncă în față lui Milagros. Cât ținea spectacolul, Caridad rămânea în picioare, nemișcată, de parcă ar fi fost lipită de peretele bucătăriei din han și nu avea nici măcar un trabuc amărât pe care să-l ducă la gură. Reyes oprea toți banii pe care îi strângeau, ca să i-i dea lui Rafael, patriarhului, și, spre deosebire de baba Maria, Contele nu părea dispus s-o răsplătească pe Caridad cu țigări de foi.

Singurul moment în care Milagros reușea să scape de sub controlul Trianerei era noaptea, când dormea. Inocencio se împotrivise ca ea să doarmă în casa ocupată de familia García până la consumarea căsătoriei. Drept urmare, ea și Caridad

stăteau tot în vechea și mohorâta locuință în care își trăise copilăria. Chiar și așa, Trianera le pusese în cârcă o mătușă bătrână, ca s-o păzească pe Milagros. Bartola era numele femeii.

– Care sunt poruncile Sfintei Biserici?

Întrebarea o trezi la realitate pe Milagros. Stăteau amândouă în picioare, în sacristie, în fața unei mese din lemn cioplit, de după care preotul, așezat pe scaun, o cerceta cu asprime. Nu le pofti să se așeze pe scaunele pentru oaspeți. Fata nu avea habar de acele porunci. Dădu să își recunoască neștiința, dar își aminti sfatul pe care într-o zi, când era foarte mică, i-l dăduse bunicul ei: „Ești țigancă. Niciodată să nu le spui adevărul spaniolilor.” Zâmbi.

– Le știi... Le știi, răspunse ea atunci. Îmi stau pe limbă, mai spuse atingându-și vârful limbii. Preotul așteptă câteva clipe, cu mâinile sprijinite pe tăblia mesei, cu degetele încrucișate. Dar nu vor să iasă afu...

– Dar rugăciunile? o opri clericul înainte ca fata să spună ceva necuvenit. Ce rugăciuni cunoști?

– Pe toate, răspunse ea, plină de siguranță.

– Spune-mi Tatăl nostru.

– Sfinția Ta m-a întrebat dacă le cunosc, nu dacă le știi.

Preotul nici nu clipi. Cunoștea firea țiganilor. În ceas rău primise însărcinarea să se îngrijească de țigancă aceea nerușinată, dar preotul paroh părea foarte dornic s-o boteze și să aducă la biserică comunitatea țigănească. În schimb, el nu era decât un simplu prezbiter, fără parohie și cu venituri mici. Lipsa de reacție a preotului îi dădu curaj lui Milagros. Ajunse și ea la o concluzie asemănătoare: preoții țineau ca ea să fie botezată.

– Care sunt cele trei persoane care alcătuiesc Sfânta Treime?

– Melchor, Gaspar și Baltasar, exclamă Milagros, stăpânindu-și un hohot de râs. Auzise vorba asta de la bunicul ei, în țigănime, când voia să-și bată joc de unchiul Tomás. Pe toți îi podidea râsul.

De data aceasta, chiar și Caridad, care rămăsese cu un pas în urma lui Milagros, în picioare, în haina ei de sclavă și cu pălăria de paie în mâini, tresări. Preotul fu surprins de reacția aceea.

– Tu știi? o întrebă.

– Da, părinte, răspunse Caridad.

Preotul încercă s-o îndemne prin gesturi să le numească, dar Caridad plecase deja privirea și stătea cu ochii în pământ.

– Cine sunt? întrebă el până la urmă.

– Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, recită ea.

Milagros se întoarse către prietena ei și rămase așa cât timp ascultă restul întrebărilor, toate adresate lui Caridad.

– Ești botezată?

– Da, părinte.

– Știi Crezul și celelalte rugăciuni și porunci?

– Da, părinte.

– Atunci, învaț-o și pe ea! răbufni bărbatul arătând către Milagros. Nu voiai să fii însoțită? Ca preot, când o persoană adultă, sau care așa pare, completă înțepător, dorește să primească sfânta taină a botezului, am îndatorirea s-o cunosc și să depun mărturie că își duce zilele călăuzită de cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și iubirea creștinească. Ascultă! Prima se mărginește la ceea ce trebuie să creadă orice bun creștin și asta se regăsește în Crez. A doua se referă la ce trebuie să făptuiască un bun credincios, iar pentru asta trebuie să cunoască poruncile Domnului și pe cele ale Sfintei Biserici. În cele din urmă, a treia îl învață la ce se poate aștepta de la Dumnezeu, iar asta se află în Tatăl nostru și în celelalte rugăciuni. Nu mai veni aici până când nu știi toate acestea, încheie renunțând la gândul de a o iniția pe țiganca aceea în catehismul părintelui Eusebio. S-ar mulțumi ca nerușinata aia să ajungă să recite Crezul!

Fără să-i lase timp să riposteze, sacerdotul se ridică de la masă și își flutură grăbit palmele, cu degetele întinse, de parcă ar fi alungat două vietăți sâcâitoare, dându-le de înțeles să părăsească sacristia.

– Cum a mers înăuntru? se interesă Trianera, care le aștepta la una din intrările în biserică. Profitase de prilej ca să cerșească cu discreție, prezicându-le fertilitate tuturor tinerelor enoriașe care intrau.

– Sunt pe jumătate botezată deja, răspuse Milagros serioasă. E adevărat, insistă văzând neîncrederea care se citea pe chipul bătrânei țigănci, mai lipsește doar cealaltă jumătate.

Dar Reyes nu era vreo spanioloaică lipsită de duh și nu se lăsă nici ea mai prejos.

– Fii cu băgare de seamă, fato, îi răspuse în timp ce desena cu degetul o linie prin aer, dintr-o parte într-alta, în dreptul taliei fetei, nu cumva să te taie pe din două, ca să boteze jumătatea rămasă și să ți se scurgă hazul prin vreo parte.

Lui Milagros nu-i intrau în cap nici rugăciunile, nici poruncile Domnului și cele ale Bisericii pe care se străduia Caridad să i le

bage în cap. Le recita fără vlagă, tot așa cum făcea și duminica la slujbele de pe plantația cubaneză. De dimineață, sătulă de atâtea repetiții poticnite, așezată în scaunul hodorogit pe care, de parcă era o comoară, îl adusese cu ea de pe partea cealaltă a fundăturii și îl așezase la fereastra casei lui Milagros, bătrâna Bartola rezolvă problema strigând la ea.

– Cântă-le, fato! Dacă o să le cânți, o să-ți intre în cap!

Din ziua aceea, bălmăjelile nepăsătoare se transformară în psalmodieri, iar Milagros începu să învețe rugăciuni și precepte pe ritmuri de fandango, seguidilla, sarabande sau ciacone.

Tocmai această ușurință firească, acest dar al țigăncii de a absorbi muzică și cântece, îi pricinui cele mai mare încurcături și neplăceri când sosi momentul să învețe colindele pe care trebuia să le cânte în biserica Santa Ana.

– Știi să citești partituri?

Până să răspundă Milagros, tot maestrul de capelă dădu din mână a lehamite, înțelegând ridicolul întrebării sale.

– Știu să citesc numai liniile din palmă, i-o întoarse tânăra, și mi-a ajuns o clipită ca să citesc multe nenorociri în palma Domniei Voastre.

Milagros era crispată, membrii capelei din Santa Ana, în păr, o judecau. Nu-i fusese greu să-și închipuie ce gândeau despre ea băieții din cor, tenorul, ceilalți cântăreți și organistul. Fără a-i pune la socoteală pe băieții din cor, toți erau muzicieni de profesie. Ce căuta o țigancă desculță și murdară să cânte colinde în biserica lor? Asta citise fata pe chipurile lor.

Iar ce izbuti apoi să citească pe chipul maestrului, chel și burtos, fu o grimasă triumfătoare care, în cele din urmă, se transformă într-un răcnet tunător.

– Să citești în palmă? Afară de aici! Bărbatul îi arătă ieșirea. Biserica nu e loc de farmece țigănești! Afară, cu tot cu negresa ta! mai spuse făcând semn către Caridad, care stătea la depărtare de ei toți.

În timp ce o aștepta, Trianera mai cerșea pe lângă biserică, de data asta fără rușine, ca și cum faptul că Milagros avea să cânte colinde acolo i-ar fi oferit vreun fel de putere, așa că dădu fuga să-i povestească bărbatului ei că fata fusese izgonită.

– Numai de-ar fi măritată cu Pedro, ce aș mai pălmui-o pe fata asta năzuroasă, spuse la urmă.

– O să ai ocazia să faci asta, se mulțumi celălalt s-o

încredințeze, apoi porni grăbit către Santa Ana, înainte să-l cheme parohul să-i ceară socoteală.

Se întoarse indignat. Fusese nevoit să ceară iertare de mii de ori și să se umilească în fața unui preot furibund. Odată ajuns în fundătură, Rafael o zări pe Milagros, care îl asculta fermecată pe Pedro, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat în acea zi luminoasă de iarnă. Renunță la gândul să-i vorbească de îndată și căută ajutorul lui Inocencio. Apoi, în compania lui, se întoarse la locul în care stăteau de vorbă țiganii cei tineri.

Fata nici măcar nu-i văzu, însă Pedro îi zărise. După felul în care pășea și pufnea bunicul lui, putu să ghicească ce avea să urmeze. Se dădu cu vreo doi pași mai încolo.

– N-o să-i elibereze pe părinții tăi, îi trânti deodată Contele lui Milagros.

– N-o să... bâigui ea.

– N-o să-i elibereze, Milagros, minți Inocencio, sărind în ajutorul Contelui, care îi promisese parohului că Milagros o să se întoarcă și o să se poarte cuviincios.

– Dar de ce? Au spus că documentele lor secrete au pornit deja către Malaga și Carraca.

– Foarte simplu, vor spune că a apărut un nou martor care dezminte toate celelalte informații tainice, răspunse Contele. Nu era de-ajuns să fie cununați la biserică, mai era nevoie să facă dovadă că nu trăiesc precum țiganii. Fiind vorba despre neamul Vega, nici nu le-ar fi prea greu să dovedească asta.

Milagros își acoperi fața cu mâinile. „Ce-am făcut?”, se întrebă nemângăiată.

– Ce importanță are pentru ei dacă eu cânt în biserică sau nu? Încercă să se apere.

– Nu înțelegi, fetiço. Pentru ei nimic nu e mai important decât să aducă oile rătăcite înapoi în turma Domnului. Iar aceste oi, acum, după ce i-au izgonit pe evrei și pe mauri, suntem noi, țiganii. De mulți ani nu s-au mai cântat colinde în Santa Ana, iar preoții au consimțit să se revină la această tradiție și, mai ales, să le cânte o țigancă! Dacă tu ai fi cântat colinde în biserică, ar fi făcut dovada că au reușit să ne aducă în mijlocul lor. Până și episcopul era la curent cu această intenție! Dar acum...

Cei doi patriarhi își aruncară priviri complice când băgară de seamă că lui Milagros îi tremura bărbia. Era cât pe ce să-i dea lacrimile. Amândoi se prefăcură că pleacă.

– Nu! îi opri ea. Am să cânt! Jur! Ce se poate face? Ce pot...

– Nu știm, fetiço, răspunse Inocencio.

– Poate dacă te-ai duce să ceri iertare... sugeră Rafael, strâmbând din gură în semn că nici așa nu prea avea sorți de izbândă.

Și ceru iertare. Preoților. Maestrului. Tuturor membrilor capelei de muzică, până și băieților. Caridad o contemplă: stătea în picioare, cu capul plecat, umilă în fața lor, neștiind ce să facă cu acele mâini obișnuite să fluture vesele pe lângă ea, și rostea cu greu fiecare dintre cuvintele pe care o învățase Inocencio să le spună.

– Îmi pare rău. Iertați-mă. N-am vrut să jignesc pe nimeni, mai ales pe Isus Cristos și pe sfânta Fecioară chiar aici, în casa lor. Vă rog să mă iertați. Am să mă străduiesc să cânt.

Trianera încetase să se mai țină după oameni ca să le ceară de pomană și intrase în biserică ca să savureze umilirea fetei. „O să ai ocazia”, o încredințase bărbatul ei, și zău că avea să i se arate șansa de a-i arde palma pe care o merita.

După ce câțiva băieți din cor și unii dintre muzicienii mai înaintați în vârstă primiră scuzele ei, unul dintre prezbiteri o puse să ingenucheze în fața altarului mare și să se roage, pentru a-și ispăși vina. Acolo, dinaintea celor șaisprezece icoane din retablu fixat în altarul octogonal al bisericii, timp de două ceasuri nesfârșite, cât ținură repetițiile din capela de muzică, Milagros bolborosi poliloghia pe care o învățase pe de rost. Crăciunul se apropia și totul trebuia să fie pregătit.

Cu toate scuzele ei, zilele ce au urmat, zile în care Rafael hotărî să nu se mai cante la han pentru ca Milagros să-și dea toată silința la Santa Ana, însemnară un adevărat martiriu pentru o fată care, simțindu-se răspunzătoare pentru libertatea părinților, trebuia să-și muște limba ori de câte ori țipa maestrul, care orea repetițiile iar și iar, ca s-o învinuiască și s-o jignească, văicărindu-se Cerurilor pentru nenorocirea de a fi nevoit să se lupte cu o incultă care nici nu avea habar de solfegiu sau de canto, nici nu era în stare să înlocuiască muzica alcătuită din bătăi din palme și chitare cu cea a organului.

– O țigancă! striga cât îl ținea gura arătând spre ea, o cerșetoare murdară care n-a făcut altceva decât să cante balade vulgare pentru bețivi și prostituate! Niște hoațe, asta sunt toate cele de teapa ei!

Milagros, batjocorită în fața tuturor, răbda fără ca măcar să-și ascundă lacrimile ce i se scurgeau pe obraji, iar când muzica începea din nou să răsunе, se străduia din răsputeri. Presimțea... Era sigură că ținta maestrului și a celorlalți era s-o împiedice să cânte de Crăciun și că aveau să facă orice ca să reușească.

Bănuielile sale se adeveriră cu trei zile înainte de Crăciun. Maestrul veni la repetiție însoțit de cei trei preoți parohi din Santa Ana; alți prezbiteri stătea așezați pe lângă sacristie. Cu acea ocazie n-o insultă, dar nemulțumirile și întreruperile se ținură lanț și fură urmate toate de priviri deznădăjduite în direcția parohilor, încercând să le dea de înțeles că era cu neputință ca povestea aceea să se sfârșească bine.

– Nici măcar nu pretind, se plânse maestrul într-un rând, să cânte o arie în stil italian, cu toate că asta ar merita acest lăcaș mareț. Am ales un colind spaniol, clasic, cu strofe și seguidillas, dar nici așa nu merge.

Milagros îi văzu pe preoți vorbind între ei și își dădu seama îngrozită că, din cauza exagerărilor maestrului, neliniștea lor se transforma în convingerea că făcuseră o greșală. Nu avea să cânte! Se cutremură toată. Se uită la Caridad, care era tăcută, nemișcată. Observă înspăimântată că preotul paroh deschidea larg mâinile într-un gest deslușit de abandon.

Plecau! Milagros crezu că o să leșine. Maestrul își ascunse un zâmbet în timp ce făcea o reverență la trecerea parohilor. „Stârpitura!”, mormăi încet fata. Slăbiciunea se preschimbă în mânie. Stârpitura!

– Stârpi... Atât apucă să zică, înainte ca alt strigăt s-o întrerupă.

– Maestre! Reyes, grasă cum era, străbătea biserica în fugă. Se opri să ingenuncheze cu greutate și să-și facă cruce în fața altarului central, apoi se ridică și își făcu cruce mai departe, până ajunse în dreptul lor. Sfințiile Voastre, întinse brațele gâfâind ca să-i împiedice să meargă mai departe, știți ce se spune în neamul meu?

Maestrul oftă, iar preoții parohi rămaseră nepăsători, de parcă i-ar fi acordat privilegiul de a le explica.

– Măgarul bătrân duce povara cea mai grea și are cel mai prost șelământ, spuse dintr-un foc Trianera.

Cineva din capelă râse, unul dintre băieți, pesemne.

– Știți ce înseamnă?

Milagros își plimba privirea de la unul la altul și nu-i venea a crede.

– Spune-ne, consimți din nou primul paroh, cu o privire îngăduitoare.

– Da, am să vă spun, Sfinția Voastră. Înseamnă că bătrânii aceștia, arată înspre cântăreți, care erau toți cu ochii la țigancă, sunt cei care trebuie să ducă cea mai grea povară și să aibă cel mai prost șelământ. Nu fata. N-o s-o scoateți la capăt cu ea, adăugă Reyes adresându-i-se maestrului. E doar o biată țigancă, cum tot repetă Domnia Voastră, o păcătoasă care vrea să fie botezată. Suntem noi, țiganii, cei care ne dorim să intrăm în biserica asta și s-o auzim cântând pe una dintre noi, slăvindu-l pe pruncul Isus în ziua nașterii Lui. Ascultați, ascultați toți. Le știe. Știe colindele. Faceți liniște toți! îndrăzni să ceară Reyes. Vicleană cum era, înțelese că discursul ei îi încântase pe preoți, acum... Acum trebuia să-i încante glasul lui Milagros. Cântă, fetiço, cântă cum numai tu știi.

Milagros se porni să cânte o colindă, cum știa ea, lăsând deoparte indicațiile complicate pe care i le dăduse maestrul. Vocea ei se înalță și răsună în biserica goală, fără credincioși. Preoții se întoarseră către fată. În spatele lor, în sacristie, unul dintre prezbiteri se sprijini de perete cu ochii închiși; altul, mai vârstnic, ținu ritmul cântărilor dând din mână. N-o aplaudară ca în han, nimeni nu strigă mojicii, însă de cum sfârși colindul, fata știu că îi cucerise.

– Ați auzit-o? îl înfruntă Reyes pe maestru.

Bărbatul încuviință cu gura strânsă, fără să se încumete să-i privească pe preoți.

– De acum înainte, încărcăți-i dumneavoastră pe măgarii bătrâni!

Milagros, neputând să clinească un mușchi ca să vadă cu ochii ei, se întreba dacă vreunul dintre ei zâmbea acum.

– Catării bătrâni să se adapteze la ritmul fetei, la tonul ei, la solfegiul ei sau cum ați mai vrea să le spuneți neghiobiilor ăstora. Ea nu e decât o țigancă neștiutoare, e catârca tânără.

Preț de câteva clipe, atât lui Reyes, cât și lui Milagros li se păru că aud cum cugetă preoții.

– Așa să fie, hotărî primul paroh, după un schimb de priviri cu ceilalți. Maestre, fata o să cânte în felul ei, așa cum a făcut-o mai devreme. Ceilalți să se potrivească după ea.

Și iat-o pe Milagros, în dimineața zilei de Crăciun a anului 1749, îmbrăcată de preoți cu haine luate cu împrumut, purtând o pelerină din postav grosolan cu mâneci, care o acoperea din cap până-n picioare, și desculță. Cu o zi înainte fusese botezată după ce arătase că știa să murmure rugăciunile și poruncile. Nu i-au cerut să știe mai multe și, cum era adultă, au stropit-o în loc s-o scufunde în cristelniță în prezența nașilor ei, Inocencio și Reyes. Acum fata se uita cu coada ochiului, copleșită, la mulțimea care se strângea încetul cu încetul în Santa Ana, toți curați și îmbrăcați cu straietele cele mai bune; bărbații erau în negru, după moda spaniolă, puțini franțuziți îmbrăcați după moda militară puteau fi văzuți în mahala; femeile, sobre, erau acoperite cu mantile negre și albe, purtau rozarii din sîdef și argint, unele din aur, și o mulțime de evantaie care fluturau neîntrerupt, agitate de mâini înmănușate. Milagros încerca să se închipuie în han. Acolo, cu ajutorul babei Maria și al lui Sagrario reușise să-și stăpânească tremurul mâinilor și greutatea de pe piept care mai că nu-i dădea voie să respire, dar atmosfera din biserică nu semăna deloc cu hărmălaia pe care o făceau paharele de vin și tărie plimbate de la o masă la alta și bărbații care se năpusteau asupra prostituatelor. Toată suflarea din Triana își dăduse întâlnire în biserică aceea, toată suflarea din Triana aștepta cu nerăbdare colindele pe care avea să le cânte o țigancă, reînnoind o tradiție întreruptă cu mulți ani în urmă.

Își opri privirea asupra maestrului de capelă, burtos și chel. Purta niște ochelari cu care nu-l mai văzuse la repetiții. Îi dădeau o înfățișare severă care nu se potrivea cu venirile și plecările lui vijelioase, în încercarea de a ordona și reordona corul. Nu catadicsi să se uite la Milagros prin ochelarii lui noi. În rumoarea mulțimii care aștepta să înceapă slujba și în foșnetul miilor de evantaie și de mărgelile de la rozarii ciocnindu-se între ele, la neliniștea pe care o simțea deja fata se mai adăugă și spaima că maestrul ar fi putut să-i joace o festă. Ultimele repetiții, potrivite pe felul ei de a cânta, fuseseră splendide sau cel puțin așa îi păruse țigăncii, dar cine o putea încredința că maestrul, rănit în orgoliul său, n-avea să se răzbune în ziua în care întreaga Triana era cu ochii pe ea? Preoții s-ar fi supărat, iar libertatea părinților ei ar fi rămas din nou în aer.

Ce nu știa fata era că și alții se mai gândiseră la asta, după ce Reyes povestise ciocnirea pe care o avusese cu maestrul de capelă.

Rafael și Inocencio se înțeleseseră dintr-o singură privire, așa că în dimineța Crăciunului, în zori, trei țigani, doi Garcia și un Carmona, îl așteptau pe maestru la poarta casei lui. Fu nevoie de puține cuvinte pentru ca maestrul să priceapă că trebuia să facă în așa fel, încât ziua aceea să fie cea mai minunată din viața ei.

Între timp, începuse slujba, oficiată cu solemnitate de către preoții titulari din Santa Ana, toți trei înveșmântați cu niște casule bogate, brodate cu fir de aur. Ceilalți diaconi urmăreau ceremonia chiar din altarul central sau din strană, dinspre capătul navei principale. Milagros cercetă rândurile de credincioși mai apropiate de absidă, unde se aflau familiile bărbaților de vază din Triana. La un capăt al primului rând îi zări pe Rafael și pe Inocencio, cu soțiile lor, cu haine și purtări cuminiți, ca și cum, în acea împrejurare, ar fi lăsat acasă vestita semeție țigănească. Celelalte, printre care și Caridad, probabil că se aflau în partea din spate a lăcașului, presupunând că reușiseră să intre, căci Santa Ana nu putea să-i primească pe toți enoriașii săi.

Sună muzica și se înălțară cântările liturgice; o muzică și niște cânturi în stil italian. Acestea, de la urcarea Bourbonilor pe tronul Spaniei, căutau mai degrabă să-i desfete pe enoriași decât să trezească în ei înălțarea spirituală, cum urmăriseră până atunci compozitorii, folosind contrapunctul. Rațiunea contra auzului, aceasta era tema în vogă printre maeștrii de capelă din marile catedrale. Milagros găsi pacea de care avea nevoie în melodia domoală. Stătea în picioare, nemișcată, lângă muzicieni. Era ca și cum aceștia i s-ar fi adresat mai ales ei. Notele lor ajungeau la ea limpezi, neîncărcate de șușoteli, zgomote sau rumori. Închise ochii, ascunsă sub mantia neagră care o acoperea din cap până în picioare, și se lăsă purtată de minunata polifonie a vocilor băieților din cor, până se simți cuprinsă de un delir muzical în care, pentru prima oară după mult timp, nu ea era protagonistă.

Apoi, dintr-odată, se încheie corul splendid care răsuna în toată biserica și se trecu la cuvântările officianților. Milagros răspunse la deosebirea izbitoare a acelei voci necioplite, ce se prefăcea mieroasă, deschizând ochii umeziți de cele câteva lacrimi care apăruseră pe nesimțite. Se uită în jur cu vederea încetoșată, fără să încerce să și-o limpezească, ca și cum ar fi vrut să prelungească momentul pe care tocmai îl trăise. Atunci îi simți prezența. O simți tot așa cum, cu câteva clipe în urmă, fremătase în sunetul viorilor. Oricât i-ar fi arătat ochii ei doar o pată nedeslușită între Rafael și

Inocencio, știa că el e. În sfârșit, se șterse la ochi cu mâneca. Zâmbetul tatălui ei reduse din importanța înfățișării lui sfrijite, a răniilor uscate care îi creștea unul din obraji ajungând până la frunte, a ochiului cumplit de umflat și de vânăt sau a hainelor de căpătat și absurde cu care îl îmbrăcaseră ca să vină la biserică. Milagros dădu să alerge către el, dar gestul lui o opri. „Cântă”, silabisii el dând din buze. „Dar mama?”, întrebă ea în același fel, în timp ce scruta mulțimea fără s-o găsească. „Cântă”, repetă el când privirile li se reîntâlniră. „Dar mama?” Expresia cu care tatăl ei întâmpină întrebarea o îngheță. Deodată, Milagros își dădu seama: maestrul se uita la ea nevenindu-i a crede, cei din capelă, la fel, ba chiar și preoții din fața altarului central; cântăreții... Toată lumea din biserică era cu ochii la ea! Nu începuse când ar fi trebuit. Se cutremură.

– Cântă, fetița mea, o încurajă tatăl ei înainte ca murmurul oamenilor să rupă tăcerea.

Milagros, vrăjită de iubirea imensă în care se simți învăluită după ce auzi acele trei cuvinte, făcu un pas înainte. Maestrul dădu încă o dată semnalul de începere pentru muzicieni. Prima notă ieși din gâtul țigăncii fragilă și sfioasă. A doua creșcu când auzi plânsetul cu care tatăl ei întâmpină vocea pe care crezuse că n-avea s-o mai audă niciodată. Cântă slăvinduo-l pe pruncul nou-născut. Refrenul pe care îl atacă ră băieții din cor îi dădu răgaz să-și plimbe privirea printre credincioși și îi găsi fermecați de ea. Apoi, când corul tăcu, întinse mâinile și se înălță de parcă ar fi vrut ca vocea ei să-și tragă seva chiar din nervurile arcelor din tavanul boltit al bisericii Santa Ana, ca să cânte mai departe minunea nașterii lui Isus.

Înainte să continue slujba, parohul fu nevoit să-și dreagă glasul de vreo două ori după ce Milagros sfârși colindul, dar ea avea ochi doar pentru tatăl ei, care se silea să-și stăpânească lacrimile și să se țină semeț.

În partea din spate a bisericii, înghesuită între doi bărbați, căci se adunase amar de lume, Caridad, înfiorată, se întreba ce se alesese de baba Maria și de Melchor. Era incredințată că le-ar fi plăcut s-o asculte pe Milagros cântând, chiar și într-o biserică.

Putea să dispară pur și simplu, cum obișnuia să facă în Triana. Cine îi ceruse vreodată socoteală? Ar fi putut s-o facă chiar în momentul acela, când Nicolasa era în Jabugo. S-ar fi întors, ar fi găsit coliba pustie și ar fi înțeles că amenințările se împliniseră, în sfârșit. „Nu mi-ai spus să nu mă încred niciodată într-un țigan?”, „Mintî”, „Ai să rămâi cu mine...” Acestea erau vorbele femeii, de parcă, uneori, ar fi vrut să nesocotească amenințările lui Melchor, iar alteori i-ar fi căutat în ochi adevăratele intenții. El îi spusese să-l lase să moară! I-o spusese, era pregătit. O prevenise că o s-o părăsească, dar ea alesese să nu-l ia în seamă: îl adusese în colibă, agonizând. Asta îi povestise Nicolasa când își venise în fire, după destule zile de fierbințeală, în care se tot jucase cu moartea. Căutase, i-a mai spus, un felcer pe care cheltuise toți banii Grăsanului care îi rămăseseră lui Melchor.

– Toți? strigă Melchor de pe salteaua de paie pe care zăcea. Durerea de a-și fi pierdut punga fu mai pătrunzătoare decât junghiul ascuțit pe care-l simți în cusătura rănii.

– Felcerii nu vor să îngrijească țigani, îi răspunse ea. La urma urmei, ce importanță are pentru tine? Dacă ai fi murit, tot ai fi rămas fără ei. Am făcut ce am considerat de cuviință.

– Dar așa fi murit bogat, femeie, se plânse el.

– Și ce are a face?

– Cine știe ce mai e după moarte? Cu siguranță, nouă, țiganilor, ne e îngăduit să ne întoarcem după bunurile noastre, ca să-l plătim pe diavol.

Două luni mai târziu, când Nicolasa izbuti să-l ducă de la salteaua de paie până la scaunul așezat în pragul bojdeucii ca să respire aerul de munte și când felcerul încetă să mai treacă pe la el dându-l drept vindecat, femeia îi mărturisi lui Melchor că, de asemenea, fusese nevoită să-i dea și calul Grăsanului și cele două monede de aur.

– A amenințat că te părăște alguazilului.

Înfuriat, Melchor dădu să se ridice de pe scaun, dar nici măcar nu reuși să-și miște picioarele și fu cât pe ce să se prăbușească la pământ. Dulăii începură să latre înainte să-l mustre Nicolasa. Până să meargă cu oarecare ușurință trebuia să mai treacă vreo

două luni.

– Așteaptă să vină primăvara, îl sfătui ea văzând că face încă o încercare să plece. Încă ești slăbit, iarna e aspră, muntele e primejdios. Lupii sunt flămânzi. Și apoi, poate că i-au eliberat pe ai tăi. Nu te pripi.

Nicolasa îi tot adusesse vești adunate prin Jabugo despre soarta Țiganilor. Drumeții cu sacul în spate și contrabandiștii știau multe. Mai întâi, se văzu nevoită să întărească acele cuvinte ale Grăsanului pentru care fusese cât pe ce să plătească cu viața: da, toți Țiganii din regat fuseseră întemnițați deodată. Sevilla și, odată cu ea, Triana nu făcuseră excepție. Melchor n-o întrebă de ce nu-i spusese lucrul acela la timpul lui: știa răspunsul deja. În noiembrie însă, Nicolasa veni într-un suflet ca să-i dea vestea cea bună. Fuseseră eliberați!

– Nu încape îndoială, repetă. Lumea vorbește despre plecări ale Țiganilor din Cáceres, Trujillos, Zafra sau Villanueva de la Serena care s-au întors la locurile lor de baștină și la muncile tutunului. I-au văzut și au stat de vorbă cu ei.

– Nu te pripi, îl imploră încă o dată în ziua aceea.

Nicolasa cerea doar timp. „Dar pentru ce?”, se întreba femeia fără să afle vreun răspuns. Melchor era hotărât; vedea asta în ochii lui, în eforturile pe care Țiganul leneș, același care înainte pierdea vremea petrecând ceasuri întregi în pragul bojdeucii, le făcea ca să meargă iar; în melancolia lui aproape palpabilă, când rămânea cu privirea pierdută în zare. Dar ea? Ea se ruga pentru ziua următoare, se ruga pentru ca, întorcându-se de oriunde ar fi avut drum, să-l mai găsească acolo. În taină, le poruncise dulăilor să stea cu Melchor, dar animalele, simțitoare la frământarea ei, nu i se supuneau și stăteau numai la picioarele ei, ca și cum i-ar fi promis că n-o s-o părăsească niciodată. Pentru ce voia răgazul acela, se întreba, dacă, de câte ori avea un presimțământ sumbru, venea într-un suflet de la cotețul de porci sau de la *saladero*²², ca să se asigure, pe ascuns, că încă n-o părăsise? Dar îl iubea. Vărsase pentru el lacrimile pe care nu le vărsase pentru propriii copii, în zile lungi în care se văzuse obligată să-i vegheze fierbințele și delirurile, îl hrănise ca pe un pui de pasăre, îi spălase trupul și îi îngrijise rana și vătămările, le făcuse mii de promisiuni lui Isus și tuturor sfinților, dacă aveau să-i îngăduie să trăiască! Timp... Și-ar fi dat o mână pentru încă o zi alături de el!

---

²² Locul în care se pune carnea la sărat. (n.tr.)

– De acord, cedă Melchor după ce se gândi mai bine. Simțea că trebuie să plece, în ciuda frigului și a slăbiciunii lui. Instinctul îi spunea că acela era momentul, dar Nicolasa... Chipul murdar al femeii îl convinsese. Am să plec la primăvară, afirmă, convins că n-o să se mai discute despre asta.

– Nu mă minți?

– Nu vrei să pricepi, femeie. Cum ai putea să știi că nu te înșel, chiar dacă eu te încredințez că n-o s-o fac?

Cu ceva timp înainte de sosirea primăverii, Milagros stătea, neîndrăznind să privească pe geam, și asculta zarva pe care o făceau în fundătura San Miguel sutele de țigani veniți la nunta ei. În ciuda împejurărilor, invitațiile trimise de familiile García și Carmona către toate rudele lor risipite aduseră o mulțime de țigani din toate colțurile Andaluziei și din câteva locuri și mai îndepărtate; câțiva dintre ei sosiră chiar din Catalonia! Milagros se uită la rochia ei simplă: albă, precum cea a miresei spaniole, împodobită cu câteva panglici colorate și flori. După slujbă, avea să se schimbe într-una cu verde și roșu, pe care i-o dăruise tatăl ei.

Câteva lacrimi se rostogoliră pe obrazul fetei. Tatăl ei se apropie de ea și o apucă de umeri.

– Ești pregătită?

José Carmona întărise logodna aranjată de Inocencio. Era conștient că libertatea sa se datora acelei nunți și nu avea să încalce cuvântul dat patriarhului.

– Mi-ar plăcea să fie lângă mine, răspunse Milagros.

José o strânse de umeri pe fiica lui, ca și cum n-ar fi îndrăznit să se apropie de ea ca să nu-i păteze rochia albă. Așa cum prevestise Trianera, Ana nu-și recăpătase libertatea, iar țiganul primise vestea cu ascunsă încântare. Ana Vega n-ar fi consimțit nunta aceea, iar certurile și necazurile ar fi reînceput. Cu Ana închisă la Malaga și în lipsa lui Melchor, José se bucura de fiica lui cum nu-și amintea s-o mai fi făcut vreodată. Cum era în culmea fericirii după logodna ei cu Pedro García, Milagros împărtășise bucuria aceea a tatălui ei. De când se întorsese de la Carraca, José era mereu fascinat de afecțiunea pe care i-o arăta fiica lui tot timpul. De ce ar fi vrut el să fie eliberată soția lui? Cu toate astea, ca s-o liniștească pe Milagros, merseseră amândoi să protesteze în fața autorităților, dar demersurile lor fuseseră în zadar. Ce

importanță avea că acea Ana Vega era cununată la biserică și că existau martori care susțineau că dusesse o viață așa cum dictau legile? Imposibil! Mințeau! Fusese osândită de către justiția din Malaga, iar de atunci, pomelnicul de acuzații și de pedepse pe care le aduna nu se mai sfârșea.

– Cu o zi înainte ca prefectul din Malaga să răspundă la adresa noastră, le spuse un funcționar în timp ce bătea cu un deget în hârtiile împrăștiate pe birou, soția a sărit să-l muște pe un soldat și i-a smuls jumătate de ureche. Cum vrei să pună în libertate o asemenea lighioană? Ai grijă ce o să spui, fetițo! i-o luă înainte bărbatul văzând că Milagros încerca să-i răspundă. Nu cumva să ajungi în temnița orașului, iar tatăl tău să se întoarcă la Carraca!

Milagros îl rugă pe tatăl ei să meargă la Malaga ca să încerce s-o vadă pe Ana.

– Nu avem voie să călătorim, se împotrivi acesta. Peste puțin timp o să te măriți. Ce s-ar întâmpla dacă ai fi arestată?

Ea lăsă privirea în pământ.

– Dar...

– Încerc să ajung la ea prin terți, o minți José. Toți facem tot ce putem, fata mea, nu te îndoi de asta.

José Carmona fu unul dintre ultimii țigani puși în libertate. Începând cu anul 1750, la consiliu se ținură lanț denunțurile referitoare la presiunile făcute de țigani ca să influențeze documentele secrete, iar autoritățile socotiseră că oricine nu izbutise până în luna decembrie să treacă de acea verificare trebuia să fie considerat vinovat de a fi țigan. Mii dintre ai lor, printre care și Ana Vega, avură de înfruntat pe mai departe o viață de sclavie.

– Mama ta o să fie mereu cu noi, reînnodă José discuția în ziua nunții, încercând să pară convingător. Într-o bună zi o să se întoarcă. Negreșit!

Milagros strânse din buze. Voia să-l creadă pe tatăl ei. Vorbele lui răsunară nefiresc în căminul familiei Carmona, neatins de tărăboiul în care se desfășurase până atunci discuția lor. Tatăl și fiica se priviră. Tăcerea pusese stăpânire peste fundătură.

– Iată-le că vin, vesti José.

Reyes și Bartola, din partea familiei García, Rosario și încă o bătrână pe nume Felisa, din partea familiei Carmona. Cele patru țigănci trecuseră cu gravitate pe partea cealaltă a fundăturii ca să se îndrepte spre casa tatălui miresei. Lumea se dădea la o parte

din calea lor și făcea liniște pe măsură ce se apropiau de clădire. În clipa în care siluetele lor dispărură dincolo de curtea din fața casei, bărbați și femei se îngrămădiră în tăcere sub fereastra locuinței lui Milagros.

– Te iubesc, fetița mea, își luă José Carmona rămas-bun când auzi pașii țigăncilor în pragul ușii deja deschise. Nu fu nevoie să-l grăbească bătrânele. Să mergem, negreso! grăi către Caridad după ce pornise deja pe scări, în jos.

Caridad se sili să-i zâmbească lui Milagros, știa care era motivul prezenței bătrânelor, îi povestise fata, și se luă după José. După ce aflase cât o ajutase pe fata lui pe durata întemnițării și a fugii lor, sfârșise prin a o primi printre ei.

Trianera nu o cruță deloc.

– Ești pregătită, Milagros? întrebă.

Nu îndrăzni să le privească în ochi pe femei. Cât de diferit ar fi fost totul dacă, printre ele, s-ar fi aflat și baba Maria! Ar fi bodogănit, ar fi protestat, dar, până la urmă, ar fi tratat-o cu o blândețe pe care n-o aștepta de la alea. Îl rugase pe tatăl ei să o caute, să se intereseze de soarta bătrânei. Ea însăși continua să-i întrebe pe toți țiganii necunoscuți care ajungeau prin Triana dacă o văzuseră, în eventualitatea că ar fi hotărât să se ducă în altă parte. Nimeni nu știa nimic, nimeni nu-i dădu nicio veste.

– Ești pregătită? repetă Trianera, curmându-i șirul gândurilor.

– Da, se bălbâi. Era pregătită?

– Întinde-te pe saltea și ridică-ți fusta, auzi că i se cere.

O duruse când o pipăise flăcăul acela nemernic din Camas, când ticălosul își vârâse degetele scârboase înăuntrul ei. Se simțise mânjită și... Vinovată! În clipa aceea, o năpădi iar spaima.

– Milagros... Rosario Carmona îi vorbi cu blândețe. Așteaptă multă lume în fundătură. Să nu-i neliniștim, să nu începă să creadă că... întinde-te, fii bună.

Dacă ăla din Camas îi furase fecioria? N-o să se mărite cu Pedro, n-o să fie nicio nuntă.

Se întinse pe salteaua de paie și, strângând pleoapele atât de tare, încât îi tremurau, își ridică fusta și jupoanele și își descoperi pubisul. Simți că cineva îngenunchează lângă ea. Nu îndrăzni să privească.

Secundele treceau, dar nimeni nu făcea nimic. Ce...

– Desfă picioarele, îi curmă gândurile Trianera. Cum vrei să...

– Reyes! o muștră Rosario pe femeie pentru tonul său. Fetiço,

desfă picioarele, te rog.

Milagros se limitează să le depărteze puțin, sfioasă. Trianera înalță capul și îl scutură nemulțumită către Rosario Carmona. „Acum ce faci?”, o întrebă cu un gest obraznic. Cu câteva zile înainte, Rosario încercase să stea de vorbă cu Milagros. „Știu ce e”, răspunsese ea eschivându-se. Toate țigăncile știau! Baba Maria îi spusese în ce consta, dar n-o pregătise niciodată pentru asta și nici nu intrase în detalii. Acum, trântită pe salteaua de paie, goală de la brâu în jos, le arăta fără rușine părțile ei intime celor patru femei care îi păreau niște necunoscute. Nici măcar mama ei n-o văzuse așa!

– Fetițo, încercă s-o roage Rosario.

Dar Trianera îi întrerupsese vorbele apucând-o pe Milagros de picioare și desfăcându-i-le cât putu de mult.

– Acum strânge genunchii, îi porunci, însoțindu-și cuvintele de mișcarea hotărâtă a mâinilor.

– Nu-ți mușca buza, fato, o dojeni altă femeie.

Milagros îi dădu ascultare și se opri tocmai când degetele Trianerei, învelite într-o batistă, îi pipăiră vulva până când găsiră intrarea în vagin; apoi, le înfipse cu atâta putere, încât fata crezu că o străpunsese cu o lovitură de cuțit. Se arcui pe spate, cu pumnii strânși pe lângă ea, iar lacrimile se amestecară cu broboanele de sudoare rece care îi umezeau fața. Când simți cum degetele îi zgâriau vaginul, își stăpâni un urlat de durere. Dar când Trianera scormoni înlăuntrul ei căscă gura larg.

– Nu țipa! îi ceru Rosario.

– Suportă! se răsti alta.

O înțepătură. Degetele ieșiră din ea.

Milagros se lăsă pe saltea cu toată greutatea. Capetele celor patru țigănci se aplecară asupra batistei, în timp ce Milagros își umplea plămâni cu aerul pe care nu-l mai respirase de când începuse totul. Ținu ochii închiși și gemu în timp ce își legăna capul dintr-o parte într-alta pe saltea.

– Bravo, Milagros! o auzi pe Rosario.

– Bravo, fetițo! o felicitară și celelalte.

În vreme ce Rosario îi aranja fusta și jupoanele, Reyes García se îndreptă către geam și, cu o atitudine victorioasă, le arătă batista pătată de sânge țiganilor care așteptau jos. Uralele nu se lăsară așteptate.

Milagros le ținuse ascunse și i le dădu pe neașteptate înainte să

pornească înspre biserică, după ce Trianera și celelalte țigănci îi lășaseră pe tatăl ei și pe Caridad să intre din nou în casă; un colier de coral, o brățară de aur și o mantilă de atlas negru imprimată cu flori colorate. Le luase cu împrumut pentru nuntă. Țiganca zâmbi larg când intră în biserica Santa Ana și o văzu pe Caridad, în primul rând, lângă tatăl ei, încercând să se țină la fel de țațoșă precum țiganii din jurul ei, gătită cu rochia ei roșie, cu mantila pe umeri și cu bijuteriile prinse la gât și la încheietură. Fata nu băgă de seamă însă cât de silit fusese zâmbetul cu care îi răspunsese Caridad. Presimțea că, după nuntă, prietenia lor avea să se slăbească.

– O să mai fim prietene după nuntă? cutezase Caridad s-o întrebe cu o voce tremurândă, după multe ocolșuri, printre vorbe răgușite și bâlbâieli, cu câteva zile înainte de nuntă.

– Sigur că da! grăise răs-picat Milagros. Pedro o să fie soțul meu, bărbatul meu, însă tu o să fii mereu cea mai bună prietenă a mea. Cum aș putea să uit prin câte am trecut împreună?

Caridad își înăbuși un suspin.

– O să stai cu mine, o mai încredințase Milagros.

Lacrimile de recunoștință și de dragoste care țâșniră din ochii prietenei sale o împiedicaseră să admită că nici măcar nu-i vorbise despre posibilitatea aceea lui Pedro.

– Te iubesc, Cachita, murmură, în schimb.

Cu toate acestea, adevărul era că amândouă se îndepărtaseră. Milagros nu mai cântase nici în parohie, nici în han, după colindele de la Crăciun. Din când în când, Rafael García îi găsea petreceri private în case de nobili sau prinți sevillani, de la care obținea câștiguri mai mari decât monedele amărâte cu care îi răsplăteau mușteriii lui Bienvenido. Caridad fusese exclusă de la acele petreceri din ordinul Trianerei. Din acei bani și din cei pe care părinții mirilor fuseseră nevoiți să-i ceară cu împrumut, izbutiră să plătească pentru fastul unei nunți care avea să țină trei zile. Nu era în Spania familie de țigani care să nu sărăcească atunci când sărbătorea o legătură matrimonială.

Privirile li se întâlneau în fugă, iar Milagros nu știa să recunoască falsitatea din zâmbetul prietenei sale. Atenția ei se concentra asupra lui Pedro García, tânărul țigan care, îmbrăcat cu vestă vineție, pantaloni albi, ciorapi roșii, pantofi cu vârf pătrat și cataramă de argint și cu bereta în mână, părea că o invită cu prezența lui maiestuoasă să se așeze în dreptul lui, în fața

altarului. Oare ea era la fel de mândră și de elegantă? se îndoi fata.

Pedro întinse o mână și, la simpla ei atingere, temerea legată de înfățișarea ei se spulberă într-o mie de înțepături ascuțite, ca și cum jăraticul din cea mai mare forjă din Triana ar fi sărit în aer, în jurul ei. Țiganul îi strânse mâna în clipa în care se întoarseră către paroh, iar Milagros își ferecă simțurile pentru orice altceva în afară de atingerea mâinii lui, parfumul lui și apropierea lui care o înflora. Nu simțise toate acestea în vârtejul ceremoniei țigănești care tocmai se ținuse, când bunicul lui, Rafael, rupsese o pâine în două bucăți pentru ca, după ce avea să se presare pe ele sare, să le schimbe între ei și să se considere căsătoriți după legea lor. Acolo, în biserică, în tăcerea respectuoasă care contrasta cu țipetele și felicitările ce îi răsunau încă în urechi, Milagros rămase indiferentă la predici și rugăciuni și, cât ținu slujba, ea se zbătu între sentimente contradictorii. Acolo, în fața altarului, gata să se cunune cu un García, mama ei, bunicul ei și baba Maria dădură buzna în sufletul ei; niciunul dintre ei n-ar fi consimțit acea legătură. „Nu uita niciodată că ești o Vega”, răsună în amintirea ei. De câte ori o încolțea îndoiala, Milagros căuta să se refugieze în Pedro; îl strângea de mână, iar el îi răspundea. Un viitor fericit se așternea în fața lor, presimțea asta, și se uita la el ca să se elibereze de chipul nedumerit al bunicului ei. Ce chipeș era... „Ți-am spus, mamă, îl iubesc pe el, de ce îmi ceri socoteală? Te-am prevenit.” „Îl iubesc, îl iubesc, îl iubesc.”

Dangătul de clopote de la sfârșitul ceremoniei puse capăt zbulcării ei. Admiră inelul pe care îl purta pe deget. Pedro i-l pusese zâmbindu-i, mângâind-o cu privirea, promițându-i fericire cu simpla sa prezență. Bărbatul ei! De la biserică fu dusă aproape pe sus înapoi în fundătură. Nu apucase să-și schimbe hainele, așa cum avea de gând. De cum ajunsese, femeile o întâmpinară cu niște coșuri pline cu prăjituri pe care, până la urmă, țiganii le aruncară unii într-alții. Dansă cu cel care îi era deja soț în curtea casei familiei García, pe un covor de bomboane din gălbenușuri de ouă pe care le călcară în picioare până când le transformară într-o pastă care li se lipea de picioare și le împrășca trupurile. Pedro o sărută pătimaș, iar ea se înfioră de plăcere; o mai sărută o dată și crezu că o să se topească. Apoi, în același loc, pe stratul de bomboane din gălbenușuri, dansă cu ceilalți membri ai celor două familii. Fără să aibă timp de gândire, se văzu silită să iasă în fundătura ticsită de țigani care beau, mâncau și dansau. Acolo, de

parcă sfârșitul lumii ar fi fost aproape, într-un ritm frenetic, trecu din mână în mână până la lăsarea serii; nici măcar n-o mai văzu pe Caridad, nici nu mai apucă să danseze cu Pedro, ca să se mai topească într-unul dintre săruturile acelea minunate.

Din pricina numărului mare de invitați, toate casele din fundătură erau ticsite. Însă mirilor le fusese rezervată o încăpere în casa Contelui. Comentariile deocheate ale tinerilor care îi urmară până în dreptul ușii, după ce Pedro o luase de mână și trăsesese de ea, întrerupând public unul dintre multele dansuri în care ea avea în față un chip necunoscut, erau de neînțeles pentru Milagros, vlăguită, amețită de vin, strigăte și miile de învățeli de peste zi.

Încercă să se așeze undeva după ce ei doi rămaseră singuri. Se temea că o să se prăbușească. Dar tânărul ei soț nu voia s-o lase.

– Dezbracă-te, o grăbi el, pe când își scotea cămașa.

Milagros se uită la el, dar îl văzu ca printr-un nor gros, în timp ce totul se învărtea cu ea.

Pedro începu să-și scoată pantalonii.

– Hai!

Milagros reuși să audă cum o zorea printre răcnetele asurzitoare ale acelorași tineri care îi însoțiseră mai devreme și care acum așteptau sub geam.

Mădularul lui Pedro, mare și erect, o făcu să se dezmeticească și să se dea cu un pas înapoi.

– Nu te teme, îi spuse el.

Milagros nu simți nici urmă de tandrețe în glasul lui. Îl văzu cum se apropie de ea și se chinuie să-i dea jos rochia. Penisul lui o atinse de mai multe ori în timp ce se lupta cu hainele ei. Apoi se trezi iarăși goală, cum i se întâmplase de dimineață, cu Trianera, doar că, de data aceasta, din cap până-n picioare. Îi frământă sânii și îi mușcă ușor sfârcurile. Își plimbă mâinile peste fesele și printre picioarele ei. Gâfâia. Linse câteva resturi uscate de gălbenuș freat cu zahăr care îi rămăseseră lipite pe piele în timp ce se juca cu degetele între labiile vulvei căutând... Un fior străbătu trupul lui Milagros când el îi atinse clitorisul. Ce era acolo? Simți că i se umezește vulva și că i se accelerează respirația. Oboseala care o făcea să fie indiferentă se spulberă și îndrăzni să-și pună brațele pe umerii soțului ei.

– Nu mi-e frică, îi șopti.

Fără să-și dezlipească trupurile, împiedicându-se, printre

râsete, ajunseră să se trântescă pe un pat cu picioare pe care Rafael și Inocencio îl luaseră cu împrumut pentru acea ocazie. Milagros desfăcu picioarele, la fel cum făcuse cu Reyes, iar Pedro pătrunse în ea. Durerea pe care o simți fata se pierdu printre declarațiile ei de iubire sacadate.

– Te iubesc, Pedro. Cât... Cât am visat la momentul acesta!

El nu răspunse promisiunilor de iubire care țâșniră din gura lui Milagros. Pe pat, sprijinit în mâini, cu trunchiul ridicat, aprins la față, o privea în timp ce căuta să-i atingă cât mai mult pubisul, înfigându-se cu putere, înhățând-o ca să se contopească cu ea. Durerea lui Milagros se stinse puțin câte puțin, la fel și cuvintele ei. O plăcere până atunci străină, imposibil de închipuit, începu să radieze de sub pântecul ei pentru a se cuibări în cea mai tainică părțică a trupului ei. Pedro împingea în continuare, iar Milagros se cutremura în fața unei plăceri care i se păru înspăimântătoare și nesfârșită. Gemu și asudă. Își simți sfârcurile întărite, de parcă ar fi stat să plesnească, dar nu puteau. Se lipi de el și îi vâri unghiile în brațe, căutând să se elibereze de niște senzații care amenințau s-o înnebunească. Ce sfârșit putea să aibă acea plăcere care cerea împlinire, care pretindea un punct culminant necunoscut pentru ea? Brusc, Pedro se slobozi înăuntrul ei cu un urlat care ținu cât ultima lui împlântare, iar zbuciumul nestăpânit al lui Milagros pieri. Era dezamăgită, hărmălaia nu încetase nicio clipă și umplea din nou odaia, pentru a-i aminti că totul se sfârșise. Pedro se prăbuși peste ea și îi acoperi gâtul cu sărutări.

– Ți-a plăcut? Întrebă apropiindu-și buzele de urechea ei.

Îi plăcuse? Dorea mai mult? Sau nu? La ce se putea aștepta?

– A fost minunat, răspunse în șoaptă.

Pedro se ridică fulgerător, își trase pantalonii pe el și, la bustul gol, se duse la fereastră, de unde îi salută pe țiganii care așteptau jos. Era a doua oară în aceeași zi când cineva se fălea în fața mulțimii, de la fereastră, pe seama ei, se tângui Milagros auzind uralele care se întetiseră. Apoi el se apropie de pat și o mângâie pe obraz cu dosul palmei.

– Cea mai frumoasă țigancă din lume, o dezmierdă. Dormi și odihnește-te, frumoaso, te așteaptă încă două zile de petrecere.

Se îmbracă și coborî în fundătură.

– Vino să mă încălzești, negreso, îi porunci José Carmona.

Caridad se opri din răsucitul trabucului. Lucra pentru José

aproape din ziua în care, după petrecerea de nuntă, Contele se opusese cu înverșunare ca ea să rămână cu Milagros și să trăiască în casa familiei García. Atunci José Carmona o primi în casa lui, înduioșat de plânsetele fiicei lui, însă Caridad stătuse în cumpănă dacă prietena sa vărsa lacrimi de mila ei sau din pricina palmei cu care Trianera amuțise nemulțumirile și văicărelile lui Milagros, odată intrată în noua ei casă. Apoi, țiganul căută foi de tutun pentru ca ea să le răsucescă și, astfel, să-și mai umfle puțin punga sărmană. Din momentul acela și până când o chemă în patul lui ca să-l încălzească nu trecu nici măcar o săptămână.

– Nu m-ai auzit, negreso?

Degetele pricepute ale lui Caridad se încleștară pe foaia care forma învelișul trabucului. Învelișurile erau făcute din cele mai bune foi, asupra lor se concentra atenția cumpărătorului. Niciodată n-ar fi făcut așa ceva: să strice acea foaie de tutun grozavă pe care o alesese cu atâta grijă ca să acopere tutunul răsucit. Dar, de parcă degetele ei ar fi avut voință proprie, privea uluită cum se sfâșia în timp ce unghiile ei se înfingeau în foaie.

Se ridică de la masa la care lucra și se îndreptă către salteaua pe care stătea José Carmona. Știa că țiganul o s-o pipăie un timp, o s-o călărească prin față sau prin spate, o să se plângă încă o dată de nepăsarea ei: „Ar fi mai bine să mă împreunez cu o catârcă”, îi spusese ultima oară, și apoi o să sforăie agățat de ea.

Se despuie de cămașa ei de sclavă cu dinții strânși și ochii umezi și se trânti lângă țigan. José băgă capul între sânii ei și îi mușcă sfărcurile. O durură mușcăturile lui, dar nu făcu nimic ca să le oprească; merita pedeapsa aceea, se repeta noapte de noapte. Caridad se schimbbase. Ceea ce până în acel moment din viața ei nu-i stârnise nicio senzație, și anume să treacă din mână în mână ca un animal, așa cum fusese învățată pe plantația de tutun, acum o scârbea, îi făcea silă. Melchor! Îl trăda. José Carmona îi străbătu tot corpul cu mâinile lui. Caridad nu se putu abține să nu se strângă toată, încordată. Țiganul nici măcar nu băgă de seamă. Oare ce se alesese de Melchor? Mulți, printre care și Milagros, îl credeau mort. Zvonurile despre o răfuială între contrabandiști în care, se pare, ar fi fost implicat, ajunseseră până în Triana, dar nimeni nu era în măsură să afirme ceva cu certitudine. Toți povesteau ce le spusese alții care, la rândul lor, aflaseră vestea de la terți. Cu toate acestea, ea știa că Melchor nu murise. José nu-i dădea voie să cânte, spunea că-l obosesc cânteculele de negri,

dar renunță s-o mai oprească să fredoneze încetișor ritmurile care, împreună cu aroma tutunului, o duceau înapoi la origini. Iar Caridad îngâna melodia în timp ce muncea închipuindu-și că bărbatul care stătea întins în spatele ei era Melchor. În nopțile fără lună, când José dormea buștean, își căuta zeii: Oshún, Oyá... Eleggua, cel care dispune de viețile oamenilor după bunul său plac, cel care o lăsase să trăiască atunci când Melchor o găsisese sub un copac. Atunci fuma și cânta ca să întâmpine prezența celui mai mare dintre zei. Melchor trăia. Eleggua o încredințase.

José Carmona se zvârcoli deasupra lui Caridad, încercând să intre în ea. Nu voia să-și desfacă picioarele.

– Mișcă-te, negresă blestemată! îi ceru încă o dată țiganul.

Și îi dădu ascultare, copleșită de vinovăția care îi sfredelea și ultimul colțișor al conștiinței, dar ce altceva putea face? Ar fi pierdut-o pe Milagros. José ar fi dat-o afară. Rafael García ar fi izgonit-o din fundătură fără să clipească. Acolo, printre ai lui, laolaltă cu țiganii, lângă nepoata lui, acolo trebuia să-l aștepte pe Melchor.

Închise ochii pradă reîntâlnirii cu acea senzație nouă, necunoscută pentru ea, față de un bărbat care o poseda: dezgustul.

– Negreso!

Caridad deschise ușor ochii. Lumina firavă a zorilor lăsa încă în penumbră cea mai mare parte a casei. Se chinui să înțeleagă. José sforăia înlănțuit de ea. Încercă să-și limpezească vederea. O pată galbenă, ștearsă, stătea în picioare lângă ea.

– Ce cauți aici?

Caridad se ridică în capul oaselor dintr-un salt când recunoscuseră vocea.

– Dar fata mea? Unde e Ana?

Melchor! Caridad se trezi stând pe salteaua de paie, în fața lui, cu pieptul dezgolit. Trase de pătură ca să și-l acopere; un val de căldură înăbușitoare o lovi în față. José mormăi ceva în somn.

Țiganul nu se putu abține să nu-și ațintească privirea pe acei sâni negri și pe areolele care îi înconjurau sfârcurile. El îi dorise... Dar acum...

– De ce ești culcată cu acest... Nu îi ieșiră cuvintele, așa că arătă către José cu mâna tremurândă.

Caridad rămase mută și își feri privirea.

- Trezește-l pe netrebnicul ăsta, îi ceru el atunci.

Femeia îi zgâlțâi pe José. Îi luă mult până să se dezmeticească.

- Melchor, îl salută cu o voce moale în timp ce se ridică ciufulit și încercă să-și aranjeze cămașa, era și timpul să te întorci. Întotdeauna ai avut darul să dispari în momentele cele mai...

- Și fata mea? îi reteză vorba bunicul, aprins la față. Ce caută negresa în culcușul tău? Dar nepoata mea?

Carmona își frecă bărbia cu mâna înainte să răspundă.

- Milagros e bine. Ana e tot închisă la Malaga.

José îi întoarse spatele socrului său și se îndreptă către cămară ca să-și pună un pahar cu apă, dintr-o carafă pe care Caridad o ținea mereu plină.

- Nu e chip să-i dea drumul, continuă, acum cu fața la el, după ce luă o înghițitură. Se paie că sângele Vega face mereu necazuri.

Negresa? mai adăugă cu un gest disprețuitor spre Caridad. Îmi încălzește nopțile. Cu greu te-ai putea aștepta la ceva mai mult de la ea.

Caridad se surprinse cercetându-l pe Melchor: ridurile care îi brăzdau chipul parcă se înmulțiseră. Dar, în ciuda tunicii galbene care îi atârna pe umeri ca un sac, nu-și pierduse nici portul țigănesc, nici privirea aceea care ar fi putut să sfredelească pietrele. Melchor simți interesul lui Caridad și întoarse capul către ea. Nu suportă privirea lui și ridică și mai mult pătura cu care își acoperea sânii. Îi greșise, ochii lui o învinovăteau.

- Cântă bine, rosti atunci Melchor cu o umbră de tristețe copleșitoare, care o înfioră pe Caridad.

- Cântă, zici? râse José.

- Ce știi tu! murmură Melchor lungind cuvintele, cu privirea încă ațintită asupra lui Caridad. Ajunsese s-o dorească, dar se lipsise de trupul ei ca să asculte în continuare acele cântece mustind de durere, iar acum o găsea în mâinile lui Carmona. Clătină din cap. Ce ai făcut pentru eliberarea fiicei mele? întrebă deodată, cu glas stins.

După această întrebare, Caridad știu că nu mai era centrul atenției lui Melchor și ridică privirea ca să-i cerceteze pe cei doi țigani, în lumina zorilor: bunicul sfrijit, în tunica lui galbenă; fierarul cu piept, gât și brațe zdravene, proțâpit trufaș în fața bătrânului.

- Pentru soția mea, îl corectă José rostind apăsat fiecare cuvânt, am făcut tot ce se poate face. Tu ești vinovat, moșule.

Stigmatul sângelui tău a dus-o la pierzanie, ca pe toți din neamul Vega. Numai grațierea regelui ar putea s-o scoată din închisoare.

– Atunci, de ce stai aici și te desfeți cu negresa mea, în loc să fii la curte, încercând să obții această grațiere?

José se mărgini să dea din cap și să strângă buzele, ca și cum lucrul acela n-ar fi cu putință.

– Unde e nepoata mea? întrebă atunci bunicul.

Caridad tremură.

– Trăiește cu soțul ei, răspunse José, cum e de datoria ei.

Melchor așteptă niște lămuriri care nu sosiră.

– Care soț? întrebă în cele din urmă.

Celălalt se îndreptă amenințător.

– Nu Știi?

– Am mers zi și noapte ca să ajung aici. Nu, nu știu.

– Pedro García, nepotul Contelui.

Melchor încercă să spună ceva, dar cuvintele lui se transformară într-o bolboroseală de neînțeles.

– Uită de Milagros. Nu e problema ta, îi trânti José.

Melchor căscă gura de mai multe ori ca să tragă aer în piept.

Caridad îl văzu că își duce o mână într-o parte și se încovoie cu o grimasă de durere.

– Ești bătrân, Galerianule...

Melchor nu mai auzi restul cuvintelor rostite de ginerele lui. „Ești bătrân, Galerianule”, aceleași vorbe pe care i le aruncase în față Grăsanul, pe drumul către Barrancos. Caridad se dăruise lui Carmona, fiica lui era întemnițată în Malaga, iar Milagros, fetița lui, tot ce iubea el mai mult în viața asta blestemată, trăia în casa lui Rafael Garcia, îi dădea ascultare lui Rafael García și se împreuna cu nepotul lui Rafael García! Rana pe care o credea vindecată zvâcnea acum gata să-i sfâșie stomacul. Renunțase la răzbunarea împotriva lui Rafael García de dragul lui Milagros, a acelei fetițe pe care Basilio i-o pusese în brațe când se întorsese de la galere. Dar ce folos? Sângele lui, sângele neamului Vega, tocmai sângele acelei copile avea să se amestece cu sângele celor care îl trădaseră și îi furaseră zece ani din viață. Se zvârcoli de durere. Își dorea să moară. Fetița lui! Se împiedică. Căută un loc în care să aibă de ce să se sprijine. Caridad sări să-l ajute, José făcu un pas spre el. Niciunul din cei doi nu ajunsese la el. Mai înainte, durerea se preschimbă în mânie, iar el, smintit, orbit de furie, scoase briceagul de la brâu și, în timp ce-l deschidea, se năpusti asupra

ginerelui său.

– Trădător, lepădătură! urlă în timp ce înfigea tăișul în pieptul lui Carmona, în dreptul inimii.

Înțelese adevărata greutate a faptei sale când întâlni ochii mirați ai lui José Carmona, care deja vedeau moartea. Tocmai îl ucisese pe tatăl nepoatei lui!

Caridad, goală, se opri la jumătatea drumului și fu martoră la zvârcolele ce vesteau moartea țiganului, întins pe podea într-o baltă de sânge care tot creștea în jurul lui. Melchor încercă să se ridice, dar nu reuși până la capăt, și duse mâna plină de sânge în care ținea briceagul la rana pe care i-o făcuse Grăsanul.

– Trădător, repetă atunci privind mai mult la Caridad decât la cadavrul lui Carmona. Era un trădător ticălos, încercă să se justifice în fața expresiei îngrozite a femeii. Se gândi o clipă. Mătură încăperea cu privirea. Îmbracă-te și du-te s-o chemi pe nepoata mea, o împinse. Spune-i că o cheamă tatăl ei. Nu-i vorbi despre mine; nimeni nu trebuie să afle că sunt aici.

Caridad se supuse. În timp ce traversa fundătura și se întorcea cu Milagros, îngrijorată de tăcerea stăruitoare cu care negresa primea întrebările sale, Melchor târi cu mare greutate cadavrul lui José și îl ascunse în camera alăturată. Cum avea să reacționeze Milagros? Era tatăl ei și îl iubea, dar Carmona își meritase soarta... Nu avu timp să curețe nici dâra de sânge care străbătea încăperea, nici pata mare de sânge care strălucea în mijloc, nici lama jungherului, nici tunica lui galbenă; Milagros îl văzu doar pe el și se aruncă în brațele lui.

– Bunicule! strigă. Apoi cuvintele i se învălmășiră în gură, printre suspine de bucurie.

Melchor pregetă, dar apoi o îmbrățișă și el și o legănă ușor.

– Milagros, murmura întruna.

Caridad, aflată în spatele lor, fără să vrea, urmări cu privirea dâra de sânge până în camera cealaltă, înainte să se oprească iar asupra nepoatei și a bunicului, pentru ca apoi să se întoarcă la pata de sânge din mijlocul odăii.

– Să mergem, fetițo, spuse dintr-odată Melchor.

– Dar de-abia ai sosit! răspunse Milagros dezlipindu-se de el cu un zâmbet larg pe față, dar fără să-și ia mâinile de pe el, ca să-l vadă bine, din cap până în picioare.

– Nu, se corectă Melchor. Vreau să spun să plecăm de aici, din Triana.

Milagros văzu tunica pătată a bunicului ei. Apoi își mută privirea la hainele ei îmbibate cu sânge.

– Ce...

Fata privi dincolo de Melchor.

– Să plecăm, fetițo. O să mergem la Madrid, să implorăm eliberarea...

– Ce e cu sângele ăsta? îl întrerupse ea.

Se îndepărtă de bunicul ei fără să-l lase s-o oprească. Descoperi dâra. Caridad o văzu mai întâi cutremurându-se, apoi luându-se cu mâinile de cap. Niciunul din cei doi n-o urmă în camera alăturată, de unde, curând, se auzi un urlet ce se întrepătrunse cu bocănitul fierarilor care își începuseră ziua de muncă. Ca și cum țipătul sfâșietor al prietenei sale ar fi împins-o, Caridad se dădu înapoi până când se izbi cu spatele de perete. Melchor își acoperi fața cu o mână și închise ochii.

– Ce-ai făcut? Acuzația ieși răgușită din gâtul lui Milagros. Fata căuta să se sprijine de grinda de deasupra golului dintre cele două camere. De ce...

– Ne-a trădat! reacționează Melchor ridicând vocea.

– Criminalule! Milagros vărsa furie. Criminalule, repetă lungind sunetele.

– A trădat neamul Vega măritându-te cu...

– N-a fost el!

Melchor își lungi gâtul și se uită la nepoata lui cu ochii mijiiți.

– Nu, n-a fost el, bunicule. Inocencio a fost. Și a făcut-o ca s-o elibereze pe mama din închisoarea din Malaga.

– Eu... Nu știam... îmi pare rău, bălmăji Melchor, răscolit de durerea nepoatei sale. Chiar și așa, își reveni el pe dată. Mama ta n-ar fi acceptat niciodată înțelegerea asta, grăi. Un García! Te-ai măritat cu un García! Ea ar fi ales temnița. Tatăl tău ar fi trebuit să facă același lucru!

– Familii și certuri! suspină Milagros de parcă n-ar fi ajuns la ea cuvintele bunicului ei. Era tatăl meu. Nu era nici un Vega, nici un García, nici măcar un Carmona... Era tatăl meu, înțelegi? Tatăl meu!

– Vino cu mine, părăsește-i pe...

– Doar pe el îl mai aveam, se tângui.

– Mă ai pe mine, fetițo, și o să căpătăm și eliberarea ma...

Milagros scuipea la picioarele bunicului ei înainte ca el să-și termine vorba.

Disprețul pe care i-l arăta cu scuipatul acela tocmai ființa pe care o iubea cel mai mult pe lume făcu să-i tremure liniile feței și pleoapele care îi acopereau ochii. Melchor tăcu chiar și atunci când o văzu țipând și aruncându-se asupra lui Caridad.

– Dar tu?

Caridad nu putea să se îndepărteze. Nici nu s-ar fi mișcat, înțepenită cum era. Milagros zbiera în fața ei.

– Tu ce ai făcut? Tu ce ai făcut? îi cerea socoteală iar și iar.

– Negresa n-a făcut nimic, sări Melchor în apărarea ei.

– Întocmai! zbieră Milagros. Uită-te la mine, îi porunci. Deoarece Caridad nu ridică privirea, o plesni. Negresă împutită! Așa e: niciodată nu faci nimic. Niciodată n-ai făcut nimic! L-ai lăsat să-lucidă!

Milagros începu s-o lovească în piept cu amândoi pumnii, de sus în jos. Caridad nu se apără. Caridad nu vorbește. Caridad nu fu în stare să se uite la Milagros.

– Niciodată nu faci nimic! zbiera fata la fiecare lovitură și fiecare dintre acestea făcea să curgă lacrimi din ochii lui Caridad. Tu l-ai omorât!

Pentru prima oară în viață Caridad simți durerea cu toată forța ei și își dădu seama că, spre deosebire de tot ce se întâmpla când vechilul sau stăpânul o chinuiau, acele răni nu aveau să se vindece niciodată.

Una lovea și striga, cealaltă plângea.

– Criminalo, suspină Milagros lăsându-și brațele să cadă pe lângă trup, nemaiputând s-o lovească nici măcar o dată.

Câteva clipe se auzi numai bocănitul din forje. Milagros se prăbuși pe podea, la picioarele lui Caridad care nu îndrăzni să se miște. Nici Melchor.

– Negreso, îl auzi vorbindu-i, strânge-ți lucrurile. Plecăm.

Caridad se uită la țigancă, așteptând, dorind ca Milagros să spună un cuvânt.

– Pleacă, șuieră ea. Nu vreau să te mai văd în viața mea.

– Strânge-ți lucrurile, stăruie țigantul.

Caridad se duse să-și ia bocceaua, straietele roșii și pălăria de paie. În timp ce ea își aduna puținele lucruri, Melchor, neîndrăznind să-și privească nepoata, cântări urmările faptelor lui: dacă erau prinși în fundătura San Miguel sau în Triana, aveau să fie omorâți. Dar chiar dacă izbuteau să fugă, sfatul bătrânilor avea să-i osândească la moarte pe el și, aproape sigur, pe negresă, apoi

avea să comunice hotărârea tuturor familiilor din regat. De Milagros depindea dacă aveau să scape cu viață din Triana.

Caridad se întoarse cu lucrurile ei și se uită la cea care fusese singura ei prietenă. Șovăi când trecu pe lângă ea, cum stătea ghemuită, plângând și blestemând printre gemete. Ea n-ar fi putut să-l oprească pe Melchor. Își amintea că pornise în fugă spre el și că imediat după aceea văzuse trupul rănit de moarte al lui José.

Milagros îi spusese că nu mai vrea s-o vadă niciodată. Vru să-i explice că ea nu avusese nicio vină, dar chiar atunci Melchor o îmbrânci afară din casă.

– Îmi pare rău pentru tine, fetiço. Mă încred că, într-o bună zi, durerea ta o să se ostoiască.

Apoi amândoi părăsiră grăbiți casa. Aveau nevoie de timp ca să fugă. Dacă Milagros îi alarma pe ceilalți, n-aveau să ajungă nici până la ieșirea din fundătură.

III

Glasul neatârării

Ieșiră din Triana pe podul de șlepuri și se afundară pe străduțele sevilliane. Melchor o porni către casa unui bătrân notar public care se retrăsese din activitate.

– Avem nevoie de țidule false ca să putem umbla prin Madrid, auzi Caridad cum țiganul îi cerea pe șleau bătrânului.

– Și negresa? întrebă acesta făcând semn către ea din spatele unui birou de lemn masiv ticsit cu cărți, scrisori și hârtii.

Melchor, care se așezase pe unul dintre scaunele pentru musafiri, în fața biroului, întoarse capul spre ea.

– Vii cu mine, negreso?

Sigur că voia să meargă cu el, dar... Melchor ghici ce gânduri se perindau prin mintea lui Caridad.

– O să mergem la Madrid ca să cerem eliberarea Anei. Fata mea o să aranjeze totul, adăugă el convins.

„În ce fel o să aranjeze Ana moartea lui José?”, se întrebă Caridad. Cu toate astea, se agăță de speranța aceea. Dacă Melchor se încredea în fiica lui, ea nu avea dreptul să obiecteze, așa că încuviință.

– Da, îi confirmă atunci Melchor notarului, și negresa.

Bătrânului îi luă o jumătate de dimineață să falsifice documentele care aveau să le permită să călătorească până la Madrid. Folosindu-se de o veche dispoziție a tribunalului Sevillei, îl înălță pe Melchor la rangul de „castilian de viță veche”, pentru meritele strămoșilor săi în luptele de la Granada, în care câțiva țigani însoțiseră armatele regilor catolici, ca fierari. Mai alătură un al doilea document: un pas care îi îngăduia să meargă la Madrid ca să ceară eliberarea fiicei lui. Pe Caridad, care îi arătă hârtiile de dezrobire primite pe vas, o transformă în servitoarea lui. Chiar dacă nu era țigancă, și ea avea nevoie de pas.

În vreme ce el alcătuia documentele, perechea aștepta în holul prin care se intra în casă. Caridad se sprijinise de perete, dar nu îndrăznise să-și lase spatele să alunece pe plăcile de faianță ca să ajungă să stea pe jos, să-și acopere fața și să încerce să pună în rânduială tot ce trăise în dimineața aceea. Melchor încerca să fugă de sângele care îi păta tunica galbenă și se plimba dintr-un colț într-altul.

- E bun omul ăsta, spuse pentru sine, fără a căuta să-i atragă atenția tovarășei lui. Îmi datorează multe favoruri. Da, e bun. Cel mai bun! adăugă cu un hohot de râs. Știi, negreso? Notarii publici își câștigă pâinea din taxele pe care le iau pe actele de la judecăți, care se plătesc cu atâta pe foaie sau cu atâta pe act. Sunt tare scumpe actele astea afurisite! Fiindcă încasează bani ca să mângălească hârtii, există mulți notari care stărnesc litigiile, gâlceava și neînțelegerile dintre oameni. Așa se ajunge la procese, iar ei au mereu de câștigat din scrisul hârtiilor. De câte ori treceam pe la el, Eulogio mă pune să aranjez câte o pricină: să-l părăsc pe unul, să fur de la altul și să ascund prada în casa unui al treilea... într-un rând, mi-a dat adresa unui codoș care exploata fermecele soției lui. Ce femeie! exclamă după ce se opri, înălță capul și împinse aerul cu bărbia. De-ar fi fost a mea...

Își întrerupse cuvântarea și se răsuci spre Caridad, care se uita fix la mâinile ei tremurânde. Soția codoșului nu fusese niciodată a lui, dar Caridad... Când o surprinsese întinsă lângă José, simțise ca și cum ar fi fost cu adevărat a lui cândva, iar Carmona i-o furase.

Caridad nu-și lua ochii de la mâinile ei. Puțin îi păsa de daraverile lui Melchor și ale notarului public. Nu se putea gândi decât la scena cumplită pe care o trăise. Se petrecuse atât de repede! Apariția lui Melchor, rușinea ei știindu-se goală, cearta, lovitura de jungher și sângele... Milagros o urmase până la casa tatălui ei întrebând întruna care era pricina, în timp ce ea balmăjea scuze, iar apoi... își prinse mâinile cu putere ca să nu mai tremure.

Melchor își reluă foiala încolo și încoace de-a lungul holului, în iacere de această dată.

Obținură documentele și, pe deasupra, o scrisoare de recomandare pe care bătrânul notar i-o adresa unui coleg care profesa în Madrid.

- Cred că mai trăiește, comentă. Și e de încredere, adăugă făcându-i cu ochiul țiganului.

Cei doi tovarăși se despărțiră cu o îmbrățișare afectuoasă.

Ca să nu fie nevoiți să treacă prin Triana, ieșiră din Sevilla pe Puerta de la Macarena și o luară înspre asfințit, către Portugalia, pe același drum pe care, cu un an în urmă, merseseră Milagros, Caridad și bătrâna Maria. „Ce s-o fi ales de ea?”, se gândi fosta roabă de îndată ce cuprinse cu privirea câmpul deschis. Dacă baba

Maria ar fi fost acolo, poate că nu s-ar fi întâmplat ce s-a întâmplat: Milagros, pe care o iubea atât de mult, o alungase de lângă ea cu țipete, o lovise cu brutalitate. Caridad își atinse un sân... Dar cât rău îi puteau face pumnii prietenei sale? Pe dinăuntru o durea, în cea mai intimă și ascunsă parte a trupului ei. Măcar de-ar fi fost acolo Maria... însă bătrâna dispăruse.

– Cântă, negreso!

O potecă singuratică printre grădini și ogoare. Țiganul mergea în fața lui Caridad cu tunica lui galbenă, largă și decolorată atârându-i pe umeri. Nici măcar nu se uitase la ea.

Să cânte? Avea de ce, ca să-și plângă tristețea și să se vaite de nenorocirea ei prin cânt, așa cum făceau sclavii negri, dar...

– Nu! strigă ea. Era întâia dată când se împotriva să cânte pentru el.

Melchor se opri pentru o clipă, apoi mai făcu vreo doi pași.

– L-ai omorât pe tatăl lui Milagros! răbufni Caridad, din spatele lui.

– Cel lângă care stăteai tu culcată! zbieră la rândul lui țiganul, răsucindu-se fulgerător și arătând-o acuzator cu degetul.

Femeia deschise brațele într-un gest de nedumerire.

– Ce... Și ce puteam să fac? Stăteam cu el. Mă silea.

– Să te împotrivești! i-o întoarse Melchor. Asta ar fi trebuit să faci.

Caridad vru să-i răspundă că așa ar fi făcut dacă ar fi știut ceva de el. Vru să-i spună că fusese sclavă prea mulți ani, o negresă, roabă și supusă, dar cuvintele i se preschimbară în hohote de plâns.

De data asta, țiganul fu cel care deschise larg brațele. Caridad stătea pironită în fața lui, la doar câțiva pași. Cămășoia roasă de flanelă sălta pe ea în ritmul sughițurilor.

Melchor ezită. Se apropie.

– Negrso, șopti el.

Încercă s-o îmbrățișeze, dar ea făcu un pas înapoi.

– L-ai omorât! îl acuză din nou.

– Nu e așa, se apără celălalt. El și-a căutat moartea. Înainte să intervină Caridad, continuă: Pentru un țigan, e o mare deosebire.

Se răsuci și porni din nou la drum.

Ea îl urmări cu privirea în timp ce se îndepărta.

– Dar Milagros? țipă.

Melchor scrâșni din dinți. Era sigur că fata avea să treacă peste

asta. De îndată ce el avea s-o scoată din temniță pe mama ei...

– Cum rămâne cu Milagros? stăruie Caridad.

Țiganul întoarse capul.

– Negroso, vii sau nu?

Îl urmă. Lăsând Sevilla în spatele ei, își târî picioarele desculțe pe urmele țiganului și se lăsă cuprinsă de un plânsei sec și adânc precum cel care o podidise când fusese despărțită de mamă sau de micuțul ei Marcelo. Atunci, stăpânii albi fuseseră cei care îi schimbaseră soarta tristă, dar acum... Acum, chiar Milagros fusese cea care se lepădase de prietenia lor. Îndoielile legate de vinovăția ei o urmăreau. Ea doar se supusese unora și altora, așa cum făcea întotdeauna. Îndurerată, retrăi aplauzele cu care o întâmpinase Milagros prima oară când se îmbrăcase cu straiile ei roșii. Hohotele de râs, dragostea, prietenia! Suferințele îndurate după întemnițarea țiganilor, atâtea momente petrecute împreună...

Tot cugetând așa, ajunseră la o mănăstire la poarta căreia Melchor o lăsă să aștepte.

Ieși de acolo cu bani și cu un catâr sănătos, încărcat cu desagi.

– Alți călugări care, la fel ca cei din Santo Domingo de Portaceli, o lămurii țiganul după ce porniră iarăși la drum, n-o să se mai încreadă în mine când o să vadă că nu le aduc tutunul promis.

Caridad își aminti întâmplarea cu pricina și pe starețul înalt, cu păr cărunt, care nu avusese curajul să-i înfrunte pe țiganii care le aduseseră mai puțini saci decât se înțeleseseră. „Totul din cauza mea”, se învinovăți.

– Dar fata mea e mai presus de orice, urmă țiganul, și avem nevoie de bani ca să-i înmulțim și ca să le cumpărăm îngăduința unora de la curte. Fără îndoială că Dumnezeu lor înțelege asta, iar dacă Dumnezeu lor înțelege, și ei o să fie nevoiți s-o facă, nu?

Melchor sporovăia fără să aștepte răspuns atâta timp cât mergeau. Dar când se opreau, îl cuprindea melancolia aceea pe care Caridad i-o știa prea bine. Atunci vorbea singur, dar uneori se mai întorcea spre ea, căutând o încuviințare pe care ea nu i-o dădea niciodată.

– Ești de acord, negroso? o întrebă încă o dată. Caridad nu-i răspunse. Melchor nu-i dădu importanță și își continuă vorba: Trebuie să obțin eliberarea fiicei mele. Numai Ana o să poată s-o aducă pe calea cea bună pe fata asta. Auzi, să se mărite cu un García! Cu nepotul Contelui. O să vezi, negroso, totul o să fie ca înainte când o să vină Ana...

Caridad nu-l mai asculta. „Totul o să fie ca înainte.” Lacrimile încețoșară imaginea țiganului care trăgea de catâr, în fața ei.

– Iar călugării, dacă nu sunt mulțumiți, zicea Melchor, să mă caute. Ar putea să se înțeleagă cu alde García. Și ei o s-o facă. Negreșit, negreso. Probabil că, pe când noi vorbim, s-a și adunat sfatul bătrânilor care o să hotărască osândirea noastră la moarte. Poate că tu o să scapi, cu toate că mă-ndoiesc. Îmi închipui zâmbetul de mulțumire al lui Rafael și al târâturii de nevastă-sa. O s-ascundă cadavrul lui Carmona, ca să nu se amestece justiția regelui, și o să pună în aplicare justiția țigănească. În curând, toți țiganii din Spania o să afle de osândirea noastră și o s-o poată săvârși, cu toate că nu toți țiganii se supun familiei García și bătrânilor din Triana, mai spuse după o vreme.

Trecură prin sate fără să se oprească. Cumpărarea tutun și mâncare din banii călugărilor și dormiră sub cerul liber, ținând-o tot către nord-vest, înspre hotarul cu Portugalia. Noaptea, Melchor aprindea câte un trabuc și îl împărțea cu Caridad. Cei doi trăgeau din el cu sete până când își umpleau plămâni; amândoi se lăsau în voia senzației plăcute de amorțeală pe care le-o dădea tutunul. Melchor nu-i mai ceru să cânte și nici ea nu se hotărî s-o facă.

– Milagros o să treacă peste asta, îl auzi pe Melchor într-una dintre nopți, pe neașteptate, rupând liniștea. Tatăl ei nu era un țigan bun.

Caridad tăcu. Zi după zi, în tăcere, în adâncul ființei sale, simțea din nou loviturile lui Milagros în pieptul ei, iar visele îi erau tulburate de chipul mânios al fetei în timp ce o insulta și îi striga în față disprețul.

Ajunseră în munții Aracena. Melchor se feri să treacă prin apropiere de Jabugo și făcu un ocol ca să ajungă la Encinasola și de acolo la Barrancos, pe acel pământ al nimănui dintre Spania și Portugalia despre care vorbise fierarul pe care îl întâlniseră în timpul fugii prin Andévalo.

Țiganul fu primit cu prietenie de către proprietarul localului care îi aprovizionă cu tutun pe contrabandiștii spanioli.

– Te credeam mort, Galerianule, îi spuse Méndez, după un salut afectuos. Oamenii Grăsanului au povestit că rana ta...

– Nu-mi sosise ceasul. Mai aveam lucruri de făcut pe aici, îl întrerupse Melchor.

– Niciodată nu mi-a plăcut de Grăsan.

– Mi-a furat doi saci de tutun pe plaja din Manilva, apoi a dat

ordin să fie omorât nepotul lui văru-meu.

Méndez aprobă, dus pe gânduri.

În acest fel a aflat Caridad că murise căpitanul bandei de contrabandiști care o înșelase pe țărmul mării și care pricinuisese atâtea neplăceri și încurcături. Simți că Melchor o privea cu coada ochiului când Méndez îl întrebă de femeia înarmată cu o espingolă care înfruntase o întreagă ceată de bărbați și împușcase un contrabandist, de cei doi zăvozi care îi curmaseră viața Grăsanului cu ai lor colți și de fuga acelei femei care ducea cu ea ceea ce toți credeau că nu mai era decât leșul Galerianului.

– Ți-a salvat viața, rosti Méndez. Îmi inchipui că îi ești recunoscător.

Caridad ciuli urechile. Melchor îi ghici interesul și se mai uită o dată la ea cu coada ochiului înainte să răspundă:

– Voi, spaniolii, și femeile voastre aveți o părere greșită despre recunoștință.

Se adăpostiră în localul vânzătorului de tutun, unde, la fel ca în hanul lui Gaucín, Melchor avu grijă să-i lămurească pe drumeții și contrabandiștii care trecură pe acolo că negresa Caridad era doar a lui și, prin urmare, de neatins. Melchor petrecu primele trei zile la sfat cu Méndez.

– Nu te îndepărta prea mult, negreso, îi spuse țiganul, pe aici dau mereu târcoale oameni răi.

Caridad îl ascultă și se plimbă agale pe străzi și prin împrejurimile localului, admirând peisajul ce i se întindea la picioare și gândindu-se la Milagros. Îi iscodea curioasă pe oamenii care veneau și plecau cu sacii și cu ranițele lor, apoi își amintea iar de Milagros; căuta alinare pentru durerea ei în tutunul care acolo era la tot pasul, apoi se gândea la ea însăși... Și la Melchor.

– Cine era femeia care te-a scăpat de Grăsan? îl întrebă într-o noapte când stăteau amândoi întinși pe saltele alăturate, într-o încăpere mare pe care o împărțeau cu alți contrabandiști.

Nu fu nevoită să coboare vocea. În celălalt capăt al încăperii, un drumeț își făcea de cap cu una dintre multele prostituate care veneau pe acolo, atrase de mirosul banilor. Nu era prima oară când se întâmpla.

Câteva clipe nu s-au auzit decât gemetele celor doi.

– Cineva care m-a ajutat, răspunse Melchor când Caridad se gândea deja că întrebarea ei fusese în zadar. Nu cred însă că ar mai face-o, adăugă cu o tristețe care femeii nu-i scăpă.

Gâfâielile deveniră țipete surde înainte de atingerea punctului culminant. Femeile acelea se simțeau bine cu bărbații, se gândi Caridad, lucru care ei îi părea interzis.

– Cântă, negreso, îi reteză țiganul șirul gândurilor.

Oare știa la ce se gândea? Voia să cânte. Simțea nevoia să cânte, își dorea ca totul să fie ca înainte.

Așteptau sosirea unui transport de *rapé*, o lămuri Melchor atunci când Caridad îl întrebă cât aveau să mai stea acolo și de ce nu plecau la Madrid ca să caute eliberarea Anei.

– De regulă intră prin Catalonia, își continuă vorba țiganul, dar potera tutunului întărește paza tot mai mult și e încurcată treaba. E anevoios și scump să faci rost de așa ceva, dar o să ieșim în câștig.

Consumul de *rapé*, grosolanul tutun de prizat fabricat în Franța, era interzis în Spania. Era îngăduit să se prizeze doar tabacul spaniol, extrem de fin, auriu și parfumat cu apă de flori de portocal în fabrica de tutun din Sevilla, mai bun decât orice *rapé*, după spusele multora. Chiar dacă existau și alte soiuri de praf de tutun, precum cel făcut din nervurile plantelor, cel amestecat cu praf parfumat, cel cu oțet aromatic sau cel roșiatic, tot acela de culoare aurie era cel mai bun. Cu toate acestea, gustul pentru tot ce era franțuzesc, inclusiv pentru *rapé*, se impunea chiar împotriva ordinilor Coroanei, iar primii care le încălcau nu erau alții decât curtenii înșiși. Regele dictase pedepse foarte aspre pentru cei care ar fi prizat *rapé*. Nobilii și cavalerii puteau fi pedepsiți cu amenzi mari și patru ani de surghiun la prima osândire, dublul amenzii și patru ani de ocnă în Africa la a doua abatere și surghiun pe viață, plus pierderea tuturor bunurilor, la cea de-a treia. Ceilalți, oamenii de rând, erau amendați, biciuiți, osândiți la galere sau chiar la moarte.

Dar eleganța de a trage pe nas *rapé* în loc de tabac spaniol, laolaltă cu primejdia și ispita lucrului oprit, a făcut să fie prizat în continuare în cele mai multe saloane de la curte și din casele nobilimii. Cum putea un filfizon să se înjosească folosind tabac spaniol, deși calitatea sa era recunoscută în toată Europa? Iar consumul de *rapé* era la o asemenea căutare la curte, încât autoritățile, în chip naiv, merseră până acolo încât îngăduiră denunțurile secrete: denunțătorul avea dreptul să încaseze amenda la care era obligat acuzatul, iar judecătorul avea datoria

să i-o înmâneze personal și să-i protejeze identitatea. Dar Spania nu era țara în care să se păstreze secrete, iar tabacul *rapé* rămase marfă de contrabandă și se priză în continuare.

Méndez îi făgăduise un soi bun: tabac închis la culoare și gros ca rumegușul. Se elabora în Franța prin tehnici proprii fiecărei fabrici în parte, care erau ținute secrete. Frunzele de tutun mai groase și mai cărnoase erau amestecate cu unele elemente chimice (nitrați, potase sau săruri) și cu altele naturale (vin, țuică, rom, zeamă de lămâie, melasă, stafide, migdale, smochine...). Tutunul, împreună cu amestecul specific fiecărei fabrici, era înmuiat, fiert, lăsat la fermentat timp de șase luni, apoi era presat în rulouri și lăsat să se învechească încă șase sau opt luni. Aristocrații francezi își rădeau personal rulourile sau *carottes*, cu niște mici răzătoare, dar asta nu se obișnuia în Spania, drept urmare, tutunul *rapé* venea gata preparat și numai bun să înnegrească nările, bărbile și mustățile celor care îl prizau, în asemenea măsură, încât la curte nu se mai foloseau batiste albe, ci gri, ca să mascheze secrețiile provocate de strănutul neîntrerupt.

– O să-l ducem la Madrid? întrebă Caridad.

– Da, acolo o să-l vindem.

Melchor ezită, dar până la urmă hotărî să-i ascundă pedepsele care-i așteptau dacă erau prinși cu un transport de *rapé* asupra lor. Stăteau amândoi întinși la soare, pe o stâncă mare de unde se zărea toată valea râului Múrtega, și așteptau nepăsători să se scurgă ceasurile.

– Cât timp trebuie să așteptăm?

– Nu știu. Trebuie să sosească din Franța, mai întâi pe mare, apoi pe uscat, până aici.

Caridad pleoscăi a lehamite. Cu cât ar fi ajuns mai repede la Madrid, cu atât ar fi obținut mai repede eliberarea Anei, iar ea, mama lui Milagros, ar fi pus lucrurile la punct. Melchor interpretă greșit pleoscăitul.

– Știi ceva, negreso? spuse atunci. Găsesc că am putea tragem ceva foloase de pe urma așteptării noastre.

În zorii zilei următoare, cum se luminează, cu sacii în spinare ca niște drumeți oarecare, Caridad și Melchor trecură granița și pășiră pe pământ spaniol. Méndez îl înștiințase pe țigan că preoții din Galaroza aveau nevoie de tutun.

– De acum înainte, negreso, o preveni Melchor de cum începură coborârea din Barrancos pe o potecă de capre, abruptă și ascunsă,

taci, uită-te bine pe unde calci și... Nu cumva să-ți treacă prin cap să câști.

Ea nu reuși să-și stăpânească un chicotit nervos. Gândul că făcea contrabandă cu Melchor o emoționa.

Au fost, probabil, cele mai frumoase zile din viața lui Caridad. Zile fermecate și intime: ei doi, mergând în tăcere pe cărări pierdute, printre copaci și ogoare, ascultându-și unul altuia respirațiile, atingându-se ușor, ascunzându-se de cum auzeau tropot de copite. Apoi își zâmbeau când își dădeau seama că nu era potera tutunului. Melchor îi vorbea despre drumuri, despre tutun, despre contrabandă și despre oamenii lui, povestindu-i cu mai multe amănunte decât dăduse vreodată altcuiva. Caridad asculta vrăjită. Din când în când se oprea să culegă ierburi, cu gând să le usuce la întoarcere: rozmarin, izmă-proastă... Pe multe altele nu le știa, dar aroma lor era atât de plăcută, încât le păstra și pe acelea. Melchor o lăsa să facă tot ce voia; arunca sacul și se așeza ca s-o privească, atras de mișcările ei, de trupul ei, de voluptatea ei. Puțin câte puțin, neîncrederea din cauza poveștii cu José Carmona rămânea în urmă.

Nu se grăbeau. Tot timpul era al lor. Ale lor era drumurile, soarele, dar și luna care le lumină cea dintâi noapte sub cerul liber, cu urletele lupilor în depărtare și foiala animalelor de noapte.

Se scurse aproape o lună, care li se păru prea scurtă, până ce sosi *rapé*-ul promis. Melchor și Caridad plecară în mai multe rânduri să facă contrabandă prin împrejurimi.

– Cântă, negreso, îi ceru țiganul.

Îi prinsese noaptea pe drumul de întoarcere la Barrancos, scăpați de încercătura de tutun și de primejdia ca potera să-i prindă cu ea. Primăvara era în floare și se auzea susurul pârâului lângă care hotărâse Melchor să facă popas. După ce mâncară carne în sos, pâine și luară câteva înghițituri din vinul pe care îl duceau într-un burduf de piele, țiganul se tolăni pe jos, pe o învelitoare veche.

Caridad fuma lângă pârâu, la câțiva pași de el. Se întoarse ca să-l privească. Acceptase să cânte ori de câte ori i-o ceruse Melchor, după ce se încumetase s-o facă o dată, la câteva zile după sosirea la Barrancos. Chiar și așa, de cum îngâna primele tânguiri, țiganul se pierdea în lumea lui, iar prezența lui se destrăma. Caridad îi împărtășise vitalitatea mai multe zile. Nu voia să se prăbușească din nou în hăul acela ce părea că îl cheamă cu atâta

forță. Voia să-l simtă viu.

Se apropie de el, se așează alături și îi dădu să fumeze. Țiganul trase din trabuc și i-l înapoie. Murmurul apelor pârâului se contopi cu gândurile lor. Încetul cu încetul, respirația le trădă dorința.

– Dar dacă apoi o să se schimbe totul și n-o să mai cânti la fel?

Caridad nu găsea cuvinte ca să-i dea răspuns. Ceva avea să se schimbe, fără îndoială, dar era o schimbare după care tânjea cu tot trupul său.

– Vrei să spui că n-o să mai fie tristețe în cântarea mea? întrebă.

– Da.

– Aș vrea să fiu fericită, o femeie... fericită.

Melchor se surprinse apropiindu-se de ea cu o tandrețe pe care n-o mai avusese cu nicio femeie, cu delicatete, parcă temându-se să n-o frângă. Caridad se dăruie săruturilor și mângâierilor lui. Simți plăcere și descoperi mii de colțișoare din ființa ei ce păreau dornice să-i răspundă cu înflăcărare la o simplă atingere cu vârful degetului. Știu că era iubită. Melchor o iubi cu drag, îi vorbi cu gingășie. Izbucni în plâns, iar țiganul rămase nemișcat până când pricepu că acele lacrimi nu izvorau din durere și îi șopti la ureche lucruri frumoase pe care nu le auzise nicicând. Caridad gemu și ajunse să urle la fel cum urlau lupii în desișurile din munți.

Mai târziu, stând goală în lumina lunii, cu apa pârâului care îi ajungea până la glezne, stăruie până când reuși să-l facă pe Melchor să se apropie de ea. Aruncă apă pe el trecându-și piciorul prin pârâu, așa cum îi făcea ei Marcelo pe plantație de cum nimereau într-o simplă băltoacă. Țiganul protestă, iar Caridad mai lovi o dată cu piciorul prin apă și îl stropi. Melchor o făcu să creadă că se întinde la loc, apoi, năprasnic, se întoarse și se aruncă asupra ei. Caridad scoase un țipăt și fugi în sus pe râu. Se jucară goi în apă, alergară și se stropiră ca niște copii. Istoviți, băură și fumară, privindu-se, cunoscându-se unul pe celălalt, făcură iar dragoste și stătură tolăniți până când soarele ajunse sus pe cer.

– Nu mai cânti la fel.

Îi reproșă asta în încăperea din casa lui Méndez. Își lipiseră saltelele de paie, dar, de parcă s-ar fi înțeles fără cuvinte, nu făceau dragoste acolo unde contrabandiștii și drumeții se culcau cu prostituatele. Preferau să iasă și să caute oblăduirea cerului.

– Preferi să n-o fac? întrebă ea, întrerupându-și cântarea.

Melchor cugetă ce să spună, iar ea îi trase un pumn în umăr, drăgăstos, drept pedeapsă pentru că întârziase să-i răspundă.

– Negroso, nu da niciodată într-un țigan.

– Noi, sclavele negre, putem să dăm în țiganii noștri, spuse hotărât.

Și cântă în continuare.

Exista un drum de căruțe care unea Madridul cu Lisabona, trecând prin Badajoz. Din Barrancos, le-ar fi fost lesne s-o ia înspre Mérida, prin Jerez de los Caballeros, să țină drumul până la Trujillo, Talavera de la Reina, Móstoles, Alcorcon și să intre în capitală prin Puerta de Segovia. Puțin peste șaptezeci de leghe îi despărțeau de Madrid, aproape două săptămâni de drum. Petrecură tot atâta timp înaintând grăbiți pe poteci răzlețe și necunoscute pentru Melchor. Liniștea de care se bucuraseră în Barrancos rămăsese în urmă; aveau *rapé* și trebuia să obțină eliberarea Anei. Dar un țigan îmbrăcat în galben, o negresă și un catâr încărcat cu un vas mare din lut ars, închis la gură, care mirosea a tutun parfumat nu puteau să se arate la drumul mare.

Dacă țiganul fusese nevoit să se încreadă în instinctul lui și s-o lase deseori la adăpost pe Caridad, cu catârul, ca să se abată pe la hanuri sau gospodării și să întrebe de drum, în Madrid nu se mai întâmpla același lucru. Fusese acolo de două ori în viață. „Cunosc Madridul”, spunea. Pe deasupra, orașul era deseori pomenit în istoriile contrabandiștilor, care aveau de împărțășit tot felul de pățanii, adrese și oameni de legătură. În Madrid se învăteau mulți bani.

Acolo își avea reședința regele, înconjurat și slujit de o curte numeroasă; aproape toată nobilimea Spaniei, ambasadori și comercianți străini, mii de clerici, o adevărată armată de înalți slujbași cu destulă avere și mult jind să afișeze o obârșie nobilă de care erau lipsiți și, mai ales, un număr nesfârșit de filfizoni franțuziți al căror singur scop părea să fie dorința de a se bucura de plăcerile vieții.

La mai puțin de jumătate de leghe de Madrid, se opriră. Melchor puse deoparte o mostră zdravănă de *rapé*, apoi îngropară chiupul într-un tufiș.

– O să-ți amintești unde...? Caridad se arătă îngrijorată înțelegând că țiganul avea de gând să ascundă chiupul acolo.

– Negroso, îi tăie el vorba cu un aer grav, te asigur că mai repede o să-mi amintesc cum să ajung aici decât cum să mă întorc la Triana.

– Dar dacă cineva... stăruie Caridad.

– Blestemăție! o întrerupse țiganul din nou. Nu chema nenorocirea!

Ceva mai departe, la un han, vândură catârul.

– Prezența ta o să atragă destule priviri asupra noastră, ca să mai tragem și animalul ăsta după noi, o luă în răs Melchor cu afecțiune. Și apoi, nu cred că putem intra în oraș noaptea trăgând catârul după noi.

De îndată ce zăriră orașul, se ascunseră în livezile de la marginea lui. Melchor se așeză sprijinit de un pom și închise ochii.

– Trezește-mă când se întunecă, îi zise după ce își strâmbă fața într-un căscat.

De pe partea cealaltă a luncii râului Manzanares, unde se aflau, Caridad își trecu privirea pe deasupra orașului Madrid, care se înălța în fața lor. Cel mai înalt punct al său era un palat în construcție la baza căruia se întrevedea un oraș mare și pestriț, spuzit de case. Oare ce le pregătea locul acela? Gândurile ei se întoarseră la Milagros... Și la Ana. Oare avea dreptate țiganul când pretindea că Ana avea să îndrepte totul?

Trecură vreo două ceasuri până când soarele începu să apună peste Madrid, înroșindu-i clădirile și smulgând scânteieri roșiatice din clopotnițe și din săgețile turnurilor care se înălțau deasupra lor.

Sub lumina lunii, porniră înspre podul Toledo. Așa cum veneau ei, dinspre Portugalia, ar fi trebuit să treacă pe podul Segovia, dar Melchor înlătură această posibilitate.

– E foarte aproape de fostul palat regal, de multe case de nobili și de oameni de vază de la curte. În asemenea locuri, paza e întotdeauna întărită.

Trecură podul furișându-se, încovoiați, lipiți de parapet, astfel că, în loc să meargă pe de-a dreptul, urmară balustradele balconșelor semicirculare care ieșeau în afară, deasupra râului Manzanares. Dacă ar fi trebuit să fie strajă, nu se afla acolo, cu toate că, la drept vorbind, între râu și Puerta de Toledo prin care se pătrundea în oraș se întindea o suprafață însemnată, acoperită cu grădini și dâmburi sau chiar adevărate viroage pe marginea cărora se înălțau ultimele clădiri din Madrid.

Orașul Madrid nu avea mahalale, iar conturul său era perfect trasat de ultimele clădiri: nu era voie să se construiască dincolo de împrejmuirea care înconjura orașul, iar populația în creștere se înghesuia înăuntrul ei. Melchor își amintea bine împrejmuirea aceea. Nu era un zid gros de cetate, precum cel care înconjura Sevilla sau multe alte orașe sau chiar sate din regat, oricât de sărace ar fi fost, ci un simplu perete zidit cu piatră. Și adevărul e că împrejmuirea Madridului, întreruptă și, pe multe dintre porțiunile sale, cuprinsă între fațadele celor mai mărginașe clădiri din oraș, era respectată de către cetățeni numai în caz de epidemii. În asemenea situații, chiar se închideau toate căile de acces în oraș, dar câtă vreme nu exista primejdia aceea, în împrejmuirea orașului erau nenumărate spărturi pe toată lungimea sa și, de îndată ce erau zidite, apăreau în alte locuri. Era la fel de simplu să faci o spărtură într-un perete cum era să te bazezi pe complicitatea vreunui dintre proprietarii caselor ale căror fațade serveau drept delimitare.

Melchor și Caridad străbătură livezile și ajunseră la Puerta de Toledo: două goluri dreptunghiulare, simple, închise noaptea, lipsite de orice podoabe, făcute în împrejmuirea orașului în punctul în care se sfârșea strada cu același nume. La dreapta, în loc de gard, se afla abatorul de vaci și berbeci, cu mai multe porți care dădeau în afară, pentru ca, astfel, vitele să intre în abator direct de pe câmp.

„Trebuie doar să aștepți să apară vreo călăuză care să cunoască vreo cale de a intra”, își amintea Melchor că auzise din gura unui contrabandist, la un han. „Atunci te apropii de el, îl plătești și intri.”

„Dar dacă nu apare?”, ridică altul problema. Primul scoase un hohot de râs. „În Madrid? E mai multă mișcare noaptea decât ziua.”

Se opriră în fața abatorului și așteptară ascunși lângă un țarc folosit drept șură de paie și de uscător de piei. Melchor își aminti că primise încredințări că, pe porțile aceluia abator, erau introduși în oraș mulți oameni, pe ascuns.

Cu toate acestea, timpul trecu și nimic nu arăta că cineva ar avea de gând să treacă în noaptea aceea prin împrejmuirea Madridului. „Dacă sunt și mai tăcuți decât noi?”, gândi Melchor.

– Negroso, spuse atunci cu voce tare, hotărât să atragă atenția oricui ar fi umblat prin locurile acelea. Îi făcu lui Caridad semn să

tacă, ducând un deget la buze. Dacă nu ți-aș auzi răsuflarea, zău că m-aș îndoi că ești cu mine. Așa de neagră și de tăcută ești! Dincolo de porțile astea, dincolo de abator, în toată partea asta a Madridului, se întind cartierele Rastro și Lavapiés. Sunt oameni tare cumsecade cei care trăiesc acolo! *Manolos*²³ li se spune. Ce nume! Sunt aroganți, cutezători, gata să scoată briceagul pentru o vorbă nesăbuită sau pentru o privire obraznică aruncată femeilor lor. Și ce femei! Oftă pe când își deschidea briceagul, încercând să acopere pocniturile scoase de mecanism. Auzise zgomote suspecte. Apoi se apropie de Caridad și îi șopti: „Fii atentă și nu te apropia de cei care vin.” Ce femei! mai spuse o dată aproape țipând. Ascultă la mine, singurul lor cusur e că nu sunt țigănci. Ultima oară când am fost în Madrid după ce regele m-a onorat cu cinstea de a vâsli pe galerele sale...

Atacatorii credeau că aveau să-l ia prin surprindere pe țigan. Melchor, încordat, cu simțurile vioaie și cu pumnul strâns pe mânerul briceagului, nu voia să-l omoare pe niciunul din cei doi bărbați pe care îi simțise apropiindu-se. Avea nevoie de ei.

– Ei, voi! Întrerupse unul din ei cuvântarea lui Melchor.

Nu apucă să spună mai mult. Melchor se întoarse și înfipse briceagul în mână în care strălucea lama unui cuțit. Aproape înainte ca arma să atingă pământul, îl și răsucise pe bărbat și îi ținea tăișul briceagului la gât.

Țiganul vru să sloboadă o amenințare cu moartea, dar nu-i ieșiră cuvintele. Gâfâia. „Nu mai sunt așa de tânăr!”, își zise resemnat. Ca și cum ar fi vrut să-și infirme propriile trăiri, apăsă briceagul pe gâtul captivului. Acesta, în cele din urmă, vorbi în locul lui.

– Nu mișca, Diego! îl imploră pe tovarășul lui, surprins, aflat la doar câțiva pași de ei.

Diego șovăi în timp ce încerca să-și obișnuiască ochii cu întunericul.

– Diego... Pe sfânta Fecioară din Atocha, repetă primul.

După ce își recăpătă suflul, Melchor fu în stare să vorbească:

– Ascultă-l, Diego, îl sfătui țiganul. Nu vreau să vă fac rău. Putem să încheiem cu bine povestea asta. Vrem doar să intrăm în Madrid, la fel ca voi.

---

²³ Oameni din popor, locuitori ai Madridului care se distingeau prin straiele și dezinvoltura lor. (n.tr.)

Melchor uitase să-i pomenească lui Caridad că acei oameni cărora li se spunea *manolos* nu erau doar îndrăzneți, mândri și dezinvolți, ci și credincioși. Devenind apărătorii felului străvechi de trai din Spania, se aflau într-o luptă neîncetată cu ceea ce considerau ei superficialitatea și frivolitatea nobilimii și a claselor stăpânitoare franțuzite. Acea onoare care presărase istoria Spaniei cu atâtea episoade eroice, dar care acum era compromisă de către autorități, îi constrângea să-și respecte datoriile de parcă, astfel, și-ar fi apărat identitatea pe care ceilalți voiau să le-o fure.

– Pe cuvânt de onoare! îi auzi Melchor.

„Asta e diferența dintre *manolos* și țigani”, își spuse Melchor, zâmbitor, în timp ce, pe deplin încrezător, slăbea apăsarea briceagului, îl închidea și îl ascundea din nou la brâu. Cuvântul dat de către un țigan unui spaniol n-ar fi avut nicio greutate.

Melchor chiar dădu o mână de ajutor la îngrijiri. Cu o fâșie de pânză ruptă din cămașa lui Pelayo, căci așa îl chema pe primul atacator, îi fu oblojită rana de la mână. Apoi, el și Caridad îi urmară până la abatorul din Puerta de Toledo, unde, după un schimb de consemne, un bărbat le deschise calea. Melchor se tocmi la plata pe care i-o ceru bărbatul de la abator.

– Nu vreau să-ți cumpăr o vacă, îi spuse de la obraz în timp ce număra câteva monede.

Diego și Pelayo nu plătiră cu bani; în schimb, desfăcură sacul pe care îl duceau, cotrobăiră în el și îi dădură o piatră mică ce arunca scânteieri roșiatice în lumina felinarului cu care le ieșise în cale măcelarul. Cu banii de la unul și cu piatra de la ceilalți, omul se arătă mulțumit și îi călăuzi până la strada Arganzuela printr-un gang care se deschidea între casele învecinate cu partea din spate a abatorului.

– Pietre false, cu asta vă îndeletniciți? îi iscodi Melchor odată ajunși în stradă.

– Da, recunosc Pelayo. E o afacere bună. Cu toate că sunt false, se vând pe bani grei.

Melchor știa asta, cunoștea prea bine prețul mărgelilor de sticlă. Cu excepția perlelor, care nu erau considerate pietre prețioase, regele interzisese cumpărarea și vânzarea celor false: diamante, rubine, smaralde și topaze.

– Femeilor și bărbaților cărora nu le dă mâna să le cumpere pe cele adevărate, aceștia fiind cei mai mulți dintre locuitorii Madridului, continuă Pelayo, tot le place să le poarte, chiar dacă

sunt false. E o marfă foarte profitabilă.

Țiganul luă seama la afacere în timp ce Caridad cerceta în continuare tot ce vedea în jur. Întunericul era aproape desăvârșit: doar câteva lumânări și opaite luminau slab interiorul unor case care păreau că au un singur cat, cu toate că, spre deosebire de colibe din țigănie, aveau acoperiș în două ape. În întuneric însă, ghici prezența unor oameni care se mișcau de colo-colo și auzi râsete și conversații. Pe stradă, mai departe de locul unde se aflau, o pereche își lumina calea cu un felinar. Dar cel mai mult îi atrase atenția duhoarea care se simțea în aer și se întrebă oare de la ce se trăgea. Atunci înțelese că ceea ce simțea sub tălpile ei desculțe când pășea nu erau altceva decât excremente care se adunau pe drumul de pământ.

– Trebuie să pornim, îi înștiință Pelayo. Voi încotro vă îndreptați?

Melchor îl cunoștea pe un țigan înrudit cu neamul Vega, care trăia în Madrid, Cascabelero²⁴, un membru al familiei Costes care se însurase cu o verișoară Vega acum mai bine de douăzeci și cinci de ani. Mai mulți din neamul Vega din țigănie, printre care și el, veniseră la marea nuntă prin care se pecetluise alianța dintre cele două familii. Chiar și așa, îndoiala îl rodea încă de când urzise planul în Barrancos, când Méndez îi vorbise despre transportul de *rapé* pe care îl aștepta. Dar dacă fuseseră arestați și țiganii din Madrid și nu avea să-l găsească pe niciunul? Își spuse că în capitală lucrurile stăteau altfel: nu era considerată oficial loc de reședință pentru țigani, drept pentru care acolo nu fusese arestat niciunul, cum se întâmplase în alte locuri asemănătoare. În ciuda acestui lucru și cu toate că le era interzis să trăiască în Madrid, decretul regale care ordonau expulzarea țiganilor se tot repetau, atât de mare era încăpățânarea acestora să rămână în oraș.

Cu siguranță că trăiau în Madrid țigani urmași ai acelei verișoare, dar de la ultima lui vizită, înainte să fie trimis la galere, ar fi putut să se înrudească cu alte familii învrăjbite cu alde Vega. Trebuia să se convingă. De un lucru era sigur Melchor: până când nu făcea asta, țiganii din Madrid nu trebuiau să afle de prezența lui Caridad. Osânda cu moartea hotărâtă de sfatul bătrânilor din Triana probabil că era cunoscută deja și acolo. Milagros, fetița lui dragă, scuijuse la picioarele lui, iar Ana era întemnițată la Malaga. Nu-și putea asuma riscul s-o piardă și pe negresă.

---

²⁴ Om flușturatic sau ușuratic. (n.tr.)

– Pelayo, spuse țiganul, vă cumpăr o piatră dintr-astea dacă ne duceți într-un loc sigur, în care să putem dormi. Dar, mai cu seamă, să fie ferit.

Primiră. Străbătură împreună strada Toledo și, ceva mai în față, o luară la dreapta pe strada Berbecilor. În zbieretele animalelor care erau sacrificate noaptea, ajunseră la dealul Rastro, un dâmb de pământ care se înălța printre clădiri, lângă abatorul vechi, și care era ținut necultivat ca să absoarbă umezeala dimprejur. Noaptea, trecură pleoscăind prin pârâul de sânge care se scurgea de la abator pe strada Tăbăcarilor și, cotind tot la dreapta, trecură de Mesón de Paredes și Embajadores. Acolo se despărțiră de Diego care intră într-o casă, cu pietrele lui false. Pelayo îi însoți mai departe pe Melchor și Caridad până la o casă de oaspeți secretă de pe ulița Primejdiilor. Din câte le spusese, o cunoștea pe Alfonsa, văduva care o ținea, așa că nu aveau să existe probleme. Ea nu avea să-i înștiințeze pe alguazili, așa cum sunt siliți hangiii să facă cu toți oaspeții pe care îi găzduiesc.

Le fu greu s-o trezească pe Alfonsa.

– Îl așteptai pe ducele de Alba? o repezi Melchor, văzând privirea piezișă pe care le-o aruncă gazda după ce vorbi cu Pelayo.

Femeia dădu să-i răspundă, dar amuți la vederea banilor pe care i-i arătă țiganul. Pelayo își luă rămas-bun. Alfonsa își primi plata, iar Melchor și Caridad o urmară și urcară o scară întunecată, pe cât de strâmtă, pe atât de pieptișă, toți trei în șir, unul după celălalt, atingându-se de peretii umezi și scorojiți, până ajunseră în pod: o cămăruță mizerabilă pe care trebuia s-o împartă cu alți trei oaspeți care dormeau deja. Alfonsa le arătă un pat hârbuit.

– Atâta se găsește, adăugă fără gând să se scuze, înainte de a le întoarce spatele și de a coborî la ea acasă, la nivelul de jos.

– Și acum? întrebă Caridad.

– Acum trag nădejde că ai să te ghemuiești pe o parte a acestui pat ca să putem închide ochii puțin. A fost o zi grea.

– Vreau să spun...

– Știu ce vrei să spui, negreso, o întrerupse Melchor în timp ce o trăgea după el și încerca să ocolească lucrurile celorlalți oaspeți, împrăștiate pe podea. Măine am să văd cine ne poate da o mână de ajutor.

De cinci zile stătea închisă acolo. Nu putea să facă nimic în cămăruța murdară pe care o împărțea cu un zidar, cu sora zidarului, care încredința pe oricine întreba că își câștiga traiul spălând rufe în Manzanares, și cu un al treilea oaspete care, fără îndoială, se îndeletnicea cu treburi necurate, oricât ar fi stărui omul, dându-și silința la tel de mult ca spălătoreasă, că era tăietor.

– Mă duc să-l caut pe notar. Nu ieși din han, îi șoptise Melchor în prima dimineață, când ceilalți oaspeți încă se dezmeticeau. Nu vorbi cu nimeni, nu le spune nimic de mine și, mai ales, de *rapé*.

Dădu să plece, dar se opri. Pipăi plăselele jungherului și le aruncă o privire ucigașă celorlalți, inclusiv spălătoresei; toți trei erau cu ochii ațintiți asupra lor. Atunci se întoarse și o sărută pe gură pe Caridad.

– Ai înțeles, negreso? Poate că o să lipsesc mai mult, dar o să mă întorc, nu te îndoii de asta. Așteaptă-mă și păzește bine patul, nu cumva tovarășa lui Pelayo să-l dea „pe jumătate, cu unul curat.”

„Pe jumătate, cu unul curat.” Caridad nu știa ce însemna, iar Melchor nu-i explică înainte s-o pornească pe scări în jos. Era o expresie apărută în acel Madrid în care forfoteau pomanagii, cerșetori și trântori, răufăcători de tot felul și alte soiuri de oameni care, neavând câștiguri, vagabondau prin marele oraș. Unii trăgeau nădejde la vreun favor regal, la o rentă, la o slujbă în administrație sau la dezlegarea vreunei pricini, alții stăteau cu gândul la afacerea riscantă care avea, fără doar și poate, să-i îmbogățească la curtea aceea măreață, iar cei mai mulți trăiau din găinării sau din negoțul ambulant, dacă nu chiar din furturi. Mulți dintre ei, la căderea nopții, căutau astfel de case în care, pentru doi *cuartos*, li se închiria un pat pe care trebuia să-l împartă cu un tovarăș, cu condiția ca acesta să fie curat, altfel spus, să nu aibă păduchi, râie sau favus.

Madridul nu avea puterea să absoarbă numărul mare de imigranți care soseau neconținut. Era închis înăuntrul zidului care îl împrejmuia, dincolo de care era interzis să se construiască, iar două treimi din teritoriul său erau împărțite între Coroană și Biserică; treimea rămasă, pe lângă ce mai binevoiau cele două

instituții să dea în arendă, și-o disputau cei aproape o sută cincizeci de mii de locuitori care înșesau orașul și Curtea la jumătatea secolului. Pe deasupra, erau siliți să se înghesuie în niște case prost clădite, cu încăperi minuscule, întunecate și lipsite de orice confort, aceasta fiind urmarea construirii de „case înșelătoare”, tertip de care se slujiseră madrilenii în secolele trecute, ca să înșele obligația de găzduire, prin care erau siliți să cedeze gratuit regelui o parte din locuințele lor, în folosul membrilor curții. Astfel, în ciuda decretelor regale privind calitatea construcțiilor ce trebuia să înfrumusețeze capitala regatului, peste jumătate din cele zece mii de case ridicate în Madrid cu un secol în urmă aveau un singur cat, fiind nepotrivite să-i găzduiască pe miniștrii și pe slujitorii Coroanei. În secolul al XVIII-lea, după trecerea totală de la obligația de găzduire la contribuții materiale, casele din Madrid au fost treptat reamenajate, iar construcțiile cu un singur cat au fost refăcute sau, pur și simplu, înălțate, ca să poată primi imigranții care soseau întruna în capitală.

Din pricina acestei nevoi, au apărut casele de oaspeți secrete, precum cea care îi găzduia pe Melchor și pe Caridad. Cu toate că orașul număra destule birturi și cârciumi, nu erau des întâlnite casele de oaspeți publice. Nu numai că erau scumpe, ci, pe deasupra, erau tot timpul păzite și controlate de către alcalzi de curte și de către alguazili, în timpul rondurilor. De aceea apăruseră casele de oaspeți secrete. Chiar dacă nimeni nu știa precis câte sunt, se știa că toate arătau ca odaia murdară și dezordonată din podul în care aștepta Caridad să treacă orele. Nu avea nici măcar un trabuc ca să-l ducă la gură și să-și amăgească foamea pe care n-o putea astâmpăra fiertura lungă și rea la gust cu care Alfonsa susținea că își hrănește oaspeții. Năutul, napii, ceapa și căpățânile de usturoi păreau să nu fi lăsat loc în oală pentru porc, berbec, vită sau găină.

Trecuseră cinci zile de când Melchor părăsise casa de oaspeți, iar Caridad era mereu frământată de neliniști. Să fi pățit ceva? Milagros și mama ei pieriseră puțin câte puțin din gândurile ei pe măsură ce treceau zilele. Melchor, Melchor și iar Melchor... Țiganul era singura ei grijă! Îi spusese să nu iasă din casa de oaspeți, își amintea asta neîncetat, în vreme ce se plimba prin cămăruță încolo și înapoi, sufocată între acei pereți și scârbită de aerul puturos care urca din stradă. Nu avea alt contact cu lumea de afară decât târaboii și forfota care pătrundeau printr-o fereastră

din înaltul podului, aflată cu mult deasupra capului ei. Boscorodi fereastră fără niciun rost. Se așeză pe pat. Îi ceruse să-l păzească... Zâmbi cu tristețe. „Unde ai plecat, țigan afurisit?” Ar fi putut să iasă, dar nu știa nici unde să meargă, nici ce să facă. Nu se putea duce la zbiri ca să denunțe dispariția unui țigan contrabandist. Și apoi, Melchor îi pusese în vedere să nu vorbească cu nimeni despre el. Până și scânteierea safirului fals pe care i-l dăduse și pe care îl ținea strâns în pumn părea să se fi pălit.

În acele zile, zidarul și cea care se dădea drept sora lui renunțaseră la încercările de a scoate de la ea mai mult de o silabă, dar Juan, tăietorul, insista s-o tragă de limbă și o tot asalta cu întrebări, stăruiitor, în ciuda tăcerii și a privirii plecate în pământ cu care îi răspundea Caridad la toate întrebările.

– Unde e stăpânul tău? Ce treburi l-au adus la Madrid?

Tăietorul o surprinse pe Caridad când, în dimineața celei de-a cincea zile, se întoarse acasă după ce deja ceilalți doi plecaseră. Juan era un bărbat de vârstă mijlocie, înalt, chel, cu fața ciupită de vărsat, iar dinții îi erau la fel de negri ca unghiile lungi, care ajungeau dincolo de vârfurile degetelor și care, în momentul acela, alcătuiau un contrast izbitor cu pâinea rotundă și albă pe care o ținea în mână. Caridad nu putu să se abțină și, pentru o clipă, îi fugiră ochii la pâine. Îi era foame. Celălalt își dădu seama.

– Vrei o bucată?

Caridad șovăi. Ce căuta tăietorul acolo?

– Am cumpărat-o din Red de San Luis, rosti bărbatul în timp ce o rupea în două și îi întindea o jumătate. Noi doi am putea să facem rost de mai multe ca asta. Ia-o, insistă, n-o să-ți fac nimic.

Caridad n-o luă. Tăietorul se apropie de ea.

– Ești o femeie ispititoare. Au mai rămas puține negrese în Spania, toate s-au deschis la culoare.

Ea făcu mai mulți pași înapoi, până când se lovi cu spatele de perete. Văzu cum ochii înfierbântați ai tăietorului, care o sfredeleau, i-o luară înainte.

– Poftim, ia pâinea.

– N-o vreau.

– Ia-o!

Caridad se supuse și apucă bucata de pâine cu mâna liberă, cea în care nu ținea safirul fals.

– Așa îmi place. De ce s-o fi refuzat? M-a costat câteva parale bune. Mănâncă!

Ea mușcă din jumătatea de pâine. Tăietorul o privi cum mânca din pâine înainte să întindă mâna către unul din sânii ei. Nu apucă să-l atingă. Caridad ghicise gestul și îl lovi peste mână, îndepărtând-o de ea. Tăietorul insistă, dar ea îl respinse din nou.

– Vrei să-mi pui piedici? mormăi bărbatul, în timp ce, vizibil excitat, arunca pâinea pe unul dintre paturi și își freca mâinile. Dinții negri se zăreau în spatele zâmbetului nerușinat.

Pâinea și safirul căzură pe podea în clipa în care Caridad întinse brațele ca să respingă asaltul tăietorului. După ce se zbătură un timp, reuși să-l oprească apucându-l de încheieturi. Propria reacție o uimi și o făcu să ezite. Era prima oară când înfrunta un alb! Bărbatul profită de nehotărârea ei: se eliberă din prinsoare, strigă ceva de neînțeles și o plesni peste față. N-o duru. Îl privi în ochi. O lovi din nou, iar ea îl privi în continuare. Pasivitatea femeii în fața violenței lui îl ațâță și mai tare pe tăietor. Caridad crezu că avea s-o lovească din nou, dar în loc să facă asta, o îmbrățișă și începu s-o muște de gât și de urechi. Încercă să scape de el, dar nu izbuti. Bărbatul, pătimaș, o apucase de părul ei creț și îi căuta gura, buzele...

Pe neașteptate, îi dădu drumul și se încovoie. Ea înclină capul într-o parte, de parcă ar fi vrut să audă mai bine geamătul lung și înfundat care ieșea din gâtul tăietorului. Văzuse asta la prietena ei Maria, mulatra cu care cânta în cor, într-o duminică de sărbătoare pe plantația de trestie-de-zahăr. Maria îl lăsase pe negrul care o hărțuia să se apropie de ea, s-o strângă în brațe, să se înfierbânte și atunci îl lovise cu genunchiul în testicule. Negrul acela se încovoiasse și uriașe la fel ca tăietorul, ducându-și ambele mâini între picioare. Caridad râsufla agitată în timp ce căuta safirul din priviri. Se aplecă și întinse mâna ca să-l apuce. Îi tremurau mâinile și nu le putea stăpâni. Părea că tumultul din ea dădea să răbufnească. Luă piatră și pâinea de lângă ea, și se ridică copleșită de mulțimea de trăiri noi pentru ea.

– O să te omor!

Își îndreptă atenția către tăietor. Acesta începea să-și revină și aproape că putea să se țină pe picioare. Ar fi făcut-o, ar fi omorât-o. Trăsăturile lui împietrite adevereau asta. Jungherul care scânteie într-una din mâinile lui o grăbi, de parcă ar fi fost deja gata să i-l împlânte. Proprietara casei era singura ei salvare! Caridad alergă pe scări în jos. Ușa locuinței era închisă. Bătu în ea cu putere, dar loviturile ei fură acoperite de răcnetele tăietorului

care cobora după ea.

– Târfa! O să-ți iau gâtul!

Caridad se năpusti pe ultimele trepte. Se izbi de două femei când intră valvârtej pe ulița Primejdiilor, un drum strâmt ce nu măsura mai mult de cinci pași. Văicărelile femeilor se amestecară cu zarva aceea pe care o auzise în ultimele cinci zile și care acum se dezlănțuia cu toată violența sa. Privi de mai multe ori când la un capăt al străzii, când la celălalt, neștiind ce să facă. Una din femei încerca să culeagă boabele de năut care se împrăștiaseră pe jos când se izbiseră. Cealaltă o insulta. Oamenii se uitau la ele. Mulți trecători rămăseseră în loc și urmăreau scena, la fel ca tăietorul, oprit în fața intrării în casă. Nici trei pași nu-i despărțeau. Își încrucișară privirile. Cum se afla în public, Caridad încercă să se liniștească. Nu avea să îndrăznească s-o omoare. Pe chipul resemnat al bărbatului citi că și el ajunsese la aceeași concluzie, în timp ce punea briceagul la loc și își ducea o mână la bărbie. Caridad dădu aerul afară cu un pufăit, de parcă l-ar fi ținut în ea încă de când începuse să coboare scările.

– Hoța! răsună atunci printre case strigătul. Pâinea! Mi-a furat pâinea!

Caridad își mută privirea de la jumătatea de pâine, care încă se afla în mâna ei, la tăietor, care zâmbea.

– Prindeți hoța!

Strigătul pe care îl auzi în urma ei îi curmă încercarea de a tăgădui acuzația. Cineva încercă s-o apuce de braț. Se smulse. Femeia care aduna năutul se uita la ea, cea care o suduia se năpustise asupra ei, la fel și tăietorul. Caridad se feri de femeie și o împinse în bărbat, profitând de prilej ca să scape și să fugă grăbită în josul străzii.

Ceilalți porniră în urmărirea ei. Ea fugi orbită. Se lovi de bărbați și femei, îi ocoli pe unii și dădu din mâini ca să scape de alții care voiau s-o oprească. Zgomotul și țipetele celor care încercau s-o ajungă din urmă o mânau într-o cursă smintită. Trecu de capătul uliței Primejdiilor și se trezi într-o stradă principală lată. Acolo fu cât pe ce s-o calce o trăsură luxoasă trasă de doi catări împodobiți. Cocoțat pe capră, vizitiul o ocări în timp ce plesni din bici în direcția ei. Caridad se împiedică. Circulau mai multe vehicule: trăsuri, călești și curioase lectici, cu un catâr în față și unul în spate. Caridad se strecură printre ele până când găsi intrarea pe altă stradă și o străbătu în fugă. Parcă îi rămăsese în urechi

hărmălaia, nu-și dădea seama că o lăsase de mult în urmă.

Urmărirea încetase. Nu merita să se ostenească pentru o negresă ordinară care furase o bucată de pâine. Tăietorul se trezi în mijlocul străzii Alcalá, înconjurat de tot felul de trăsuri, birjari și lachei, dintre care cei ai nobililor erau gătiți cu livrea. Ceilalți, cei ce slujeau persoane care, deși nu erau din rândurile nobilimii, se bucurau de încuviințarea regală de a umbla cu trăsura, aceia nu purtau livrea. Strigătele cu care îi îndemnase pe cei care, credea el, îl însoțeau i se împotmoliră în gât în fața privirilor disprețuitoare ale celor mai mulți birjari și lachei care mergeau pe jos pe lângă trásurile stăpânilor lor. El, un netrebnic mizerabil și ordinar, avea mai multe de pierdut dacă se înfățișa tocmai acolo, printre cei mari.

– La o parte! îl goni zbierând un birjar.

Unul dintre lachei își arată intenția de a se repezi la el. Tăietorul bătu în retragere și se întoarse pe unde venise.

Doar sufocarea și apăsarea pe care o simțea în piept opriră goană nebună a lui Caridad. Se opri, își puse mâinile pe genunchi și începu să tușească. Așteptă să-i treacă senzația de icnet, îi venea să verse de la atâta tuse. Întoarse capul și văzu doar câteva persoane care îi aruncau priviri curioase înainte să-și urmeze drumul, nepăsătoare. Se îndreptă și căută să tragă în piept aerul care nu-i era de ajuns. În fața ei, la capătul străduței înguste, se înălțau, câte una pe fiecare parte, două turlle care aveau în vârf fleșe cu cruci. În cea din stânga se vedea și o clopotniță. Era o biserică. Înainte să privească încă o dată în urmă, se gândi că ar fi putut să se adăpostească în ea. N-o mai urmărea nimeni, dar nu știa unde se află. Strânse ochii cu putere și simți în tâmple bătăile accelerate ale inimii. I se părea că străbătuse tot Madridul. Se îndepărtase de casa de oaspeți și nu știa cum să se întoarcă. Nu știa unde se află casa de oaspeți. Nu știa unde se află ea. Nu știa unde se află Melchor. Nu știa...

Chiar în fața ei, la câțiva pași, văzu o poartă de fier prin care se intra într-o curte mare din spatele bisericii. Era deschisă. Se îndreptă către ea întrebându-se dacă avea să fie primită în lăcașul sfânt. Era doar o negresă desculță, learcă de sudoare, în haine zdrențuite de sclavă. Ce avea să-i răspundă preotului dacă avea să-i ceară socoteală? Că fugea pentru că era acuzată că furase pâine? O bucată de pâine pe care încă o ținea în mâini.

Un miros de putreziciune, mai puternic chiar decât cel de pe

străzile Madridului, pline de murdăriile pe care localnicii le aruncau de la ferestre, îi izbi simțurile când trecu de poarta de fier și pătrunse în cimitirul bisericii. Nimeni nu păzea în acel moment mormintele. „Poate că aici o să fiu mai apărută decât în biserică”, își spuse, ascunzându-se între un mic monument funerar și un perete cu firide. Cunoștea sursa acelei duhori: era cea pe care o răspândeau cadavrele în descompunere, precum cele ale sclavilor fugiți, ale evadaților, pe care îi găseau uneori pe plantațiile de trestie-de-zahăr.

Mușcă din pâine și simți mirosul de mort amestecându-se cu saliva ei, de parcă ar fi putut să-l mestece de dens ce era. Se pregăti să-și rânduiască în minte ultimele întâmplări, ca să cugete la ce putea face pe mai departe. Avea timp până la lăsarea nopții, când ieșeau nălucile... Iar în locul acela probabil că erau cu sutele.

Nu foarte departe de cimitirul bisericii San Sebastián, unde cinci zile mai târziu avea să caute adăpost Caridad, se afla biserica Santa Cruz, a cărei turlă, înaltă de o sută patruzeci și patru de picioare, domina piațeta cu același nume. Acesta era locul în care, în sâmbăta Floriilor, înainte de a săvârși înhumarea în cimitirul bisericii, confreria de la Caridad expunea craniile celor care fuseseră osândiți la moarte prin tăierea capului, după ce le culegeau de la marginea drumurilor unde erau expuse ca să bage frica în supuși. Parohia San Ginés se îngrijea de cei spânzurați, iar parohia San Miguel, de cei executați prin *garrote*, cercul pentru ruperea gâtului.

În aceeași piațetă Santa Cruz, pe sub porticuri, se afla cea mai mare piață de mână de lucru casnic. Acolo se duceau servitorii fără slujbă și, mai ales, doicile, așteptând să intre la stăpân. În Madrid era nevoie de multe doici pentru creșterea copiilor părăsiți, în număr tot mai mare, dar mai cu seamă erau angajate de către femeile care nu voiau să-și alăpteze copii ca să nu-și strice sânii. „Fala țatei”, o numeau cei care apărau alăptatul.

Dar tot în acea piațetă se afla și o dugheană unde se vindea tutun cu amănuntul, unul dintre cele care aduceau cele mai mari câștiguri la vistieria regală, alături de cele din Anton Martín, Rastro și Puerta del Sol, din totalul de douăzeci și două, câte se puteau număra în Madrid. Rețeaua de comercializare a tutunului era completată de două tutungerii cu ridicata, depozite ale regatului care vindeau cantități mari, niciodată mai puțin de un

sfert de livră de praf de tutun sau de foi, drept urmare doar consumatorii în stare să cumpere asemenea cantități, dată fiind cheltuiala mare pe care o presupunea această achiziție, le treceau pragul.

În dimineața în care o lăsă pe Caridad în casa de oaspeți, Melchor constată că dugheana de tutun din Santa Cruz, a cărei unică activitate era vânzarea prafului de tutun, semăna mai degrabă cu o spișerie menită să asigure medicamente și leacuri decât cu tutungeriile care comercializau nou apărutul, dar deja căutatul tutun de fumat, pe care îl consumau clasele de jos. Pe mijlocul tejghelei, la vedere, cum era prevăzut, se zărea o balanță de mare precizie pentru cântărirea prafului de tutun. Pe polițele de pe pereți erau aliniată recipientele de ceramică vitrată sau de tablă în care era ținut și care nu-l lăsau să-și piardă parfumul, cum se întâmpla dacă era ținut în punguțe de hârtie, lucru cu desăvârșire interzis.

Ramón Álvarez, tutungiu, se strâmbă văzându-l pe țigan, cu tunica lui galbenă decolorată, cu cerceii din urechi și nenumăratele riduri care îi brăzdau chipul tuciuriu, cu ochii aceia care păreau că scormonesc în sufletul omului. Fără nicio tragere de inimă, primi să stea de vorbă cu el la insistențele lui Carlos Pueyo, bătrânul notar care îl însoțea. Cu acesta făcuse câteva afaceri, pe cât de tulburi, pe atât de profitabile. Soția lui Álvarez rămase să se ocupe de mușterii, în vreme ce Carlos și Melchor îl urmară pe tutungiu, care urca nepăsător la nivelul de sus al clădirii, unde își avea domiciliul.

Una peste alta, orice urmă de neîncredere a lui Ramón Álvarez pieri de îndată ce trase pe nas o mostră din tabacul pe care i-l oferă Melchor. Se lumină la față numai când auzi câte livre avea țiganul în puterea sa.

– N-ai să regreți niciodată că faci afaceri cu mine, îl mustră notarul pe tutungiu pentru neîncrederea lui de la început.

Melchor îl țintui cu privirea pe bătrânul notar. Cu aceleași cuvinte încheiase și întâlnirea lor, când, după ce se înfățișase în cabinetul lui, discutaseră, la recomandarea lui Eulogio, situația fiicei sale Ana, aflată în temnița de țigani din Malaga. Îi vorbise despre vasul plin cu *rapé* atunci când negociase costul și plata onorariilor sale și cele ale mijlocitorului de care avea să fie nevoie ca să tragă sforile pentru eliberarea țigăncii. „Sunt scumpi mijlocitorii, dar se mișcă în largul lor la curte și știu pe cine

trebuie să cumpere”, spuse hotărât Carlos Pueyo.

Atunci, în acea locuință în care putoarea de pe străzile Madridului era acoperită de aromele tutunului care de-a lungul anilor se impregnaseră la parter, Melchor recunoscă pe chipul tutungiuului aceeași lăcomie de care dăduse dovadă notarul.

– Unde ții praful de tutun?

Aceași întrebare i-o pusese și celălalt. Țiganul, la fel de serios, dădu același răspuns.

– Nu te privește. E într-un loc la fel de sigur cum ar putea fi cel în care îți ții tu banii cu care ai să-l cumperi.

Ramón Álvarez se mișcă repede: cunoștea piața, îi cunoștea pe cei pe care i-ar fi putut interesa acea marfă interzisă și, mai ales, îi cunoștea pe cei care ar fi putut să plătească prețul său ridicat. El nu era decât un tutungiu în slujba Coroanei, plătit cu câțiva reali pe zi, la fel ca toți cei care se aflau în fruntea unor stabilimente cu vânzări mari. Mai erau și alții, cei care vindeau cantități mici sau cei care, trăind pe la sate, unde afacerea nu aducea câștig destul de mare încât să acopere o leafă și toate cheltuielile unei maghernițe de tutun, erau obligați de către Coroană să vândă tutun în prăvălii cu felurite mărfuri, și câștigau la zecime: primeau a zecea parte din totalul vândut.

Oricât s-ar fi bucurat tutungiuului de o poziție privilegiată, căci erau feriți de dări și obligații, de împărțeli, de poveri și de mersul la oaste, erau scutiți de taxe de drum, de pod și de traversare cu barca și nu puteau fi grevați sau ofensați, acei câțiva reali se dovedeau neîndestulători ca să-și ducă zilele în fastul și luxul celor care se bucurau de privilegii asemănătoare. Madrid era un oraș scump, iar un transport de *rapé* de calitate pe care o promitea marfa lui Melchor era una dintre cele mai bune afaceri pe care le putea face, mai cu seamă că nu intervenea în vânzarea de tabac spaniol.

Tutungiuul se zbătea să facă rost de bani. „O să-i am chiar astă-seară și o să batem palma”, își dăduse cuvântul când înțelesese că ar fi putut să piardă afacerea. Între timp, Melchor porni în căutarea rudelor lui.

Strada Cumetrei din Granada. Avea să țină minte mereu numele acela. Era uimitor. De ce avea o stradă din capitală un nume atât de straniu? Acolo locuia Cascabelero cu familia lui, ca mulți alți țigani. Dar chiar dacă, între timp, nu mai locuiau acolo, tot ar fi putut să afle ceva despre soarta lor. Întrebă cum să

ajungă. „În josul uliței. Destul de aproape”, fu îndrumat. Ulița Cumetrei făcea parte din Madridul sărman al celor tocmiți cu ziua. De-o parte și de alta a uliței, un drum de pământ obișnuit care se oprea în râpa Embajadores, se înșirau monoton zeci de case scunde și sărăcicioase, cu fațade înguste și grădini micuțe în partea din spate, asta în cazul în care nu fuseseră lipite alte construcții la cele din față, cu care împărțeau unele încăperi și ieșirea. Melchor își dădea seama că o să-și trădeze prezența în Madrid, dar nu putea să înfrunte treaba aceea de unul singur. Alții ar fi putut să-l jefuiască, pur și simplu, să-i ia chiupul și să-l omoare.

– Mergi tot înainte, îl îndrumă o femeie, după ce bătuse strada de vreo două ori, fără a găsi locuința, și după ce treci de ulița Esperancilla, e a doua sau a treia casă...

Și chiar dacă n-ar fi fost jefuit, cum să ducă chiupul până în Madrid și să umble cu el prin oraș? Se putea bizui pe ajutorul lui Caridad, dar nu voia s-o amestece. Alese să-și asume riscul de a fi trădat. Trebuia să-l ajute altcineva și nu există nimeni mai potrivit decât unul înrudit cu el, oricât de puțin sânge Vega i-ar fi curs prin vine.

Orice urmă de îndoială se destrăma când privirea lui Melchor o întâlnește pe cea a lui Cascabelero. Cei doi se apucară strâns de braț, transmițându-și afecțiune, făgăduindu-și loialitate. De îndată ce se apropie de ruda lui, devenit între timp patriarh al familiei, așa cum o dovedea tăcerea respectuoasă a tuturor celor care îi înconjurau pe cei doi, Melchor știe că aflase de osândirea lui la moarte.

– Dar mătușa Rosa? se interesă Melchor după ce își spuseră totul din priviri.

– A răposat, răspunse Cascabelero.

– Era o țigancă cumsecade.

– Da, era.

Melchor îi salută pe rând pe membrii numeroasei familii a lui Cascabelero. Sora lui, văduvă. Zoilo, fiul cel mare, picador, așa cum i-l prezentă cu mândrie tatăl lui, înainte să i-i arate pe nora și pe nepoții lui. Alte două fiice cu bărbații lor, una din ele cu un copil mic în brațe și alte odrasle ascunse pe după picioarele ei, iar al patrulea, Martin, un băiat care îi răspunse la salut cu o atitudine plină de admirație.

– Dumneata ești Galerianul?

– În ultima vreme am vorbit destul de mult despre tine, îi

mărturisi Cascabelero, în timp ce Melchor confirma presupunerea băiatului și îl bătea ușor pe obraz.

Vreo douăzeci de persoane se înghesuiau în căsuța aceea de pe ulița Cumetrei.

În vreme ce femeile pregăteau mâncarea, Melchor, patriarhul și ceilalți bărbați se așezară în micuța grădină din spate, sub o streășină, unii pe niște scaune hârbuite, alții pe niște lăzi.

– Ce vârstă ai? îl întrebă Melchor pe Martin. Băiatul se ivise de după perdeaua care, slujind drept ușă, făcea trecerea în grădină.

– O să împlinesc cincisprezece ani.

Melchor așteptă consimțământul lui Cascabelero.

– Ești țigan în toată puterea cuvântului, îi spuse văzând că tatăl lui încuviințează. Vino cu noi.

În aceeași după-amiază, la notariat, Carlos Pueyo îi confirmă că tutungiul avea bani să cumpere tabacul *rapé*.

– Ar fi fost în stare să-și vândă soția și fata ca să-i aibă chiar în seara asta, zise notarul, văzând cu câtă mirare primise țiganul vestea. Pe nevastă ar fi luat o nimica toată, oricum, glumi. Fata însă are farmecele ei.

Se înțeleseseră să facă negoțul după unsprezece noaptea, oră până la care trebuia să țină deschisă dugheana de tutun.

– Unde? întrebă Melchor.

– La tutungerie, fără doar și poate. Trebuie să verifice calitatea, să cântărească tabacul... Ai ceva împotrivă? adăugă notarul văzându-l gânditor pe țigan.

Mai rămăseseră șapte ceasuri.

– Nu, nimic.

Împreună cu Cascabelero și cu toți bărbații din familia lui, printre care și tânărul Martín, Melchor ieși din Madrid prin Puerta de Toledo. Zâmbi cu gândul la Caridad când ajunse la desişul în care era ascuns chiupul. „Vezi că e aici negreso?” își spuse în timp ce Zoilo și cumnații lui îl dezgropau. Ce aveau să facă după încheierea afacerii? Zoilo și tatăl lui grăiseră răspicat:

– De când ai pus piciorul în ulița Cumetrei, fii sigur că neamul García a aflat că ești în Madrid.

– Sunt pe aici țigani din neamul García?

– Da, o parte a lor, nepoți ai Contelui. Au venit de la Triana.

– Probabil când...

– Cam pe când erai la galere. Mătușa ta Rosa îi ura. Noi am

început să-i urâm pe ei și ei ne urâsc pe noi.

– N-aș vrea să vă pricinuiesc neazuri, spuse Melchor.

– Melchor, i se adresă cu gravitate patriarhul, noi, familia Costes, și toți care sunt cu noi o să te apărăm. Sau vrei ca stafia mătușii tale să vină să mă ciomăgească noaptea? Membrii familiei García o să se gândească de două ori înainte să se bage în buclucul ăsta.

Aveau s-o apere și pe Caridad? Când aduseseră vorba de sentință, o pomeniseră și pe femeie. Dar nimeni nu-l întrebaseră de ea. Nu era țigancă. Cât avea să stea în Madrid, trebuia să meargă peste tot păzit de oamenii lui Cascabelero, să trăiască printre ei, dar se îndoia că aceștia ar fi fost dispuși să dea de bucluc pentru o negresă.

Pierdură vremea până la lăsarea întunericului, ca să se poată întoarce în oraș cu chiupul. O să părăsească Madridul, hotărî Melchor în timp ce aștepta. O să rezolve situația Anei, apoi ei doi o să plece să facă contrabandă cu tutun, mână în mână, fără să se alăture vreunei bande. Niciodată nu se simțise atât de bine vânzând tutun ca atunci când făcuse asta în tovărășia negresei, în Barrancos! Riscul... Primejdia căpăta alte dimensiuni numai când se gândea că ar fi fost posibil să fie arestată ea. Asta îi insufla viață. Da, așa o să facă. Din când în când, el o să se întoarcă la Madrid singur, ca să afle cum mai merg demersurile pentru eliberarea fiicei lui.

Pătrunseră în capitală prin golul unei case care era cuprinsă în împrejmuirea orașului. Nici măcar nu plătiră.

– Alt picador, îl lămurii Cascabelero.

Se îndreptară către piațeta Santa Cruz, cu chiupul în spinare. Dacă în întunericul în care erau cufundate străzile Madridului fusese careva ispitit să-și însușească acea comoară, negreșit se lăsase păgubaș văzând alaiul care îl însoțea.

Erau ceasurile unsprezece trecute, iar Melchor și țiganii lui se aflau la catul de deasupra dughenei de tutun, gravi și tăcuți, amenințători, la fel ca cei doi însoțitori pe care și-i adusesese tutungiul. El și soția lui controlară calitatea și cântăriră mulțumiți livrele de tutun. Ramón Álvarez confirmă dând din cap și, tăcut, îi înmână lui Melchor punga cu bani. Țiganul vărsă monedele pe o masă și le numără. Apoi luă câteva de aur și i le întinse notarului.

– O vreau liberă pe fata mea Ana într-o lună, pretinse.

Carlos Pueyo nici nu se lăsa intimidat, nici nu luă banii.

– Melchor, pentru minuni, mergi dincolo, pe partea cealaltă a piațetei, la biserica Santa Cruz. Amândoi se măsurară din priviri pentru o clipă. Voi face tot ce ține de mine, adăugă notarul, e tot ce pot să-ți promit. Ți-am spus asta de mai multe ori.

Țiganul ezită. Se răsuci către Zoilo și Cascabelero, care ridicară din umeri. Îi fusese recomandat de către Eulogio și îi păruse un om descurcăreț, dovadă era vânzarea ușoară a tutunului de prizat. Chiar și așa, când sosi momentul să-i înmâneze banii, încrederea lui începu să se clatine. Se gândi la Ana, întemnițată la Malaga, și la renegarea iubitei lui nepoate și își zise că monedele acelea valorau prea puțin. Putea să strângă mii de monede dacă ai lui aveau nevoie de ele!

– Mă învoiesc, se dădu bătut.

Încordarea se risipi de îndată ce notarul întinse mâna, iar Melchor lăsă să-i cadă în palmă gologanii. Tot acolo, pe loc, le dădu câteva și membrilor familiei Costes, fără să-l uite pe tânărul Martin care îndrăzni să le primească numai după ce tatăl lui îi făcu semn.

– Se cuvine să sărbătorim! spuse răspicat Zoilo.

– Vin și petrecere, adăugă unul dintre cumnații lui.

Tutungiu se luă cu mâinile de cap, iar soția lui se albi la față.

– Potera... Alcalzii... le atrase atenția primul. Dacă ne prind cu *rapé*... Liniște, vă rog.

Dar țiganii nu tăcură.

– Melchor, acolo în față, izbucni notarul, arătând într-o parte, se află închisoarea curții și tribunalul alcalzilor. Acolo sunt alguazili și acolo se adună patrulele. Lăsând la o parte Palacio del Buen Retiro, unde se află regele cu gărzile sale, v-ați găsit cel mai nepotrivit loc din oraș ca să faceți tărăboi.

Melchor și Cascabelero înțeleseseră și, dând din mâni, îi convinseră pe țigani să tacă. Apoi, îmbrânciți de tutungiu și nevasta lui, ieșiră din clădire neputând să se abțină de la câteva comentarii și șușoteli.

– Peste vreo câteva zile am să trec pe la notariatul tău ca să aflu cum merg demersurile în cazul fetei mele, îi mai zise Melchor notarului, care stătea ascuns, lângă tutungiu, în spatele ușii chioșcului.

– Nu te grăbi așa de tare, răspunse.

Melchor se pregătea să-i dea răspuns când ușa se trânti, iar ei rămaseră în fața maiestuoasei clădiri cu două caturi, mansardă și

trei turnuri terminate cu fleșe, sediu al închisorii curții și tribunalului alcalzilor, acolo unde se împărțea dreptatea. O evitaseră, o ocoliseră când veniseră cărând chiupul, dar acum băgară de seamă că notarul avea dreptate. Pe lângă ea mișunau alguazilii care veneau și plecau, cu bastoane groase în mână și îmbrăcați în uniforme cu guler, cum se purtau pe alte vremuri, care ținea țepăn gâtul prins în fâșii de carton învelit în țesături, și care le fuseseră interzise oamenilor de rând de către rege.

– Să mergem cu tinerii și să petrecem! îi propuse Cascabelero lui Melchor.

Galerianul șovăi. Caridad îl aștepta, de bună seamă.

– Ai ceva mai bun de făcut? stăruie celălalt.

– Să mergem, cedă Melchor, nefiind în stare să-i spună că-l aștepta o negresă, oricât de frumoasă ar fi fost ea. La urma urmei, în ziua următoare aveau să plece din Madrid.

Se așezară lângă unul dintre zidurile bisericii Santa Cruz, acolo unde, deasupra nivelului străzii Atocha, se înălța atriumul care dădea în porticul principal al lăcașului. Sub el dormeau câțiva nevoiași care, pesemne, nu prezentau niciun interes pentru alguazili. La un semn al lui Zoilo, se furișară pe lângă atrium și o porniră în josul străzii Atocha. Știa că îi paște o primejdie: pe străzile Madridului, după miezul nopții, pe care clopotele îl bătuseră de ceva vreme, orice cetățean găsit înarmat, cum era cazul lor, iară un felinar care să-i lumineze pașii, trebuia să fie arestat. În ciuda acestui fapt, după ce lăsară în urmă atriumul mănăstirii Trinitarios Calzados și se îndepărtară de închisoare și de numeroșii săi funcționari, începură să pălăvrăgească cu obraznicie, încredințați că nicio gardă nu s-ar fi încumetat să se măsoare cu șase țigani. Râseră în hohote în timp ce traversară piața Anton Martín, unde deseori se posta unul dintre alcalzii de cvartal, și merseră mai departe lipsiți de griji pe strada Atocha, neluând în seamă femeile și bărbații beți, împiedicându-se de cerșetorii trântiți pe jos. Ajunseră chiar să-i sfideze pe cei pe care îi vedeau ascunși în mantiile lor lungi, cu fețele acoperite, sub pălăriile lor cu boruri late, care așteptau să se apropie vreun nesăbuit pe care să-l jefuiască.

Odată ajunși la capătul străzii, trecură prin dreptul spitalului general și se adânciră în islazul Atocha. În locul acela, zidul ce înconjura Madridul nu se termina odată cu ultimele clădiri din oraș, ci se deschidea pe după grădini și livezi de măslini, ajungând

să ocolească locul regal de la Buen Retiro, cu multele sale clădiri și grădini. Nu trecu mult până când se auziră muzică și zarvă: locuitorii din Lavapiés și Rastro se adunau pe câmp ca să bea, să danseze și să petreacă.

Aveau bani. Grija pentru Caridad dispăru din mintea lui Melchor pe măsură ce se lăsă prins de petrecere, cu vin, tărie sau chiar ciocolată, adusă de la Caracas, cum auzi că cerea Cascabelero, cea mai bună, cu zahăr, scortîșoară și câteva picături de esență de portocală. Se înfruptară din dulciurile pe care le vesteau vânzătorii ambulanți: gogoși ineluș, „toante” sau „istețe”, după cum erau sau nu îndulcite cu o glazură făcută din zahăr, albuș de ou și zeamă de lămâie; pateuri cu cremă și delicioasele gofre pe care le strigau vânzătorii. Văzând că pungile lor nu se goleau oricâte monede ar fi ieșit din ele, li se alăturară alți țigani și câteva femei, cu care bărbații nu merseră mai departe de flirt, căci patriarhul se îngrijea mereu de onoarea fiicelor lui.

– Du-te tu, îl însuflețiră ceilalți pe tânărul Martin, ai bani și ești flăcău. Desfată-te cu albele astea.

Dar țiganul se scuză și rămase lângă Melchor, galerianul care supraviețuise torturii și care făcea contrabandă cu tutun, în stare să-și omoare ginerele pentru onoarea neamului Vega. Martin îl ascultă cu luare-aminte, râzând la glumele lui și simțindu-se mândru când i se adresa. În noaptea aceea, Melchor și Martin vorbiră despre neamul Vega, despre onoare, despre mândrie, despre libertate, despre țigănimie și despre cât s-ar fi bucurat țiganul din Triana dacă nepoata lui ar fi ales pe unul ca el în locul unui García. „Avea mințile tulburate, pesemne”, căuta Melchor să se lămurească. „Neîndoielnic”, încuviința băiatul. Ritmurile de fandango și de seguidilla îi însoțiră până în zori, printre oameni de tot soiul. Țiganii, în hainele lor pestrice, se amestecară printre femei și bărbați din mahala; ei, în haine scurte și veste roșii, cu brâu de mătase, pantaloni strâmți, ciorapi albi, pantofi cu cataramă mare, aproape de vârf, mantie cu franjuri și beretă, mereu înarmați cu un jungher zdravăn și cu un nelipsit trabuc între buze, iar femeile, purtând cămașă strânsă pe mijloc, jupă lungă de mătase și, pe deasupra, altă fustă neagră, cu multe volane, bonetă sau mantilă și pantofi de mătase.

Lui Melchor îi lipsi mai mult decât tovarășilor săi simțirea țigănească și farmecul vocilor aspre care țâșneau pe neașteptate, din cel mai nebănuit colț al țigăniei de lângă mănăstirea Cartuja.

Chiar și așa, bucuria și zarva îi răsunară în urechi după ce muzica încetase, iar lumina zilei îi găsi într-un luminiș în care mai trândăveau doar codașii.

– Vă e foame? întrebă atunci Zoilo.

Își potoliră foamea în cârciuma San Blas, chiar pe strada Atocha, printre căruțași, cărauși și curieri din Murcia și La Mancha. Astfel de oameni poposeau în locul acela. La fel ca la petrecerea din noaptea trecută, se făliră cu punga lor și își trecură vremea cu pâine în untură, felii mai întâi prăjite, înmuiate în apă, prăjite în untură și presărate cu zahăr și scorțișoară. Continuară apoi cu pui gătit în sos făcut chiar din ficăței zdrobiți bine, până când fu gata felul principal: o frumusețe de cap de miel crăpat în două, condimentat cu pătrunjel, usturoi pisat, sare, piper și felii de slană pe sub zgârciuri, legat apoi la loc, ca să fie pus în cuptor învelit în hârtie de împachetat. Înfulcară cu poftă creierii, limba, ochii și carnea de pe lângă ele, uneori fragedă, alteori gelatinoasă, și udară totul cu vin de Valdepeñas, tare și aspru, neîndoit, cum se cuvenea în localul acela plin de bărbați murdari și scandalagii care se uitau la ei pieziș și căroră li se citea invidia pe fețe și în purtări.

– Un rând pentru toți cei aflați aici! strigă Melchor sătul și cherchelit de la vin.

Înainte ca acei bărbații să apuce să-i mulțumească pentru generozitate, un strigăt tună în tot localul:

– Nu vrem vinul tău!

Melchor și Cascabelero, așezați cu spatele, văzură crisparea lui Zoilo și a celor doi cumnați ai lui. Aceștia stăteau cu fața către ușă. Martin, așezat lângă Melchor, fu singurul din grup care întoarse capul.

– Nu credeam că o să fie atât de iuți, îi mărturisii patriarhul lui Melchor.

Cei mai mulți mușterii, atrași de încăierarea care stătea să înceapă, se îngrămădiră în colțul opus celui în care se aflau țiganii, făcându-le loc noilor veniți. Puțini fură cei care părăsiră localul. Cascabelero și Melchor aveau privirile ațintite în fața lor.

– Cu cât mai repede, cu atât mai bine, spuse acesta în timp ce își înăbușea un oftat, regretând că nu plecase mai devreme. Dacă ar fi făcut asta, ar fi fost cu Caridad, în siguranță. Sau nu? Poate că totuși nu, cine știe? Pleoscăi. Zarurile sunt aruncate, șopti pentru sine.

– Ce spui?

– Că ne așteaptă, răspunse Galerianul, ridicându-se în picioare, cu mâna pe mânerul jungherului.

Cascabelero îl imită, ceilalți la fel. Cei din neamul García să fi fost vreo opt, poate mai mulți, nu se putea ști cu siguranță doar văzându-i înghesuiți în ușă.

– Proștilor! răbufni Melchor de cum dădu cu ochii de cel care părea șeful cetii. Vinul plătit de un Vega nu se varsă decât pentru a uda mormintele unor García. Acolo ar trebui să vă aflați cu toții.

– Manuel, se auzi din gura lui Cascabelero, după ce oamenii lui îl înconjuraseră, o să faci cea mai mare greșeală din viața ta.

– Legea țigănească, dădu acesta să se apere.

– Nu mai vorbi! îi tăie vorba Melchor. Vino la mine dacă ai curaj!

Unul dintre cei prezenți salută bravada.

Țăcănitul bricegelor care se deschideau în același timp răsună în birt. Tăișurile luciră în penumbră.

– De ce...? dădu să-l întrebe Cascabelero pe Melchor.

– Aici n-au destul loc, răspunse celălalt. O să avem șanse mai mult sau mai puțin egale. Afară ne-ar nimici.

Avea dreptate. În zadar cei din neamul García dădură la o parte din calea lor mese și scaune, grupul lor nu reuși să se impună în fața celor din neamul Vega. Șase la șase sau șapte, cel mult. „Restul o să vină mai târziu”, gândi Melchor, când dădu prima lovitură de jungher, care tăie cu o uimitoare ușurință brațul unui García ce se afla în fața lui. Ceilalți încă se provocau, fără să se arunce în luptă. Atunci înțelese încă un lucru și mai important: nu știau să se lupte. Acei țigani nu străbătuseră munți și câmpii. Trăiau în Madrid, confortabil, și nu se încăierau cu infractori sau contrabandiști care să se bată cu inversunare, fără să pună preț nici măcar pe propriile vieți. Mai lovi o dată cu jungherul, întinzând brațul, iar García pe care îl rănise se dădu înapoi, până când ajunse să-l împingă pe cel care se afla la spatele lui.

Cu toate acestea, Melchor simți chiar în clipa aceea o sudoare rece pe spate. Martin! Era tot lângă el, ca întotdeauna, și, pe când ceilalți nu se hotărau încă ce să facă, văzu cum tânărul se năpusti smintit, orbit, asupra unuia din neamul García. Jungherul... Nu-l stăpânea! Auzi urletul îngrozit care țâșni din gura lui Cascabelero atunci când lovitura adversarului îl rănii la încheietură pe fiul lui cel mic și îl dezarmă.

- Nu mișcați! strigă Melchor chiar în clipa în care acel García se pregătea să ducă tăișul la gâtul băiatului.

Jungherul se opri. Lui Melchor i se păru că întreaga lume se oprise în loc. Lăsă să-i cadă arma din mână și afișă un zâmbet trist în timp ce căuta privirea înspăimântată a tânărului țigan Vega.

- Aici sunt, câini blestemați! se predă desfăcând brațele.

Nu se uită la el, nu vru să-l umilească, dar știu că țiganul Cascabelero avea privirea în pământ, poate la jungherul său. Se apropie de membrii familiei García și, înainte ca aceștia să se năpustească asupra lui, apucă să-și treacă mâna prin părul lui Martin și să-l ciufulească.

- Sângele neamului Vega trebuie să trăiască mai departe prin tine, nu prin bătrâni ca mine, zise înainte să fie scos din local printre insulte, șuturi și înghionteli.

Nu îndrăzni să-și dregă glasul de teamă să nu fie descoperită, oricât de mult i-ar fi pătruns duhoarea de mort în gura uscată. Noaptea de primăvară se lăsase peste ea și îi era sete, cumplit de sete, era o nevoie apăsătoare care totuși dispărea de îndată ce adierea cea mai firavă îi mângâia trupul și o înfiora; atunci tremura simțindu-se încolțită de nălucile care, era încredințată, ieșeau din multele morminte ale aceluși cimitir. În timp ce bărbații aflați de cealaltă parte a lespezii după care se ascundea Caridad făceau pariurile și stabileau mizele în șoapte care ei îi păreau urlete, fiorii provocați de apropierea morților vii se țineau lanț.

Veniseră în cimitir tocmai când ea se pregătea să plece ca să dea fuga să caute o fântână și să-și astâmpere setea. Erau cinci, șase, șapte bărbați, nu apucă să-i numere, căroră însuși sacristanul le dăduse drumul înăuntru. Apoi, în timpul nopții, auzi cum unii dintre ei plecau din cimitir, de bună seamă rămaseră lefteri, și alții se alăturau grupului. Doar un felinar agățat de o cruce funerară lumina lepedea pe care jucau cărți de vreo două ore deja. Sacristanul stătea de pază când trecea garda pe stradă. În vreo două rânduri îi preveni că se apropiau alguazilii. În întunericul desăvârșit ce se lăsa pe neașteptate, Caridad își ținea respirația, la fel ca ei toți, până când trecea primejdia și se relua jocul clandestin.

În acele două ocazii, când lumina slabă a felinarului fu micșorată cu grabă și spaimă, Caridad simți și mai intens prezența

spiritelor. Se rugă. Se rugă la Oshún și la Virgen de la Caridad del Cobre, căci morții nu se odihneau în mormintele lor, ci erau amestecați în pământul pe care stătea ea, același pământ cu care se jucase ca să-i treacă timpul, cel pe care îi căzuse bucata de pâine, pe care o curățase distrată, înainte să muște iar din ea. Asta auzise de la jucătorii clandestini:

– Mirosul ăsta e insuportabil, șopti unul dintre ei.

– Tocmai de aceea ne aflăm aici, primi drept răspuns. E cel mai rău loc din Madrid. Puțini oameni se apropie de el.

– Chiar și așa...

– Poți să mergi în alt cimitir, dacă poțtești, i se adresă altă voce, una calmă. Dar San Sebastián e cel mai potrivit pentru cine vrea să încalce interdicția de joc. Aici nu mai încap morții și, în fiecare primăvară, se face o dezgropare. Ultima s-a făcut acum câteva zile. Scot cadavrele care sunt îngropate de doi ani și le mută în groapa comună. Multe resturi se amestecă cu pământul și nimeni nu se sinchisește de asta. De-asta miroase așa, a mort, fir-ar să fie! Joci sau nu?

Caridad nu putea să facă nimic ca să se elibereze de toți morții aceia care o înconjurau, de miasma care o zgâria pe gât și o adâncea în gânduri negre. Melchor! Ce se alesese de el? De ce o lăsase în casa de oaspeți? Probabil că i se întâmplase ceva foarte grav. Sau nu? Poate... Ar fi fost în stare țiganul să... Nu. Sigur că nu. Ultimul sărut pe care i-l dăduse înainte de plecare și toate amintirile fericite din Barrancos îi năvăleau în minte ca să alunge posibilitatea aceea, între timp, la fel cum făcuse în Triana, în liniște, strângând în mână piatra pe care i-o dăruise, încerca să se concentreze și să-i invoce pe zeii ei: „Elegua, vino, spune-mi dacă Melchor mai trăiește, dacă e sănătos.” Dar toate strădaniile ei erau zadarnice și simțea că stafiile o ating... Apoi, brusc, sări ca arsă. Se ridică de pe pământ de parcă o balistă ar fi aruncat-o către cer. Se temu că morții veniseră după ea. Își frecă energic părul, fața, gâtul... Avea tot capul scaldat într-un lichid lipicios și cald.

– Maică Precistă! răsună în tot cimitirul. Ce e asta?

Exclamația îi aparținea bărbatului care se cățăraseră pe mormântul în spatele căruia se ascundea Caridad și care, în plus, nici măcar nu îndrăznise să se miște, surprins, îngrozit, neputând să deslușească în beznă ce era pata aceea neagră care se mișca dezlănțuită. Jetul de urină care reușise ceea ce nu izbutiseră spiritele, s-o facă pe Caridad să-și deconspire ascunzătoarea, se

subție puțin câte puțin până când rămase doar un firicel.

Lui Caridad îi luă să se dezmeticească tot atât cât îi luă bărbatului să-și obișnuiască ochii cu întunericul. Când isprăviră amândoi, se treziră față-n față: ea își mirosea brațul, înțelegând ce i se întâmplase, iar el își ținea membrul, chircit de acum, în mână.

– E o negresă! spuse atunci unul dintre jucătorii care se apropiaseră atrași de tărăboi.

– Și încă una cât se poate de neagră, completă altul.

Un zâmbet se ivi pe chipul lui Caridad, care își arătă dinții albi în noapte. Cu toată scârba pe care o simțea, măcar aceia erau oameni, nu stafii.

Stătea acolo, încremenită în fața bărbaților, luminată de opaițul aflat în mâinile unuia dintre ei, iar comentariile începură să curgă.

– De ce se ascundea acolo?

– Acum pricep de ce am avut ghinion.

– Ce țâțe are afurisita!

– Nu ghinionul e necazul tău. Nici măcar nu știi să ții cărțile în mână.

– Că tot zici de ținut în mână... Ai de gând să stai cu sula în mână toată noaptea?

– Ce facem cu negresa?

– Noi?

– Să se ducă să se spele, e plină de pișat din cap până în picioare!

– Negreselor nu le pasă.

– Domnilor, cărțile nu ne așteaptă.

Un murmur aprobator se stârni printre bărbați și, fără să mai dea vreo importanță prezenței lui Caridad, îi întoarseră spatele ca să se strângă iar în jurul mormântului pe care jucau.

– Puțin mai jos, dacă mergi tot înainte pe strada Atocha, în piața Anton Martin o să găsești o fântână. Acolo poți să te speli, spuse bărbatul care se ușurase pe ea și care tocmai își ascunsese membrul în nădragii.

Caridad întoarce capul auzind că se pomenește de o fântână. Senzația cumplită de sete care o tot îmboldise și uscăciunea gurii se făcură din nou simțite, împreună cu nevoia imperioasă de a se spăla. Jucătorul dădea să se întoarcă la tovarășii lui când Caridad îl opri.

– Unde? întrebă.

– În piațeta... Dădu să repete, până să înțeleagă că negresa nu

cunoștea Madridul. Ascultă, ieși din cimitir, la colț o iei la stânga... Ea dădu din cap aprobator. Bun. E ulița asta îngustă de aici, din spate. Făcu semn către peretele cu firide care închidea cimitirul. Strada Vântului. Mergi tot înainte, ocolești biserica, prin stânga, și dai într-o stradă mai mare. Acea e strada Atocha. Cobori pe ea și o să dai de fântână. Nu se poate să n-o găsești. E foarte aproape.

Bărbatul nu mai așteptă răspuns și îi întoarse spatele.

– Ah! exclamă totuși, întorcând capul. Îmi pare rău. Nu știam că te ascunzi acolo.

Setea o grăbi pe Caridad.

– Rămas-bun, negreso! auzi că îi strigau jucătorii în timp ce ea se furișa cu pași grăbiți afară din cimitir, sub privirea uimită a sacristanului care stătea de pază.

– Curăță-te bine!

– Nu spune nimănui că ne-ai văzut!

– Noroc!

„De două ori la stânga”, își repetă Caridad în timp ce înconjura clopotnița și biserica San Sebastián. „Iar acum o să merg în jos pe strada mare.” Trecu pe lângă încă un capăt de stradă, apoi, în lumina felinarelor, zări piațeta și, în mijlocul ei, fântâna: un monument înalt, cu un înger în vârf și cu statui de copii în partea de jos. Apa țâșnea din gurile unor pești mari.

Caridad nu se gândi decât să se spele și să-și potolească setea. Nu observă doi indivizi cu fețele acoperite, care se fereau de lumina torțelor de pe cele două clădiri mari din preajmă. Aceștia, în schimb, nu-și luară ochii de la ea când se băgă în bazinul fântânii ca să-și apropie buzele de țeava care ieșea din gura unuia dintre delfini. Bău, bău cu poftă, pe când cei doi bărbați se apropiau de ea. Apoi, după ce își udă picioarele și poalele cămășii ei de sclavă, se lăsă în genunchi, băgă capul sub jetul de apă și stătu să-i curgă apă proaspătă pe ceafă și pe păr, pe umeri și pe piept, simțind că se curăță, că se eliberează de toată murdăria și de toate duhurile care o încolțiseră în cimitir. Oshún! *Orisha* râului, cea care domnește peste ape. De multe ori îi adusese tribut acolo, în Cuba, pe plantație. Se ridică, înălță ochii spre cer, pe deasupra îngerului care împodobește fântâna.

– Unde ești acum, zeița mea? imploră cu voce tare. De ce nu vii la mine? De ce nu vii să mă călărești?

– Dacă n-o face ea, eu am să te călăresc cu mare plăcere.

Caridad se întoarse mirată. Cei doi bărbați, aflați lângă bazin,

se holbau și aruncau priviri libidinoase către trupul care li se înfățișa de sub cămașa udă learcă, gri, lipită pe sânii ei voluptuoși, pe pântecel și pe șoldurile ei late.

– Pot să-ți dau haine uscate, îi sugeră unul din ei.

– Dar mai întâi trebuie să le scoți pe astea de pe tine, râse primul cu nerușinare.

Caridad închise ochii, cuprinsă de disperare. Fugea de un tăietor care încercase s-o siluiască, iar acum...

– Vino aici, o chemară.

– Apropie-te!

Nu se mișcă din loc.

– Lăsați-mă în pace.

Cererea ei sună a ceva între rugămintă și avertizare. Scrută locul, dincolo de ei. Era pustiu, întunecat.

Cei doi bărbați se sfătuiră din priviri și se înțeleseră cu un zâmbet, ca și acum ar fi pregătit un joc murdar.

– Nu te teme, spuse unul.

Celălalt flutură mâna, făcându-i semn să se apropie.

– Hai la mine, micuță negresă.

Caridad se dădu înapoi, înspre centrul fântânii, până când se izbi cu spatele de monument.

– Nu fi proastă, o să te simți bine cu noi.

Unul sări peste bazin.

Caridad se uită și într-o parte, și în cealaltă: nu avea scăpare, era prinsă între doi dintre delfinii cei mari din care țășnea apa.

– Unde te-ai duce? întrebă celălalt bărbat când își dădu seama care erau intențiile ei, în timp ce sărea și el peste bazin, zădărnicipându-i orice încercare de a fugi. Sigur n-ai unde să te duci.

Caridad se împinse și mai mult în monument și simți cum piatra îi zgâria spatele exact înainte ca cei doi să se năpustească asupra ei. Încercă să se apere cu lovituri de picioare și cu pumni, ținând în pumnul strâns piatra falsă de la Melchor. Nu reuși. Țipă. O înșfăcă, iar ea se simți scârbită auzind cum râdeau în hohote, de parcă n-ar fi fost destul că o siluiau, trebuia s-o umilească și mai mult cu vorbele lor batjocoritoare. O pipăiră și traseră de cămașă, luptându-se să o dezbrace. Unul încerca să-i sfășie cămașa, celălalt avea de gând să i-o scoată pe cap. Simți că îi înfingeau unghiile între picioare și că îi frământau sânii în timp ce râdeau în continuare și rosteau numai cuvinte murdare.

– Nu mișca! Cine e acolo?

Din senin, simți că e singură. Cămașa care îi acoperea fața o împiedica să vadă. Bălăceala grăbită a bărbaților care alergau prin apă îi dădu de înțeles că fugeau. Când își dădu cămașa de pe ochi, se trezi în fața a doi bărbați îmbrăcați în negru, luminați de opaițul pe care îl ducea unul din ei. Celălalt ținea un baston în mână. Amândoi purtau la gât niște bucăți tari de carton, care s-ar fi dorit gulere albe.

– Acoperă-te, îi porunci cel care ținea opaițul. Cine ești? întrebă în timp ce ea se străduia să-și acopere unul din sânii dezgoliți. Ce făceai cu bărbații aceia?

Caridad lăsă privirea în jos, spre apă. Tonul autoritar al albului o făcu să se poarte la fel ca pe plantație. Nu răspunse.

– Unde stai? Ce muncești?

– Vino cu noi, hotărî celălalt cu o voce domoală după interogatoriul zadarnic, în timp ce lovea cu bastonul în bazin.

Porniră în jos pe strada Atocha.

Prostituției!

Aceasta fu acuzația cu care se justifică unul din alguazili în fața temnicerului din Galera după ce acesta îi dădu drumul în închisoarea de femei din Madrid, aflată chiar pe strada Atocha, nu departe de piața în care fusese arestată. Cum stătea cu capul în jos, Caridad nu apucă să vadă gesturile teatrale cu care temnicerul îi întâmpină pe alguazili, după ce îi aruncase ei o privire fugară.

– Nu mai încap altele, crâcni el.

– Sigur că încap, se împotrivi unul din alguazili.

– Ieri ați eliberat două femei, îi aminti celălalt.

– Dar...

– Unde e comandantul? întrerupse alguazilul cu baston văicărelile temnicerului.

– Unde să fie? Știi foarte bine. Doarme.

– Du-te să-l chemi.

– Nu mă băga în bucluc, Pablo!

– Atunci, pe asta o oprești.

– Sălile sunt pline, mai spuse temnicerul, dar fără prea multă convingere. Era același refren din fiecare seară. Nu avem nici cu ce să le hrănim...

– Pe asta o oprești, îl întrerupse acel Pablo pe un ton asemănător cu cel pe care vorbise celălalt.

Temnicerul lăsă să-i scape un oftat prelung.

– E neagră! glumi cel de-al doilea alguazil. Câte mai ai ca ea?

Cei trei bărbați se îndreptară către o cămăruță din stânga intrării. Fumul negru și gros pe care îl scotea o lumânare de seu întuneca flacăra ce ar fi trebuit să lumineze un birou hârbuit. Caridad înaintă între ei.

– Negrese adevărate, așa ca asta, răspunse portarul, în timp ce ocolea biroul, n-avem niciuna. Cel mult, avem vreo două mulatre. Cum o cheamă? continuă după ce înmuie pana în călimară.

– N-a vrut să ne spună. Cum te cheamă?

– Caridad, răspunse ea.

– Iată că știe să vorbească.

– Caridad și mai cum? întrebă temnicerul.

Pe ea o chema doar Caridad. Nimic mai mult. Nu răspunse.

– N-ai nume de familie? Ești sclavă?

– Îs slobodă.

– În cazul acesta, trebuie să ai un nume de familie.

Hidalgo, își aminti atunci că citise în hârtiile ei comandantul din Puerta de Mar din Cádiz; numele de familie al lui don José.

– Hidalgo. Acesta e numele de familie pe care l-am primit pe vas, după ce a murit stăpânul.

– Pe vas? Ai fost sclavă? Dacă spui că ești slobodă, trebuie să ai actul de dezrobire. Temnicerul o măsură din cap până-n picioare. Era udă încă, desculță, iar cămașa ei gri era singurul ei veșmânt. Oftă. Ai hârtia?

– E în boccea, cu toate lucrurile mele, în odaia...

Amuți.

– Ce odaie?

Caridad se mulțumi să dea din mână după ce își aminti avertismentul lui Melchor. „Nu spune nimic nimănui”, o atenționase el.

– Ce ai în mână? o surprinse temnicerul, mirat de faptul că ținea tot timpul pumnul strâns. Ea lăsă privirea în jos. Ce ai acolo?

Caridad nu răspunse. Bărbia îi tremura și ținea dinții încleștați. Bastonul îi lovi spinarea.

– Arată-ne, îi ordonă alguazilul.

Simțea că acea piatră era tot ce o mai lega de Melchor, de zilele pe care le trăiseră în Barrancos și în lungul drum spre Madrid.

Bocceaua, straietele ei roșii, actele și banii pe care Melchor îi împărțise cu ea, banii obținuți din contrabanda din Barrancos, pe care ea îi păstrase cu strășnicie; tot ce avea rămăsese în casa de oaspeți. Bastonul o lovi și mai tare în dreptul rinichilor. Deschise mâna și arată safirul fals.

– De unde l-ai căpătat? sări temnicerul aplecându-se peste masă ca să-l înșface.

– Ce mai contează asta acum? se băgă în vorbă alguazilul. E târziu și trebuie să ne continuăm rondul. N-o să stăm aici toată noaptea. Mărginește-te să consemnezi numele de botez, numele de familie, data și ora intrării în închisoare, bunurile găsite asupra ei și motivul prinderii. Altceva nu contează.

Cu privirea ațintită asupra pietrei albastre pe care alguazilul o puse pe birou, Caridad ascultă scârțâitul peniței care aluneca pe hârtie.

– Și care e motivul arestării? întrebă la urmă omul.

– Prostituție! răsună în toată încăperea.

Închisoarea regală Galera pentru femei necinstite și scandaloase se afla într-o clădire dreptunghiulară cu două etaje, cu o curte mare în mijloc. Alături, în același grup de clădiri, se înălța spitalul Pasi6n, și acesta tot numai pentru femei, care la rândul său, printr-un arc pe deasupra străzii Niño Perdido, se unea cu spitalul general, ultima dintre construcțiile din Madrid ce dădea înspre Puerta de Atocha.

Odată ce alguazilii semnară în registru și plecară să-și continue rondul, Caridad îl urmă pe temnicer până la nivelul superior. Bărbatul luase un baston și lumânarea din birou, cu care încerca să lumineze o sală lungă, o galerie cu ferestre care dădeau înspre curtea interioară și înspre stradă, plină de femei care dormeau, câteva pe niște paturi șubrede, cele mai multe pe jos. Caridad îl auzi pe temnicer bodogănind-o pe o gardiană care ar fi trebuit să le păzească pe deținute. Dormea. „Ca de obicei”, păru că se resemnează bărbatul. Ca și cum n-ar fi vrut să mai facă niciun pas, lumineă cu lumânarea la dreapta lui, în colțul dinspre ușă, unde două femei se ghemuiau una într-alta. Se folosi de baston ca să le trezească. Cele două mormăiră.

– Faceți loc! le ordonă.

Cea care era mai aproape de perete o împinse pe cealaltă când simți pe spinare loviturile de baston cu care temnicerul le zorea să se supună și care încetară imediat ce se făcu un mic gol între femeie și perete.

– Aciuează-te acolo, îi arătă lui Caridad cu bastonul.

Până să apuce să se ghemuiască, bărbatul deja dispăruse și, odată cu el, lumina felinarului care fumegea. Încetul cu încetul, îi luară locul strălucirea lunii și puzderia de umbre pe care le zămislea.

Caridad se trânti pe podea, prinsă între perete și cealaltă femeie. Se zbătu ca să-și miște brațul și să-l ducă sub cap, în chip de rezemătoare. Acuzația de prostituție îi veni în minte de îndată ce izbuti să-și găsească locul. Ea nu era prostituată. Era obosită. Îi aducea alinare atingerea femeii de care se sprijinea. Temerile ei sporiră. Se temea de ce avea să i se întâmple, se temea pentru Melchor, care avea să se întoarcă la casa de oaspeți și n-avea s-o mai găsească acolo. Ascultă zgomotele nopții. Tusete și sforăituri. Suspine și cuvinte spuse în somn. La fel ca în colibă, pe plantație,

când dormea laolaltă cu ceilalți sclavi. Aceleași sunete. Îi lipsea doar Marcelo... își mângâie părul așa cum îl mângâia pe cel al fiului ei și închise ochii. Cineva avea grijă de el, desigur. Apoi, în ciuda a orice, sleită de puteri, adormi.

Le siliră să se ridice în picioare la cinci dimineața, când o geană de lumină începea să pătrundă pe fereastră. Mai multe gardiene alese dintre deținutele de încredere străbătură galeriile de la etajul doi și le treziră și pe celelalte, cu țipete. Lui Caridad îi trebuiră câteva clipe ca să înțeleagă unde se afla și motivul pentru care cele treizeci sau patruzeci de femei, în picioare, în colțul dinspre ușă, căscau, se dezmorțeau sau se răsteau la gardiene.

– Nouă, așa-i?

Cuvintele veniră de la femeia care dormise lângă ea. Să fi avut vreo patruzeci de ani, era slăbănoagă, cu trăsături asprite de sărăcie și cu o claie de păr pe cap, la fel ca tovarășa spre care se întorsese ca să i-o arate pe Caridad. Nu existară alte schimburi de cuvinte sau prezentări. În schimb, tonul pălăvrăgelilor începuse să se ridice și se amesteca, ici și colo, cu câte un țipăt sau câte o ceartă. Caridad le cercetă pe femei: multe dintre ele se așezaseră într-un șir, așteptându-și rândul să urineze într-o oliță. Una după alta, le văzu ridicându-și fustele fără nicio rușine și lăsându-se pe vine, deasupra țucalului. Celelalte o zoreau pe cea căreia îi venise rândul și care întârzia mai mult pentru că făcea treaba mare. Apoi lua oala, se cățarau pe o ladă ca să ajungă la fereastra înaltă și prin ea vărsau urina, înainte să așeze oala la locul ei, pentru următoarea.

– Feriți-vă de ud! o auzi strigând pe câte una când arunca urina în stradă.

– Vezi să nimerеști în chelia comandantului!

Câteva hohote de răs urmară vorbei de duh.

Caridad simți nevoia să urineze și se așeză la rând.

– Ieri n-aveam nicio negresă, nu?

Comentariul veni din partea unei femei grase care se așezase la rând, în spatele ei.

– Eu nu-mi amintesc niciuna, se auzi din rând.

– Asta e de ținut minte, râse grasa din spate.

Caridad se simți observată de mai multe dintre femei. Încercă să zâmbească, dar niciuna n-o luă în seamă. Deținuta care folosea oala înaintea ei o privi cu nerușinare în tot timpul cât stătu să se ușureze.

- E toată a ta, îi spuse după ce se ridică. Nu-și golise oala.

Caridad nu știa ce să facă.

- Negroso, se amestecă în vorbă grasa care era după ea, Frasquita e o pișăcioasă. Parcă văd că, după ce faci tu, oala o să se umple până-n buză, o să-ți uzi pizda și o să murdărești peste tot. După aceea trebuie să cureți!

Caridad aruncă udul Frasquitei pe fereastră, urină și repetă gestul. Ieși din rând. Nimeni nu o lămurise ce trebuie să facă în continuare, dar văzu că multe dintre deținute coborau scările, așa că se alătură din nou grupului. În urma ei, țipetele gardienelor le grăbeau pe cele care mai rămăseseră sus.

Slujba. Ascultă slujba într-o capelă micuță de la nivelul inferior, ticsită cu vreo sută patruzeci de deținute, în picioare, pe care preotul le mustră tot timpul pentru purtarea lor nerrespectuoasă din timpul ceremoniei, pentru pălăvrăgeli, ba chiar pentru câte un hohot răsunător.

Apoi spuseră rozariul, o rugăciune pe care Caridad n-o știa. Ieșiră din capelă și alcătuiră încă un șir lung la intrarea în altă încăpere. Acolo se afla o vatră pentru gătit și li se dădu câte o bucată de pâine greu de mestecat, veche de mai multe zile, cleioasă. De asemenea, puteau să bea cu un polonic apă dintr-o găleată. Pe măsură ce înainta în rând, Caridad văzu că temnicerul din seara trecută arăta către ea în timp ce vorbea cu două gardiene care îi încuviințau cuvintele fără să-și ia privirile de la ea. Dădu gata bucată de pâine chiar înainte să ajungă înapoi în galeria de la nivelul superior.

- Știi să coși, negroso? o întrebă una din gardiene de cum ajunse sus.

- Nu, răspunse ea.

În timp ce alte deținute coseau rufăria albă pentru spitalul Pasi3n și pentru spitalul general, cearșafuri, fețe de pernă și cămăși, Caridad primi însărcinarea să spele vase și să curețe. La prânz, fură chemate la masă: puțină carne și încă o bucată de pâine cleioasă, înapoi la muncă până la ceasurile șase ale după-amiezii, când mâncară de cină o mână de legume, spuseră rozariul și Salutarea îngerească, apoi se retraseră la culcare. Ea se întoarse în același colț din noaptea trecută.

A doua zi, înainte de prânz, gardiana din galeria ei o duse la temnicer. Acolo o aștepta un alguazil care, fără să-i adreseze un cuvânt, o duse în susul străzii Atocha. Caridad se opri în stradă.

Soarele, în înaltul cerului, o orbi. Alguazilul o îmbrânci, dar ei nici că îi păsă. Pentru prima oară de când ajunsese acolo, băgă de seamă orașul acela care, după spusele lui Melchor, era atât de important. De cele mai multe ori, îl străbătuse fie noaptea, fie în goană, urmărită de tăietor. Strânse buzele întristată de amintire. Reușise să scape de el ca să sfârșească întemnițată pentru prostituție. Așa scrisese temnicerul în acte.

– Păzea, negreso!

Strigătul venea de la alguazil. Caridad se opri înainte să fie izbită de o căruță cu două roți, hodorogită, trasă de un catâr care venea chiar înspre ea. Mătură strada cu privirea și o cuprinse neliniștea: mulțimea se vânzolea încolo și încoace. Casele, cele mai multe cu prăvălii la parter, se întindeau pe ambele părți ale uneia dintre cele mai late străzi din Madrid. Lăsară în urmă spitalul general și spitalul Pasión, închisoarea Galera și mănăstirea Preoților Muribunzi de vizavi. Mergând pe urmele alguazilului, își abătu privirea către prăvălii: un magazin de ceară, o cizmărie, tâmplării, crășme, taverne și chiar o prăvălie de cărți, pe lângă o casă de pioase și orfelinatul Neajutoraților. Oamenii intrau și ieșeau încărcăți cu coșuri sau cu urcioare cu apă; pălăvrăgeau, râdeau sau se ciorovăiau într-o lume care ei îi era străină. După puțin timp, întrezări în fața ei fântâna cu inger în vârf în care se aruncase însetată, înainte să fie arestată. Mai departe se schimba înfățișarea străzii: printre case se înălțau construcții impunătoare. Caridad nu avu cum să nu le admire, la dreapta și la stânga ei: spitalul Convalecientes, cu puțin înainte de a ajunge în piață, spitalul Nuestra Señora del Amor de Dios, unde erau tratate bolile venerice, sau spitalul Nuestra Señora de Montserrat, care îi primea pe cei de obârșie din Aragón, a cărui fațadă bogat decorată o făcu să se simtă neînsemnată; colegiul Loreto, pe dreapta, dincolo de piață. Apoi spitalul Anton Martin și biserica San Sebastián, cu cimitirul din spate, cel în care se ascunsese. Acolo puțin îi lipsi să încremenească în loc când văzu atriumul bisericii: pe terasa ridicată deasupra nivelului străzii, de pe care se intra în lăcașul sfânt, se îngrămădeau o mulțime de filfizoni care stăteau la taclale. Îi văzuse și în Sevilla, dar nu atât de mulți laolaltă... O surprinseră costumele colorate, perucile albe, felul lor de a se mișca, de a râde și de a gesticula în timp ce vorbeau unii cu alții.

– Hai, negreso, auzi că o grăbea alguazilul, care îi îngăduise să se recreeze câteva clipe privind spectacolul.

După atrium, urmară mănăstirea Trinidad și mănăstirea Santo Tomás, în următorul grup de clădiri. Biserica Santa Cruz...

– Am ajuns.

– Unde? întrebă ea fără să se gândească.

– La închisoarea curții.

Caridad se răsuci spre stânga: impunătoarea clădire din cărămidă roșie se înălța într-o piață triunghiulară, Piaza de la Provincia, cu o fântână în mijloc. Traversară piața ferindu-se de oamenii și de trăsurile care o înșesau și intrară.

– Sunt dusă la altă închisoare? întrebă atunci Caridad.

– Aici vei fi judecată, o lămuri alguazilul.

Liniștea neașteptată care o învălui pe Caridad când trecu de frontonul clasic de deasupra celor trei porți ale clădirii, în contrast cu zarva mulțimii din piață, se risipi când ajunse la baza scării mari ce împărțea clădirea în două: portari, alguazili, notari, avocați, procurori; întemnițați și pârâți, rude ale acestora, neguțători și chiar nobili. Toți se foiau de colo până colo, grăbiți, nervoși, vorbeau tare, cărau teancuri de hârtii sau îi târau după ei pe deținuți. Caridad se făcu mică; mulți se uitau la ea, alții o înlăturau din calea lor cu bruschețe. Îl urmă pe alguazil până într-o săliță în care se opriră și așteptară în picioare. Alguazilul vorbi cu unul din portari și arătă spre Caridad. Bărbatul o privi, apoi se uită în hârtii și incuviință.

În fiecare zi, dimineața devreme, fiecare alguazil le aducea la cunoștință alcalzilor de cvartale în care era împărțit Madridul și la ordinele cărora se aflau, rezultatele rondurilor de noapte, arestările făcute și orice alt incident s-ar mai fi produs. În fiecare zi, dimineața devreme, alcalzii de cvartale din Madrid, reuniți în tribunalul alcalzilor, pregăteau un raport pentru Consiliu, în care pomeneau toate acele incidente; morțile, inclusiv cele naturale sau accidentale, răniții care ajungeau la spitale, evenimentele petrecute la reprezentații sau promenade, rezultatele inspecției alcaldelui piețelor, insistându-se mai cu seamă asupra aprovizionării și asupra prețului alimentelor care se vindeau în Plaza Mayor, în măcelărie și în celelalte locuri publice. În fiecare dimineață, după ce ascultau slujba în capelă, alcalzii, împărțiți în două săli, îi judecau pe răufăcători și cercetau pricinile civile.

Caridad fu dusă în cea de-a doua sală.

După ce, împreună cu alguazilul, privi cum intră delincvenții în sală ca să iasă după câteva minute, unii mânăniți, alții înfuriați, îi

veni și ei rândul. Privirea îi rămase la podiumul din lemn închis la culoare de îndată ce zări interiorul încăperii; bărbați îmbrăcați în negru, cu toci și cu peruci, toți așezați la înălțime, în spatele unor mese impunătoare, de unde se simți cercetată. Cu toate acestea, nu-i acordară nici cea mai mică atenție. O prostituată. O chestiune neînsemnată pentru cei care obișnuiau să judece și să osândească pe loc, iară prea multe formalități, săgetându-l cu privirea pe acuzat.

– Don Alejandro, spuse unul dintre bărbații care stăteau jos, în fața ei, avocatul săracilor. Don Alejandro o să te apere.

Buimăcită, Caridad ridică privirea și, la o distanță ce părea uriașă în acea sală imensă, așezat pe un podium care se ridica deasupra tuturor celorlalte, văzu un bărbat arătând înspre dreapta lui. Urmă direcția pe care i-o indica degetul acestuia și dădu cu ochii de alt bărbat care nici măcar n-o privi, adâncit cum era în lectura unor hârtii. „Caridad Hidalgo.” Până să apuce măcar să-și ascundă din nou privirea, secretarul de tribunal începuse deja să citească denunțul făcut de alguazilul care o arestase.

– Caridad Hidalgo, ce căutai la ore târzii din noapte, singură, pe străzile Madridului?

Ea șovăi.

– Răspunde! strigă alcaldele.

– Eu... Mi-era sete, șopti.

– Îi era sete! răsună în toată sala. Și aveai de gând să-ți ostioiești setea cu doi bărbați? Aceasta ți-era setea?

– Nu.

– Ai fost arestată aproape goală, în compania a doi bărbați care te sărutau și te pipăiau! E adevărat?

– Da, bâigui ea.

– Te sileau, cumva?

– Da. Eu nu voiam...

– Dar asta? Ce e asta? urlă procurorul.

Caridad ridică privirea din pământ și o îndreptă către procuror, în mâna lui strălucea safirul fals.

Trecură câteva secunde înainte să încerce să răspundă.

– Asta... Nu... E un dar.

Procurorul scoase un hohot de râs.

– Un dar? întrebă sfidător. Ai vrea să credem că cineva dăruiește pietre, fie ele și false, unei femei ca tine? Ridică mâna și le arată piatra membrilor tribunalului.

Caridad se făcu mică în fața lor, desculță și murdară, cămășoia ei de sclavă fiind singurul ei veșmânt.

– Nu cumva adevărul este, răbufni procurorul, că această piatră era plata pentru trupul tău, primită de la cei doi bărbați?

– Nu.

– Dar atunci?

Nu voia să vorbească despre Melchor. Acei bărbați care făceau legea în Madrid nu puteau să afle de el... Asta, dacă el mai era în viață. Tăcu și lăsă privirea în pământ. Nu apucă să vadă nici cum procurorul ridica din umeri și deschidea brațele înspre alcalzii care prezidau tribunalul. Nu era mare lucru de judecat, le dădu de înțeles prin gestul acela.

– Ce muncești? întrebă unul dintre alcalzi. Din ce trăiești? continuă fără să-i lase timp să răspundă.

Caridad rămase tăcută.

– Ești liberă? o chestionară.

Se spunea că se declarase liberă.

– Unde îți sunt documentele?

Întrebările se ținură lanț, tăioase, răstite. Nu răspunse la niciuna dintre ele, rămânând cu privirea ațintită în pământ. De ce o lăsase Melchor singură? Lacrimile îi șiroiau pe obraji de ceva timp.

– Doar comparabil cu cel mai cumplit dintre păcate! îl auzi zbierând pe procuror în încheierea unui scurt discurs pe care îl începuse când ceilalți renunțaseră s-o mai interogheze.

– Domnule apărător al săracilor, aveți ceva de argumentat? întrebă un alcalde.

Pentru prima oară de când începuse procesul, avocatul săracilor ridică privirea din hârtiile în care era cufundat.

– Femeia refuză să vorbească în fața ilustrului tribunal, rosti el monoton. Ce argument aș putea aduce în apărarea ei?

Fu de-ajuns un schimb de priviri între alcalzi.

– Caridad Hidalgo, dictă sentința președintele, te condamnăm la doi ani de temniță în închisoarea regală Galera din acest oraș și curte regală. Dumnezeu să aibă milă de tine, să te ocrotească și să te aducă pe drumul cel bun. Luați-o!

Milagros se lăsă într-un scaun și se apăsă cu mâinile pe burtă, de parcă ar fi vrut să împiedice copilul care creștea acolo, înăuntru, să iasă înainte de vreme. Socotea că mai avea vreo cinci sau șase luni până să-l aducă pe lume. Dar șirul de contracții neașteptate și puternice pe care le avusese când aflase că bunicul ei fusese prins în Madrid o făcură să se teamă că ar fi putut să-l piardă. Vestea era așa de însemnată, încât se împrăștiase din gură în gură prin fundătura San Miguel, până ajunsese la fierăria familiei García, iar de acolo, la etajele de sus, unde fu sărbătorită cu chiote și îmbrățișări. Țiganca răsuflă adânc. Durerea scăzu, iar bătăile inimii i se liniștiră.

– Moartea Galerianului! auzi dintr-una dintre încăperile alăturate.

Recunosc vocea, ascuțită și stridentă, voce de copil, a unuia dintre nepoții lui Pedro. Nu avea mai mult de șapte ani. Ce putea să aibă împotriva bunicului ei mucosul acela? Sentimentele ei contradictorii o chinură încă o dată, de când furia simțită la moartea tatălui ei făcuse loc durerii adânci, singuratice, sfâșietoare. Bunicul îl omorâse, da, dar trebuia să moară și el? „O răbufnire, asta a fost, o răbufnire”, își spunea deseori luptându-se cu durerea. Recunoștea că merita o pedeapsă, dar gândul de a-l vedea mort i se părea înspăimântător.

Ciuli urechea la conversațiile din încăperea învecinată, care se umpluse odată cu venirea bărbaților care lucrau în fierărie. Un mesager de încredere care făcea drumul de la Madrid la Sevilla, dintre aceia care transportau pachete sau făceau comisioane pentru alții, adusese vestea: „Neamurile din Madrid l-au capturat pe Melchor Vega”, anunță curierul. „Cum de te-ai lăsat prins, bunicule? se tângui Milagros printre țipetele lor de bucurie. De ce ai îngăduit una ca asta?” Cineva pomeni că neamurile voiau să știe ce să facă cu el: nu puteau să-l aducă într-o căruță de poștă, laolaltă cu alți oameni, iar călătoria până la Sevilla cu un bărbat în lanțuri avea să fie înceată și primejdioasă. „Să-l omoare!”, „Degrabă!”, „Să-l castreze mai întâi!”, „Și să-i scoată ochii”, zbieră iar mucosul printre răcnetele celorlalți.

– Răzbunarea e a neamului Carmona. Să-l aducă aici, oricum

ar fi, oricât le-ar lua. Aici, în Triana, trebuie să fie executată osânda.

Hotărârea lui Rafael puse capăt discuției.

De ce? plânse în tăcere Milagros. Cine erau acei García ca să hotărască soarta bunicului ei? Simți cum fierbe în ea ura față de noua ei familie. Era aproape materială, mai că putea s-o atingă. Totul mustea de ranchiună. Își mângâie pântecul, dornică să-și simtă copilul. Nici măcar acel copil, rod al căsniciei dintre o Vega și un García, nu părea să stingă ura sălbatică dintre cele două familii. Mama ei o prevenise: „Nu uita niciodată că ești o Vega.” Vorbise despre asta cu baba Maria, cea despre care nu mai știa nimic de atâta timp, dar pe care și-o amintea tot mai des pe măsură ce sarcina ei înainta. Cuvintele mamei sale reușiseră să-i tulbure conștiința chiar în clipa în care se afla în fața altarului, dar ea căutase să se refugieze în Pedro. Naivă. Nu mai aflase nimic despre mama ei de la moartea tatălui ei. Reyes Trianera jubilă când făcu în așa fel încât să-i parvină la Malaga vestea că Milagros se măritase cu un García și că José Carmona murise de mâna lui Melchor. „Spuneți-i fiicei mele că nu mai e o Vega.” Lui Milagros îi rămăsese întipărită în amintire expresia de încântare cu care Trianera îi dăduse mesajul mamei.

Nu vru s-o creadă. Știa că e adevărat, era convinsă că acela fusese răspunsul mamei ei, dar refuză să accepte că se lepădase de ea, că ajunsese s-o respingă. Muncea în fiecare seară, fără odihnă. Cânta și dansa acolo unde hotăra Contele, în birturi, case și palate, la *saraos*²⁵... Milagros din Triana o porecliseră oamenii. Șterpeli câteva monede din banii câștigați de ea, cei pe care îi strângea Trianera, tot timpul lângă ea, lacomă, și, în taină, îl înduplecă pe unul din familia Camacho să se ducă la Malaga. „Sunt destui pentru tine, ca să mituiești pe oricine ar fi nevoie și ca să-i lași ceva bani mamei mele.”

– Îmi pare rău. Nu vrea să știe de tine, o înștiință acesta la întoarcere. Nu te mai consideră fiica ei. Nu-i vrea, mai spuse în timp ce îi înapoia banii meniți pentru Ana.

– Și mai ce? întrebă Milagros cu un fir de glas.

Să nu mai irosească bani încercând să-i trimită vorbă, să li-i dea celor din neamul García ca să aibă cu ce-i plăti pe cei care au să-l omoare pe bunicul ei.

– A spus că e culmea ironiei, continuă Camacho dând din cap

---

²⁵ Reuniune nocturnă de persoane distinse, cu muzică și dans. (n.tr.)

aproape imperceptibil, ca o Vega să-i întrețină pe alde García și că preferă să rămână în Malaga, întemnițată, să sufere laolaltă cu femeile și copiii lor mici, care nu și-au recăpătat libertatea pentru că sunt țigani, decât să se întoarcă la Triana ca să întâlnească o trădătoare.

– Eu, trădătoare?! sări Milagros.

– Fetițo, spuse bărbatul cu o față gravă, dușmanii cuiva din familia ta, dușmanii mamei tale, ai bunicului tău, sunt și dușmanii tăi. Toți membrii acelei familii îți sunt dușmani. Asta e legea țiganilor. Da, trădătoare, asta cred și eu. Sunt mulți cei care au aceeași părere.

– Sunt o Carmona! încercă ea să se dezvinovățească.

– Tu ai sânge Vega, fato. Sângele bunicului tău, al Galerianului...

– Bunicul meu mi-a ucis tatăl! zbiră Milagros.

Camacho dădu din mână, secerând aerul.

– N-ar fi trebuit să te măriți cu nepotul celui care îți era dușman. Tatăl tău n-ar fi trebuit să încuviințeze una ca asta, fie și numai pentru sângele care îți curge prin vine. El știa care era învoiala: libertatea lui în schimbul logodnei tale cu García. Ar fi trebuit să se împotrivescă și să se sacrifice. Bunicul tău a făcut ce trebuia.

Nu-i mai rămăsese niciunul dintre ai ei: mama, bunicul, tatăl, Maria... Cachita. Ciuli urechile: în încăperea alăturată nimeni nu vorbea despre Cachita. Și ea fusese osândită, dar se părea că prea puțin le pasă de o negresă. I-ar fi plăcut să-i fie alături, să-i împărtășească maternitatea. Bunicul i-a spus că ea nu făcuse nimic. Era adevărat, fără îndoială. Cachita nu era în stare să facă rău nimănui. Fusese nedreaptă cu ea. De câte ori nu regretase că se lăsase orbită de furie! Acum, după ce aflase că bunicul ei era prizonier, nu putea să-și ia gândul de la negresă. Dacă n-o prinseseră odată cu el, atunci... Unde era Cachita? Singură?

Singură sau nu, probabil că îi era mai bine decât îi era ei, încercă să se convingă. Chiar în noaptea aceea avea să cânte, căci de dansat, nu prea putea să danseze în starea ei. Avea să cânte într-un birt din apropiere de Camas, îi spusese Trianera în treacăt, fără să-i ceară nici părerea, nici consimțământul. Avea să meargă cu alde García, dar fără Pedro, care n-o însoțea niciodată. „Mi-e teamă că aș putea să-l omor pe vreunul dintre fudulii ăia cărora li se scurg balele când te văd dansând”, se scuzase încă de la

începutul căsniciei lor. „Cu verii noștri are să-ți fie foarte bine.” Dar adevărul e că n-o însoțea nici atunci când nu cânta și nu dansa pentru spanioli. Pedro nu mai muncea în fierărie. Banii câștigați de nevastă, căci avea grijă să le ceară lui Rafael și lui Reyes partea lui, îi permiteau să nu muncească. Trândăvea prin birturile și crășmele din Triana și Sevilla și erau dese nopțile în care se întorcea acasă în zori. De câte ori nu fusese nevoită să-și astupe urechile, ca să nu ia seama la şușotelile vreunor scorpui despre isprăvile soțului ei! Nu voia să le dea crezare! Nu erau adevărate! Era doar invidie. Invidie! Ce avea Pedro de era de-ajuns s-o mângâie ușor ca să-i frângă voința? Un zâmbet de-abia schițat pe chipul acela frumos, tuciuriu, cu trăsături aspre, un compliment, o măgulire, „Frumoaso!” „Mândro!”, „Ești cea mai frumoasă femeie din Triana!”, vreun dar neînsemnat, era de-ajuns ca Milagros să dea uitării supărarea și să vadă cum se preschimbă în desfătare mâhnirea pricinuită de indiferența cu care o trata soțul ei. Dar când făceau dragoste... Doamne! Simțea că moare. Credea că își pierde mințile. Pedro o aducea la extaz o dată, de două, de trei ori. Cum să nu şușotească celelalte femei când gemetele ei răsunau în casa familiei García, în clădire și în toată fundătura San Miguel? Dar apoi el dispărea din nou, iar Milagros trăia într-o pendulare nesfârșită, agonizantă, între singurătate și pasiune dezlănțuită, între îndoială și dăruirea oarbă.

Milagros nu avea cu cine să stea de vorbă și cui să i se destăinuiască. Trianera era cu ochii pe ea zi și noapte și, de cum o vedea vorbind cu cineva, în fundătură, se apropia degrabă ca să se amestece în vorbă. Deseori trecea prin fața mănăstirii San Jacinto și privea cu melancolie biserica și forfota călugărilor. Cu fray Joaquín ar fi putut să stea de vorbă, să-i povestească viața ei, frământările ei, iar el ar fi ascultat-o, n-avea nici cea mai mică îndoială. Însă și el dispăruse din viața ei.

Fray Joaquín era de aproape un an în misiuni. Străbătea Andaluzia alături de fray Pedro, luându-i prin surprindere pe oamenii amărâți în toiul nopții, amenințându-i cu toate relele posibile, obligându-i pe bărbați să-și pedepsească trupurile în biserici, în timp ce femeile erau datoare să facă asta în intimitatea căminelor lor, cu urzici strecurate pe sub haine, cu pelin în gură, cu pietricele în încălțări și cu funii aspre, corzi noduroase sau sârme strânse zdravăn, petrecute peste pânțe, săni sau

extremități.

Milagros nu-i ieșea din minte.

Spovedania generală, scop ultim al misiunilor, sfârși prin a frânge voința și spiritul călugărului. Permisul emis de arhiepiscopul Sevillei îl împuternicea să ierte toate păcatele, inclusiv pe acelea care, prin gravitatea lor, ar fi putut fi cântărite numai de către mai-marii Bisericii. Ascultă sute, mii de spovedanii prin care oamenii căutau să capete iertarea deplină a unor păcate pe care nu le mărturisiseră niciodată duhovnicilor lor, căci aceștia n-ar fi avut puterea să-i ierte. Dar, săraci și umili cum erau, nici nu puteau să mărturisească unor episcopi sau prelați, la care nu aveau cum să ajungă, păcate precum incestul și sodomia. „Cu un copil? strigă fray Joaquín odată, stârnindu-le curiozitatea celor care așteptau. De ce vârstă?”, adăugă coborând vocea. Apoi îi păru rău că întrebase. Cum putea să-l ierte după ce aflase vârsta? Dar bărbatul stătea tăcut și aștepta să fie absolvit. „Te căiești?”, întrebă fără convingere. Crime, răpiri și sechestrări, bigamii, o sumedenie de rele care îi răsturnau principiile și îl apropiiau, cu fiecare pas, cu fiecare misiune, de părerea pe care o avea fray Pedro despre ei toți: păcătoși ce nu se puteau mântui, pe care îi mișca numai frica de diavol și de focul iadului. Cum rămânea cu virtuțile creștine, cu bucuria și speranța?

– Ți-a luat mult să-ți dai seama că nu aceasta este calea pe care te-a chemat Domnul nostru, îi spuse fray Pedro când fray Joaquín îi comunică intenția lui de a abandona misiunile. În tot acest timp, am ajuns să te prețuiesc, dar predicile și discursurile tale nu-i cheamă pe oameni la căință și la contrițiune.

Fray Joaquín nu voia să se întoarcă la Triana. Bucuria revenirii, la câteva luni de la prima lui plecare, când eliberarea țiganilor asimilați era pe buzele tuturor, pieri de îndată ce află de căsătoria lui Milagros. Se închise în chilia lui, posti și își pedepsi trupul cu tot atâta asprime ca în misiuni. Furios, dezamăgit, văzându-și visurile spulberate, ajunse să înțeleagă răbufnirile prin care penitenții încercau să-și scuze păcatele grele la spovedanie: gelozie, furie, dispreț, ură. Nu se întoarse. Prefera să viseze mai departe la fata care râdea de el scoțându-i limba decât să îndure martiriul de a se întâlni într-o zi cu țiganca și cu soțul ei pe străzile mahalalei sevillane. Următoarele popasuri le făcu în tovărășia lui fray Pedro, departe de meleagurile sale. În acest timp, predicatorul presupunea niște motive pe care asistentul său se

încăpățâna să nu i le dezvăluie.

– Am primit veste despre un nobil din Toledo, apropiat de arhiepiscop, care caută un profesor de latină și un preceptor pentru fiicele lui, îi propuse atunci când fray Joaquín recunoscă că nu știa ce să facă mai departe.

Fray Pedro se ocupă de toate: renumele său îi deschidea orice poartă. Îi trimise veste nobilului, îi obțină lui Joaquín documentele, atât de la justiția mireană, cât și de la biserică, un catâr și bani destui de drum, iar în dimineața în care urma să pornească, veni să-și ia rămas-bun de la el, cu un pachet la subraț.

– Păstrează-o tu, ca să-ți călăuzească viața, să-ți domolească îndoielile și să-ți liniștească spiritul, îi ură întinzându-i pachetul.

Fray Joaquín știa despre ce era vorba. Chiar și așa, dădu la o parte pânza care acoperea partea de sus. Capul încoronat al unei Fecioare se ivi în mâinile sale.

– Dar asta...

– E voia Fecioarei să te însoțească, îi reteză vorba sacerdotul.

Fray Joaquín contemplă sculptura al cărei chip trandafiriu desăvârșit îl privea cu blândețe: o statueta valoroasă de dimensiuni considerabile, lucrată cu măiestrie, cu o coroană de aur, cu briliante. Erau des întâlnite darurile și sumele de bani cu care credincioșii le mulțumeau misionarilor pentru iertarea păcatelor. Fray Pedro, cumpătat în obiceiurile sale, le respingea pe toate care nu-i erau neapărat trebuincioase subzistenței, dar integritatea lui se clătină în fața statuetei pe care i-o pusese în mâini un moșier bogat. „La urma urmei, unde are să șadă mai bine Maica noastră dacă nu veghind asupra misiunilor?”, își spusese el încercând să se dezvinovățească de abaterea sa de la austeritate. Când i-o înmână lui fray Joaquín, păru că el însuși se lepăda de o povară.

În cvartalul Barquillo din Madrid, din nord-vestul oraşului, în case umile şi joase, cu un singur cat, trăiau așa-numiții *chisperos*, inşi la fel de semeți, de orgolioși şi de fuduli ca acei *manolos* din Rastro sau Lavapiés, dar care se îndeletniceau cu fierăritul şi cu comerciali zarea uneltelor din fier. Acolo trăiau cei din familia García, împreună cu mulți alți țigani, şi tot pe acolo, de zece zile, hoinărea tânărul Martín Costes cu mâna bandajată, căutând să nu atragă atenția asupra sa în timp ce bătea în sus şi în jos acele străzi pustii şi murdare.

Tatăl şi fratele său Zoilo îi spuseră că înțelegeau ce face, că erau de partea lui, dar că așa stăteau lucrurile. „N-a mers bine”, recunoscua Cascabelero, ruşinat. Apoi se străduiră să-l convingă pe tânăr să renunțe. „Are să fie o pierdere de timp”, spuse unul. „Unchiul Melchor o fi mort deja sau în drum spre Triana”, îl încredință celălalt. „Ce pierd dacă încerc?”, ripostă tânărul.

Întrebă discret şi găsi casa lui Manuel García, pe strada Almirante. Din prima clipă ştiu că Galerianul se află încă acolo, înăuntru. Spre deosebire de celelalte locuințe, aici puteau fi văzuți tot timpul câte doi țigani intrând, ieşind sau trândăvind prin împrejurimi, fără să se îndepărteze prea mult de uşă. La miezul zilei, ca la o schimbare de gardă, îi înlocuiau alții. Şuşoteau între ei şi făceau semne înspre casă. Deseori, nou-sosiții intrau, ieşeau şi reînnodau şuşotelile până când primii părăseau locul cu un zâmbet pe buze, bătându-se pe spate, de parcă ar fi savurat deja carafele de vin pe care aveau de gând să le bea.

– L-ai văzut tu? îl întrebă Cascabelero pe fiul său cel mic.

Nu. Nu-l văzuse, fu nevoit să recunoască. Trebuia să se încredințeze. Într-o noapte, când strada Almirante era scufundată în cea mai neagră beznă, Martín se strecură până sub fereastra care dădea la drum.

– Aşteaptă instrucțiuni din Triana, îi spuse dintr-o suflare tatălui său după ce îl trezi brusc, la întoarcere. E în casă, neîndoielnic.

Nu voiau să stârnească un război între familii. Aceasta fu hotărârea pe care i-o împărtăşi tatăl lui după ce judecă pricina împreună cu căpeteniile celorlalte familii prietene.

- Fiule, încercă să se dezvinuiască Cascabelero, am văzut moartea în ochii tăi. De mult nu mai trăisem așa ceva. Nu vreau să mori. Nu vreau să moară niciunul dintre ai mei. Nimeni n-ar vrea ca ai lui să moară pentru un țigan din Triana, osândit fiindcă l-a ucis pe bărbatul fiicei lui! Unchiul Melchor... Galerianul e făcut din alt aluat. El s-a lăsat prins pentru tine. Ce crezi că ar gândi dacă, după toate acestea, după ce s-a dat pe mâna familiei García, tu sau alți Vega ar muri din pricina lui?

- Dar... O să-l omoare!

- Răspunde-mi. Astăzi e în viață? întrebă tatăl lui cu voce gravă.

- Da.

- Asta contează.

- Ba nu!

Tânărul țigan se ridică de pe scaun.

- Făgăduiește-mi, îl rugă tatăl său, pe când încerca să-l oprească apucându-l de cămașă, că n-ai să faci nimic care să-ți primejduiască viața.

- Vrei să-ți promit pe amintirea mamei mele, care era o Vega?

Cascabelero îi dădu drumul și lăsă privirea în pământ.

De atunci, Martin nu mai făcea altceva decât să dea târcoale casei în care îl țineau pe Melchor. Nu putea să-i înfrunte pe alde García. Dacă i-ar fi luat prin surprindere, poate că l-ar fi doborât pe unul din paznici, dar nu pe amândoi. Și apoi, în casă erau femei, poate mai erau și alți bărbați. Se gândi chiar să provoace un incendiu, dar Galerianul ar fi murit împreună cu ceilalți. Încercă să pătrundă prin spate. Se strecură într-o fierărie păraginită și cercetă grădinile interioare. Imposibil. Tot ce găsisese era o ferestruică, dar nici măcar nu știa dacă dincolo de ea se afla Galerianul. Ce-ar fi fost să ia calul tatălui său, cel pe care îl călărea în luptele cu tauri, când îi întărâta cu lancea? Zâmbi când se închipui pe sine atacând căsuța călare. Îi mai trecu prin minte și posibilitatea să înștiințeze alguazilii, dar dădu din umeri la simplul gând, de parcă în felul acesta ar fi putut să alunge o asemenea idee. Zilele treceau, iar Martin nu reușea să urzească decât planuri nesăbuite. Un tânăr de cincisprezece ani, singur, împotriva unei familii întregi. Iar când se lăsa întunericul, se întorcea pe strada Cumetrei, învins, mut, ca să găsească o tăcere și mai apăsătoare. Parcă și copiii își pierduseră pofta care îi făcea să strige, să se joace și să se bată.

Nu cedă. Continuă să meargă la Barquillo, ca să-i ocărăscă printre dinți pe alde García. Măcar era acolo. „Ar putea trece mai bine de o lună până o să primească din Triana instrucțiunile pe care spui că le așteaptă”, îi spunea Zoilo. „O să stai acolo în tot timpul ăsta?” Nu-i dădu răspuns fratelui său mai mare. Avea să stea acolo, sigur că da! Îi datora viața Galerianului. Poate că o să aibă o șansă atunci, când o să-l scoată ca să-l ducă la Triana sau când... Oare aveau să-l omoare în casa lor?

În seara celei de-a unsprezecea zile, după ce îl cuprinsese disperarea tot dând târcoale casei familiei García, Martín porni iar către strada Cumetrei. La început i se păruse că aude un murmur, apoi acesta răsună deslușit de îndată ce dădu colțul pe Real del Barquillo. O mulțime de credincioși care spuneau rozariul, una dintre multele pe care le auzise de atâtea ori în depărtare. De două ori pe zi, dimineața și seara, din numeroasele biserici ale orașului porneau procesiuni de madrileni care străbăteau străzile spunând rozariul. Aproape o mie cinci sute de confrerii de toate felurile se puteau număra în Madrid. Procesiuinea înainta pe strada Barquillo, în sus, în sens opus celui în care trebuia să meargă el. Se gândi să schimbe direcția și să facă un ocol, ca de fiecare dată. Aceste procesiuni se remarcă prin faptul că membrii lor îi îndemneau pe toți cetățenii pe care îi întâlneau să li se alăture, uneori cu pumnii, dacă n-o făceau de bunăvoie.

Atât îi mai lipsea, să încheie seara spunând rozariul cu o turmă de neghiobi! Dacă drumurile a două asemenea procesiuni se încrucișau, nu era neobișnuit ca cei devotați unui sfânt patron să se încaiere cu ceilalți, cu băte, pumni sau chiar să se taie cu jungherul.

Martin tocmai făcea cale întoarsă când se opri brusc. Îl străfulgerase un gând. „De ce nu?”, își zise. Alergă înspre ei și se amestecă printre oamenii care se rugau.

– Pe strada Almirante, șopti el printre dinți.

Cineva din fața lui întrebă de ce.

– Acolo... Oamenii aceia sunt cei care au mai mare nevoie de... Șovăi, nu-și amintea cum se spune. De luminarea Maicii Domnului! nimeri, în sfârșit, explicația stârnind o rumoare de încuviințare.

„Pe strada Almirante”, auzi cum mergea vorba mai departe de la un credincios la altul, până în fruntea procesiunii. După atâtea psalmodieri și atâtea taine, Martín se surprinse încercând să

zărească statuia Fecioarei care le deschidea calea, înconjurată de câteva torțe. Căuta ajutorul ei?

Simțea că i se înmoaie genunchii cu cât se apropiau de casa familiei García, înaintând încet, înghesuiți unul într-altul, pe ulița îngustă. Dar dacă nu reușea? Îl încolți îndoiala. Cântările monotone, repetitive, îl împiedicaseră să gândească limpede. Se apropiau! Galerianul... El îl salvase viața. Ieși din rând și, în întuneric, lovi zdravăn cu piciorul în ușa casei, care se deschise larg, dădu buzna înăuntru și fără să-și mai facă griji de surprinșii membri ai familiei García care se aflau în casă, strigă cât putu de tare:

– Ducă-se dracului sfânta Fecioară și toți sfinții!

Alde García nu apucară să pună mâna pe el. De-abia se ridicaseră de pe scaune când un șuvoi de oameni mânioși și gălăgioși dădură buzna în casă. Martin îngenunche și începu să-și facă cruci cu ardoare.

– Ei! Ei au fost! țipă arătându-i cu mâna rămasă liberă.

La nimic nu folosiră bricegele pe care le arătară Manuel García și oamenii lui. Zeci de persoane indignate, furibunde, se năpustiră asupra țiganilor. Martin se ridică și îl căută pe Melchor. Văzu o ușă încuiată și îi ocoli pe cei care se răfuiau cu alde García, ca să ajungă la ea. O deschise. Melchor aștepta în picioare, uimit, cu mâinile legate la spate.

– Să mergem, unchiule!

Nu-l lăsă să se dezmeticească. Îl împinse afară din încăpere și îl trase după el. Oamenii din procesiune erau atenți la alde García. Chiar și așa, câțiva încercară să le taie calea. „Ăia sunt!” urlă Martin, ca să-i distragă și să se strecoare printre ei. După câțiva pași, se opriră în fața ușii care dădea în stradă, blocată de puzderia de oameni.

– Acest bărbat... începu Martin să grăiască, arătând către Melchor.

Cei din ușă îl priviră cu nerăbdare, așteptând următoarele cuvinte. Melchor pricepu intenția tânărului și amândoi, deodată, se azvârliră asupra lor, ca și cum s-ar fi împins într-un zid.

Mai mulți bărbați căzură la pământ. Martin și Melchor, la fel. Cei din spate se dădură înapoi. Alții se împiedicară. Afară era întuneric beznă. Fecioara se clătină. Cei mai mulți confrăți își îndreptară atenția către statuie. Martin, încurcat printre atâtea picioare și brațe, îl înșfăcă iar pe Melchor, care nu se putea mișca,

având mâinile legate la spate, îl ajută să se ridice, îi călcară în picioare pe câțiva și fugiră.

Mulți nu înțeleseseră ce se întâmplase. Printre gemete și blesteme, se auziră niște hohote de râs care se îndepărtau pe strada Almirante în jos.

Tănărul Martin se miră când Melchor, după ce îi mulțumi pentru ajutor cu două sărutări sincere, nu primi să meargă acasă la Cascabelero, ci, în schimb, îi ceru să-l conducă până pe ulița Primejdiilor.

– Fie, unchiule, consimți băiatul înfrânându-și curiozitatea, dar ceilalți García... Cum o să afle de evadarea dumitale...

– Nu-ți face griji. Tu du-mă acolo.

Unsprezece zile și nopți. Melchor ținuse socoteala. „Negresa o mai fi în casa de oaspeți?”, se gândea în timp ce îl grăbea pe băiat. Cu părul vâlvoi, Alfonsa, pe care o scosese din pat, după ce bătură în ușa casei sale în repetate rânduri, îi năruie speranțele țiganului. „A plecat cu tăietorul, zise, așa m-a încredințat spălătoreasă.” Nu mai era acolo. Oaspeții săi veneau și plecau în funcție de starea pungii lor, ceea ce era mare lucru, mai adăugă când Melchor ceru s-o vadă pe spălătoreasă. Nici despre tăietor nu știa nimic. Îi ceruse lui vreo referință când apăruse în toiul nopții, cu o negresă și cu Pelayo? Melchor ajunsese să ia în seamă nenumărate posibilități în legătură cu soarta lui Caridad cât timp fusese prizonier, una mai neliniștitoare decât alta, totuși, niciuna dintre ele nu era că plecase de bunăvoie cu alt bărbat.

– Nu se poate! i-o trânti.

– Țigane, îl luă la rost gazda cu prefăcută silă, ai părăsit-o, ai lăsat-o singură mai multe zile. De ce te miri că a plecat cu alt bărbat?

Pentru că o asculta cântând, pentru că era singura lui tovarășie. Pentru că o iubea, și ea... îl iubea Caridad? Nu-i mărturisise niciodată, dar era sigur de asta. Oricâte femei cunoscuse de-a lungul vieții, nu mai ajunsese să simtă așa cum simțise cu Caridad contopirea trupurilor și a spiritelor care să dea plăcerii acea dimensiune necunoscută lui. Era ca și cum nu și-ar fi putut ostoi dorința, însă acel nesaț se domolea de îndată ce își trecea dosul palmei peste obrazul negresei... Absurd și tulburător: dorință și satisfacție necurmăte, ce se întrepătrund neîntrerupt. Bineînțeles că negresa îl iubea! Pentru că o auzise țipând de plăcere, pentru că îi zâmbea și îl mângâia, iar cântările ei începeau

să se elibereze de durerea și de amărăciunea care păreau s-o urmărească fără încetare.

Alfonsa susținu privirea țiganului, care acum era tristă, lipsită de licărirea pe care o avea în noaptea în care apăruse cu Caridad. Îl dăduse afară pe tăietor după ce aflase cele întâmplare. Nu voia tărăboi în casa ei de oaspeți. Apoi strânsese lucrurile lui Caridad și oprise banii pe care aceasta îi păstra în boccea. Documentele arseseră în vatră, iar straietele roșii și pălăria fuseseră vândute pe o nimica toată într-o prăvălie de haine. Dacă femeia se întorcea vreodată și îi dezmințea spusele, tot ce avea de făcut era să susțină că așa îi zisese spălătoreasă. Iar dacă întrebau de boccea, era de ajuns să spună că, probabil, tăietorul și spălătoreasă își împărțiseră lucrurile între ei...

– Unchiule... Martin încercă să-i atragă atenția lui Melchor, simțindu-i consternarea. Unchiule... Fu nevoit să insiste.

– Să mergem, se dezmetici în cele din urmă țiganul, nu înainte de a o săgeta cu privirea, din nou scânteietoare, cu o strălucire înfiorătoare, pe gazdă. Femeie, dacă aflu că m-ai înșelat, o să mă întorc ca să te omor.

Băiatul porni înspre strada Cumetrei.

– Așteaptă, îi porunci Melchor în dreptul străzii Alcalá.

Era târziu în noapte și domnea o liniște aproape desăvârșită. Galerianul îl apucă de umeri pe Martin și îl privi în ochi.

Martin încuviință.

– Nu cred că ar trebui să merg, se împotrivi țiganul.

– Dar...

– Tu m-ai eliberat și o să-ți fiu recunoscător toată viața, dar acolo, în afară de tine, nu mai era nimeni, niciun alt Costes, niciun țigan aliat cu neamul Costes. Melchor așteptă să se scurgă câteva clipe. Tatăl tău... Tatăl tău a hotărât să nu lupte pentru mine, așa-i? – Privirea băiatului înfiptă în pământ fu singurul răspuns de care avea nevoie Melchor. – Să merg acum la el acasă ar însemna doar să-l umilesc și să-l fac de rușine, pe el și pe toată familia ta.

Melchor îl scuti pe Martin de bănuielele care oricum îl năpădeau. Dacă nu-l ajutaseră, ce garanție avea că n-o să-l vândă iar familiei García? Poate că nu Cascabelero, ci vreunul dintre cei care îl înconjurau și cu care probabil că se sfătuiseră înainte să ia hotărârea de a-l lăsa în voia sorții. Nu era un lucru pe care l-ar fi putut hărăzi el singur.

– Înțelegi? adăugă.

Martin înălță capul. El însuși se simțea rușinat de purtarea familiei sale.

– Da, răspunse.

– Nu-ți face griji pentru mine, am să mă descurc. Trebuie... Trebuie să găesc pe cineva...

– Pe negresă? îl întrerupse Martin.

– Da.

– Cea care a fost și ea osândită în Triana?

– Da. Nu vorbi cu nimeni despre asta.

– Jur pe sângele neamului Vega, rosti băiatul.

O să se țină de cuvânt, își zise Melchor.

– Bine. Acum, cu tine e necazul.

Martin ascultă cuvintele nedumerit.

– Trebuie să te faci nevăzut, băiete. Aici, în Madrid, într-o bună zi, tot au să te omoare. Știu că o să te doară ce o să-ți spun, dar nu te încrede în nimeni, nici măcar în tatăl tău. El, probabil... Firește că nu-ți dorește niciun rău, dar s-ar putea vedea obligat să aleagă între tine și restul familiei. Trebuie să pleci din Madrid. Du-te să-ți iei rămas-bun de la tatăl tău și pornește la drum chiar în noaptea asta, dacă e cu puțință. Nu căuta sprijin la cei din neamul tău, chiar dacă trăiesc în alte orașe, chiar dacă tatăl tău stăruie, pentru că tot au să te găsească. Nu știu nici unde mai sunt alți Vega, mă tem că toți sunt întemnițați. Însă există un loc la granița cu Portugalia, Barrancos, unde o să găsești ocrotire. Ia-o pe drumul către Mérida, apoi abate-te spre Jerez de los Caballeros. De acolo e ușor să ajungi. Caută un tutungiu pe nume Méndez și spune-i că vii din partea mea. El o să te ajute și o să te învețe arta contrabandei. Nici în el să nu te încrezi, dar atâta vreme cât ai să-i fii de folos, n-o să ai necazuri.

Melchor îl măsură pe băiat din cap până-n picioare. Avea doar cincisprezece ani, dar tocmai se dovedise mai cutezător și mai vrednic decât tatăl său. Era țigan, un Vega, iar cei din seminția lor răzbeau întotdeauna.

– M-ai înțeles?

Martin încuviință.

– Aici ne despărțim, dar presimt că, dacă nu mă cheamă diavolul mai înainte, o să ne mai întâlnim.

Melchor încă îl ținea de umeri. Simți un tremur ușor în palme, îl trase aproape pe băiat și îl îmbrățișă strâns. Nepotul pe care nu i-l dăduse fata lui!

- Încă ceva, îl preveni înainte să se despartă. În lume sunt oameni mai răi decât alde García. Nu scoate jungherul până când nu înveți să-l mânuiești cu dibăcie. Melchor îl zgâlțai când își aminti atacul său din birt, cu jungherul întins în față, de parcă ar fi fost o lance. Nu te lăsa orbit de mânie în înfruntări, asta o să te împingă numai la greșală și la moarte, și gândește-te că nu e de niciun folos curajul dacă nu e pus în slujba inteligenței.

Zorii îl găsiră pe Melchor sprijinit de peretele magaziei de cod din Portillo de Embajadores, la picioarele căruia se căsca râpa din spatele împrejmuirii. Acolo se termina orașul; acolo se ascunsese ca să-și petreacă restul nopții după ce se despărțise de tânărul Martin. Noaptea și oboseala îl prăvăliseră într-un somn tulburat tot mereu de imaginea lui Caridad. Uneori, Melchor încerca să se convingă că nu era cu puțință ca negresa să fi fugit cu tăietorul; alteori, îl încolțea spaima când se tot gândea la ascunzătoarea sa. Neclintit, încercă să-și facă ordine în gânduri. Pesemne îl căutau, alde García și ai lor îl căutau. Nu putea să se ducă la nimeni și nu avea un real. Nu avea nici măcar jungherul sau tunica lui galbenă. Oftă. Prost început. Alde García îi luaseră tot. Trebuia s-o găsească pe Caridad. „Nu se poate să fi plecat cu alt bărbat”, își mai spuse o dată la lumina soarelui, dar atunci... De ce nu-l așteptase în casa de oaspeți? Zece, unsprezece, douăzeci de zile dacă ar fi fost nevoie. Negresa era în stare să facă asta, era foarte răbdătoare și avea destui bani ca să-și acopere cheltuielile. În timp ce îl trecea un fior rece pe șira spinării, își alungă din minte teama că pășise vreo nenorocire, c-o siluise și o omorâse careva. Nu. Justiția, poate. Să fi fost arestată? Atunci, ar fi arestat-o și pe Alfonsa pentru că o ascundea într-o casă de oaspeți tăinuită. De altfel, negresa avea actele în regulă și nu se băga niciodată în bucluc, în niciun caz de bunăvoie, zâmbi țiganul amintindu-și plajele din Manilva și sacii de tutun care îi fuseseră furați. Nu se gândea decât la... Era o femeie nespus de atrăgătoare, voluptuoasă, neagră ca abanosul, ațățătoare, fascinantă într-un Madrid dedat desfrâului. Orice codoș putea scoate un câștig bun pe seama ei. I se strânse inima și se cutremură când și-o închipui pe Caridad trecând din mână în mână, vândută cu mârșavie în te miri ceocioabă dezgustătoare. Avea s-o găsească! Se ridică amortit, sprijinindu-se de perete. Cufundat în gândurile sale, nu băgase de seamă că locuitorii Madridului se treziseră deja și începuseră munca. În josul râpei, pe un câmp, se făcea negoț cu animale de

călărie. Întinse gâtul, iar briza îi aduse zarva negoțului, nechezăturile și răgetele animalelor, dar nu și mirosul lor, acoperit de cel care venea dinspre magazia de cod. Apa în care angajații din Junta de Abastos puneau la desărat codul plin de sare, pentru ca apoi să fie vândut, era vărsată în râpă. În Madrid se consuma cod, mai mult decât orice alt pește, precum sardeaua, merluciu sau bonita. Milostivii creștini spanioli le plăteau dușmanilor lor de moarte, ereticilor englezi, sume uriașe ca să-i aprovizioneze cu destul cod sărat pentru nenumăratele lor zile de abstenență. Căii și mirosul de pește îi aduseră aminte de Triana, de Guadalquivir, de podul de șleपुरi care o lega de Sevilla, de fundătura San Miguel și de țigănice. Acolo, între portocali, o întâlnise pe Caridad. Dar Milagros? Ce se alesese de fata lui? Oare îl iertase? Carmona meritase să fie înjunghiat. Suspină gândindu-se că Ana era singura care putea să îndrepte lucrurile. Era mama ei... Pe ea avea s-o asculte... Dacă avea s-o elibereze.

Viața în Madrid se desfășura pe străzi, iar acestea ajunseră să fie și căminul țiganului, pierdut printre nenumărații cerșetori care le populau. Umbla cu piciorul drept prins în ațele pe sub nădragi, ca să pară că șchiopătează, și se împodobește cu o beretă de toreador veche și o mantie roasă, șterpelite amândouă, cu care își acoperea parte din față, chiar și în arșița verii.

Melchor porni în căutarea lui Caridad. Străbătu cartierele celor unsprezece cvartele în care se împărțea Madridul. În Lavapiés, Afligidos, Maravillas sau în oricare alt loc, aștepta să treacă zilele stând pe străzi sau în piațete, atent atât la puterile alcalzilor care ar fi putut să-l aresteze, cât și la vânzoleala de toate zilele a femeilor madrilen. Mergeau la biserică, să cumpere de mâncare, cu urcioarele după apă, să coacă pâine, să spele rufe, să vândă cârpelile pe care le făceau acasă sau aveau multe alte treburi. Puține dintre ele stăteau în casele lor întunecoase mai mult decât era musai, iar țiganul asculta zarva conversațiilor și era martor la multele lor neînțelegeri.

Bărbații. Ei reprezentau pricina celor mai înverșunate certuri dintre femei, într-o societate în care cele necăsătorite, văduve sau părăsite le întreceau cu miile pe cele măritate. Își repeta că n-avea să fie greu să recunoască o negresă între toate acele femei. Văzu câteva, pe unele le exclusese încă de departe, pe altele le urmărise o vreme, șchiopătând, până când se alesese cu o dezamăgire. În

zilele de sărbătoare, aproape o sută pe an mulțumită zelului ecleziastic, le vedea pe madrilene părăsindu-și casele zâmbitoare, cochete, dichisite și îmbrăcate după moda spaniolă, cu rochii strânse pe mijloc și decolteuri generoase, cu mantelă și piepteni, și le urmărea în Soto de Migascalientes, pe izlazul Prado del Corregidor sau la fântâna La Teja, unde flirtau cu bărbații și luau o gustare, cântau și dansau până când bărbații începeau să arunce cu pietre unii într-alții. Nici acolo n-o află pe negresă.

Însă noaptea Melchor se mișca mai mult. Căuta prostituate.

– Ești frumoasă încă, le măgulea. Dar... Se prefăcea că șovăie. Aș vrea ceva mai deosebit.

Înainte să-l jignească sau să-l scuipe, cum mai făcuseră unele, Melchor le arăta banii.

– Cum ar fi? puteau să răspundă unele dintre ele la vederea monedelor.

– O virgină...

– În viața ta n-o să ai destui bani.

– Atunci... O negresă. Da, o negresă. Știi vreuna?

Erau destule. Fu plimbat încolo și înapoi, pe străduțe întunecate și prin odăi sărăcicioase. De fiecare dată, risipea pe codoașe bruma de bani pe care o aduna, cu chiu, cu vai, din furțișaguri.

– Nu! O negresă adevărată, stăruia apoi dacă vedea că femeia știa meserie. Vreau o negresă cât se poate de neagră, tânără, frumoasă... O să plătesc oricât. Găsește-mi-o și o să te plătesc bine.

Banii. Acela era cel mai mare necaz al lui. Fără bani, nu putea întreține lăcomia târfelor pe care le tocmise ca s-o caute pe Caridad. Hrana zilnică o avea asigurată de la biserică, dar trecuse mult de când nu mai fumase o țigară sau nu mai băuse o carafă de vin. „Mult te mai iubesc, negreso!”, își spunea când trecea pe lângă orice birt sau crâșmă. Dacă foamea îi dădea ghes, se așeza la coada lungă de sărmani care se opreau pe la porțile vreunei mănăstiri în așteptarea supei săracului pe care o împărțeau în fiecare zi cele mai multe dintre ele. De asemenea, urmărea grupul care împărțea pâine și ouă, care pornea în fiecare seară din biserica San Antonio de los Alemanes, ca să-i ajute pe cei sărmani. Trei frați din Confreria Refugio, unul dintre ei preot, împreună cu un servitor care lumina străzile cu un felinar, cutreierau, pe rând, cartierele Madridului ca să adune morții, să-i ducă pe cei bolnavi

la spitale, să le ofere mângâiere sufletească unora și hrană celorlalți: o bucată de pâine și două ouă fierte. Erau ouă mari, cum se cuvenea din partea unei confrerii renumite, căci pe cele mici, cele care treceau printr-o gaură pe care frații o făcuseră într-o scândură, pentru a le verifica mărimea, le aruncau.

Șterpelea tot felul de lucruri și toate, mai puțin un briceag pe care hotărâse să-l păstreze, erau vândute ca să aibă bani pentru a o căuta pe Caridad. Își aduse aminte în ce fel îl eliberase Martin și, tot așa cum făcuse băiatul, se strecură în mai multe gloate care străbăteau străzile spunând rozariul până când, prin vicleșuguri, reuși să învrăjbească două dintre ele. Una pornise de la San Andrés, iar cealaltă, de la mănăstirea San Francisco, și se întâlniseră în piațeta de lângă Puerta de Moros. În haosul creat din pricina încăierării, se alese cu câteva lucruri pe care apoi le vându. Un tertip asemănător folosi și cu un grup de orbi. Melchor se simțea atras de armata aceea de nevătători care cutreiera străzile și piațetele din Madrid. Spania era o țară de orbi, erau atât de mulți încât unii medici străini puneau acest fapt pe seama obiceiului de a scoate sânge, care urmărea să dea paloare pielii sau să reechilibreze umorilor din corp. Orbii se mișcau în cete și îi chemau pe oameni să se apropie ca să le recite istorii, să le cânte la instrumente și din gură, întotdeauna cu un șir de foi prinse cu cârlige pe o funie, pe care erau versurile cântecelor sau textele operelor pe care le recitau și pe care le imprimau în mici ateliere clandestine, fără autorizație, fără să plătească taxe la vistieria regală și fără să le supună cenzurii. Vindeau foile la prețuri foarte mici celor care îi ascultau, iar sârmanii le cumpărau. Povesteau despre ei înșiși, despre *manolos* din capitală, laudau vitejia, obiceiurile și dârzenia cu care se zbăteau să păstreze viu spiritul spaniol în timp ce luau în răs și disprețuiau orice ar fi avut un aer franțuzit. Orbii erau neîncredători din fire și era de-ajuns să le strecoare cineva o monedă falsă ca să înceapă să croiască bastoane în stânga și-n dreapta, iar cei din jurul lor să se ia la pumni. Țiganului îi mersese de două ori, când profită de tărăboi ca să fure tot ce putea fura, dar când încercase a treia oară, parcă orbii l-ar fi mirosit, fiindcă începură să-i strige vorbe de ocară înainte să ajungă la ei.

De asemenea, îl recunoscuseră câteva prostituate. „O ții una și bună cu negresa ta?”, se răsti una dintre ele. „Nu mă ține din treabă!”, îi strigă o a doua. „Du te la alta cu snoava asta,

neghiobule!”

De cât timp o căuta pe negresă? Vara și o parte din toamnă se duseseră, frigul se înăsprea, ba chiar se văzuse nevoit să caute adăpost la câte unul dintre spitalele din Madrid. Simți lipsa climei blânde din Triana. Uneori, nu era primit, pe motiv că spitalul era plin, și trebuia să se îndrepte către marele spital San Antonio de los Alemanes, de unde pornea împărțeala de pâine și ouă, care ocupa un întreg grup de clădiri între Corredera Baja de San Pablo și strada Balistei.

Caridad nu era de găsit, se văzu nevoit să se resemneze într-o dimineață cenușie și rece. Din când în când își întrerupea căutarea pentru a cerceta mersul formalităților de eliberare a fiicei lui. Mergea atât de des la notariatul lui Carlos Pueyo, în Portal de Roperos de pe Calle Mayor, încât notarul nu-l mai primea și îl trimitea direct la un copist morocănos, care îl dădea afară cu grosolănie. Într-o zi, îl primi ca să-i spună că mijlocitorul voia mai mulți bani, spulberând astfel speranțele pe care și le făcuse Melchor. Țiganul protestă. Celălalt ridică din umeri. Melchor urlă.

– Poate preferi să renunți acum și să nu mai încercăm... îl întrerupse notarul.

Melchor duse mâna la jungher. Copistul aflat în slujba notarului, prevenit, se ivi pe la spatele lui și îl ținui cu o muschetă.

– Nu-i asta calea, Melchor, interveni calm Carlos Pueyo. Funcționarii sunt avari. Cer mai mulți bani, asta e tot.

– O să-i aibă, îl repezi țiganul în timp ce punea jungherul la loc și cumpănea dacă să-l amenințe sau nu. Nu o făcu. Dați-mi timp, ceru în schimb.

I se dădu tot timpul din lume. Ce îi mai rămânea? N-o găsea pe Caridad, deși cutreierase în repetate rânduri Madridul și lupanarele sale. Dorința de a-și vedea fata liberă era din ce în ce mai arzătoare, până când se transformă în obsesie, dar depindea de acel notar, care îl storcea de bani ascunzându-se după un mijlocitor pe care el nici măcar nu-l cunoștea. În ziua aceea, cheltui puținii reali pe care îi mai avea pe țigări și pe vin, cu chipul descoperit, fără să se ascundă sub vreo mantie, simțind tot timpul furnicături în piciorul drept, de-abia eliberat din strânsoarea atelelor care îl făcuseră nefolositor atâtea luni. Tutunul, își spuse în sinea lui, tot rotind în mâini o ulcică de vin golită deja, era singura cale de a face rost de banii pe care i-i cerea notarul. Apoi,

cu simțurile toropite, străin de fierberea mulțimii, străbătu orașul înspre Puerta de Segovia. Nu avea nimic de luat înainte să pornească la drum, nu avea de la cine să-și ia rămas-bun. Era singur. Înainte să treacă podul peste prăpăditul Manzanares, mai aruncă o privire în urmă, spre Madrid.

– N-am izbutit, negreso, șopti răgușit.

Palatul regal aflat în construcție se înălța pe un deal, deasupra lui. Îl vedea încețoșat din pricina lacrimilor care îi jucau în ochi.

– Îmi pare rău. Îmi pare nespus de rău, Cachita.

Caridad împlinea primul an de pedeapsă în închisoarea Galera, în dimineața aceea, robotind așezate pe jos în galeria în care dormeau, Frasquita își mută atenția de la cearșaful pe care îl cosea spre Caridad. Trecută de cincizeci de ani, Frasquita se înduioșă la vederea acelei femei absorbite de rufa la care cosea neîncetat, cu degete îndemânatic. Ea însăși încercase s-o chinuiască după ce fusese adusă înapoi la Galera, după ce i se dictase sentința la tribunalul alcalzilor. În fiecare dimineață, la coada care se forma în fața oalei, se strecura chiar în fața lui Caridad pentru ca aceasta să fie nevoită să-i arunce murdăriile. Iar Caridad o făcea fără să se plângă. În cele din urmă, reuși s-o împlânzească prin răbdarea ei. În ziua în care Frasquita hotărî să pună capăt umilințelor și se așază în altă parte la rând, Caridad o chemă în locul pe care îl ocupase zi de zi până atunci. Poate că altei deținute i-ar fi răspuns mâniașă, dar chipul acela rotund și negru ca tăciunele îi zâmbi fără umbră de ranchiună, batjocură sau sfidare. Se așază unde îi arăta Caridad, urină și aruncă ea însăși lichidul pe fereastră după strigarea: „Feriți-vă de ud!” Multe dintre deținute îi fură recunoscătoare pentru hotărârea luată. La urma urmei, își spuneau în gând, toate erau la fel: femei care împărțeau nenorocirea.

Însă... Caridad nu părea nenorocită. Îi mărturisise asta cu ceva timp în urmă, când Frasquita fu nevoită să-i explice pricina nemulțumirilor unora dintre femei.

– Nu li s-a precizat timpul de temniță când li s-a dictat sentința. Sunt închise de mulți ani, fără să știe când o să fie eliberate. Caridad încuviință în tăcere, de parcă ar fi fost un lucru firesc. Dar chiar și atunci când ai un termen, continuă cealaltă, dacă nu se găsește un bărbat respectabil care să răspundă pentru tine, nu ți se dă drumul.

Caridad ridică ochii din lucrul ei.

– E adevărat, se băgă în vorbă Herminia, o femeie blondă și mărunță care o învățase pe Caridad să coasă.

Cele două avură un schimb de priviri văzând cum Caridad își relua lucrul, ca și cum ar fi încercat să se consoleze.

– Ai pe cineva afară? întrebă Herminia.

- Nu... Nu cred, răspunse după câteva clipe.

De când se știa, îi avusese doar pe mama ei, pe niște frați și pe primul ei copil, de care o despărțiseră, apoi pe Marcelo, pe Milagros și pe Melchor... Trecuse un an de când nu mai știa nimic de el. Uneori, zeii ei îi spuneau că e în viață, că e bine, dar tot o năpădeau îndoielile. Din când în când, simțea cum i se strânge inima, dar lacrimile care îi șiroiau pe obraji târau în uitare amintirile fericite. La urma urmei, la ce se putea aștepta o sclavă neagră? Cum putuse să fie atât de naivă încât să viseze un viitor fericit?

- Îmi e bine aici, murmură.

Da. Felul acela de viață era pentru ea, era cel pe care îl cunoștea și care i se cuvenea. Albii o învățaseră așa, cu lovituri de bici: dormea, se trezea, asculta slujba, mânca de dimineață, muncea, mânca la prânz, se ruga... îndeplinea niște obligații prestabilite, monotone. Nu avea griji prea mari. Uneori, putea chiar să fumeze. Sâmbăta, deținutele aveau voie să coasă pentru ele și câștigau câțiva bănuți, o nimica toată, dar era destul pentru ca temnicerul sau „demandera”, cea care făcea comisioanele în afara închisorii, să le aducă puțin tutun.

Și apoi, de când Frasquita își deșertase singură udul pe fereastră, cele mai multe deținute păreau s-o fi acceptat.

- Nu te apropia de te miri cine, o preveni Frasquita într-o zi, când se plimbau prin curtea mare. Pe vreme bună, li se îngăduia să facă asta înainte de culcare. Apoi îi arătă o deținută singuratică, căreia i se citea mânia pe chip și în priviri. Isabel, de pildă. Nu e o femeie bună, și-a omorât copilul nou-născut.

- În Cuba, multe femei își omoară copiii. Nu sunt rele, fac asta ca să-i salveze de sclavie.

Frasquita îi cântări cuvintele. Apoi vorbi domol, ca și cum niciodată până atunci n-ar fi ajuns să se gândească la asta:

- Isabel spune ceva asemănător: tatăl copilului n-a vrut să-și asume răspunderea, ea nu putea să-l crească și, în azil, mor opt din zece orfani înainte să împlinescă trei ani. Zice că n-a putut îndura să-și închipuie copilul bolnav și lipsit de îngrijiri, agonizând până la moarte.

Chiar și așa, Caridad se feri de Isabel și de alte deținute care făcuseră același lucru ca aceasta. Însă nu reuși să facă asta cu o prostituată în privința căreia o prevenise Frasquita. S-a întâmplat ca într-o dimineață femeia să stea în spatele ei la slujbă,

înconjurată de alte târfe, împreună cu care alcătuia un grup temut în Galera. Caridad le auzea șușotind fără rețineri până când preotul le muștra țipând la ele. Atunci râdeau încet și, după câteva clipe, se întorceau la flecărelile lor. Cine era acea Maria Magdalena pe care, predică după predică, le îndemna preotul s-o imite? se gândea Caridad. În Cuba nu se vorbea despre ea.

– Păcătoaselor!

Zbieretul răsună în micuța capelă în care se înghesuiau enoriașele silit. Însăpăimântată de țipetele cu care preotul le pretindea penitență, căință, contrițiune și multe alte sacrificii, Caridad tresări când simți că cineva îi pune o mână pe umăr. Nu îndrăzni să privească în spate.

– Se spune că ai fost închisă pentru că ești curvă, auzi.

Se temu că preotul o s-o vadă și că o să țipe la ea. Nu răspunse. Cealaltă o zgâlțâi.

– Negroso, cu tine vorbesc.

Frasquita nu era lângă ea. În dimineața aceea întârziase și rămăsese pe unul dintre rândurile din spate. Caridad lăsă privirea în pământ, speriată, regretând că n-o așteptase pe cea care putea s-o apere.

– Dă-i pace, sări să-i ia apărarea deținută de lângă ea.

– Tu nu te amesteca unde nu-ți fierbe oala, cățea.

Altă prostituată o îmbrânci cu putere pe cea care tocmai se băgase în vorbă. Femeia se împinse în cele din fața ei, care la rândul lor se clătinară.

Preotul își întrerupse predica auzind tărăboiul; temnicerul își croi drum printre femei, îndreptându-se spre ele.

– Curvele negre exotice, ca tine, sunt cele care ne fură clienții, auzi Caridad că o învinuiește cea care o apucase de umăr, fără să-i pese de bastonul cu care temnicerul își croia drum printre pușcărișe. Spune-mi cu cât te plătesc ca să te culci cu ei.

– Herminia, vino cu mine! ordonă bărbatul când ajunsese în dreptul ei.

– Eu nu...

– Liniște! strigă preotul dinspre altar.

Bastonul îndreptat către ea fu de-ajuns pentru ca Herminia să se dea bătută și să se pregătească să-l urmeze. Caridad îi adresă o privire plină de recunoștință. Femeia aceea încercase să-i ia apărarea și se simțea datoare față de ea.

– Eu nu fur, i-o trânti Caridad prostituatei. Niciodată n-am fost

plătită!

Mirarea ei crescuse când se întoarse și văzu o femeie supusă care îi arăta temnicerului niște brațe larg deschise în semn de nevinovăție.

– Negro, vino și tu cu mine, auzi că îi porunca acela.

– Negresă tâmpită!

Ocara prostituatelor în urma ei fu acoperită de cuvintele preotului, care continua slujba.

Astfel se apropie Caridad de Herminia, împărțind cu ea o săptămână numai cu pâine și apă, drept pedeapsă.

– Cine e Maria Magdalena? o întrebă într-o zi pe noua ei prietenă.

– Care din cele două?

Caridad se arătă mirată.

– Aici avem două Magdalene care ne fac zile fripte, o dumiri cealaltă.

– Cea de la slujbă, aia pe care o tot pomenește popa.

– Ah, aia! râse Herminia. O târfa. Se zice că a fost țitoarea lui Isus Cristos.

– Isuse!

– Chiar el. Se vede treaba că, până la urmă, s-a căit, așa că au făcut-o sfântă. De-asta e dată drept exemplu în toate zilele, fără deosebire. Nu vi se vorbea despre ea în Cuba?

– Nu. Acolo nu ni se cerea să ne căim de nimic, ne ziceau doar că trebuie să fim supuși și să muncim din greu pentru că asta e voia Domnului. Caridad tăcu preț de câteva clipe. Dar a doua Magdalena? întrebă apoi.

Herminia pufni înainte să răspundă.

– Asta e și mai rea decât prima! Sor Magdalena de San Jerónimo, apăsă cuvintele cu dezgust, o călugăriță din Valladolid, care a creat închisorile pentru femei acum mai bine de o sută de ani. De atunci, toți regii au urmat cu înflăcărare indicațiile ei: pedepse la fel ca cele ale bărbaților și disciplină severă până când reușesc să ne supună; umilire și cruzime, dacă e nevoie, muncă grea ca să ne plătim hrana. Ți-ai dat seama că nu putem să vedem strada pentru că ferestrele sunt foarte sus? Caridad încuviință. A fost ideea Magdalenei cu pricina: să ne izoleze de oamenii buni. Pe lângă toate astea, slujbe și predici, ca să îmbrățișăm credința și ca să fim folositoare pe post de slujitoare vrednice... Asta e soarta noastră dacă o să ieșim vreodată de aici: să slujim. Să ne ferească

Dumnezeu de Magdalene!

Dar în afară de cele care hotărâseră să curme prin moarte soarta tristă și sigură a copiilor lor, de tabăra prostituatelor și de câte o delincvență agresivă și morocănoasă, cele mai multe dintre cele o sută cincizeci de femei întemnițate se aflau acolo în urma unor greșeli neînsemnate, făcute din neștiință sau de nevoie.

Cunoștea osândirea Frasquitei: viață nerușinată, dictară sentința alcazii.

– M-au luat într-o noapte, mergeam cu un cizmar, o lămuri pe Caridad. Om cumsecade... Nu făceam nimic! Îmi era frig și foame și voiam doar să dorm undeva la adăpost. Dar m-au prins cu un bărbat.

Frasquita îi mai arată multe altele care pătimeau în Galera pentru că încălcaseră acel registru, pe cât de stufos, pe atât de încălțit, de atentate la morală. Erau condamnate pentru că erau părăsite, scandaloase, prost întreținute, libertine, ușuratece, deșucheate, desfrânate, dăunătoare regatului... O mulțime de nefericite care, spre deosebire de bărbați, nu puteau fi trimise la armată sau la munci publice și, de aceea, sfârșeau în închisoarea pentru femei.

Herminia, blonda mărunță care era la origine dintr-un sat din apropiere, nu săvârșise alt delict decât acela de a încerca să vândă pe străzile Madridului vreo două funii de usturoi. Avea nevoie de banii aceia, îi mărturisise resemnată lui Caridad. Se aflau destule precupețe ca ea printre deținute, femei care încercau doar să-și câștige pâinea revândând ceapă sau tot soiul de verdețuri și legume, lucru ce era interzis.

Caridad cunoscuse alte două femei. O simplă ceartă fără urmări le adusesese la Galera. De asemenea, nu aveau voie să se jignească și să se certe, să intre în birturi sau să umble singure noaptea. Erau arestate dacă nu puteau face dovada domiciliului sau a locului de muncă, dacă erau sărace, dar nu voiau să intre la stăpân, dacă cerșeau...

Într-o sâmbătă, ziua în care se împărțeau muncile săptămânii între deținute, precum spălatul vaselor, curățenia, aprinsul și stinsul opaițelor, împărțirea mâncării, lui Caridad îi reveni datoria să împartă pâinea cea cleioasă. Se nimeri să facă pereche cu o tânără a cărei prospețime nu apucase încă să se ofilească. Caridad o cercetase pe îndelete pe fată: părea mai sfioasă și mai neajutorată decât ea. Așteptau amândouă lângă coșul cu pâine ca

temnicerul să le dea voie celorlalte să intre.

– Mă cheamă Caridad, se prezentă ea, prin zarva pe care o făceau femeile așezate la rând.

– Jacinta, răspunse tânăra.

Caridad zâmbi, iar cealaltă se strădui și ea să facă același lucru. Cu o mișcare a bastonului, temnicerul făcu semn să înceapă împărțeala.

– Pentru ce te afli aici? întrebă Caridad în timp ce întindea bucățile de pâine. Era curioasă. Își dorea ca fata să-i răspundă că e închisă pentru ceva lipsit de importanță, ca atâtea altele. Nu voia să fie nevoită s-o considere o femeie rea.

– Ce mai aștepți, fetiço? Una dintre deținute o bruftului pe Jacinta, care se zăpăcise din pricina interesului arătat de Caridad.

Nu voise să se culce cu stăpânul ei. Asta îi explică Jacinta după ce terminară de împărțit pâinea, când strângeau coșurile, iar celelalte mâncau deja. Caridad îi adresă o privire întrebătoare: i se părea un delict neobișnuit, când celelalte erau condamnate pentru că făcuseră exact opusul.

– M-am lăsat în alte dăți și am rămas grea. Soția lui don Bernabé m-a lovit și m-a ocărât, m-a făcut târfă și scroafă și în multe feluri, apoi m-a silit să dau copilul la orfelinat. Explicația ieși din gura fetei de parcă încă n-ar fi reușit să priceapă ce se întâmplase. Apoi... Nu voiam să mai am un copil!

Își înăbuși un suspin. Caridad cunoștea durerea aceea. Mângâie brațul fetei și o simți tremurând.

Mii de fete ca Jacinta aveau aceeași soartă în marea capitală. Se socotea că a cincea parte a populației muncitoare din Madrid era alcătuită din servitori. Familii din toate colțurile Spaniei le trimiteau pe fete să slujească în case sau în ateliere. Cele mai multe dintre ele îndurau hărțuirea stăpânilor sau a fiilor lor, neputând să se împotrivescă. Apoi, dacă venea o sarcină, unele îndrăzneau să se judece pentru o zestre cu care să se mărite, în caz că cei care le lăseseră grele erau însurați sau nobili, sau pentru respectarea promisiunilor de căsătorie, dacă erau burlaci. Soțiile și mamele le învinovăteau pe slujnice că îi ispiteau pe bărbații lor ca să obțină bani sau stare. Aceasta fu acuzația pe care i-o aduse Jacintei soția lui don Bernabé, după ce o insultă și o bătu. Ea nu era decât o copilă venită dintr-un sat din Asturias. Își coborî privirea către sânii ei tineri și umflați când femeia îi semnală drept pricină a poftelor și, prin urmare, a greșelii

bărbatului ei. Ajunse să se simtă vinovată, cum stătea acolo, în picioare, încolțită, în salonul unei case care i se părea un palat pe lângă cocioaba sărmană din care plecase. Ce-ar fi spus părinții ei? Ce-ar fi gândit ruda aceea din Asturias care trăia în Madrid și care o recomandase? Și încuviință. Tăcu. Într-o noapte născu în spitalul Desamparados, chiar acolo, pe strada Atocha. Acolo erau primiți orfanii mai mari de șapte ani, se înghesuiau în cele patruzeci de paturi ale lor bătrânele muribunde, hârcile, așa li se spunea, care veneau să moară în singurul loc existent pentru ele în capitală, dar tot acolo era și o încăpere în care nefericitele ca Jacinta erau ajutate să nască. Multe mame mureau la naștere; mulți copii aveau aceeași soartă. Jacinta scăpase cu viață. Confreria Amor de Dios ascunsese rodul pântecelui său în orfelinat, unde copilul avea să moară în cele din urmă, iar fata se întorsese să slujească din nou în casă.

– Dar dacă n-ai vrut să te culci cu stăpânul tău, stăruii Caridad, de ce te-au întemnițat?

– Don Bernabé a hotărât așa. A spus că nu vreau să slujesc în casă, că sunt o servitoare rea și că nu-i dau ascultare.

În felul acesta află Caridad că, pe lângă răufăcătoare și deznădăjduite, mai exista un grup de deținute a căror singură crimă fusese că se născuseră femei la mila bărbaților. Femei care, așa cum pățise Jacinta, fuseseră închise din simpla dorință a soțului, a tatălui sau a stăpânului, ca Maria, aproape o bătrână, închisă pentru că vânduse o cămașă fără permisiunea bărbatului ei, sau ca Ana, care se afla acolo pentru că părăsise domiciliul conjugal fără învoire, și o a treia, al cărei singur păcat fusese că se împrietenise cu un pescar. Cele mai multe dintre acele femei cinstite care sfârșeau după gratii din pricina plângerilor făcute de bărbații lor erau trimise la închisorile din San Nicolás și din Pinto, dar unele ajungeau la Galera. Singura deosebire dintre ele și cele care săvârșiseră vreo faptă rea era că bărbatul care cerea întemnițarea era consultat la tribunalul alcazilor în legătură cu pedeapsa ce trebuia să i se dea femeii. Acel bărbat trebuia să suporte și cheltuielile pentru subzistența deținutei cât timp era închisă, în unele cazuri, după un timp, erau iertate și ieșeau din închisoare.

– Așa mi-a zis don Bernabé, înainte să fiu adusă aici, își încheie mărturisirea Jacinta, că atunci când o să-l primesc, o să mă ierte.

Caridad o privi pe fată din cap până în picioare. În cât timp

avea să-și piardă frumusețea care îl stârnea atât de mult pe stăpânul ei, stând închisă într-un loc ca acela?

În ziua în care Herminia o întrebă dacă avea pe cineva în afara închisorii, Caridad, știindu-se privită de către tovarășele ei, continuase să coasă în tăcere la rufăria pentru spital. Degetele acelea pricepute să mângâie frunzele de tutun și apoi să le răsucescă cu delicatețe se obișnuiră repede cu îndeletnicirea de a coase. Îi era bine acolo, înăuntru. Se simțea întovărășită de multe femei, stăteau de vorbă sau chiar râdeau împreună. Cele mai multe erau femei cumsecade. Erau hrănite, oricât de puțină și de proastă era mâncarea. Unele se plângeau și se răzvrăteau chiar, ceea ce nu le aducea decât o pedeapsă aspră. Caridad încerca să le înțeleagă atitudinea. Le auzise povestind despre foamea și sărăcia pe seama cărora multe dintre ele puneau întemnițarea și nu le înțelegea protestele. Ea își amintea terciul și codul cu care zi după zi, ani de-a rândul, fusese hrănită pe plantație.

„Cât despre libertate...”, se gândea Caridad. Libertatea aceea ciuntită, despre care vorbeau atâta unele dintre ele, pe ea doar o purtase pe meleaguri neprimitoare și o adusese în tovărășia unor oameni neobișnuiți care, până la urmă, o părăsiseră. Ce s-o fi ales de Milagros? Uneori se gândea la tânăra țigancă, cu toate că o simțea tot mai îndepărtată. Iar Melchor... Simți că i se umezeau ochii și ascunse asta de tovarășele sale cu un prefăcut acces de tuse. Nu, libertatea nu era ceva care să-i lipsească ei.

IV
Patimă înfrânată

Milagros nu mai dăduse pe la palatul conților de Fuentevieja din ziua în care venise să ceară ajutor pentru eliberarea părinților săi. Trecuseră aproape trei ani, iar fata aceea căreia secretarul hâd al Excelenței Sale nu-i îngăduise să treacă mai departe de coridorul sumbru care ducea la cuhnii, se mișca acum cu dezinvoltură într-unul dintre luxoasele lor saloane. Printre femeile nobile și bogate care își scoteau adesea sânge din dorința de a da paloare obrazului și purtau fuste înfoiate cu crinoline, femei cu talii și busturi încorsetate, cu pieptănături înalte, complicate și dichisite, ce amenințau să îndoiaie sârmele care le susțineau și să se turtească peste capetele lor, mereu gătite, împodobite cu panglici, țiganca se știa urmărită și dorită de către bărbații invitați la petrecerea pe care o dădea contele. Când o întâmpinase în acea seară de la sfârșitul lui februarie, secretarul și unul dintre portari aruncaseră o privire pofticioasă către pieptul ei.

– Ascultă, îl bruftului țiganca, dornică să se răzbune, în timp ce se întreba dacă el o recunoștea pe fata de care își bătuse joc în trecut, de ce îți curg balele?

Bărbatul se dezmetici și înălță capul buimăcit.

– Nu se strică orzul pe găște, îi șuieră Milagros.

Câțiva țigani care-o însoțeau își arătară uimirea. Portarul își stăpâni un hohot. Secretarul dădea să riposteze când Milagros îl sfredeli cu privirea și îl provocă fără cuvinte: „Te încumeți să mă jignești și să mă vezi plecând? În ce situație s-ar afla atunci stăpânii tăi în fața invitaților lor?” Secretarul se dădu bătut, nu înainte de a face o grimasă plină de dispreț către grupul de țigani.

Firește că n-o recunoscuse! Cei trei ani care se scurseseră și nașterea unei fetițe minunate dăduseră formă trupului splendid al unei femei de șaptesprezece ani, tânăr, dar împlinit. Oacheșă, cu trăsături frumoase, puternice, și păr lung șaten care îi cădea răvășit pe spate, toată ființa ei emana mândrie. Milagros nu avea nevoie de corsete sau de veșminte elegante ca să-și arate farmecele: o cămașă simplă, verde și o fustă lungă, înflorată, care cădea până aproape să-i acopere tălpile desculțe lăsau să se

ghicească voluptatea picioarelor, a umerilor, a șoldurilor, a pântecelui și a sânilor tari și umflați. Zornăitul podoabelor însoți pașii portarului și pe cei ai secretarului până în salonul mare unde, după cină, conții și iluștrii lor invitați îi așteptau pălăvrăgind, sorbind licori și trăgând tabac pe nas. După ce îi salută pe amfitrioni și pe toți curioșii care se apropiară ca s-o cunoască pe faimoasa Milagros din Triana, în vreme ce țiganiile se așezau și își acordau chitarele, ea se învârti de colo până colo, printre oameni, admirându-se în oglinzile imense și pipăind cu nepăsare câte o statueta, înfățișându-se în lumina impunătorului policandru care atârna din tavan în fața bărbaților și a femeilor, fălindu-se cu senzualitatea ce avea să se dezlănțuie nu peste mult timp.

Zdrăngănitul deja ritmat al câtorva chitare îi solicită prezența acolo unde se aflau însoțitorii ei, într-un colț al salonului golit anume pentru a primi grupul de patru bărbați și tot atâtea femei. Trianera nu lăsa să-i scape nimic, cărnurile ei revărsându-se într-un fotoliu din lemn aurit, tapițat cu mătase roșie, de parcă ar fi fost un tron. Râvnise la el de cum îl văzuse și, cu mare tărăboi, îi silise pe doi servitori să-l aducă din celălalt colț al încăperii.

Reyes și Milagros schimbară priviri reci și dure. Cu toate acestea, orice trăire tulburătoare se stinse din sufletul tinerei de cum începu prima cântare. Acela era universul ei, o lume în care nimeni și nimic nu avea nici cea mai mică importanță. Muzica, dansul și cântatul o vrăjeau și o duceau la extaz. Cântă. Dansă. Străluci. Fermecă întreaga asistență, femei și bărbați care, pe măsură ce trecea seara, renunțară puțin câte puțin la ținutele rigide și la aerele aristocrate pentru a se alătura îndemnurilor, strigărilor și bătăilor din palme ale țiganilor.

În scurtele pauze, țiganiile din familia García lăsau chitarele și se strângeau în jurul ei în timp ce Milagros flirta cu bărbații care se apropiau de ea. Pedro nu era acolo, el nu era niciodată prezent. Iar Milagros ghicea după chipurile bărbaților și după dorința pe care o emanau, ca pe un parfum, care dintre ei era dispus s-o răsplătească pentru o otheadă șireată, un gest îndrăzneț, un zâmbet sau o atenție mai mare decât cea pe care le-o acorda celorlalți. Câteva monede, o mică bijuterie sau orice alt accesoriu ar fi avut asupra lor: un buton de argint sau poate o tabacheră cu lucrături bogate. Acei nobili civilizați și culți își satisfăceau vanitatea curtând-o fără rușine în prezența soțiilor lor. Acestea

stăteau la oarecare depărtare, ca și cum ar fi asistat la încă un spectacol, șuşoteau și râdeau de strădaniile soților lor, care se zbăteau să se ridice deasupra celorlalți și să obțină prada.

Un ceas de buzunar fu trofeul pe care îl câștigă în seara aceea și care trecu degrabă în mâinile Trianerei, care îl cântări și îl ascunse printre haine. Milagros îi îngădui învingătorului să-i ia mâna și să i-o atingă ușor cu buzele. Cu coada ochiului, văzu cum o femeie cu o fundă mare și aurie la decolteu, asortată cu o mulțime de alte funde mai mici care îi împodobeau coafura, primea felicitările suratelor sale, gesticulând cu nepăsare, desconsiderând importanța bijuteriei de care tocmai se lipsise bărbatul ei. „Asta îi distrează”, își spuse Milagros. Nobili avuți și curtenitori, uniți între ei prin căsătorii de inclinațiune.

Țiganii cântară mai departe la chitarele lor, printre ropote de castaniete și bătăi din palme, iar Milagros cântă și dansă pentru nobili. Aveau să facă asta până când don Alfonso și iluștrii săi invitați aveau să obosească, deși văzând supele, prăjiturile, dulciurile și ciocolata pe care servitorii le aduseseră de-a lungul serii, Milagros știu că noaptea avea să fie nesfârșită. Așa se întâmplă. Petrecerea se lungi până în zori, mult după ce țiganca, istovită, se văzuse nevoită să le cedeze locul celor care o însoțeau, care se străduiră în zadar s-o imite.

Trianera, care dormita în tronul ei, se ridică pentru prima oară în noaptea aceea atunci când don Alfonso puse capăt petrecerii. Bătrâna țigancă se trezi din instinct în clipa în care contele făcu un semn aproape insesizabil către majordomul său. Contele trebuia să-i plătească, însă numai el hotăra recompensa. Mulți invitați plecaseră deja. Dintre cei care rămăseseră, unii își pierduseră ținuta seniorială din pricina licorilor. Don Alfonso, cu punga de bani în mână, nu părea să se numere printre aceștia din urmă și nici bărbatul alături de care se apropie de grupul țiganilor.

– O seară plăcută, îi laudă contele întinzând punga.

Reyes i-o smulse din mână.

– O noapte interesantă, adăugă însoțitorul său.

Fără s-o ia în seamă pe Trianera, don Alfonso i se adresă atunci lui Milagros.

– Cred că ți l-am prezentat deja pe don Antonio Heredia, marchiz del Rafal, aflat în vizită în Sevilla.

Țiganca îl cercetă pe bărbat: bătrân, cu perucă albă, pudrată, față serioasă, tunică neagră, descheiată, strâmtă, cu broderii la

manșete, veston, jabou, nădragi, ciorapi albi, pantofi cu talpă joasă și cataramă de argint. Milagros nu-l observase, nu fusese unul dintre cei care o asediaseră.

– Don Antonio e prefectul Madridului, adăugă contele după ce îi îngădui un scurt răgaz țigăncii.

Milagros răspunse cuvintelor sale cu o ușoară clătinare din cap.

– În calitate de prefect, explică atunci don Antonio, sunt și unic judecător protector al teatrelor de comedie din Madrid.

Văzând privirea nerăbdătoare a prefectului, Milagros se întrebă dacă se cuvenea să se arate copleșită de acea dezvăluire. Arcui sprâncenele nedumerită.

– M-a impresionat glasul tău și... Prefectul învârti două degete prin aer. Și felul tău de a dansa. Aș vrea să vii la Madrid, să cânti și să dansezi la Coliseo del Príncipe. Vei face parte din compania...

– Eu... îl întrerupse țiganca.

De data aceasta, contele fu cel care ridică din sprâncene. Prefectul înălță capul. Milagros tăcu, neștiind ce să spună. Să plece la Madrid? Se întoarse către țiganii din spatele ei, ca și cum ar fi așteptat un ajutor din partea lor.

– Femeie, și atunci vocea contelui îi păru aspră, don Antonio tocmai ți-a făcut o ofertă generoasă. Doar n-ai de gând să-l refuzi pe un prefect al Majestății Sale!

– Eu... șovăi din nou Milagros, pierzându-și și ultima fărâmă din mândria cu care se învârtise printre ei toată noaptea.

Reyes făcu un pas în față.

– Iertați-o, Excelență. E doar copleșită și năucită. Înțelegeți Domniile Voastre că nu e obișnuită cu o cinste atât de mare. O să cânte la Madrid, desigur, rosti în încheiere.

Milagros nu putea să-și ia privirea de la chipul prefectului. Duritatea trăsăturilor sale se îmblânzea pe măsură ce asculta cuvintele Trianerei.

– Excelentă hotărâre, reuși să citească pe buzele sale.

– Secretarul meu și cel al lui don Antonio vor aranja totul, interveni atunci contele. Măine... Se opri, zâmbi și aruncă o privire către unul dintre marile vitralii prin care se strecurau deja primele raze de soare. Ba nu, e zi deja, se corectă. Înainte să se înnopteze, înfățișați-vă în fața mea.

Aristocrații nu-i acordară mai mult timp. Își luară rămas-bun și, fiecare cu o mână pe umărul celuilalt, își îndreptară pașii către marea ușă dublă care închidea încăperea. Hohotele contelui

înainte să treacă dincolo de ea o deșteptară pe Milagros din buimăceală. Mai rămăseseră doar ei în salon, în afară de majordomul care îi păzea și vreo doi servitori care, de îndată ce ecoul hohotelor se stinse pe holurile marelui palat, se dezlipiră de pereții lângă care stăteau incremeniți. Unul oftă, celălalt își dezmoști mușchii. Lumina soarelui și cea a lumânărilor încă aprinse dezvăluiră o încăpere care cerea să fie redată splendorii cu care îi întâmpinase. Mobilele erau în dezordine, erau pahare peste tot, cești murdare de ciocolată, tăvi, farfurii cu resturi de mâncare, ba chiar evantaie și unele podoabe uitate de către doamne.

– Madrid? izbuti atunci să se întrebe Milagros.

– Madrid! Vocea Trianerei răsună până la tavanul înalt al salonului. Sau voiai să nesocotești oferta prefectului și să ne învrăjbești iar cu granzii regatului?

Milagros se încruntă la Trianera. Da, avea să plece la Madrid, se convinse atunci. „Oriunde, departe de tine și de ai tăi”, gândi.

Se pregătiră să plece la Madrid într-o căruță lungă de poștă, dintre cele care străbăteau săptămânal ruta dintre Sevilla și curte, cu patru roți, acoperită cu coviltir și trasă de șase catări. Căruța era făcută să transporte cincisprezece drumeți cu tot cu bagajele lor, și atâția se adunaseră în jurul ei în acea dimineață de martie a anului 1752.

În acea împrejurare, țiganiile aveau să plece din Triana cu toate permisele și pășurile în ordine, semnate și pecetluite de toate autoritățile, sub ocrotirea directă a prefectului Madridului, așa cum atesta scrisoarea pe care secretarul său le-o trimisese, nu înainte de a-și arăta uimirea în legătură cu țiganca bătrână pe care alde García aveau de gând s-o includă în alai. „Altfel cine o să aibă grijă de fată în timp ce cântă pentru Excelența Sa?”, se amestecă Rafael, patriarhul. Secretarul clătină din cap, dar adevărul era că prea puțin îi păsa câți țigani călătoresc la Madrid, astfel că își dădu incuviințarea. În schimb, nu trecu cu vederea comentariul referitor la stăpânul său.

– Nu înțelege greșit, îl atenționează. Femeia n-o să cânte pentru domnul prefect. O să facă asta în Coliseo del Príncipe pentru toți cei care vin să asiste la comedii.

– Dar într-o bună zi are să asiste și Excelența Sa, nu? Rafael García îi făcu cu ochiul funcționarului cu intenția de a-l face martor la încântarea pe care Reyes, nevasta lui, o exagerase când îi

povestise scena din palatul conților.

Secretarul oftă.

– Și chiar și regele, răspunse ironic. Maiestatea Sa, de asemenea.

Rafael García se schimbă la față și își înghiți răspunsul.

– Câți bani o să-i plătească domnul prefect? întrebă, în schimb.

Secretarul zâmbi perfid, deranjat că era nevoit să aibă de-a face cu țigani.

– Nu știu, dar de un lucru sunt sigur: n-o să ocupe locul primei dame. Îmi închipui că o să primească o plată de șapte sau opt reali pe zi, fără drept la simbric.

– Șapte reali? protestă Contele. Numai ceasul pe care l-a primit Milagros în noaptea aia făcea de o sută de ori mai mult!

Celălalt zâmbi și mai larg.

– Așa stau lucrurile. Cele noi nu primesc simbric, silabisivăzând mutra nedumerită a țiganului, adică o leafă pe care o primesc fie că muncesc, fie că nu. O să fie plătită numai la ziua de lucru, la normă... Da, șapte sau opt reali.

Rafael García nu reuși să-și ascundă dezamăgirea. Fiul său și alți doi țigani care îl însoțeau își arătară, de asemenea, nemulțumirea.

– În acest caz... Țiganul șovăi, dar, până la urmă, își duse amenințarea până la capăt. Pentru banii ăștia, Milagros n-o să meargă la Madrid.

– Ascultă, vorbi celălalt cu gravitate, n-ar fi prima comediantă care intră la închisoare pentru că refuză să se supună ordinelor date de prefect și de consiliul care administrează teatrele de la curte. Madridul nu se măsoară în reali, țigane. Madridul e... Omul își flutură mâinile prin aer. Mulți artiști din companii ambulante sau de la teatre mai mici din tot regatul pierd bani când sunt chemați la Madrid. Tu alegi: Madrid sau închisoarea.

Rafael García făcu alegerea, iar o lună mai târziu, nepotul său Pedro privea fumând cum Milagros încărca puținele bunuri ale familiei în căruță, în timp ce Bartola, doica ei, o ținea în brațe pe fetița celor doi.

În timp ce încărca boccelele, Milagros se uita din când în când la micuța. Era leită maică-sa, ziceau unii, în vreme ce alții susțineau că seamănă cu tatăl ei, iar alți câțiva găseau asemănări cu cei din neamul García. Nimeni nu pomeni de neamul Vega. Își șterse sudoarea de pe frunte cu mâneca. Nu îndrăznise s-o boteze

pe fată cu numele Ana. Mulți țigani aduceau vești despre cele închise la Malaga, însă niciuna pentru ea. Nu le ceru să ajungă la Ana Vega. N-ar fi suportat încă un răspuns precum cel pe care îl primise când îl trimisese pe Camacho la ea! Poate că într-o bună zi... Până atunci, nu știa nimic despre mama ei, iar asta nu-i dădea pace. Dar își botează fata Maria, ca un omagiu tainic adus bătrânei tămăduitoare, pe care o înlocuise Bartola. Ea avea să însoțească tânăra pereche în călătoria lor la curte.

Încă douăsprezece inși mai urcară în căruță, după ei: mai mulți curieri încărcăți cu pachete, un filfizon franțuzit care se uita cu silă la tot ce îl înconjura, o fată sfioasă ce avea să fie slujnică în capitală, un bărbat care spunea că e negustor de țesături, doi călugări și o pereche. Niciunul dintre țigani nu mai călătorise cu căruța și, în afară de curieri, care mergeau din oraș în oraș, era evident că nici ceilalți drumeți nu mai făcuseră asta. Într-atât de mare era aversiunea față de călătoria în vremea aceea. Căruța de poștă era plină ochi și toți încercaseră să se așeze într-un loc în care nu erau bănci, printre multele mărfuri pestrițe și catrafuse pe care le luau cu ei, pe un fund care nu era făcut din scânduri, ca la căruțele pe care le știa Milagros, ci dintr-o împletitură de funii trainice, ca o plasă, pe care se înghesuiseră fără nicio rânduială oameni și bagaje. Trebuia să călătorească întinși, cum văzu tânăra că făcea unul dintre curieri. Imbrâncindu-se, cele două țigănci întinseră mindirele pe care le aveau la ele pe una din părțile laterale ale căruței și se așezară pe ele, cu spatele sprijinit de reazemul șubred din rogojini de alfa care servea drept scoarță.

În acest chip, însoțiți de un car ce ducea ulei de măsline și de alt cărauș aflat în fruntea unui cârd de șase animale încărcate cu mărfuri, luară în piept drumul cel lung. Milagros trase adânc aer în piept atunci când căruțașul mână catării ca să tragă de căruța grea și să se pună în mișcare. Apoi se lăsă legănată de clinchetul șelămintelor care împodobeau animalele de călărie și de zornăitul oalelor și al tingirilor atârinate în afară, pe căruță. Fiecare clinchet o îndepărta cu încă un pas de Triana, de Conte, de Trianera, de alde García și de nenorocirile care se abătuseră asupra ei. Din când în când, plesnetul biciului făcea ca animalele să se opintească preț de câteva clipe, apoi reveneau la mersul lor leneș. Madrid, își reaminti țiganca. Ajunsese să urască așezarea când aflase de răpirea bunicului său, dar, după o lună, sosi alt mesager cu vestea că fugise, iar ea, în pas cu jurămintele și imprecățiile

membrilor noii sale familii, făcuse pace cu acel oraș. Avea să fie la fel într-un teatru din Madrid, alături de comedianți și muzicanți profesioniști, ca în birturile și la *saraos sevillane*? Nesiguranța aceea era tot ce o neliniștea. Își amintea ce supliciu fusese să cânte colinde în parohia Santa Ana, cu maestrul de capelă care o muștra fără încetare și muzicanții care o disprețuiau, și se temea că avea să i se întâmple același lucru. Era doar o țigancă, iar spaniolii... Spaniolii se purtau mereu la fel cu țiganii. Chiar și așa, Milagros era gata să îndure acea batjocură, o sută ca aceea, de-ar fi fost nevoie, ca să-l îndepărteze pe Pedro de familia lui din Triana, de viața de trântor și de nopțile pierdute cu... Mai bine să nu știe. Închise ochii strâns și o lipi la piept pe micuța ei. În Madrid, Pedro avea s-o aibă numai pe ea. Avea să se schimbe. Ce contau banii care erau atât de importanți pentru alde García? Fără ei, nici vin, nici birturi, nici crâșme... Nici femei.

Pedro se împotrivi cu îndârjire să plece la Madrid, dar Contele nu cedă nici de dragul nepotului său preferat. Dat fiind că eliberările țiganilor fuseseră înghețate la puțin timp după slobozirea lui José Carmona, erau mulți cei care aveau încredere că, într-o bună zi, regele avea să revină asupra hotărârii. Iar ei făceau tot ce puteau ca să se întâmple acest lucru. „E prefectul Madridului!”, strigase Contele la nepotul său.

– Ascultă, Pedro, continuă pe alt ton, cu toții încercăm să ne apropiem de spanioli. În curând, peste câteva luni cel mult, îi vom înfățișa arhiepiscopului de Sevilla regulile viitoarei frății a țiganilor. Am ales drept sediu mănăstirea Espiritu Santo de aici, din Triana. Pentru asta ne muncim. O frăție religioasă a țiganilor! adăugă, de parcă ar fi pomenit o sminteală. Cine și-ar fi închipuit una ca asta? Nu ne mai zbatem doar noi, neamul García, ci toate familiile din oraș, unite. Vrei să te pui rău... Să ne pui rău pe toți cu un personaj atât de apropiat de rege precum prefectul Madridului? Du-te la Madrid. N-o să fie pentru toată viața.

Atât de apropiați erau țiganii de acea Biserică în stare să întemnițeze sau să elibereze oameni, încât chiar călugării care veneau să facă spovedanii generale în Triana ajunseseră să bage de seamă, mai mult decât la restul cetățenilor, smerenia și spiritul religios cu care se înfățișaseră aceștia.

– Împotrivește-te! îl zgândări într-o zi Milagros, tot auzind văicărelile soțului ei. Să plecăm, să fugim din Triana. Eu m-am măritat cu tine împotriva voinței unora din familia mea,

răzvrătește-te și tu. Cine e bunicul tău ca să hotărască ce trebuie să facem și ce nu?

Așa cum bănuia, Pedro nu se încumetă să-și contrazică bunicul și din ziua aceea nu se mai porniră alte discuții, chiar dacă Milagros avu grijă să nu-și arate bucuria.

Se chinuiră unsprezece zile lungi ca să ajungă la Madrid, zile de-a lungul cărora li se alăturau alte bagaje și călători cu aceeași destinație, în timp ce alții se dădeau jos la vreo răspântie. Drumurile erau rele și primejdioase, de aceea oamenii se însoțeau în călătorii. În plus, căruțașii și căraușii se bucurau de anumite privilegii care îi supărau pe localnici: puteau să-și lase animalele să pască sau să adune lemne de foc de pe pământurile comunale, așa că era înțelept să-și apere uniți aceste drepturi. Amorțită, după ce se străduise tot timpul să potolească plânsul sfâșietor al unei fetițe de un an și jumătate ce nu putea să îndure plictiseala și monotonia, Milagros se însufleți când presimți apropierea de marele oraș. Și catării încetineau pasul obosit pe măsură ce vacarmul se auzea tot mai deslușit. Soarele răsărise de puțin timp, iar căruța în care călătoreau se văzu prinsă între sutele de care și miile de animale de povară care intrau zi de zi în oraș ca să aprovizioneze curtea. O sumedenie de lucrători ai câmpului, agricultori, grădinari, negustori și cărauși, fie în căruțele lor, mici sau mari, fie pe jos, ducând poveri sau trăgând după ei catării și boi, erau nevoiți să vină la Madrid ca să-și vândă produsele și mărfurile. Pentru a evita monopolul și creșterile de prețuri, regele interzisese ca negustorii, geambașii sau precupeții să cumpere alimente spre a le revinde în împrejurimile Madridului sau pe drumurile care duceau în oraș. Puteau face asta numai după miezul zilei, în piețe, după ce localnicii avuseseră vreme să le procure de la chioșcuri și tarabe, la prețurile inițiale.

Printr-o crăpătură a pânzei care acoperea părțile laterale ale căruței, Milagros cercetă furnicarul de oameni și animale. Ce îi aștepta într-un oraș care, zi de zi, avea nevoie de armata aceea de furnizori?

Intrară în Madrid pe Puerta de Toledo și, pe strada cu același nume, la unul dintre multele hanuri deschise în zonă, Potcoava, încheiam o călătorie ce li se păruse nesfârșită. Li se spusese ca, de îndată ce aveau să sosească, să meargă la teatrul Coliseo del Príncipe pentru a primi îndrumări. Milagros și bătrâna Bartola se

luară la hartă cu ceilalți călători, ca să descarce mindirele și celelalte lucruri, în timp ce Pedro cerea informații de la căruțaș și de la curieri.

Soarele acelei zile răcoroase, dar senine, se așternea peste mulțimea pestră care pătrundea în oraș, căreia i se alăturară și ei. Pedro mergea în frunte, fără bagaj, iar cele două femei târau calabălăcul și o duceau în brațe pe micuța Maria. Puțini luară seama la grupul de țigani în vreme ce aceștia mergeau pe strada Toledo înspre Piaza de la Cebada, într-unul dintre cele mai populate și mai sărmăne cartiere din Madrid. Oamenii hoinăreau printre birturile, crășmele, plăpumăriile, prăvăliile cu împletituri din alfa, fierăriile și frizeriile care mărgineau de o parte și de alta strada Toledo.

Milagros și Bartola făceau cu rândul ca s-o ducă în brațe pe Maria. Tocmai își treceau fata de la una la alta, când Pedro, care întorsese capul ca să afle de ce rămăseseră în urmă, se repezi spre ele la timp ca s-o împiedice pe micuță să înșface una dintre cămășile care atârnav pe ușa unei odăițe sărăcicioase unde se expuneau haine vechi.

– Vreți să se îmbolnăvească fata? le luă la rost pe amândouă. Blestemăție! spuse apoi cu privirea ațintită asupra chipului gălbejit al proprietarului prăvăliei.

Pe strada Toledo se găseau prăvălii de haine ținute de negustori ale căror fețe uscățive dădeau seama de soarta care îi aștepta pe cei mulți care, împinși de nevoie, se vedeau siliți să cumpere la preț scăzut hainele celor răposați prin spitale. Dacă țiganii ardeau lucrurile morților lor după ce-i îngropau, spaniolii le cumpărau fără să le pese că în cusăturile lor se afla sămânța a tot soiul de rele și de boleşnițe, iar fustele, pantalonii și cămășile se întorceau iar și iar în prăvăliile de haine, în așteptarea unui nou nenorocit pe care să-l molipsească într-un cerc vicios al morții.

Milagros o săltă pe fată atât cât să și-o potrivească pe șold. Înțelegea reacția lui Pedro și îi dădu dreptate înainte să pornească mai departe. Ajunseră în Plaza de la Cebada, un spațiu neregulat în care erau executați deținuții osândiți la moarte prin spânzurare și unde se vindeau grâne, slănină și legume. Mulți dintre lucrătorii câmpului care mergeau în rând cu ei, în susul străzii Toledo, o cotiră către piață.

Pe lângă gheretele din piață leneveau sute de persoane. Alți țărani ținură drumul tot înainte, înspre Plaza Mayor.

Pedro însă le îndrumă la dreapta, către o străduță care înconjura biserica și cimitirul San Millán. O urmară până la piațeta Anton Martin. Acolo, în vreme ce femeile și copiii se răcoreau la fântâna cu delfini din gurile cărora țășnea apa, mai întrebă o dată de Coliseo del Príncipe. În zadar. Doi bărbați îl ocoliră pe țigan și iuțiră pasul. Pedro scrășni din dinți și puse mâna pe mânerul jungherului.

– Ce cauți? auzi când dădea să-l ia la întrebări pe un al treilea.

Milagros văzu un alguazil îmbrăcat în negru care, cu bastonul în mână, se îndrepta către soțul ei. Cei doi bărbați stătură de vorbă. Câțiva trecători se opriră ca să urmărească scena. Pedro îi arătă documentele. Alguazilul le citi și întrebă de comedianta la care făceau referire hârtiile.

– Soția mea, Milagros de Triana, răspunse sec țiganul în timp ce arăta spre ea.

Acolo, lângă fântână, Milagros se simți privită din cap până în picioare de alguazil și de ceata de gură-cască. Șovăi. Se simți ridicolă cu mindirul înfășurat sub braț, dar ridică bărbia și își îndreptă spatele, sub privirile tuturor.

– Mândră țigancă! exclamă cu admirație alguazilul. O să vedem noi dacă o să fii tot așa de fudulă pe scenă, când spectatorii din picioare o să te huiduiască. În Madrid avem destule femei frumoase și prea puține comediantе bune.

Oamenii răseră, iar Pedro dădu să se repeadă la ei. Alguazilul îl opri ridicând bastonul până în dreptul pieptului său.

– Nu fi iute la mânie, îl sfătui, vorbind agale. Peste câteva zile, când o să se deschidă stagiunea de comedii, toată suflarea din Madrid și din împrejurimi o s-o huiduiască sau o s-o ridice în slăvi pe soția ta. Asta o să depindă numai de ea. Cale de mijloc nu există. Veniți cu mine, se oferi în clipa în care Pedro își schimbă purtarea. Teatrul Coliseo del Príncipe e foarte aproape. E în drumul meu, îmi fac rondul.

Din piață, mai merseră o bucată de drum, ca să înconjoare colegiul Loreto și să pătrundă pe o străduță aflată în dreapta acestuia. Milagros se strădui să aibă același port trufaș ca acela cu care soțul ei defilă prin fața adunăturii de madrileni care asistaseră la scenă, dar împovărată, cu Maria într-o parte și cu salteaua în cealaltă, urmată de Bartola, care gâfăia și bombănea în ceafa ei, cărând celelalte mindire și restul calabalăcului, puținii pași care o despărțeau de alguazil și de Pedro îi pârură o distanță

imposibil de parcurs. „O să venim să te vedem, țiganco!”, auzi Milagros și se întoarse către un bărbat scund și gras, acoperit cu o pălărie neagră, mare, care îl făcea să arate ca o ciupercă. „Nu ne face să ne cheltuim paralele fără rost”, spuse altul. „Unde mai sunt acum luxul și fastul din palatul conților de Fuentevieja?”, se văicări, necăjită de hohotele și de comentariile care se ținură lanț la trecerea ei.

Mai trecură de un grup de case și se opriră la capătul străzii Principe. Puțin mai încolo, de la colțul străzii Prado, alguazilul arătă înspre dreapta lui, către o clădire cu linii drepte și o fațadă sobră de piatră, ai cărei acoperiș în două ape se ridica mult deasupra celor învecinate.

– Acesta este, îl arătă cu mândrie, Coliseo del Príncipe.

Milagros încercă să-și facă o idee despre dimensiunile teatrului, dar îngustimea străzii pe care se afla nu-i permise. Întoarse capul spre stânga, unde era un zid neîntrerupt, fără ferestre, care se întindea de-a lungul străzii Prado.

– Grădina mănăstirii Santa Ana, explică alguazilul, văzând încotro se îndrepta privirea tinerei țigănci. Apoi făcu un semn în susul aceleiași străzii. Acolo, în atriumul de pe care se intră în mănăstire, e o nișă cu statueta Fecioarei pe care vin s-o slăvească mulți din rasa voastră. Ar trebui să te rogi la ea să te aibă în pază înainte să intri, încheie râzând.

Milagros o lăsă pe Maria jos, pe drumul de pământ. Sfânta Ana! În parohia ei din Triana cântase colinde pentru spanioli, după ce fusese umilită de către maestrul de capelă și de către muzicanți. Cât de îndepărtate îi păreau acele zile! Dar acum întâlnea aceeași sfântă în apropierea teatrului în care avea să cânte în fața spaniolilor. Nu putea să fie o simplă întâmplare. Trebuia să însemne ceva...

– Să mergem! Ordinul alguazilului îi curmă șirul gândurilor. Țiganii dădeau să se îndrepte spre teatru, când alguazilul îi opri cu bastonul și îi lămuri: Pe acolo intră publicul. Accesul artiștilor se face pe o ușă dosnică, din strada Lobo.

Ocoliră grupul de clădiri până când găsiră ușa. Alguazilul vorbi cu un portar care păzea intrarea și care îi dădu drumul să intre de îndată.

– Ai de gând să intri cu un mindir la subraț? o zeflemisi bărbatul după ce o pofti pe Milagros să-l urmeze. Voi, ceilalți, nu puteți intra! îi atenționează mai apoi pe Pedro și pe Bartola.

Pedro reuși să intre, pe motiv că era soțul ei. „Cine o să mă oprească să intru?”, întrebă cu aroganță. Mindirul rămase afară, lângă Bartola, Maria și restul catrafuselor. După ce ușa se închise în spatele lor, se treziră într-o încăpere mare în care dădeau mai multe camere.

– Cabinele, o lămuri alguazilul.

Milagros nu se uită la ele. Nu se uită nici la lecticile așezate lângă unul dintre pereți care îi treziseră interesul soțului ei. Atenția țigăncii rămase ațintită asupra părții din spate a decorului: o simplă pânză albă, uriașă care, între culise, ocupa aproape toată lățimea spațiului rezervat spectatorilor. Privind în contralumină, zări umbre de oameni. Unii se mișcau și gesticulau, alții stăteau nemișcați. Nu reuși să înțeleagă ce spuneau. Declamau? Se auzi un țipăt autoritar și se făcu liniște, apoi urmă un nou ordin. Silueta unei femei care făcea scandal. O umbră se apropia de femeie. Se certau. Vocea femeii, îndărătnică, obraznică, se ridica mai sus decât vocea cealaltă, până când reușea s-o acopere. Bărbatul rămânea singur. Milagros reuși să-i zărească brațele căzute pe lângă trup. Femeia dispăru, dar nu și urletele ei, care se auzeau tot mai tare, pe măsură ce se apropia de ea dintr-o parte laterală a cortinei.

– Cine s-o fi crezând argatul ăsta? Țipătul precedă apariția furtunoasă a unei femei de vârstă mijlocie, blondă, bine îmbrăcată, pe cât de exuberantă, pe atât de înfierbântată. Să-mi spună tocmai mie cum trebuie să-mi cânt rolul! Eu sunt marea Celeste!

În drum spre cabină, femeia trecu pe lângă Milagros, fără s-o privească măcar.

– Nici două zile n-o să reziste comedia asta pe afiș! continuă Celeste, indignată, dar supărarea ei pieri ca prin farmec când dădu peste Pedro García, la câțiva pași mai încolo.

Alguazilul, lângă el, se descoperi cu stimă.

– Tu cine ești? îl interogă femeia pe țigan proptindu-se în fața lui, cu mâinile în șold.

Milagros nu apucă să observe zâmbetul cu care soțul ei primi acest interes neașteptat. În spatele ei, din același loc prin care își făcuse apariția femeia, peste douăzeci de persoane alergau după ea. „Celeste, striga un bărbat, nu te supăra.” „Celeste...” Nici ele nu luară în seamă prezența ei. Trecură pe lângă ea, prin dreapta și prin stânga, până când ajunseră să-i înconjoare pe Celeste, pe Pedro și pe alguazil. Între timp, privirea de țigan a lui Pedro, cu

ochii ușor întredeschiși, reuși s-o facă pe femeie să șovăie.

- Nu... încercă să se împotrivescă rugămintelor celor care o ajunseseră din urmă. Voința ei rămăsese captivată de chipul frumos al țiganului.

- Celeste, te rog, mai gândește-te, se auzi. Prim-amorezul...

Fu de-ajuns să-i fie pomenit prim-amorezul și femeia se dezmetici.

- Nici vorbă! zbieră îndepărtându-i pe cei de lângă ea. Unde sunt purtătorii de lectică? Să vină purtătorii de lectică! Privi în jur până când găsi doi bărbați zdrențăroși care răspunseră degrabă strigării ei. Apoi dădu să se îndrepte către una dintre lectici, dar, mai întâi, se apropie de Pedro. O să ne revedem? întrebă cu o șoptă dulce, iar buzele ei atinseră urechea țiganului.

- Sigur că da, altfel să nu-mi spui mie Pedro, o încredință el pe același ton.

Celeste zâmbi cu o umbră de șiretenie, se întoarse și se urcă în lectică, lăsând în urmă aroma parfumului ei. Purtătorii de lectică apucară cele două bare, ridicară lectica și ieșiră pe ușa care dădea în strada Lobo, în murmurul general.

- Femeia asta nu e de nasul tău, îl preveni alguazilul când ușa se închise la loc, iar șoaptele se transformară în discuții. Jumătate din oraș o curtează, iar cealaltă jumătate și-ar dori să aibă curajul s-o facă.

- Dacă e așa, se făli Pedro cu privirea încă îndreptată către ușă, jumătate din oraș o să ajungă să mă invidieze, iar cealaltă jumătate să mă aclame. Apoi se întoarse spre alguazil, care își îndesa pălăria pe cap, și îl sfredeli cu privirea. Dumneata din care jumătate faci parte?

Bărbatul nu știu ce răspuns să dea. Pedro presimți o ieșire autoritară și i-o luă înainte.

- În jurul femeilor de felul acesta întotdeauna roiesc multe altele. Mă înțelegi? Dacă dumneata ești cu mine... Țiganul așteaptă câteva clipe. Și dumneata ai putea să fii invidiat.

- Cine o să fie invidiat?

Se întoarseră amândoi. Milagros reușise să-și croiască drum printre oameni și acum era aproape de ei.

- Eu, răspunse Pedro, pentru că cea mai frumoasă femeie din regat e a mea.

Țiganul își petrecu brațul peste umerii soției sale și o trase spre el. Atenția lui însă rămăsese concentrată asupra alguazilului. Avea

nevoie de cineva care să-i deschidă calea în capitală. Cine putea fi mai potrivit decât un reprezentant al regelui? În cele din urmă, bărbatul consimți.

– Să mergem să-l căutăm pe directorul companiei, spuse de îndată, de parcă mișcarea aceea din cap nu i-ar fi fost adresată numai țiganului. Unde e don José? îl întrebă pe un comediant pe care îl apucă de braț fără menajamente.

– De ce vreți să știți? se răsti acesta după ce se smulse iute din mâna care îl prinsese ca într-un clește.

Alguazilul șovăi în fața atitudinii hotărâte a actorului.

– A sosit una nouă, îl lămuri arătându-i-o pe Milagros.

Cei care se aflau în jurul lor se răsuciră parcă împinși de un resort. Vestea se răspândi printre toți ceilalți.

– Ei! încercă să le atragă atenția colegilor săi comediantul.

– Unde e directorul? insistă alguazilul.

– Plânge, răspunse ironic bărbatul. Pesemne că își varsă amarul pe scenă. Nu e chip ca Nicolás și Celeste să ajungă la o înțelegere în timpul repetițiilor.

– Dacă prim-amorezul ar trata-o mai cuviincios, regizorul n-ar mai avea motiv să se văicărească.

– Marea Celeste? Pe chipul comediantului se ivi o strâmbătură batjocoritoare. Sublimă, mândră, magnifică! Dacă reprezentațiile ar depinde de mofturile acestei femei sau chiar de cele pe care le face a doua damă, n-ar mai fi comedii cu care să vă desfățați voi.

Alguazilul alege să nu zică nimic, dădu din mână și se îndreptă către scenă. Urcară pe ea printr-o parte a decorului, împreună cu ceilalți membri ai companiei. Încă prinsă în îmbrățișarea soțului ei care o strângea ca și cum ar fi vrut s-o ferească de privirile și șușotelile care se stârneau la trecerea ei, Milagros se opri de îndată ce păși pe scenă. Pedro o îndemnă să-l urmeze pe alguazil. Ea se împotrivi și se desprinse din îmbrățișarea țiganului cu o mișcare a umărului. Apoi, singură, înaintă până aproape de marginea scenei, acolo unde se înălța deasupra curții interioare. Simți un fior. De parcă acea cutremurare s-ar fi împrăștiat slobod printre ei, câțiva dintre actori tăcură și o scrutară pe țiganca aceea care stătea în picioare în fața teatrului gol, desculță, cu hainele ei simple, murdare și mototolite după lunga călătorie și cu părul încâlcit care i se lipise de spate. Cunoșteau prea bine trăirile ei: pasiune, jind, tulburare, spaimă... Iar Milagros, sugrumată de emoție, le simțea pe toate oriunde își muta privirea: la băncile de la parter, la patioul

din spate, la galeria femeilor sau la chioșcurile cu limonadă, la culoarul de la nivelul superior, unde era ascunzătoarea preoților și a intelectualilor, la zecile de lămpi stinse, la magnificele coloane, la balcoanele laterale și lojile frontale care se înălțau deasupra ei pe trei rânduri, din lemn aurit, cu lucrături bogate, rotunjite, ieșite în afară... Amenințătoare!

– Două mii de persoane!

Milagros se întoarse spre bărbatul chel, slab și cu barbă care vorbise.

– Don José Parra, directorul companiei, îl prezintă alguazilul.

Don José o salută cu o ușoară aplecare a capului.

– Două mii, îi repetă lui Milagros. Acesta e numărul persoanelor care o să fie cu ochii ațintiți asupra ta când o să urci pe scenă. O să te încumeți? Ești dispusă?

Milagros strânse din buze și stătu pe gânduri câteva clipe înainte să răspundă. Totuși, fu Pedro cel care vorbi în locul ei:

– Dacă ar spune că nu se încumetă, ne-ați îngădui să ne întoarcem la Triana?

Directorul zâmbi răbdător, apoi deschise larg brațele; într-o mână ținea hârtiile lui Milagros răsucite sul.

– Și să mă împotrivesc consiliului? Dacă ați ajuns aici înseamnă că știți deja că așa ceva nu e cu puțință. Mulți actori din afară nu doresc să vină la Madrid pentru că aici pierd bani. Nu-i așa? întrebă adresându-i-se lui Milagros, care încuviință. Prefectul m-a înștiințat de sosirea ta, părea entuziasmat. Ce l-a impresionat atât de mult pe Domnia Sa, Milagros?

– Am cântat și am dansat pentru el.

– Fă-o și pentru noi.

– Acum? obiectă fără să se gândească.

– Nu ți se pare că suntem un public potrivit?

Cu mâna în care ținea hârtiile, don José făcu semn către cei care se aflau pe scenă. Să tot fi fost vreo treizeci, dame și juri, dublurile lor, costumierul, „bărbosul”, figurantul și „măscăricii”, cel care juca rolul bătrânului, sufleurul, încasatorii și profesorul de muzică. Lor li se adăugau și muzicanții din orchestră, care nu erau considerați membri ai companiilor, responsabilul cu decorurile și angajații teatrului care veniseră degrabă să tragă cu ochiul pe scenă la vestea că sosise una nouă.

– Soția mea e obosită, se amestecă Pedro García.

Milagros nu dădu atenție scuzei lui. Avea privirea ațintită

asupra lui don José, care nu-l luă nici el în seamă pe țigan, și i-o susținu zâmbitor, sfidător.

Ea acceptă sfidarea. Întinse brațul drept și, cu palma deschisă și degetele încleștate, fără acompaniament, începu un fandango din acelea care se cântau pe câmpiile regatului Granadei când sosea vremea pentru culesul măslinelor verzi. Sunetul propriului glas în teatrul pustiu o surprinse și întârzie câteva clipe până să imprime mâinilor și șoldurilor ei cadența vioaie a acelor strofe. Zâmbetul directorului se lărgi și mai mult, alții se înfiorară. Unul dintre muzicanți dădu să pună mâna pe chitară, însă don José îl opri ridicând sulul făcut din hârtiile lui Milagros și, răsucindu-l în aer, îi dădu de înțeles țigăncii să se întoarcă, să cânte cu fața la patioul pustiu.

Milagros se ridică pe vârfurile degetelor de la picioarele ei desculțe, cu brațele arcuite deasupra capului, ca să încheie fandangoul. Însă aplauzele pe care le aștepta nu se auziră. Gâfâia, asuda, se dăruise cum n-o mai făcuse niciodată, dar în locul ovațiilor și al uralelor pe care socotea că le merită se alese doar cu câteva bătăi din palme, însoțite de murmure nerușinate de dezaprobare care începură să crească primejdios. Îi cercetă pe sutele de bărbați care se îmbulzeau în picioare, în patio, sub scenă, fără să înțeleagă cărui fapt se datora nepăsarea aceea. Privi înspre galeria femeilor, un mare balcon închis în care ședeau femeile. Pălăvrăgeau distrat. Ridică privirea către balcoanele care gemeau de spectatori. Nimeni nu părea să-i acorde atenție.

– Întoarce-te la Triana!

Milagros îl căuta cu privirea pe spectatorul care țipase din patio.

– Nu faci nici cât a costat drumul!

– Învață să dansezi!

Întoarse capul în partea cealaltă, nevenindu-i a-și crede urechilor.

– Asta e marea cântăreață pe care o vestea afișul din Puerta del Sol?

Simți că i se înmoaie picioarele.

– Cu cântărețe ca tine, cred că își freacă mâinile de mulțumire *chorizos* care sprijină teatrul Cruz! De data asta, cea care striga cât o țineau bojocii și arăta spre ea peste balustrada galeriei era o femeie.

Milagros crezu că o să se prăbușească și îl căută cu privirea pe Pedro. Îi spusese că o să vină la spectacol, dar nu-l găsea. I se încețoșă vederea. Țipetele se înteteau, iar lacrimile îi scâldau fața. Tocmai când voia să se lase să cadă moale, o mână o apucă de cot.

– Domnilor, strigă Celeste, zgâlțâind-o pe Milagros, ca să-și vină în fire, v-am spus... Domnilor!

Zarva nu înceta. Celeste se sfătui din priviri cu alcaldele curții, care, alături de doi alguazili și un grefier, stătea chiar pe scenă, într-un colț, veghind asupra ordinii în teatru. Alcaldele oftă, pentru că știa ce avea de gând prima damă. Încuviință. Clătina în

continuare din cap, când don José le făcea deja semn muzicanților să reia piesa care tocmai o desființase pe Milagros.

Celeste așteptă să răsunе câteva acorduri de vioară înainte să înceapă să cânte. Publicul își schimbă atitudinea, iar bărbații din patio se potoliră.

– Tu ești cu adevărat mare! se auzi înainte ca ea să înceapă.

– Frumoaso!

Celeste cântă prima strofa. Apoi, când urma s-o cânte pe a doua, îi înfruntă pe bărbații care stăteau în picioare, pe când muzica se tot repeta, așteptând ca ea să se hotărască.

– Asta este îndurarea pe care v-am rugat s-o arătați la prezentarea unei noi comediantе?

Milagros, pe care Celeste o ținea și acum de cot, își aminti începutul acelei *tonadilla*, un antract muzical care nu putea depăși o jumătate de oră și care se executa între primul și al doilea act al operei principale, cu toate că i se spusese că publicul mergea la teatru mai mult pentru *tonadillas*, entremeses și scenetele care se jucau între al doilea și al treilea act decât pentru opera principală. Auzise chiar că mulți dintre spectatori chiar părăseau teatrul după scenetă și se lipseau de al treilea act. În timpul reprezentației, după ce o prezentase pe Milagros și îi laudase virtuțile, stărnind aplauze și fluierături, Celeste însăși se adresase publicului cerând îngăduință față de ea. „Are numai șaptesprezece ani!”, strigase, provocând exclamații. Apoi, mai multe dintre comediantе cântaseră și dansaseră împreună, ca s-o lase pe Milagros să facă încheierea, de una singură. Începuse cu încrederea pe care i-o dădea experiența anilor în care cântase pentru sevillani. Totuși, la un moment dat în timpul spectacolului, trupul său ajunsese să însoțească cu mișcări minunata interpretare vocală. Fusesse prevenită.

– Stai! țipase la ea Celeste de cum o văzuse dansând la repetiții. Nouă o să ne aduci nenorocirea, iar pe tine o să te întemnițeze dacă ai să te înfățișezi așa în fața publicului.

Când, cuprinsă de uimire, ceru lămuriri, îi explicară că autoritățile nu îngăduiau dansurile acelea peste măsură de lascive.

– Senzualitatea, încercă s-o instruiască don José, în ciuda îndoielii care i se citi pe față văzând nedumerirea țigăncii, trebuie s-o dezvălui mai... Mai... Căută cuvântul potrivit, fluturând o mână prin aer. Mai reținută... Ascunsă, ferită... Intimă. Asta e, da, intimă! Dansurile tale trebuie să fie senzuale pentru că așa ești tu,

pentru că așa îți vine firesc, niciodată din dorința de a stârni publicul. Ca și cum ai fi nevoită să tănuiești harurile cu care te-a înzestrat Dumnezeu și să te stăpânești, ca să nu fii prea necuviincioasă. Pricepi? Patimă înfrânată. Înțelegi?

Milagros răspunse că da, deși nu știa cum se face asta. Răspunse în același fel și când află că bărbații care urmăreau reprezentația în picioare, femeile din galerie, nobilii și bogătașii din balcoane, preoții și învățații ascunși în culoarul de la nivelul superior așteptau mai mult decât o bună interpretare. Cereau și ceea ce vedeau acum la prima damă. De fapt, nu înțelesese nimic. Mișcările ei din timpul dansului fuseseră țepene și lipsite de grație, până și ea își dăduse seama. Cât despre ce puteau aștepta madrilenii de la ea...

– Te plângi de stângăcia fetei? Tocmai tu? văzu cum i-o întorcea cu obrăznicie Celeste unui fierar, cunoscut pentru asprimea lui față de comediant, care se plânsese încă o dată de interpretarea țigăncii. Se spune că primele gratii pe care le-ai făurit n-au fost bune nici să apere cinstea fiicei tale.

Lumea izbucni în hohote de râs.

– Pui la îndoială... Bărbatul încercase să riposteze.

– Întreabă calfa brutarului! i-o luă înainte cineva din patio. O să-ți zică ce s-a ales și de gratii, și de cinstea fetei.

Noi hohote de râs însoțiră plimbarea grațioasă a lui Celeste de-a lungul scenei. La un semn al lui don José, muzica răsună mai tare când fierarul se zbătu să-și croiască drum, cu îmbrânceli și ghionturi, prin mulțimea peștriță de bărbați din patio, în căutarea celui care-i insultase fiica. Unul dintre alguazili se înfățișă la fața locului, pentru a împiedica lucrurile să ia amploare. Milagros rămase singură în mijloc, uitându-se ba la fierar, ba la Celeste, care acum se afla la un capăt al scenei. Stătea nemișcată, ca o statuie, într-un teatru care gemea de lume, în prima zi de spectacole din stagiune.

Din colțul ei, Celeste reluă cântecul. Oamenii începură să cânte împreună cu ea, după care femeia tăcu din nou și făcu semn către un bărbat obez, cu picioarele strâmbe, neîngrijit, roșu la față și asudat.

– Cum am putea noi, comediantii, să pretindem generozitate de la cei care și-o irosesc pe propria persoană?

Înainte ca oamenii să izbucnească în hohote de râs, cântă iar și dădu fuga lângă Milagros.

– Dă-i drumul, o încurajă printre strofe, poți s-o faci.

Pentru o clipă, Milagros își aduse aminte de baba Maria și de Sagrario, cea care îi înlesnise debutul în hanul sevillan al lui Bienvenido. Atunci se întrecuse pe sine, fusese triumfătoare. Doar era țigancă! Respiră adânc și cântă împreună cu Celeste. Apoi aceasta o împinse ușor înspre public, încurajând-o.

Nenumărate priviri se ațintiră asupra ei.

– La ce vă uitați? se răsti Milagros spre cei din patio. Se simțea tentată să-și unduiască trupul, dar, în schimb, își încrucișă mâinile în dreptul pieptului cu prefăcută sfială. Femeile voastre nu vă mulțumesc? Alcaldele curții tresări. Sau voi sunteți cei care nu le mulțumesc pe ele?

Aluzia îi atrase aplauze și urale din partea galeriei de femei. Milagros se prefăcu tulburată de pomelnicul de fraze deșuchete care le ieșeau pe gură.

– Și acum, strigă pentru a se face auzită de către bărbați, ce mai ziceți de bărbăția voastră?

După ce îi ațâță, mulți dintre ei se întoarseră către galerie, ca să se certe cu femeile. Alcaldele curții se ridică în picioare și îi porunci lui don José să încheie *tonada*. Unul din alguazili se postă în fața scenei, iar celălalt, din spatele alcaidelui, îi șopti grefierului:

– Nu însemnați aceste ultime cuvinte. Grefierul ridică privirea, mirat. O cunosc, e tânără. Nu-i fată rea, e doar nouă. Să-i dăm o șansă. Știți că prefectul...

Funcționarul înțelese și se opri din scris.

Nobili, bogați și clerici se distrară pe seama gâlcevii și a schimbului de acuzații dintre bărbații care asistau la spectacol în picioare și femei. Puțin câte puțin, în lipsa muzicii, spiritele se potoliră, iar atenția publicului se întoarse la cele două femei care stăteau nemișcate pe scenă.

– Bărbatul meu n-ar ști ce să-ți facă, țiganco! vui în tot teatrul.

– Al meu s-ar speria!

Reîncepură hohotele și aplauzele, care se întetiră atunci când cei mai mulți dintre bărbați, mulțumiți de haz și de tărăboi, se alăturară celor care aplaudau.

– Frumoaso! o măguli pe Milagros cineva din patio.

În duminica învierii Domnului din anul 1752, ziua deschiderii stagiunii teatrale, Pedro García asista la prima reprezentație a soției sale de la ceasurile trei ale amiezii, pierdut în mulțimea de

bărbați, tăcut, fără a ieși în evidență, stăpânindu-și furia pe care i-o pricinuiseră huiduielile. Apoi se duse s-o caute. Vreo doi soldați care stăteau de pază nu-i îngăduiră să treacă prin intrarea de pe strada Lobo.

– Nu intră nimeni, nici măcar soții! i-o trânti unul din ei.

– Nici să stai acolo și să aștepti n-ai voie! E interzis să se adune lumea la ieșirea comedianților, îi spuse celălalt.

Pedro așteptă după colțul străzii, împreună cu un grup de curioși. Văzu cum pleacă lectica lui Celeste și zâmbi pe când numeroșii admiratori ai primei actrițe se înghesuiau în jurul ei și îi stinghereau trecerea. El avea s-o posede peste o oră, își dăduseră deja întâlnire, una dintre multele pe care le avuseseră de la sosirea lui la Madrid. Oamenii le sâcâiră și pe celelalte comediantes și, la urmă, când străzile începeau să se golească, își făcu apariția Milagros.

Țiganca păru uimită de lumina soarelui care încă era sus pe cer. Șovăi. Își plimbă privirea obosită de-a lungul străzii Lobo, până când îl recunoscu pe soțul ei. Se apropie de el cu pași resemnați și privire stinsă.

– Capul sus! o încurajă Pedro. E prima oară.

Nu-i răspunse. În schimb, strânse din buze.

– Măine o să te descurci mai bine.

– Alcaldele m-a muștrat pentru obrăznicie.

– Nu-l lua în seamă, o încurajă el.

– Și don José.

– Moș nenorocit!

– Îmbrățișează-mă, îl rugă ea, desfăcând sfioasă brațele.

Pedro încuviință ușor, se apropie și o strânse tare în brațe.

– Milagros, strigă cineva care trecea pe lângă ea, eu aș ști ce să-ți fac!

Un cor de râsete însoți necuviința, în timp ce Milagros își strânse și mai tare soțul în brațe, pentru a-l împiedica să se năpustească asupra lor.

– Lasă-i, îl rugă ea, dezmiardându-i obrazul pentru a-l face atent la ea, nu la grupul de bărbați dinspre care se auzise nerușinarea. Să nu dăm de bucluc. Hai acasă, te rog.

Îl împinse cu blândețe și o ținu tot așa cât timp merseră de-a lungul grupului de case care îi despărțea de strada Huertas. De acolo până acasă mai erau doar câțiva pași, de care Milagros profită ca să caute atingerea soțului ei. Avea nevoie de afecțiunea

lui. Emoțiile, teatrul plin ochi de oameni dezgustători, graba, țipetele, alcaldele, marele oraș... Mai erau doar vreo două ceasuri până se întâlnea cu Marina și cu alte comediantе ca să învețe piesa cea nouă, două ceasuri în care voia să stea cu ai ei și chiar... De ce nu? Era timp. Destul ca să uite tot și să simtă în ea forța bărbatului ei, vigoarea lui, avântul lui.

Dorința aprinsă care o făcea să simtă furnicăături pe spate fu tulburată de apariția Bartolei și a fetei. Se întâlneau cu ele de îndată ce cotiră pe strada Amor de Dios. Bătrâna țigancă o veghea pe Maria în timp ce se juca. Pedro o luă pe micuță și o ridică deasupra capului, legănând-o o vreme sub privirea plină de tandrețe a mamei ei. Bărbatul ei părea mulțumit, poate că făcuseră bine venind la Madrid. Apoi, printre râsete, Pedro i-o dădu pe fată mamei ei.

– Trebuie să plec, o anunță.

– Dar... Eu... Mă gândeam... Vino sus, cu noi, te rog.

– Femeie, îi reteză vorba, am treburi de care e musai să mă îngrijesc.

– Ce tre...?

Pentru o clipă, trăsăturile soțului ei se înăspriră, iar Milagros amuți.

– Vezi de fată, zise el în chip de rămas-bun.

„Ce treburi?”, se întrebă Milagros, privind lung după silueta care se îndepărta. Ce treburi putea avea Pedro, dacă ei nu aveau bani?

Pedro García oftă, simțind plăcerea pe care i-o trezeau buricele degetelor care alunecau pe spatele lui. Gol, mulțumit după împreunare, stătea întins pe burtă în patul lui Celeste.

– N-aș fi făcut asta pentru nicio altă comediantă, șopti atunci prima actriță, aranjându-și părul blond. De fapt, n-am făcut-o pentru ea, ci pentru tine. Nu vreau să fie dată afară.

– Femeie, o întrerupse țiganul, ai ajutat-o pe Milagros ca să poți să te distrezi în continuare cu mine. Într-adevăr, ai făcut-o pentru tine.

Stând așezată lângă el, îl plesni zgomotos peste fese.

– Încrezutule! îi reproșă, înainte să-și plimbe din nou degetele pe spinarea lui. Am la dispoziție oricâți bărbați mi-aș dori.

– Și ți-a mai oferit vreunul dintre ei aceeași plăcere?

Celeste nu răspunse.

- Până la urmă, țigăncușa ta s-a descurcat bine, schimbă vorba.

- E deșteaptă. O să învețe. Știe să ațâțe, să trezească dorința.

- Am văzut, dar trebuie să fie cu băgare de seamă, nu cumva alcaldele sau vreunul dintre cenzori s-o denunțe.

- Nu-i ăsta amuzamentul care se caută? o iscodi Pedro, gemând mai apoi prelung când ea începu să-l mângâie pe spate.

Celeste, goală și ea, se așeză călare pe spatele țiganului ca să-i frământa mai departe umerii și gâtul.

- Asta este distracția care s-a cerut în teatru, la petreceri sau chiar în biserici, când nobilele doamne sau domnițe flirtează cu amanții lor, prefăcându-se că ascultă slujba. Asta e istoria omenirii. Comediile sunt rău văzute de către preoți, deși mulți dintre ei vin la spectacole. Regele și consilierii săi le îngăduie deoarece consideră că, în felul acesta, norodul se amuză. Dacă se amuză și e vesel și împăcat, ar avea multe de pierdut în caz că s-ar răzvrăti împotriva cârmuirii. Înțelegi? întrebă, apăsându-și palmele pe umerii lui. Țiganul încuviință șoptit. E doar o cale de a-și ține supușii în frâu. Dar nu trebuie să întrecem măsura: e nevoie să găsim echilibrul între ceea ce pretind autoritățile și ceea ce sunt dispuși să îngăduie călugării și cenzorii. Toate piesele, inclusiv scenete, entremeses și cântece populare, trebuie mai întâi să primească aprobarea judecătorului ecleziastic al orașului. Apoi ajung la tribunalul alcalzilor, unde sunt cenzurate din nou. Chiar și după toate acestea, alcaldele teatrului supraveghează interpretarea de pe scenă. Numai interesul autorităților de a distra poporul și sumele mari de bani încasate de teatre, destinate spitalelor, ne îngăduie unele licențe pe care, altfel, nu ni le-am putea permite niciodată în această Spanie de inchizitori, preoți, călugări, călugărițe și habotnici. Cel mai important lucru pentru o comediantă este să știe care e acest echilibru. Dacă ești prea cuminte, ești huiduită și insultată, dacă întreci măsura, ți se retează aripile. Ai înțeles, porumbelul meu?

Celeste se întinse peste spatele țiganului și-l mușcă ușor de ceafa. Apoi se trânti peste el.

- Cu toate că alguazilul tău stă de pază în stradă, nu cred că soțul meu mai întârzie mult. Mai poartă-mă o dată în paradis, îi spuse la ureche, iar eu o s-o învăț actorie pe țigăncușa ta.

„Ultimul lucru pe care mi-l doresc e să învețe”, i-ar fi plăcut lui Pedro să spună, urmărind cum se muncea ea să-și strecoare

măinile pe sub trupul lui. „Poate că, așa, ni s-ar îngădui să ne întoarcem la Triana.”

– Ce șoptești? întrebă Celeste.

Țiganul înțelese că dorința lui fusese mai mult decât un simplu gând. Cu greu se răsuci, o întoarse pe Celeste și se sprijini într-un cot lângă ea.

– Spun, răspunse el luându-și privirea de la pieptul voluminos al comediantei, că singurul paradis care există se află între picioarele tale.

Ea zâmbi, toarse ca o pisică, îl luă de gât și îl trase spre ea.

După nici o jumătate de ceas, Pedro García ieșea din casa lui Celeste de pe strada Huertas. Blas, alguazilul, care aștepta deja la intrare încă de dinainte să ajungă el, după ce o lăsase pe Milagros acasă, se apropie de el.

– Ai zăbovit prea mult, îi reproșă. Trebuie să-mi continui rondul.

– Prima ta damă e o curvă nesățioasă.

Țiganul se grăbi să cotrobăie în pungă ca să potolească furia pe care o citi pe chipul funcționarului, cum se întâmpla de fiecare dată când vorbea necuviincios despre Celeste. Îl amuza să-l provoace. „Cum e posibil ca neghiobul ăsta, se gândi el prima dată, să stea de pază la capătul străzii, în timp ce eu mă împreunez cu femeia dorită, dar mai apoi să se supere dacă vorbesc urât despre ea?” Scoase doi *cuartos* și i-i dădu. Celeste îi dădea mai mulți. Era singura comediantă din companie care dispunea de bani, căci celelalte trăiau în sărăcie, la fel ca el și ca Milagros. „Alguazilul trebuie să-și primească plata pentru munca lui... Și pentru tăcere”, îi ceruse Pedro, dar ținea cea mai mare parte din bani pentru el. Chiar dacă până atunci nu-i găsise nicio femeie cu care să se simtă bine, Blas se mulțumea cu cei doi *cuartos*. Ar fi făcut-o numai ca să fie aproape de Celeste. „Asta trebuie să fie pricina supărării lui”, încheie țiganul după primele zile. Blas o adora, îi îngăduia capriciile de parcă ar fi fost o zeiță, dar nu suferea ca altul s-o înjosească pentru mofturile ei.

– Dacă mai vorbești așa despre Celeste... începu alguazilul să-l amenințe, înainte ca celălalt să-l întrerupă.

– Ce? Și ei îi spun asta. Curvă nesățioasă... Pedro târăgână cuvintele. Târfulița mea. Multe alte asemenea vorbe îi șoptesc la ureche când o am sub mine...

Nu apucă să termine fraza. Blas se înroși și, fără să-și ia

rămas-bun, o porni în sus pe stradă. Răpăitul bastonului care se lovea cu putere de ziduri se pierdu în depărtare, lăsând loc dangătului de clopote care chemau la rugăciune în bisericile din Madrid. Pedro pufni. După clopote, o să răzbată de prin case mormăielile celor care spuneau rozariul. Toți cetățenii pioși se rugau în același timp, înainte de culcare, așa cum cereau bunele obiceiuri. Îi era foame. Celeste se îngrijea numai de plăcerea lui. Spunea că mâncarea o împărțea doar cu bărbatul ei. Dacă tot îi punea coarne, măcar să-l hrănească. „Halal consolare”, râse Pedro, în timp ce străbătea strada Huertas în căutarea unui birt unde să dea pe gât vreo două carafe de vin și să cineze ceva, poate chiar în compania soțului ei. Îl cunoștea: lucra în teatru ca al treilea amarez și se mai întâlneau cu el în alte rânduri de când sosise la Madrid, cu mai puțin de o lună în urmă. Bărbatul nu prea părea să pună preț pe mâncarea cu care nevasta încerca să-i redea onoarea terfelită.

Înainte să ajungă la capătul străzii León, Pedro își întoarse privirea spre stânga, către strada Amor de Dios, unde locuia cu Milagros, cu fata și cu bătrâna Bartola în două odăițe sărăcăcioase, umede și întunecate, la catul al treilea al unei case vechi construite ca să înșele autoritățile, pe a cărei chirie se ducea cea mai mare parte a banilor pe care-i primea soția lui. Străzile Huertas, León, Amor de Dios, San Juan, Niño, Francos și Cantarranas, străduțe pe care se îngrămădeau edificii vetuste unde, începând din secolul trecut, trăiseră comedianți, poeți și scriitori.

– Cervantes a trăit într-o odăiță, în condiții mai anevoioase! se plânse portarul teatrului care îi condusesese de la Coliseo del Príncipe până la noul lor domiciliu, când Pedro se arătă nemulțumit. Lope de Vega, Quevedo, Góngora, toți au locuit și au cinstit aceste străzi și clădirile lor. Vă asemuiți voi, o șleahță de țigani, cu mai-marii literelor spaniole? Ce zic eu „spaniole”? Universale!

Omul îi lăsă acolo și plecă țipând și dând din mâini. Din ziua aceea, Milagros intrase în ritmul comediantelor: făcea repetiții dimineța, iar după-amiaza era ocupată cu învățarea rolurilor din opera principală, a scenetelor, a dansurilor și cântecelor din *tonadillas*. Odată cu deschiderea stagiunii, cum o și prevenise don José, diminețile aveau să fie în continuare dedicate repetițiilor, conduse de Celeste, ca primă damă, și de Nicolás Espejo, cel cu

care se certase Celeste în ziua în care ajunsese ea la Madrid, ca prim-amorez. După-amiezile erau rezervate reprezentațiilor, care durau cel mult trei ore, iar serile, studiului.

Milagros mai că nu apărea nici în comedia principală, nici în sceneta care urma într-unul din cele două antracte; ea fusese chemată ca să cânte și să danseze, însă pentru a le mai ușura munca celorlalte comediantes i se dădea câte un rol mărunț, chiar și fără replici: să servească niște cafele de vin, să apară ca spălătoare sau ca precupeață. În orice caz, așa cum prezisese Celeste înainte să părăsească furioasă Coliseo del Príncipe, piesa din deschiderea stagiunii nu rămase pe afiș mai mult de două zile; drept urmare, chiar în seara prezentării sale, Milagros fu nevoită să învețe rolul și cântecele pentru *tonadilla* operei care avea să o înlocuiască.

– De la deschiderea stagiunii de teatru, îl lămurise Celeste pe Pedro, comediantii se spetesc pregătindu-se. Cât stă o piesă pe afiș depinde de cât de dornic e publicul să încălzească scaunele. Unele se joacă o singură zi, altele, două sau trei, cele mai multe rezistă cinci sau șase, iar dacă depășesc zece zile pot fi socotite succese răsunătoare. În acest timp, noi trebuie să învățăm și să ținem minte în goana calului piese noi, entremeses, scenete și *tonadillas*.

– Și cum le învățați? se interesă țiganul.

– Asta e și mai complicat. Ca și cum n-ar fi de ajuns că suntem siliți să le învățăm, adesea există un singur exemplar din piesă, scris de mâna autorului și corectat de diverșii cenșori, și pe acela trebuie să lucrăm toți. La fel se întâmplă cu scenetele și cu *tonadillas*. Ne adunăm... Se adună. Sunt și unii care nu știu să citească.

Pedro García intră într-o tavernă care mai era deschisă, pe strada San Juan. Milagros era dintre cele care nu știau să citească, așa că trebuia să muncească mai multe ceasuri decât Celeste, care, pe de altă parte, părea că nu se străduiește prea mult să-și învețe rolurile. „De ce mai există sufleurii?”, se apăra ea. Până la începutul stagiunii, munca soției îi asigurase o libertate care acum...

– Țiganule!

Pedro își întrerupse gândurile cu care intrase în cârciumă. Privi în jur. Guzmán, soțul lui Celeste, și alți doi membri ai companiei de comediantes erau așezați la o masă, atenți la el.

– Plătește un rând!

Pedro își însoți zâmbetul cu o mișcare a mâinii către cârciumar, în semn de încuviințare. Își căută un loc între ceilalți și, când bărbatul le servi vinul, înălță carafa lui, îl privi în ochi pe Guzmán și închină zeflemitor.

– Pentru soția ta, cea mai mare!

„Și cea care plătește carafele astea de vin”, adăugă în sinea lui, pe când ciocneau paharele. Cu toate astea, în timp ce savura pendelete vinul acela îndoit cu apă, se văzu nevoit să accepte că lucrurile se schimbaseră, dar nu neapărat în bine: în Triana, el era cel care satisfăcea capriciile femeilor cu banii pe care îi aducea Milagros. În Madrid, în schimb, pentru a face rost de câțiva reali nenorociți, trebuia să-i ofere plăcere unei femei care ar fi putut avea de două ori anii lui. Și totul... totul, numai ca să le intre în grații spaniolilor!

– Cârciumar! strigă, trântind cu putere carafa pe masă și stropindu-i pe ceilalți. Ori ne servești vin de calitate, ori te spintec pe loc!

„Desculța.” Acesta fu numele cu care spectatorii din Coliseo del Príncipe o botezară, până la urmă, pe Milagros. Țiganca refuză să îmbrace costumele pe care le purtau Celeste și celelalte comediantе din companie.

– Cum vreți să dansez în așa ceva? stăruie arătând și pipăind corsete și crinoline. Nici nu poți să respiri, îi zise uneia. Iar tu, nici nu te poți mișca în fusta asta... înfoiată.

În schimb, acceptă să înlocuiască hainele ei simple cu veșmintele pe care le purtau *manolas* madriline: cămășuță galbenă cu pieptar, strânsă în talie, fără balene, cu mâneci încrețite, fustă albă cu volane verzi, lungă până aproape de glezne, șorț, batistă verde înnodată la gât și bonetă în care își strângea părul. Dar nimeni nu izbuti s-o convingă să se încălțe. „M-am născut desculță și o să mor desculță”, repeta de fiecare dată.

– Ce importanță are? încercă să pună capăt controverselor don José. Nu există, oricum, o bordură pe marginea scenei care împiedică publicul să vadă gleznelor comediantelor? De vreme ce tot nu le văd, ce importanță are dacă e încălțată sau desculță?

În scurt timp, Milagros își pierdu respectul față de acel teatru impunător care reușise s-o facă să încremenească în ziua premierei, deoarece, cu excepția cenzorilor și alcalzilor, nimeni nu părea să-l respecte. Publicul striga și bătea din picioare. Află de

rivalitatea dintre cele două teatre din Madrid, Principe și Cruz, care nu se aflau foarte departe unul de celălalt. Mai exista și un al treilea teatru, numit Caños del Peral, unde aveau loc reprezentații lirice. Cei care îndrăgeau teatrul Principe se numeau *polacos*²⁶, iar cei care, dimpotrivă, înclinau în favoarea teatrului Cruz, erau numiți *chorizos*²⁷. Nu numai că se certau între ei, ci mai mult, adesea veneau la teatrul concurent ca să hulească piesa care se reprezenta și ca să i huiduie fără milă pe comedianți și pe muzicanți.

Înțelese că, oricât de bine s-ar fi descurcat, oricât de multă pasiune ar fi pus în cântecele și în dansurile ei, întotdeauna avea să se găsească vreun *chorizo* dintre susținătorii teatrului Cruz care s-o hulească, și descoperi că nici măcar comedianții nu-și dădeau silința să-și facă bine meseria. O simplă cortină albă în spatele scenei și alte două în părțile laterale alcătuiau tot decorul comediilor zilnice, cu toate că alte reprezentații, precum piesele de teatru și misterele, cu preț mai mare pentru public, se bucurau de o scenografie ceva mai elaborată. Între cortine, abia dacă erau puse o masă cu scaune împrejur și un puț sau un copac, drept decor, ca să creeze o atmosferă pe scenă.

Când nu intervenea în piesa principală, Milagros asista la spectacol de pe una dintre băncile de la parter. Ca o spectatoare obișnuită, era dezamăgită de felul în care recitau operele colegii ei: pompoși, cu expresii și mișcări afectate, cu voci plictisitoare sau chiar neplăcute. Din spatele decorurilor, se zărea umbra sufleurului și lumina lămpii de care se slujea ca să citească, deoarece se plimba fără încetare de la un capăt la altul ca să le sufle textul comedienților care îl uitau sau pur și simplu nu-l știau. Nu era ceva neobișnuit ca vorbele sufleurului să se audă mai tare decât cele ale actorului care le repeta. Spectatorii suportau plictiseala unui repertoriu slab, asta când nu aveau parte de una dintre nenumăratele puneri în scenă ale prestigiosului Calderón, cu niște comedianți care nici măcar nu se străduiau să intre în pielea personajelor. Filozofi greci în veston, nădragi și ciorapi verzi, zețe din mitologie cu crinolină și pălărie cu pene...

---

²⁶ Se numeau *polacos* deoarece erau călăuziți de un călugăr trinitarian, părintele Polaco. (n.tr.)

²⁷ Se numeau *chorizos* deoarece, într-o zi, un costumier a uitat să așeze pe scenă cârnații (sp. *chorizos*) din care trebuia să se înfrupte un personaj. (n.tr.)

Se plictiseau până când veneau antractele și, odată cu ele, scenetele și *tonadillas*. Atunci se distrau atât spectatorii, cât și comedianții. Scenetele erau opere scurte, populare, costumbriste, umoristice, parodii ale relațiilor din societate și din sânul familiei. În ele, comedianții se reprezentau pe ei înșiși, pe prietenii, rudele și cunoscuții lor. Cei mai mulți dintre spectatori se simțeau cu musca pe căciulă, iar strigătele, râsetele, aplauzele și fluierăturile lor făceau să treacă timpul pe nesimțite.

Cât despre *tonadillas*... Jumătate din populația Madridului purta deja, în semn de admirație față de Milagros, înnodate sau cusute pe haine, panglici verzi, de culoarea eșarfei pe care o avea ea mereu la gât. Sfatul lui don José îi răsună în urechi zile de-a rândul: „Patimă înfrânată, patimă înfrânată...” Milagros se tot silise să priceapă, până când, într-o după-amiază, în timp ce se afla în picioare, pe scenă, și se pregătea să cânte, privirea ei o întâlnise pe cea a unui bărbat slinos și prost îmbrăcat, unul dintre cei care cheltuiau cei șase *cuartos* de real²⁸ pe care nu-i avea pentru un bilet în *patio*, înainte să se întoarcă în satul lui de prin împrejurimile Madridului, Fuencarral, Carabanchel, Vallecas, Getafe, Hortaleza sau oricare altul, unde avea să se laude că fusese la teatru, pentru ca apoi să devină ținta invidiei și a atenției consătenilor săi. Agricultorul, căci era pesemne un agricultor, probabil cultivator de struguri tămâioși din Fuencarral, o contempla vrăjit. Milagros făcu câțiva pași pe scenă fără să-și ia privirea de la bărbat, care îi urmări mișcările de țigancă cu ochii holbați și cu gura întredeschisă. Apoi se opri în fața lui și îi dăruî un zâmbet de-abia schițat. Bărbatul, năucit, nu fu în stare să reacționeze. Muzica celor două viori care răsuna din spatele uneia dintre cortinele laterale, unde se ascundea mica orchestră, din care mai făceau parte un violoncel, un contrabas și două oboae, se tot repeta, așteptând intrarea lui Milagros. Ea o mai amână preț de câteva clipe, atât cât să măture cu privirea patioul plin de bărbați în picioare și să mai găsească alte câteva chipuri asemănătoare cu cel al viticultorului din Fuencarral. Cineva o îndemnă să cânte, alți o măguliră cu strigăte precum: „Scumpo!”, „Frumoaso!” Mai mulți îi cerură să înceapă să cânte. În cele din urmă, cântă, conștientă că oamenii aceia o admirau și o doreau fără ca ea să fie nevoită să-și exagereze senzualitatea. Avea pielea oacheșă, nimic mai diferit de paloarea pe care țineau doamnele s-o

---

²⁸ Un real valora opt *cuartos* și jumătate. (n.tr.)

afișeze, chiar cu prețul sănătății lor; era îmbrăcată ca o *manola*, într-un port care simboliza lupta înverșunată și tăcută împotriva obiceiurilor importate din Franța, era mândră ca madrilenii, la fel de trufașă precum acei oameni care o înălțară neîntârziat la rangul de reprezentantă a poporului.

„Patimă înfrănată.” în sfârșit, înțelesese. Cântă și dansă, simțindu-se frumoasă, fără a se expune cu ostentație, ridicându-se deasupra teatrului asemenea unei zeițe care nu avea nimic de dovedit. Pricepu că un suspin, o otheadă, o privire galeșă înspre parter sau înspre patio, o mână fluturată în aer, o simplă arcuire sau strălucirea picăturilor de sudoare care-i alunecau pe gât și apoi pe sâni aveau puterea să stârnească și mai mult dorința decât obrăznicia sau nerușinarea.

– Nici bărbații, nici femeile nu caută asta, o lămuri Marina, o blondă micuță care era a treia damă și de care se apropiase Milagros într-o seară, când îi destăinuise frământările ei. Au nevoie de idoli de neatins, trebuie să se poată scuza față de ei înșiși pentru faptul că nu te pot avea. Dacă te duci în patio și te amesteci printre ei, nu ești bună pentru ei; vei fi la fel ca oricare dintre femeile cu care au ei de-a face. Dacă te arăți vulgară, o să te compare cu una dintre multele prostituate care li se oferă pe străzi și o să le pierzi atenția.

– Dar femeile din galerie? întrebă Milagros.

– Ele? E foarte simplu: invidiază tot ce i-ar putea atrage pe bărbații lor mai mult decât ele.

– Invidie? se miră țiganca.

– Da, invidie. Un neastâmpăr care o să le împingă să facă tot ce le stă în puteri ca să semene cu tine.

Milagros nu învăță doar să-și stăpânească senzualitatea; de asemenea, află cum să ofere publicului dialogul pe care îl aștepta de la o actriță bună. Îi deruta pe muzicanții din orchestră care, orbi de după cortina laterală, dar călăuziți de instrucțiunile lui don José în persoană, începură să se obișnuiască cu ritmul și cu neorânduiala pe care o provoca țiganca. Milagros juca în ton cu textul din *tonadas* pe care trebuia să le cânte și să le danseze.

– Unde e sergentul acela? întrebă o dată, întrerupând o strofă care lamenta curtea zadarnică pe care i-o făcea soldatul unei contese. Se află în patio vreun sergent din glorioasa oaste a regelui?

Don José făcu semn orchestrei să cânte în continuare și, dintre

spectatorii în picioare, se ridicară vreo două mâini.

– Fii fără griji, îi spuse atunci unuia din militari. De ce să aspiți la o doamnă de viță nobilă când sunt atâtea femei frumoase în galerie dornice să le arăți cum mânuiești... spada?

Printre tot felul de propuneri deșănțate care răzbăteau dinspre galerie, alcaldele clătina nemulțumit din cap, în timp ce don José, cu un gest autoritar, le poruncea muzicanților să atace următoarea măsură, pentru ca Milagros să înceapă să cânte.

Cântă pentru oamenii sărmani. Vorbi cu ei. Râse, strigă, plânse și se prefăcu că își sfășie hainele de pe ea din pricina nenorocirii celor mai năpăstuiți. În ritmul nenumăratelor cântece populare, arăta cu furie către nobilii și bogătașii din balcoane, pe când sute de priviri urmăreau degetul ei acuzator îndreptat spre victima aleasă, le cerea socoteală pentru obiceiurile și averile lor nemăsurate. Printre hohote de râs, zeflemisi obiceiul curtării doamnelor, îi luă peste picior pe călugări și pe mulțimea de abați trântori care roiau pe străzile din Madrid, căutând să-și asigure traiul învârtindu-se pe lângă femeile înstărite. Fluierăturile și huiduielile din patio și din galeria femeilor însoțiră disprețul ei față de filfizonii manierați care, neclintiți, ca și cum nimic n-ar fi putut să-i tulbure, răspundeau la batjocura lor cu gesturi indiferente.

În acele momente, în timp ce spectatorii aplaudau, Milagros închidea ochii. Atunci tot teatrul dispărea, iar în mintea ei răsăreau numai chipurile celor pe care ar fi vrut să-i vadă în public. „Cachita, Maria... uitați-vă la mine acum!”, șoptea printre aclamații și laude. O tristețe neobișnuită o învăluia însă când își aducea aminte de mama și de bunicul ei.

Succesul aduse și mai mulți bani. Consiliul teatrelor hotărî să-i dubleze plata zilnică și s-o includă printre membrii companiei care primeau leafă. Don José se miră de reacția țigăncii când îi comunică hotărârea.

– Nu te bucuri?

Milagros se dezmetici și îi mulțumi cu o băiguială care nu-l convinsese pe director.

Succesul îl îndepărtă și mai mult pe Pedro. Nu erau chiar atât de mulți bani, dar erau destui pentru ca soțul ei să se avânte cu nesaț pe străzile Madridului. „Unde e Pedro?”, întreba la vremea prânzului sau a cinei, când se întorcea de la teatru în odăițele pe care le închiriaseră. „Ar trebui să-l așteptăm.” Uneori, Bartola se

strâmba și o privea ca pe o străină. „O fi la treburile lui”, îi răspundea deseori.

– E bărbat, îl dezvinovăți Bartola. Tu ești aia care nu-i niciodată acasă. Ce-aștepți? Ai vrea ca soțul tău să te aștepte împletind ca o babă? Lasă-te de cântat și poartă-le de grijă lui și fiicei tale!

Atunci, în persoana acelei femei care justifica samavolniciile lui Pedro, chiar cu prețul lipsurilor pe care ajungeau să le îndure când țiganul își însușea banii pe care îi câștiga ea, îi vedea pe toți alde García, pe Reyes Trianera și pe Conte, pe toți din familia lor, cu vrăjmășia lor față de ea, pe care n-o ascuseseră niciodată.

– Ne era mai bine în Triana, o auzea mormăind pe bătrână. Atâția bărbați care roiesc în jurul tău cu panglici verzi în semn de... de... Bartola gesticulă, negăsind cuvântul. Cum crezi că s-o simți bărbatul tău?

Milagros încercă să afle, luptând cu somnul în așteptarea lui Pedro, care aproape întotdeauna venea în zori. În cele mai multe nopți, adormea frântă de oboseală, dar în puținele dăți în care reușea să învingă oboseala și toropeala la care o invita liniștea întreruptă doar de respirația ușoară a fiicei sale și de sforăiturile bătrânei țigănci, întâmpina un bărbat care se clătina, mirosea a băutură și a tutun, iar uneori aducea și alte mirosuri care puteau să păcălească numai pe cineva care, asemenea ei, se încăpățâna să nu le ia în seamă.

Cum se simțea Pedro văzându-i pe bărbații care umblau cu panglici verzi prinse pe haine? Află curând.

– Niciunul dintre admiratorii tăi nu-ți face daruri?

O întrebase el într-o noapte când stăteau amândoi întinși pe saltea, goi, după ce o dusese încă o dată la extaz. Dramul de speranță că o să-l aibă din nou numai pentru ea, plăcerea și satisfacția pe care le simțea atunci când el o poseda se spulberară chiar înainte ca el să termine de rostit întrebarea. Bani. Doar atât urmărea! Toți bărbații din Madrid erau fermecați de ea, o știa bine, bărbații i-o declarau la teatru și pe străzi, când se înghesuiau în jurul lecticii ei. Îi trimiteau bilețele în cabină, pe care, întrucât ea nu știa să citească, i le citea Marina: propuneri și tot felul de promisiuni din partea nobililor și a celor cu stare. Cu timpul, hotărî să le rupă direct și să înapoieze darurile. Sigur că i se făceau daruri, dar ea știa că, dacă le primea, Pedro avea să le transforme în și mai multe nopți de singurătate. Comediantele aveau renume de femei frivole și desfrânate. Cele mai multe dintre

ele chiar erau. Câțiva îi schimbară lui Milagros porecla în „Ursuza”. Tot Madridul o dorea, dar singurul bărbat căreia ea i se dăruia fără ezitare voia numai banii ei.

– Unii încearcă, răspunse Milagros.

– Și? întrebă el, ca să rupă tăcerea.

– Poți fi sigur că n-o să pun niciodată la îndoială onoarea și bărbăția ta primind daruri de la alți bărbați, răspunse ea, după câteva clipe de ezitare.

– Dar ce-mi zici despre *saraos* sau despre reprezentațiile particulare pe care le dă compania? Sunt plătite bine. De ce nu le faci tu?

Despre *saraos* putea să-și închipuie ceva, dar cum aflase Pedro de reprezentațiile particulare pe care le susținea compania în saloanele și sălile de teatru din marile reședințe?

– Aici, îi răspunse, nu mai e familia ta ca să mă apere. În Sevilla, cinstea mea era în siguranță. Verii și bunica ta se îngrijeau de asta. În Madrid nu e ca în birturile sau în palatele andaluze. Știu asta, pentru că mi s-a povestit. Cine se poate împotrivi dorințelor unui grande al Spaniei? Vrei ca numele soției tale să fie pe buzele tuturor, la fel ca Marina sau Celeste?

Sforăiturile Bartolei zguduiră îndelung camera. Ea își ținu răsuflarea așteptând răspunsul lui, care nu sosi. Mai încolo, Pedro mormăi ceva de neînțeles, îi întoarse spatele și dădu să adoarmă.

Ceva se schimbă în noaptea aceea pentru Milagros. Trupul ei, de obicei vlăguit după ce atingea extazul, rămăsese atunci tensionat, cu mușchii încordați, întreaga ei ființă cuprinsă de neliniște. Nu izbuti să adoarmă. Nu peste mult timp îi dădură lacrimile. Plânsese de multe ori, dar niciodată ca în noaptea aceea, în care a înțeles că bărbatul ei n-o iubea. Ea, care crezuse că la Madrid se afla salvarea căsniciei sale, își dădea seama că marele oraș era mai rău decât Triana. Acolo, Pedro stătea de vorbă cu alți țigani în fundătură, umbla pe străzi și prin locuri cunoscute, pe când aici... Milagros știa că erau și aici țigani din neamul lui. Pedro însuși le întâlneau pe rudele sale din familia Garcia. Îi spusese asta cu fața împietrită de mânie. Unul dintre ei murise din cauza bătăii zdravene pe care o primise de la membrii unei frății pentru că necinstise Fecioara pe strada Admirante. Ceilalți, bărbați și femei, erau încă întemnițați în beciurile Inchiziției pentru fărădelegi împotriva credinței.

– Totul a fost din vina... Șovăi o clipă. Milagros interpretează greșit

tăcerea lui, crezu că nu voia să-l acuze pe bunicul ei când, de fapt, ceea ce nu voia Pedro era ca ea să afle că sunt și alți Vega în capitală. Totul a fost numai vina Galerianului! Jur că într-o zi o să-l găsim și o să-l omorâm acolo, pe loc!

Ea nu spuse nimic. Trecuseră doi ani de când Melchor scăpase de alde García. „Nu te lăsa prins, bunicule”, își dori din tot sufletul. Printre țipete, Pedro îi dădu de înțeles că Melchor nu mai era în Madrid. Mulți țigani răscoliseră tot orașul în căutarea lui. Da, viața lui Melchor era în primejdie. Se mângâia cu gândul că așa îi plăcea bunicului ei. Dar ce putea să spună despre ea? Totul îi mersese anapoda. Nu avea cui să ceară ajutor. Un tată mort, o mamă închisă și care, pe deasupra, o renegase, un bunic dat în căutare. Cachita și baba Maria, dispărute. Până și micuța care purta numele tămăduitoareii părea s-o fi îndrăgit mai mult pe Bartola. Cum altfel, dacă ea nu stătea niciodată cu fata? Cât despre Pedro... El n-o iubea. Se gândea numai la banii pe care îi putea scoate de la ea ca să se distreze cu alte femei, recunoscându în sinea ei pentru prima dată.

A doua zi, în teatrul Príncipe, Milagros înălță o mână către cer. Cu cealaltă își ridică fusta o palmă și jumătate peste glezne și începu să se învârtă cu grație, unduindu-și șoldurile în timp ce își golea plămâni într-un final ce se confundă cu explozia publicului. Atât îi mai rămânea: să cânte și să danseze, să se refugieze în arta aceea, la fel ca în Triana, când își îngăduia un răgaz în certurile cu mama ei și dansa cu ea. Cei care o văzură o aplaudară și mai vârtos, crezând că lacrimile care îi șiroiau pe obraji erau de fericire.

Caridad se afla în închisoare de aproape doi ani când se dezlănțui răzmerița din Galera. Nesupunerea a vreo două prostituate recidiviste îl împinsese pe comandant să le aplice o pedeapsă pe cât de severă, pe atât de umilitoare: trebuia să le fie rase sprâncenele și părul din cap. Decizia a stârnit revolta tuturor deținuților! Puteau să le chinuiască, dar să le radă în cap... Niciodată! Multe, profitând de vâlva iscată, stăruiă asupra unei plângeri mai vechi, să li se precizeze durata pedepsei, căci vedeau cum trec anii neștiind când avea să se sfârșească. Spiritele se înfierbântară, iar femeile din Galera se răzvrătiră, distrugând tot ce le cădea în mână, se înarmară cu scânduri, cu foarfece și cu alte obiecte ascuțite pe care le foloseau la cusut și preluară controlul asupra închisorii.

Când se închiseră porțile, iar deținutele se văzură stăpâne pe clădire, Caridad, gâfâind înflăcărată, se trezi cu un lemn în mână. În amintirea ei vibrau încă alergătura și zarva la care fusese părtașă. Fusese... Fusese grozav! O mulțime de femei care până atunci trăiseră lipsite de voință sau de conștiință, precum sclavii negrii, din senin, în loc să se supună poruncilor stăpânului, luptau toate ca una, înnebunite. Caridad privi în jur și văzu șovăiala pe chipurile tovarășelor ei. Niciuna nu știa ce să facă în continuare. Una dintre ele sugeră să pregătească un memoriu adresat regelui, unele o sprijiniră, altele, nu. Alte câteva propuseră să evadeze.

În timp ce ele stăteau de vorbă, apăru în stradă un detașament militar pregătit să ia cu asalt închisoarea. Ca toate celelalte, Caridad dădu fuga la galeriile superioare de îndată ce prima lovitură bubui în poarta care dădea în strada Atocha. Multe deținute se urcară pe acoperișuri. La scurt timp după aceea, ușa fu smulsă din țâțâni și aproape o sută de soldați cu baionetele scoase se împrăștiară prin curtea centrală și interiorul închisorii. Cu toate acestea, spre surprinderea deținuților și necazul autorităților și al ofițerilor, soldații se purtară cu omenie. Într-una dintre galeriile superioare, printre răcnetele ofițerilor care își îmbărbătau oamenii, Caridad se văzu încolțită de doi dintre ei. Dintr-o prea mare naivitate, înfruntă baionetele cu bucata de

lemn. Unul din soldați se mulțumi să clatine din cap, ca și cum ar fi iertat-o. Celălalt îi făcu un semn aproape imperceptibil cu vârful baionetei, de parcă i-ar fi dat de înțeles că poate să fugă. Caridad agită lemnul și se strecură printre ei, care doar se prefăcură că încearcă s-o prindă. Ceva asemănător se întâmpla cu ceilalți soldați și cu restul deținuților, care fugeau de colo-colo, ajutate de pasivitatea sau chiar de complicitatea trupelor.

Situația se prelungi. Disperarea prinse a se zugrăvi pe chipurile unor ofițeri care zbierau din rărunchi, cerând disciplină. Dar cum să silești niște soldați luați cu arcanul din niște sătucuri amărate din fundul Castiliei să înăbușe revolta femeilor? Mulți dintre ei fuseseră osândiți să servească în armată vreme de opt ani pentru greșeli de felul celor pe care le săvârșiseră nefericitele acelea împotriva cărora fuseseră trimiși, iar deținutele le aminteau întruna lucrul acesta atât cât dură asediul. Autoritățile hotărâră să retragă acel detașament, iar femeile aclamară retragerea lor. Strigătele de revoltă răsunară toată noaptea. Poarta și împrejurimile închisorii Galera fură strașnic păzite de trupa care nu făcuse nimic împotriva lor, în schimb împrăștiă mulțimea de curioși ce se îngrămădeau pe strada Atocha.

În zorii zilei următoare însă, alcalzii curții veniră la închisoare în fruntea unei miliții civile alcătuite din vreo cincizeci de cetățeni cinstiți, cu frică de Dumnezeu, zdraveni toți, cu vine de bou, băte și drugi de fier în mâini. Intrară hotărâți să le zdrobească fără milă, iar ele fugiră înspăimântate. Caridad, care ținea și-acum lemnul în mâini, văzu că doi dintre milițieni o loveau pe tovarășa ei Herminia cu un drug de fier. Văzând îndârjirea cu care își vărsau furia, simți că îi fierbe sângele. Ghemuită la pământ, acoperindu-și fața, Herminia implora milă. Caridad strigă ceva. Ce anume? Niciodată n-avea să-și aducă aminte. Dar se năpusti asupra celor doi bărbați și îl lovi pe unul din ei cu lemnul. Prin potopul de lovituri ce se abătu asupra ei, izbuti să vadă cum Herminia, întinsă în continuare pe jos, înșfăca piciorul unuia din bărbați și își înfigea dinții în pulpa lui. Reacția prietenei sale o îmbărbătă și îi dădu putere să lovească mai departe cu bucata de lemn, orbește. Numai intervenția unuia dintre alcalzi împiedică să fie omorâtă în bătaie.

Una câte una, cele o sută cincizeci de deținute se adunară în curtea închisorii, unele șchiopătând, altele plângându-se de dureri de șale, piept sau spate, cu nasuri sparte și cu buze crăpate. Cele

mai multe mergeau cu capetele plecate, înfrânte. Tăcute.

Vreo două ceasuri îi fură de ajuns comandantului ca să recâștige controlul asupra închisorii de femei din Madrid. După înăbușirea răzmeriței, li se promise deținuților revizuirea, una câte una, a tuturor sentințelor în care nu era precizată durata pedepsei. De asemenea, li se atrase atenția în legătură cu pedepsele dure pe care aveau să le îndure instigatoarele la revoltă.

Caridad, negresa cu lemnul, care înfruntase doi cetățeni cinstiți, fu prima arătată cu degetul. Cincizeci de lovituri de bici, aceasta era pedeapsa pe care urma s-o primească, în curtea închisorii, în prezența celorlalte, împreună cu alte trei deținute pe care o precupeață trădătoare le pârâse ca instigatoare ale revoltei, pentru a-și recăpăta libertatea.

Loviturile fură nemiloase, bicele plesneau pe spinările femeile după ce secerau aerul șuierând. Călăul urmă întocmai instrucțiunile severe ale autorităților. Cum altfel putea fi înăbușită o răzmeriță în Galera, când tocmai acolo erau trimise drept pedeapsă femeile care se răzvrăteau în alte închisori?

Caridad își mai amintea doar strigătele tovarășelor ei când comandantul pusese capăt cumplitei pedepse și fusese târâtă în afara închisorii. „Rezistă, Cachita!”, „Te așteptăm înapoi!”, „Curaj, negreso!”, „O să-ți păstrez un trabuc!”

– Bucură-te și mulțumește Cerului, păcătoaso! Domnul nostru Isus Cristos și sfânta Fecioară din Atocha nu vor să-ți dai duhul.

Auzi acele cuvinte fără a pricepe că se refereau la ea. După ce zăcuse inconștientă mai multe zile, Caridad de-abia deschisese ochii. Cum stătea întinsă pe burtă într-un pat hârbuit, cu bărbia sprijinită pe pernă, vederea i se limpezi treptat, până când izbuti să zărească un preot așezat pe-un scaun la căpătâiul ei, cu o carte de rugăciuni în mâini.

– Să ne rugăm, auzi că îi porunca capelanul muribunzilor, înainte să înceapă o litanie.

De pe buzele lui Caridad răsări însă doar un geamăt lung și înfundat: simpla răsuflare a preotului pe spatele ei jupuit îi pricinui la fel de multă durere ca loviturile de bici. Fără a îndrăzni să miște capul, își roti ochii: se afla într-o sală mare, boltită, în care erau multe paturi aliniat; aerul viciat era greu de respirat; tânguirile bolnavelor se amestecau cu bălmăjeala în latină a preotului. Se afla în spitalul Pasión, lipit de închisoarea Galera, cel pentru care deținutele coseau lenjerie albă.

- Deocamdată... sufletul tău nu are nevoie de mine, o înștiință capelanul când își isprăvi rugăciunile. Roagă-te ca să nu fiu nevoit să-ți veghez iar agonia. Una dintre tovarășele tale a trecut la o viață mai bună. Dumnezeu să aibă milă de sufletul ei.

De îndată ce capelanul se opri în mijlocul sălii plimbându-și privirea în căutarea altei muribunde, apăru alt preot care ținea cu orice preț s-o spovedească. Caridad nici măcar nu putea vorbi.

- Apă, reuși să îngaime, după stăruințele sacerdotului.

- Femeie, îi răspunse duhovnicul, binele sufletului tău e mai presus de cel al trupului. Aceasta e misiunea noastră și, totodată, rostul acestui spital: îngrijirea sufletelor. Nu poți irosi nicio clipă, trebuie să te împaci cu Dumnezeu. Ai să bei mai târziu.

Spovedanii, comuniuni, slujbe zilnice pentru morți, chiar acolo, în săli; citirea sfintelor scripturi; predici și iar predici pentru mântuirea bolnavilor și întru căința lor, toate rostite pe un ton energetic, înălțându-se peste tușea, strigătele de durere, vaietele femeilor... Și morțile lor. Astfel s-a scurs luna petrecută de Caridad în spital. După ce capelanul muribunzilor pierdu o viață, iar duhovnicul se arătă mulțumit de spovedania ei bâlbăită, răgușită, unul dintre chirurghi se strădui să-i coasă rănille, cârpind cu neîndemânare masa aceea înecată în sânge care devenise spatele ei. Caridad urlă de durere până își pierdu cunoștința. Din când în când, un medic și felcerii lui, mereu sub atenta supraveghere a unui preot, îi aplicau o alifie care făcea s-o usture spatele ca și cum ar fi fost chinuită din nou cu fier încins. Mai des însă, apărea unul care lua sânge, unul dintre mulții felceri trecea pe la fiecare pat, prin ambele spitale, spitalul general și Pasión, lăsând sânge bolnavilor. Îi perfora vena cu o canulă, iar ea, neputincioasă, privea cum i se scurge sângele din trup și picură într-un lighenaș. Văzu cum își dădu duhul și a doua dintre deținutele pedepsite, la două paturi mai încolo de al ei. Slăbită, palidă și gălbejită, muri, cu toate rugăciunile și tot maslul, după ce unul dintre felceri îi făcuse două sângerări: una la mâna stângă și alta, la dreapta. „Ca să se egaleze sângele”, îl auzi Caridad spunând pe un ton lăudăros. A treia femeie hotărî să fugă profitând de vâlva stârnită în jurul unui grup de femei nobile și bogate, care, în fiecare duminică, îmbrăcate în haine grosolane de lână, potrivite pentru ocazie, veneau la Pasión ca să le ajute pe bolnave să-și facă toaleta și ca să le aducă dulciuri și ciocolată. Cu coada ochiului, Caridad o văzu cum se ridică și pleacă, clătînându-se, în timp ce ea, țintuită

la pat, încuviința iar și iar, promițând să-și îndrepte purtarea, în fața acelei mari doamne. Pe cât de modestă îi era îmbrăcămintea, pe atât de scump era parfumul pe care îl răspândea. O muștra pentru greșelile ei ca și cum ar fi fost o fetiță, pentru ca apoi să-i răsplătească pocăința cu câteva dulciuri sau cu câteva înghițituri din ceștile cu ciocolată pe care le duceau. Măcar ciocolata era delicioasă.

Despre evadată, parcă Sebastiană o chema, din câte își amintea, n-a mai aflat nimic, nici măcar în Galera, după ce medicii au hotărât s-o trimită înapoi. A întrebat de ea, dar n-a aflat nimic de la nimeni. „Noroc, Sebastiană!”, repetă pentru sine, la fel ca în seara aceea de duminică în care călugărița care stătea de strajă băgase de seamă că lipsea și sunase alarma. O invidia. În timp ce se întrema, ajunsese chiar să se gândească să fugă și ea, dar nu știa unde să se ducă, ce să facă... îi dădură lacrimile când se reîntâlni cu Frasquita și cu celelalte deținute, care o întâmpinară cu afecțiune. O compăttimeau pe cea care suferise pe propria piele o pedeapsă care le-ar fi revenit tuturor, în egală măsură. O căută cu privirea pe Herminia și o văzu la ceva depărtare, ascunsă printre celelalte. Caridad schiță un zâmbet. Mai multe deținute întoarseră capetele către bălăia mărunțică și deschiseră un culoar între ele două. După câteva clipe de tăcere, unele o încurajară, iar altele, care se aflau în spatele Herminiei, o împinseră cu blândețe. Toate aplaudară când cele două ajunseră față-n față. Blonda încercă s-o îmbrățișeze, dar Caridad o opri, n-ar fi putut suporta să-i atingă spatele. În schimb, se sărutară, înconjurată de lacrimile și emoțiile multora dintre ele.

„Ce să fi făcut eu în afara acestor ziduri?”, se întreabă în clipa aceea Caridad. Galera era casa ei, iar deținutele, familia ei. Până și portarul și comandantul, veșnic posac, o tratară cu un dram de bunătate, amintindu-și dâra de sânge pe care o lăsase când fusese dusă la spital. Caridad nici nu instigase la revoltă, nici nu participase la ea în mai mare măsură decât altele, amândoi știau asta. Bunăvoința aceea luă forma scutirii de muncile mai grele și a unei oarecare îngăduințe atunci când deținutele plătiră din banii lor pentru câteva litre de ulei și niște plante de rozmarin, ca să prepare o alifie pentru spinarea slujă și încă vătămată a lui Caridad.

Herminia fu cea care se oferă s-o ungă pe prietena ei după ce gardienele stingeau puținele lumânări de seu care fumegau și

luminau cu chiu, cu vai galeria femeilor.

N-o durură cicatricile care îi brăzdau spatele, ci mâinile prietenei sale care-i alunecau ușor pe piele. Blândețea cu care o atingea îi trezea amintirea unor senzații pe care le credea uitate. „Țigane! se gândea, noapte de noapte. Ce s-o fi ales de tine?”

– Nu-i nevoie să continui, o înștiință într-o seară Caridad. Rănile s-au închis deja. Uleiul și ierburile costă, și io nu mai văd niciun semn de întremare.

– Dar... se împotrivi Herminia.

– Te rog.

Într-o zi, Herminia fu eliberată. Cineva care se dăduse drept vărul ei venise s-o ia de îndată ce își executase pedeapsa. Caridad știa cine era acel văr, același care îi dăduse funiile de usturoi din pricina cărora fusese arestată și condamnată. Și ea îndeplinise cei doi ani de pedeapsă, dar nu avea veri care s-o scoată de acolo. Câteva frații care se îngrijeau de soarta acelor nefericite încercaseră să-i găsească o casă în care să slujească, dar Caridad tăcea cu înverșunare, cu capul în pământ, când era întrebată la ce se pricepe în gospodărie. Se gândea ce rost are să iasă de acolo ca să încapă pe mâna altui alb care s-o schingiuiască. „E doar o negresă nătăngă”, spuneau în cele din urmă cei care se oferiseră s-o ajute.

Și Herminia o părăsise.

– Dansează pentru noi, Cachita, o rugă Frasquita într-o seară, îngrijorată din pricina mâhnirii care o cuprinsese pe tovarășa ei de vreo două luni.

Caridad se împotrivi, dar Frasquita tot insista și alte câteva îi țineau isonul. Așezată pe salteaua ei, dădea din cap. Frasquita o apucă de umăr și o zgâlțâi; ea se eliberă. O alta o ciufuli. „Cântă”, îi ceru. O a treia o ciupi de coaste. „Dansează!” Caridad încercă să le îndepărteze pe femeile care o încercuiau dând stângace din mâini, dar două deținute se aruncară peste ea și începură s-o gâdile.

– Fă-o, te rog, stăruii Frasquita, văzând cum se tăvăleau toate trei pe saltea.

Până când n-o convinseseră pe Caridad să nu se mai împotrivescă și să se alătore râsetelor, gâfâind de oboseală, cu zdrențele de pe ea în dezordine, cele două femei nu se dădură bătute.

– Te rog, repetă atunci Frasquita.

Din ziua aceea, Caridad hotărî să-și caute zeii prin dansurile ei frenetice și voluptuoase care le intimidau chiar și pe deținutele mai tăbăcite. Cui altcuiva i se putea încredința? Uneori, credea că zeii ei o călăreau cu adevărat și atunci se prăbușea la pământ, zbuciumată, dând din picioare și zbierând. Temnicerul o preveni o dată, de două ori, de trei ori. Butucul, aceasta fu pedeapsa pe care în cele din urmă se văzu nevoit comandantul să i-o dea din pricina scandalurilor. Cu toate acestea, ea o lua de la capăt.

„Așa că micuța negresă a făcut-o”, cântă Caridad cu voce domoală, ingenuncheată, cu gâtul și încheieturile mâinilor prinse între drugii butucului așezat în curtea închisorii, ultima oară când o pedepsi comandantul, rememorând seara în care cedase la rugămințile Frasquitei și ale celorlalte. La fel cum făceau sclavii de pe plantație, își cânta durerile când era pedepsită cu butucul de ocnaș. „Micuța negresă a dansat pentru prietenele ei.” Cum stătea în curte, imobilizată, în acele nopți nesfârșite, vaietele ei spărgeau tăcerea și se înălțau până la galeriile superioare, unde legăneau somnul tovarășelor ei.

– Taci, negreso, strigă temnicerul de la intrare, sau pun biciul pe tine!

– Și a venit temnicerul, continuă ea șoptit, hain temnicer! Și o apucă pe negresă de braț...

Zorii o găsiră înfrântă, cu capul atârând pe partea cealaltă a drugilor, într-o picoteală incomodă. O durea spatele. O dureau genunchii juliți, și gâtul, și încheieturile... O durea fiecare secundă care trecea din viața aceea nenorocită, care o apropia de fericire, pentru ca apoi să i-o răpească! Letargică, i se păru că aude primele mișcări în Galera: mersul deținutelor care se duceau la slujbă, apoi, micul dejun. Când celelalte urcară în galerie ca să lucreze, Frasquita îi duse apă și un codru de pâine pe care îl mărunți ca să i-l bage în gură cu afecțiune și răbdare. „N-ar trebui să-l sfidezi pe temnicer”, o sfătui.

Caridad ridicase din nou vocea în timpul nopții; își adusese aminte de Melchor, de Milagros, de Herminia. Caridad nu-i răspunse; mesteca fără chef.

– Să nu mai dansezi, continuă cealaltă cu sfaturile ei. Vrei apă? Caridad încuviință.

Frasquita căută cea mai bună modalitate să-i apropie ibricul de buze, însă vărsă cea mai mare parte pe jos.

– Să nu mai faci asta, indiferent cine te-ar ruga. Înțelegi? Îmi

pare rău că eu am fost cea care...

– Pentru ce-ți pare rău, Frasquita?

Femeia se răsuci. Caridad încercă să înalțe capul. Temnicerul și comandantul se aflau în spatele Frasquitei.

– Pentru nimic, răspunse deținuta.

– Țsta e necazul cu voi toate: niciodată nu vă căiți de nimic din ce ați făcut, o repezi comandantul. La o parte, adăugă, făcându-i un semn temnicerului.

Bărbatul se apropie de unul din capetele butucului și se chinuie cu încuietoarea veche care ținea drugii nemișcați. Frasquita îl privi mirată; Caridad mai avea câteva zile de pedeapsă. O sudoare rece îi îngheță pe dată trupul, în timp ce temnicerul ridică drugul de deasupra, sprijinindu-l în balama, și o elibera. Dacă hotărâseră s-o biciuiască deoarece cântase pe timpul nopții? Caridad n-ar fi supraviețuit.

– Nu... începu ea.

– Liniște, porunci comandantul.

Caridad se ridică încet, amortită, sprijinindu-se de drugii care o ținuseră prizonieră.

– Dar... stărui Frasquita.

– Du-te la muncă.

De această dată, temnicerul fu cel care o întrerupse, lovind-o peste picioare cu bastonul care se întoarse în mâinile lui de îndată ce isprăvi cu butucul.

– N-o biciuiți, Domnia Voastră, îl imploră Frasquita căzând în genunchi în fața comandantului. Eu port vina pentru dansurile ei, eu sunt vinovata.

Neclintit, comandantul rămase un timp cu privirea ațintită asupra femeii, apoi o îndreptă către temnicer.

– În acest caz, îi ordonă acestuia, să stea ea în butuc cele două zile pe care le mai avea negresa.

– Nu e adevărat, izbuti să spună Caridad. N-a fost ea...

Comandantul seceră aerul cu o mână și, în timp ce continua să se bâlbâie, Caridad văzu cum temnicerul îi făcea semn cu bastonul prietenei ei să se așeze în genunchi și să pună gâtul și încheieturile mâinilor în scobiturile din drugul de dedesubt. Balamalele scârțâiră, iar apoi drugul de deasupra căzu peste Frasquita.

– Iar tu, rosti atunci comandantul adresându-i-se lui Caridad, strânge-ți lucrurile și pleacă. Ești liberă.

Frasquita își zgârie pielea de pe gât când întoarse, instinctiv, capul către prietena ei. Caridad tresări.

– De ce? întrebă inocentă, cu un fir de glas.

Comandantul și temnicerul începură să hohotească.

– Pentru că așa a dispus tribunalul alcalzilor, negreso, răspunse primul pe ton batjocoritor. Domniile Lor s-au înduplecat de noi și ne scapă de dansurile și cântecele tale de negri.

Nu-i îngăduiră să-și ia rămas-bun de la Frasquita. Temnicerul se folosi încă o dată de bastonul lui ca s-o oprească.

– Noroc, Cachita! auzi însă că îi striga aceasta, din butuc. O să ne revedem.

– O să ne revedem! răspunse Caridad, străbătând curtea și îndreptându-se către scări.

Întoarse capul, dar temnicerul, aflat în spatele ei, îi acoperi vederea. Poate că n-o auzise, se îndoi Caridad.

– O să ne revedem, Frasquita! repetă.

Bastonul care o lovi în coaste o împiedică să mai privească în urmă. Urcă scările cu inima strânsă și cu lacrimi în ochi, știind că acea dorință doar cu mare greutate s-ar fi putut îndeplini. După mai bine de doi ani în închisoare, ce știa cu adevărat despre Frasquita? Cum ar fi putut să se reîntâlnească?

– Cine... își drese glasul. Cine și-a luat răspunderea pentru mine? îl întrebă pe temnicer înainte să treacă pe ușa care dădea în galerie.

– De unde să știu eu? sosi răspunsul acestuia. Un bărbat aproape la fel de negru ca tine. Pe mine nu mă interesează cine e. Are hârtia de la tribunalul alcalzilor. Asta-i tot ce trebuie să știu.

Cum adică, la fel de negru ca ea? Un singur nume îi veni în minte. Melchor. Țiganul era singurul pe care îl știa, se gândi Caridad, supunându-se bastonului și intrând în sală. Atenția deținutelor, care se opriră din cusut, surprinse s-o vadă scăpată din butuc, îi abătu gândurile. Nu știu cum să le răspundă, strânse buzele, ca și cum s-ar fi simțit vinovată, și mătură galeria cu privirea. Mai multe care încă nu înțeleseseră ce se petrecea își lăsară și ele treburile. Câteva se ridicară, împotriva ordinilor gardienelor.

– Nu pierde vremea, o zori portarul. Am multă treabă. Strânge-ți lucrurile.

– Pleci?

Jacinta fu cea care dădu glas întrebării. Caridad încuviință, cu

un zâmbet trist. Fata nu voise să cedeze pretențiilor lui don Bernabé ca să obțină iertarea lui, iar acum, ofilită cum era, probabil că n-avea s-o mai capete.

– Liberă, liberă?

Caridad încuviință din nou. Se aflau toate în fața ei, buluc, la o distanță pe care părea că nu se încumetă s-o micșoreze.

– Lucrurile tale, o presă temnicerul.

Caridad nu-l luă în seamă. Avea ochii ațintiți asupra acelor femei care o însoțiseră mai bine de doi ani: unele, bătrâne și știrbe, altele tinere, apărându-și prospețimea cu naivitate, toate murdare și zdrențăroase.

– Negroso... încep s-o prevină bărbatul.

– Sunt, într-adevăr, liberă? întrebă ea.

– Nu ți-am mai spus?

Caridad îl lăsă în urmă pe temnicer, cu tot cu bastonul și cu ordinele lui, și făcu cei doi pași care reprezentau prăpastia dintre slobozie și cele care, pe nedrept cele mai multe, aveau să se supună în continuare bastonului care, în clipa aceea, se ridica amenințător în spatele ei. Caridad citi asta pe chipurile înspăimântate ale tovarășelor ei.

– Cachita e liberă, se auzi dintre deținute o voce ascunsă. O să ne pedepsiți pe toate? La fel ca la o răzmeriță?

Caridad știi că bastonul căzuse atunci când cea din fața ei deschise brațele. Cu un nod în gât și cu ochii în lacrimi, se aruncă spre ele. O înconjurară. O bătură cu palmele pe spatele de acum vindecat. O îmbrățișară și o strânsară. O felicitară. O sărutară. Îi urară noroc. Caridad nu voi să-l stârnească pe temnicerul care de-abia își stăpânea furia, așa că strânse o pătură deșirată și restul hainelor ei și mai zdrențuite și coborî scările, însoțită de aplauzele și uralele care răsunau în urma ei.

Nu era Melchor. Pentru o clipă își închipuise... Dar nu-l cunoștea pe bărbatul care, cu vădită stânjenală, aștepta cu hârțile în mână lângă ghereta temnicerului aflată dincolo de porțile închisorii Galera. Era mai scund decât ea, slab, vânos, iar părul negru îi ieșea de sub bereta pe care nu și-o scosese de pe cap. Neagră era și barba lui neîngrijită de pe fața aspră, negricioasă, tăbăcită de soare. Era îmbrăcat ca un agricultor, cu opinci de piele legate în jurul gleznelor, nădragi vineții de flanelă, fără ciorapi, și cu o cămașă simplă care pasămite fusese cândva

albă. Bărbatul o cercetă din cap până în picioare fără să se ferească.

– Iat-o, îl anunță temnicerul.

Celălalt încuviință.

– Să mergem atunci, zise sec.

Caridad șovăi. De ce trebuia să se lase pe seama aceluia străin? Se pregătea să întrebe asta, dar razele de soare care pătrunseră în temnița lugubră pe măsură ce temnicerul le deschidea calea îi tulburase vederea și voința. Fără știre, îl urmă pe agricultor și trecu pragul, lăsând în urmă mai bine de doi ani din viața ei. Stătu locului de îndată ce puse piciorul în strada Atocha și închise ochii, buimăcită de un soare de iulie pe care îl simți diferit de cel care se strecura prin ferestrele înalte ale galeriei sau în curtea interioară a închisorii: acesta era mai curat, mai dătător de viață, chiar palpabil. Respiră adânc; făcu asta în chip firesc, o dată, de două ori, de trei ori. Apoi deschise ochii și văzu zâmbetul micuței Herminia, oprită pe partea cealaltă a străzii, ca și cum i-ar fi fost frică să se apropie de închisoarea Galera. Alergă spre ea fără să mai stea pe gânduri. Mulți protestară la trecerea ei. Caridad nici nu-i auzi. Își îmbrățișă prietena, răsufând greu, cu o mie de întrebări ce i se împotmoliseră în gât, în timp ce lacrimile amândurora li se amestecau pe obraji.

– Tu! Aici? Herminia... De ce?

Nu putu să continue. Simți că leșină. Noaptea lungă petrecută în butuc, despărțirea de Frasquita și de celelalte deținute, îmbrățișările, aplauzele, plânsetele, libertatea... Herminia o prinse pe Caridad tocmai când i se înmuiau genunchii.

– Hai, Cachita! Să mergem, îi spuse ținând-o de mijloc și conducând-o până la un căruț tras de mână, pe două roți, încărcat cu pepeni galbeni. Ține-te de aici, mai zise punând mâna prietenei sale pe una dintre scândurile din scoarța căruțului.

– Suntem gata? întrebă, nu fără un dram de acreală, agricultorul.

– Da, răspunse Herminia. Apoi se întoarse spre Caridad, care se ținea strâns de scândurile scoarțelor. Trebuie să-l ajut pe Marcial să împingă căruțul. Nu-ți da drumul. O să mergem în Plaza Mayor ca să vindem pepenii și...

– Am pierdut mult timp deja, Herminia, o zori celălalt.

– Nu-ți da drumul, repetă ea, repezindu-se spre unul din mânerurile căruțului, ca să-l împingă împreună cu Marcial pe panta

pieptișă a străzii Atocha.

Agățată de căruț, Caridad se lăsă târâtă. Zarva mulțimii și hurducăturile căruțelor care treceau încoace și-ncolo îi răsunau în urechi. Zări locuri prin care mai trecuse: spitale și biserici, fântâna cu pești încoronată de un înger unde o săltaseră, imensa clădire a închisorii. După mai bine de doi ani în Madrid, acesta era singurul loc pe care îl cunoștea din oraș: strada Atocha. De la fântâna cu îngerul la Galera, de la Galera la tribunalul alcazilor și înapoi la închisoarea femeilor.

Nu fusese niciodată în Plaza Mayor din Madrid, despre care le auzise de atâtea ori vorbind pe celelalte deținute. Se dezmetici într-un loc care îi păru imens, în mijlocul căruia se aflau tarabe și chioșcuri, pentru piață, înconjurată din toate părțile de cele mai înalte clădiri pe care le văzuse vreodată. Aveau șase caturi și mansarde, înghesuite toate, de cărămidă roșie, cu gratii împodobite la balcoane, cu chenare negre și aurite pe fațade. O cucerii armonia și uniformitatea construcțiilor, pe care doar două clădiri somptuoase aflate față-n față o destrămau. Totuși, știa că interiorul acelor case nu era pe măsura exterioarelor maiestuoase. Auzise că erau locuințe mici, înghesuite și lugubre, de închiriat sau locuite de negustorii care țineau afacerile din porticurile piațetei: porticul postavurilor, cel al pânzeturilor de cânepă și cel al mătăsurilor, al firelor și al mărunțișurilor, care se întindea cât două întregoluri și prin care intraseră în piață.

– Mai bine? întrebă Herminia după ce Marcial le lăsă singure și se pierdu printre maghernițe, ca să vândă pepenii.

– Da, răspunse Caridad.

Oamenii se tot perindau pe lângă ele. Soarele de iulie începea să dogorească, așa că se adăpostiră la umbra porticurilor.

– De ce...?

– Pentru că te prețuiesc, Cachita, i-o luă înainte cealaltă. Cum era să te las acolo, în închisoare?

„Te prețuiesc.” Caridad se cutremură. Toți cei care îi spusese că o prețuiesc, că țin la ea sau că o iubesc dispăruseră, rând pe rând, din viața ei.

– Mi-a fost greu, îi curmă Herminia gândurile, să găsesc un cetățean serios și bun de plată care să fie dispus să-și asume răspunderea pentru tine în fața tribunalului alcazilor. Fumăm? Zâmbi și căută într-un sac pe care îl ducea cu ea, de unde scoase o țigară de foi.

Îi ceru foc unui bărbat care trecea pe acolo. Cât timp omul aprinse iasca și o apropiie de vârful țigării, între ele se așternu tăcerea. Herminia trase cu putere și tutunul se aprinse.

– Poftim, îi oferi prietenei sale.

Caridad luă țigara, subțire și prost răsucită, foarte închisă la culoare și lipsită de aromă. Trase din ea. Era un tutun tare și acru, care ardea încet și anevoios. Începu să tușească.

– Era mai bun ăl din Galera! exclamă. Nici măcar acolo nu se fuma un tutun așa prost ca ăsta.

Zâmbiră, mai întâi una, apoi și cealaltă. Nu îndrăzniră să se strângă în brațe în văzul lumii, dar, într-o singură clipă, își spuseră mii de lucruri, fără cuvinte.

– Ei bine, acestui tutun scârbos îi datorezi libertatea ta, spuse Herminia rupând vraja.

Caridad se uită la țigară. O mică plantație clandestină de tutun, o lămuri Herminia. Preotul din Torrejón de Ardoz creștea câteva plante pe niște pământuri ale parohiei. Până atunci, cu ajutorul lui Marcial, care luase în arendă via în spatele căreia se ascundea plantația de tutun, preotul le cultivase cu ajutorul sacristanului, dar omul era prea bătrân ca să mai facă treaba asta. „Am o prietenă...”, profitase Herminia de întâmplare când aflase cum stăteau lucrurile. Îi fu greu să-i convingă pe Marcial și pe don Valerio, parohul, dar, încetul cu încetul, reținerile amândurora slăbiră, în lipsa unei alternative. Pe cine ar fi putut tocmi pentru o treabă pedepsită cu atâta asprime de lege? Acceptară, iar don Valerio se folosi de vechi relații pe care le avea la tribunalul alcalzilor pentru ca Marcial să fie primit și să-i fie încredințată custodia deținutei. Nu întâmpinară nicio piedică. Caridad executase cei doi ani de închisoare, iar agricultorul făcea dovada mijloacelor de trai și a buneii sale purtări. Într-o zi, fură înștiințați că documentele erau gata.

Marcial se întoarse la porticuri împingând căruțul încă plin cu pepeni.

– Am ajuns prea târziu! spuse nemulțumit, pe un ton aspru, învinovățind-o pe Herminia.

Întârzierea din pricina formalităților de la tribunalul alcalzilor și de la Galera îl împiedicase să-și vândă marfa.

– Nicio tarabă nu mai vrea pepeni la ora asta. Apoi o cercetă pe Caridad din cap până în picioare, cum făcuse și la închisoare, și dădu din cap. Nu m-ai prevenit că e așa de neagră, o muștră pe

Herminia.

– Noaptea nu se bagă de seamă, sări Caridad.

Herminia izbucni într-un hohot de râs. Agricultorul își arcui sprâncenele.

– N-am de gând să-mi petrec nopțile cu tine.

– E pierderea ta, se amestecă Herminia, făcându-i cu ochiul prietenei sale.

Nu, Marcial nu era nici soțul ei, nici amantul ei, nici măcar rudă nu-i era, îi satisfăcu Herminia curiozitatea lui Caridad în timp ce mergeau în urma agricultorului care împingea căruțul încărcat cu pepeni. Era doar un vecin. Casa unchilor Herminiei, în care trăia ea și în care avea să stea și negresa, era perete-n perete cu cea a lui Marcial și, cu toate că afacerea cu tutunul trebuia să fie o taină, jumătate de sat știa de ea. Le promisese unchilor ei o mică rentă în schimbul găzduirii lui Caridad.

– Dar n-am bani, se plânse ea.

– Nu contează. O să-i scoți din afacerea cu tutunul, fără îndoială! O să primești o parte din folos. O să hotărască preotul cât îți revine, când o să vadă rezultatele, explică Herminia. Partea ta o să fie din marfa lucrată cu mâna... Pentru că știi să umbli cu foile și să faci trabucuri, nu? Așa mi-ai zis.

– Asta e tot ce știu să fac, răspunse ea, pe când intrau într-o piațetă neregulată unde se aduna tot atâta lume ca în Plaza Mayor sau chiar mai multă. Iar acum m-au învățat să și cos.

– Puerta del Sol, o lămuri Herminia, văzând că cealaltă micșora pasul.

– Așteptați aici, le strigă Marcial celor două femei.

Herminia se dădu la o parte din calea căruțului, tăcută. Știa ce urma să facă agricultorul, care dispăru pe una dintre străduțele prin care se ajungea în piață. În Madrid existau zece locuri autorizate de tribunalul alcalzilor pentru vânzarea pepenilor galbeni și doar acolo puteau fi vânduți, sub supravegherea autorităților, care le controlau calitatea, greutatea și prețul. Dar existau și numeroase precupețe care, fără un loc stabil sau autorizație, riscând să fie arestate și să ajungă la Galera, cumpărau și revindeau fructe și verdețuri, încălcând legea. Precupețele de pepeni galbeni erau răspândite pe lângă Puerta del Sol, iar Marcial, bombănind încet, porni în căutarea lor.

„Asta e faimoasa Puerta del Sol?”, se întrebă Caridad. Și despre locul acela auzise vorbindu-se în Galera: loc de clacă în care

oamenii pălăvrăgeau până când ajungeau să se convingă de adevărul zvonurilor pe care le scorneau chiar ei; loc de adunare pentru cei lipsiți de ocupație și pentru trântori, pentru zidari fără slujbă sau muzicanți mândri și impertinenți care așteptau ca vreun madrilen, cu avere sau fără, dar hotărât să-i imite pe cei care o aveau, să-i tocmească pentru a însufleți vreuna dintre reuniunile pe care obișnuiau să le țină după-amiaza în casele lor.

Cele două femei rămaseră în dreptul mănăstirii cunoscute drept San Felipe el Real, la capătul piațetei. Din pricina diferențelor de nivel de pe Calle Mayor, atriumul bisericii, o terasă întinsă, care fusese dintotdeauna loc de întâlnire și de distracție pentru madrileni, se înălța deasupra capetelor lor. Însă niciuna din ele nu luă în seamă hohotele de râs și sporovăielile care răzbăteau de la locul de cleveteală.

– Vrei să intri? o pofti Herminia.

Caridad era încă absorbită de șirul de grote care se deschideau sub treptele mănăstirii San Felipe. Existau asemenea văgăuni și sub atriumul bisericii Nuestra Señora del Carmen și în alte câteva locuri din acel Madrid clădit pe dealuri, dar cele mai cunoscute se aflau în Puerta del Sol. În unele dintre ele se vindeau haine purtate, dar cele mai multe erau destinate comerțului cu jucării, articole pe care negustorii le expuneau pentru mușterii, înghesuite pe lângă uși sau agățate de lintouri, ca la un bălci atrăgător și colorat ce izbutea să atragă atenția tuturor trecătorilor.

– Putem?

Herminia zâmbi văzând nevinovăția zugrăvită pe chipul rotund al lui Caridad.

– Bineînțeles că putem... Cu condiția să nu strici nimic. Marcial are să mai întârzie un timp.

Intrară într-una dintre văgăuni, îngustă și alungită, sumbră, întunecoasă, lipsită de altă lumină naturală în afară de cea care pătrundea pe ușă. Jucăriile erau împrăștiate chiar și pe jos: trăsuri, călești, cai, păpuși, fluiere, cutiuțe muzicale, săbii și puști, tobe... Cele două se speriară ca două copile când, dintr-o cutie, țâșni o viperă și mușcă degetul femeii care o tot sucea pe toate părțile. Bătrâna grasă care ținea prăvălia scoase un hohot de râs și împinse vipera la loc în cutie. Femeia își reveni din uimire și întrebă cât costă, gata s-o cumpere. Pe când cele două negociau prețul, Caridad și Herminia se pierdură printre cele patru sau cinci persoane care se îngrămădeau înăuntru. Unele se certau cu copiii

care le însoțeau și care voiau tot ce se găsea în prăvălie.

– Uite asta, Cachita. Herminia arată spre o păpușă bălaie. Cachita? stăruie neprimind niciun răspuns de la ea.

Se întoarse către Cachita și o văzu vrăjită de o jucărie mecanică aflată pe o policioară. Pe o platformă mică, vopsită în verde și ocru, mai multe figurine înfățișând bărbați, femei și copii negri, unii dintre ei cu saci în spinare, alții, cu pari lungi de care erau agățate frunzele de tutun, și un vechil alb, cu un bici în mână, care întregia compoziția, erau așezate în jurul a ceva ce reprezenta un arbore de capoc și mai multe plante de tutun.

– Ți place? o întrebă Herminia.

Caridad nu răspunse.

– Stai să vezi.

Herminia răsuci de mai multe ori o cheiță care ieșea în afara suportului jucăriei și îi dădu drumul când ajunse la capăt. Se auzi o melodie metalică, în vreme ce negrii se învârteau în jurul arborelui de capoc și a plantelor de tutun, iar vechilul alb ridica și cobora brațul în care ținea biciul.

Caridad nu spuse nimic. Ținea o mână întinsă, de parcă ar fi șovăit dacă să atingă sau nu jucăria aceea. Herminia nu-și dădu seama că prietena ei se afla în transă, aproape.

– Mă duc să aflu prețul, spuse în schimb, bucuroasă, însuflețită, îndreptându-se către baba care le urmărea de la tejea de când femeia care admirase cutiuța cu vipera ieșise din grotă. Nu ne-ar ajunge nici toți banii câștigați în mai mulți ani! se văicări la întoarcere. Vino să vezi păpușa!

Marcial fu nevoit să le caute în mai multe peșteri înainte să dea de ele. Chipul lui înnegurat o făcu pe Herminia să pornească de îndată, trăgând-o pe Caridad după ea. Știa ce se întâmplase: precupețele îi cumpăraseră pepenii la mai puțin de jumătate din cât ar fi putut lua pe ei. Întarță în urma căruțului gol prin Puerta del Sol, încet, în ciuda sudălmilor pe care le arunca Marcial către oameni, ca să-i facă loc să treacă.

Caridad îi zări pe sacagii, asturieni cu toții, strânși în jurul fântânii căreia ei îi spuneau Mariblanca, cu urcioarele pregătite să ducă apă oriunde ar fi fost chemați. Jacinta era asturiană și îi vorbise despre ei. Să fi fost vreunul dintre bărbații adunați acolo ruda aceea care o adusese la Madrid, pe care nu voise s-o dezamăgească când rămăsese gravidă prima oară? Îi privi cu atenție; erau oameni îndrăzneți și aspri, fusese încredințată, iar cei

mai mulți făceau munci grele precum cea de sacagiu, de căraș de cărbuni sau de hamal. Vinerea, dintr-un amvon adus în piață, între biserica Nuestra Señora del Buen Suceso și Mariblanca, preoți și călugări le țineau predici. Se pare că aveau nevoie de ele. Înfruntările dintre sacagii și localnicii care încercau să ia apă de la fântâni erau dese, la fel și cele care se iscau între ei când vreunul încerca, atunci când îi venea rândul, să încarce mai mult de un „drum”: un urciore mare, două mijlocii sau patru mai mici. Atât era voie să umple o dată. De asemenea, îi povestise Jacinta, nu fără un dram de melancolie, că asturienii se strâneau pe izlazul Prado del Corregidor ca să danseze *danza prima*²⁹ de pe meleagurile lor. Se adunau toți și dansau împreună, dar întotdeauna sfârșeau prin a se lua la bătaie cu bâte și cu pietre, grupați în taberele corespunzătoare satelor lor de baștină.

La fel ca în Plaza Mayor, și în jurul fântânii Mariblanca se înghesuiau maghernițe și tarabe unde se vindeau cărnuri și fructe, dar, spre deosebire de uniformitatea și înălțimea clădirilor din piață, în Puerta del Sol erau puține construcții importante: mănăstirea San Felipe el Real și o casă mare, care ocupa tot cvartalul, cu un turn pe colț prin care se dovedea noblețea proprietarului său, seniorul așezării Humera, la intrarea dinspre Calle Mayor; biserica și spitalul del Buen Suceso, față în față cu turnul, la celălalt capăt; într-unul dintre întregoluri se afla azilul de copii orfani și, puțin mai departe, la celălalt capăt al străzii cu spitalul, mănăstirea Victoria al cărei atrium servea, de asemenea, drept loc de întâlnire pentru filfizonii franțuziți. Celelalte construcții erau doar case scunde, cele mai multe cu un singur cat, înguste, vechi și îngrămădite, pe fațadele cărora se vânturau rufe și intimitățile vecinilor. Gunoaiile se adunau sub porticuri, iar murdăriile care nu fuseseră deșertate cu nepăsare de la fereastră ședeau în dreptul ușilor, în olițe, în așteptarea căruței cu haznaua... Dacă venea.

Printre oamenii și larma care i se părea stranie după doi ani de închisoare, Caridad trebui să aibă grijă să meargă în ritmul cu care Marcial trăgea de căruț. Trecură de Puerta del Sol și intrară pe strada Alcalá, printre mulțimea de călești și căruțe care, mergând în susul și în josul străzii, se încrucișau și se opreau pentru ca iluștrii lor ocupanți să sporovăiască puțin, să se salute sau doar să-și arate bogățiile. Caridad încercă să-și închipuie ce o

---

²⁹ Dans popular din Asturias, asemănător cu hora. (n.tr.)

aștepta. Torrejón și mai cum? Nu-și amintea numele satului pomenit de Herminia; îl uitase de îndată ce aceasta îi vorbise despre cele câteva plante de tutun, un preot și un sacristan bătrân. „Prost tutun”, își spuse în sinea ei. Alergătura, trăsurile, poruncile și ocările pe care le aruncau birjarii și servitorii în livrea care îi însoțeau la picior o siliră pe Caridad să uite de păsurile ei, ba chiar o împiedicată să fie atentă la clădirile fastuoase înălțate de tot felul de oameni avuți și de ordine religioase pe cea mai nobilă stradă din Madrid, care se sfârșea la poarta ei din răsărit, Puerta de Alcalá. Pe sub singurul său arc, flancat de două turnulețe, Caridad părăsi orașul la doar câteva luni după ce Milagros intrase în el.

Patru leghe pe drumul regal îi despărțeau de Torrejón de Ardoz. Le străbătură în tot atâtea ore, sub arșița unui soare de vară care se înverșuna împotriva lor în timp ce treceau prin niște lanuri întinse de grâu. „Aici cultivă ei tutun?”, se întrebă Caridad, amintindu-și mănoasa plantație cubaneză. Își aminti vechea ei pălărie de paie: nu avusese nevoie de ea în Galera, dar pe drumul acela, sub soarele arzător, îi simți lipsa. Probabil că rămăsese în camera din casa de oaspeți clandestină, împreună cu straietele ei roșii, actele și banii. „Stranie e libertatea”, își zise. Timp de doi ani nu simțise lipsa straietelor roșii, nici măcar când trebuia să dea bani pe una dintre cămășile vechi și roase pe care le aducea femeia care făcea comisioane în afara închisorii, însă fusese de ajuns să tragă în piept patru guri de libertate și trecutul începuse deja să-și croiască drum în amintirea ei.

În urma lui Marcial, iritat și tăcut, care le țâra după el fără milă, după ce o învinovățise cu țipete pe Herminia pentru pierderea suferită la vânzarea pepenilor, cele două femei avură destul timp să-și povestească una alteia prin ce mai trecuseră.

– Ce-ți mai face spatele? se interesă Herminia tocmai când treceau un pod. E râul Jarama, îi spuse arătând cu o mișcare a bărbiei înspre albia aproape secată.

Caridad vru să răspundă la întrebare, dar cealaltă nu-i dădu răgaz.

– Va trebui să-ți găsim niște încălțări, spuse, arătând spre picioarele ei desculțe.

– Nu știi să umblu încălțată, zise ea.

Lăsară în urmă podul Viveros. Mai rămăsese o leghe până la Torrejón de Ardoz, iar Caridad știa deja totul despre familia cu care

avea să trăiască: unchii Herminiei, Germán și Margarita. El era agricultor, la fel ca cei mai mulți din sat, iar nevasta lui îl ajuta atunci când putea.

– Unchiul meu e un om bun, șopti Herminia, la fel ca tata, cu toate că el era cam îndărătnic. M-a luat la el de când eram mică, când mama n-a mai putut să-și crească copiii și ne-a împărțit pe toți pe unde a găsit.

Caridad cunoștea povestea. De asemenea, știa că Herminia nu mai primise nicio veste de la mama ei, la fel ca ea. Își aminti că în noaptea aceea plânseseră amândouă.

– Mătușa Margarita e bătrână deja, o lămuri, tot timpul suferă de vreo boală, dar o să se poarte bine cu tine.

Mai erau Anton și Rosario. Caridad simți un oarecare neastâmpăr la prietena ei când aceasta începu să-l ridice în slăvi pe vărul ei Anton, care muncea împreună cu tatăl lui pământurile pe care le aveau în arendă, deși deseori ajuta la fabricat olane sau ducea cu carul paie la Madrid.

– Dacă ai tăi sunt agricultori, îi luă Caridad vorba din gură, de ce nu îngrijesc ei plantele de tutun?

– N-au curaj, răspunse.

Făcură câțiva pași în tăcere.

– Știi că treaba cu tutunul e primejdioasă, nu? întrebă Herminia.

– Da.

Caridad știa asta. Vorbise cu o deținută care fusese condamnată pentru trafic cu tutun.

– De Rosario trebuie să te ferești, o preveni Herminia după un timp. E încrezută, ranchiunoasă și îi place să poruncească.

Nevasta vărului ei nu ajuta la câmp. Avea patru copii ale căror nume Caridad nici măcar nu se strădui să le țină minte și de câțiva ani câștiga bani frumoși lipsindu-i de laptele care li s-ar fi cuvenit, ca să-l vândă pentru copiii madrilenilor înstăriți. Din câte îi povesti Herminia, de vreo șase luni stătea la ei fiul unui procuror al Consiliului de Război. Părinții lui îl aduseseră la Torrejón, nou-născut fiind, ca să-l alăpteze Rosario.

– Și tu? întrebă Caridad.

– Ce-i cu mine?

– Ce faci acolo, în casa unchilor tăi?

Herminia oftă. Marcial se îndepărtă câțiva pași când Caridad se opri puțin; nu-i spusese motivul pentru care încă trăia în casa

unchilor ei.

– Ajut, se mărgini să răspundă.

Caridad miji ochii, uitându-se la silueta prietenei sale suprapusă peste întinderea câmpurilor, sub soarele acela atât de diferit de cel din Galera care-i dezmiarda conturul.

– Nu te-ai măritat niciodată?

Herminia o îmboldi să meargă mai departe.

– Mai e puțin până... încercă să ocolească răspunsul.

– De ce? insistă Caridad, întrerupând-o.

– Un copil, mărturisi în cele din urmă Herminia. Acum mulți ani, înainte de închisoare. Nimeni din Torrejón n-o să mă ia de nevastă. Iar în Madrid... în Madrid, bărbaților le e frică să se căsătorească.

– Nu mi-ai spus nimic din toate astea.

Herminia se feri s-o privească și-și urma ră drumul în tăcere. Caridad știa că bărbații nu voiau să se căsătorească. Multe dintre deținutele din Galera se plângeau de același lucru. În acel Madrid al civilizației și al luxului nemăsurat, bărbaților le era frică să se însoare. Numărul căsătoriilor scădea de la un an la altul și, odată cu el, natalitatea, în schimb, populația sporea cu oameni veniți din toate colțurile Spaniei. Motivul nu era altul decât neputința de a face față cheltuielilor neînfrânate, mai ales pe rochii, la care se dedau femeile, ca într-o întrecere înverșunată, de îndată ce se măritau, atât nobilele, cât și cele sărmene, fiecare la nivelul ei. Mulți bărbați ajunseseră la sapă de lemn; alții se speteau muncind neîncetat pentru a-și mulțumi soțiile.

Torrejón de Ardoz era un sat cu vreo mie și ceva de locuitori, aflat la marginea drumului regal care ducea la Zaragoza. Trecură prin dreptul spitalului Santa Maria, la intrare, și scăpară de vreo doi cerșetori care se țineau scai de ei. Mai merseră puțin și o luară pe ulița Enmedio până ajunseră în piața mare. Pe ulița Spitalului, între biserica San Juan și spitalul San Sebastián, se opriră în dreptul unor case scunde de chirpici, cu grădină în spate, care se învecinau cu ariile. Soarele strălucea încă.

Marcial mormăi în chip de rămas-bun, îi înmână lui Caridad actele care dovedeau că e slobodă, sprijini căruțul de fațada uneia din case și dispăru înăuntru. Caridad o urmă pe Herminia spre casa alăturată.

– Slavă Preacuratei Fecioare Maria, dădu ea binețe cu voce tare, trecând pragul.

Pe 13 septembrie 1752, la trei ani după întemnițarea generală a țiganilor, soseau la Real Casa de la Misericordia din Zaragoza cinci sute cincizeci și una de țigănci, plus o sută de copii. Toți fuseseră imbarcați în portul din Malaga, având ca destinație portul Tortosa, în Tarragona, la vărsarea râului Ebru, de unde merseră în amonte, până la Zaragoza, purtați de barcazuri străjuite de un regiment de soldați.

Ana Vega îl strânse de mână pe micuțul Salvador, văzând mulțimea de case din oraș și turnurile care se ridicau pe deasupra lui. Băiatul, de aproape nouă ani, răspunse la gestul mătușii sale cu o strângere la fel de apăsată, ca și cum el ar fi fost cel care căuta s-o încurajeze. Anei îi scăpă un zâmbet trist. Salvador făcea parte din familia Vega, iar Ana îl înfiase de mai bine de un an, după moartea mamei lui, în timpul epidemiei de tifos care se abătuse asupra orașului Malaga. Tifosul făcuse ravagii printre locuitorii orașului de pe coastă, iar țigăncile întemnițate pe ulița Arrebolado nu scăpaseră de nenorocire. Morții se număraseră cu miile, fuseseră peste șase mii, se spunea, atât de mulți, încât episcopul interzisese să se mai tragă clopotele când pornea viaticul și la înmormântări. Preoții împărțeau rații de carne de berbec în casele bolnavilor, dar la țigănci și la copiii lor mici nu ajunse nimic. Apoi, după epidemie, urmă foametea din 1751, din pricina recoltelor sărace. Niciuna dintre nenumăratele rugăciuni publice și procesiuni de penitență convocate de călugări și preoți de-a lungul și de-a latul Andaluziei n-au izbutit să pună capăt cumplitei secete.

Ana lăsă mâna micuțului, îi mângâie cu tandrețe căpșorul chilug și îl trase către ea. Zaragoza se întindea în fața lor; cele peste cinci sute de țigănci priveau în tăcere orașul, din ce în ce mai aproape. Cele mai multe dintre acele femei, slabe, vlăguite, bolnave, multe dintre ele goale, neavând nici măcar o zdreanță amărâtă cu care să-și acopere rușinile, nu știau ce le pregătea soarta pe viitor. La ce alte cazne avea să le mai supună Maiestatea Sa Ferdinand al VI-lea?

Marchizul de Ensenada avea răspunsul. Nobilul nu renunță la obsesia lui de a stârpi rasa țigănească. Mulți dintre cei închiși la

Carraca fuseseră duși de la Cádiz la arsenalul din Ferrol, la celălalt capăt al Spaniei, în nord. Cât despre țigănci, marchizul se văzu obligat să se lupte cu consiliul care administra Casa de la Misericordia ca să le ducă acolo. Misericordia fusese înființată ca așezământ pentru ajutorarea săracilor și a vagabonzilor care populau capitala regatului Aragón. Erau lipsiți de libertate, erau siliți să muncească pentru a fi de folos societății și, în unele cazuri, erau îngăduite chiar și pedepsele corporale, dar, cu toate acestea, consiliul nu voia să-și vadă opera transformată într-o pușcărie pentru răufăcători. Zaragoza fusese considerată dintotdeauna o așezare cât se poate de caritabilă, calitate ce nu făcea altceva decât să atragă un număr și mai mare de nevoiași pe străzile ei. „Tatăl orfanilor” veghea asupra copiilor neajutorați și, din când în când, făcea ronduri cu „carul săracilor”: o căruță cu gratii ce străbătea orașul pentru a-i aresta pe pomanagiii și pe vagabonzii care trândăveau sau cerșeau și care erau închiși în Casa de la Misericordia. Cum să le primească pe cele cinci sute de deznădăjduite, plus două sute de țigani aragonezi închiși în temnița castelului Aljafería pe care marchizul intenționa să-i dea tot în grija acestei instituții, când era deja înțesată cu sute de cerșetori?

Înfruntarea dintre consiliu și Ensenada se încheiase în favoarea marchizului: regatul avea să acopere cheltuielile pentru întreținerea țigăncilor. De asemenea, avea să se construiască un corp nou pentru adăpostirea lor și urma să se ia măsuri ca să fie mereu izolate de restul deținuților, iar generalul avea să repartizeze douăzeci de soldați pentru paza lor.

Șirul nesfârșit de femei murdare și dezbrăcate, escortate de soldați, deșteptă o asemenea curiozitate, încât o mulțime de gură-cască se alătură alaiului care se îndrepta către poarta Portillo, din fața castelului, pe care pătrunseră în oraș. Nu foarte departe de acea intrare se afla Campo del Toro, care dădea în grădina Casei de la Misericordia. Niște adăposturi din cărămidă și lemn, cu unul sau două etaje, cu acoperișuri în două ape și ferestre lipsite de gratii alcătuiau ansamblul. Printre ele, erau presărate curți și spații libere, mici anexe, și, la unul dintre capete, o bisericuță modestă cu o singură navă, de asemenea, din cărămidă și lemn.

Supraveghetorul Casei de la Misericordia dădu din cap când văzu femeile și copiii care intrau pe poartă, sub paza soldaților. Preotul de lângă el își făcu cruce în repetate rânduri, impresionat

de trupurile goale, fețele sfrijite, foamea prin pricina căreia erau numai piele și os, sânii veștejiți, arătați fără rușine; brațe, picioare și fese slăbănoage.

Pe măsură ce intrau, erau înghesuiți în corpul special construit pentru ei. Ana și Salvador, ținându-se de mână, intrară buimăciți, odată cu ceilalți, femeii și copiii. O singură privire fusese de-ajuns pentru ca țigăncile să-și dea seama că nu aveau să încapă. Locul era sinistru, anost. Podeaua de pământ era umedă din pricina apelor stătute, iar duhoarea nesănătoasă pe care o emanau acele ape, în căldura lunii septembrie, într-un loc neaerisit, era de nesuportat.

Începură să se audă plângerile femeilor.

– Nu puteți să ne băgați aici!

– Până și grajdurile animalelor sunt mai primitoare!

– O să ne îmbolnăvim!

Multe dintre țigănci își îndreptară privirile către Ana Vega. Salvador o strânse de mână ca s-o îmbărbăteze.

– N-o să rămânem aici, declară ea. Băiatul o răsplăti cu un zâmbet minunat. Să ieșim!

Țiganca se întoarse și le călăuzi spre ieșire. Cele care încă intrau dădură înapoi când se întâlniră cu Ana Vega. Câteva minute mai târziu, toate se aflau din nou pe pajiștea din fața adăpostului și protestau, strigau, își blestemau soarta și îi sfidau pe niște soldați care așteptau ordinul comandantului lor. Ofițerul se întoarse către intendent, care clătină iarăși din cap, dezaprobat. Știa, prevăzuse problema aceea. Nu trecuseră nici două luni de când consiliul îl prevenise pe marchizul de Ensenada despre condițiile dăunătoare sănătății din noua construcție: apele din Misericordia nu se scurgeau și se împuțeau în adăpostul țigăncilor. Nici că se putea un început mai potrivit!

– Înăuntru cu ele! porunci atunci, încercând să acopere zarva.

Răcnetul nici nu se sfârșise bine când Ana Vega tăbări cu lovituri și mușcături asupra unui sergent de lângă ea. Micuțul Salvador se năpusti la alt soldat, care se descotorosi de el trăgându-i o palmă, înainte să le înfrunte pe mai multe dintre țigăncile care urmaseră exemplul Anei. Altele, nefiind în stare să se lupte, le îmbărbătau pe tovarășele lor. După câteva momente de nedumerire, soldații bătură în retragere, se regrupară, iar focurile pe care le traseră în aer stăviliră mânia femeilor.

Soluția pe care o aducea revolta îl mulțumi pe intendent: astfel,

avea să-și dovedească autoritatea și să rezolve problema adăpostirii lor. Ana Vega și alte cinci femei, considerate răzvrătite, aveau să fie biciuite, apoi ținute în butuc două zile. Celelalte puteau să doarmă lângă hală, sub cerul liber, în curți și în grădină, cel puțin atâta timp cât căldura împuțea apele stătute. La urma urmei, erau în septembrie deja, situația nu mai putea să dureze mult.

În prezența femeilor și a copiilor lor, Ana îi arată spatele gol temnicerului; omoplații, coloana vertebrală și claviculele care îi ieșeau prin piele nu reușeau să acopere urmele multor alte pedepse pe care le primise la Malaga. Biciul șuieră prin aer și țiganca strânse din dinți. Printre lovituri, întoarse privirea către Salvador, aflat în primul rând, ca întotdeauna. Micuțul, cu pumnii și cu buzele strânse, închidea ochii de câte ori șfichiul rănea spinarea țigăncii. Ana încercă să-i zâmbească pentru a-l liniști, dar nu reuși să arate decât o schimonoseală silită.

Lacrimile pe care le văzu șiroind pe obrajii micuțului o durură mai mult decât orice lovitură de bici. Salvador o socotea înlocuitoarea mamei sale care murise, iar Ana se refugiase în micuț și revărsa asupra lui niște sentimente pe care toți păreau că vor să i le fure. De două ori ajunsese să-și renege fiica. Aflase întâmplările din fundătura San Miguel: Trianera avusese grijă să-i fie aduse la cunoștință. Nunta lui Milagros cu nepotul lui Rafael García, tânărul acela scandalagiu pe care îl pălmuisse, o cufundă în nenorocire. Fata ei, incredințată unui García! Pe de altă parte, propria nepăsare la aflarea veștii că soțul ei fusese ucis o surprinse și o îngrijoră, dar ajunsese la concluzia că José nu merita alt sfârșit: el consimțise acea căsătorie. Cât despre osândirea la moarte a tatălui ei...

– Ai ceva de spus?

Amintirea discuției purtate cu soldatul de la Malaga îi întrerupsese șirul gândurilor.

– Așteaptă un răspuns? întrebă la rândul ei.

Bărbatul ridică din umeri.

– Țiganul mi-a spus să mă întorc după ce am vorbit cu tine.

– Să-i spună fiicei mele că nu mai face parte din neamul Vega.

– Asta e tot?

Ana întoarse privirea.

– Da. Asta e tot.

După un timp, Milagros stăruie, prin Camacho. „Spune-i că n-o

mai consider fiica mea”, rostise. Era adevărat? se întreba Ana în multe nopți. Într-adevăr acelea erau sentimentele ei? Uneori, când o cuprindea furia închipuindu-și-o pe Milagros în brațele unui García, ura de familie și mândria rasei țigănești o făceau să-și spună că da, că nu mai era fiica ei; în multe alte rânduri, în cele mai multe, din sufletul ei izvora doar o iubire de mamă nesfârșită, îngăduitoare, oarbă în fața greșelilor. De ce spusese grozăvia aceea? se frământa atunci. Mânia și durerea se succedau sau ajungeau să se întrepătrundă în lungile nopți de temniță, făcând de fiecare dată ca Ana să fie nevoită să ascundă de tovarășele ei plânsul și suspinele care o podideau în asemenea momente.

Clădirile în care locuia aristocrația madrilenă nu semănau cu nobilele case sevillane, ridicate în perioada de glorie a comerțului cu Indiile, cu ale lor patiouri luminoase și pline de flori, înconjurare de coloane, ca ax și suflet al construcției. Cu puține excepții, dintre nobilii care se adunau la curte, câțiva aveau titluri cu rădăcini adânci în istoria Spaniei, dar cei mai mulți erau ridicați de noua dinastie a Bourbonilor. Însă toți trăiau în case senioriale al căror aspect exterior era sobru și se deosebea foarte puțin de multe altele din Madridul de la 1700.

Filip al V-lea, nepotul Regelui Soare, primul monarh Bourbon, cult și rafinat, timid și melancolic, milos, educat să fie supus, cum se cuvenea celui de-al doilea fiu pe linie de succesiune a casei regale franceze, se exprima fluent în latină, dar îi trebuia mulți ani ca să vorbească spaniola. Niciodată nu i-a plăcut alcazarul care, până la sosirea sa, fusese reședința predecesorilor săi pe tron: Habsburgii. Cum să compari fortăreața aceea spaniolă, rece, clădită pe un deal din Madrid, cu palatele în care tânărul Filip își trăise copilăria și tinerețea? Versailles, Fontainebleu, Marly, Meudon, toate înconjurare de păduri întinse, îngrijite, grădini, fântâni și labirinturi. Marele Canal construit la Versailles, pe care tânărul naviga și pescuia cu o mică flotă regală în care slujeau trei sute de văslași, avea un debit mai mare decât prăpăditul râu Manzanares care șerpuia la poalele alcazarului, înconjurat de curtezani și servitori francezi, regele alternă perioadele petrecute în fortăreața castiliană cu șederile în palatul Buen Retiro, până când, în seara de Crăciun a anului 1734, un incendiu care a pornit de la draperiile din camera pictorului de la curtea sa a mistuit alcazarul în întregime și a înlesnit mutarea definitivă a regilor la Retiro. Cu toate că însuși Filip al V-lea poruncise ca pe locul alcazarului să se înalțe un nou palat pe gustul său, câțiva nobili înstăriți îl urmau la palatul Buen Retiro și pe promenadele care apăreau după citadinizarea poienelor învecinate. Însă majoritatea nobililor trăia în continuare acolo unde fusese centrul viu al orașului: împrejurimile noului palat regal care își arăta deja planul monumental în anul 1753.

Nu era prima oară când Milagros intra într-una dintre acele

case senioriale în ultimele luni. Multă vreme, refuzase toate invitațiile, spunându-și că banii aceia aveau să contribuie numai la distracțiile și aventurile soțului ei, până când primi una pe care nu putu s-o refuze: marchizul de Rafal, prefect al Madridului și judecător ocrotitor al teatrelor, îi ceru să cânte și să danseze la un *sarao* pe care îl dădea pentru câțiva prieteni.

– Pe asta n-ai să poți s-o refuzi, țiganco, o preveni don José, directorul companiei, după ce îi comunică dorința marchizului.

– De ce? întrebă ea semeț.

– Vei ajunge la închisoare.

– N-am făcut nimic rău. Să te împotrivesți să...

Directorul o întrerupse cu o mișcare bruscă a mâinii prin aer.

– Întotdeauna se găsește ceva ce ai făcut rău, fetiço, întotdeauna, mai cu seamă când stă în puterea unui nobil pe care l-ai disprețuit să hotărăscă asta. La început, vor fi câteva zile în închisoare pentru ceva lipsit de însemnătate... O grosolanie față de public sau o expresie pe care o socotește nepotrivită. După ce vei ieși din închisoare, te vor invita din nou, și dacă vei continua să refuzi, vei fi întemnițată o lună.

Milagros se schimbă la față, de la disprețul afișat la început trecu apoi la o spaimă puternică.

– Și vor insista după ce vei fi eliberată. Nobilii nu uită. Pentru ei, va fi ca un joc. Datoria ta e să cânti și să dansezi în Coliseo del Príncipe. Dacă nu faci asta sau dacă o faci prost cu bună știință, te întemnițează. Dacă o faci bine, vor găsi ceva care să nu fie pe placul lor...

– Și mă vor arunca în închisoare, i-o luă Milagros înainte.

– Da. Nu-ți complica viața. Vei ajunge să cânti și să dansezi pentru ei, Milagros. Ai o fată mică sau mă înșel?

– Ce-i cu ea? sări țiganca, indignată. Nu vă luați de...

– Închisorile sunt pline de femei cu copiii lor mici, îi luă vorba celălalt. Nu e civilizat să desparți un copil de mama lui.

Milagros primi, nu avu de ales. Numai gândul că fetița ei ar fi putut să intre la închisoare o îngrozea. Lui Pedro îi străluciră ochii când află vestea.

– O să te însoțesc, hotări.

Ea dădu să se împotrivească.

– Don José...

– Am să mă înțeleg eu cu bărbatul ăla. Și apoi, nu spuneai tu că ai nevoie de ocrotire? Am să găsesc chitariști și țiganci.

Muzicienii din Coliseo del Príncipe nu pricep ce așteaptă oamenii ăia, n-au sare și piper.

Don José îi ceru părerea marchizului, care nu numai că acceptă, ci primi cu entuziasm propunerea lui Pedro. Don Antonio, prefectul, își amintea cum înflăcără Milagros publicul adunat în palatul sevillan al conților de Fuentevieja și întocmai asta voia de la ea: senzualele dansuri țigănești pe care cenzorii le interziceau în Coliseo del Príncipe, lascivele sarabande atât de ocărăte de către habotnici și puritani și celelalte ritmuri pe care o învățase Caridad să le înțeleagă și, mai ales, să le simtă, dansuri *guineos*, dansuri de negri, îndrăznețe și provocatoare, care sărbătoreau fertilitatea: *ciacone*, *cumbés* și *zarambeques*. Niciun membru al companiei de teatru nu făcu parte din grup, nici măcar Marina, în ciuda insistențelor lui Milagros, sau marea Celeste, cu care Pedro rupsesse de tot legătura. Cu excepția Marinei, care îi primi scuzele, această hotărâre îi atrase antipatia restului companiei, dar Pedro nu luă în seamă plângerile ei. „Pe tine te aclamă publicul în Príncipe”, zise.

Și era adevărat: pentru ea venea lumea la teatru. Când se sfârșeau *tonadillas* și apăreau pe scenă Celeste și celelalte, ca să interpreteze al treilea și ultimul act al comediei, cei mai mulți plecaseră deja din teatru, iar actorii se trezeau în fața unui amfiteatru pe jumătate gol, cu un public neatent.

De la acea primă reprezentație organizată la insistențele prefectului, se înmulțiră dățile în care nobili, avuți sau funcționari înalți cerură prezența celebrei Desculțe la numeroasele petreceri pe care le dădeau. Don José i se adresa direct lui Pedro, care accepta toate invitațiile, iar seara, după ce se termina reprezentația de la teatru, Milagros mergea pe la casele acelea senioriale ca să le încânte simțurile civilizațiilor demnitari ai regatului și pe cele ale soțiilor acestora.

De aceea, în acea noapte din primăvara anului 1753, țiganca nu luă în seamă înfățișarea anodină a clădirii. Știa că interiorul era plin de bogății: încăperi imense, sală de luat masa, bibliotecă, sală de muzică și jocuri, cabinete, saloane cu tavane înalte cu spectaculoase policandre de cristal care luminau nenumăratele obiecte de mobilier împodobite cu scoici, fildeș și sticlă pictată sau mobile de lux din lemn exotic, toate aranjate pe lângă pereți, aproape întotdeauna cu o masă în mijloc, cu câte un scaun, cel mult; oglinzi cu rame aurite, ale căror suprafețe reflectau lumina

răspândită de lămpile cu ulei susținute de brațele care porneau din ramă: covoare, statui, tablouri și tapiserii cu motive care nu aveau nicio legătură cu Biblia sau cu mitologia, precum cele pe care le admirase în casele sevillane. Același lucru se putea spune și despre sobe. În Madrid nu mai erau la modă cele mari, spaniole, ci cele franțuzești: mici, din marmură, cu linii delicate. Domnea gustul pentru tot ce era franțuzesc, dus la extreme nebănuite.

La mulțimea de saloane, mobile și servitori ce roiau prin casele nobile, se adăuga și bogăția de obiecte și podoabe din aur, argint, fildeș sau lemn nobil; vesela de porțelan chinezesc și cupele de cristal care scoteau un clinchet ascuțit, ce acoperea orice zarvă, când erau ciocnite între ele, înălțate pentru toasturi, în preajma unui val de mătăsuri, catifele, moaruri și brocarturi; voaluri, volane, ciucuri, accesorii, panglici, fundițe și danteluri; extravagante pieptănături la femei, peruci pudrate la însoțitorii lor. Lux, ostentație, vanitate, ipocrizie...

Milagros se arăta indiferentă la acel fast exagerat. La asemenea ocazii nici măcar nu purta straietele pe care le îmbrăca în Coliseo del Príncipe, ci veșmintele ei simple și comode de țigancă, cu panglici colorate și mărgel. De când se văzuse obligată să meargă în casele nobililor, primise daruri, unele valoroase, cu toate că asta nu le folosisse la nimic celor care încercau s-o măgulească sau s-o cucerească. Toate cadourile și banii pe care îi primea pentru reprezentării ajungeau pe mâna lui Pedro care, spre deosebire de ea, își îmbunătățise mult înfățișarea. În seara aceea era îmbrăcat cu o vestă scurtă, frumos brodată, de felul celor purtate de *manolos*, cămașă și ciorapi de mătase, pantofi cu cataramă de argint pe care Bartola era silită să le lustruiască iar și iar. Milagros, văzându-l atât de chipeș, de elegant și de fermecător, simți ceva ce aducea cu o împunsătură, dar nu știa dacă era durere sau furie. Pedro, fălindu-se cu firea lui de țigan, i se adresa ca de la egal la egal marchizului de Torre Girón: vorbeau, râdeau, ba chiar se băteau ușor pe spate, de parcă i-ar fi legat o veche prietenie. Observă că multe dintre damele prezente sușoteau, privindu-l cu nerușinare pe soțul ei. Chiar și filfizonii franțuziți care le făceau curte doamnelor păreau că-l invidiază!

Milagros se plimbă trufașă prin fața lor, de parcă i-ar fi sfidat. Cunoștea jocul curtării. Marina îi explicase că cele mai multe dame care ocupau balcoanele din Coliseo del Príncipe nu erau însoțite de soții lor, ci de *chevaliers servants* care le curtau.

- Și soții lor îngăduie acest lucru? întrebă mirată țiganca.

- Desigur, răspunse Marina. În fiecare după-masă le însoțesc la teatru și le plătesc un balcon bun, o lămuri în cabină, cu toate că, uneori, doamna alege să se amestece printre femeile de la galerie, ascunsă sub o pelerină. Când e în doliu, de pildă, și nu se cade să fie văzută că se distrează la teatru sau că ascultă clevetirile vânzătoarelor sau ale precupețelor. Și în acest caz, curtezanul trebuie să-i plătească biletul și s-o aștepte la ieșirea din teatru. Uită-te bine! o îndemnă pe Milagros. Precis o să le recunoști, chiar dacă sunt acoperite.

- Ce mai trebuie să facă un curtezan? se interesă țiganca.

- Trebuie să-i facă pe plac alesei sale, o lămuri cealaltă. Poate să vorbească numai cu ea, cu nicio altă femeie, nici măcar atunci când doamna lui nu este de față. Dimineața devreme, are datoria să meargă în odaia ei, s-o trezească, să-i ducă micul dejun și s-o țină de vorbă cât timp frizerul o piaptână și o aranjează; apoi merg la slujbă. După-masa, vine cu ea aici, la comedii. Marina înșira îndatoririle curtezanului numărându-le pe degete. Apoi fac împreună o lungă plimbare prin San Jerónimo într-o trăsură descoperită, iar seara e pentru reuniuni, jocuri de cărți și contradansuri, înainte s-o conducă acasă. Dacă vreodată doamna se îmbolnăvește, curtezanul trebuie să stea lângă ea zi și noapte, ca s-o îngrijească și ca să-i dea medicamentele. În sfârșit, pentru orice ar dori să facă, curtezanul trebuie să aibă permisiunea doamnei lui.

- Asta e tot? întrebă țiganca pe ton batjocoritor.

Dar, spre surprinderea ei, Marina urmă.

- Nu! răspunse, lungind exagerat vocala. Doar îmi trăgeam sufletul. Râse cu prefăcută prețiozitate. Asta e tot ce trebuie să facă. Apoi urmează tot ce trebuie să plătească: frizerul, florile pe care trebuie să i le trimită în fiecare zi și, mai ales, hainele și accesoriile pe care trebuie să le poarte doamna curtată. Sunt și unele care, din cauza risipei, stabilesc de dinainte cu pretendentul costul maxim al tuturor acestor cheltuieli, dar acestea sunt galanteriile ieftine. Curtezanul adevărat trebuie să-și deschidă credit în cele mai bune prăvălii, pentru ca doamna lui să se împodobească așa cum se cuvine, și, de asemenea, trebuie să fie la curent cu ultimele tendințe ale modei de la curte și cu tot ce vine de la Paris, ca să-i ofere aceste noutăți, înainte ca alte femei să le afișeze.

- Au să ajungă la sapă de lemn, își dădu cu părerea Milagros.
- Madridul e plin de curtezani care și-au risipit averea ca să curteze o damă.

- Nenorociții!

- Nenorociții? S-au desfătat cu zâmbetul și compania doamnelor lor, s-au bucurat de conversația și confidențele lor... Ba chiar de disprețul lor! La ce altceva mai poate aspira un bărbat?

Amintindu-și acele cuvinte, Milagros schiță un zâmbet care fu greșit înțeles de unul dintre tinerii fandosii invitați la petrecerea marchizului. „Câți bani ți-au mai rămas?”, fu tentată să-l întrebe, când vreo două dintre doamne, îndrăznețe, se despărțiră de grup și se apropiară mieroase de marchiz și de țigan. Milagros șovăi întrebându-se dacă să le taie calea sau nu. Era bărbatul ei! Nu? Erau tot mai rare nopțile în care măcar venea să doarmă acasă, dar nu trebuia să știe asta nătângele acelea care o învăluiră într-o adiere de parfum când trecură pe lângă ea. N-o făcu. Întoarse capul și rămase cu privirea pierdută la strălucirile unui policandru uriaș, pe când cele două femei își începură asaltul asupra lui Pedro.

Petrecerea cu aproape două sute de invitați era felul în care marchizul de Torre Girón sărbătorea în acea seară faptul că regele îi acordase, ca unui grande al Spaniei, privilegiul de a rămâne cu capul acoperit în prezența sa. Milagros, la fel ca în alte împrejurări, cântă și dansă cu la fel de multă pasiune ca în teatru. În acele momente, ea era regina. Simțea, știa! Duci, marchizi, conți și baroni capitulau auzindu-i glasul și, în ochii lor, dezgoliți cum erau atunci de orice noblețe, de bani și chiar de autoritate, ea nu mai vedea decât dorința, jinduirea de-a posedea trupul acela de nouăsprezece ani care li se înfățișă senzual, obraznic în dansurile și plutirea sa. Dar ce să mai zică despre ele? Da, aceleași care se aruncaseră asupra lui Pedro. Lăsau privirea în pământ, o duceau la mâinile sau la picioarele lor, la sânii lor încorsetați, probabil regretând că, imediat ce aveau să-i elibereze din strânsoare, aveau să cadă fleșcăiți. Până și cele mai tinere, conștiente că niciuna dintre ele nu era în stare să-și folosească farmecele așa cum o făcea țiganca aceea, o pizmuiau. Contradansul! Cum s-o imite, cum să se măsoare cu ea prin dansurile de la curte, grotești și ceremonioase? se gândeau. Nici măcar în intimitatea odăilor sale nu s-ar fi încumetat să se învârtă dând din șolduri.

Sarao trebuia să țină până după miezul nopții, până în zori,

probabil. Totuși, Milagros avu prilejul să se odihnească când marchizul, în culmea fericirii după ceremonia de acoperire în fața Maiestății Sale Ferdinand al VI-lea, își încântă invitații cu un teatru de păpuși. Astfel, în timp ce marionetele reprezentau în fața mai multor fețe bisericoase episoade biblice pe un ton destins sau chiar burlesc, Pedro García stătea așezat comod, în public, lipit de una dintre femeile care se apropiaseră ca să-l cucerească, iar Milagros și însoțitorii ei se răcoreau la bucătărie, după o primă reprezentație. Răsetele publicului la glume pe care un moralist le-ar fi socotit drept blasfemii și strigătele de admirație ale doamnelor, surprinse de fumul ce se ridică după o explozie de praf de pușcă în clipa în care se arătă diavolul, răsunau de departe.

– Ce lipsă de politețe!

Câțiva servitori care intrau și ieșeau din bucătărie, ducând câte o tavă cu o lumânare în mijloc pentru ca invitații să vadă ce li se servea, se împiedicară din pricina apariției neașteptate a marchizului. Ceilalți se făcură mici, auzind urletul cu care dăduse buzna printre ei.

– Nu pot îngădui ca o prințesă ca tine să fie ținută la bucătărie, adăugă întinzându-i brațul lui Milagros. Însoțește-mă, te rog.

Țiganca ezită înainte să-și așeze mâna pe antebrațul pe care marchizul îl ținea întins în fața ei, dar nobilul insistă, iar Milagros simți cum o săgetau privirile servitorilor, ale chitariștilor și ale dansatoarelor. „O să fie în stare să refuze curtoazia cu care o onorează stăpânul casei?”, părea că se întreabă toți. „De ce nu?”, își spuse ea. Înclină capul într-o parte cu năzdrăvănie, zâmbi și acceptă invitația.

Joaquín María Fernández de Cuesta, marchiz de Torre Girón, avea în jur de patruzeci de ani. Cult și plăcut, priceput la vorbă, ascundea un ușor șchiopătat cu care se alesese după ce căzuse de pe cal. Milagros se trezi învăluită de parfumul nobilului în timp ce străbăteau holurile.

– Nu-mi place teatrul de păpuși, îi explică. Păpușarii nu sunt decât o adunătură de destrăbălați care batjocoresc și pun la îndoială cele mai intime convingeri ale poporului. Regele ar trebui să-i interzică.

– Atunci, de ce i-ați adus? întrebă ea.

– Pentru marchiză și prietenele ei, răspunse nobilul. Le distrează și trebuie să le fac pe plac. Și apoi, doar nu vrei să le compari pe ele cu poporul ignorant! Se opriră în fața unei uși, iar

don Joaquín María o lămuri: cabinetul meu.

Intrară în încăperea aceea, care poate că era mare, poate că nu. Milagros nu reuși să-i ghicească adevăratele dimensiuni din pricina mulțimii de cărți, mobile și alte lucruri înghesuite în ea. Pe un perete, un oratoriu cu scaunul său de rugăciune și câteva statuete sculptate; un lavoar pe peretele din față; lângă el, o pendulă înaltă cu o mulțime de bibelouri, tapiserii pictate cu păduri și câmpii; oglinzi și sculpturi înfățișând zeițe; bibelouri de cristal, mese, scaune și fotolii... Țiganca rămase fermecată în fața unei colivii mari de aur, în care erau mai multe privighetori de metal. Marchizul se apropie și acționează un mecanism. Păsărelele începură imediat să scoată triluri.

– Are să-ți placă tot ce se află aici, îi spuse luând-o de cot.

Ocoliră o masă plină de foi desenate, împrăștiate pe ea, iar nobilul aprinse o lumină în interiorul unei cutii.

– Privește pe aici! o îndrumă, arătându-i o gaură într-un tub ce ieșea din cutie, pe una dintre laturi.

Milagros își acoperi ochiul stâng și îl apropie pe dreptul de tub.

– Versailles, îi spuse marchizul.

Ea scoase o exclamație de uimire văzând imaginea în adâncime a uriașului palat. Nobilul îi permise să se bucure de ea câteva clipe, apoi introduse altă plăcuță într-o fantă aflată în fața tubului.

– Fontainebleau, spuse atunci.

Păreau reale! Marchizul introduse mai departe alte plăcuțe și, în același timp, explică și ce reprezentau. „Ce frumos!”, „Minunat!”, exclama ea în fața palatelor, a imenselor și îngrijitelor grădini sau păduri care îi erau arătate cu ajutorul acelei cutii. Pe neașteptate, când încă își ținea ochiul lipit de gura tubului, simți atingerea nobilului: o mângâiere ușoară. Își ținu respirația și probabil că îi încremenise tot corpul, căci marchizul se depărtă.

– Scuză-mă, șopti.

Când termină cu lanterna magică, o invită să bea vin dulce în niște pahare mici de cristal pe care le scoase dintr-o comodă.

– Pentru tine, toasta insinuant, Desculța, cea mai bună actriță din Madrid... Și cea mai frumoasă.

După prima înghițitură, marchizul se apucă să-i arate, pendelete, cu o mândrie pe care n-o putea ascunde, nenumăratele obiecte rare și curioase care se îngrămădeau în cabinet. La început, Milagros mai că nu era atentă la explicațiile care ieșeau din gura nobilului cu mare ușurință. După ce răsuci în mâini, cu

grijă și deosebită delicatețe, un bibelou reprezentând o zeiță, don Joaquín María deschise o carte cu pagini enorme.

– la seama, o îndemnă.

Ea încercă să păstreze distanța și privi de la o oarecare depărtare, simțindu-se stânjenită pentru că se afla singură cu un nobil, în cabinetul lui. El n-o luă în seamă și dădu paginile mai departe, arătându-i niște desene minunate, în timp ce Milagros se delecta cu excelentul vin dulce.

„De ce ar trebui să mă simt vinovată?” se întrebă ea. Îl văzuse pe Pedro așezat în public, flirtând fără rușine cu una dintre ușuratice. Ea nu făcea nimic rău, iar marchizul părea că o respectă: nu încercase s-o pipăie, nici nu-i aruncase vorbe necuviincioase, cum se întâmpla de obicei prin birturi. O trata politicos și, în afară de acea atingere ușoară, nici măcar nu schițase intenția să se apropie de ea. Milagros făcu un pas către masa pe care ședea cartea cea mare și cercetă desenele. Primi să-i mai toarne vin, bău și se desfătă descoperind câte comori păstra în ea încăperea aceea. Întrebă, sincer interesată, de mai multe obiecte și de mobile, de proveniența, de valoarea și de folosința lor și asistă, spre amuzamentul amândurora, la eforturile lui don Joaquín María de a-și tălmăci explicațiile culte într-un limbaj mai ușor de înțeles.

– Îți place?

Milagros ținea în palmă o camee de aur, cu imaginea unei femei, sculptată într-o piatră albă.

– Da, răspunse ea distrată, fără să-și ia privirea de la medalion. Și-l amintise pe celălalt, pe care bunicul i-l dăruise babei Maria, în Triana.

– E a ta.

Marchizul strânse mâna țigăncii în pumn, în jurul cameei. Milagros rămase tăcută preț de câteva clipe, surprinsă de atingerea acelei mâini catifelate, atât de diferită de mâinile țigăncilor sau cele ale fierarilor, aspre și bătătorite.

– Nu... încercă să se împotrivescă.

– Mi-ai face o mare onoare dacă ai păstra-o, insistă el strângându-i pumnul în palma lui. O merit?

Milagros consimți. Cum să n-o merite? Petrecuse niște momente foarte plăcute. Niciodată, nimeni n-o mai tratase cu asemenea curtoazie și atenție, într-o încăpere plină de lucruri prețioase, într-o mare reședință...

- E timpul, rosti pe neașteptate nobilul după ce consultă un ceas mare de perete, lăsându-i mâna și întrerupându-i gândurile.

Milagros își arcui sprâncenele.

- Trebuie să ne întoarcem, zâmbi el, oferindu-i brațul, la fel cum o făcuse și la bucătării. Probabil că păpușarii sunt pe cale să-și încheie spectacolul și n-am de gând să devin pricina unor zvonuri rău intenționate.

Cu toate acestea, zvonurile se împrăștiară tot mai mult, cu fiecare dintre buchetele de flori spectaculoase care, de atunci, începură să sosească zilnic la Coliseo del Príncipe pentru Milagros și care se înmulțeau atunci când ea cânta și dansa cu privirea îndreptată către balconul nobilului.

- Nu l-am mai văzut de la *sarao!* se apără ea când Pedro îi ceru explicații după ce răsturnă cu o palmă unul dintre buchetele de flori cu care venea ea, zi după zi.

Era adevărat. Don Joaquín María stătea la distanță, de parcă ar fi așteptat... Să facă ea primul pas, poate? Marina o îmboldi s-o facă, încântată la început, apoi vădit intrigată de refuzul țigăncii. „Ești nebună? Cum să întrețin relații cu alt bărbat, oricât de bogat și de nobil ar fi?”, o repezi Milagros. Cu toate acestea, noaptea, când era singură, în timp ce Pedro bătea birturile din Madrid, distrându-se cu femeile lui, ea mângâia cameea pe care o păstra între veșmintele ei și se întreba ce o împiedică s-o facă. Zorii, larma care urca din stradă, râsetele și alergăturile Mariei prin casă alungau fanteziile de care se lăsase purtată în întuneric. Era țigăncă, era măritată și avea o fiică. Poate că, într-o bună zi, Pedro avea să schimbe.

- La *sarao*, insistă atunci soțul ei, ai fost cu marchizul în cabinetul său. Mi s-a povestit.

- Dar tu unde erai atunci? răspunse ea cu o voce stinsă. Vrei să-ți amintesc?

Pedro ridică mâna cu intenția de a o plesni. Milagros își îndreptă spatele și răbdă amenințarea nemișcată, încruntată.

- Lovește-mă și am să mă duc la el.

Privirile li se înfruntară furioase.

- Dacă te prind cu alt bărbat, o amenință țiganul cu mâna suspendată în aer, am să-ți tai gâtul.

Putea să plece, să urmeze dâra aurie pe care luna plină din acea noapte de primăvară o desena pe arii și pe lanurile de grâu care se întindeau în spatele casei. Satul era cufundat într-o tăcere desăvârșită, iar strălucirea aceea magică o chemă să iasă din șopronul de lângă grădină pe care i-l cedaseră. Caridad înaintă către lună cu privirea pierdută peste câmpurile care se întindeau în fața ei. O umbră pe câmpuri, uneori, nemișcată, intimidată de acea imensitate, alteori mergând fără țintă, ca și cum ar fi încercat să găsească un drum care s-o ducă... Unde?

Primiriile din urmă cu câteva luni în noua ei casă fuseseră de mai multe feluri. Unchii Herminiei își trecuseră sub tăcere surprinderea. Din cale-afară de neagră, strigau ochii lor. Anton o privi cu o poftă pe care Herminia o stăvili imediat, așezându-se iute între ei doi; Caridad nu înțelese prea bine reacția aceea neașteptată. Copiilor nu le luă prea mult să treacă de la neîncredere la curiozitate, iar Rosario o primi cu o strâmbătură de dezgust.

– E sănătoasă? o repezi pe Herminia. Ești sigură că n-are să-i dea nicio boală de negri lui Cristóbal?

Temerea doicii o surghiuni în grădină, într-un șopron plin de unelte pentru muncile câmpului, de pe lângă casă, care îi aminti de cel în care o închiseseră bunii creștini cărora li se adresase fray Joaquín căutând adăpost în timpul mării întemnițări. Juguri și sape înlocuiau plasele și undițele de pescuit.

Cristóbal, fiul procurorului... Cum era să-l molipsească ea cu vreo boală? Micuțul semăna mai mult cu o larvă de fluture decât cu băiatul lui Rosario, cam de-o vârstă cu el, căruia maică-sa îi înlocuia o parte din lapte cu „supă beată”, pâine înmuiată în vin, și care, atunci când nu stătea pe jos, era trecut liber din mână în mână. În fiecare dimineață, după ce îl spăla pe Cristóbal cu apă rece și îl dădea cu faină între picioare, Rosario îl înfășa cu pânză albă, de la picioare până la gât, cu mânuțele bine lipite pe lângă el, ca să nu i se strâmbe din pricina pânzei strânse pe trup. Astfel, ca într-un cocon alb, din care i se zărea numai capul, micuțul stătea ore-n șir întins într-un pat de lemn din care Rosario îl ridica numai ca să se agațe de unul din sfârcurile ei. După ce-și potolea

foamea, Cristóbal dormita, dar cea mai mare parte a timpului se scurgea printre urletele copilului, imobilizat, iritat de la urina și excrementele care-i rămâneau lipite pe piele și de care nu scăpa decât cu chiu, cu vai, deoarece chinul de a-l înfășa încă o dată devenea o piedică și îngreuna curățarea lui. Lui Caridad îi era milă de Cristóbal. Îl compară cu ceilalți copii care alergau prin casă, cu țigănușii pe care îi văzuse prin curțile caselor din Triana și chiar cu micuții mulatri care se nășteau în colibe din Cuba; pe aceștia îi hrăneau mamele lor timp de două, trei luni, apoi rămâneau în grija bătrânelor sclave care nu mai erau de folos pe plantație. Mereu liberi și goi.

– Toate doicile și chiar și doamnele îi înfașă pe copii, o dumiri într-o zi Herminia. Dintotdeauna s-a făcut așa.

– Dar nu e firesc.

Herminia ridică din umeri.

– Știu, întâri. Nimănu-i trece prin minte să înfeșe un miel sau un purcel ca să crească mai bine și mai sănătos. S-au pomenit doici care au ajuns să le rupă un braț, un picior sau chiar vreo coastă... Mulți copii au crescut strâmbi, pocți.

– Atunci, de ce o fac? întrebă Caridad, îngrozită.

– Pentru că așa nu trebuie să vegheze asupra lor. Și pentru că evită vătămrile. Dacă doica știe să înfeșe, le va înapoia copilul în viață părinților săi, iar diformitățile vor apărea sau nu, oricum, după mulți ani, și nimeni nu va putea să spună că a fost vina ei. Dacă nu-l înfașă, s-ar putea vedea nevoite să le spună părinților că bebelușul și-a rupt vreun os sau că a înghițit ceva și s-a sufocat, sau că și-a crăpat capul, sau...

Supărarea care se zugrăvi pe fața lui Caridad o făcu pe fată să amuțească.

Micuțul Cristóbal îi ocupă gândurile în unele dintre acele nopți petrecute pe câmp: ea nu era decât o sclavă care-și datora slobozenia scorbutului care îi curmase viața stăpânului ei, cu toate că se putea spune că nenorocirea, nesățioasă, o urmărise ca s-o facă să plătească pentru suferințele la care don José, din pricina constituției sale șubrede, nu apucase s-o supună. Cu toate acestea, putea admira luna fermecătoare care se ridica peste șesurile castiliene. Dimpotrivă, Cristóbal, fiul unui înalt funcționar înstărit, era înrobitor de bucata de pânză în care-l înfășau. Uneori, se simți ispitită să fure copilul și să-l lase să alerge pe câmp. O fi știind să se miște? Și-l aminti pe micuțul ei Marcelo: cu toate că

era sclav și avea mințile rătăcite, trăise mai liber decât acel biet copil.

– Mamele înstărite nu vor să-și alăpteze copiii, de aceea îi dau unor necunoscute, îi explică Herminia. Nu vor să-și piardă silueta, talia aceea îngustă pentru care suferă atât de mult în corsete, sau să li se întărească sânii, umflați de la atâta lapte, pentru ca apoi, în timp, să se lase, fleșcăiți. Nu vor greutăți care să le împiedice să ia parte la evenimente, la comedii, la baluri sau la reuniuni. Dar, mai presus de orice, și adăugă că Rosario îi mărturisise acest lucru într-o zi, se tem de plâsetele unor copii pe care nu știu cum să-i liniștească și de posibilitatea ca micuții să moară în mâinile lor.

„Preferă, dacă e să se întâmple așa ceva, să le arate altcineva cadavrul!”, își aminti Caridad exclamația Herminiei, cu ochii săi verzi scânteind de furie, poate regretând vreo nenorocire pe care o pățise chiar ea. Caridad n-o întrebă de soarta acelui copil despre care îi vorbise pe drum și cu atât mai puțin de identitatea tatălui, care, bănuia de ceva vreme fără prea mare greutate, era vărul său Anton. Era vorba despre o înțelegere tacită între toți membrii acelei familii: Rosario nu voia să mai rămână grea, căci aceasta ar fi însemnat ca procurorul să-i ia băiatul și să piardă banii; între timp, Anton se apropia cu nerușinare de o Herminia pe cât de stânjenită când era de față prietena ei, pe atât de voioasă și de drăgăstoasă când nu se afla în preajmă. În unele nopți, Caridad grăbise pasul către arie, auzindu-le hârjonelile. Atunci, sub lumina lunii, cu șușotilele amanților răsunându-i în urechi, îi simțea lipsa lui Melchor și plângea după el și după nopțile înstelate în care țiganul o cunoscuse ca femeie.

În lunile care trecuseră de la sosirea ei îl cunoscuse pe don Valerio, parohul din Torrejón. Și pe Fermín, bătrânul sacristan care nu mai putea să se îngrijească de plantația de tutun. Don Valerio o cercetă din cap până-n picioare, așa cum făceau toți, în vreme ce ea se străduia să spulbere îndoielile sacristanului care o copleșea cu întrebări, de parcă l-ar fi durut să-și lase plantele pe mâna unei negrese necunoscute.

– Domnule, îl întrerupsese în cele din urmă Caridad cu oarecare acreală, sătulă de atâtea întrebări, știu să cultiv și să lucrez tutunul. Asta am făcut de când mă știu...

– Ia seama la trufia ta! o mustră don Valerio.

Herminia se pregătea să se amestece, dar Caridad i-o luă

înainte.

– Nu-i trufie, îl contrazise pe preot, îndulcindu-și totuși tonul. Se numește sclavie. Niște albi ca Sfinția Voastră m-au furat din Africa când eram o copilă și m-au silit să-nvăț să cultiv și să lucrez tutunul. Am lăsat în urmă tot ce eram din pricina acestei plante: familie, copii... Doi am avut. Unul e acolo încă, presimt, adăugă mijind ochii pentru câteva clipe. Celălalt a fost vândut de mic copil pe-o plantație a Bisericii...

– Purtarea ta nu e cea a unei sclave, o dojeni încă o dată preotul.

– Nu, părinte. E-a unei întemnițate care i-a plătit regelui doi ani de închisoare pentru că s-a lăsat tratată ca o sclavă de cei care-și zic „buni creștini”.

– Ești tare slobodă la gură, insistă don Valerio, ridicând vocea.

Herminia o apucă de braț pe Caridad, cerându-i să tacă, însă de data aceasta preotul fu cel care se împotrivi.

– Las-o, îi ceru. Vreau s-o aud.

Caridad însă nu putu să se elibereze de senzația neașteptată pe care i-o provocă atingerea aceea pe mână și privirea rugătoare a prietenei sale. Poate că era adevărat, poate că era slobodă la gură...

Se schimbaseră multe după doi ani de închisoare în Galera, știa, dar în momentul acela hotărî să tacă.

– Îmi pare rău dacă v-am ofensat, alese să se scuze.

– Și va trebui să te spovedești pentru asta.

Ea lăsă privirea în pământ.

În aceeași după-amiază, Herminia o însoți la plantația de tutun. Viile lui Marcial se aflau acolo unde pârâul Torote își vărsa apele în Henares, iar peisajul neted era presărat cu câte un deal, cu livezi de măslini și vii ce înlocuiau întinsele lanuri de grâu, toate la capătul dinspre Alcalá de Henares, în vecinătate cu Torrejón, de care se despărțise în secolul al XVI-lea. O zănoagă în spatele viilor lui Marcial slujea drept adăpost plantației de tutun, care astfel rămânea ascunsă.

Caridad o văzu de sus: dezordonată, sălbatică, săracă. Era prin luna iulie când ajunsese în Torrejón, iar Marcial, urmând îndrumările sacristanului, strângea recolta. Bărbatul nici măcar nu-i observă prezența. Caridad văzu cum tăia plantele, retezându-le tulpina, cu o lovitură de macetă, aproape cu violență, la fel cum tăiau sclavii trestia-de-zahăr. Apoi, cu frunzele încă prinse pe

tulpini, le aduna grămadă, una câte una, pe pământ.

– Ce zici? îi ceru părerea Herminia.

– Pe plantație, alegeam frunzele una câte una, în unele zile le culegeam pe unele, în alte zile, pe altele, pe cele care erau gata, care ajunseseră la maturitate, până când planta rămânea o tulpină dreaptă și curată.

Auzind vocile, Marcial se întoarse spre ele și le făcu semn să coboare.

– Caridad spune că, în Cuba, culeg frunzele una câte una, îi dădu de știre Herminia de îndată ce ajunse în dreptul bărbatului.

Spre mirarea amândurora, bărbatul încuviință.

– Așa am auzit, dar toată lumea care are de-a face cu tutunul susține că în Spania întotdeauna s-a făcut așa. Însă, cum toate plantațiile sunt clandestine, nimeni nu poate să dea vreo asigurare. Dar don Valerio stăruie că la mănăstiri și în comunitățile de călugări se urmează acest obicei. O ști omul ceva, doar vorbește despre fețe bisericești.

– Care e deosebirea? începu să întrebe Herminia.

– Frunzele de deasupra primesc mai multă lumină decât cele de dedesubt, i-o luă înainte Caridad.

– Asta se întâmplă cu toate plantele, se amestecă Marcial și, adăugă zâmbind, cresc în sus. Necazul e că, pentru a culege frunzele una câte una, e nevoie de multă muncă... Și pricepere.

Ca și cum ar fi vrut să le arate, Caridad se îndepărtase de ei și pipăia și mirosea frunzele plantelor care rămăseseră în picioare. Rupse bucățele și le mestecă. Marcial și Herminia o lăsară să-și vadă de treabă, fermecați de transformarea acelei femei care se plimba printre plante, încântată, străină de orice, atingând-o pe una, curățând-o pe alta, vorbindu-le...

Hotărâră să nu schimbe modul de recoltare pentru puținele plante rămase. „Nu mai are rost”, zise Caridad. Marcial se încrezu în ea și îi îngădui să aleagă câteva, ca să strângă sămânță pentru cultura de anul viitor și, după ce încărcară plantele în car, așteptară în vie să se înnopteze bine ca să ducă tutunul în sat. Împărțiră pâine, vin, brânză, usturoi și ceapă, pălăvrăgiră și fumară, privind cu mare încântare cum stelele spuzeugă cerul de deasupra lor.

Uscătoria de tutun se afla tocmai în podul sacristiei bisericii; le deschise un Fermín somnoros. La lumina opaițului pe care îl ducea sacristanul, care rămăsese dincolo de ușa podului, Caridad

zări o mulțime de plante îngrămădite, peste care le răsturnară în grabă pe cele pe care le aduseseră. Cum voiau să obțină tutun bun cu atâta delăsare? Se îndreptă, luă una dintre plante și vru s-o apropie de lumină ca să...

– Ce faci, negreso? o luă la întrebări sacristanul, dând la o parte opaițul.

– Eu...

– Noaptea nu se poate lucra aici, îi reteză vorba bărbatul, e primejdios cu lumânări sau cu opaițe. Don Valerio nu îngăduie să se muncească decât la lumina zilei.

Caridad fu ispitită să-i răspundă că nici la lumina zilei nu s-ar fi zis că se lucrează prea mult, dar tăcu, iar a doua zi, devreme, se înfățișă în sacristie. Se sfădi cu Fermín până când don Valerio urcă în pod ca să facă ordine.

– Nu ziceai că nu mai poți să faci treaba? îi reproșă sacristanului. Atunci las-o pe ea să hotărăscă.

Iar Fermín o lăsă să facă și să dreagă în legea ei, dar nici așa n-o scăpă din ochi. Stătea jos pe o ladă și bombănea la fiecare mișcare a lui Caridad.

– Știi, Fermín, îi spuse Caridad în timp ce tăia frunzele unei plante, când am ajuns în Triana am cunoscut o bătrână care semăna destul de mult cu dumneata: nimic nu-i era pe plac. Sacristanul bombăni. Dar era o femeie tare bună la suflet. Caridad așteptă câteva clipe în tăcere. Dumneata ești un om bun la suflet? îl întrebă apoi, fără să-l privească.

În noaptea aceea de primăvară, pe arie, mirosind a tutun, Caridad se surprinse aducându-și aminte de baba Maria. Uneori, în Galera, îi venea în minte, în treacăt; acum credea că poate s-o simtă lângă ea și ajunse să audă cum rupeau tăcerea blestemele ei.

– De ce ai spus că bătrâna aceea era bună la suflet? o întrebă sacristanul în dimineața următoare, de cum o văzu sosind în zori.

– Deoarece cred că și dumneata ești, răspunse ea.

Fermín se gândi câteva clipe și își ascunse un zâmbet, înainte să-i întindă vergile de care dusesse lipsă cu o zi în urmă. Spre deosebire de munca pe plantația cubaneză, podul era pregătit pentru a agăța planta întregă în niște cârlige înfipte în bârnele din tavan. „În Cuba agățam câte două frunze în niște vergi, îi spusese, care sunt niște bețe lungi în care le înșirăm, ca să se usuce.” Dintre toate plantele acelea, la care se adăugau cele pe

care le adusese Marcial în aceeași noapte, Caridad avea de gând să aleagă cele mai bune frunze și să le pregătească așa cum știa ea, dar n-avea unde să le agațe.

– Bune-s vergile astea, minți în timp ce cumpănea în mână parii butucănoși și lungi pe care i-i dăduse Fermín. Acum trebuie să găsim o cale să le agățăm.

– Știu eu cum.

Sacristanul încercă să-și însoțească afirmația cu o otheadă, dar din încercarea lui se alese doar cu o strâmbătură grosolană. Caridad îl privi înduioșată și îl răsplăti cu un zâmbet.

Cu ajutorul unui Fermín plin de avânt, molipsit de pasiunea ei, Caridad alese frunzele una câte una și le agăță înșirate câte două pe parii aceia noduroși; făcu asta în tăcere, comparându-le cu vergile pe care le foloseau pe plantație, alese cu grijă din mangrove, lucrate cu răbdare, pentru ca nici măcar să nu transmită miros de lemn frunzelor. Dar de ce s-ar fi străduit să nu prindă miros de lemn tutunul acela grosolan, când tămăia cu care don Valerio încerca să-și ascundă activitățile pătrundea prin toate crăpăturile tavanului deasupra căruia se afla podul? Așeză frunzele după trăsăturile lor, după aromă și textură, după umezeală. Controlă temperatura și ambianța, deschizând mai mult sau mai puțin ferestrele, lăsând sau împiedicând să circule aerul, după împrejurări. Vântură și mișcă neobosită frunzele sau plantele întregi care erau agățate de tavan ca să obțină cea mai bună uscare. Urmări cu băgare de seamă apariția insectelor sau a paraziților. Făcu toate acestea cu mult sârg, până când nervurile principale ale frunzelor fură cu desăvârșire uscate. Atunci se apucă să le culeagă de pe vergi ca să le îngrămădească și să le lege între ele, în snopi mici, ca să fermenteze. Fermín nu știa mare lucru despre acel procedeu. Caridad aprecie temperatura și umezeala din atmosferă și câtă apă ar fi primit plantele pe plantație, apoi mări snopii, mutând mai aproape de suprafață tutunul care stătuse până atunci înspre mijloc, așezând în centru tutunul nou, legând și dezlegând snopii, mirosindu-i, atingându-i, mestecând frunze, schimbându-le locul, apropiindu-le sau îndepărtându-le de curenții de aer, stropind frunzele cu o infuzie pe care o obținuse lăsând tulpinile plantelor la fermentat în apă.

În perioada aceea, toată viața ei era să facă în zori cei câțiva pași care despărteau casa unchilor Herminiei de biserica San Juan. Se întorcea ca să mănânce de prânz și o făcea singură, în

șopronul împuțit și ticsit din grădină. Rosario nu voia s-o prindă mișunând prin casă, iar Herminia era tot mai îndrăgostită de vărul său Anton, drept urmare pe ea n-o prea lua în seamă. Caridad ar fi vrut să-i spună asta, dar nemulțumirile ei dispăreau fără urmă când își amintea că Herminia o eliberase din Galera. Îi datora recunoștință. Se sili să respecte sentimentele prietenei sale și încetă s-o mai caute fie și numai din priviri. De cum isprăvea bucata de pâine și blidul cu năut, fasole sau bobii, aproape întotdeauna fără carne, se întorcea la biserică de unde mai pleca noaptea, când se pierdea printre umbre.

Don Valerio împrăștie știrea mincinoasă că un personaj de la curte – „Cum să-i dezvălui numele?“, se revolta preotul atunci când era sâcâit cu întrebări – îl rugase s-o ia în grija lui pe nenorocita aceea care fusese închisă pe nedrept în închisoarea de femei. Pentru asta îi ceruse ajutorul lui Marcial și îi găsisese casa în care stătea, astfel că documentele oficiale ale lui Caridad se potriveau cu povestea scornită. Cu toate acestea, o sili să facă curat în biserică pentru a putea justifica prezența ei acolo, în vreme ce enoriașele dornice oricând de taifas clevețeau întrebându-se cine o fi fost curteanul acela și ce legătură o fi avut cu negresa. Nici don Valerio nu rămânea neatins de acele pălăvrăgeli. Unele îl crezură pe preot, altele se îndoieră, iar cele care știau povestea tutunului înțeleseseră pur și simplu. Sigur e că, încetul cu încetul, femeia aceea neagră, pașnică și singuratică, care umbla încolo și înoace desculță, agale, ajunse să facă parte din peisaj. Până și copiii încetară s-o mai urmărească și s-o necăjească, iar Caridad obișnuia să iasă singură la plimbare pe poteci și pe câmpuri, cu gândul la Melchor, la Milagros, la Marcelo, legănată de adierea primăvărată.

Întemnițarea țigăncilor și a copiilor acestora în Real Casa de la Misericordia din Zaragoza transformă instituția de binefacere într-una de corecție, oricât s-ar fi împotrivit consiliul să recunoască acest lucru. Pedepsele deveniră obișnuințe: biciuiri, prinderi în butuci, fiare și zile de carceră, doar cu pâine și apă. Fură interzise ieșirile internilor de încredere; nu se mai îngădui mutarea bolnavilor la spital și se improvază o infirmerie precară; fură despărțite țigăncile de minorii și de fetele care puteau lucra și li se interzise orice contact cu ceilalți deținuți; fură suspendate până și slujbele și predicile, căci niciun preot nu mai cuteza să vină în fața a sute de femei pe jumătate goale. Soldații stăteau de strajă ca să le împiedice pe țigănci să fugă, dar, cu toate acestea, ele reușeau ceea ce soții și fiii lor din arsenale nu izbuteau, spărgând gardul de chirpici care ar fi trebuit să îngrădească locul. Apoi fugeau prin Zaragoza până când erau arestate sau reușeau să-i păcălească pe soldați și pe alguazili și o porneau la drum.

Într-un rând, reușiră să scape vreo cincizeci dintre ele. Intendentul, înfuriat, porunci ca toate țigăncile să fie bătute în beciurile galeriilor, care nu aveau ferestre în afară. Nu erau bani pentru gratii; nu erau bani, în ciuda promisiunilor marchizului de Ensenada, pentru a hrăni armata aceea de zdrențăroase; nu erau bani pentru a le asigura nici paturi, așa că stăteau câte trei, nici haine, nici cuverturi, nici măcar farfurii sau străchini din care să mănânce.

Astfel că situația explodează. Țigăncile se plânseseră de lăturile mizerabile pe care le primeau și de condițiile din beciurile în care se îngrămădeau: umede și fără aerisire, lugubre, nesănătoase. Nimeni nu luă în seamă plângerile lor, așa că se răzbunară pe tot ce aveau în jur: distruseră paturile și le aruncară împreună cu saltelele în două dintre haznalele din Casa de la Misericordia. Mizeria ce urmă după înfundarea haznalelor dădu naștere unei epidemii de râie care le nenoroci pe femei. Mâncărimea, care nu le lăsa nici să doarmă și care apăru mai întâi între degete, pe coate, fese și mai ales pe sfârcuri, se transformă apoi în cruste de sânge uscat din cauza scărpinăturilor, cruste sub care se ascundeau mii de căpușe și ouăle lor, ce trebuiau smulse pentru a putea fi tratate

cu unguentul pe bază de sulf cu care medicul încerca să curme boala; de asemenea, vru să le scoată sânge, dar ele se împotrivară. Câteva luni mai târziu, râia reapăru. Câteva bătrâne își pierdură viața.

Ana Vega nu se numără printre cele care fugiseră din închisoare, în fiecare zi, dimineața și seara, încerca să-l zărească pe Salvador atunci când, împreună cu ceilalți țigănuși și copii culeși de pe străzi, era dus la muncă pe proprietățile deținute de Casa de la Misericordia. Ieșeau din Zaragoza ca să semene grâne sau ca să îngrijească livezile de măslini și să culeagă măslinile pentru prepararea uleiului. Deși era interzis, Ana și alte țigănci se apropiau cât de mult puteau de șirul de copii care mărșăluiau spre câmp. Fură pedepsite. Câteva renunțară, dar ea continuă s-o facă. Îi pedepsiră pe copii; le preveniseră că aveau s-o facă, le spusese: „Ieri i-am ținut doar cu pâine și apă din cauza voastră.” Și cu toate că celelalte se dădură bătute, Ana nu se lăsă convinsă: ceva o îmboldi să se furișeze pe lângă temnicer și să se apropie iar. Salvador o răsplăti mândru, cu un zâmbet larg, încântător.

Într-o dimineață, temnicerul care-i însoțea pe copii nu mai protesta ca de obicei pentru ca Ana să se dea la o parte din fața băieților. Ea se miră și mai mult când auzi râsete printre copii. Îl căută pe Salvador. Unul dintre băieți i-l arătă ascuns în spatele altora, care râdeau și se dădeau la o parte pentru ca ea să-l poată vedea: Salvador purta un colier de lemn ca un guler ce-i cuprindea gâtul și-l silea să meargă drept, cu bărbia ridicată în chip grotesc. Băiatul se feri să-i întâlnească privirea. Ana izbuti să vadă dinții strânși ai micuțului printre buzele care-i tremurau și se strângeau, pe când ceilalți îl luau peste picior.

– Poți să i-l scoți, izbuti să-i spună temnicerului cu glas tremurat; lacrimile care nu-i izvorăseră până atunci nici după loviturile de bici, nici după alte mii de pedepse i se prelingeau acum pe obraji.

Temnicerul, burduhănos și hidos, pe nume Frías, i se adresă femeii:

– N-ai să te mai apropii?

Ana încuviință.

– Promiți?

Încuviință iar.

– Vreau să te aud spunând asta.

– Da, cedă ea. Promit.

Umilirea ajunsese cea mai cumplită dintre pedepsele impuse minorilor de către cultivatele autorități ale epocii. Se întâmplă ca fetele țigănci care fuseseră trimise la atelierele de cusut din Casa de la Misericordia să refuze să mai lucreze după ce nu-și primiseră mâncarea cuvenită. Hotărârea intendentului fu să li se ia hainele și încălțările pe care le primiseră și să fie trimise printre celelalte. Zeci de tinere țigănci se treziră deodată complet goale, prin curți și galerii, rușinate, încercând să-și ascundă goliciunea, pubisul și sânii, abia mijiiți la unele, rotunjiți la altele, de privirile mamelor și ale celorlalți interni. După câteva zile, măsura fu anulată de către consiliu, dar răul fusese făcut.

Ana Vega, ca multe altele, suferi în zilele acelea nu doar rușinea fetelor, ci și pe a sa. Acele trupuri tinere și sfiiciunea cu care-și apărau onoarea o făcură să-și întoarcă gândurile către sine.

– Ce ne-au făcut? se plânse privind-și sânii fleșcăiți și sfrijiți, pielea care îi atârna pe burtă, gât și brațe, brăzdată de urmele loviturilor de bici și de sechelele râiei.

„Sunt încă tânără”, își zise. Nu trecuseră nici patru ani de când mersul ei trezea interesul bărbaților, iar dansurile le stârneau dorințe, în zadar se strădui să retrăiască scânteierile semețe care însoțeau acele privi obraznice la trecerea ei sau uralele, bătăile din palme și strigătele publicului la câte o unduire voluptuoasă a șoldurilor, răsufierea agitată a vreunui bărbat când dansau împreună, iar ea îl atingea cu sânii. Își privi mâinile crăpate. N-avea oglindă.

– Cum arată fața mea? întrebă cuprinsă de o neliniște subită, în beciul în care stăteau îngrămădite, fără a i se adresa vreunul cu deosebire.

Nu-i răspunseră de îndată.

– Uită-te la mine și ai să știi.

Răspunsul venea de la o țigancă din Ronda. Ana și-o amintea de la Malaga: o femeie frumoasă cu păr negru-albăstriu și ochii de aceeași culoare, migdalați, strălucitori, iscoditori. Nu vru să se regăsească în acea femeie, în crețurile ei, dinții ei înnegriți, pomeții care îi ieșeau prin piele, cearcănele vineții care-i înconjurau ochii, acum stinși.

– Lepădăturile! blestemă.

Multe dintre țigăncile care stăteau lângă ea se priviră, regăsindu-se unele în celelalte, împărțășind în tăcere durerea după frumusețea și tinerețea ce le fuseseră răpitate.

– Acum uită-te la mine, Ana Vega!

Vorbea o bătrână istovită, aproape cheală, fără dinți. Se numea Luisa și făcea parte din neamul Vega, la fel ca cele aproape douăzeci de femei care fuseseră arestate în țigănimea de lângă mănăstirea Cartuja. Ana se uită. „Asta e soarta mea?”, se gândi. Asta încerca să-i spună bătrâna Luisa? Se sili să-i zâmbească.

– Uită-te bine, insistă totuși cealaltă. Ce vezi?

Ana deschise larg brațele în semn de nedumerire, neștiind ce să-i răspundă.

– Mândrie? se întrebă bătrâna, în schimb.

– La ce ne folosește?

Ana își însoți întrebarea cu un gest morocănos.

– Ca să fii femeia cea mai frumoasă din Spania. Da, întări Luisa, văzând nepăsarea cu care cealaltă primi elogiul. Regele și Ensenada pot să ne despartă de bărbații noștri ca să nu mai facem copii. Se spune că asta au de gând, nu-i așa? Să ne stârpească seminția. Pot să ne snopească în bătaie și să ne lase să murim de foame; pot să ne răpească și frumusețea, dar niciodată nu vor putea să ne înfrângă mândria.

Țigăncile încetaseră să se mai compătimească și o ascultau cu băgare de seamă pe bătrână.

– Nu te lăsa, Ana Vega. Ne-ai apărat. Ai luptat pentru celelalte și pielea ți-a fost sfâșiată pentru faptele tale. Asta-i frumusețea ta! Nu-ți dori alta, fato. Într-o zi au să uite de noi, țiganii, așa cum s-a întâmplat mereu. Eu n-o s-apuc ziua aia.

Bătrâna tăcu pentru o clipă și nimeni nu îndrăzni să rupă tăcerea.

– Când o să vină ziua aceea, ei nu trebuie să vadă că ne-au ingenuncheat, pricepeți toate? mai spuse răgușită, aruncând priviri triste prin beci. Faceți-o pentru mine, pentru cele care vom rămâne în urmă.

În acea seară, Ana dădu fuga să-i vadă pe băieții care se întorceau de la munca câmpului.

– Mi-ai făgăduit, prinse a se văicări portarul.

– Frías, nu te încrede niciodată în cuvântul unei țigănci, îi luă ea vorba, căutându-l din priviri pe Salvador printre ceilalți.

– Să mergem.

Era noapte; clopotele chemaseră la rugăciune. Milagros tresări și se întoarse către soțul ei care-și făcuse apariția pe neașteptate în dreptul ușii. De cum auzi tonul vocii țiganului, Bartola, care stătea tolănită, leneșă și nerușinată, se grăbi să se retragă în odaia în care dormea fetița.

– Unde vrei să mergi la orele astea? îl întrebă Milagros.

– Avem o întâlnire.

– Cu cine?

– Un *sarao*.

– Nu știam... Ce petrecere?

– Nu întreba și vino cu mine!

În stradă îi aștepta o trăsură trasă de doi catâri bogat împodobiți. Pe ușă strălucea gravat cu aur un blazon. Birjarul aștepta pe capra trăsurii și, jos, doi valeți îmbrăcați în livrea, cu felinare în mâini.

– Dar ceilalți? se miră țiganca.

– Ne așteaptă acolo. Urcă.

Țiganul o împinse de la spate.

– Unde...?

– Urcă!

Milagros se așeză pe o bancă tare, tapițată cu mătase roșie. Catării o porniră la trap de îndată ce Pedro închise ușa.

– Cine dă petrecerea? insistă țiganca, după ce Pedro se așeză în fața ei.

El rămase tăcut. Milagros cercetă privirea cu care o țintui soțul ei și fiorul care o străbătu se amestecă cu hurducăturile trăsurii; era o privire golită de expresie, care nu trăda nici ură, nici ranchiună, nici speranță, nici măcar ambiție. Trecuseră câteva zile de la cearta din pricina marchizului Torre Girón. Pedro nu mai petrecea nopțile acasă, iar ea visa tot mai des la măgulirile acelui nobil care o tratase cu atâta curtenie cât timp ținuse spectacolul păpușarilor. Marina o încuraja zi de zi.

– N-ai de gând să-mi răspunzi?

Pedro nu-i răspunse.

Milagros văzu că străbăteau Plaza Mayor; mai departe, trăsură

coti de mai multe ori în întunecatului și tăcutul labirint de străzi înguste și întortocheate ce înconjurau palatul regal aflat în construcție. Trăsura se opri în fața unei case mari. Unul dintre vamezi lumină intrarea secundară când ea coborî. Însă ce știu fără urmă de îndoială de cum puse piciorul desculț pe pământ și-și ridică privirea fu că acolo n-avea să se țină niciun *sarao*: locul era pustiu, cufundat în tăcere, strada cuprinsă de beznă, iar de la ferestrele casei nu răzbătea nicio lumină.

O cuprinse groaza.

– Ce o să-mi faci?

Întrebarea se topi într-un sughiț când Pedro o împinse înăuntru și o conduse înghiontind-o, pe urmele unui valet care purta un candelabru. Traversară holuri, lăsând în urmă încăperi, și urcară scări; doar zgomotele pașilor bărbaților și plânsetul înfundat al lui Milagros sfâșiau liniștea în care era cufundată casa. În cele din urmă, se opriră în fața unei uși, lumina lumânărilor arunca scânteieri pe lemnul nobil.

Valetul bătu ușor în ușă și, fără să aștepte, o deschise. Milagros întrevăzu un dormitor luxos. Așteptă să intre valetul, însă acesta se dădu la o parte și-i deschise calea. Ea încercă să facă la fel, pentru ca Pedro s-o urmeze, dar el o împinse din nou.

În acel moment, privirea netulburată a bărbatului ei, care o însoțise de-a lungul drumului, căpătă un sens cutremurător; Milagros înțelese ce greșeală făcuse urmându-l: Pedro n-avea să consimtă ca ea să se arunce în brațele marchizului. Credea că, mai devreme sau mai târziu, avea să devină amanta lui, n-avea să mai cânte pentru alți nobili, iar el avea să piardă puterea... și banii. Prevăzând toate acestea, soțul ei preîntâmpinase lucrurile. O vânduse!

– Nu... apucă să imploră țigancă, încercând să dea înapoi.

Pedro o îmbrânci cu putere înăuntru și închise ușa.

– Nu-ți fie teamă!

Milagros își întoarse privirea spre imensul pat cu baldachin de la celălalt capăt al camerei unde, într-un fotoliu cu brațe, lângă un șemineu cu linii delicate, din marmură roz, ședea un bărbat corpulent, cu pielea sidefie și părul blond, spălăcit, îmbrăcat doar cu o cămașă albă, pantaloni și ciorapi. Îl știa de la unele petreceri. Cum să nu-și amintească acei obraji care păreau că lucesc? Era baronul San Glorio. Bărbatul își puse un vârf de tutun de prizat pe dosul palmei, îl trase pe nas, strănută, își șterse nasul cu o batistă

și, cu un gest, o invită să ia loc pe fotoliul din fața lui.

Milagros nu se mișcă. Tremura. Își întoarse capul spre ușă.

– Nu poți face nimic, o preveni nobilul cu o liniște care o înspăimântă și mai mult. Ai un bărbat prea lacom... și risipitor. Teribilă combinație.

În timp ce baronul vorbea, Milagros se repezi la o fereastră și dădu la o parte draperia greoaie.

– Sunt trei etaje, o preveni el. Ai prefera să-ți lași fata orfană? Vino aici, lângă mine, mai spuse.

Milagros, încolțită, cerceta încăperea vastă.

– Vino, stărui el, o să stăm puțin de vorbă.

Țiganca își întoarse din nou atenția spre ușă.

Baronul oftă, se ridică cu lehamite, se îndreptă într-acolo și o deschise larg: doi valeți erau postați în spatele ei.

– Ne așezăm? o invită. Mi-ar plăcea...

– Pedro, izbuti să strige Milagros printre sughițuri, fie-ți milă, pentru fata ta!

– Bărbatul tău își sărută aurul, i-o trânti celălalt în timp ce închidea ușa. Asta e tot ce-l interesează, iar tu știi deja. Nu el te-a adus aici?

Puținele speranțe pe care Milagros și le-ar mai fi putut pune în Pedro se spulberară la auzul acelor cuvinte crude. Banii! Știa! Dar să audă asta din gura aristocratului fu ca o înjunghiere.

– Desculțo, îi întrerupse gândurile baronul, servitorii mei s-ar năpusti asupra ta ca niște animale în călduri, iar soțul tău nu e altceva decât un codoș ordinar care te vinde ca pe-o femeie ușoară. În casa asta, singurul bărbat care o să te trateze cu amabilitate sunt eu. Se opri o clipă. Ia loc. Să bem și să stăm de vorbă înainte să...

Scuipatul lui Milagros nimeri pe unul din picioarele baronului. Bărbatul își privi ciorapii; când își ridică fața, obrajii lui sidefii erau aprinși de mânie. Numai când îl văzu în fața ei, înfierbântat, răsuflând greu, țiganca își dădu seama cât de corpolent era cu-adevărat: era cu un cap mai înalt decât ea și părea să cântărească de două ori mai mult decât ea.

Baronul o palmui.

– Javră scârboasă, scursură, ticălos afurisit! zberă Milagros în timp ce încerca să-l lovească cu pumnii și picioarele.

Baronul scoase un hohot de râs și o palmui încă o dată, cu o putere care ei îi păru nemaîntâlnită. Milagros se împletici și,

pentru o clipă, crezu că o să-și piardă cunoștința. Când își recăpătă echilibrul, bărbatul îi smulse cămașa.

– Preferi să te comporți ca o târfa! strigă el. Fie! Am plătit o avere pentru noaptea asta!

O snopi în bătaie. Nu-i folosiră la nimic strigătele și zvârcolele prin care, trântită pe jos, încercă să-l împiedice s-o dezbrace. Îl mușcă. Ea simți gustul sângelui; el, orb, nu părea să-i simtă mușcăturile. Despuiată de hainele ei făcute zdrențe, baronul o târi până la pat, o ridică pe sus și o azvârli în el. Atunci începu să se dezbrace cu prefăcută netulburare, stând între pat și ferestre, în cazul în care tinerei i-ar fi trecut prin cap să se arunce. Pentru o clipă, gândul acela îi trecu prin minte, dar în cele din urmă își cufundă fața în pufoasa cuvertură de pe pat și izbucni în plâns.

– Afară cu tine!

Strigătul se auzea din pat, de unde aristocratul urmărise strădaniile ei de a se acoperi cu hainele sfâșiate, aruncate prin încăpere. „Ai prefera să te îmbrace servitorii mei?”, o batjocorise când o izgonise din pat, văzând-o nehotărâtă, ca și acum, stând în fața ușii dormitorului. Plângea. Pedro probabil că era afară și nu știa cum să dea ochii cu el după cele petrecute. O copleșeau sentimente contradictorii: vină, ură, scârbă...

Strigătele nobilului îi alungară îndoielile.

– N-ai auzit? Afară!

Bărbatul, în pielea goală, dădu să se ridice. Milagros deschise ușa. Soțul ei se năpusti asupra ei, dându-i la o parte pe cei doi servitori, și-i trase o palmă peste față de-i învărti capul.

– De ce? izbuti să întrebe țiganca.

Cameea! În mâna lui Pedro atârna bijuteria pe care i-o dăruise marchizul Torre Girón.

– Nu... încercă să explice.

– Ești doar o târfa, nimic altceva, o opri el. Și așa ai să trăiești de acum înainte.

În noaptea aceea, Pedro o bătu iar. Și o insultă; o numi târfa într-o mie de feluri, ca și cum ar fi încercat să se încredințeze că asta era. Milagros se supuse pedepsei: violența soțului ei îi alunga amintirile din minte; durerea alunga senzația mâinilor baronului pe corpul ei, săruturile și suspinele lui, găfâielile în timp ce-o pătrundea ca un animal orbit de poftă.

– Nu te opri! Omoară-mă!

Înnebunită, nu auzi cum plângea fata ei în camera alăturată; nu auzi nici strigătele vecinilor care băteau în pereți și amenințau c-or să cheme garda. Însă Pedro le auzi pe acestea din urmă. Ridică din nou mâna ca s-o pălmuiască, dar o lăsă în jos. Trebuia să cruțe chipul lui Milagros, ceea ce admira publicul.

– Târâtură, bombăni înainte să se îndrepte către ușa care dădea înspre scări, n-am de gând să te omor. N-o să ai tu norocul ăsta, mai spuse cu spatele la ea. Ți jur că o să te stingi în viață!

A doua zi, Milagros cântă și dansă în Coliseo del Principe cu spiritul străin de emoțiile ce-o cuprindeau de obicei când pășea pe scenă. Căuta privirea marchizului Torre Girón în balconul lui; el nu venise, deși îi trimisese niște flori pe care ea le miroși îndurerată.

Spre nenorocirea ei, nu trecu mult și baronul de San Glorio se făli cu o cucerire al cărei preț îl trecu sub tăcere. Milagros putu să constate acest lucru câteva zile mai târziu, când află de prezența marchizului în teatru. El putea s-o ajute! Se gândise la asta în timpul nopților ei albe. Trebuia să fugă împreună cu fiica ei, să-l părăsească pe Pedro, să se îndepărteze de clanul García! Altfel, cine știe ce aveau să-i facă pe viitor?

– Spune Excelența Sa, o informă don José, pe care-l rugase să-i trimită vorbă că voia să-l vadă, că doar regele este mai presus de el.

Milagros dădu din cap, nu înțelegea acel răspuns.

– Fetițo, ai greșit, o lămuri directorul companiei văzând vădita ei confuzie. Granzii Spaniei nu se mulțumesc niciodată cu felul al doilea, iar tu, consimțind să te culci cu baronul, asta ai devenit.

Consimțire! Milagros nu-și ascunse lacrimile față de niciunul dintre comedianții care se perindau prin cabine și o priveau, unii cu coada ochiului, alții, cum ar fi Celeste, fără nicio reținere.

– Nu-i adevărat, se văită. Trebuie să-i spun marchizului...

– Uită de asta, o întrerupse don José. Oricum ar sta lucrurile, marchizul nu te va primi. Nu-ți datorează nimic. Sau da?

Celeste, care lenevea prin cabine, aștepta un răspuns pe care Milagros nu vru să i-l dea.

La fel ca în Sevilla, când cu mulți ani în urmă se dusesese la palatul conților de Fuentevieja ca să implore eliberarea părinților ei. Nobilii erau toți la fel...

Respingerea marchizului îi spulberă orice speranță. Își aminti de bunicul ei, de mama, de bătrâna Maria... Ei ar fi știut ce să

facă. Dar se pare că și soțul ei știa, căci se înfățișă în aceeași după-amiază în casa de pe strada Amor de Dios, la întoarcerea lui Milagros.

– Ce s-a ales de marchizul tău? spuse batjocoritor în loc de salut. S-a luptat cu alt nobil pentru tine?

Surâsul nerușinat al bărbatului o înfurie pe țigancă.

– O să te denunț.

El, ca și cum ar fi așteptat acea amenințare, ca și cum ar fi căutat-o dinadins, zâmbi cu o strălucire triumfătoare în ochi; Milagros știu răspunsul lui înainte să i-l arunce în față. Ea însăși se gândise la el.

– Și ce-o să spui? Că un aristocrat a plătit ca să te aibă? Crezi că vreun alcalde o să dea crezare unei asemenea acuzații? Baronul poate să aibă toate femeile pe care le vrea.

– Pe mine, niciodată!

– O țigancă? Pedro scoase un hohot de râs zgomotos. O comediantă? Voi, țigăncile, sunteți viclene și necinstite, libertine și adultere. Așa zice regele, așa stă scris în legile lui. Și, de parcă asta n-ar fi destul, pe deasupra mai ești și comediantă. Toți cunosc nerușinarea comediantelor, amorurile lor sunt pe buzele tuturor madrilenilor, la fel ca ale tale cu marchizul...

– Nu sunt adevărate!

– Ce contează? Știi ce se spune despre marchizul acela și despre tine în hanurile din Madrid? Vreți să-ți spun? Se cântă și câte o *copia* despre voi. Făcu o pauză, apoi urmă cu o voce indiferentă: Fă plângere! Fă-o! O să te osândească pentru adulter fără să clipească. Baronul o să aibă grijă să fii condamnată pe viață... Iar eu o să-l ajut.

Așa că merse în continuare la *saraos*, cântă și dansă în Coliseo del Príncipe, nesatisfăcută, nemulțumită de sine, deși, spre uimirea sa, publicul o răsplătea cu aplauze și urale, pe care ea le primea cu nepăsare. Apoi se întorcea acasă, unde o păzea Bartola; nici măcar singură în încăpere n-o lăsa. „Așa a hotărât soțul tău, răspundea bătrâna la ocările ei. Vorbește cu el.” Și o însoțea împreună cu micuța Maria dacă ieșea din casă. Puținii bani de care mai putea dispune dispărură, iar alde García, la fel cum făcea Reyes în Triana, se amesteca în discuțiile pe care le avea la piață, pe stradă sau la cofetăria de pe strada Leon, din care-i plăcea să cumpere câte ceva dulce, pentru a le pune capăt.

– Arăți rău, Milagros, aduse vorba odată cofetăreasă în timp ce-i

dădea două pișcoturi din prăvălie. Ai pățit ceva?

Șovăiala cu care ea întâmpină întrebarea fu întreruptă de Bartola.

– Vezi-ți de treburile tale, clevetitoareo! exclamă.

Trecuse o lună și jumătate de la noaptea în care fusese siluită de baron atunci când Pedro o înșfăcă de păr și o scoase aproape târâș din cameră. Jos așteptau doi fierari, unii dintre chitariștii care obișnuiau să-i însoțească la *saraos* și două femei pe care nu le cunoștea și care o întâmpinară cu nepăsare. Milagros nu le recunoscuse, nu erau dansatoarele care o însoțeau la serate. Pedro vorbise de o altă petrecere înainte să-i dea brânci pe scări în jos. Cine erau acele femei?

Află după ce cântară și dansară un timp pentru un grup mic de cinci aristocrați într-o altă casă seniorială mare, cu ale sale piese de mobilier, covoare și tot felul de obiecte. La un moment dat, întrerupseră spectacolul aplaudând înflăcârați din fotoliile lor. „Dansul nu s-a terminat, se miră Milagros. De ce aplaudă?” Se întoarse spre necunoscutele care dansau în spatele ei: una dintre ele o făcea cu sânii dezgoliți. O sudoare rece îi acoperi tot corpul. Se bâlbâi. Încetă să mai cânte și să mai danseze, dar celelalte continuară, urmând ritmul chitarei și bătăile din palme ale fierarilor. Cea de-a doua își desfăcu și ea bluza, și sânii mari se iviră, bălângănindu-se. Se îndepărtă de ele, căutând un ungher.

– Ce-ți mai pasă acum, curvo? îi zise Pedro, tăindu-i calea și împingând-o în mijloc.

Doi nobili întâmpinară mișcarea cu ovații și hohote.

– Acum tu, Desculțo! strigă unul.

Milagros rămase tăcută în fața lor, freneticul *rasgado* al chitarei și bătăile din palme ale fierarilor îi bubuiau în urechi. Încercă să gândească, dar hărmălaia o copleșea.

– Dezbracă-te, țiganco!

– Danseză!

– Cântă!

Celelalte două o făceau fără pic de rușine, ambele despuiate de toate hainele. Dansară în jurul lui Milagros, atingând-o, invitând-o să se alăture nerușinării lor. Încercă să se elibereze de acele atingeri dezgustătoare și dădu la o parte o mână care voia să-i ajungă între picioare. Altele îi atingeau sânii și fesele, trăgeau de bluza și de fusta ei, în timp ce se tot învârteau, spre încântarea

nobililor. Din spatele ei, cineva o apucă de coate și-o ținu. Milagros reuși să vadă că era unul din fierari. Pedro, aflat lângă el, îi sfâșie cămașa soției sale dintr-o singură tăietură de jungher și trase de haine, care se desprinseră încet de pe corpul ei, în timp ce bărbații îi spuneau vorbe spurcate. Milagros se zvârcoli și încercă în zadar să-și înfigă dinții în brațele care-o țineau prizonieră, dar împotrivirea ei nu făcu decât să ațâțe poftele nobililor, care se apropiară pentru a-l ajuta pe Pedro, când acesta se îndârji să-i rupă fusta și celelalte haine, până o lăsă cu totul goală. Ea, cu fața înecată în lacrimi, încercă să se acopere cu palmele, cu brațele. Nu-i dădură voie: o împinseră și-o loviră pe când cele două femei continuau să se învârtă într-un dans amețitor, ridicându-și brațele deasupra capului pentru a-și arăta sânii, dând din șolduri pentru a-și arăta pubisul. Pielea întunecată a țigăncii se deosebea de paloarea celorlalte și ațâța poftele nobililor, care se alăturară stângaci dansului lor. Apoi le îmbrățișară, le pipăiră și le sărutară, având-o pe Milagros drept pradă favorită.

Chiar acolo, pe covoare, nobilii se împreună cu cele două femei, apoi, o dată, de două ori, de trei ori... o siluiră pe Milagros, ale cărei rugăminți desperate și urlate de durere se pierdură printre sunetul chitarelor, bătăile din palme și chiuiturile lui Pedro și ale fierarilor lui.

V
Glasul frânt

De câte ori o mai vânduse Pedro pe parcursul a aproape un an de zile? De destule ori, de alte cinci, poate șapte ori? Țiganul, conștient că acea situație avea să explodeze în orice clipă, că bogății madrileni aveau să se lipsească de Desculță de îndată ce s-ar fi răspândit zvonurile în cercurile lor de cunoștințe, iar posedarea ei n-ar mai fi fost un triumf cu care să se fâlească în fața celorlalți, o vându celui care plăti mai mult.

Maria. Țiganca căută alinare în fata ei, era tot ce mai avea. O îmbrățișa pe copilă înghițindu-și lacrimile, șoptindu-i cu voce spartă cântece la ureche, mângâindu-i părul până când fata adormea, iar ea o legăna ore în șir.

Învăță să-i întâmpine răsetele cu prefăcută veselie și să-i privească jocurile cu însuflețire, chiar dacă în ziua aceea simțise atingerea dezgustătoare a mâinii murdare a unui străin între picioare, pe sfârcuri sau pe buze. Până la urmă, cei mai mulți nobili o călăreau cu sălbăticie, orbiți, strigând, mușcând-o și zgâriind-o. Era ca și cum ar fi snopit-o în bătaie. Dar când încercau s-o înduplece, incredințați că mângâierile sau cuvintele lor de dragoste puteau să-i frângă voința ca și cum ar fi fost zei, se simțea și mai rău. Canalii îngâmfate! Aceia, nu cei violenți, lăsau amintirile pe care Milagros le purta cu sine; numai mânuța negricioasă a Mariei atingându-i cu stângăcie fața putea să-i aline amărăciunea. Milagros îi rodea ușor degetele, pe când micuța, râzând, îi apăsa un ochi cu degetele de la cealaltă mână. Iar ea căuta neîncetat atingerea pielii fine a fetei, un fel de balsam pentru tristețea și umilința care-o copleșeau.

„Jur că ai să te stingi în viață.” Se sfârșea toamna și amenințarea lui Pedro îi răsună în minte atunci când, la întoarcerea din Coliseo del Príncipe, o strigă de mai multe ori pe fata ei, dar n-o văzu ieșindu-i în cale alergând.

– Și fata? o întrebă cu teamă pe Bartola.

– Cu tatăl ei, răspunse bătrâna García.

– Când o aduce?

Cealaltă nu răspunse.

La lăsarea serii, Pedro se întoarse singur.

– Maria nu trebuie să locuiască cu o târfa, îi răspunse cu

grosolănie. E un exemplu prost pentru o fată atât de mică.

– Ce... ? Ce vrei să spui? Nu sunt o târfa, știi bine. Unde e Maria? Unde ai dus-o?

– La o familie cu frică de Dumnezeu. Acolo are să-i fie bine.

Țiganul își privi nevasta: era în pragul disperării și părea că voia să-și frângă degetele, tot frecându-și palmele și înfigându-și unghiile în carne.

– Te rog, nu-mi face una ca asta, îl imploră Milagros.

– Curvă!

Ea căzu în genunchi.

– Nu-mi lua fata, se tângui. Nu face asta...

Pedro o privi preț de câteva clipe.

– Nu meriți altceva, spuse el, întrerupându-i rugămințile, după care îi întoarse spatele.

Milagros se agăță de piciorul lui și strigă, sfâșiată de durere.

– Am să fac orice vrei, îi făgădui, dar nu mă despărți de fata mea.

– Nu faci deja ce vreau?

Pedro se zbătu să scape de nevasta lui, dar cum nu reușea, o apucă de păr și-i trase capul pe spate, până când, încetul cu încetul, cu gâtul sucit, Milagros îi dădu drumul piciorului. Apoi alergă după el; în hol, Pedro o pălmui până când ea intră din nou în casă.

A doua zi, doi fierari hidoși din cartierul Barquillo așteptau pe strada Amor de Dios și escortară lectica care venise s-o ia pe Milagros. Apoi zăboviră pe strada Lobo și Principe până se încheie repetiția. După-amiaza, în timpul spectacolului, veniră încă alți doi la fel de morocănoși ca primii; Pedro dispunea de suficienți bani cât pentru a tocni o armată de fierari.

Milagros încercă să dea de Maria. Nu știa unde se afla, dar dacă îl găsea pe Pedro și-l urmărea... Umbla prin Barquillo, din câte înțelesese. Într-o noapte așteptă până auzi respirația ritmată a bătrânei García în camera alăturată și o porni pe scări pipăind pereții cu mâinile. Bartola deschise un ochi auzind scârțâitul ușii, dar se răsuci pe saltea, fără să-și facă griji. Milagros nu reuși să treacă de scări; pe întuneric, se împiedică și căzu peste un fierar care dormea întins pe jos.

– Avem poruncă de la soțul tău să te omorâm dacă trebuie, o amenință tânărul morocănos atunci când amândoi izbutiră să se ridice. Nu-mi face belele, femeie.

O împinse înăuntrul locuinței. Disperată, Milagros ajunse să-și ofere corpul fierarului care stătea de pază, ca s-o ajute să-și găsească fata. Bărbatul, nerușinat, îi cântări în palmă unul din săni.

– Nu-nțelegi, îi explică în timp ce-l strângea între degete: nu există femeie care să mă ispitească destul cât să-mi asum riscul ăsta. Bărbatul tău este foarte priceput în mânăuirea jungherului; a dovedit-o în mai multe rânduri...

Într-altă zi ajunse să ingenuncheze la picioarele Bartolei și s-o implore, cu chipul brăzdat de lacrimi. Nu primi decât ocări și reproșuri.

– Nimic din toate astea nu ți s-ar fi întâmplat dacă nu te-ai fi oferit marchizului, curvă.

Prostituată cu forța, despărțită de fiica ei, păzită peste tot unde s-ar fi dus sau unde s-ar fi aflat, Milagros deveni o femeie pustiiată, învinsă, tăcută, străină de toți și de toate, cu ochii adânciți în orbite și cearcăne pe care Bartola nu reușea să le acopere când trebuia să meargă la teatru.

– Păstrează-o frumoasă și atrăgătoare, mătușă, îi ceru Pedro când află că Milagros nu se atinge de mâncare. Hrănește-o cu sila dacă trebuie; îmbrac-o bine; forțază-o să învețe cântecele. Trebuie să ațâțe în continuare publicul.

Dar pe bătrâna țigancă García o cuprindea disperarea. De fiecare dată când Pedro își vindea soția vreunui nobil, îi aducea înapoi o epavă. Mușcăături, zgârieturi, vânătăi... Și sânge; sânge pe sfârcuri, în vagin și chiar și-n anus. Bartola nu cheltuia bani pe alifii sau leacuri; se mărginea să spele și să încerce să ascundă rănile unei femei tulburate. Disprețuia gândul să oblojească o Vega, dar nici nu voia să-l înfrunte pe Pedro. Zi după zi, Milagros se întorcea la Coliseo del Príncipe, unde ajunse să creadă că putea găsi refugiu și alinare; atunci se străduia să primească aplauzele călduroase ale publicului său, măgulirile care izburneau spontan din patio sau pe care i le adresau bărbații care se îmbrânceau pe strada Lobo când trecea în lectica ei.

Cu toate astea, când, de pe scenă, ridica privirea către balcoane și vedea sumedenia de bijuterii și de podoabe ale nobililor, se pierdea și se gândea că vreunul dintre ei o siluise, poate că se fălea chiar în acel moment că o posedase. Iar vocea îi slăbea, până ce se gândea din nou la publicul din patio și din balconul femeilor.

Pesemne că mulți nu observau, dar ea da, la fel și Celeste, Marina și ceilalți comediați ce și așteptau atât rândul să intre pe scenă, cât și prilejul să se răzbune pe țiganca aceea, pe care-o considerau trufașă și egoistă, căci îi exclusese de la acele *saraos* ținute de cei puternici.

Într-o după-amiază, în timp ce vocile prefăcute ale celorlalți comediați declamau versurile compuse de Calderón pentru *El Tuzaní de la Alpujarra*, lângă cabine, Milagros găsi un clondir în care mai rămăsese ceva vin. Mătură cu privirea spațiul dintre cabine și decorul de după care se mișca Celeste în rolul doñei Isabel. Prezența sufleurului, care o urmărea dinspre cabine pe prima damă pentru a-i aminti versurile, n-o îngrijoră; bărbatul părea destul de ocupat. În schimb, plimbarea sufleurului în spatele cortinei, cu felinarul și cu libretul în mâini, o împiedică să bage de seamă prezența unui cântăreț la chironda din dreptul cortinei care acoperea orchestra.

– A băut cu disperare... chiar din clondir, povestise după aceea muzicantul oricui stătea să-l asculte. Era să cadă pe spate, după cât și-a sucit gâtul ca să soarbă și ultima picătură.

Ce-i păsa lui Milagros cine era cel care, începând din acel moment, îi lăsa în fiecare zi un clondir cu vin în cabină? Poate că era chiar don José, se gândi, căci până și ea simți cum cânta mai bine și se mișca mai dezinvolt pe scenă, fără să-i pese de balcoane și de bărbații care le ocupau. „Să uit”, își repeta țiganca la fiecare înghițitură până când amintirea chipului copilei ei se topea în alcool.

Bartolei nu-i luă mult să-și dea seama în ce stare se întorcea Milagros de la Coliseo del Príncipe; nici fierarilor: după două clondire sănătoase de vin, neîndoit cu apă, erau nevoiți s-o sprijine când cobora din lectică.

– Și ce vrei să facem? se apărură în fața lui Pedro. I se dă de băut la teatru.

Bătrâna García era sătulă de viața aceea, mai cu seamă de când fata nu mai era acolo. Doar obligațiile lui Milagros la Coliseo del Príncipe îi rețineau în Madrid. Îi era dor de Triana. Pedro aproape că nu mai călca prin casa de pe strada Amor de Dios decât atunci când venea să ia banii pe care îi câștiga Milagros la teatru.

– Nu se mai găsește nimeni să plătească pentru ea! îi mărturisii într-o zi țiganul, lăsându-i niște monede ca să aibă și ele din ce

trăi. Câștigă mai mult cântând și dansând decât prostituându-se pe străzi... Și pentru mine e mai comod, adăugă cu un rânjet de nerușinare.

– Pedro, îi grăi Bartola, se fac doi ani de când suntem la Madrid, iar în cel din urmă ai câștigat mulți bani cu Vega asta. De ce nu ne-ntoarcem la Triana?

Țiganul își duse mâna la bărbie.

– Și ce facem cu ea? întrebă.

– N-o mai duce mult, răspunse cealaltă.

– Atunci cât o mai duce, am să mă folosesc de ea, hotărî el.

Bartola nu stătu pe gânduri: ea avea să se îngrijească să n-o mai ducă mult. Într-o zi, din banii de mâncare, cumpără o jumătate de litru de vin și-l lăsă în bucătărie. În altă zi, rachiu. Și mistelă. Nu lipsi nici aromatul *hipocrás*, din rachiu sau vin, cu zahăr, cuișoare, ghimber, scorțișoară...

Toate erau la îndemâna lui Milagros, pe toate le dădea pe gât Milagros.

– Neghiobilor!

Milagros crezu că simte cum îi plesnește capul când întoarse brusc privirea către cortina în spatele căreia se afla orchestra. „De ce nu cântă bine?”, se întrebă, așteptând să i se limpezească vederea și să zărească deslușit partea aceea a scenei. „Or fi vrând să mă înfunde?” se gândi.

– Neghiobilor! strigă din nou la muzicieni, dând stângace din mâini, înainte de a se întoarce iarăși spre publicul său.

Muzica răsună din nou în teatrul Principe la indicația țigăncii, dar pierdu ritmul, iar vocea ei moale rămase în urmă. „Nu-i asta piesa! Sau da? Vor să mă nenorocească!” înfruntă din nou cortina, pe când huiduielile începură să se înalțe în teatru. Lași! De ce se ascundeau?

– Repetați, porunci.

I se păru că aude muzica și încercă să cânte. Vocea îi rămase prinsă în gâtlejul uscat, fierbinte. Cuvintele se înfundară între limbă și dinți, încliate într-o salivă vâscoasă, incapabile să se desprindă din ea și să răzbată. Strigătele spectatorilor în picioare îi sfredeliră creierul. Unde erau? Putea să vadă unul, doi cel mult, trei, deja se confundau cu luminile, cu reflexiile aurii ale balcoanelor și ale odoarelor celor care o siluieră. Râdeau. Nu înțelegeau, oare, că era vina orchestrei? Băigui prima strofă a

melodiei, cu voce răgușită și împleticită, încercând să audă muzica. Fu atentă. Da. Se auzea. Să danseze, trebuia să danseze. Își ridică brațele cu greutate. Nu răspundeau. Ameți. Nu putea să-și stăpânească nici picioarele. Căzu în genunchi în fața publicului. O lovi ceva, dar nu-i păsa. Teatrul întreg urla la ea. Și aplauzele? Lăsă capul în jos. Își lăsă brațele să cadă în lături. „Unde-i fata mea? De ce mi-au furat-o?”, se tângui.

– Nemernici, cu toții! murmură când o izbi din nou ceva moale, lipicios. Roșu, precum sângele. Sângera? Nu simțea nimic. Poate că era pe moarte, poate că era atât de ușor să mori. Și-o dorea. Să moară, ca să uite... Simți că o apucă cineva de coate și o târâște în afara scenei.

– Milagros García, reuși să audă în cabină, în timp ce alcaldele teatrului o apuca de bărbie fără pic de delicatețe și-i înălța capul, ești arestată.

Într-o dimineață însorită de primăvară, Blas Pérez își înfigea bastonul de alguazil în praful de pe strada Hortaleza, pe care se îndrepta grăbit către Puerta Santa Barbara, la capătul de nord-est al Madridului. Nu reuși să-l vadă pe José până ce aproape că dădu nas în nas cu el: alguazilul din Barquillo venea din capătul străzii San Marcos.

– Ce vânt te aduce așa departe de cvartalul tău, Blas?

Își stăpâni o strâmbătură de neplăcere; n-avea chef să stea de vorbă, se grăbea să-l găsească pe Pedro García. Țiganul îi dăduse poruncă să urmărească noutățile despre Milagros.

– O însărcinare, răspunse atunci, ridicând o mână ca și cum pe el însuși l-ar fi deranjat că se afla acolo.

Era gata să-și ia ziua bună și să-și vadă de drum când se văzu nevoit să se oprească.

– Al naibii ghinion! murmură.

În fața lui, venind dinspre biserica Nuestra Señora de las Recogidas, sunetul unor *dulzainas*³⁰ și ritmul unei mici tamburine anunțau trecerea unui sacerdot purtând o pălărie neagră pe cap și ducând un simplu sac de mână, în care se afla un viatic pentru cineva aflat pe patul de moarte. Mulți oameni care treceau pe stradă se alăturau în tăcere procesiunii, în urma preotului; ceilalți care nu o făceau își descopereau capul, cădeau în genunchi și își făceau cruce la trecerea acesteia. În dreptul lui Blas opri o trăsură trasă de doi catâri. Trei cavaleri bine îmbrăcați descălecară și-i oferiră caleașca sacerdotului, care se urcă. Cavalerii îngroșară alaiul și urmară pe jos sfânta Euharistie, după ce un ministrant îi spuse birjarului adresa muribundului, iar acesta mână catării.

Blas rămase în genunchi în timp ce procesiunea trecea prin fața lui.

– Soția lui Rodilla, murmură celălalt alguazil, care venise să îngenuncheze lângă el. Contabilul congregației Nuestra Señora de la Esperanza, îl cunoști? Se simte foarte rău.

Blas clătină din cap; gândurile lui erau în altă parte.

– Ba da, omule, insistă José, unul dintre frații din straja

---

³⁰ Instrument tradițional spaniol din familia oboiului. (n.tr.)

păcatului de moarte.

– Ah! se limită să încuviințeze celălalt.

Probabil că îl cunoștea; de câteva ori se întâlnise noaptea cu acei frați din congregație care băteau străzile Madridului cerșind pomană și cerându-le socoteală cetățenilor depravați, încercând să întrerupă cu prezența lor, cu cânturile și cu rugile lor necuvenitele relații carnale, prevenindu-i pe ei și pe ele că săvârșeau un mare păcat și că dacă moartea i-ar fi luat în clipa aceea...

Desigur că îl cunoștea pe Rodilla, ca pe mulți dintre cei care mergeau în spatele preotului și aveau să se înghesuie în odaia bolnavei, în timp ce acesta avea s-o îngrijească. „Ritualul morții”, se gândi. Până și regele ajunsese să-și cedeze trăsura pentru viatic și să meargă pe jos în urma lui! Ce nu știa Blas era dacă Maiestatea Sa intrase în camera muribundului după ce slăvisese sfânta Euharistie. El, prin natura funcției lui, făcuse asta de mai multe ori: dovezi ale credinței și acte de căință pe care preoții le smulgeau de la bolnav pentru a-l ajuta să moară cu demnitate, fie și cu prețul șubredei sale sănătăți; psalmi de penitență; jelanii; litanii; rugăciuni către sfinți... O sumedenie de rugăciuni pentru fiecare clipă a agoniei pe care rudele o însoțeau cu mila lor, până când un semn, poate privirea înspăimântată a celui care vede cum moartea se apropie, sau bâiguiri fără noimă, spume la gură sau convulsii de nestăpânit erau semnul prezenței diavolului. Atunci preotul stropea patul de moarte și toată camera cu apă sfințită și, provocând groaza celor de față, ridica sfânta Euharistie deasupra capului pentru a se înfrunța cu Satana.

– Ai nevoie să te ajut ca să-ți duci însărcinarea la bun sfârșit? îi întrerupsese gândurile alguazilul din Barquillo.

Amândoi se ridicară și își scuturară pământul de pe ciorapi. Blas n-avea nevoie de ajutor. Nici măcar nu voia să știe și celălalt încotro se îndrepta.

– Mulțumesc, José, dar nu-i nevoie. Cum îți merge? se interesă ca să nu pară nepoliticos.

Celălalt pufni și ridică din umeri.

– Poți să-ți inchipui... începu să spună.

– Pierzi procesiunea, îl întrerupsese Blas. N-aș vrea să te rețin.

José își abătu privirea la cei care se îndepărtau pe strada Hortaleza. Suspina.

– Soția contabilului era o femeie credincioasă.

– Cu siguranță.

– Tuturor o să ne vină rândul.

Blas nu voi să intre în discuția aceea și tăcu.

– Bine, adăugă José pleoscând din limbă, ne mai vedem.

– Oricând vrei tu, încuviință celălalt în clipa în care José se îndreptă pe urmele viaticului.

Așteptă o clipă, apoi își reluu drumul până trecu prin fața casei de adăpost Santa María Magdalena: din biserica acesteia pornise viaticul, de acolo pornea și straja păcatului de moarte. Încetini pasul și chiar lovi cu bastonul în pământ, cu o oarecare îngrijorare. Moartea care avea să-i ia pe toți, păcatul, diavolul pe care preoții încercau să-l alunge îl făcuseră să se îndoiască de ceea ce urma să facă. Putea să dea înapoi. Îi surâse ideea de a se răzgândi exact în locul în care cincizeci de femei cu vieți desfrânate, dar atinse de mâna lui Dumnezeu, hotărâseră de bunăvoie să se retragă din lume, sub hramul Mariei Magdalena, ca să trăiască în strictă izolare, să se roage, să se flageleze și să nu mai părăsească niciodată locul acela decât pentru a îmbrățișa religia sau pentru a se căsători cu acei bărbați cinstiți pe care îi găseau pentru ele frații din Confreria Esperanza.

O sută de reali de *vellón*³¹ și patru livre de ceară trebuia să plătească pocăitele ca să pătrundă în casa María Magdalena și ca să se întemnițeze pentru tot restul vieții! Trebuia să plătești pentru a te pocăi. El nici n-avea suma aceea, așa că nu se putea pocăi, conchise oarecum mulțumit de scuza găsită: cei săraci nu puteau s-o facă. Pe deasupra, nici nu voia să renunțe la banii pe care spera să-i primească în ziua aceea.

Merse mai departe, coti la dreapta pe strada Brutarilor și se îndreptă spre strada Regueros.

– Slavă Preacuratei Fecioare Maria! dădu binețe, după ce se deschise ușa unei case mici cu un singur cat, zugrăvită pe dinafară, curată și îngrijită pe dinăuntru, cu o grădină în spate, prinsă între nouă locuințe de același fel.

– Cea fără de păcat! se auzi dinăuntru. Ah! Tu ești! O țigancă tânără și frumoasă ieși dintr-o încăpere. În spatele ei se ivi capul unei fetei.

– Pedro? întrebă scurt alguazilul.

Tânăra se întorsese în cameră, dar fetița cea mică, nu. Stătea cuminte, cu ochii mari ațintiți asupra lui Blas.

---

³¹ Monedă din alia) de argint și cupru care a circulat în Spania și în colonii, mai cu seamă în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. (n.tr.)

– La birt, strigă țiganca din camera în care se retrăsese. Unde altundeva, dacă nu acolo?

Alguazilul îi făcu cu ochiul fetei, care nu-și schimbă expresia.

– Mulțumesc, răspunse vădit dezamăgit.

Fetița nu mai zâmbea ca înainte, pe când trăia cu mama ei, pe strada Amor de Dios. Blas încercă din nou, cu același rezultat. Strânse buzele, dădu din cap și plecă.

Pe strada Regueros se afla un singur mănunchi de case pe care îl depăși din câțiva pași până la birtul din colțul străzilor San José și Reyes Alta, de unde se deschidea un loc viran care se învecina cu împrejmuirea Madridului; acolo se aflau mănăstirea Santa Barbara, Mercenarii Desculți și Santa Teresa, din ordinul carmelit. Împreună cu ei, regina Bárbara de Braganza, soția lui Ferdinand al VI-lea, pe cât de bolnăvicioasă, pe atât de mare iubitoare de cărți, dăduse poruncă să se clădească în 1748 o nouă mănăstire destinată instruirii fetelor nobile sub oblăduirea sfântului François de Sales. Se spunea că regina păstrase o parte a clădirii, cea care dădea înspre grădini, drept reședință personală pentru a se refugia de mama vitregă a soțului ei, Isabel de Farnesio, și pentru a se retrage acolo dacă regele ar fi murit înainte, căci nu avea descendenți, iar coroana i-ar fi revenit lui Carol, fiul lui Isabel, pe vremea aceea rege de Neapole. În 1750 au început lucrările; urma să fie cea mai mare și mai fastuoasă mănăstire care se înălțase vreodată în Madrid: lângă noua biserică închinată sfintei Barbara se construia un palat imens, cu influențe franceze și italiene, pentru care erau întrebuițate cele mai scumpe materiale. Ansamblul avea să fie înconjurat de grădini și terenuri cultivate care se întindeau pe lângă marginea Madridului, de la Recoletos, cu a sa poartă, până aproape de Puerta de Santa Barbara.

În acea primăvară a lui 1754, Blas admiră construcția, foarte înaintată. Regina nu se uitase la bani. Peste optzeci de milioane de reali se spunea că avea să coste lucrarea, dar erau și unii care se plâneau, iar Blas era unul dintre ei, că acea risipă se făcea pentru mărirea și liniștea reginei, nu pentru înălțarea unei mari catedrale. În jur de o sută patruzeci de biserici în care se țineau zilnic slujbe, treizeci și opt de mănăstiri de călugări și aproape tot atâtea de călugărițe, spitale, școli erau înghesuite între hotarele care înconjurau Madridul... Cu toate acestea, în ciuda măreției religioase, cel mai mare și mai important oraș din regat nu avea catedrală.

Blas își croi drum prin birt cu lovituri de baston până dădu de Pedro, așezat la o masă și bând vin cu mai mulți fierari care forjau fierul pentru acea capodoperă.

Țiganul, mereu atent, observă prezența alguazilului pe măsură ce lumea se dădea la o parte din fața bastonului. Ceva important se petrecea, de venise Blas acolo, atât de departe de cvartalul său. Amândoi se îndepărtară cât mai mult de vânzoleală.

– Au eliberat-o, șopti alguazilul.

Pedro nu-și dezlipi privirea de pe chipul tovarășului său; cu buzele strânse, scrâșnea din dinți.

– Mai e la Coliseo del Príncipe? întrebă după câteva clipe.

– NU.

– Nu poate să-mi aducă decât necazuri, zise ca pentru sine. Trebuie să-i vin de hac.

Blas era sigur că asta avea să fie reacția țiganului. Aproape doi ani în preajma lui fuseseră mai mult decât avea nevoie pentru a-i cunoaște caracterul. Certuri aprinse, răzbunări, unele cu luare de vieți, își vânduse chiar și nevasta!

– Ești sigur? șovăi.

– Cu siguranță au slobozit-o ca să împiedice scandalul care i-ar fi împroșcat pe unii cu funcții înalte. Crezi că-i pasă cuiva ce i se întâmplă unei curve bețive?

Totul se petrecuse așa cum prevestise țiganul: o târâseră pe Milagros de pe scena din Coliseo del Príncipe, după ce maestrul de comedii poruncise arestarea ei. Alguazilii o duseră direct la închisoarea curții, unde dormise până îi trecuse beția. A doua zi, agitată, nervoasă, tulburată din pricina lipsei de alcool, dar trează, Milagros pătrunse în sala de judecată.

– Să-l întrebe Domnia Voastră pe baronul de San Glorio, îl înfruntă pe alcaldele care prezida procesul pentru scandal și o altă lungă listă de delictе, după ce acesta începuse judecata cerându-i să-și spună numele.

– De ce ar trebui să fac asta?

Alcaldele regretă pe dată acea întrebare spontană, izvorâtă din nedumerirea față de dezinvoltura țigăncii.

– Pentru că m-a siluit, răspunse ea. Sigur îmi știe numele. A plătit mulți bani pentru asta. Întrebați-l pe el.

– Nu fi obraznică! Nu avem ce să-l întrebăm pe baron.

– Atunci, întrebați-l pe contele de Medin...

- Taci din gură!
- Sau pe cel de Nava...
- Gardian! Fă-o să tacă!
- Toți aceștia m-au siluit! reuși să zbiere Milagros înainte ca gardianul să ajungă la ea.

Bărbatul îi acoperi gura. Milagros îi mușcă mâna cu putere.

- Vreți să vă spun câți dintre aristocrații voștri m-au mai siluit? răbufni, profitând că gardianul își retrăsese mâna.

Ultima întrebare a țigăncii plutea în sala de judecată. Cei trei alcazi care alcătuiau tribunalul se priviră. Procurorul, grefierul și avocatul săracilor nu-i scăpau din priviri.

- Nu, răspunse președintele. Nu vrem să ne spui. Se suspendă ședința! hotărî de îndată. Duceți-o în temniță!

Milagros petrecu mai multe zile în închisoarea curții, atâtea câte le trebuiră alcazilor să-i consulte pe consilierii regelui și pe slujbașii de vază ai orașului. Cu toate că unii nu consimțiseră, cei mai mulți respinseră posibilitatea ca anumite nume ilustre să fie stropite cu noroi într-o chestiune așa de neplăcută. La urmă, cineva ajunse să spună că murdăria îl împrășca până și pe rege, pentru că un consilier al său era înrudit cu unul dintre cei implicați, așa că se porunci ca întâmplarea să fie îngropată, iar Milagros să fie pusă în libertate.

Degeaba se străduiră și cerură discreție alcazii, degeaba distruse grefierul actele de la proces și orice referire la arestare, chestiunea ieși la iveală și, la fel ca multe altele, ajunse până la urechile lui Blas.

- La noapte, hotărî Pedro în timp ce se întorceau la casa de pe strada Regueros. O vom face la noapte.

„O vom face?” Afirmația îl luă prin surprindere pe alguazil. Dădu să se împotrivească, dar tăcu. Își aminti de promisiunea țiganului din ziua în care ajunse în Madrid: femei. Se bucurase de câteva în escapadele nocturne cu Pedro; cu toate astea, nu ținea așa de mult la acele plăceri efemere, cât ținea la banii pe care îi câștiga. Totuși... Să fie părtaș la o crimă? Avea dreptate țiganul? N-avea să-i pese nimănui?

Cu aceste gânduri intră în casa pe care Pedro o împărțea cu noua lui tovarășă.

- Honoria! strigă el, în loc de salut. Venim să luăm prânzul!

*Olla podrida*³² și, ca desert, compot de castane și peltea de gutui făcute de țigancă. Blas observă că Honoria încerca să controleze pofta de dulciuri a micuței Maria. Nu reuși; supărarea ei creștea tot mai mult văzând că fata nu-i dădea ascultare. Oricât ar încerca, se gândi alguazilul în timp ce Maria dădea la o parte mâinile țigăncii, nu era în stare s-o înlocuiască pe maică-sa. Chiar dacă, oficial, asta era! Pedro obținuse documente false în care Honoria apărea drept mama micuței. I le arătase: „Pedro García și Honoria Castro. Căsătoriți, un copil.”

– Ești nebun? îl întrebuse Blas când le văzuse.

Țiganul răspunse cu o mișcare indiferentă a mâinii.

– Și dacă te prind? Oamenii o știu pe Honoria, știu că nu e măritată cu tine. Oricine ar putea ...

– Să mă denunțe?

– Da.

– O să aibă grijă să nu facă asta.

– Chiar și așa...

– Blas, suntem țigani. Un spaniol n-o să înțeleagă niciodată așa ceva. Viața e o doar clipă: aceasta.

Acolo se opri discuția, cu toate că Blas încercă să găsească un motiv care să explice purtarea țiganului. Nu reuși, așa cum prevestise acela, însă putuse să priceapă de ce există acea sclipire neostoită în ochii celor din rasa lui: jucau totul pe o singură carte.

După prânz, Pedro satisfăcu așteptările alguazilului și-l răsplăti cu generozitate, promițându-i încă pe atât după ce aveau să termine „treaba”.

– Ține minte, îi spuse la plecare, în noaptea asta, după ce bat clopotele.

O găsiră pe Milagros vlăguită și măhnită, într-un colț al odăii, cu privirea pierdută undeva în tavan și o sticlă de rachiu goală lângă ea.

– Mătușă, o înștiință Pedro pe Bartola, ne întoarcem la Triana; strânge-ți lucrurile și așteaptă-mă jos.

Bătrâna García arătă spre Milagros cu o mișcare a bărbiei.

– Asta? Pedro râse cu poftă. Nu-ți face griji, n-o să-i simtă nimeni lipsa.

Hohotul de răs sparse lungă tăcere pe care o păstraseră toată ziua Milagros și Bartola după ce prima, disperată, dăduse gata

---

³² Mâncare tipic spaniolă, cu fasole și carne de porc. (n.tr.)

rachiul.

Milagros se dezmeticise și se uita la ei cu ochii înroșiți. Bălmăji ceva. Niciunul nu reuși s-o înțeleagă.

– Taci, curvă bețivă! răbufni Pedro.

Ea lovi stângace cu mâna în aer și încercă să se ridice. Pedro n-o luă în seamă; aștepta cu o nerăbdare prost ascunsă ca Bartola să-și strângă lucrurile și să plece.

– Hai odată, hai! o grăbi.

Alguazilul, la oarecare depărtare, oprit aproape în pragul ușii, se uita cum Milagros căuta să se sprijine de pereți și cădea din nou, slăbită. Clătină din cap, văzând încă o strădanie a tinerei. Cu femeia sprijinită nesigur de perete, străduindu-se să se ridice, Blas încercă să-și amintească dacă asistase vreodată la uciderea unei tinere. Răscoli printre amintirile lui din acel Madrid în care se amesteca o mulțime pestriță de nobili, bogăteni, cerșetori și răufăcători, oameni aroganți gata să se încaiere oricând. Ca alguazil cunoștea tot felul de fărădelegi și de perversități, dar niciodată nu fusese de față la uciderea cu sânge-rece a unei femei tinere și frumoase. Simți cum i se strânge inima în clipa în care se dădu la o parte ca să-i facă loc Bartolei, care ținea o saltea sub braț și ducea în mâini boccele cu haine și alte lucruri. Bătrâna nu rosti niciun cuvânt; nici măcar nu privi în urmă. Cele câteva secunde cât îi luă ca să-și târâie picioarele afară din încăpere i se părură mult mai lungi alguazilului. Apoi se întoarse și păli văzând reacția imediată a lui Pedro, care se apropie de Milagros și o ridică, trăgând-o de păr cu nepăsare.

– Uită-te la ea! îi spuse, silind-o să stea în picioare. Cea mai mare curvă din Madrid!

Blas nu putu să-și ia privirea de la fată: învinsă, lipsită de apărare, dar frumoasă, chiar și așa zdrențăroasă și murdară. Dacă Pedro i-ar fi dat drumul, n-ar fi fost în stare să se țină pe picioare. „Oare chiar trebuie ucisă?”, se întrebă.

– Ți-am promis femeii, îl surprinse țiganul, amintindu-i prima lor discuție. Poftim, ai aici una: marea Desculță!

Alguazilul izbuti să se împotrivescă dând din cap. Pedro nu-l văzu, era mai interesat să-i sfășie cămașa lui Milagros.

– Fute-o! strigă după ce reuși, trăgând pe spate capul lui Milagros pentru a-i pune la vedere sânii rotunzi, incredibil de frumoși.

Blas simți greață.

- Nu, se împotrivi. Încetează. Omoar-o dacă vrei, dar termină cu... cu... Nu găsi cuvântul și se mărgini să arate spre sânii tinerei. Pedro îl fulgeră cu privirea. N-am de gând să particip la o asemenea ticăloșie, adăugă ca răspuns la provocarea pe care i-o adresa țiganul. Isprăvește odată, altfel, am să te las singur.

- Te plătesc bine, îi reproșă alguazilului.

Nu suficient, își spusese acesta. Iar dacă într-adevăr țiganul avea să se întoarcă la Triana, n-aveau să-i mai iasă bani. Se uită la Milagros căutând să vadă în ochii ei măcar urma unei rugăminți. Nu desluși nici măcar atât. Femeia părea să se fi lăsat în brațele morții.

- Lua-te-ar naiba, țiganel!

Blas se întoarse și coborî pe scări, ciulind urechile ca să audă ultimele horcăieli ale lui Milagros, fiindu-i milă de ea. Nu auzi nimic.

Cu mâna liberă, Pedro García își scoase briceagul de la brâu și îl deschise.

- Curvo, bolborosi țiganul, pe când pașii alguazilului se pierdeau în jos pe scări.

Lăsă lama să alunece de pe gât până pe sânii goi ai lui Milagros.

- Trebuie să te omor, continuă, așa cum am omorât-o pe tămăduitoare. Baba s-a zbatut mai mult decât ai s-o faci tu, cu siguranță. Fanfaroni... Voi din neamul Vega nu sunteți altceva decât niște neghiobi fanfaroni. O să te omor. Ce s-ar întâmpla dacă te-ai arăta prin Triana? Honoria s-ar supăra pe mine, știi?

Milagros părea să reacționeze simțind vârful briceagului pe sfârcurile ei. Țiganul zâmbi cu nerușinare.

- Îți place? Se jucă puțin cu vârful briceagului în timp ce-și dădu seama că era tot mai excitat văzând cum se întărea sfârcul.

Îi tăie fusta și continuă să-și plimbe jungherul peste pânțelece și pubisul lui Milagros, până când un damf fetid de rachiu îl lovi în față când ea suspină.

- Ești putredă. Duhnești mai ceva ca scoafele. Sper să te întâlnești în iad cu toți din neamul Vega. Îi puse din nou cuțitul la gât, pregătit să-i taie jugulara.

- Oprește-te! răsună deodată în încăpere.

- E beată!
- Nu se ține pe picioare!
- Ce rușine!

Comentariile damelor care îl însoțeau într-unul dintre balcoanele laterale din teatrul Principe se adăugară huiduielilor și strigătelor care veneau din patioul plin de spectatori în picioare și din galeria femeilor. Orchestra încercase să cânte *tonadilla* de mai multe ori fără ca Milagros să reușească să-și potrivească glasul cu instrumentele. Primele două dăți, țiganca făcu gesturi vijelioase înspre cortina laterală, în spatele căreia se aflau muzicanții și dădu vina pe ei cu gesturi agitate și stângace; de celelalte ori, pe măsură ce cuvintele se poticneau pe buzele încleiate, iar picioarele și brațele refuzau să-i asculte ordinele, furia lui Milagros se transformă în descurajare.

Fray Joaquín, cu o strângere de inimă și un nod în gât, încercă să-și ascundă tremurul mâinilor de ochii doamnelor și ai însoțitorilor acestora și se uită la Milagros. Nu mai cânta muzica pe scena care, dacă ieri păruse mică pentru dansurile, zâmbetele și obrăznicile sale, acum părea imensă cu ea îngenunchată în mijloc, învinsă, ținând capul plecat. Cineva aruncă o legumă putredă, care o izbi în brațul drept. Spectatorii din picioare veniseră pregătiți. De vreo câteva zile se clevetea în Madrid pe seama Desculței: ultimele ei interpretări fuseseră aproape scandaloase. Unii spusese că era bolnavă, mulți alții recunoscuseră în vocea ei înfundată și în mișcările ei lăbărțate urmările băuturii. Milagros nici măcar nu se clinti când o lovi leguma, nici atunci când o roșie i se zdrobi pe bluză și dezlănțui hohote de râs în teatru. Deasupra curții, sprijinit de balustrada balconului, fray Joaquín îl căută cu privirea pe cel care aruncase roșia.

- Prostule! bombăni.
- Spuneți ceva, părinte?

Călugărul nu luă în seamă întrebarea damei care stătea lângă el. Din patio se arunca acum cu tot felul de legume și verdețuri

stricate, iar oamenii își smulgeau panglicile verzi cu care își împodobiseră pălăriile și costumele drept dovadă a admirației lor față de Desculță. Alcaldele teatrului trimise doi alguazili ca s-o scoată pe Milagros, care stătea resemnată și își primea pedeapsa supusă. „De ce nu pleacă?”, se întrebă monahul.

– Pleacă, copilo! răbufni fray Joaquín.

– Copilă? se miră dama.

– Doamnă, răspunse fără să stea pe gânduri, căci atenția lui era îndreptată spre scenă, toți suntem copii. N-a spus Isus Cristos că cel care nu e ca un copil nu va intra în împărăția cerurilor?

Femeia avea de gând să pună la îndoială cuvintele călugărului, în schimb, deschise un minunat evantai de sifon cu care se apucă să-și facă vânt. Între timp, doi alguazili o târau de coate pe Milagros, asupra căreia se abătea o ploaie de legume. De îndată ce țiganca dispăru în spatele cortinei, iar strigătele care veneau din patio și de la balcon se preschimbară în rumoarea unor discuții indignate, Celeste își făcu apariția pe scenă în timp ce trei oameni continuau s-o curețe. Victoria strălucea în ochii comediantei.

– Al din Rafal, zise unul dintre nobilii care stăteau în picioare, în partea din spate a balconului, referindu-se la prefectul Madridului, n-ar fi trebuit niciodată s-o înlocuiască pe mareața Celeste.

– Și cu atât mai puțin cu o țigancă care se prostituează pe doi reali! exclamă altul.

Fray Joaquín tresări când Celeste începu să cânte, iar cei doi nobili se alăturară cu entuziasm aplauzelor publicului.

– Nu știați, părinte? Dama cu evantaiul îi vorbi ascunzându-și chipul în spatele lui, ușor înclinată pe scaun. Dacă Sfinția Voastră ne-ar fi onorat mai mult cu prezența la serate...

„Aș fi aflat”, termină în sinea lui fraza rămasă în suspensie.

– Eu, una, grăi femeia, nu pot să-mi închipui ce-ar spune Domnul Nostru Isus Cristos despre fata asta, prelungi disprețuitor ultimele două cuvinte și, apropiindu-și scaunul de cel al călugărului, sub protecția evantaiului, ca și cum în felul acela ar fi încercat să-și scuze îndrăzneala, începu să-i înșire o listă de aventuri, îmbogățită de clevetelile de la reuniuni.

Printre cântecele unei Celeste strălucitoare, aplauzele și strigătele unui public mereu schimbător, căzut din nou la picioarele primei dame, fray Joaquín o întrerupse pe femeie, care se întoarse către călugăr și, inconștient, începu să-i facă vânt cu

evantaiul. Știa de sensibilitatea călugărului, toate cunoscutele ei îl elogiau pentru această calitate, dar niciodată n-ar fi crezut că vestea desfrâului unei țigănci ordinare ar fi putut să-i provoace paloarea aceea aproape cadaverică.

Fray Joaquín se gândea la Milagros: frumoasă, surzătoare, încântătoare, isteată, veselă... Curată... Feciorelnică! Amintirile năvăliseră, potopindu-i inima și stăvilindu-i curgerea sângelui. Ea îi invadă fanteziile nocturne și-l făcu să cunoască vinovăția aceea pe care de atâtea ori încercă s-o ispășească prin rugăciuni și penitențe: refuzul ei, după ce-i propusese să fugă cu el, îl aruncase pe drumuri, îndoindu-se că mai exista vreun sacrificiu care să-l poată curăți în ochii Domnului. De atunci, acel chip oacheș îl însoțise peste tot pe unde fusese, neînchipuit de frumos, însuflețindu-l, surzându-i în momentele potrivnice. Iar acum, ce se alesese de acele însuflețiri? Era o bețivă. Văzuse asta. Și o prostituată, după cum asigurau unii...

Până în seara în care Milagros se prăbușise în Coliseo del Príncipe, imaginea țigăncii obișnuia să-i vină în minte lui fray Joaquín, noaptea, pe când mergea cu simțurile treze pe străzile primejdioase ale Madridului înspre casă. Când se întâmpla asta, amintirea lui Milagros îi rămânea în memorie. Fray Joaquín ocupa niște odăițe într-un grup mititel de case, cu numai trei clădiri, toate înguste și atât de lungi, încât se întindeau de la fațada care dădea în Platerías, pe Calle Mayor, până la piațeta San Miguel, în partea din spate. Francisca, bătrâna servitoare care îl slujea, se trezea somnoroasă pentru a-l ajuta, cu toate că știa ce răspuns primea: „Dumnezeu să te răsplătească, Francisca, dar poți să te retragi.” Totuși, femeia stăruia noapte de noapte, veșnic recunoscătoare că are un acoperiș deasupra capului, mâncare și chiar și o mică leafă cu care călugărul îi răsplătea strădaniile, dar și măruntele servicii. Francisca nu fusese niciodată slujnică. Văduvă, cu trei copii nerecunoscători care o părăsiseră la bătrânețe, își petrecuse viața spălând haine în râul Manzanares. „Atât de mult spălam, ajunse să se fâlească în fața lui fray Joaquín, încât aveam nevoie de un cărător care să mă ajute să le duc la proprietarii lor.” Însă așa cum se întâmpla de obicei cu acele femei care, zi de zi, an după an, veneau cu ligheanele la râu să curețe murdăria altora, fie pe gerul iernii, când apa era înghețată, fie în toiul zăpușelii, trupul plătise un preț scump: mâini umflate și țepene; mușchi atrofiați; oase care o dureau tot timpul. Fray

Joaquín se grăbea să ridice de pe jos tigaia care-i alunecase din mâinile neîndemânatică, ca s-o scutească de chinul care era pentru femeie să se aplece. Monahul o salvase de pe străzi după ce moneda pe care i-o dăduse de pomană se strecurase printre degetele ei țepene de spălătoreasă, zornăise pe o piatră și se rostogolise mai departe. Amândoi se priviră: bătrâna, neputincioasă să urmărească banul care se îndepărta, fray Joaquín întrezărind moartea care se citea deja în ochii ei stinși.

După ce-i porunci să se retragă, călugărul compară mișcările lente care aveau s-o poarte pe Francisca până la așternutul ei, la picioarele miraculoasei statui a Fecioarei Maria, cu vigoarea și veselia cu care în aceeași după-amiază, poate în cea de dinainte sau în alta, Milagros își încântase publicul. El se așeza într-unul dintre balcoane, așa cum o făceau aproape zilnic femeile nobile și bogate, cu pretendenții și însoțitorii lor. Extraordinară! Minunată! Încântătoare! Acestea fură cuvintele de laudă care îi răsunară în urechi când păși pentru prima oară în teatrul Principe, sosit de curând la Madrid, din Toledo. Desculța. Și în acea dintâi zi sări de pe scaun.

– S-a întâmplat ceva, părinte? fusese întrebat.

Ceva? Era Milagros! Fray Joaquín era aproape în picioare. Bălmâji ceva de neînțeles.

– Vă simțiți bine?

„Ce caut în picioare?” se întrebă. Se scuză față de pupila sa, se așeză înapoi pe scaun și ascultă înflăcărat cânturile lui Milagros în timp ce, pe ascuns, se lupta să-și țină lacrimile care-i jucau în ochi.

De când venise la Madrid, teatrul Principe, cu spectacolele lui Milagros, devenise loc de pelerinaj pentru fray Joaquín. Dacă în vreuna dintre serile de reprezentație, Dorotea, tânăra toledană pe care, la cererea tatălui ei, o însoțise la Madrid, după ce se căsătorise cu marchizul de Caja, văduv, se hotăra să nu meargă, călugărul se scuza față de marchizi și își plătea din buzunarul său un bilet în patio sau mergea sus, la galerie, laolaltă cu ceilalți monahi. Prima oară se simți deabusolat în fața celor opt porți care duceau către zone diferite, independente unele de celelalte, precum patioul, culoarul de la nivelul superior, balcoanele, galeria femeilor, dar în scurt timp le câștigă bunăvoința vânzătorilor de bilete și a plasatorilor care, în partea din spate a patioului, ofereau

prăjituri și limonadă cu miere și mirodenii, sub galeria femeilor. Călugărul îndura spectacolele întregi și deseori, la o piesă proastă sau slab jucată, se străduia să nu se alătore mulțimii care disprețuia ultimul act al comediei și părăsea teatrul după reprezentația Desculței. Nu voia să fie cunoscut drept unul care venea la teatru numai pentru scenete sau schițe. La sfârșit, lauda autorul sau comedianții, deși avea în minte numai vocea țigăncii, dansurile ei măsurate care, deși nu urmăreau asta, reușeau să stârnească dorința și fanteziile publicului cu senzualitatea lor. Tremura amintindu-și gesturile ei năzdrăvane înspre patio, înspre bărbații care asistau la spectacol în picioare, printre care se ascundea și el. Și se făcea mic atunci când privirea lui Milagros trecea pe deasupra tuturor, temându-se că îl va recunoaște.

– Ce-i spuneiți voi prefectului nedrept? întreba țiganca întrerupând cântecul în care un biet țăran era întemnițat de către un prefect numit de rege.

Huiduielile și fluierăturile, brațele ridicate în aer îi permiteau călugărului să se îndrepte iar în toiul tărăboiului.

– Mai tare, mai tare! Nu vă aud! striga Milagros, însuflețindu-i cu mâinile chiar înainte să reia cântecul, întrecându-se cu țipetele oamenilor.

Și învingea. Vocea ei se ridica puternică, mai tare decât larma, iar fray Joaquín simțea că leșină în timp ce i pune un nod în gât. Într-o seară de comedie, poate după ce băuse puțin mai mult vin la prânzul luat cu marchizii, călugărul se apropie mai mult de scenă și rămase nemișcat atunci când Milagros căută complicitatea spectatorilor din patio. Îi tremurau genunchii și nu apucă să întoarcă capul în momentul în care țiganca își plimbă privirea peste spectatorii care o aclamau, exact în partea în care se afla el. Poate că își dorea să-l descopere. Ea nu-i remarcă prezența, iar fray Joaquín se surprinse pe sine, liniștindu-se pe măsură ce dădea afară aerul pe care îl ținuse în plămâni. Nu știa de ce făcuse asta, dar în ziua aceea o simți aproape, crezu chiar că îi simțise mirosul.

După acea reprezentație, înainte de cină și de serata la care urma să ia parte însoțind-o pe Dorotea, fray Joaquín se închise în sala ceasurilor din casa marchizului, copleșit de sentimentele trăite. Își reproșă faptul că acea încăpere în care marchizul își arăta puterea și mai ales bunul-gust, după spusele celor care îi admirau colecția, și în care el obișnuia să se refugieze, îl liniștea

mai mult decât rugăciunea sau citirea cărților sfinte. Se opri în fața unui ceas cu pendulă, cât el de înalt, din lemn de abanos decorat cu bronz aurit cizelat. Englezul John Ellicott îl fabricase; semnase pe cadranul lui, peste care se vedea un calendar lunar și un glob ceresc.

Milagros era fericită, se văzu nevoit să recunoască, în ritmul acului secundar. Triumfase! „La ce bun să mă amestec în viața ei?”, se întrebă după aceea, în fața unui elaborat ceas de masă, cu figurine rustice din Droz. Era opera unui ceasornicar elvețian, după cum îi lămurise marchizul. Cum reușeau să fabrice aceste minunății? Peste o duzină erau expuse în sală. Ceasuri cu muzică. I-ar plăcea lui Milagros? Unele aveau chiar și douăsprezece clopote mici... Cum ar suna vocea ei de țigancă împreună cu ele? Ceasuri cu pendulă, imense, cu mecanisme de orgi sau de *perpetuum mobile*; era unul care făcea chiar și operații aritmetice. Erau și figurine care cântau la flaut: îi plăcea să asculte flautul ciobanului sau lătratul câinelui...

Milagros îl respinsese deja o dată. Ce-i spusese atunci? „Îmi pare rău. N-ar fi fost cu putință niciodată.” Da, acelea fuseseră cuvintele ei înainte să fugă la Andévalo. „De ce stărui, călugăr idiot?”, își spuse. Dacă în acel moment de disperare, în timpul mării întemnițări, speriată că trebuia să fugă din Triana, cu părinții arestați și bunicul dispărut, Milagros nu fusese în stare să găsească în ea un dram de afecțiune pentru el, la ce putea să mai spere acum, când triumfa pe scenă și era adorată de întreg Madridul?

Chiar și așa, nu renunță să meargă la teatru nici atunci când, la câteva luni de la sosire, se văzuse nevoit să părăsească casa marchizului și a celei care-i fusese pupilă pentru a se muta în strâmta și alungită locuință din Calle Mayor pe care o împărțea cu Francisca. În timpul acela, încetul cu încetul, Dorotea se familiarizase cu seducătoarele obiceiuri ale orașului, atât de diferite de cele din Toledo și începu să se lipsească de cel ce-i fusese până atunci maestru, confident și prieten. Don Ignacio, marchizul, tată a trei copii dintr-o căsătorie anterioară, era un om pe cât de bogat, pe atât de nepăsător.

– Mă doare s-o spun, don Ignacio, se întinse la vorbă cu el fray Joaquín, când se aflau în sala ceasurilor, într-o dimineață, la cafele și dulciuri, dar consider că este de datoria mea să vă previn că soția dumneavoastră o ia pe cărări îngrijorătoare.

- Dă motive de scandal? sări ofuscat celălalt, cu atâta elan, încât fu cât pe ce să-și verse cafeaua peste vestă.

- Nu, nu. Adică... nu știu. Bănuiesc că nu, dar la serate... Mai mereu șușotește și râde cu câte unul. Știu că e curtată, am auzit; este tânără, frumoasă, cultă. Dona Dorotea nu e ca celelalte femei...

- De ce nu?

De data aceasta călugărul fu cel care tresări.

- Îngăduiți curtare?

Marchizul suspină.

- Cine n-o îngăduie, părinte? Noi, bărbații cu stare, nu ne putem opune oricât de mult ne-ar deranja. Ar fi... Ar fi necivilizat, nepolitic.

- Dar...

Marchizul ridică cu eleganță o mână, rugându-l să tacă.

- Știu că nu e în conformitate cu doctrina Bisericii, dar, în aceste vremuri, căsătoria nu mai este instituția sfântă a strămoșilor noștri. Căsătoria, cel puțin în cazul celor norocoși ca noi, se întemeiază pe curtoazie, respect, educație, sensibilitate... Nu sunt decât simple uniuni de înclinații.

- Nici înainte nu erau foarte dese căsătoriile din dragoste, în cercă să-l contrazică monahul.

- Într-adevăr, se grăbi celălalt să recunoască. Dar nu mai putem vorbi despre acele femei înfricoșate și ținute în casă de soții lor. Acum, până și femeile nevoiașe, oricât de umile ar fi, vor să se arate bărbaților; poate nu au sensibilitatea și cultura damelor, dar asta nu le împiedică să se arate pe străzi, la teatru sau la petreceri. Să recunoaștem că nici n-au cine știe ce nevoi sentimentale, precaritatea vieții lor le împiedică să le aibă, dar nu există mamă care, pe lângă grija de a-și educa fiica în virtutea creștină, să nu se îngrijească și s-o învețe să danseze și să cânte, să iubească arta acelui limbaj trupesc, tăcut, care se pricepe atât de bine să-i orbească pe bărbați fermecându-i și alungându-i, totodată.

Fray Joaquín își drese glasul, gata să răspundă, dar marchizul continuă să vorbească:

- Gândiți-vă la dona Dorotea. Dumneavoastră ați învățat-o latină în casa tatălui ei; știe să citească și o face. Este cultă, delicată, sensibilă, știe cum să-i fie pe plac unui bărbat. Don Ignacio luă un biscuie și mușcă din el. Ce credeți dumneavoastră că îi place cel mai mult soției mele la jocul curtării? întrebă apoi. -

Călugărul clătină din cap. – Am să vă spun: este prima oară în viață când are posibilitatea să aleagă. Căsătoria i-a fost impusă, la fel ca toate celelalte de când s-a născut, dar acum ea va alege cine să-i facă curte, iar după un timp îl va lăsa pe acela pentru altul și va flirta cu un al treilea pentru a l face gelos pe primul sau pe al doilea...

– Dar dacă cumva...? Fray Joaquín șovăi. Și dacă ar ajunge la adulter? Regretă întrebarea imediat după aceea. Dona Dorotea este integră și cinstită, se grăbi să adauge, dând din mână ca și cum ar fi spus o nerozie, dar carnea e slabă, iar cea a femeilor... cu atât mai mult.

Cu toate astea, nobilul nu se arată furios, cum ar fi fost de așteptat de la cineva după ce virtutea soției sale tocmai fusese pusă la îndoială. Don Ignacio sorbi din cafea și preț de câteva clipe rămase cu privirea pierdută spre acele ceasuri pe care le admira atât de mult. Își încheie inspecția făcând o grimasă.

– Se spune că e dragoste curată, părinte, iar majoritatea curtărilor așa sunt. Să nu credeți că nu vorbim despre asta între noi, dar cine știe ce se petrece în budoarul unei femei? În public, nu e decât de o galanterie, o simplă cochetărie. Iar asta este ceea ce contează: ceea ce văd ceilalți.

Scăpată așadar de opreliștea pe care o reprezenta acel călugăr, pe care îl adusese cu ea de la Toledo în calitate de tutore, micuța marchiză învăță să folosească evantaiul pentru a comunica într-o limbă secretă de toți cunoscută acele semnale pe care dorea să le dea filfizonilor: atingându-l, deschizându-l, făcându-și vânt cu putere sau languros, lăsându-l să cadă pe jos, închizându-l iute... Fiecare acțiune însemna ceva. Nu trecu mult și începu să folosească alunițele de pe față pentru a-și exterioriza starea: dacă era pe tâmpla stângă însemna că avea deja curtezan, dacă era pe cea dreaptă, că era sătulă de curtezanul ei și putea să-i accepte pe alții; alunițele puteau să se afle lângă ochi, buze sau nas, și toate acestea erau diferite modalități de a exprima starea de spirit a doamnei.

Ruptura dintre fray Joaquín și acea tânără toledană pe care o învățase latina și să-i înțeleagă pe clasici se adâncea tot mai mult, pe măsură ce Dorotea pătrundea în jocul curtenirii. Dimineața, nici chiar bărbatul ei nu putea intra în budoarul soției. „Doamna marchiză este împreună cu frizerul”, răspundea servitoarea proțâpită ca o gardiană în fața ușii dormitorului încuiate cu cheia.

Fray Joaquín vedea cum intră în casă curtezanul de serviciu, tânăr, proaspăt bărbierit și pudrat, mirosind a lavandă, iasomie sau violete, uneori cu perucă, alteleori cu părul dat cu seaua și untură de un frizer, dar întotdeauna gătit cu nenumărate podoabe: papion, ceas, ochelari, baston, sabie la brâu, dantele, broderii și chiar funde la costumele de mătase colorate cu nasturi aurii. Marchizul, băga de seamă călugărul, făcea în așa fel încât să nu dea ochii cu acel curtezan, în timp ce acesta, cu prefăcută demnitate, priza tutun așteptând să fie anunțat majordomul pentru a-l conduce până la budoar. „Ce fac acolo înăuntru?”, se întreba fray Joaquín. Dorotea probabil că era încă în pat, în ținuta de noapte. Despre ce să fi vorbit în acele ceasuri, până când marchiza ieșea din dormitor? De ce se mai străduise el să-și învețe pupila cele mai moderne doctrine despre condiția feminină? Toți acei filfizoni spilcuiți care se țineau după dame erau pe cât de înfumurați, pe atât de incuți, lucru pe care-l observase în timpul seratelor, uluit de prostiile care-i ajungeau la urechi.

– Doamnă, se lăuda unul dintre ei, Horațiu era prea sentențios.

– Fără Homer, ce s-ar fi ales de Virgiliu? spunea altul puțin mai încolo.

Nume și fapte învățate pe de rost pentru a-i impresiona pe ascultătorii lor, Periandru, Anacharsis, Teofrast, Epicur, Aristip se auzeau peste tot în luxoasele saloane ale doamnelor. Iar Dorotea surâdea uluită! Cu toții disprețuiau cu trufie chiar și cea mai neînsemnată critică și râdeau de cele ce se prezentau drept opinii pertinente, până într-acolo încât, prin aceste viclesuguri, unii ajungeau să atingă condiția de înțelepți în ochii unei audiențe feminine căzute pradă fanfaronadelor lor.

Ignoranță. Ipocrizie. Frivolitate. Vanitate. Fray Joaquín răbufni când auzi cum un filfizon care se zbătea să intre în grațiile Doroteei o ruga să-i aducă o sticlucă conținând apa cu care se spălase pentru a o folosi ca medicament pentru o servitoare bolnavă. Sângele i se scursese din obraji călugărului și-i năvălise în inimă, cuprins de paloare când văzu cum tânăra pe care o învățase declinările latinești și îl citise cu bucurie pe părintele Feijoo acceptase încântată cererea ridicolă, sprijinită de câteva doamne care aplaudară inițiativa și de altele care o rugară stăruiitor, pentru binele acelei biete servitoare, să consimtă leacul.

Fray Joaquín cunoștea teoriile moderne și controversate despre tratamentele pe bază de apă. „Medicii apei”, îi numeau pe

susținătorii lor. Nici măcar Feijoo nu fusese în stare să-i conteste, dar de aici până la a da unei bolnave să bea apa murdară a unei dame, oricât de marchiză, tânără și frumoasă ar fi fost ea, era o prăpastie.

– Nu mai pot să locuiesc în casa dumneavoastră.

Pe fața lui don Ignacio se ivi ceva ce părea a fi un zâmbet. „Trist, melancolic?”, se întrebă fray Joaquín.

– Vă înțeleg, spuse el, considerând că se subînțelegea motivul care-l împingea pe călugăr să ia acea hotărâre. A fost o adevărată plăcere să vă am aici și să port discuții cu dumneavoastră.

– Ați fost extrem de generos, don Ignacio. Cât despre capela dumneavoastră...

– Rămâneți acolo, îl întrerupse marchizul. Ar trebui să caut un alt preot, iar asta ar fi o supărare, adăugă strâmbându-se. Și apoi, dacă ați pleca n-ați mai putea admira ceasurile și știți că asta îmi satisface vanitatea.

Marchizul îi zâmbi cu o atitudine pe care călugărul o găsi sinceră.

– Vă consider un om bun, părinte. Sunt convins că doamna marchiză nu va avea nicio obiecție.

Dorotea nu obiectă. De fapt, despărțirea fu rece, în grabă, o așteptau prietenele, se scuză ea, lăsându-l cu vorba în gură, astfel că fray Joaquín continuă să slujească în capela particulară a casei marchizului, răsplătit generos de acesta cu destui bani în schimbul a câtorva slujbe pentru sufletele strămoșilor nobilului, la care luau parte doar doi, trei servitori.

Unde era Milagros? Într-o singură după-amiază fray Joaquín văzu cum toate principiile sale se năruiau. În ciuda dorințelor lui, reușise să stea deoparte: s-o idolatrizeze pe Milagros. Însă fiind martor la căderea ei, îl copleșiră îndoielile despre ceea ce se cuvenea să facă. Era căsătorită, cum putea îngădui soțul ei...? Era adevărat că se prostituase? Grimasa cu care marchizul de Caja întâmpină întrebarea călugărului, atunci când acesta se încumetă să i-o adreseze, îi adevărați bănuielile.

– Nu e cu puțință! îi scăpă.

– Ba da, părinte. Dar nu cu mine, adăugă nobilul iute, văzând expresia călugărului. Cărui fapt se datorează interesul dumneavoastră?

Încercă să afle atunci când fray Joaquín îl întrebă dacă știa

unde locuia Desculța.

Călugărul strânse din buze și nu răspunse.

– Prea bine, cedă don Ignacio în fața tăcerii lui.

Marchizul își trimise secretarul să cerceteze situația, iar peste câteva zile îl chemă la el pe călugăr. Îi vorbi despre sentința dată de tribunalul alcazilor.

– Fără îndoială, este cea mai potrivită, adăugă în trecere. Chiar astăzi au pus-o în libertate.

Apoi îi dădu o adresă de pe strada Amor de Dios.

Acolo se postă cuviosul. Voia doar s-o vadă și s-o ajute dacă era nevoie. Își alungă din minte grija pentru ce-ar face atunci când s-ar întâmpla asta... dacă s-ar întâmpla. Nu voia să-și facă speranțe la fel ca în ziua în care alergase după ea în Triana. Însă întâmpină neajunsul că existau trei clădiri cu numărul patru pe strada Amor de Dios.

– Nu se poate ști, îi răspunse un enoriaș pe care-l întrebă. Să vedeți, părinte, necazul e că cel căruia i-a dat prin cap să numeroteze clădirile a făcut asta înconjurând grupurile de case, de aceea, într-adevăr, multe numere se repetă. Asta se întâmplă peste tot în Madrid. Dacă, în loc să înconjoare grupurile de case, ar fi mers drept, pe străzi, ca în alte orașe, n-am mai avea problema asta.

– Știți... știți în care dintre ele locuiește Desculța?

– Nu-mi spuneți că un monah ca dumneavoastră... îi reproșă bărbatul.

– Nu mă judecați greșit, se apără fray Joaquín. Vă rog.

– Acolo se opreau lecticiile ca s-o ducă la teatru, mormăi enoriașul arătându-i o clădire.

Fray Joaquín nu îndrăzni să urce. Nici nu-i întrebă nimic pe doi vecini care intrară și ieșiră din casă. „De fapt, ce urmăresc?”, se întrebă. Tot plimbându-se pe stradă, încolo și-ncoace, de mai multe ori, îl prinse întunericul. Noaptea era blândă, dar, chiar și așa, își trase gulerul rasei și se adăposti într-o intrare din față. Poate a doua zi avea s-o vadă... Se lupta cu îndoiala aceea, când, deodată, văzu doi bărbați care se îndreptau spre clădire. Unul era un alguazil, care mergea târâindu-și bastonul pe pământ; celălalt, Pedro García. Nu-i fusese greu să-l recunoască. Nu o dată îi fusese arătat de câte o enoriașă pioasă din Triana, din pricina acelor aventuri pe care, apoi, trebuia să dea fuga să le dreagă Contele, bunicul lui. „Soțul lui Milagros”, se jelui. Prea puține putea face

dacă el era acolo. Cum de acceptase ca soția lui să se prostitueze? Asta i-ar fi spus dacă i-ar fi ieșit în cale? Cei doi bărbați pătrunseră în clădire, iar el rămase jos, așteptând, fără să știe bine de ce. Puțin după aceea, ieși o bătrână care ducea o saltea și două boccele. Tot țigancă, îi văzuse chipul la lumina lunii: pielea ei o trăda. Părea că se pregăteau să plece, să lase casa. Fray Joaquín era agitat. Îi asudau mâinile. Ce se întâmpla acolo, sus? La puțin timp, îl văzu pe alguazil ieșind din clădire.

– Îndepărtează-te de bestia aia sau o să te omoare și pe tine! auzi că o prevenea pe bătrâna țigancă.

„O să te omoare și pe tine?”

Dintr-odată, fray Joaquín se află în mijlocul străzii.

– O s-o omoare? se bâlbâi în fața alguazilului.

– Ce faceți aici, părinte? Nu e oră de...

Însă călugărul o pornise deja pe scări în sus, în fugă. „O s-o omoare”, îi răsuna vijelios în urechi.

– Oprește-te! se răsti gâfâind după ce intrase pe singura ușă deschisă și îl văzuse pe Pedro pregătit să-i taie gâtul unei femei.

Țiganul întoarse capul și-l recunoscuse, cu surprindere, pe fray Joaquín.

– Triana este departe, părinte, i-o trânti dându-i drumul lui Milagros și îndreptându-se spre el cu briceagul în mână.

Vederea trupului gol al lui Milagros îl tulbură pentru o clipă pe fray Joaquín.

Țiganul se apropia de el.

– Îți place de soția mea? întrebă batjocoritor. Bucură-te de ea, pentru că o să fie ultimul lucru pe care o să-l vezi înainte să mori.

Fray Joaquín se dezmetici, dar nu știu ce să facă împotriva acelui bărbat puternic și înarmat, care emana furie prin toți porii. În doar o secundă, simți că i se strâng testiculele și o sudoare rece îi umezi spatele.

– Săriți! izbuti să strige în acel moment, în timp ce dădea înapoi, înspre scară.

– Tac!

– Ajutor!

Țiganul dădu prima lovitură de briceag. Fray Joaquín se împiedică în momentul în care se feri. Pedro atacă din nou, iar fray Joaquín reuși să-l apuce de încheietura mâinii. Totuși, înțelese că nu avea să reziste mult.

– Săriți! Se ajută de cealaltă mână. La mine! Alguazilii! Chemați

alguazilii!

Pedro García îl lovea cu picioarele și cu mâna liberă, dar fray Joaquín era atent numai la cea în care ținea jungherul, care aproape îi atingea fața. Zbieră în continuare, fără să-i pese de bătaia pe care-o primea.

– Ce se petrece? se auzi pe scări.

– Chemați alguazilii! exclamă o femeie.

La țipetele lui fray Joaquín care răsunau în noapte se adăugară cele ale locatarilor din clădire și de peste drum; bărbați și femei se iviseră la balcoane.

Se auziră pași pe scări și alte țipete.

– Acolo!

– Săriți! Ajutorul pe care-l simțea aproape îi dădu putere lui fray Joaquín să strige în continuare.

Cineva ajunsese pe scară.

Pedro García știe că e pierdut. Dădu drumul jungherului, iar călugărul se înmuie în fața unei tensiuni pe care vedea că nu poate s-o mai suporte mult. Țiganul profită de prilej ca să-l împingă și să alerge pe scări în jos, dându-i la o parte pe cei care urcau.

Ajungeau doi bușteni ca să încălzească căsuța cu un singur cat, cu bucătărie lângă odaie și dormitor, la marginea așezării Torrejón de Ardoz. În tăcerea nopții, mirosul de lemn ars se amesteca cu cel al fumului de tutun pe care Caridad îl sufla în rotocoale mari. Singură, așezată la masă, lăsă țigara pe o farfurie mică de lut ca să pună încă o dată în mișcare mecanismul jucăriei care reprezenta plantația de tutun. Muzica metalică repetitivă, pe care o știa atât de bine, inundă încăperea de îndată ce Caridad dădu drumul cheiței, după ce o rotise până la capăt. Luă țigara, trase cu putere și suflă încet fumul peste figurinele care se roteau în jurul arborelui de capoc, arbore sfânt, și al plantelor de tutun. La celălalt capăt al lumii, peste ocean, mulți negri tăiau și încărcau tutunul chiar în clipa aceea. Iezuiții din Casa Grande din Torrejón o asiguraseră că ceasurile mergeau pe dos, că atunci când aici era noapte, acolo era zi, dar, oricât încercară să-i explice motivul, ea nu reușise să priceapă. Gândurile ei zburau către sclavii cu care împărțise suferințe: către Maria... Maria era a treia din acel șir de figurine de tablă care se învârteau întruna; i se păruse că seamănă într-o câțva cu ea, deși nu mai reușea să-și amintească prea bine trăsăturile de pe chipul prietenei ei. La urmă, îl identifică pe micul Marcelo cu băiatul care dădea ocoluri fără oprire, cărând un coș din piele. Când Marcelo trecea pe lângă vechilul care ridica și cobora brațul în care ținea un bici, Caridad închidea ochii: „Ce s-o fi ales de copilul meu?”, suspină.

– Toți negrii îl iubesc, râde mereu, îi spusese părintelui Luis, unul dintre iezuiții din Casa Grande, într-o zi când îi dusese o porție de tutun bun.

– Caridad, oricât de puțin ar semăna cu tine, n-am nicio îndoială că așa e, zisese acela.

Părintele Luis îi promise că va căuta să afle vești despre Marcelo, „cu condiția să-mi aduci în continuare tutun”, adăugă în timp ce-i făcea cu ochiul.

Societatea lui Isus, la fel ca alte ordine religioase, era proprietara acelor plantații de trestie-de-zahăr pe care erau exploatați negrii. Se simți contrariată când îl auzi pe iezuit rostind cu mândrie unele din numele lor: San Ignacio de Río Blanco, San

Juan Bautista de Poveda, Nuestra Señora de Aránzazu y Barrutia... De ce i-ar fi păsat de soarta unui biet negru cuiva care credea că sclavia era bună?

– Ai pățit ceva, Cachita? întrebă părintele Luis văzând-o că se schimbă brusc la față.

– Mă gândeam la copilul meu, minți ea.

Dar și-l amintea, ca pe mulți alții, ca pe Melchor și Milagros, atunci când stătea și se uita la jucăria mecanică în casa aceea mică pe care, cu ajutorul părintelui Valerio, o închiriasse de la iezuiți. Tăcerea și singurătatea lungilor nopți castiliene o întristau. De aceea, în ciuda prețului piperat, se hotărâse să cumpere jucăria pe care-o văzuse în prăvălioara din Puerta del Sol și care o apropia de ai ei, de negri și de cei care nu mai erau. La urma urmei, la ce-ar fi vrut ea banii?

La nici un an de când Caridad sosise în Torrejón de Ardoz, Herminia fugi cu vărul său Anton. Plecase într-o noapte, fără să-și ia măcar rămas-bun de la ea. Instinctiv, Caridad își protejă sentimentele. Mai dispărea cineva din viața ei! Se îngropă în munca ei cu tutunul, iar când se întorcea acasă, țipetele lui Rosario și furia neîntreruptă a doicii din pricina trădării soțului ei o țineau într-o încordare permanentă, mereu atentă la ceea ce s-ar putea întâmpla. Timp de mai multe zile, unchiul Herminiei nu știură ce să facă cu negresa, care încă stătea în acel șopron alipit casei. Procurorul Consiliului de Război, tatăl lui Cristóbal, fu cel care hotărî în locul lor. Autoritățile din sat îl înștiințaseră ce pățise Rosario, iar bărbatul își făcu apariția pe neaunțate, însoțit de un medic, un secretar și doi servitori. Fără să-i acorde prea mare importanță micului Cristóbal înfășurat în pânza albă ca într-un cocon, ceru să fie prezenți toți cei ce locuiau acolo și, chiar acolo, în timp ce-i arunca priviri insolente lui Caridad, medicul o supuse pe doică unei cercetări amănunțite. Îi inspectă corpul, șoldurile, picioarele și sânii mari, pe care-i examinează cu atenție. Apoi se ocupă de sfârcurile ei.

– Cu ce le îngrijești? se interesă.

– Cu ceară virgină, ulei de migdale dulci și grăsime de balenă, răspunse cu seriozitate Rosario, în timp ce-i întindea o sticlută cu o alifie, pe care medicul o miroși și o pipăi. Apoi mi le spăl cu săpun, îl lămurii doica.

Cel mai important totuși era laptele. Doctorul, ca și cum ar fi fost o operație complexă, scoase din valiză un flacon de sticlă cu

gâtul alungit și-i încălzi fundul la foc. Apucă flaconul cu o cârpă, vârî sfârcul pe gura sticlei și apăsă pe sân, ca să nu aibă pe unde să intre aerul. Pe măsură ce fiola se răcea, laptele lui Rosario se scurgea înăuntru.

Cu procurorul alături, medicul îl analiză la lumină, îl scutură, îl agită și-l degustă.

– Nu miroase, comentă pe când celălalt îl aproba dând din cap. Este gras și dulce; alb-albăstrui și nu foarte îngroșat.

– Apropie-te! Vino-ncoace! îi porunci apoi băiatului mare al lui Rosario, care nu se urni până nu primi un ghiont de la bunicul lui. Medicul lăsă capul copilului pe spate, îi deschise un ochi și vărsă câteva picături de lapte în el. Nici nu irită, rosti hotărât după câteva minute.

Sfătuit de medic, procurorul dădu permisiunea ca Rosario să-l alăpteze în continuare pe Cristóbal.

– Excelența Sa nu consimte ca fiul lui să locuiască cu o negresă, adăugă secretarul, grosolan, pe când ceilalți deja se îndreptau spre ieșire.

Don Valerio îi sări degrabă în ajutor și-i găsi căsuța; n-ar fi lăsat-o pe Caridad să întâmpine nici cel mai mic neajuns. Prin dăruirea și munca ei, ce nu părea s-o istovească câtuși de puțin, avusese rezultate excelente. Parohul se încrezu în ea, o lăsă să facă ce voia, iar Caridad schimbă tot procedeele pe care-l folosiseră Marcial și Fermín până atunci. Alese semințele și plantă vlăstarii. În luna în care aceștia creșteau, pregăti și ară temeinic terenul pentru a transplanta vlăstarii pe care-i considera mai buni. Zi după zi supraveghe creșterea plantelor de tutun; folosi o săpăligă scurtă pentru a plivi buruienile; cârni și scurtă lăstarii pentru ca frunzele să crească mai mult și mai bine, ba chiar fu văzută cărând găleți de apă atunci când gândea că de asta avea nevoie cultura. Culese frunză cu frunză, așa cum se făcea în Cuba; le pipăia, le mirosea și cânta mereu. Stăruie pe lângă bătrânul Fermín să-i găsească vergi bune și, împreună cu sacristanul, acoperi crăpăturile scândurilor din pod ca să nu mai strecoare printre ele mirosul de tămâie din biserică. Supraveghe cu răbdare uscarea, dospirea și fermentarea tutunului, iar când acesta era încă proaspăt, spre deosebire de cum se lucra în Cuba, tot acolo în pod făcu din el câteva țigări care, deși n-o mulțumeau pe deplin, nu se comparau ca aspect și calitate cu ce-i dăduse Herminia după ce o scosese din Galera.

Don Valerio îi laudă munca și se arată generos. Deodată, Caridad se trezi că avea bani și că locuia într-o casă în care nimeni nu-i porunceă. „Ești liberă, negresol!”, își spunea deseori cu voce tare. „La ce bun?”, își răspundea tot ea numaidecât. Unde sunt ai ei? Și Melchor? Ce se alesese de omul care îi arătase că, deși fusese sclavă, putea fi femeie? Adesea, plângea după el noaptea.

Cei o mie și ceva de locuitori din Torrejón de Ardoz aveau două spitale cu câte două paturi fiecare pentru primirea pelerinilor, bolnavilor și neocrotiților; de asemenea, aveau biserică, măcelărie și o pescărie care vindea și ulei, precum și mercerie, cârciumă și trei birturi. Nu existau alte negoțuri, nici măcar cuptor de pâine nu aveau. Cei care, precum Caridad, n-o frământau în casă o cumpărau de la vânzătorii care o aduceau zilnic din satele învecinate. În acel mediu închis fusese nevoită să se descurce Caridad. Protecția lui don Valerio și simpatia iezuiților îi garantau libertatea de mișcare, dar cele mai multe femei o ocoleau, iar celelalte dădeau de o femeie zgârcită la vorbă, care nu căuta tovarășia nimănui și căreia încă-i venea să lase privirea în pământ când i se adresa un alb necunoscut. Cât despre bărbați... Era conștientă de pofta cu care mulți dintre acei agricultori neciopliți îi urmăreau mersul. I se deschise o lume nouă și bătrânul Fermín fu cel care îi însoți pașii: o învăță să cumpere și să folosească acele monede a căror valoare n-o cunoștea.

– Herminia mi-a spus că-i scump, spuse Caridad în ziua în care, aflând că sacristanul avea să se ducă la Madrid, spre consternarea bărbatului, îi dădu toți banii pe care îi avea cu rugămintea să-i cumpere jucăria mecanică.

Tot Fermín o învăță să gătească *olla podrida*, în care Caridad, fredonând cu voioșie, puneă la întâmplare toate ingredientele pe care le avea la îndemână și care, pe lângă pâine și unele fructe, deveni mâncarea ei de zi cu zi. Însă cel mai mult îi plăceau migdalele glazurate pe care le făceau maicile de la mănăstirea San Diego de Alcalá de Henares și care se puteau cumpăra numai prin ferestrele turnante. Don Valerio sau chiar don Luis sau oricare alt iezuit aveau obiceiul să-i dăruiască acele dulciuri delicioase când ajungeau cu treabă în localitatea vecină, iar în acele dăți, după ce-și termina munca, noaptea, Caridad se așeza în ușa casei, însoțită numai de întinsele lanuri de grâu, de lună și de tăcere, și se desfăta savurându-le. Erau clipe de liniște când singurătatea în care își ducea viața n-o mai chinuia, iar Melchor, Milagros și

bătrâna Maria, Herminia și micul Marcelo dispăreau atunci când simțea gustul plăcut al glazurii care i se topea în gură și când se zbătea, într-o luptă constantă cu sine, să păstreze câteva dintre migdalele glazurate pentru a doua zi. Nu reușea niciodată.

Într-una din acele nopți, în care Caridad era neatentă ca o copilă, vocea unui bărbat o luă prin surprindere:

– Ce mănânci, negreso?

Caridad ascunse punga cu migdale la spate. Deși domnea tăcerea, nu-i auzise când se apropiaseră: doi bărbați murdari, jerpeliți. „Cerșetori”, își spuse.

Fermín o prevenise. Don Valerio și don Luis, de asemenea. „O femeie ca tine, singură... Zăvorăște ușa casei.” Cerșetorii se apropiau. Caridad se ridică. Era mai înaltă decât ei. Și poate mai voinică, se gândi văzând trupurile slăbite de foame și de mizerie, dar erau doi, iar dacă erau înarmați, mare lucru nu putea face.

– Ce vreți? Tonul ei energic o uimi.

Și pe ei. Se opriră. Nu țineau în mână niciun fel de armă, poate nu aveau, deși Caridad văzu că aveau niște bâte butucănoase. O duru să arunce punga cu migdale, dar o făcu; apoi apucă scaunul și-l puse în drumul lor, ținându-l puțin ridicat, amenințător. Cerșetorii se priviră.

– Voiam doar ceva de mâncare.

Schimbarea de atitudine îi dădu curaj lui Caridad. Foamea era o senzație pe care o cunoștea bine.

– Aruncați bătele alea. Departe, stărui, când părăură a fi gata să se supună. Acum puteți să vă apropiați, adăugă fără să dea drumul scaunului.

– Nu vrem să-ți facem rău, negreso, doar...

Caridad îi privi și se simți puternică. Ea era bine hrănită și lucra de mult timp pe câmp, sforțându-se, arând, cărând plante iar și iar. Lăsă scaunul și se aplecă să culeagă migdalele de pe jos.

– Știu că n-o să-mi faceți rău, spuse cu tărie întorcându-se cu spatele, dar nu pentru că nu ați vrea, asta n-am de unde să știu, ci pentru că nu puteți, adăugă ca să le șteargă zâmbetele pe care le văzu pe fețele lor când se întoarse către ei.

Servando și Lucio, așa îi chema pe cerșetorii cărora Caridad le dădu de mâncare ultimele resturi de *olla podrida*.

În noaptea următoare zăvori ușa, dar ei bătură și implorară, astfel încât, până la urmă, le deschise. În ziua următoare, nici măcar nu mai așteptară să-și termine munca din podul sacristiei:

trândăveau în jurul casei când sosi ea.

- Plecați! le strigă de la depărtare.
- Caridad...
- Pentru numele lui Dumnezeu...
- Ștergeți-o!
- Pentru ultima oară...

Se afla în dreptul lor. Avea de gând să-i amenințe că îl cheamă pe alguazil, așa o sfătuiseră Fermín când află despre cine era vorba, dar văzu ceva ca un jar aprins în mâna lui Servando.

- Ce-i aia? întrebă arătând către mâna lui.
- Asta? întrebă acesta la rândul lui, arătând o țigară.

Caridad i-o ceru. Servando îi dădu un sul mititel de tutun mărunții învelit într-o foaie aspră și groasă pe care Caridad o cercetă cu atenție. Auzise de *tusas*, țigări precum acelea legate în pânuși uscate. Nimeni nu voia să le fumeze.

- E ieftin, se amestecă Lucio. Asta fumăm noi, cei care n-avem gologani pentru țigări de foi cum sunt alea de le fumezi tu.

- Unde se vând? întrebă ea.
- Nicăieri. E interzis. Și le face fiecare.

Caridad fumă din țigară. Caldă. Tuși. Dezgustătoare. Oricum, se gândi, avea o grămadă de resturi pe care atunci când avea timp le mărunțea și le rula în țigări pe care nici don Valerio nu le mai primea. În acea noapte, Servando și Lucio mâncară din nou *olla podrida*. Și în multe altele. Îi făcură rost de hârtie, de orice fel, pe care Caridad o tăia în mici dreptunghiuri și le umplea cu tutunul mărunțit. Primele țigări le dădu pe datorie. I le plătiră când veniră să mai ia. La puțin timp, Caridad fu nevoită să înceapă să aleagă dintre cele mai proaste frunze de tutun, pe care înainte le-ar fi folosit la trabucuri, ca să facă umplutură din ele și ca s-o înfășoare în dreptunghiurile de hârtie. Făcu în continuare trabucurile care-i reveneau lui don Valerio și pe cele ale iezuiților, din frunzele de cea mai bună calitate; respectă și calitatea celor pe care le fuma ea, desigur, dar ce rămânea, toate resturile le folosi ca să facă țigări.

Sosi și ziua în care Fermín trebui să meargă la Madrid ca să-i schimbe două săculețe pline cu reali de *vellón* și *maravedí*, pentru a se întoarce cu niște minunați dubloni de aur. Sacristanul nu era de acord cu ce făcea Caridad și o preveni.

- Nu știu de ce am prins drag de tine, recunosc totuși, după ce-o dojeni și-i dădu dublonii de aur.

- Pentru că ești precum acea bătrână despre care ți-am vorbit

când ne-am cunoscut, ursuz, dar cu suflet bun.

– Acest om cu suflet bun nu va putea face nimic pentru tine dacă vei fi arestată...

– Fermín, îl întrerupse ea alungind ultima vocală, aș fi putut să fiu arestată și când făceam țigări numai pentru don Valerio, dar atunci nu m-ai prevenit de nimic.

Bătrânul sacristan își feri privirea.

– Nu-mi plac ăia doi cu care lucrezi, spuse la urmă. Nu mă încred în ei.

De data aceasta fu Caridad cea care tăcu preț de câteva clipe. După care surâse și, fără să știe de ce, chipul lui Melchor îi apărură în minte. Ce-ar fi răspuns țiganul?

În acea noapte de primăvară, în timp ce urmărea rotirile jucăriei mecanice, Caridad își aminti răspunsul pe i-l dăduse în acel moment sacristanului.

„Azi nu m-au dezamăgit. Măine... mai vedem.”

– Chemați alguazilii!

– Ce s-a întâmplat?

Mai mulți dintre locatarii din clădire se îmbulziră în jurul monahului. Câțiva purtau opaițe. „Sunteți rănit?”, repeta o femeie care-l atingea întruna. Fray Joaquín gâfâia, roșu la față, tremurând. Nu reușea s-o vadă pe Milagros înăuntrul locuinței. Ba da, era acolo: alunecase de-a lungul peretelui și rămăsese ghemuită, goală. Reuși să vadă licărirea, lumea îngrămădită pe hol. „V-a făcut rău scursura aia?”, insistă femeia. „Priviți”, auzi el apoi. Îl năpădi neliniștea văzând că cei mai mulți se întorceau și își aținteau privirea asupra țigăncii. Nu trebuia s-o vadă goală! O dădu la o parte pe nerușinata care-i pipăia brațele și reuși să-și facă loc cu îmbrâncituri.

– La ce vă uitați? strigă, înainte de a închide ușa după el.

Observă tăcerea care se așternuse brusc și se uită la Milagros.

Vru să se apropie de ea, dar, în schimb, rămase o clipă lângă ușă. Țiganca nu se clintea, ca și cum nimeni n-ar fi intrat.

– Milagros, șopti.

Ea avea în continuare privirea pierdută. Fray Joaquín se apropie și se lăsă pe vine. Se chinui să-și ferească privirea de la sânii fetei sau de la...

– Milagros, se grăbi să șoptească iar, sunt Joaquín, fray Joaquín.

Ea avea o față lipsită de expresie, o privire goală.

– Sfântă Fecioară, ce ți-au făcut?

Vru s-o îmbrățișeze. Nu îndrăzni. Cineva bătu la ușă. Fray Joaquín cercetă încăperea. Cu o mână luă cămașa sfâșiată a țigăncii de pe jos. Fusta... Bătură și mai tare.

– Deschideți! Justiția!

Nu putea permite s-o vadă goală, totuși nici nu îndrăznea s-o îmbrace, s-o atingă...

– Deschideți!

Monahul se ridică în picioare, se dezbracă de rasa de călugăr și o puse pe umerii țigăncii.

– Ridică-te, te rog, îi șopti.

Se aplecă și-o apucă de cot. Ușa se deschise împinsă cu putere

de umărul unuia din alguazili tocmai când Milagros se supunea cu docilitate și se ridica în picioare. Cu mâinile tremurânde, fără să-ia în seamă pe oamenii care intrau în încăpere, călugărul prinse catarama rasei pe deasupra sânilor lui Milagros, apoi se întoarse și văzu doi alguazili și pe locatarii din clădire care urmăriseră scena, perplecși și tulburați, deși rasa, încheiată, cădea ca plumbul până la podea și ferea trupul femeii de privirile lor. Deodată, fray Joaquín înțelese că nu se uitau la ea, ci la el. Dezbrăcat de rasa monahală, o cămașă veche și niște izmene simple erau singurele sale straie.

– Ce înseamnă scandalul acesta? îl întrebă unul din alguazili după ce-l scrută de sus până jos.

Examinarea la care se văzu supus îl făcu pe călugăr să se rușineze.

– Singurul scandal pe care îl constat, izbucni, ca și cum astfel ar fi putut să se impună, este cel pe care l-ați făcut dumneavoastră când ați spart ușa.

– Părinte, îi răspunse celălalt, aveți pe dumneavoastră numai rufăria de corp și sunteți cu... Cu Desculța, rosti tărăgănat, apoi continuă. O femeie măritată care e îmbrăcată cu rasa dumneavoastră și care, după câte se pare...

Alguazilul arătă spre picioarele lui Milagros, acolo unde rasa monahală se deschidea ușor și lăsa să se întrevadă forma coapselor ei.

– Este goală. Nu vi se pare suficient de scandalos?

Murmurele locatarilor însoțiră declarația. Fray Joaquín ceru liniște cu o mișcare a mâinilor, ca și cum ar fi putut astfel să stăvilească acuzațiile celor care-l cercetau.

– Totul are o explicație...

– Exact asta am cerut la început.

– De acord, se învoi el, dar e nevoie să afle tot Madridul?

– Duceți-vă la casele voastre! porunci, după ce cugetă preț de câteva clipe. E târziu, iar mâine trebuie să munciți. Afară! le strigă celor care se codeau.

Apoi nu știu cum să explice. Trebuia să-l denunțe pe Pedro García? N-o rănise și nimeni n-ar fi ținut cont de asta. Țiganul s-ar fi întors... Pe de altă parte, dacă alguazilii ar crede plângerea, ce s-ar alege de Milagros? Se mai auzise de martori care fuseseră întemnițați până la începerea procesului, iar Milagros avusese deja o groază de necazuri cu justiția. „Ce făceți dumneavoastră, un

călugăr, în casa Desculței?” îl întrebă din nou alguazilul, fără să-și ia privirea de la Milagros care rămăsese străină de tot ce se întâmpla, înfășurată în sutană. Fray Joaquín se gândi: voia să fie cu Milagros, s-o ajute, s-o apere...

– Cine v-a atacat pe scări? vru să știe alguazilul. Vecinii spuneau...

– Excelența Sa marchizul de Caja! improviză călugărul.

– Marchizul v-a atacat?

– Nu, nu, nu. Voiam să spun că domnul marchiz vă va oferi toate referințele pe care le doriți despre mine; slujesc în capela sa personală, sunt... Am fost tutorele onorabilei sale soții, marchiza, și...

– Și ea?

Alguazilul arată înspre Milagros.

– Știți povestea ei? Fray Joaquín se întoarse spre țigancă și își strânse buzele. Nu-i văzu pe alguazili, dar știu că amândoi încuviințaseră. Are nevoie de ajutor. Am să mă îngrijesc eu de asta.

– Va trebui să raportăm acest incident la tribunalul alcalzilor, înțelegeți?

– Vorbiți mai întâi cu Excelența Sa. Vă rog.

O deșteptă zarva de pe Calle Mayor, stranie, diferită de cea de pe strada Amor de Dios. Lumina care intra pe fereastră îi râni ochii.

Unde se afla? Un pat auster. O încăpere îngustă și alungită cu... încercă să-și fixeze privirea: o statueta a Fecioarei domnea peste cameră. Se mișcă în pat. Gemu când se simți goală sub pătură. Fusese siluită din nou? Nu, nu se putea așa ceva. Capul îi crăpa de durere, dar, încetul cu încetul, își aminti vag vârful jungherului lui Pedro alunecându-i pe corp, pe gât, și privirea ucigașă a soțului ei. Dar apoi, ce se întâmplase după aceea?

– Te-ai trezit?

Vocea aprigă a bătrânei necunoscute nu însoțea și mișcările acesteia, lente, dureroase. Se apropie cu greu și lăsă să cadă hainele pe pat; hainele ei, văzu Milagros.

– E aproape miezul zilei, îmbracă-te, îi porunci.

– Dă-mi un pic de vin, ceru ea.

– Nu poți să bei.

– De ce?

– Îmbracă-te, repetă, ursuză.

Milagros nu se simți în stare să se ia la ceartă cu ea. Bătrâna se duse cu greu până la fereastră și o deschise larg. O adiere de aer curat pătrunse împreună cu zarva mărfurilor livrate și trecerea trăsurilor. Apoi se îndreptă spre ușă.

– Unde mă aflu?

– În casa părintelui Joaquín, răspunse ea înainte de a ieși. Se pare că te cunoaște.

Fray Joaquín! Aceasta era piesa care lipsea pentru a pune cap la cap amintirile: bătaia, țipetele, călugărul ingenucheat în fața ei, alguazilii, oamenii. Apăruse pe neașteptate și o salvase de la moarte. Trecuseră cinci ani de când se văzuseră ultima dată. „Ți-am spus că e un om bun, Maria”, murmură. Vremurile fericite din Triana îi aduseră un surâs pe față, însă apoi își aminti că în momentul în care călugărul dăduse buzna în casă ea era în pielea goală. Îl revăzu ingenucheat în fața ei, când era goală și beată. Arsura din stomac îi urcase până la gură. Ce mai știa despre viața ei?

Se liniști aflând de la Francisca că fray Joaquín plecase devreme. „La casa marchizului, a protectorului lui”, adăugă bătrâna. Milagros dorea să-l vadă, însă în același timp se temea să se întâlnească cu el.

– De ce nu profiți acum? îi întrerupse gândurile bătrâna după ce-i aduse un castron de lapte și o bucată de pâine uscată; țiganca se îmbrăcase.

– Să profit... ca să ce?

– Ca să pleci, ca să te întorci la ai tăi. Eu i-aș spune călugărului că...

Milagros n-o mai ascultă, nu se simțea în stare să-i explice că n-avea pe nimeni la care să apeleze și nici un loc în care să se ducă. Pedro încercase s-o omoare în propria casă, așadar, acolo nu se putea întoarce. Fray Joaquín o salvase și, deși încă nu găsea nicio explicație a prezenței lui, era sigură că ar ajuta-o.

– Trebuie să-mi găsească fiica.

Cu aceste cuvinte șovăielnice îl primi țiganca pe călugăr. Îl aștepta în picioare, cu spatele la fereastra care dădea în Platerías. Auzi cum se deschide ușa locuinței și apoi pe fray Joaquín șușotind cu Francisca. Își privi hainele și se sili să-și netezească fusta cu o mână. Îl auzi apropiindu-se pe hol. Își aranjă părul, aspru, țepos.

El zâmbi din ușa încăperii. Nici el, nici ea nu se clintiră.

– Cum o cheamă pe fata ta? întrebă.

Milagros strânse ochii cu putere. Avea un nod în gât. Îi venea să plângă. Nu putea. Nu voia.

– Maria, reuși să articuleze.

– Frumos nume. Fray Joaquín își însoți afirmația cu o expresie sinceră și afectuoasă. O s-o găsim.

Țigancă se prăbuși în fața simplei făgăduieli. Cât timp trecuse de când nu-i mai arătase nimeni afecțiune? Lascivitate, poftă; toți îi doreau corpul, cântecele, dansurile, banii. Cât timp trecuse de când nu-i mai adusese nimeni alinare? Căută să se sprijine de chenarul ferestrei. Fray Joaquín făcu un pas înspre ea, dar se opri. În spatele lui apăru Francisca și i-o luă înainte fără să-l privească măcar, apropiindu-se de Milagros.

– Ce-aveți de gând să faceți cu ea, părinte? întrebă în silă, în timp ce-o ducea pe țigancă până la pat.

Fray Joaquín își stăpâni pornirea de a o ajuta pe bătrână și privi cum aceasta reușea s-o întindă pe Milagros, cu greu.

– Îi e bine? întrebă el.

– I-ar fi mai bine în afara acestei case, răspunse femeia.

Milagros dormi în tot restul zilei. Deși corpul ei avea nevoie de somn, visele o chinuiau și n-o lăsau să se odihnească. Pedro, cu jungherul în mână, fiica ei Maria. Trupul ei în mâinile nobililor, batjocorit. Spectatorii din picioare din Coliseo del Príncipe, huiduind-o. Însă atunci când deschidea ochii și recunoștea unde se afla, se liniștea, simțurile îi cădeau în letargie până când o cuprindea din nou toropeala. Francisca o veghe.

– Poți să te odihnești puțin, dacă vrei, îi propuse călugărul bătrânei după mai multe ore.

– Și să vă las singur cu femeia asta?

Din camera ei, Milagros auzea vocea lui fray Joaquín și pe cea a Franciscăi, se certau.

– De ce? întrebă el pentru a treia oară.

Nu-l văzuse toată dimineața. „E plecat”, îi răspunsese Francisca scurt înainte să se ducă la slujbă și s-o lase singură. Milagros auzise că se întorseseră amândoi, însă când dădea să iasă pe hol, vocile o opriră. Știa că ea e pricina certei și nu voia să fie de față.

– Pentru că e țigancă, izbucni în cele din urmă bătrâna spălătoreasă la insistențele călugărului, pentru că e o femeie măritată și pentru că e o târfă!

Milagros își înfipse unghiile în mâini și strânse ochii cu putere.

O spusese. Dacă fray Joaquín nu știuse dinainte, din acel moment știa.

– E o păcătoasă care are nevoie de ajutorul nostru, se auzi răspunsul.

„Fray Joaquín știe!” se gândi Milagros. Nu tăgăduise, cuvintele lui nu vedeau niciun dram de mirare. „Păcătoasă”, atât spusese.

– Am fost bun cu tine, argumenta fray Joaquín. Așa îmi mulțumești tu, părăsindu-mă când am mai mare nevoie de tine?

– Nu aveți nevoie de mine, părinte.

– Darea... Milagros... Și tu unde o să te duci?

– Preotul de la San Miguel mi-a făgăduit... mărturisi bătrâna după câteva clipe de tăcere. Este păcat să stai sub același acoperiș cu o prostituată și cu un monah, se scuza ea.

Francisca mergea în fiecare zi la slujbă la parohia din San Miguel. Bătrâna îl rugă cu un gest ostenit s-o lase să plece, iar fray Joaquín se dădu la o parte.

Don Ignacio, marchizul de Caja, rămase fără cuvinte. „O să vi se închidă toate ușile din Madrid”, îl avertizase când el stăruia să rămână cu Milagros. Din fericire, nobilul reușise să rezolve problema denunțului.

– Pot să intervin pe lângă miniștrii Majestății Sale și pe lângă tribunalul alcalzilor, îi spuse, dar nu pot să potolesc zvonurile pe care le-au răspândit locatarii și alguazilii...

– N-am comis niciun păcat făcând ce am făcut, se apăra el.

– N-o să fiu eu cel care o să vă judece. Vă apreciez, însă imaginația oamenilor este tot atât de nemărginită pe cât le este bârfa. Perfidia o să vă împiedice accesul la toate acele persoane care până acum vă răsplăteau cu prietenia sau, pur și simplu, cu tovarășia lor. Nimeni nu va voi să fie asociat cu Desculța.

Câtă dreptate avea! Nici măcar Francisca, spălătoreasă pe care o salvase de la o moarte sigură de pe străzile Madridului, nu accepta situația. „Vă nenorociți viața, părinte”, îl preveni don Ignacio.

După ce fray Joaquín închise ușa, în casă se așternu tăcerea. Privi înspre încăperea care dădea spre Platerías, unde se afla Milagros. Chiar nu era nimic păcătos în ceea ce făptuia? Tocmai renunțase să slujească în capela marchizului pentru acea femeie. Toate câștigurile de pe urma unei biserici pierdute pentru o țigancă... Deodată, trădarea Franciscăi transformă avertizările

marchizului într-o dureroasă realitate și se simți năpădit de îndoieli.

Milagros îl auzi pe călugăr îndreptându-se către camera care dădea înspre piațeta San Miguel, la capătul opus al locuinței înguste. Țigăncii i se păru că ghicește trăirile ce puneau stăpânire pe monah în lentoarea pașilor săi. Fray Joaquín îi cunoștea viața; ea făcuse presupuneri toată dimineața în legătură cu apariția bruscă și neprevăzută a călugărului și nu-și explica... I se păru că aude un suspin.

Ieși din cameră; picioarele ei desculțe nu făceau niciun zgomot în timp ce înaintau pe hol. Îl găsi așezat, cu capul plecat, cu mâinile împreunate la nivelul pieptului. El îi simți prezența și întoarse capul.

– Nu-i adevărat, zise cu tărie Milagros. Nu sunt o curvă.

Monahul surâse cu tristețe și o invită să ia loc.

– Nu m-am dat niciodată de bunăvoie unui bărbat care să nu fi fost soțul meu, începu să-l lămurească țiganca.

Nici măcar nu mâncară; foamea dispărea pe măsură ce Milagros îi făcea confesiuni. Băură apă în timp ce vorbeau. El urmări cu o oarecare neîncredere prima sorbitură pe care o luă ea; femeia fu surprinsă când simți gustul unei băuturi care nu-i zgâria gâtul și nu-i usca gura. „Cachita”, murmură fray Joaquín în timp ce ea îi povestea despre moartea tatălui ei. „Nu plângeți!”, îl mustră țiganca cu voce joasă după ce-i povesti despre prima siluire. Noaptea îi găsi pe amândoi așezați unul în fața celuilalt: el încerca să deslușească pe chipul acela însemnat de suferință o urmă din șiretenia fetei care scotea limba la el sau îi făcea cu ochiul în Triana; ea se dezlănțui, fluturându-și mâinile cu degete descărnate, îngăduindu-și să plângă fără teamă în timp ce-și vărsa amarul. Când între ei se așternea tăcerea, Milagros nu-și mai ferea privirea; fray Joaquín, tulburat de prezența și de frumusețea ei, era cel care o abătea pe a sa, în cele din urmă.

– Și dumneavoastră? îl surprinse ea, întrerupând unul dintre acele momente. Ce v-a adus până aici?

Fray Joaquín îi povesti, dar nu-i spuse nimic despre cum încercase să se elibereze de amintirea ei, flagelându-se în timpul misiunilor, în întunericul bisericilor din satele pierdute de prin Andaluzia, sau cum, încet-încet, sfârșise prin a se refugia în zâmbetul ei sau în râvna cu care, după ce ajunsese la Madrid, mergea la teatrul Principe ca s-o asculte și ca s-o vadă cum joacă.

De ce își ascundea sentimentele? își reproșă. Atât de mult visase acel moment... Dar dacă-l refuza din nou?

– Asta a fost până acum viața mea, rosti curmându-și îndoielile. Iar ieri am renunțat la capela marchizului, adăugă în chip de încheiere.

Milagros își îndreptă trupul când auzi vestea. Lăsă să treacă o secundă, două...

– Ați renunțat... pentru mine? întrebă în cele din urmă.

El întredeschise ochii și își îngădui să schițeze un zâmbet.

– Pentru mine, afirmă hotărât.

Amândoi căzură de acord că Blas, alguazilul, era persoana care îl însoțea pe Pedro când acesta încercase s-o omoare pe Milagros. Fray Joaquín îi pomeni de țiganca pe care-o văzuse ieșind din clădire, ducând o saltea și niște boccele. „Bartola”, îl lămurii Milagros. „Părăsea casa”, spuse monahul. Îi povesti și de alguazilul ale cărui cuvinte îl puseseră în gardă în legătură cu ce urma să se întâmple sus.

– Blas. Sigur era el, spuse Milagros, deși nu-și amintea prezența acestuia. Umblă mereu cu Pedro. Dacă e cineva care știe unde se află soțul... Canalia aia, se corectă, acela este Blas. El trebuie să știe unde se află fetița mea.

În dimineața următoare, după ce cumpără pâine albă proaspăt scoasă din cuptor, câteva zarzavaturi și carne din Plaza Mayor, și după ce plăti un asturian din Puerta del Sol ca să-l însoțească înapoi acasă, cu un urciore mare de apă, fray Joaquín se hotărî în cele din urmă să pornească în căutarea alguazilului. Milagros stătea la ușă. „Plecați odată!”, îi porunci ea ca să pună capăt sfaturilor călugărului: „Să nu ieși, să nu deschizi nimănui, să nu răspunzi...”

„Plecați odată!”, strigă țiganca, așteptând să-i audă pașii îndepărtându-se.

Fray Joaquín coborî grăbit scările ca un copil prins cu o năzbâtie. Tumultul de pe Calle Mayor și nevoia imperioasă de a-l găsi pe alguazil, de a o ajuta pe Milagros, de a face orice ca să nu se stingă scânteia care apăruse în ochii ei când el îi făgăduise solemn că avea s-o găsească pe Maria, îi risipiră orice nesiguranță. Nu același lucru se întâmplă cu țiganca, care nu făcea altceva decât să se plimbe întruna prin casă, din odaia care dădea în piațeta San Miguel, unde dormise fray Joaquín, până la cea care

dădea în Platerías, în care se culcase ea.

Pe timpul nopții nu reușise să adoarmă. Dar el, dormea oare, se întrebase iar și iar, stând întinsă în pat. Uneori, i se părea că da. Trebuie să fi fost prima oară în viață când își petrecea noaptea fără niciunul dintre ai săi, iar asta o nelinișteea. La urma urmei, călugărul era bărbat. Se cutremură numai la gândul că fray Joaquín... Ghemuită în pat, așteptă să treacă ceasurile, atentă la orice mișcare s-ar fi putut auzi pe hol, în timp ce fețe de nobili care o siluseră i se perindau pe dinaintea ochilor. Nu se întâmplă nimic.

„Bineînțeles că nu!”, își spuse ea a doua zi de dimineață, după ce fray Joaquín plecă; lumina îi alunga temerile și coșmarurile. „Fray Joaquín e un om bun. Nu-i așa?”, o întrebă pe Preacurata care veghea asupra încăperii; își trecu un deget peste mantia albastră și aurită a statuetei. Fecioara avea s-o ajute.

Maria era singura care conta acum. Dar ce o să se întâmple după ce o să-și regăsească fata? Fray Joaquín îi făcuse o propunere cu ani în urmă, așa că nu putea fi sigură de intențiile lui. Milagros șovăi. Simțea pentru el o adâncă apreciere, dar...

– De ce mă privești? se adresă din nou statuetei. Ce vrei să fac? E tot ce am; e singura persoană dispusă să mă ajute, singurul care mă... întoarse capul către saltea. O pătură, o pânză, cearsaful... îl trase și acoperi statueta cu el. După ce o s-o regăsesc pe Maria, o să văd eu ce o să fac în legătură cu fray Joaquín, spuse înspre mogâldeța din fața ei.

„Vezi într-acolo, fetiço?” Cuvintele lui Santiago Fernández când mergeau prin Andévalo îi răsunară în acel moment în urechi, ca și cum ar fi fost lângă ea, ca și cum în fața ochilor ei s-ar fi deschis acele imense întinderi aride, iar bătrânul patriarh i-ar fi arătat orizontul. „Acela e drumul nostru. Până când? Ce-are a face? Tot ce contează e clipa asta.”

– Tot ce contează e clipa asta, îi zise răspicat Fecioarei.

Lui fray Joaquín îi luă ceva timp să dea de alguazil. „Își face rondul prin Lavapiés”, îl încredințase Milagros, însă în acea zi se inaugura noua arenă pentru luptele cu tauri în Madrid, construită dincolo de Puerta de Alcalá, iar lumea ieșise pe străzi ca să asiste la evenimentul care promitea să fie o mare coridă. Monahul merse pe străzile Magdalena, la Hoz, Ave María și multe altele până ce, când se întorcea în piața Lavapiés, zări doi alguazili purtând

costume negre, colerete și bastoane. Blas îl recunosc și, până să ajungă călugărul la ei, se scuză față de tovarășul lui, își luă rămas-bun de la el și merse în întâmpinarea preotului.

– Vă felicit, părinte, exclamă când ajunseră unul în fața celuiilalt. Ați făcut ceea ce n-am îndrăznit eu să fac.

Fray Joaquín șovăi.

– Recunoașteți?

– M-am gândit mult la asta, da.

Cuvintele sale izvorau din frica de o posibilă plângere sau din sinceritate? Alguazilul își închipui ce-i trecea prin cap părintelui.

– Deseori facem greșeli, încercă să-l convingă.

– Numești greșeală asasinarea unei femei?

– Asasinat? Blas se prefăcu contrariat. Eu i-am lăsat pe țigani în toiul unei certe între soț și soție...

– Dar țigăncii de pe stradă i-ai atras atenția să se ferească, altfel avea s-o omoare și pe ea, îl întrerupse celălalt.

– Era un fel de a spune, un fel de a spune. Chiar voia s-o omoare?

Fray Joaquín clătină din cap.

– Ce știi despre Pedro García? întrebă și, pe loc, cu un gest al mâinii alungă șovăirile alguazilului. Trebuie să-l găsim! adăugă cu fermitate. O mamă are dreptul să-și regăsească Fiica.

Blas pufni, strânse din buze și privi în jos, în punctul în care își sprijinea bastonul; își amintea de tristețea fetei.

– Au plecat din Madrid, se hotărî să mărturisească. Chiar ieri s-au urcat într-o căruță de poștă cu destinația Sevilla.

– Ești sigur? Era și fata cu el?

– Da. Era și fata. Blas înfruntă privirea călugărului înainte să urmeze. Țiganul acela e un om rău, părinte. Nu mai avea nimic de câștigat în Madrid și, după intervenția dumneavoastră, n-ar mai fi făcut față problemelor. O să se refugieze în Triana, printre ai lui, dar o s-o omoare pe Desculță dacă îndrăznește să se apropie, vă asigur; nu va îngădui niciodată ca ea să dea în vileag în fața celorlalți ce s-a întâmplat în acești ani și să-și complice viața. Făcu o pauză, apoi adăugă cu seriozitate: Părinte, fiți sigur că înainte să urce în căruța de poștă ca să se întoarcă pe meleagurile lui, Pedro García și-a plătit vreo rudă ca s-o omoare pe Desculță. Îl cunosc, știu cum e și cum procedează.

Neîndoielnic, părinte, neîndoielnic. Iar ei vor îndeplini sarcina. Este o Vega despre care nimeni nu se mai interesează. O s-o

omoare... și pe dumneavoastră.

Triana și moarte. Cu stomacul ghem și inima zvâcnindu-i în piept, fray Joaquín porni repede înapoi. Știa deja toată lumea că o găzduia pe Milagros: Francisca, părintele de la San Miguel, alguazilii, toți știau; marchizul îl prevenise. Ce-ar fi făcut cineva care ar fi vrut să afle unde se găsea țiganca? Ar fi început prin a-i întreba pe vecini și, mai departe, oricine putea să afle unde locuia. Și dacă cineva dădea buzna în casă tocmai în momentul acela? Disperat, o rupse la fugă. Nici nu închise ușa după el și dădu buzna în camera lui Milagros strigându-i numele. Ea îl întâmpină în picioare, îngrijorată din pricina scandalului.

– Ce... ? vru să întrebe țiganca.

– Repede! Trebuie... Fray Joaquín amuți văzând statueta Preacuratei acoperită cu cearșaful. Ce-i asta? îi ceru el socoteală arătând cu mâna către statuie.

– Am stat de vorbă și n-am ajuns la nicio înțelegere.

Călugărul deschise mâinile, nepricepând. Apoi clătină din cap.

– Trebuie să fugim de aici! îi zise grăbit.

Așa cum i se întâmplase de mai multe ori în ziua aceea, Melchor uită încă o dată de griji și își ținu răsuflarea, la fel ca cei mai mulți dintre miile de persoane care luau parte la coridă, la fel ca Martin, încordat, în picioare alături de el, văzând cum calul lui Zoilo, fratele lui mai mare, era azvârlit prin aer de un taur care, după ce-și înfipse coarnele în burta animalului, îl ridică pe deasupra cefei lui puternice ca pe o marionetă. Calul rămase întins în arenă, dând din picioare, agonizând într-o uriașă baltă de sânge, alături de alți doi care fuseseră omorâți de acel al nouăsprezecelea taur al zilei, iar picadorul, aruncat din șa, deveni în câteva clipe noua țintă a animalului întărâtat, agresiv, înfuriat. Zoilo încercă să se ridice, căzu și se târi repede până reuși să pună mâna din nou pe sulița lungă de oprire pe care o pierduse. Urarele izbucniră din nou pe arenă în momentul în care, descălecat, țiganul se înfruntă cu taurul când acesta se năpusti asupra lui. Reuși să-i înfigă sulița într-o coastă. Prea puțin pentru a-l opri, dar îndeajuns pentru a se putea feri. Cu toate acestea, animalul se răsuci și era gata să-l ia în coarne pe Zoilo, acum lipsit de apărare, când se iviră toreadorii pedestri ca să-l îndepărteze, abătându-i atenția cu muletele lor, reușind să atragă furia animalului asupra uneia dintre pelerine și făcându-l să uite de țigan.

Martin răsuflă ușurat, Melchor la fel și, pierduți amândoi printre spectatorii madrileni din acea zi de primăvară a lui 1754, îl aplaudară și îl aclamară pe Zoilo, care saluta victorios mulțimea înainte să încalece un alt cal pe care tatăl său, Cascabelero, se grăbi să-l aducă în arenă. Melchor îl bătu pe spate pe Martin.

– E un Vega, îi spuse.

Tânărul încuviință și zâmbi, nu fără un oarecare aer obosit. Începea să se întunece și petrecuseră toată ziua la coridă. Nouăsprezece tauri care, cu excepția unuia, fuseseră străpunși de șase, șapte și chiar zece ori. Unsprezece cai muriseră în acea zi, împreună cu câțiva câini dintre mai mulți care fuseseră asmuțiți asupra aceluia care, fiind blând, fusese osândit să moară de pe urma mușcăturilor.

Oamenii din Madrid sărbătoreau: cu acea coridă de tauri se inaugura arena construită din zidărie, care-o înlocuia pe cea veche

din lemn. Atât în tribună, cât și în afara arenei, pe pajiștea care se întindea lângă Puerta de Alcalá, își dăduseră întâlnire în acea zi *manolos* și *chisperos*, ei și ele, veseli toți, îmbrăcați dichisit. Bourbonilor francezi nu le plăcea sângerosul spectacol, atât de diferit de eleganța și prețiozitatea curții de la Versailles. Filip al V-lea îl interzisese pentru aproape douăzeci și cinci de ani, dar succesorul lui, Ferdinand al VI-lea, îngăduise din nou această distracție supușilor săi, poate cu intenția de a-i distra, cum se întâmpla cu comediile, poate pentru banii care se obțineau din coride pentru operele de caritate sau poate din ambele motive, în egală măsură. Totuși, într-o epocă în care domneau rațiunea și civilitatea, cei mai mulți nobili, guvernanți și intelectuali se opuneau coridelor de tauri și cereau interzicerea lor. În acel an 1754 în care Martin și Melchor asistau la coridă, nu mai existau nobili mândri care să se lupte cu taurii pentru o chestiune de onoare și de prestigiu, cu servitori gata să le sară oricând în ajutor. Poporul își însușise sărbătoarea, cavalerii fuseseră înlocuiți cu picadorii care urmăreau doar să oprească iar și iar atacurile animalului în loc să-l omoare, cum făceau nobilii, iar valetii și servitorii fuseseră înlocuiți de toreadorii pedestrași care înfigeau *banderillas* în animal, luptau cu el și îl omorau cu lovituri de spadă.

După ce trecu momentul de cumpănă în care viața lui Zoilo fusese amenințată, Melchor se adânci din nou în grijile sale. De mai bine de trei ani făcea contrabandă în Barrancos. Acolo se întâlnise cu Martin, care în doar câteva luni reușise să-i devină folositor lui Méndez, așa cum îl sfătuiseră Galerianul când tânărul se văzuse nevoit să fugă din Madrid. Cu Martin lucrase de-a lungul hotarului cu Portugalia, în Gibraltar și oriunde exista cea mai neînsemnată posibilitate de a face bani. Tutunul fusese îndeosebi marfa lor, însă nevoia de a scoate câștig îi sili să facă negoțuri cu orice fel de produse, de la pietre, țesături, unelte și vinuri, pe care le strecurau în Spania, până la porci și cai pe care-i furau și cu care se întorceau în Portugalia. Niciodată în viața lui nu lucrase Melchor cu atâta râvnă; niciodată, în ciuda paralelor care îi zornăiau în pungă, nu dusese o viață așa de austeră precum cea pe care se hotărâse s-o îndure, ca să obțină eliberarea fiicei sale. Martin sprijini dorința lui Melchor, așa cum ar fi făcut-o un nepot, și își însuși dușmăniile și speranțele țiganului, cu toate că încă nu știa cum avea să îndrepte Ana situația în care se aflau Milagros și

alde García. O singură dată îndrăzni să-i pomenească lui Melchor despre asta.

– Pentru că e mama ei! bolborosi celălalt, punând capăt discuției.

Aceeași îndărătnicie o arătase la câteva luni de la sosirea în Barrancos, când într-o incursiune prin munții Aracena dăduseră peste o ceată de țigani care vorbeau despre cei din Triana. Melchor își ascunse identitatea și se prezentă ca fiind de loc din Trujillo, însă în timp ce stăteau de vorbă, Martin citi îndoială pe chipul Galerianului: voia să știe, dar nu îndrăznea să întrebe.

– Milagros Carmona? îi răspunse unul dintre ei tânărului. Da. Cum să n-o cunosc? Toată lumea o cunoaște în Sevilla. Cântă și dansează ca o zeiță, dar cum a născut o fetiță și nu mai...

O fetiță! Sângele Vega, sângele lui Melchor Vega însuși, amestecat cu cel al neamului García. Era ultimul lucru pe care Melchor voia să-l audă. Nu mai întrebară nimic, niciodată.

Asprimea vieții pe drumuri și prin munți făcu din Martin un bărbat puternic și bine legat, țigan în toată puterea cuvântului; un Vega care se hrănea din spiritul Galerianului și care asculta cu respect, fascinat, când celălalt îi spunea povești și îi dădea învățături. O singură rețineră părea să stea în calea încrederii și fraternității cu care străbăteau, mereu feriți, acele pământuri neprimitoare: cea care deseori îi tulbura visele lui Melchor. „Cântă, negreso”, îl auzea tânărul șoptind, în timp ce se zvârcolea neliniștit, noaptea, când amândoi se tolăneau pe niște păтури întinse pe pământ, sub cerul liber. Negresa pe care se dusese s-o caute în casa de oaspeți clandestină, își spunea Martin, cea care fusese osândită în Triana și despre care îl rugase să nu vorbească. Nu puse întrebări. Poate într-o bună zi avea să-i povestească.

An de an, se întorcea pe furiș la Madrid cu banii obținuți. Melchor se ducea într-un suflet să i-i dea notarului, în timp ce Martin îl aștepta să se întoarcă, undeva în afara Madridului: nu voia să riște să dea peste vreuna dintre rudele sale sau peste alți țigani care l-ar fi putut recunoaște. Se certase cu taică-său și cu ceilalți din familie când le spusese de eliberarea lui Melchor. Cu toate că Galerianul îl prevenise la despărțire, tânărul nu putuse să se stăpânească și povestise pe-ndelete isprava, cu vanitate tinerească, mândru, în fața unor neamuri care își schimbaseră expresia de la surpriză la indignare: „Toți o să știe că ai fost tu!”, izbucni soră-sa. „Ți-am spus că celelalte familii hotărâseră să nu

se amestece!”, adăugă taică-său. „Ne-ai adus nenorocirea”, îi strigă Zoilo. Țipară la el, îl ocărără și, în cele din urmă, îl renegară. „Pleacă din casa asta!, îi poruncise Cascabelero. Poate așa vom reuși să ne facem iertați.”

– Trec ani până când se aprobă o grațiere! încercă să-l liniștească Martin, când se întâlni dincolo de râul Manzanares cu un Melchor deznădăjduit, după a doua întâlnire cu notarul. S-a auzit de oameni care de ani buni se roagă pentru grațieri, venituri, slujbe, favoruri... O întreagă armată de aspiranți roiește prin Madrid, însă regele se mișcă încet. Sunt mulți țigani care imploră pentru ai lor. Nu-ți face griji, unchiule, o să reușim.

Melchor cunoștea lentoarea administrației regale. Mai bine de un an și jumătate așteptase în închisoare până să se hotărască pe ce galeră să fie dus și să-i sosească hârtiile de mutare. De asemenea, știa că cererile de grațiere erau târăgănite până când, cu trecerea anilor, se deslușeau într-un fel sau altul. Nu. Nu asta îl îngrijora, ci posibilitatea ca notarul să-l înșele. Îndoiala și neîncrederea îl măcinau în fiecare zi în care se lipsea de un birt sau de un pat bun. Oare notarul ținea pentru el banii aceia pe care îi strângea cu atâta greutate?

Dar niciodată nu și-ar fi închipuit că lucrurile aveau să ia întorsătura pe care o luară. Visase cuvintele: „Fiica ta e liberă.” Deși, poate, într-o bună zi notarul i-ar fi arătat o hârtie pe care el n-ar fi putut s-o citească și în care scria că regele nu acorda grațierea. Uneori se vedea înjunghiindu-l, scoțându-i ochii, după ce-i descoperea viclenia. Însă vestea morții notarului îl descumpăni. Mort. Pur și simplu, mort. Nu luase niciodată în calcul posibilitatea aceea. „Niște fierbințeli, din câte am înțeles”, îi spuse o femeie care acum ocupa locul unde fusese notariatul. „De unde să știu eu ce s-a ales de hârtiile sau de slujbașul care lucra cu el? Când am închiriat casa, era deja goală.” Melchor se bâlbâi. „Mijlocitorul?”, se miră ea. „Ce mijlocitor?” Acolo nu mai era nimeni. Bărbatul ei era patiser. Melchor stărui în chip naiv.

– Și acum ce fac?

Femeia îl privi neîncrezătoare, apoi dădu din umeri și închise ușa.

Țiganul îi întrebă pe ceilalți locatari din clădire. Nimeni nu-i dădu vreo veste.

– Era un om ciudat, încercă să se bage în vorbă o bătrână. Ascuns. Nu era de încredere. Odată, eu însămi...

Melchor o lăsă vorbind singură. Primul lucru pe care-l făcu fu să se îndrepte spre un birt și să ceară vin. La fel ca atunci când încetase s-o mai caute pe Caridad, se tângui cu paharul în mâini. Madrid nu-i purta noroc. Atunci, în urmă cu mai bine de trei ani, plecase să facă rost bani, dar acum?

– Ți-ar plăcea să mergem la coridă? îl întrebase pe Martin, luându-l prin surprindere, când află că a doua azi se ținea o coridă în arena cea nouă. Poate că o să intre în arenă și fratele tău.

Tânărul se gândi. De cât timp nu mai văzuse pe nimeni dintre ai săi? În arenă avea să se piardă printre oameni; n-avea să-l recunoască nimeni, așa că primi invitația. Făcură cale întoarsă, cu soarele care asfințea în urma lor. Melchor încercă să-l ia pe după umeri pe Martin, dar acesta îl întrecea deja în înălțime. Îl admiră pe tânăr: puternic, zdravăn... Poate el era unicul sprijin pe care-l mai avea.

Nici măcar nu-și căutară un loc unde să tragă. Lungiră o cină cu felii de pâine înmuiate în apă, prăjite în untură și presărate cu zahăr și scortişoară, cu tocană de pui în sos de ficați zdrobiți, cu *mantecados*³³ și inele de gogoși la desert și vin la discreție, apoi, îndestulați, dormiră sub cerul liber cele câteva ceasuri care mai rămăseseră din noapte.

Corida se sfârși, iar lumea se risipi să se distreze pe pajiștea din jurul arenei. Cu miile, înveșmântați după moda spaniolă, cântară și dansară ca spaniolii, țipară și râseră, făcură prinsori și jucară; băură și se luară la bătaie, unii cu bătele, alții cu pietrele. În vacarmul și în agitația aceea, Melchor își risipea banii în continuare. „Nu se poate face nimic”, îi zisese lui Martin în timpul coridei. Apoi îi explică. Nu, nu-l cunoștea pe mijlocitor, îi răspunse tânărului. Nu știusese niciodată cine era... Dacă exista, cu adevărat.

– Și dacă ne recunoaște cineva? îl întrebă Martin în timp ce Melchor se fălea cu banii lui și cerea și mai mult vin. Ar putea să umble pe aici... alde García.

Melchor se întoarse agale și-i răspunse cu un calm ce păru că potolește zarva din jur.

– Băiete, umblu de ceva vreme în tovărășia ta și te asigur că, de data asta, n-o să fie nevoie să-ți sar în ajutor. N-au decât să vină toți García din Madrid și din Triana laolaltă. Noi doi o să-i dovedim.

---

³³ Un fel de prăjitură făcută cu untură. (n.tr.)

Pe Martin îl trecură fiori. Melchor făcu un semn de aprobare după ce rosti acele cuvinte. Apoi se răsuci și strigă să i se aducă vinul.

– Și tutun! spuse. Ai tutun bun?

Bărbatul din spatele tarabei clătină din cap în timp ce căuta pe sub tejghea.

– N-am decât asta. Îi arătă în palma mâinii câteva țigări de hârtie.

Melchor scoase un hohot de râs.

– Ți-am cerut tutun, ce-i asta?

Celălalt îi răspunse cu un gest nepăsător.

– Țigări, răspunse.

– Acum se vând gata rulate?

– Da. Cei mai mulți oameni n-au bani să cumpere o bucată de funie de tutun brazilian, ca s-o răzuiască de fiecare dată când vor să ruleze o țigară. Așa, gata rulate, cumpără numai cât vor să fumeze.

– Dar asta înseamnă că nu pot vedea tutunul pe care-l fumează, replică Melchor.

– Mda, așa e, încuviință celălalt. Dar sunt de bună calitate. Se zice că le face o negresă cubaneză care știe cum se lucrează tutunul.

Un tremur îl scutură pe țigan.

– Țigările negresei, așa li se zice.

Pentru Melchor, muzica se opri, iar lumea păru că dispare. Presimțea... Luă cu mare delicatețe o țigară și o miroși.

– Negroso, șopti.

În anul 1754 se înmulțiră memoriile și cererile de grațiere adresate autorităților de către țișanii arestați. Nu încetaseră nicio clipă să sosească petiții. Prin sate, încă se întocmeau acele documente, chiar dacă marchizul de Ensenada dispusese cu ani în urmă că nu mai erau de actualitate, iar consiliile îi pârau pe țișanii stabiliți pe teritoriile lor, cei mai mulți fierari de meserie, muncă pe care nu voiau s-o facă creștinii de vișă veche socotind-o nedemnă.

Se scurseseră mai bine de patru ani de la marea întemnițare, iar acela era timpul de temniță la care erau osândiți vagabonzii. Nefiindu-le stabilită perioada de detenție, țișanii încercară să fie socotiți egali cu aceștia. Nu săvârșiseră nicio fărădelege, susțineau în jalbele lor, și înduraseră atâția ani de muncă silnică.

Guvernatorul arsenalului din Cartagena ajunsese să susțină eliberarea țișanilor și propuse ca, dacă nu li se aprobau cererile, măcar să li se stabilească durata condamnării.

Doleanțele țișanilor nu dădură rezultate. Mai mult, autoritățile le ordonară guvernatorilor de arsenale să nu mai dea curs cererilor lor, ca și cum ar fi fost o simplă săcăială. Se rezolvară câteva cereri de grațiere, susținute cu dârzenie de către femeile care nu renunțau la strădaniile lor de a-și elibera rudele, dar acele hotărâri arbitrare nu făceau altceva decât să-i înfurie pe cei mai mulți care încă erau întemnițați.

Între timp, condițiile de trai ale bărbaților și ale femeilor se înrăutățeau. Arsenalele din Cádiz, precum și cele din Cartagena și Ferrol, unde fusese transferată o parte din prizonierii luați de la primul, după o anevoioasă călătorie pe mare în care mulți dintre ei pieriseră, tot nu dispunea de condiții ca să-i adăpostească, iar acei bărbați despărțiți de familiile lor, vătâmați, tratați mai rău decât sclavii, disperați la gândul unei condamnări pe viață, se răzvrăteau întruna, ajungând să se răscoale și chiar să evadeze. Doar câteva dintre aceste evadări se sfârșiseră cu bine, dar asta nu-i opri pe țișani să mai încerce, chiar dacă erau ținuți în lanțuri.

Femeile întemnițate în Casa de la Misericordia din Zaragoza și în depozitul din Valencia îndurau, dacă era cu putință, și mai multe lipsuri. Ele nu erau productive, nimeni nu izbutise să le facă să muncească, iar banii primiți de la rege pentru întreținerea lor

nu erau de-ajuns. Foame și mizerie. Boli. Încercări de evadare, unele reușite. Nesupunere și revoltă permanente. Dacă pe bărbați îi țineau încătușați, pe femei le țineau aproape goale, cele mai multe acoperite cu niște zdrențe, chiar cu prețul de a nu găsi preoți dispuși să predice în fața acelei turme de suflete pierdute. Autoritățile susțineau că, de îndată ce primeau haine, fugeau.

Familii risipite și cupluri despărțite de sute de leghe. Fetele rămâneau lângă mamele lor, dacă le aveau și dacă soarta le purtase pe aceleași cărări; băieții pătimiră cele mai mari nedreptăți. În timpul mării întemnițări, cei peste șapte ani îi însoțiră pe tații, unchii și frații mai mari la arsenale, dar cei care, la început, rămăseseră cu femeile, crescuseră în temniță. În magazia din Malaga, înainte să fie aduse în Casa de la Misericordia din Zaragoza, țișăncile încercară să-i ascundă pe băieții care depășeau vârsta de muncă. Întrucât actele lor fuseseră confiscate, autoritățile din depozite nu le puteau cunoaște vârsta exactă, pe care mamele o scădeau profitând de constituția lor șubredă, din pricina alimentației proaste. Totuși, înainte de plecare, douăzeci și cinci de băieți mai mari de unsprezece ani fură despărțiți cu sila de mamele lor pentru a fi trimiși în arsenale. Același lucru se întâmplă în Valencia, unde erau îngrămădite cinci sute de femei. Acolo, patruzeci de tineri fuseseră smulși fără milă de lângă mamele și rudele lor. Unii reușiră să se întâlnească cu tații și frații lor, alții aflară că fuseseră duși la alt arsenal, că neamurile lor fuseseră transferate, cum se întâmplase cu cei din Cádiz, care fuseseră duși la Ferrol, sau că muriseră pur și simplu.

Băieții întemnițați în Casa de la Misericordia din Zaragoza nu făceau excepție. În acel an 1754, aproape treizeci, printre care se număra și Salvador, fură trimiși la arsenale; pe câmpul pe care dormiseră sub cerul liber se semănă grâu, conform indicațiilor pe care le dădu contesa de Aranda, când hotărârea ajunse la urechile ei.

Aproape cinci sute de țișănci fură martore la plecarea băieților, cu asprele măsuri de pază pe care le luase intendentul. Acesta ceru întăriri și așeză soldați între băieți și femei. Aveau baionetele scoase și armele pregătite să deschidă focul asupra tinerilor. Atitudinea militarilor le înfricoșă pe femeile zdrențaroase care, ținându-se de mâini, bocind, căutau să se încurajeze unele pe celelalte, privind tăcute înaintarea lentă a unei coloane de tineri ce se chinuiau să-și păstreze cumpătul. Toate se simțeau mame sau

surori. Aproape cinci ani de pedepse, foame și mizerie; strădaniile lor, rezistența lor, lupta tuturor păreau să-și piardă rostul odată cu marșul acelor băieți a căror singură vină era că se născuseră țigani. Ana Vega, în primul rând, cu ochii înecați în lacrimi și ațintiți asupra lui Salvador, la fel ca multe altele, simți că acei tineri simbolizaseră viitorul și supraviețuirea rasei lor, a poporului lor; singura speranță pe care o mai aveau în aceea captivitate lipsită de sens.

Un vaier răgușit, lung și adânc se ridică din rândurile peștiței adunători de femei. Unele se cutremurară: „Deblica bareal!”, auzi Ana Vega când se încheie prima strofa. Tinerii pășiră hotărâți și înălțară privirile, slăvind-o pe marea lor zeiță; unii dintre ei își duseră mâinile la ochi, iute, pe furiș, în timp ce treceau pe ușa închisorii. *Debla* le însoți pașii și le sfâșie sufletele țigăncilor care, scăpate de amenințarea soldaților, rămaseră neclintite mult timp după ce umbrele fiilor lor se pierdură în zare.

Melchor înțelese că acolo n-aveau să-i fie de niciun folos amenințările cu care reușise să-l facă pe vânzătorul de vin de lângă arena de tauri să dezvăluie cum obținea țigările numite „ale negresei”. Bărbatul se împotrivi, însă vârful jungherului lui Melchor în dreptul rinichilor săi îl făcu să se răzgândească. Țigările se distribuiau prin intermediul telalilor din Madrid, care băteau străzile orașului strângând zdrențe, hârtii și tot felul de resturi și de gunoaie pe care apoi le vindeau. Din timpuri străvechi, rufarii erau datori să se ocupe și de multele animale care mureau în oraș. Duceau leșurile până la groapa de gunoi din afara împrejmuirii, dincolo de podul Toledo, după care le jupuiau pentru a se folosi de pielea cabalinelor.

Melchor cercetă locul într-o noapte: pierduți în fumul focurilor pe care ardeau oasele și alte resturi ale animalelor, aproape o sută de telali se munceau cu leșurile cailor care muriseră în acea zi pe arena de tauri: unii îi jupuiau, alții se străduiau să țină la distanță haitele de câini care încercau să înșface resturile. Îl întrebă pe unul dintre ei, un ins plin de sânge, care ținea în mâini un cuțit uriaș, pentru jupuit.

– Țigări? Ce țigări? îi răspunse grosolan, fără să se oprească măcar. Aici nu știe nimeni nimic de așa ceva. N-o căuta cu lumânarea, țigane!

Erau femei și bărbați duri, căliți în mizerie, care n-ar fi șovăit să

se măsoare cu ei. Melchor șovăi să le ofere bani în schimbul a ce știau. I-ar fi jefuit pur și simplu, după care i-ar fi căsăpît chiar acolo și i-ar fi aruncat în foc... Poate că nici nu s-ar fi obosit să-i ardă. Văzu cum telalul pe care-l întrebuse vorbea cu ceilalți și făcea semne către ei. Un grup se urni înspre ei.

– Pleacă, Martin, șopti, dându-i un ghiont în coaste.

– Unchiule, te-aud suspinând noaptea după femeia aia de ani de zile...

– Voi doi! strigă atunci unul dintre telali.

– N-aș vrea să pierd asta pentru nimic în lume, încheie tănărul.

– Se tem că o să-i denunțăm tot atât pe cât se tem că o să-și piardă negoțul, apucă să spună Melchor înainte ca cei cinci telali, murdari și zdrențăroși, acoperiți de sânge, să se proțapească la un pas de ei, toți înarmați cu unelte și cuțite.

– De unde până unde atâta interes pentru țigări? îl întrebă unul zbârcit și chel, mai mic de statură decât ceilalți.

– Nu mă interesează țigările, ci negresa care le face.

– Ce treabă ai tu cu negresa? se amestecă altul.

Melchor schiță un zâmbet.

– O iubesc, mărturisi deschis.

Unul dintre telali tresări; altul dădu din cap și miji ochii ca să-l scruteze în întuneric. Până și Martin se întoarse spre el. Sinceritatea cu care Melchor își declarase dragostea păru să domolească tensiunea. Se auzi un râset, mai degrabă vesel decât cinic.

– Un țigan amoretat de o negresă?

Melchor își strânse buzele și aprobă înainte de a răspunde:

– O cunoașteți?

Tăgăduiră.

– Dacă ați auzi-o cântând, ați înțelege.

Discuția le atrase atenția și altor telali: câțiva, bărbați și femei, se apropiară de grup.

– Țiganul zice că o iubește pe negresa care face țigările, îi lămuri unul dintre ei pe ceilalți.

– Dar ea, ridică degrabă problema o femeie, îți împărtășește dragostea? Te iubește?

– Cred că da. Da, zise hotărât după ce se gândi o clipă.

– Hai să sfârșim cu ei! propuse chelul mic de statură. Nu ne putem încrede...

Doi bărbați se îndreptară hotărâți înspre țigani, ținând cuțite

mari în mână, în timp ce alții îi înconjurau.

– Gonzalo, voi! O femeie de picioarele căreia se ținea o fetiță despuiată le întrerupse atacul. Nu stricați singurul lucru frumos care s-a întâmplat în... Cuprinse cu o mișcare a mâinii groapa de gunoi pestilențială, cu fumul de la focuri ce se înălța în întuneric, presărată cu leșuri și piei de animale... în această mizerie.

– Țiganul o să ne fure negoțul, se plânse unul dintre bărbați.

Melchor hotărî să tacă în fața amenințării cuțitelor celor doi bărbați; știa că soarta lui și a lui Martin depindea de sensibilitatea unui grup de femei care probabil nu mai auzise de mult cuvântul dragoste. „Negreso, se gândi atunci, încordat, altă belea în care m-am vârat din cauza ta. Nu încape îndoială că te iubesc!” Simțise neliniștea lui Martin; puteau să-i înfrunte pe cei doi din fața lor, dar ceilalți s-ar fi năpustit asupra lor fără milă. Începea să simtă mirosul morții, când o a treia femeie se băgă în vorbă.

– Și ce ar face, ar vinde țigări de-a lungul și de-a latul orașului? Asta numai noi putem face.

– Într-o zi, o să fim prinși și o să ne pară rău, își spuse părerea fără tragere de inimă femeia cu fetița, în timp ce mângâia obrazul murdar al micuței. Se vorbește deja prea mult despre țigările negresei. Data viitoare, poate că o să vină potera în locul țiganului; vedeți și voi ce ușor se află cu ce ne ocupăm. Pedepsele sunt aspre în treaba asta cu tutunul, știți bine. O să ne pierdem soții și copiii. Aproape că aș prefera ca țiganul să ne fure afacerea.

– N-am de gând să vă iau nimic, interveni atunci Melchor. Vreau doar s-o gădesc.

În scânteierile focului ce jucau pe chipurile bărbaților, Melchor văzu cum se sfătuiau din priviri.

– Are dreptate, auzi din gura unuia dintre ei, din spate. Deunăzi, un crâșmar de pe strada Toledo m-a înștiințat că alguazilii de rond întrebau în stânga și-n dreapta despre țigări. N-o să treacă mult și cineva o să ne denunțe. La ce bun să-i omorâm pe ăștia doi dacă mâine tot n-o să avem nimic?

Se iveau zorile când ajunseră la Torrejón de Ardoz. Servando, unul dintre cerșetorii mijlocitori, care venise în seara aceea să facă socotelile, mai umflata decât de obicei datorită coridei, se încăpățână să apere secretul care le aducea câștiguri atât de mari.

– Țigane, sări una dintre femei, sătulă de certurile care îi țineau de la munca lor cu leșurile de cai, convinge-l singur să te ducă la

iubita ta.

Servando se dădu înapoi câțiva pași de îndată ce telalii se întoarseră la treburile lor și rămase singur cu Melchor și Martin.

– Cum o cheamă pe negresă?

Acesta fu singurul lucru pe care-l vorbiră cu cerșetorul, în drum spre Torrejón. Melchor avea nevoie să-l audă, să-i confirme presentimentele.

– Vrei s-o găsești, dar nu știi cum o cheamă?

– Răspunde!

– Caridad.

Când Servando le arătă casa mică de chirpici care se învecina cu lanurile de grâu, Melchor regretă că nu aflase mai multe de la cerșetor.

Trecuse mult timp. Oare mai era singură? Poate... Poate că își găsise alt bărbat. Mulțimea de speranțe nebunești care-i însuflețise pașii când auzise numele lui Caridad se clătină când dădu cu ochii de căsuța ce părea că sclipește în lumina primelor raze de soare primăvăratice. Avea să-l primească? Cine știe, poate că îi purta pică fiindcă o părăsise în casa de oaspeți clandestină... Toți trei se opriseră la oarecare depărtare de casă. Servando îi îmboldi să continue, dar Martin îl opri cu un gest autoritar al mâinii. Cum fusese viața ei în toți acești ani? își spunea Melchor, neputând să-și stăpânească neliniștea. Ce cărări o aduseseră până aici? Ce...?

Ușa căsuței se deschise. Caridad se ivi în prag, iar privirea ei pluti pe deasupra câmpurilor, salutând ziua.

– Cântă, negreso.

Vocea îi sună răgușită, îngroșată, slabă, imperceptibilă.

Trecu o secundă, două... Caridad întoarse încet capul înspre locul în care se aflau ei...

– Cântă, repetă Melchor.

– Stai pe loc, îl preveni Martin pe Servando în șoaptă când acesta dădu să-l urmeze pe țigan, care mergea țintă către Caridad. Pe fața ei rotundă și neagră se prelingeau deja, strălucitoare, lacrimile.

Și Melchor plângea. Se stăpâni să nu se apropie în fugă, să nu strige, să nu urle pomenind cerurile sau iadul. Dar nu-și putu stăpâni plânsul. Se opri acolo de unde ar fi putut s-o atingă doar întinzând brațul. Nu îndrăzni.

Față-n față, se priviră. El îi arătă palma mâinii înnegrite, cu degetele întinse. Ea schiță un zâmbet care se împleti de îndată cu

tremurul de plâns. El strânse buzele. Caridad ridică privirea spre cer, doar o clipă, apoi încercă să zâmbească iar, dar lacrimile o năpădiră și îi arătă lui Melchor un chip tulburat de vârtoarea sentimentelor ce se zbăteau pe dinăuntru ei. El, cu toate acestea, simți că le recunoaște: veselie, speranță, dragoste... Și se apropie.

– Țigane, îngăimă ea atunci.

Se contopiră într-o îmbrățișare și își potoliră miile de cuvinte nerostite cu tot atâtea săruturi.

După ce părăsiră casa de pe strada Platerías, fray Joaquín o duse pe Milagros la o locuință de pe strada Pez, de-a lungul căreia se îngrămădeau clădirile în care locuiau madrileni la fel de aroganți și de mândri precum cei din Lavapiés, Barquillo și alte cvartale din Madrid. Monahul, temându-se că aveau să stârnească zvonuri fără niciun rost, nici măcar nu îndrăzni să meargă la o casă de oaspeți clandestină, așa că se tocmi și închirie două odăi sărăcicioase de la văduva unui soldat, care se învoi să doarmă lângă casă și nu puse întrebări. Pe drum, îi povesti țigăncii discuția cu Blas.

– Atunci, hai să mergem la Triana, sări ea trăgându-l de mânecă pentru a-l opri în timp ce urcau pe strada Ancha de San Bernardo.

Mulțimea de oameni cobora veselă, în sens contrar, căutând strada Alcalá și arena de tauri.

– Pedro te-ar omori, se împotrivi monahul, cercetând clădiri și răspântii.

– Fata mea este acolo!

Fray Joaquín se opri.

– Și ce-am face? o întrebă. Am intra în fundătura San Miguel și am răpi-o? Crezi că am avea vreo șansă cât de neînsemnată? Pedro o să ne-o ia înainte și imediat o să te ponegrească aruncând tot felul de perfidii asupra ta; țigănimea toată o să te socotească o... Călugărul lăsă cuvântul neisprăvit. Nici măcar n-ai ajunge... N-am ajunge să străbatem podul de șlepuri. Să mergem, spuse cu blândețe după câteva clipe.

Fray Joaquín merse mai departe, dar Milagros nu-l urmă, potopul de oameni părea s-o înghită. Dându-și seama, călugărul se întoarse din drum.

– Și ce dacă o să mă omoare? șopti ea printre suspine, cu obrajii scăldați în lacrimi. Eram moartă deja de dinainte de...

– Nu spune asta. Fray Joaquín dădu s-o cuprindă pe după umeri, dar se stăpâni. Trebuie să existe o altă cale și o s-o gălesc. Îți promit.

O altă cale? Milagros strânse din buze și se agăță de această făgăduială. Încuviință și merse mai departe, alături de el. Era

adevărat, recunosc în sinea ei când dădea colțul să intre pe strada Pez. Pedro ar defăima-o, iar Bartola ar întări, supusă, toate ocările care i-ar trece prin cap ticălosului. Un fior rece îi trecu pe șira spinării când și-o închipui pe Reyes Trianera hulind-o în gura mare. Alde García ar fi încântați s-o repudieze în public; și cei din neamul Carmona ar face la fel, lezați în onoarea lor. Milagros încălcase legea: nu existau prostituate în rasa țigănească, iar toți țiganii s-ar fi ridicat împotriva ei. Cum putea ea să se arate în fundătura San Miguel în asemenea împrejurări?

Dar zilele treceau, iar promisiunea lui fray Joaquín nu se împlinea. „Dă-mi timp”, îi ceru într-o dimineată când ea stăruia. „Marchizul ne va ajuta”, o încredință a doua zi, știind însă că nu era în stare să meargă la reședința acestuia. „I-am trimis o scrisoare starețului din San Jacinto, el va ști ce e de făcut”, minți a treia oară când ea îi aminti ce îi făgăduise.

Fray Joaquín se temea că o s-o piardă, că o să fie rănită, că o să fie omorâtă; dar, pentru a nu înfrunța potopul întrebărilor ei, o lăsa singură într-o cămăruță murdară, în care singurele obiecte de mobilier erau un pat șubred și un scaun rupt. „Nu trebuie să ieși, lumea te cunoaște, iar alde García sigur te caută la porunca lui Pedro.” Ca ecou al scuzelor lui, având mereu în minte râsul copilei ei, Milagros izbucnea în plâns. Știa sigur că alde García ar chinui-o. Imaginea copilei ei la cheremul acelor ticăloși era peste puterile ei. Trează nu putea să le suporte... Ceru vin, dar văduva o refuză. În zadar se certă cu ea. „Pleacă, dacă vrei”, îi spuse. „Unde?”, se întrebă ea. Unde putea să se ducă?

El îi aducea mereu câte ceva când se întorcea: ceva dulce, pâine albă, o panglică colorată... Și vorbea cu ea, o încuraja și se purta afectuos, chiar dacă nu de asta avea ea nevoie. Unde era cutezanța țiganilor? Fray Joaquín nu era în stare să-i susțină privirea, cum făceau cei din rasa ei. Milagros simțea că ochii lui o urmăreau de fiecare dată când erau împreună, însă de cum se așeza dinaintea lui, călugărul se ferea. Părea că se mulțumește doar s-o știe acolo, să-i simtă mirosul, s-o atingă ușor. Coșmarurile nu părăsiseră nopțile țigăncii: Pedro și alaiul de nobili care o siluiau se perindau prin visele ei; totuși, începu să alunge gândul că fray Joaquín ar fi putut să se poarte ca ei.

În două săptămâni, rămaseră fără bani pentru plata chiriei samavolnice pe care le-o cerea văduva în schimbul tăcerii ei.

– Niciodată n-am bănuir că o să ajung să am nevoie de bani, se

dezvinovăți călugărul, chinuit de remușcări, ca și cum ar fi trădat-o.

– Iar acum? întrebă ea.

– Voi căuta...

– Mințiți!

Fray Joaquín vru să se apere, dar țiganca nu-i dădu voie.

– Mințiți, mințiți, mințiți, țipă cu pumnii strânși. Nimic nu e adevărat, nu-i așa? Nici marchizul, nici scrisorile către stareț, nimic. Tăcerea lui îi dădu dreptate. Plec la Triana, hotărî atunci.

– Asta ar fi o nebunie.

Hotărârea luată de Milagros, nevoia de a părăsi camerele înainte ca văduva să-i dea afară sau, mai rău, să-i denunțe pentru adulter, lipsa banilor și, pe deasupra, simplul gând că țiganca ar fi putut să-l părăsească, îl făcură pe fray Joaquín să se dezmeticească.

– E ultima oară când mă mai încred în dumneavoastră; nu mă dezamăgiți, părinte, se învoi ea.

N-o făcu. De altfel, în acele zile nu făcuse altceva decât să se gândească cum să dezlege problema. Îi venise un gând nesăbuit, dar nu avea de ales: atâția ani o visase pe Milagros și tocmai renunțase la tot pentru ea. Ce nesăbuintă mai mare decât aceea putea să existe? Se duse la o prăvălie și schimbă rasa călugărească cea mai bună din cele două pe care le avea pe niște veșminte negre, simple, femeiești, plus mănuși și o mantilă.

– Vreți să îmbrac așa ceva? încercă Milagros să se împotrivescă.

– Nu poți merge pe drumuri ca o țigancă fără acte. Tot ce vreau e să nu fim arestați în timpul călătoriei spre Barrancos. Hainele îi alunecară din mâini lui Milagros și căzură pe jos. Da, spuse el. Nu ne abatem chiar așa de mult. E doar alt drum; sunt câteva zile în plus. Îți amintești ce-a spus bătrâna tămăduitoare? A zis că, dacă există vreun loc în care ar putea fi găsit bunicul tău, acela este Barrancos. În ziua în care am stat de vorbă, mi-ai povestit că n-ai ajuns acolo după marea întemnițare, iar lucrurile nu s-au schimbat mult de atunci. Poate...

– I-am scuiptat la picioare, își aminti Milagros câtă mânie îi arătase. I-am spus...

– Ce însemnătate mai are ce-ai făcut sau ce-ai spus? Întotdeauna te-a iubit, iar fiica ta are sânge Vega. Dacă l-am găsi, Melchor ar ști ce să facă, fără îndoială. Iar dacă el nu e acolo,

poate că o să-l găsim pe vreun alt membru al familiei care să nu fi fost săltat în timpul mării întemnițări. Cei mai mulți dintre ei se ocupau cu tutunul, poate că o să reușim să aflăm de vreunul.

Milagros nu mai asculta. Gândul la bunicul ei o umplea de speranță și de teamă, totodată. Nu luase în seamă avertismentele lui, nici pe cele ale mamei. Amândoi știau ce avea să se întâmple dacă se dăruia unui García. Ultimul lucru care îl aflase despre bunicul ei era că-l prinseseră în Madrid și că reușise să scape. Poate... Da, poate că încă trăia. Iar dacă cineva putea să-l înfrunte pe Pedro, acela era Melchor Vega. Cu toate astea...

Țiganca se aplecă să culeagă straietele negre de pe jos. Fray Joaquín se opri din vorbit când o văzu. Milagros nici nu voia să se gândească la faptul că bunicul ar fi putut s-o respingă, să nu primească s-o ajute, mânat de ranchiună.

– Slavă Fecioarei Preacurate!

– Cea fără de păcat, îi răspunse Milagros, cu capul plecat, tinerei servitoare care deschise ușa casei. Știa ce avea de făcut după aceea, tot ce făcuse cu o leghe în urmă, în Alcorcon: să-și încrucișeze degetele mâinilor înmănușate, arătând rozariul lui fray Joaquín pe care-l ținea între ele, și să mormăie ce își mai amintea din rugăciunile învățate de la Caridad, în Triana, pentru botezul ei, și pe care călugărul i le repeta întruna pe drum.

– Dați de pomană pentru ca această nefericită văduvă să se poată retrage la mănăstirea maicilor dominicane din Lepe, imploră fray Joaquín acoperind mormăielile acesteia.

Prin mantila neagră care-i acoperea capul și-i ascundea chipul negricios, țiganca se uită la servitoare cu coada ochiului. Se purta la fel ca celelalte: la început, refuza, pentru ca apoi să caște ochii mari în clipa în care fray Joaquín descoperea frumosul chip al Fecioarei pe care o ducea cu el. Atunci avea să șovăie, să le spună să aștepte, să închidă ușa și să dea fuga s-o cheme pe stăpâna ei.

Așa se întâmplase în Alcorcon, la fel și în Madrid, înainte să treacă pe poarta Segoviei. Fray Joaquín hotărî să scape de sărăcie alăturându-se armatei de pelerini sau pioși care cereau de pomană pe drumurile Spaniei; primii umblau deghizați cu pelerine împodobite cu scoici, dimie, toiag, ploscă și pălărie pentru așa-zisele pelerinaje la Ierusalim sau într-o sumedenie de alte locuri ciudate; ceilalți se dădeau drept călugări, preoți sau abați care cereau obol pentru tot felul de lucrări sfinte. Lumea le dădea

pomeni celor dintâi pentru ca, în schimb, să sărute relicvele sau scapularele despre care susțineau că sunt chiar din Țara Sfântă. Cât despre cei din urmă, se rugau cu ei în fața statuetelor pe care le purtau, le atingeau, le sărutau și le apropiu de copii, bătrâni și mai cu seamă de bolnavi, înainte de a lăsa să cadă câțiva gologani în cutia milei sau în punga piosului.

Cât despre imaginile sfinte, niciuna n-o întrecea pe cea a Preacuratei Maria pe care-o dezvăluia fray Joaquín, spre stupoarea servitoarelor din casele înstărite. Așa cum prevăzuse Milagros, în Móstoles, la ceva mai mult de trei leghe de Madrid, se întâmplă la fel ca în Alcorcón. La scurt timp, deschise ușa doamna casei, care înmărmuri în fața frumuseții și a bogăției statuetei Fecioarei și-i pofti să intre. Milagros pășea sfioasă, așa cum o învățase fray Joaquín, murmurând rugăciuni și ascunzându-și picioarele sub fusta neagră și lungă care mătura pământul.

Înăuntru, țiganca se ducea în colțul cel mai îndepărtat de locul în care, ca pe un altar, așezau Fecioara, în timp ce fray Joaquín o prezenta drept sora lui care tocmai rămăsese văduvă și făcuse promisiunea să se retragă la mănăstire. Nici măcar nu se uitau la ea, absorbiți cu toții de Fecioara Preacurată. „Poate fi atinsă?”, întrebau grijulii. „Dar sărutată?”, adăugau emoționați. Fray Joaquín spunea rugăciunile înainte să le îngăduie.

Cu toate că strângeau destui bani ca să-și urmeze drumul, ca să mănânce și să doarmă în hanuri sau chiar în case, dacă nu găseau hanuri, Milagros stând întotdeauna departe de ceilalți, ferită de un așa-zis jurământ al tăcerii, înaintau încet, sâcâitor de încet. Își căutau mereu tovarăși de călătorie ca să evite întâlnirile neplăcute, iar uneori erau nevoiți să zăbovească, de pildă, atunci când femeile de prin case țineau să-și cheme soții, fiii și, pe alocuri, îl poșteau chiar și pe paroh, cu care fray Joaquín stătea de vorbă ca să-l încredințeze de bunele sale intenții. Dovezile de devoțiune și rugăciunile se întindeau la nesfârșit. Când aveau nevoie de bani, pierdeau zile întregi arătând statuia Fecioarei, așa cum se întâmplă în Almaraz, înainte să treacă peste râul Tajo, unde fură plătiți bine ca să lase statueta să vegheze un bolnav, în odaia lui.

– Și dacă nu se vindecă? îl întrebă Milagros pe fray Joaquín profitând de faptul că acesta îi adusese de-ale gurii în odaia pe care o primise ca să poată respecta jurământul tăcerii.

– Las-o pe Maica Sfântă să hotărască. Ea va ști!

Apoi îi surâse, iar Milagros, uluită, crezu că zărește un zâmbet ștregăresc pe chipul lui fray Joaquín. Monahul se schimbaseră... Sau se schimbaseră ea? Sau poate amândoi, își spusese.

Milagros nu era în stare să suporte nopțile; coșmarurile o treceau brusc, asudată, amețită, și trăgea adânc în piept aerul care nu-i era de-ajuns. Visa bărbați care o siluiau, tot publicul din teatrul Principe răsând de ea; pe bătrâna Maria... De ce o visa pe bătrâna tămăduitoare după atâția ani? Dacă așa îi treceau nopțile, simplul gând că avea să-l reîntâlnească pe bunicul ei o încuraja să îndure pe timpul zilei acele straie negre și aspre care o stânjeneau. Plictisul rugăciunii lor și al orelor pe care le petrecea singură în case sau hanuri, ca să nu se descopere înșelătoria, se preschimba în visări când se gândea la Melchor, la mama ei și la Cachita. Deseori trebuia să se străduiască să nu cânte pe ritm de fandango rugăciunile învățate de la Caridad. Cât timp trecuse de când nu mai cântase? „Tot atâta timp cât a trecut de când nu mai bei”, îi răspunsese fray Joaquín în încheierea discuției, într-o zi în care îi vorbise despre asta. Soarele și dorințele ei înflăcărâte făceau ca toate momentele amare care-i chinuiau visele să rămână în urmă, ca și cum ar fi fost închise într-o bulă, iar în fața ei se înfățișa speranța de a se întoarce printre ai ei. Doar de asta îi păsa cu adevărat: fata ei, bunicul ei. Familia Vega. În trecut, nu reușise să priceapă asta, chiar dacă se mângâia cu scuza că era tânără. Uneori, și-l amintea și pe tatăl ei. Ce îi spusese Camacho la întoarcere, după ce vorbise cu mama ei în adăpostul din Malaga? „El știa care era învoiala: libertatea lui în schimbul logodnei tale cu García. Ar fi trebuit să refuze și să se sacrifice. Bunicul tău a făcut ceea ce trebuia.”

Când își amintea cuvintele țiganului, Milagros se lupta să alunge amintirile și să se gândească din nou la bunicul ei. Numai cu ajutorul lui putea să-și regăsească fata și, odată cu ea, bucuria de a trăi. Cu fiecare sat pe care-l lăsa în urmă se apropia încă puțin de acel vis.

Uneori, după ce-l asculta cum îi mințea pe nevinovații credincioși care se apropiau de Fecioară, Milagros se gândea și la fray Joaquín, iar atunci o năpădeau sentimente contradictorii. Primele zile în Madrid, când începuseră să arate Fecioara ca să facă rost de bani pentru plata împovărătoare a văduvei, pe țigancă o exasperau șovăielile lui. În gând, îi cerea fermitate și convingere, dar se supăra și mai tare când întrezărea, printre ochiurile și

dantelurile mantilei, privirile furișe pe care i le arunca pentru a se încredința de purtarea ei. „Faceți-vă griji pentru dumneavoastră, părinte. Cum credeți că m-ar recunoaște cineva în hainele astea care-mi atârnă pe umeri și pe șolduri?” Pe măsură ce fray Joaquín își îndeplinea cu mai mare siguranță rolul de pelerin, i se schimbă și atitudinea față de Milagros, ca și cum ar fi găsit puteri în propria siguranță. Nu părea atât de tulburat de prezența ei și, uneori, chiar susținea privirea țigăncii. Atunci ea, fie și numai pentru câteva clipe, se simțea copilă, ca în Triana.

– Nu vă mai atrag îmbrăcată în negru? îi zise cu obrăznicie într-o zi.

– Ce? Fray Joaquín roși până în vârful urechilor. Ce vrei să spui?

– Chiar asta, dacă nu vă mai plac în aceste... cârpe pe care mă siliți să le port.

– Probabil că de vină e Preacurata, care dorește să mă ferească de ispite, se amuză el arătând spre statuie.

Ea vru să-i dea un răspuns, dar tăcu, iar el crezu că înțelege de ce nu ripostase: ieșea la iveală femeia chinuită, umilită de către bărbați.

– Nu voiam să spun... începu să se scuze Milagros înainte ca el s-o întrerupă.

– Ai dreptate: nu-mi plac în straiile astea de văduvă castiliană. Însă îmi place, se grăbi să adauge văzând expresia ei tristă, că începi iar să faci haz și să te îngrijești de înfățișarea ta.

Milagros se schimbă iar la față. O umbră de tristețe îi tulbură privirea.

– Fray Joaquín, noi, femeile, am venit pe această lume ca să naștem în chinuri, ca să trudim și ca să îndurăm depravarea bărbaților. Tăceți, îl repezi când el dădu să răspundă. Ei... voi, bărbații, vă zbateți, luptați și vă bateți cu ticăloșia. Câteodată câștigați și deveniți masculii învingători; în multe alte rânduri pierdeți, și atunci vă înverșunați împotriva celor mai slabi, ca să vă amăgiți și să trăiți numai pentru răzbunare. Noi, femeile, trebuie să tăcem și să ne supunem, întotdeauna a fost așa. Am învățat asta în cele din urmă, dar m-a costat tinerețea. Nici măcar nu mă văd în stare să lupt pentru fata mea fără ajutorul unui bărbat. Da, vă mulțumesc, adăugă înainte ca el să intervină, dar acesta e adevărul. Noi putem lupta nu mai ca să uităm durerile și suferințele noastre, ca să le înfrângem, dar niciodată ca să le

răzbunăm. Ne agățăm de speranță, oricât de firavă ar fi, și între timp, câteodată, numai câteodată, încercăm să ne simțim din nou femei.

– Nu știi ce...

– Nu spuneți nimic.

Fray Joaquín dădu din umeri, clătînând nedumerit din cap, cu mâinile întinse.

– Cine îi spune unei femei că n-o place, ridică vocea Milagros, oricât de multe straie negre ar purta, oricât de bătrână sau de urâtă ar fi, n-are dreptul să zică nimic.

Îi întoarse spatele, străduindu-se ca unduirea șoldului ei să se zărească pe sub veșmintele care atârnavă pe ea.

Apropierea, țelul comun, neconținută neliniște în fața primejdiei ca cineva să afle că respectabila și pioasa văduvă ce se ascundea sub acele veșminte nu era decât o tânără țigancă, nimeni alta decât Desculța de la teatrul Principe din Madrid, și că monahul mințea atunci când cerea pomană pentru retragerea ei la mănăstire, îi apropia în fiecare zi, puțin câte puțin. Milagros nu făcea nimic pentru a ocoli atingerea; avea nevoie de acea apropiere omenească, respectuoasă, nevinovată. Râdeau, își făceau destăinuiri, se iscodeau unui pe celălalt; ea, așa cum n-o mai făcuse niciodată până atunci, scrutând bărbatul care se ascundea sub rasa de călugăr: tânăr și chipeș, deși nu părea puternic. Cu excepția acelei chelii rotunde care îi lucea în creștetul capului, se putea spune că era atrăgător. Deși poate părul avea să-i crească la loc... Firește că nu avea spiritul țiganilor, hotărârea, trufia, dar în schimb îi prisoseau dăruirea, blândețea și afecțiunea.

– Aici nu cred să primim pomeni, se văicări cu voce joasă fray Joaquín într-o seară, când ajunseră la un grup de bordeie sărmene la care îi conduse o pereche de agricultori ce se întorcea de la muncă, singura tovărășie pe care-o aflaseră pe drum.

– Poate că n-o să le primim în numele Fecioarei, dar sigur o să găsim pe cineva care o să dea bani ca să-i ghicesc viitorul, puse ea rămășag.

– Nerozii, exclamă fratele, dând din mâini prin aer.

Milagros îi apucă din zbor una din mâini, din instinct, la fel cum făcuse de multe ori în Triana cu bărbații sau femeile care se încăpățâneau să nu scoată câțiva bănuți.

– Sfinția Voastră, spuse în glumă, doriți să aflați ce spun liniile din palma dumneavoastră? Văd...

Fray Joaquín încercă să și-o retragă, dar ea nu-i dădu voie și, în cele din urmă, el se supuse. Milagros apucă mâna călugărului între ale sale, urmând cu degetul arătător una dintre liniile palmei. Pe măsură ce își plimba degetul, o gădilătură neașteptată îi cuprinse pânțele.

– Măi să fie... își drese glasul și se foi neliniștită.

Încercă să dea vina pe straietele incomode pe care le purta pentru neastâmpărul ei. Își scoase mânușa și își dădu la o parte mantila de pe față cu o mișcare a mâinii. Găsi mâna călugărului încă întinsă în fața ei. O apucă din nou și-i simți căldura. Observă pielea albă, aproape delicată, a bărbatului care nu lucruse niciodată fierul.

– Văd...

Pentru prima oară în viață, Milagros nu avea dezinvoltura necesară pentru a-și aținti privirea în ochii celui căruia îi citea viitorul.

Se apropiau de râul Múrtiga, Encinasola rămăsese în urmă, iar Barrancos se ridica deasupra capetelor lor. Milagros își scoase mantila și o aruncă cât colo; apoi făcu la fel cu mânușile și își ridică fața către cerul strălucitor de sfârșit de mai, ca și cum ar fi vrut să soarbă toată lumina de care nu avusese parte în călătoria de aproape o lună și jumătate.

Fray Joaquín o contemplă vrăjit. Acum ea trăgea de catarama vestei negre pentru ca razele soarelui să-i mângâie pieptul, acolo unde i se iveau sânii. Lungul pelerinaj, extenuant în alte împrejurări, avusese asupra lui Milagros tocmai efectul opus: oboseala atrase uitarea; îngrijorarea că aveau să fie descoperiți risipise orice altă neliniște, iar speranța reîntâlnirii îmblânzi trăsăturile altădată încruntate și mereu încordate. Țiganca se știu privită. Scoase un strigăt neașteptat care rupse tăcerea, își scutură capul și se întoarse spre călugăr: „Ce o să se întâmple dacă n-o să-l găsim pe Melchor?“, se întrebă atunci fray Joaquín, temător în fața zâmbetului larg cu care-l răsplătea Milagros. Ea se silea să-și desfacă cocul și să sloboadă niște plete care refuzau să cadă în voie. Numai gândul că n-aveau să dea de Melchor îl făcu pe fray Joaquín să lase statueta Fecioarei pe jos și să culegă mantila și mânușile.

– Acum ce faceți? se plânse Milagros.

– S-ar putea să mai avem nevoie de ele, răspunse el cu mantila

în mână; mănușile erau rătăcite încă printre tufișuri.

Îi luă ceva timp s-o găsească pe a doua. Când se ridică cu ea, Milagros dispăruse. Unde? Străbătu zona cu privirea. În zadar. N-o găsi. Ocoli un dâmb și se apropie de albia râului Múrtiga. Răsuflă ușurat. Era acolo, cu mânecele suflecate, ingenuncheată. Își vârî de mai multe ori capul în apă și-și frecă viguros părul. O văzu ridicându-se, udă learcă, cu pletele ei bogate, negre, căzându-i pe spate, strălucind în soare, în contrast cu pielea oacheșă. Fray Joaquín se cutremură contemplându-i frumusețea.

Oamenii din Barrancos întâmpinară sosirea lor în sat cu neîncredere și curiozitate: un călugăr care ducea o siluetă nedeslușită și o țigancă frumoasă, înaltă, atentă la tot ce mișcă. Fray Joaquín șovăi. Milagros, nu: ochi primul om care-i ieși în cale.

– Îl căutăm pe cel care vinde tutun pentru contrabandă în Spania, îl năuci pe unul înaintat în vârstă deja.

Acesta băigui câteva cuvinte în graiul locului, fără să-și poată lua privirea de la ochii care îl sfredeleau ca și cum ar fi fost vinovat de vreo fărădelege.

Fray Joaquín intui nerăbdarea cumplită a lui Milagros și se hotărî să intervină.

– Pacea fie cu tine, salută blând. Ne înțelegi?

– Eu, da. Se auzi din spatele primului.

„E foarte primejdios”, repetă fray Joaquín de vreo zece ori în timp ce se apropiau de grupul de clădiri către care fuseseră îndrumați și care alcătuia așezământul lui Méndez. Locul era un cuib de contrabandiști. Milagros mergea hotărâtă, cu capul ridicat.

– Acoperă-ți măcar fața, o rugă el, grăbind pasul pentru a-i oferi mantila.

Nici nu-i răspunse. Un șir nesfârșit de posibilități, toate înspăimântătoare, îi treceau prin cap călugărului. Melchor putea să nu se afle acolo, putea să fie chiar dușmanul aceluia Méndez. Se temea pentru el, dar îndeosebi pentru Milagros. Erau puțini cei care rămăneau nepăsători la trecerea țigăncii; se opreau, o priveau, unii chiar o măguleau în acea limbă ciudată a oamenilor din Barrancos.

„În ce încurcătură am vârat-o pe Milagros?”, se căină când trecură de porțile așezământului lui Méndez. Câțiva drumeți trândăveau în curtea mare de pământ care se deschidea în fața

sălaşului contrabandistului; unul dintre ei scoase un fluierat când o văzu pe Milagros. Două femei cu înfățișare îndoielnică, aflate la una dintre ferestrele dormitorului de deasupra grajdurilor, se strâmbară la apariția călugărului, iar o ceată de copilandri pe jumătate goi care se fugăreau printre catării somnoroși legați de stâlpi se opriră din alergat și se apropiară de ei.

– Cine sunteți? întrebă unul dintre copii.

– Aveți dulciuri? ceru altul.

Încă puțin și ajungeau la casa mare. Niciunul dintre bărbații care-i urmăreau cu privirea nu se clinti. Milagros încerca să scape de sâcăiala copiilor, moment în care fray Joaquín interveni din nou.

– Nu, o luă înaintea gestului repezit al acesteia, nu avem dulciuri, dar am asta, adăugă arătându-le un real.

Copiii se îngrămădiră în jurul călugărului cu ochi strălucitori la vederea monedei de aramă.

– O să-l primiți dacă îl înștiințați pe domnul Méndez că are oaspeți.

– Și cine întreabă de el?

Copiii tăcură; câțiva dintre drumeți se ridicară, iar prostituatele de la fereastră se aplecară și mai mult peste pervaz.

– Nepoata lui Melchor Vega, Galerianul, răspunse atunci Milagros. Méndez, contrabandistul, se ivi în ușa casei mari; o cercetă pe țigancă din cap până-n picioare, lăsă capul într-o parte, o scrută din nou, lăsă să treacă câteva secunde și zâmbi. Dintr-o răsufare, fray Joaquín dădu afară tot aerul pe care-l ținuse în plămâni.

– Milagros, nu-i așa? întrebă atunci contrabandistul. Bunicul tău mi-a vorbit mult despre tine. Fii binevenită!

Unul dintre copii încercă să-i atragă atenția lui fray Joaquín trăgându-l de mâneca rasei.

– Pentru moneda aceea vă duc până la Galerian, le propuse. Milagros sări în sus de uimire și se năpusti asupra mucosului.

– Este aici? strigă. Unde? Știi unde?

Deodată, îl privi cu neîncredere. Dacă băiatul îi trăgea pe sfoară pentru un real? Se răsuci către contrabandist cu o privire întrebătoare, care ar fi fost în stare să străpungă zidurile.

– A sosit acum două săptămâni, confirmă Méndez.

Milagros bâigui spre contrabandist ceva care ar fi putut fi la fel de bine o mulțumire sau un rămas-bun, își prinse poalele fustei

lungi și negre, lăsându-și la vedere pulpele și, cu fusta strânsă, se pregăti s-o ia pe urmele copiilor, care îi așteptau cu râsete și țipete lângă poarta de la intrarea în așezământul contrabandistului.

– Hai, îi îndemnă unul dintre ei.

– Hai, fray Joaquín, îl zori țiganca, care deja se îndepărtase de el cu câțiva pași.

Monahul își luă însă la revedere.

– Nu pot să alerg cu statueta Fecioarei în brațe, se plânse după aceea.

Dar Milagros nu-l ascultă. O fetiță o ținea de mână și trăgea de ea spre drum.

Fray Joaquín îi urmă lent, exagerând greutatea unei statuete pe care o purtase fără nicio problemă prin toată Spania. Melchor era în Barrancos, slavă Domnului! Nu crezuse niciodată cu adevărat că avea să-l găsească. „Aș face moarte de om pentru ea. Sunteți spaniol... Și călugăr. A doua treabă s-ar putea îndrepta, dar prima, nu.” De îndată ce Méndez confirmase prezența țiganului simțise o strângere de inimă, amintindu-și avertismentul primit cândva de la el pe malul Guadalquivirului, când bănuise posibilitatea unei relații cu nepoata lui. Galerianul ar face orice pentru ea! Nu-l omorâse pe tatăl lui Milagros pentru că încuviințase căsătoria ei cu un García?

– Ce faceți?

Doi copii se chinuiau să-l ușureze de povara Preacuratei.

– Dați-le-o! îi porunci Milagros din față. N-o să ajungem în veci!

Nu le-o dădu; nu era sigur că voia să se afle față în față cu Melchor Vega.

– Plecați de aici! Valea! le strigă celor doi mucoși care, în ciuda amenințărilor, mergeau tot pe lângă el și se străduiau să-l ajute să ducă statueta, atingându-o cu mâinile, dar mai mult îl stânjeneau.

Milagros îl așteptă, ținându-și poala fustei, nerăbdătoare. Fetița care o însoțea rămase alături de ea, cu mâinile în șolduri, imitând gestul țigăncii.

– Ce aveți? îl iscodi mirată țiganca.

„O să te pierd, asta am. Nu-ți dai seama?”, vru el să spună.

– Nu se face gaură în cer pentru câteva minute după cât am mers, răspunse în schimb, mai repezit decât și-ar fi dorit.

Ea interpretă greșit gestul lui și se strâmbă. Îi privi pe copilandri, care alergau veseli înaintea lor, cu soarele în față. O năpădiră indoielile.

– Credeți... își lăsă brațele să cadă în lături. Căzu și fusta. Dumneavoastră ați spus că bunicul mă va ierta.

– Și o s-o facă, o asigură fray Joaquín, deși îi venea să-i propună să fugă împreună din nou, să se întoarcă pe drumuri, să meargă din loc în loc, arătând statueta Fecioarei.

În vocea călugărului se simți descurajarea. Milagros o simți și își potrivea pașii la mersul lui.

– E și García, murmură ea.

– Ce?

– Fetita. Fata mea. Maria. Este și García. Ura bunicului față de ei este mai mare... decât orice! Chiar și decât afecțiunea pe care mi-o purta cândva, adăugă cu un fir de voce.

Fray Joaquín suspină, conștient de contradicțiile care îi sfâșiau sufletul. Dacă o vedea mulțumită, plină de speranță, el se prăbușea îngrozit de gândul de a o pierde, dar dacă o vedea suferind, atunci... Atunci voia s-o ajute, s-o încurajeze să meargă la bunicul ei.

– A trecut mult timp, zise fără convingere.

– Și dacă nu mă iartă că m-am măritat cu Pedro García? Bunicul...

– O să te ierte.

– Mama mea m-a respins pentru că am făcut asta. Mama mea!

Ajunseră la poalele unui deal, în afara satului. Cel mai mare dintre copii îi aștepta acolo, ceilalți alergau deja în sus pe cărare.

O căsuță singuratică în vârf de deal, la răscruce de vânturi, domnea peste împrejurimi; într-acolo arătau mai mulți dintre copii.

– Acolo e? întrebă fray Joaquín, profitând de răgazul acela ca să lase jos statueta.

– Da.

– Ce face Melchor acolo sus, de unul singur? se întrebă mirat.

– Nu stă singur, sări băiețandrul. Trăiește cu negresa.

Milagros vru să spună ceva, dar nu-i ieșiră cuvintele. Tremură și căută sprijinul călugărului.

– Caridad, șopti acesta.

– Da, întări băiatul. Caridad. Stau mereu acolo, îi vedeți?

Fray Joaquín își concentră privirea până când desluși două umbre care ședea jos, în fața casei, la marginea unui povârniș.

Cu ochii umeziți și simțurile rătăcite, Milagros nu izbuti să vadă nimic.

– De când au sosit, lămuri mai departe băiatul, au plecat de vreo două ori să facă contrabandă. De fiecare dată s-au întors cu dulciuri! Lui Caridad îi plac mult dulciurile... Și le-a împărțit cu noi. Iar Gregoriei, fetiței... Cercetă cărarea care urca. E aia, o vedeți? Prima, aia micuță care aleargă cel mai mult... Gregoriei i-au adus niște opinci pentru că nu putea merge, tălpile ei erau o rană. Uitați cum aleargă acum! – Fray Joaquín se uită cum sărea Gregoria. – Restul timpului și-l petrec așezați acolo, îmbrățișați, fumează și privesc câmpurile. De multe ori urcăm pe furiș, dar mereu ne prind. Gregoria nu știe să-și țină gura!

– Îmbrățișați?

Întrebarea ieși în gura lui Milagros, care încerca să-și șteargă ochii pentru a-i ridica spre vârful dealului.

– Da. Mereu! Se strâng mult unul pe celălalt, iar atunci Galerianul o îndeamnă pe Caridad: „Cântă, negreso!”

Cântă, negreso! Milagros începea să întrezărească vârful. Cachita! Prietena pe care o lovise, o jignise, căreia îi spusese că nu voia s-o mai vadă niciodată!

– Gregoria e sus deja! exclamă copilul. Veniți!

Atât fray Joaquín, cât și Milagros se îndreptară. Cele două siluete care ședeau se ridicară când micuța ajunsese lângă ei. Gregoria arăta înspre poalele dealului. Milagros simți privirea lui Melchor asupra ei ca și cum, în ciuda distanței, s-ar fi aflat la doar un pas de el.

– Veniți! stăruie băiatul.

Fray Joaquín se aplecă să ridice statueta Fecioarei.

– Nu pot, gemu țiganca în clipa aceea.

Caridad apucă mâna lui Melchor și o strânse căutând atingerea acelei palme dure și aspre, tăbăcite după zece ani de vâslit pe o galeră, care o liniștea atât de mult. Erau aceleași palme care îi străbătuseră de nenumărate ori trupul de când Melchor apăruse în Torrejón; aceleași pe care ea le scăldase în lacrimi, sărutându-le; cele pe care el i le apăsase peste obraji, așteptând un răspuns atunci când, la doar câteva zile după aceea, don Valerio îi interzisese să trăiască în păcat de moarte cu un țigan. „Negoțul cu telalii n-o să meargă, o preveni Melchor, o să ne prindă; în cele din urmă o să ne salte. Hai să plecăm departe de aici. În Barrancos.” Zâmbetul cu care consimți Caridad pecetlui legământul dintre acel țigan cu ochi strălucitori și chip brăzdat de crețuri și negresa care

fusese odinioară o roabă. Barrancos, unde se născuse dragostea lor, unde se simțise femeie pentru prima oară, unde nu ajungea brațul justiției. Plătiră bine, călătoriră iute într-o căruță de poștă cu destinația Extremadura, grăbiți să lase în urmă timpuri și locuri care nu făcuseră altceva decât să-i chinuiască.

Melchor, tăcut, în așteptare, cu privirea și cu toate celelalte simțuri concentrate înspre poalele dealului, îi răspunse strângându-i mâna, la rândul lui. De această dată, atingerea țiganului n-o liniști: Caridad se lăsă prinsă în vârtejul neliniștilor care-l măcinau pe țigan, pentru că și ea le pătimea. Milagros! După atâția ani... Fără să-i dea drumul la mână, își mută privirea de la silueta înveșmântată în negru spre lumea care se deschidea la picioarele ei: câmpuri, râuri, lunci, pustietăți și păduri; fiecare dintre ele se îmbibase de cânturile ei, când, așezați amândoi, cu privirea pierdută în zare, spre acea viață nouă pe care le-o dăruia soarta, ea îi făcea pe plac lui Melchor și-și înălța vocea, o voce pe care adesea o lăsa în aer pentru a-i urmări reverberațiile peste cărările pe care le bătuseră împreună, încărcăți cu tutun, cu dragostea iuțindu-le pașii, mișcările, surâsurile. Ieșiseră din nou, noaptea, cu sacii plini de tutun. N-aveau nevoie de bani; aveau destui. Voiau doar să pășească din nou pe acele cărări, să străbată din nou râul, să alerge și să se ascundă de îndată ce auzeau că trosnește vreo creangă, să doarmă sub cerul liber... Să facă dragoste sub stele. Trăiau contopiți unul cu celălalt, fără să facă altceva decât să se privească în timp ce fumau. Nopti de mângâieri, de zâmbete, de vorbe și de tăceri lungi. Își alinau amintirile urâte, își fâgăduiau cu o simplă atingere că nimeni n-o să-i mai despartă vreodată.

– De ce nu urcă? auzi din gura țiganului.

Caridad simți un fior: adierea dinspre câmpuri, care-i atingea fața, o prevenea că sosirea lui Milagros avea să-i tulbure fericirea. Vru să n-o facă, să-și întoarcă pașii... își aținti iar privirea la poalele dealului, chiar în clipa în care țiganca începea urcușul. Melchor îi strânse și mai tare mâna și rămase așa pe când ceilalți se apropiau.

– Fray Joaquín? spuse mirat țiganul. E fray Joaquín?

Caridad nu-i răspunse, dar și ea îl recunoscu pe călugăr. Până și copiii tăcură și se dădură deoparte, serioși, gravi la sosirea lui Milagros. Suspinele înăbușite ale țigăncii acoperiră orice alt sunet. Caridad simți tremurul mâinii lui Melchor, al tot trupului său.

Milagros se opri la câțiva pași, cu fray Joaquín în urmă, și ridică privirea către bunicul ei; apoi o îndreptă spre Caridad și iar către Melchor. Clipa se prelungi. Caridad nu mai simți tremurul Galerianului. Acum, ea era cea care tremura, mișcată de lacrimile țigăncii și de șuvoiul de amintiri ce-i năvăliră în minte. Auzi primele cuvinte ale unei tinere țigănci, când ea zăcea vlăguită în curtică, în fundătura San Miguel, după ce Melchor o găsisese cuprinsă de fierbințeală sub un portocal; podul de șlepuri și Biserica Negrilor; țigăncea din grădina Cartuja; trabucurile și straiile ei roșii; baba Maria; întemnițarea; fuga prin Andévalo... Simți dispreț față de temerile ei și dădu drumul mâinii lui Melchor. Făcu un pas înainte, neînsemnat, șovăitor. Ochii lui Milagros implorară încă unul, iar Caridad dădu fuga s-o îmbrățișeze.

– Du-te la el, îi spuse după întâia îmbrățișare.

Milagros își mută privirea la Melchor, care rămăsese încremenit sus.

– Te iubește, adăugă Caridad simțind îndoiala tinerei, însă oricât ar ascunde sau ar tăgădui, știu că se teme că nu l-ai iertat pentru... Pentru ce i-a făcut tatălui tău. Uitați ce s-a întâmplat, insistă împingând-o cu blândețe de la spate.

Milagros îi lăsă în urmă pe Caridad și pe fray Joaquín. Propriile lacrimi o împiedicară să vadă ochii umeziți ai lui Melchor. De câte ori nu încercase să se convingă că ceea ce se întâmplase cu tatăl ei fusese urmarea unei răbufniri? Voia să-l ierte totuși, nu putea fi sigură că el dăduse uitării ceea ce pentru el însemnase cea mai cruntă trădare a sângelui Vega: căsătoria ei cu Pedro, încă o verigă în lanțul de dușmăanii care înfruntau cele două familii. Cum avea să-i uite Melchor pe alde García? Trecuseră doar câțiva ani de când cei din familia García încercaseră să-l omoare...

– Afurisită fie Virgen del Buen Aire!

Țiganca se opri auzind blestemul bunicului. Îl privi îngrozită pe Melchor și apoi se uită în urmă și în lături. Ce voia?

– Ce cauți străvestită-n corb?

Ea își privi hainele negre de parcă le vedea întâia oară. Când ridică privirea, o întâmpină zâmbetul lui Melchor.

– Am greșit omul.

Vorbele lui Melchor o făcură pe Caridad să se chircească și mai mult decât o făcuse în timp ce asculta cruda și lungă poveste a lui Milagros. Cei patru ședeau în jurul mesei: ei doi, așezați pe obișnuitele lor scaune împletite din nuiele de salcâm, țiganca pe un taburet pe care îl păstrau pentru Martin, care îi vizita de fiecare dată când se întorcea de pe drumuri, când făcea contrabandă prin împrejurimi; călugărul rămase în picioare, stânjenit, căutând să se rezeme ba de una, ba de alta, până când Melchor îl țintui cu privirea și rămase nemișcat o vreme.

Caridad căută o fărâmă din tandrețea cu care Melchor o privise până în acea zi, dar întâlni niște sprâncene încruntate și o privire înghețată. Puține cuvinte rosti țiganul cât vorbi nepoata lui: doar un „mulțumesc”, adresat călugărului, când află că-i salvase viața lui Milagros, și scurte întrebări despre copilul pe care aceasta îl avusese cu García. La cea mai importantă, „Știi ceva de mama ta?”, Milagros răspunse cu lacrimi. Caridad simțea că bărbatul ei își înăbușea emoțiile. „Înjură!”, vru să-l îndemne, cu toate că era încă tulburată de cuvintele lui Milagros, văzând încordarea care punea stăpânire pe trupul lui Melchor, ținându-și pe masă pumnii strânși. „Blestemă toți dumnezeii universului!”, fu cât pe ce să strige când reuși să-și mute atenția de la groaznica poveste a siluirilor pe care o spunea Milagros, și se întoarse cu un nod în gât către țigan: venele gâtului umflate, pulsând. „O să plesnească, țigane, gândi și mai zbuciumată. O să plesnească.”

Știu că nu trebuie să-l urmeze în clipa în care, sfârșindu-se discuția, el se ridică și se îndreptă spre ușa casei.

– Am greșit omul, spuse înainte să iasă.

În ecoul acelor cuvinte, Caridad privi cum țiganul ieșea în inserarea roșiatică ce plutea peste culmi, sfidând lumea întreagă, într-un moment în care până și aerul pe care îl respira îi devenise vrăjmaș. Mii de înțepături îi amintiră atunci de cicatricele de pe spate, cele pe care Melchor le mângâiasse și sărutase. Biciul plesni din nou în urechile ei. Sclavia, plantația de tutun, închisoarea Galera... Credea... Credea că lăsase totul în urmă pentru totdeauna. Câtă naivitate! Își trăia fericirea alături de țigan, în

Barrancos, departe de tot, „aproape de cer”, șoptise recunoscătoare și plină de speranță atunci când Melchor îi arătase casa de pe culmea dealului pe care o tocmise. Proasto! Toanto! Se luptă cu lacrimile care îi înecau ochii. Nu voia să plângă, să cedeze... Simți mâna lui Milagros așezată peste a ei.

– Cachita, sughiță printre lacrimi țiganca, pierdută în propria durere.

Caridad nu răspunse de îndată la atingerea ei. Își strânse buzele tare, cu toate că nici așa nu reușea să le stăpânească tremurul. Se simți slabă, buimăcită. Ascultase povestea lui Milagros cu sufletul sfâșiat pentru durerea nepoatei, furia bunicului și presimțirea propriei nenorociri, trecând vijelios de la unul la altul, urmărindu-le cuvintele, gesturile și tăcerile. Milagros îi apăsă mâna în căutarea unei alinări pe care Caridad nu era convinsă că voia să i-o ofere. Îi înfruntă privirea, dar îndoielile ei se risipiră văzând chipul înroșit al prietenei ei, cu ochii injectați și lacrimi care-i șiroiau pe obraji. Se lăsă în voia plânsului.

Dintr-un colț, fray Joaquín văzu tulburat cum cele două femei se ridicau cu greu și se îmbrățișau, și plângeau, și încercau să se privească pentru a îngâna cuvinte nedeslușite, de neînțeles, înainte de a se topi într-o nouă îmbrățișare.

Se înnoptase fără ca Melchor să se fi întors, iar Caridad pregăti cina: o pâine din făină albă, carne de porc, usturoi, ceapă, ulei și marmeladă de gutui, pe care le-o adusese Martin. Vorbiră puțin. Fray Joaquín vru să rupă tăcerea interesându-se de viața lui Caridad. „Am supraviețuit”, fu singura lămurire pe care i-o dădu ea.

– Ce-o fi făcând Melchor? întrebă din nou călugărul, după un lung răstimp de liniște.

Caridad privi bucata de ceapă pe care-o ținea între degete ca și cum ar fi mirat-o prezența acesteia.

– Îi cere diavolului să-i dea înapoi spiritul de țigan.

Amestecul de amărăciune și tristețe din acel răspuns îl făcu pe fray Joaquín să renunțe la orice altă încercare. Acea nu era sclava de-abia dezrobotă care își pleca privirea în fața albilor, nici cea care lăsa să cadă o bucățică de frunză de tutun în biserica San Jacinto în timp ce fredona și se legăna înainte și-napoi, în fața Fecioarei de la Candelaria. Era acum o femeie călită de experiențe pe care nu voia să le povestească, diferită de cea pe care-o cunoscuse în

Triana. Fray Joaquín înțelesese destul de repede neliniștile lui Caridad: sosirea lor îi tulburase fericirea dobândită cu greu. Se întoarse către Milagros, întrebându-se dacă și ea băgase de seamă: țiganca mesteca bucata de carne sărată și uscată fără chef, de parcă ar fi fost silită să mănânce. Nu spusese nimic despre faptul că Melchor și Caridad trăiau împreună. Casa avea o singură odaie, iar în ea se afla o singură saltea. Ici, colo, puținele obiecte ale celor doi stăteau amestecate: o tunică roșie strălucitoare cu paspoaluri și nasturi aurii pe care Melchor o uitase, alături de o broboadă de lână care, fără îndoială, îi aparținea lui Caridad. Singurul obiect care ieșea în evidență dintre celelalte: o jucărie mecanică pe o poliță de piatră. În mai multe rânduri de-a lungul după-amiezii, fray Joaquín se uitase la jucărie de îndată ce Melchor își ațintea ochii asupra lui, de câte ori îl pomenea Milagros. „Oare mai funcționează?”, se întreba încercând să alunge bănuielile pe care le intuia în purtarea țiganului. Fray Joaquín știa că nu fusese bine primit. Melchor nu l-ar fi acceptat niciodată; era călugăr și, pe deasupra, alb, așa cum îl prevenise în Triana. Dar el nu trăia cu o negresă? Însă Melchor n-ar fi fost niciodată de acord ca nepoata lui, o Vega, din neamul Vega din țigănimea de lângă mănăstirea Cartuja din Triana, să aibă de-a face cu el. Ce nu știa fray Joaquín era ce părere avea țiganca.

– Aș vrea să mă odihnesc, șopti Milagros.

Fray Joaquín o văzu arătând spre salteaua din odaie, prin care îi cerea îngăduința lui Caridad. Aceasta încuviință cu o mișcare a capului.

Caridad ieși din casă când auzi respirația potolită a lui Milagros. Fray Joaquín crezu în mod greșit că se dusese după Melchor. Femeia se îndreptă spre așezământul lui Méndez, ceru să-l vadă și-l rugă să dea de Martin chiar în noaptea aceea.

– Da, chiar în noaptea asta, insistă, să pornească în căutarea lui toți cărăușii de care te poți lipsi. Toată suflarea din Barrancos, dacă e nevoie! Ai banii noștri băgați în tutun, îi aminti Caridad, plătește oricât cer ca să-l găsești.

Apoi se întoarse la călugăr și se așeză în fața lui, atentă la cel mai mic zgomot care se putea auzi de afară. Nu se întâmplă nimic și la prima geană de lumină a zorilor se trezi și începu să-și facă o boccea cu lucrurile ei și ceva de-ale gurii.

– Ce faci? întrebă fray Joaquín.

– Încă nu v-ați dat seama, părinte? răspunse cu spatele la el, ca

să nu-i vadă lacrimile. Ne întoarcem la Triana.

Un schimb de priviri le fu de-ajuns lui Melchor și lui Caridad pentru a-și spune cât de mult aveau nevoie unul de celălalt. „Trebuie s-o fac, negreso”, spuse privirea țiganului. „Vin cu tine”, îi răspunse a ei. Niciunul nu puse la îndoială hotărârea celuilalt.

– La drum, porunci apoi Melchor către Milagros și către monah. Amândoi erau așezați din nou la masă, așteptându-l să se întoarcă.

Melchor se îmbracă cu tunica roșie în tihnă; nu-i trebuia altceva. Caridad își puse bocceaua în spinare și se pregăti să-l urmeze. Milagros n-avea nimic, iar călugărul se simți grotesc când ridică statueta Fecioarei.

– Și... Fray Joaquín arătase către acel obiect singuratic care se zărea pe poliță: jucăria mecanică.

Caridad își strânse buzele. „O să-l omoare pe Melchor!”, ar fi putut să răspundă. „Poate că și pe mine. Asta este casa noastră și aici trebuie să stea”, ar fi adăugat. „Aici e locul ei.” Se răsuci și porni către ușă.

Caridad și Melchor erau în fruntea alaiului, Milagros mergea în spatele lor, iar fray Joaquín la ceva depărtare, ca și cum n-ar fi făcut parte din grup, toți în tăcere. Primii alegeau aceleași cărări pe care de atâtea ori le străbătuseră ducând tutun în spate, pășeau prin locurile în care se ascundeau când bănuiau apropierea puterii, treceau râul prin locul unde se dăruiseră unul celuilalt pentru prima oară.

Țiganca, spre deosebire de Caridad care acceptase soarta pe care i-o impunea bărbatul ei, mergea copleșită de îndoieli: nici ea, nici bunicul nu-și făcuseră reproșuri pentru cele petrecute în Triana. Nu vorbiseră despre moartea tatălui ei și nici despre căsătoria cu Pedro García. Doar se îmbrățișaseră, de parcă gestul în sine ar fi lăsat în urmă toate durerile trăite. Cum avea de gând bunicul s-o recâștige pe Maria? se întreba neîncetat Milagros. „Am greșit omul”, spusese. Părea că tot ce îl interesa era să se răzbune pe Pedro, pe alde García... El singur?

Încetini pasul până când fray Joaquín, care se întreba întruna dacă făcuse bine venind în Barrancos, ajunsese în dreptul ei.

– Ce-are de gând să facă? îl întreabă Milagros în timp ce arăta cu bărbia către spatele bunicului ei.

– N-am cunoștință.

- Dar... N-o să intre în fundătură așa, singur, fără ajutor. Ce-o să facă?

- Nu știu, Milagros, dar mă tem că da, asta vrea să facă.

- O să-l omoare. Și fata mea? Ce-o să se aleagă de fata mea?

- Melchor! Strigătul călugărului o întrerupse pe Milagros. Țiganul întoarse capul fără să se oprească. Care îți sunt planurile?

VI
Vaier de galeră

Singurul plan pe care Melchor îl avea în minte era să pătrundă în Triana pe drumul care venea dinspre Camas și s-o străbată până ajungeau la intrarea în fundătura San Miguel. Fu planul pe care îl urmară după o săptămână de călătorie, oricâte neajunsuri și îndoieli își arătară de-a lungul acestor zile atât Milagros, cât și călugărul, dar care totuși îl urmară prin mahalaua sevillană.

Soarele de la începutul verii se afla sus pe cer și smulgea scânteieri din nasturii aurii de la tunica roșie a țiganului. Oprit la intrarea în fundătură, în fața celorlalți, cu negresa lângă el, Melchor mângâia plăselele pumnalului care-i ieșea de la brâu, pe când câțiva bărbați și femei îl priveau surprinși, iar alții dădeau fuga la fierării și prin curți ca să vestească sosirea lor.

La scurt timp, loviturile ciocanelor pe nicovale amuțiră. Fierarii ieșiră la porțile atelierelor, femeile se arătară la ferestre, iar droaia de copii, molipsită de încordarea pe care o simțeau la cei mari, se opriră din joacă.

Caridad îi recunoscuse pe unii dintre acei bărbați și femei. Încet-încet, pe măsură ce se potoleau zgomotele, ajunse să audă tăcerea. În acea fundătură începuse totul și acolo avea să se sfârșească totul, se tângui. Deodată se simți puternică, de neînvinc, și se întrebă dacă asta simțea Melchor, dacă asta îl făcea să se poarte așa cum o făcea, nesocotind primejdia. Ajunsese să șovăie după neconținutele plângeri ale lui Milagros și ale călugărului de-a lungul călătoriei; avertismentele lor erau încărcate de o spaimă pe care o împărtășea și ea. Nu vorbi, nu-și mărturisi temerile, îl sprijini pe Melchor cu tăcerea ei, iar acum, la mila destinului care îi aștepta pe ea și pe bărbatul ei, pesemne, în fața bărbaților și a femeilor pe ale căror fețe, la început surprinse, acum se zugrăvea furia, crezu că înțelege, în sfârșit, firea țiganului. Își îndreptă trupul și-l simți încordat. Uluită de propria dârzenie, împărtăși sfidarea lui Melchor. Trăi prezentul, clipa, complet străină de ceea ce s-ar fi putut întâmpla în următoarea.

– Țigane... Melchor nu se clinti, dar ea știa că o aude. Te iubesc.

– Și eu pe tine, negreso. O să duc dorul cântecelor tale în iad.

Caridad dădu să răspundă, când se petrecu ceea ce așteptau

toți cei din fundătură: Rafael García, Contele, și soția lui, Reyes Trianera, își croiau încet drum către ei, către cei doi îmbătrâniți, gârboviți, urmați de mai mulți membri ai familiei García și de alți țigani care li se alăturau. Caridad și Melchor așteptau tăcuți; Milagros, în spatele lor, dădu înapoi; îl căuta pe Pedro cu ochii neliniștiți. Nu-l vedea. Fray Joaquín încerca să țină dreaptă statueta Fecioarei, care îi aluneca din mâinile asudate. Apariția patriarhului le dădu curaj celorlalți. „Ucigașule!”, se auzi din rândul lor. „Stârpitură!”, îl ocări cineva pe Melchor. „Javră!” Câteva femei se apropiară de Milagros și scuipară la picioarele ei, strigând: „Târfa!” O bătrână încercă s-o apuce de păr, iar ea se sprijini de fray Joaquín, care reuși s-o alunge pe agresoare. Vorbele grele, amenințările și gesturile deșuchete continuară, în timp ce Contele se apropia de Melchor.

– Am venit să-l omor pe nepotul tău, i-o trânti acesta pe deasupra țipetelor, înainte să ajungă ceilalți în dreptul lui.

Auzind cuvintele reci, pătrunzătoare și primejdioase ale lui Melchor, Caridad strânse pumnii. Însă amenințarea nu-l înspăimântă pe patriarh care, știindu-se apărat, merse înainte, cu fața lipsită de expresie și cu ochii ațintiți asupra lui Melchor.

– Un osândit la moarte ca tine... sosi răspunsul lui Rafael García înainte ca strigătele mulțimii să răsune din nou în fundătură.

– Să-l omorâm!

Caridad se întoarse către Melchor în clipa în care câțiva țigani se îndreptau deja spre ei, printre blesteme și înjurături. Cum avea de gând să înfrunte toată fundătura?

– Melchor, șopti. Dar el nu se mișcă, rămase tăcut, încordat, sfidător.

Caridad se cutremură în fața cutezanței lui.

– Țigane! exclamă ea atunci cu voce limpede și puternică. O să cânt pentru tine în iad!

Nici nu terminase fraza, când îl dădu cu mâna la o parte pe un bărbat care aproape ajunsese la ei și se năpusti asupra lui Rafael García, pe care-l doborî la pământ. Atacul îi luă prin surprindere pe țigani care, atenți la Melchor, se dezmeticiră cu greu. Încolăciți pe jos, Caridad căută înnebunită pumnalul pe care-l văzuse strălucind la brâul patriarhului. Avea să-l omoare pentru bărbatul ei!

Și Melchor fu uimit de asaltul neașteptat al lui Caridad. Șovăi

preț de două clipe înainte să pună mâna pe jungher și să-l îndrepte spre mai mulți țigani care-l înconjurau. Încercă să gândească, să rămână calm, cum știa că trebuie să înfrunte armele care îl amenințau, însă strigătele pe care le auzea din spatele dușmanilor săi, acolo unde se afla Caridad, îi întunecară simțurile și îl făcură să se risipească în nenumărate lovituri fără țintă ca să-și croiască drum până la ea.

– Vrei să-ți omorâm negresa chiar acum?

Melchor nici nu auzi amenințarea. Atunci, țiganii care-l înconjurau se dădură la o parte și se trezi înfigând jungherul în aer în fața lui Caridad, care se zbătea să scape din mâinile a doi bărbați ce o țineau imobilizată. Opri brusc ultima lovitură de cuțit, la jumătatea distanței.

– Nu te opri! îl îmboldi ea.

Cineva o pălmui. Melchor crezu că aude zgomotul aceluia braț prin aer și simți lovitura asupra lui, cu mai mare forță decât atunci când era biciuit la galere. Se chirci de durere.

– Nu te opri, țiganel! zberă Caridad.

N-o mai lovi nimeni de data asta. Melchor, tulburat la vederea firicelului de sânge care izvorâse în colțul gurii lui Caridad și care i se scurgea pe bărbie, roșu pe negru, regretă că o lăsase să-l însoțească. Fu nevoie de încă doi bărbați ca s-o țină. Caridad se zbātu cu sălbăticie și urlă când văzu că alții se năpusteau asupra lui Melchor, lipsit de apărare, învins, îl dezarmau și, ca pe un animal dus la tăiere, cu trunchiul aplecat, îl aduceau, printre uralele și aclamațiile țiganilor, în fața lui Rafael García, care își revenise după asalt.

– Îmi pare rău, negreso, iartă-mă.

Scuzele lui Melchor se pierdură printre plânsetele acesteia și poruncile cu care Contele își întâmpină dușmanul.

– Curva! strigă acesta, arătând către Milagros. Aduceți-mi-o și pe curvă!

Femeile care se aflau lângă Milagros tăbărără asupra ei și o înșfăcară, fără ca ea să opună nicio rezistență, cu ochii la bunicul ei, văzându-și speranțele spulberate doar după câteva strigăte și tot atâtea amenințări.

Fray Joaquín, cu statueta Fecioarei în brațe, nu putu face nimic de data aceea și privi cum Milagros se lăsa dusă cu îmbrâncituri, strigăte și scuipături. Deodată, bărbații și femeile își ațintiră atenția asupra călugărului, care rămăsese singur la

intrarea în fundătură.

– Plecați, părinte, îi ceru Rafael Garcia, asta e o pricină între țigani.

Fray Joaquín se sperie de ura și mânia care se citea pe chipurile multora dintre ei. Însă teama i se transformă în zbulucium văzând-o pe Milagros lângă Melchor, cu capul plecat, la fel ca el. Cum rămânea cu promisiunile pe care i le făcuse fetei?

– Nu, sosi răspunsul călugărului. Aceasta e o pricină care privește justiția regelui, la fel ca toate cele ce se petrec pe pământurile lui, fie că sunt și țigani implicați, fie că nu.

Mai mulți se repeziră la el.

– Sunt un om al lui Dumnezeu! apucă să strige fray Joaquín.

– Stați!

Ordinul lui Rafael García îi opri pe bărbați. Patriarhul miji ochii și căută să ghicească părerea celorlalți șefi de familii: Camacho, Flores, Reyes... Câte unul se arătă nepăsător și dădu din umeri, cei mai mulți clătinară din cap. Era puțin probabil ca cineva din fundătură să încalce legea țigănească și să vorbească despre Melchor, Milagros sau chiar despre Caridad, se gândi apoi Conte, iar dacă o făceau, autoritățile n-ar fi spus niciun cuvânt. Neînțelegeri între țigani, asta ar fi fost concluzia lor. Dar captivitatea unui monah era altceva. Vreo femeie sau vreun copil ar fi putut s-o dea în vileag, iar atunci urmările ar fi fost cumplite pentru toți. Se străduiseră din greu să se pună bine cu Biserica; tinerii se duceau să învețe rugăciuni, iar aproape toți din fundături mergeau la slujbă, prefăcându-se credincioși. Frăția se pune pe picioare. Trecuse mai puțin de un an de când episcopul aprobase regulile Frăției Țiganilor, iar necazurile erau însemnate. Nu reușiseră să se stabilească în mănăstirea Espiritu Santo din Triana și încercau să se așeze în Nuestra Señora del Povo. N-ar fi reușit dacă augustinienii sevillani ar fi aflat povestea aceea. Trebuia să păstreze relații bune cu cei care i-ar fi putut întemnița. Nu, nu puteau să-și asume riscul să lezeze Biserica lovind într-unul dintre ai lor.

Rafael García le făcu un semn bărbaților, iar aceștia se îndepărtară de călugăr. Însă nu avea de gând să facă la fel cu cei din familia Vega...

– Dă-le drumul, îi întrerupse gândurile fray Joaquín.

Contele negă din cap, încăpățânat, iar atunci Reyes se apropie și-i spuse ceva la ureche.

– Ea, arată patriarhul spre Milagros după ce nevasta lui se dăduse înapoi, rămâne aici, cu soțul ei, așa cum se cuvine. Greșesc, părinte?

Fray Joaquín pâli și nu fu în stare să răspundă.

– Nu. Văd că nu greșesc. Cât despre ceilalți doi...

Reyes avea dreptate, cine putea să știe sau să dovedească asasinarea lui José Carmona, în afară de țigani? Nimeni nu făcu vreun denunț la autorități, îl îngropară în câmp, iar crima se judecă în spațiul restrâns al sfatului bătrânilor. Cum putea interveni justiția spaniolilor?

– Cât despre ceilalți doi, repetă apăsător, vor rămâne cu noi până când slujbașii regelui despre care vorbiți, părinte, vor veni să-i caute, înțelegeți, adăugă, trufaș, însoțit de zâmbetele unora dintre țigani, ne gândim la siguranța dumneavoastră. V-ar putea face rău.

– Rafael García, amenință fray Joaquín, o să mă întorc după ei. Dacă pățesc ceva... Se bâlbâi, știa că singur n-avea să izbândească, că avea nevoie de ajutor. Dacă pățesc ceva, greutatea legii și a justiției divine o să cadă asupra ta. Și asupra voastră, a tuturor!

– Au plecat, îi înștiință Rafael García.

– Cum? strigă fray Joaquín înfuriat, gesticulând cu mâinile prin aer.

Tăcu totuși la un semn poruncitor al starețului de la San Jacinto.

– Când au plecat? întrebă acesta.

– La puțin timp după ce a pornit fray Joaquín, răspunse cu naturalețe Rafael García, proțâpît la intrarea în fierărie, la catul de jos al casei pe care o ocupa, unde numeroasa lui familie își continua lucrul, fără să dea nici cea mai mică însemnătate vizitei celor cinci călugări care-l însoțeau pe fray Joaquín, printre care și starețul mănăstirii San Jacinto.

Nici țiganii care hoinăreau prin fundătură nu păreau să acorde atenție întâmplării. Numai Reyes, pe deasupra tuturor, ascunsă în spatele unui geam de la primul etaj, ciulea urechile ca să audă discuția.

– Au spus că pleacă să vă caute, mai adăugă Rafael, privindu-l în ochi pe fray Joaquín. Nu v-au găsit?

– Nu! Minți! îl acuză călugărul, apoi tăcu din nou, la stăruința starețului.

– Și cum de i-ai lăsat să plece?

– De ce n-aș fi făcut-o? Sunt liberi, n-au săvârșit nicio fărâdelege. Nu știu... Se pot întoarce în orice clipă.

– Fray Joaquín susține că i-ai reținut cu intenția de a-i ucide. Și...

– Sfinte părinte, îl întrerupse Contele arătându-i palmele mâinilor sale.

– Și eu îl cred, i-o luă înainte starețul.

– Să-i omor? Ce grozăvie! Este împotriva legilor, împotriva preceptelor divine! Noi nu facem rău nimănui, Eminentă. Nu știu ce să vă spun. Au plecat, pur și simplu. Întrebați și Domniile Voastre. Rafael García le făcu semn mai multor țigani din fundătură să se apropie. Este adevărat că Galerianul, nepoata lui și negresa au plecat? îi întrebă.

– Da, răspunseră într-un glas doi dintre ei.

– I-am auzit zicând că se duc la San Jacinto, adăugă o țigancă

bătrână, fără dinți.

Starețul clătină din cap, la fel și cei doi călugări care-i însoțeau. Fray Joaquín era în continuare aprins la față și ținea pumnii strânși.

– Cercetați fundătura, Sfințiile Voastre, propuse atunci Contele, căutați în toate curțile, dacă găsiți de cuviință. Vă veți convinge că nu-s aici. N-avem nimic de ascuns.

– Vreți să începeți cu casa mea? se oferi țiganca bătrână, cu prefăcută gravitate.

Fray Joaquín era gata să accepte propunerea, însă starețul îl opri.

– Rafael García, adevărul întotdeauna iese la lumină, ține cont de asta. O să urmăresc mersul lucrurilor și o să plătești scump dacă li se întâmplă ceva.

– V-am spus...

Starețul ridică o mână, îi întoarse spatele și îl lăsă vorbind.

În acea noapte răsunară chitarele în fundătura San Miguel. Vremea era splendidă, temperatura blândă, iar țiganii, membrii familiei García și ai familiei Carmona mai cu seamă, aveau chef să petreacă. Bărbați și femei cântau și dansau fandango, seguidilla și sarabande.

– Omoară-i odată, îi ceru Trianera soțului ei. O să-i îngropăm departe de aici, dincolo de luncă, unde nu-i poate găsi nimeni, continuă văzând că Rafael tace. N-o să afle nimeni.

– Sunt de acord cu Reyes, întări Ramón Flores.

– Trebuie să-i omoare Pascual Carmona, grăi răspicat Rafael, care își amintea încă furia și sălbăticia cu care Pascual, șeful neamului Carmona după moartea bătrânului Inocencio, dăduse buzna în casa lui când aflase de fuga lui Melchor din Madrid. Îl zgâlțâise, îl amenințase, iar dacă n-ar fi intervenit familia lui, ar fi ajuns să-l lovească. Mi-ar plăcea s-o fac eu, aș plăti ca să-l execut pe Galerian, dar răzburarea e a celor din familia Carmona; le aparține prin dreptul sângelui. Cel pe care l-a omorât Galerianul era un Carmona, era fratele lui Pascual. Trebuie să așteptăm întoarcerea lui. Nu cred că mai întârzie mult. În plus... Contele arată cu bărbia undeva, pe deasupra țiganilor care dansau, în locul în care fray Joaquín ședea liniștit, rezemat de peretele unei clădiri. Ce mai caută ăsta pe aici?

Fray Joaquín refuzase să-i însoțească pe stareț și pe ceilalți

monahi înapoi la San Jacinto. Rămase în fundătură, întrebându-i pe toți cei pe care-i întâlnea și primind de fiecare dată același răspuns.

– Părinte, se plânse o țigancă când îl prinse de umeri și îl scutură pe un țigănuș care îi răspunse cu îndoială în priviri, lăsați copilul în pace. V-a spus ce voiați să știți.

Intră în unele case. Țiganii se învoiră. Se plimbă prin ele, urmărit de privirile copiilor și ale bătrânelor. Scotoci prin locuințe și odăi și, disperat, începu s-o strige pe Milagros: vocea lui produse reverberații în curtea interioară. Cineva vru să-și bată joc de strigătul sfâșietor al aceluia călugăr impertinent și începu un *martinete*. Bătăile neîncetate și monotone ale ciocanelor însoțiră niște strofe care îl îndemnau pe călugăr să părăsească curtea. „N-o să plec”, hotărî acesta, în schimb. O să rămână acolo, în fundătură, cu ochii în patru, cât timp o să fie nevoie: cineva o să facă o greșală; cineva o să-i spună unde să-i găsească. Începu să se roage, smerit, căindu-se că cerea un ajutor divin pe care socotea că nu-l merită după ce fugise cu Milagros și se slujise de statueta Maicii Domnului pentru a înșela oamenii.

– Călugărul? scuipe Trianera. O să vedem noi dacă se mai încumetă să stea acolo când o să se întoarcă Pedro.

Auzind numele nepotului Trianerei, Ramón Flores făcu o strâmbătură ce nu trecu neobservată pentru Rafael, care la rândul lui dădu din cap, cu buzele strânse. Trimisese doi băieți după el ca să-l înștiințeze de sosirea lui Milagros. Trebuia să-l caute, le spusese, în vreunul dintre multele birturi și crășme din Sevilla prin care își pierdea vremea și cheltuia bănetul pe care-l adusese de la Madrid, cerând să curgă vinul și fermecând femeii. „De unde a făcut rost de atâția bani?”, se întreba Conte. Țigănușii se întorseseră pe inserat fără vești. Rafael stărui, de data aceasta trimise doi tineri în stare să umble noaptea, dar, în continuare, nu știau nimic de el.

– Melchor Vega e norocos, arată Trianera, întrerupându-i gândurile bărbatului ei. A scăpat cu viață de la galere. Atâția ani a făcut contrabandă cu tutun fără să-l salte potera și a scăpat chiar și de alde García în Madrid. Părea cu neputință, dar a făcut-o. Eu, în locul tău, n-aș mai aștepta niciun minut și i-aș face de petrecanie.

Rafael García își întoarse din nou privirea către fray Joaquín. Se temea de prezența lui, amenințarea starețului din San Jacinto îi

răsuna și acum în urechi.

– Ți-am mai spus că Pascual e cel care trebuie să-l omoare. O să-l așteptăm.

Lăsarea nopții îl găsi pe fray Joaquín picotind, așezat pe jos, rezemat de zid, în același loc în care rămăsese în picioare până înspre zori, când țiganii se duseseră pe la casele lor. Unii chiar își luară rămas-bun de la el, batjocoritor; alții îl salutară de dimineață cu aceeași purtare. Călugărul nu răspuse în niciun rând. I se părea că nu se odihniise deloc, dar ațipise; dormise destul cât să nu știe că sosise Pedro García. Era aproape beznă. Țiganul îl cercetase uimit, cum stătea acolo, întins pe jos. Nu-i vedea chipul, așa că nu putea fi sigur cine era. Se gândi să-i dea câteva picioare, dar, în cele din urmă, intră în curte.

– Călugărul ăla e cine cred eu? îl întrebă pe bunicul lui după ce-l trezi brusc din somn.

– Este fray Joaquín, de la San Jacinto, răspuse acesta.

– Ce caută aici? vru Pedro să afle.

Trianera, care dormea lângă soțul ei, strânse ochii cu putere văzând neliniștea din cei ai nepotului ei. Oricât o încredințase Bartola, oricât o suduiseră și o renegaseră pe Milagros neamurile García și Carmona, Trianera se îndoise de povestea lui Pedro de cum îl văzuse venind cu acea frumoasă țigancă madrilenă, cu micuța Maria... Și cu punga plină de bani. „I-o fi furat-o curvei, când a prins-o”, îi zisese soțului când acesta îi împărtăși îndoielile. Dar Trianera știa că nu era așa. După ce mersese cu ea la petreceri și la *saraos*, credea că ajunsese s-o cunoască pe Vega... Și niciodată nu s-ar fi prostituat de bunăvoie; își însușise valorile țigănești. La câteva zile după sosirea lor, o luă la întrebări pe Bartola, între patru ochi; răspunsurile ei în doi peri fuseră de ajuns ca să se convingă.

– Unde e Milagros? întrebă Pedro, înainte ca bunicul lui să încheie povestirea.

Rafael García se smulse violent din mâna cu care nepotul lui îi strângea brațul și se ridică de pe saltea cu o neașteptată sprinteneală. Pedro fu cât pe ce să cadă pe jos.

– Să nu-ndrăznești să mă atingi, îl preveni Contele.

Pedro García, acum în picioare, făcu un pas înapoi.

– Unde e, bunicule? repetă fără să-și poată ascunde neliniștea. Rafael García întoarse capul către Trianera.

- În puțul din fierărie, își încercă atunci norocul Pedro. Acolo îi ții, nu?

O simplă groapă în pământ, ascunsă, acoperită cu scânduri, în care alde García ascundeau mărfuri, mai ales pe cele furate, în caz că vreun alguazil intra în fierărie. Nu era prima oară când o foloseau pentru a ascunde pe cineva, încercaseră chiar și la marea întemnițare, dar atât de mulți se buluciseră la gura ei, încât soldații regelui îi arestaseră pe toți în hohote de râs.

Milagros înălță capul auzind că sunt date la o parte scândurile. Lumina slabă a unui opaiț îi descoperi pe cei trei culcați pe pământ, legați fedeleș, înghesuiți în locul strâmt din puț. Deasupra, țiganca văzu siluetele mai multor bărbați care se certau. Opaițul smulse scânteieri din haina unuia dintre ei, iar Milagros scoase un țipăt. Caridad văzu groaza din ochii prietenei sale înainte ca aceasta să-și strângă genunchii la piept și să încerce să-și ascundă capul între ei. Apoi ridică ochii către locul în care privea Melchor: cearta se întetea, iar bărbații se înghionteau. Le luă ceva timp să-l recunoască pe Pedro, care scăpă de ceilalți și sări în puț cu un jungher scânteietor în mână.

- N-o omori! se auzi vocea lui Rafael García.

- Tărfă!

Țipătul lui Pedro se auzi în același timp cu cele ale lui Caridad și Melchor.

Unul dintre țigani se aruncă la pământ și reuși să-l apuce pe Pedro de încheietura mâinii, tocmai când ridica mâna ca să-și injunghie soția. Într-o clipă, alți doi îl prinseră.

- Aduceți-l sus! ordonă Contele.

O lovitură puternică de picior în față îi întunecă vederea lui Milagros. Capul i se izbi puternic de perete.

- Lăsați-mă! Curva! O să-i iau viața! urla Pedro García care, neputând să-și elibereze brațul, începu s-o lovească pe țigancă cu picioarele.

Printre lovituri și țipete, lui Milagros i se păru că aude răcnetul bunicului ei.

- Javră nenorocită! se dezmetici și, deși avea picioarele legate, le ridică pentru a da în bărbatul ei. Îi atinse o coapsă, aproape fără putere, dar lovitura aceea îi alină durerea pricinuită de cele pe care le. primea: în față, în piept, în gât... încercă să-i dea încă una, dar cei doi tineri care străjuiau puțul îl trăgeau deja în sus pe țigan, care lovea cu picioarele în gol.

Milagros și Pedro își încrucișară privirile. El scuipă, ea nici nu se mișcă. Ochii lor scânteiau de furie.

– Ai înnebunit? Își muștră nepotul Rafael García, înainte ca acesta să fi ieșit în întregime din puț. Tăceți din gură! porunci, punând capăt zbaterii cu care Pedro se întorcea la suprafață. Să nu-l mai văd pe aici, ați înțeles? Le porunci celor doi care stăteau de pază. Și, întorcându-se către nepotul lui, adăugă: Pleacă din Triana. Nu vreau să te întorci până nu primești semn de la mine.

În timp ce Conte se îndrepta către ușa fierăriei ca să arunce o privire în fundătură, Milagros și Caridad își vorbiră în tăcere. Melchor stătea cu privirea în pământ, nenorocit fiindcă nu putuse să-și apere nepoata. „O să murim”, își spuseră. Chipurile li se înăspriră, căci nu voiau să le ofere lacrimile lor acelor blestemați.

Rafael García se încredință că în fundătură era liniște. Tăcere. Ciuli urechile ca să audă cum tăcerea aceea era sfâșiată de un zgomot pe care patriarhul îl recunoscuse de-abia după un timp: cântul înfundat al lui Caridad și al lui Milagros, de jos, din puț. Una începu să fredoneze cântări de negri, iar cealaltă o urmă și încercă să-și învingă frica cu un fandango. Un ritm monoton, celălalt vesel. Scândurile de deasupra capetelor lor fură puse la loc și, puțin câte puțin, le lipsi de lumina opaițului.

– Tăceți! le porunciră țiganii.

N-o făcură.

Melchor ascultă cântul celor două ființe pe care le iubea cel mai mult și clătină din cap, cu un nod în gât. Tocmai într-o împrejurare ca aceea trebuia să se afle când le asculta cântând împreună? Ele cântară mai departe în întuneric și, încet-încet, Caridad imprima veselie cânturilor, iar Milagros sorbea tristețea melodiilor de sclavi. Apoi își potrivoră glasurile. Pe Melchor îl trecu un fior pe șira spinării. Fără instrumente, fără bătaii din palme, fără strigăte sau îndemnuri, cântul contopit al celor două se izbea de scândurile care acopereau puțul și potopea prinsoarea lor cu durere, prietenie, trădare, dragoste, peripeții, speranțe pierdute...

Sus, când Pedro se afla deja departe de fierărie, cei doi tineri țigani îl iscodiră din priviri pe patriarh, care nu răspunse, vrăjit de vocea celor două.

– Liniște! răcni furios, ca și cum l-ar fi surprins înmuindu-se. Gura sau vă vin chiar eu de hac! adăugă izbind cu picioarele în scânduri.

Nu-i dădură ascultare. Conte ridică din umeri, le porunci

tinerilor să baricadeze ușile fierăriei și se întoarse acasă. Caridad și Milagros își prelungiră cântările până la răsărit, pe care ele nu putură să-l vadă.

Așezat pe pământ, fray Joaquín observă cum scurgerea ceasurilor schimba spațiul care îl înconjura: tărăboiul loviturilor de ciocan și fuioarele de fum care se înălțau din fierării; strigătele și jocurile copiilor, vânzoleala Țiganilor care veneau și plecau sau care pur și simplu stăteau la taclale sau trândăveau.

Nu putea să oprească ceea ce știa sigur că avea să se întâmple. Nu putea nici măcar să se sprijine pe comunitatea lui. O invazie de lăcuste pustia ogoarele sevillane, iar călugării erau chemați să spună rugăciuni în fața acelei pedepse divine care nimicea atât de des recoltele, lăsând în urmă foamete și epidemii. Minunându-se de statueta Fecioarei, starețul i-o ceruse pentru a o purta în procesiune. Era mai bine decât să excomunicе lăcustele, cum făceau unii preoți. Îi trecu prin minte să se adreseze autorităților, dar renunță gândindu-se la întrebările pe care i le-ar fi pus. El nu știa să mintă, iar răfuielele Țiganilor nu-i interesau pe funcționari. Să se dea de gol nu ar fi folosit la nimic.

Reyes și Rafael îl cercetau de la fereastra casei.

– Nu-mi place să-l văd acolo, comentă patriarhul.

– Și Pedro?

– A plecat. I-am poruncit să nu se întoarcă până nu-l chem eu.

– Când se întoarce Carmona?

– Am trimis după el. După spusele nevesti-sii, se află în Granada. Am încredere că îl vor găsi curând.

– Trebuie să încheiem iute povestea asta. Când i-o dai pe Vega lui Pedro?

– După ce termin cu ceilalți. Cel care mă interesează e Galerianul. Nimic nu trebuie să-l împiedice pe Pascual să-i ia beregata. Apoi Pedro să facă ce-o vrea cu nepoata.

– E bine așa.

Acestea fură ultimele cuvinte pe care le rosti țiganca înainte să amuțească, cercetând gânditoare fundătura, la fel ca soțul ei, la fel ca fray Joaquín. Deodată, ca toți cei care se aflau prin preajmă, își abătură atenția asupra unei femei care se oprise la intrarea în fundătură. „Cine...?”, se întrebară unii. „Nu se poate!”, se îndoiră alții.

– Ana Vega, murmură Trianera cu voce șovăielnică.

Multora le luă ceva timp s-o recunoască, unii nu izbutiră deloc. Reyes, în schimb, avusese chiar presimțirea spiritului dușmancei ei, dincolo de trupul scheletic și scofâlcit ce îl găzduia, de fața ei veștejită și de privirea care pornea din ochii adânciți în orbite; desculță și zdrențăroasă, cu părul cărunt, murdară, acoperită de haine vechi, furate.

Ana își plimbă privirea peste fundătură. Totul părea să fie la fel ca atunci când se văzuse nevoită s-o părăsească, cu atât de mulți ani în urmă. Poate că era mai puțină lume... Zăbovi ceva mai mult când îl zări pe călugăr, rezemat de zidul casei și, pentru o clipă, se întrebă ce căuta acolo. Îi recunosc pe mulți în timp ce o căuta pe Milagros: cei din neamurile Carmona, Vargas, García... „Unde ești, fata mea?” Simți neîncrederea țiganilor; unii chiar își plecau capul. De ce?

Ana fusese pe drum timp de aproape două luni, venind dinspre Zaragoza; fugise din Misericordia, cu cele cincisprezece femei din neamul Vega care mai rămăseseră, inclusiv fete, după ce Salvador și restul băieților fuseseră trimiși la arsenale. Nu le urmări nimeni, de parcă s-ar fi bucurat că au fugit, mulțumiți că scăpaseră de ele; nici nu denunțaseră evadarea lor. Alcătuiră două grupuri: unul porni spre Granada, celălalt spre Sevilla, socotind că în felul acesta măcar unul din ele avea să ajungă la capătul călătoriei. Ana mergea în fruntea cetei sevillane, care o purta pe bătrâna Luisa Vega. „Ai să mori pe meleagurile tale, îi făgăduise. N-o să îngădui să te stingi în temnița asta mizerabilă.” Merseseră în acele două luni până se opriseră în Carmona, la numai șase leghe de Triana, unde le întâmpinără femeile din familia Ximénez. Bătrâna Luisa era înfrântă, iar celelalte aproape că n-o mai puteau duce. „Mai e puțin, tușă”, încercă ea s-o încurajeze, dar nu fu bătrâna cea care se împotrivi. „Hai să ne refacem puterile aici, unde suntem ocrotite, la adăpost, interveni altă Vega. Suntem plecate de atâția ani, ce mai contează câteva zile în plus?” însă pentru Ana contau: trebuia s-o găsească pe Milagros, voia să-i spună că o iubea. Cinci ani de foame, boli și suferințe erau de-ajuns. Țigănci din familii care se dușmăneau din moși strămoși ajunseseră până la urmă să se ajute și să-și zâmbească, împărțind aceeași mizerie. Milagros era fiica ei, iar dacă neînțelegerile dintre țigănci se risipiseră în anii de greutate, cum să n-o ierte pe cea care era sânge din sângele ei? Ce mai conta cu cine se măritase? O iubea!

Își urmase drumul singură și, când ajunse în fundătură, întâlni

priviri aspre, șușoteli, țigănci care-i întorceau spatele ca să dea fuga la casele lor, privind-o de la ferestre sau din poarta caselor, arătând-o familiei.

– Ana? Ana Vega?

Fray Joaquín se apropie de acea femeie care cerceta descumpănită ulița.

– Mă mai recunoașteți, părinte? întrebă ea cu ironie. Însă ceva pe chipul monahului o făcu să-și schimbe tonul. Unde este Milagros?

I s-a întâmplat ceva?

El șovăi. Cum putea să povestească atâtea nenorociri în doar câteva fraze? se întrebă. Nu era timp pentru lămuriri lungi, iar adevărul, pe scurt, era chiar mai dureros. Până și ciocănitul din fierării încetă, în timp ce fray Joaquín îi povestea cele întâmplate.

Ana strigă la cer.

– Rafael García! urlă după aceea, alergând către curtea patriarhului. Stârpitură! Ticălosule! Javră râioasă!

N-o opri nimeni. Oamenii se dădură la o parte. Nici cei din neamul García, care stăteau la ușa fierăriei lui, nu încercară s-o împiedice să intre în curte. Îl chemă răcnind pe Rafael García din josul scării care ducea la etajele superioare.

– Taci! strigă Trianera de sus, sprijinită de balustradă. Nu ești decât fiica unui ucigaș și mama unei curve! Pleacă de aici!

– O să te omor!

Ana urcă scările în grabă. Nu reuși să ajungă la bătrână. Țigăncile care se aflau pe hol se năpustiră asupra ei.

– Ieși afară! porunci Reyes. Aruncați-o pe scări!

Așa făcură. Ana se împiedică și căzu câteva trepte, până reuși să se prindă de balustradă, apoi mai alunecă alte câteva. Se ridică în picioare.

– Nepotul tău mi-a vândut fata! strigă, dând să urce din nou.

Alde García, care se aflau sus, o scuipară.

– Asta e scuza tuturor curvelor! ripostă Reyes, Milagros e doar o târfă ordinară, o rușine pentru femeile țigănci!

– Minți!

– Eu am fost acolo! Bartola vorbise. Fata ta se oferea bărbaților pentru două parale.

– Minți! repetă Ana cu toate puterile. Celelalte hohotiră. Minți! se jeli.

După câteva încercări, înțelese că n-o să vorbească nimeni cu ea în prezența călugărului. Ana avea nevoie de el: era singurul care putea interveni în favoarea lui Milagros pentru a dezminți versiunea răspândită de Pedro și exagerată de Trianera, dar, până la urmă, se văzu silită să cedeze în fața obiceiurilor țigănești.

– Plecați, părinte, îi ceru. Doar o să înrăutățiți lucrurile, insistă ea atunci când fray Joaquín se împotrivi. Chiar nu vă dați seama? Asta-i o pricină între țigani.

– Pot să cer ajutor prefectului din Sevilla, se oferi fray Joaquín. Cunosc oameni...

Ana îl privi din cap până-n picioare în timp ce vorbea. Pe cât îi erau de înflăcărate vorbele, pe atât de jalnică îi era înfățișarea.

– Nu știi ce interes aveți pentru fata mea... Dar pot să bănuiesc.

Fray Joaquín îi confirmă bănuielile printr-o fâstâceală bruscă.

– Ascultați la mine: dacă s-ar arăta cumva pe aici vreun alguazil, toată țigănimea ar trece de partea lui Rafael García pentru a apăra legea țigănească. Puțin le-ar păsa atunci de motive sau de argumente...

– Ce motive? sări el. Asupra lui Milagros nu apasă nicio osândă, precum asupra lui Melchor... Sau a lui Caridad. Chiar presupunând că ajunsese o prostituată, că ar fi adevărat, de ce ar închide-o? Ce o să-i facă?

– O s-o dea pe mâna soțului ei. Și din clipa aia, nimeni n-o să se mai îngrijească de ce i s-ar putea întâmpla; nimeni n-o să mai întrebe de ea.

– Pedro... murmură călugărul. Poate că a omorât-o deja.

Ana Vega rămase tăcută câteva clipe.

– Să sperăm că nu, șopti în cele din urmă. Dacă sunt ascunși aici, în fundătură, nici Contele, nici ceilalți șefi n-o să-i îngăduie să facă asta. Un cadavru aduce întotdeauna necazuri. Îi vor cere s-o facă în afara Trianei, în secret, fără martori. Plecați, părinte. Dacă avem vreo șansă să...

– Să plec? Din ce-mi spui, Milagros se află aici, în fundătură. Pedro o să fie nevoit s-o scoată de aici. O să aștept la intrare până în ziua Judecății de Apoi, dacă trebuie. Tu du-te să faci ceea ce trebuie să faci.

Ana nu stăruie. Nici nu avea cum, căci fray Joaquín îi întoarse spatele, se îndreptă spre intrare și se rezemă de zidul primei case; expresia lui arăta că era gata să rămână acolo și să îndure orice.

Țiganca clătină din cap și nu știu dacă să se apropie ca să-i spună că existau multe alte căi de a ieși din fundătură: ferestrele și unele porți din spate... Totuși, îl cercetă și văzu la el înverșunarea oarbă a unui îndrăgostit. Cât timp trecuse de când nu mai admirase pasiunea din ochii unui bărbat, teama că femeia iubită o să sufere, chiar și furia? Mai întâi, un García și acum, un călugăr. Nu știa dacă Milagros îi împărtășea dragostea. În orice caz, asta era atunci cea mai mărunță dintre grijile ei. Trebuia să facă ceva. Nu avea sprijinul bărbaților din familia Vega. Femeile din țigănimea Cartuja fuseseră dintotdeauna detestate de către cei din fundătură, preocupați să se aibă bine cu spaniolii, să negocieze cu ei; nu avea niciun rost să le aducă la cunoștință nenorocirea aceea.

Strânse din buze și începu un pelerinaj și mai anevoios decât drumul lung și greu făcut de la Zaragoza. Prin fierării, case și curți în care copiii se jucau, iar femeile împleteau coșuri de nuiele. Unii nici nu se oboseau să întoarcă privirea ca să-i asculte rugămințile: „Dați-i voie fetei mele să se apere de acuzațiile bărbatului ei.” Știa că nu putea cere nimic pentru tatăl ei. Avea să fie respectată legea țigănească: aveau să-l omoare, dar cumplita frământare pe care o simțea din această pricină se ostoaia când se gândea la șansa de a lupta pentru fata ei, fără a se da bătută, în ciuda slăbiciunii pe care o simțea. Primi unele răspunsuri.

– Dacă e adevărat ce susții, îi zise o femeie din familia Flores, de ce s-a lăsat fiica ta? Răspunde-mi, Ana Vega, tu nu te-ai fi zbatut până la moarte ca să-ți aperi onoarea?

Simți că i se înmoaie genunchii.

– Eu i-aș fi scos ochii bărbatului meu, bolborosi o bătrână care părea să picotească lângă cealaltă. Fata ta de ce n-a făcut la fel?

– Nu trebuie să ne amestecăm în problemele de familie, auzi în altă casă. I-am dat deja o șansă fiicei tale după moartea lui Alejandro Vargas, mai ții minte?

„N-am de gând să fac nimic.” „Merită ceea ce o să i se întâmple.” „Voi, Vega, ați fost mereu niște răzvrățiți și scandalagii. Uită-te la taică-tău.” „Ce s-a ales de trufia voastră?” Reproșurile se țineau lanț peste tot pe unde mergea. Îi tremurau mâinile și simțea o mare apăsare pe piept.

– Pe deasupra, îi mărturisi o femeie din familia Flores, n-o să convingi pe nimeni să-i înfrunte pe alde García. Toți se tem să nu se întoarcă la arsenale, iar Contele are multă trecere pe lângă

spanioli și preoți.

– Omorâți-mă pe mine! urlă în cele din urmă Ana în mijlocul fundăturii, disperată, când soarele se apropia de asfințit. Vreți sânge Vega, nu-i așa? Luați-l pe al meu!

Nimeni nu-i răspuse. Numai fray Joaquín, din celălalt capăt, se duse spre ea, însă i-o luă înainte un țigan pe care Ana Vega nu-l recunoscuse decât atunci când ajunsese foarte aproape: era Pedro García, care se întorsese, nesupunându-se ordinelor bunicului lui, când aflase că Ana Vega își făcuse apariția în fundătură. Ducea în brațe o fetiță care se lipea de el și încerca să-și ascundă fața după gâtul lui, tot mai speriată pe măsură ce tatăl ei se apropia de nebuna care țipa cu brațele ridicate în mijlocul fundăturii. Fray Joaquín îi vorbise despre nepoata ei, iar Ana o recunoscuse în fetița aceea. Pedro García se opri la doar câțiva pași, mângâie părul micuței, o strânse în brațe și apoi zâmbi. Meritase să se certe cu bunicul numai ca să vadă durerea zugrăvită pe fața celei care îndrăznise să-l pâlmuiască în public cu ani în urmă; asta îi spuse Contelui, iar Rafael García înțelesese în cele din urmă și îi îngăduise, sub cuvânt că va dispărea din nou până când Galerianul avea să fie ucis.

Ana căzu în genunchi și, învinsă, izbucni în hohote de plâns.

După o noapte de suferință, Ana ajunsese să creadă că îi secaseră lacrimile. Fray Joaquín o alină cu stângăcie, căci și lui îi era greu să-și stăpânească emoția. Soarele cald de vară nu izbuti să-i încălzească sufletul. Țiganii din fundătură treceau pe lângă ei fără să-i privească măcar, de parcă evenimentele din ziua trecută ar fi pus capăt oricărei dispute. Ana Vega îi vedea de la spate pe cei care ieșeau din fundătură, în așteptarea lui Pascual Carmona. De îndată ce sosea capul neamului Carmona avea să se execute sentința, aflase în una dintre fierării. Pascual era ultima ei speranță: n-avea să cedeze în privința uciderii tatălui ei, știa asta. José îl urăse pe Melchor, Pascual, de asemenea, mulți dintre alde Carmona își însușiseră sentimentele soțului ei, însă chiar și așa, Pascual era unchiul lui Milagros, singura fiică a fratelui său ucis, iar Ana se încredea că mai rămăsese ceva din dragostea cu care țiganul se juca cu ea în copilărie.

– Rugați-vă în tăcere, părinte, îi ceru lui fray Joaquín, sătulă de murmurul neîntrerupt care îi sporea zbuciumul și se împletea cu ciocănitul supărător al fierarilor.

Avea de gând să se apropie pe Pascual înainte să ajungă în fundătură, să-l implore și să îngenuncheze în fața lui, să se umilească, să se arunce la picioarele lui, să-i făgăduiască orice ar fi cerut în schimbul vieții fiicei sale. Nu știa dacă avea să-l recunoască după cinci ani. Semăna într-o oarecare măsură cu José, ceva mai înalt, mult mai voinic... Ursuz, slut... Dar era capul familiei și, de aceea, trebuia s-o apere pe Milagros. Se uită la oamenii care treceau pe lângă fundătură, între Cava, mănăstirea Minimelor și San Jacinto, pizmui râsetele și aparenta lipsă de griji cu care unii dintre ei se pregăteau să trăiască acea minunată zi însoțită, martoră a nenorocirii ei. Văzu două țigăncușe care îl săcăiau pe un spaniol cerșind un bănuț și se strâmbă. Bărbatul se descotorosi de fetele cu brutalitate, iar cea mai micuță căzu la pământ. O femeie dădu fuga s-o ajute, pe când altele îl luau la rost pe spaniol, care grăbi pasul. Ana Vega simți că lacrimile pe care le credea secate îi scăldau din nou ochii: prietenele ei din temniță. Bătrâna Luisa fu prima care o văzu; toate celelalte încă îl ocărau pe bărbat. Luisa se îndreptă spre ea șchiopătând, i se citea

durerea pe față la orice mișcare. Celelalte i se alăturară în scurt timp, însă niciuna dintre ele nu îndrăzni s-o ia înaintea bătrânei: șapte femei zdrențăroase care veneau către ea și care îi acopereau vederea tulburată, ca și cum nimic altceva n-ar mai fi existat.

– De ce plângi, fetiço? o întrebă Luisa în loc de salut.

– Ce... Ce căutați aici? suspină ea.

– Am venit să te ajutăm.

Ana se sili să zâmbească. Nu reuși. Vru să întrebe cum aflaseră ele, dar nu-i ieșeau cuvintele. Respiră adânc și încercă să se însenineze.

– Ne urăsc, spuse. Urăsc familia Vega, pe tatăl meu, pe Milagros, pe mine... Pe toate! Ce era să rezolvăm noi, singure?

– Noi? Singure? Luisa se întoarse și făcu semn în spatele ei. Au venit și alde Ximénez, din Carmona, câteva din Viso și vreo două Cruz, din Alcalá de Guadaira. O mai ții minte pe Rosa Cruz?

Rosa se arătă din spatele ultimei Vega și îi trimise o sărutare din vârful degetelor. De data aceasta, Ana zâmbi larg. Era același gest pe care-l făcuse Rosa atunci când Ana rămăsese în urmă, în noapte, acoperindu-i spatele, pe când cealaltă fugea strecurându-se printr-o gaură din gardul de la Misericordia. Trecuseră doi ani de atunci.

– E una din Salteras, continuă Luisa, și alta din Camas. În curând, o să vină și din Tomares, din Dos Hermanas, din Écija...

– Dar... Atât apucă Ana Vega să spună, înainte ca bătrâna să-i ia vorba.

– Și o să mai vină din Osuna, din Antequera, din Ronda, din Puerto de Santa Maria, din Marchena... din tot regatul Sevillei! Spui „noi, singure”? Luisa tăcu și trase aer în piept.

Niciuna din grupul care le înconjurase pe cele două țigănci nu se amestecă în discuție. Unele își țineau dinții încleștați, altele aveau deja lacrimi în ochi.

– Multe au fost în închisoare cu noi... Cu tine, Ana Vega, continuă bătrâna. Toate știu ce ai făcut. Ți-am mai spus cândva: frumusețea ta șade în mândria de țigancă pe care nu ți-ai pierdut-o nicio clipă. Îți suntem recunoscătoare, toate îți datorăm ceva, iar cele pe care nu le-ai ajutat îți sunt datoare pentru mamele, surorile, fiicele sau prietenele lor.

Dacă Melchor, Caridad, Milagros și fray Joaquín avuseseră nevoie de aproape o săptămână ca să străbată drumul de la

Barrancos la Triana, Martín Vega călărise doar trei zile de la granița portugheză până în orașul Cordoba. Oamenii trimiși de Méndez să-l caute îl găsiră de-abia pe drumul de întoarcere la Barrancos, la două zile după ce Melchor și ceilalți plecaseră. Ascultă lămuririle contrabandistului, conștient că Galerianul se îndrepta către o moarte sigură. Nimeni nu avea să-l apere, nu mai existau alți Vega nici în Triana, nici în Sevilla. Cei mai mulți Vega din țigăniea de lângă mănăstirea Cartuja fuseseră sălțați în timpul mării întemnițări și încă erau închiși în arsenale, neputând să demonstreze că trăiseră supuși legilor regatului și, mai ales, ale Bisericii; cei puțini care le scăpaseră soldaților regelui erau risipiți prin regat, pe drumuri. Dar se aflau câțiva în Cordoba, unul dintre orașele cu cele mai mari comunități de țigani. Rude îndepărtate, dar cu sânge Vega. Martín află de ei la vânzarea unei cantități mari de tutun. Știa să călărească de când îl ajuta pe fratele său Zoilo și, tot gonind, fusese cât pe ce să omoare dobitocul pe care i-l găsisese Méndez, ca să meargă să ceară un ajutor pe care cei din Cordoba i-l refuzară.

– Până om ajunge noi la Triana, se dezvinui patriarhul lor, Melchor ar fi mort deja.

Știu că nu trebuia să stăruiască. La fel ca în Sevilla, Murcia, Puerto de Santa Maria și în alte locuri, și în Cordoba le era îngăduit țiganilor să trăiască. Ei pătimiteră în arsenale, ele, în adăposturi; toți înduraseră despărțirea de soți, copii și oameni dragi. Câțiva izbutiră să se întoarcă acasă, iar cei care reușiseră nu aveau voie să părăsească orașul. Cum să meargă la Triana, să se înfrunte cu familiile de acolo?

S-ar fi lăsat cu vărsare de sânge, răniți și morți, poate. Autoritățile ar fi aflat. „Nu ne cere sacrificiul ăsta”, implorau ochii bătrânului țigan.

– Îmi pare rău, băiete, se plânse patriarhul. Însă, adăugă, să tot fie vreo trei zile de când una dintre femeile noastre s-a întâlnit cu un grup de țigănci infometate care încercau cu mare fereală să treacă podul peste râul Guadajoz.

– Și?

– I-au povestit că au fugit din Misericordia din Zaragoza și că se îndreaptă către Triana.

Auzind de Zaragoza, Martín își îndreptă spatele în scaunul în care se prăbușise după ce fusese refuzat. Să fi fost cu puțință?

– Erau din neamul Vega. Toate, sfârși bătrânul adevărindu-i

presimțirea.

– Era... Era și Ana Vega printre ele?

Patriarhul încuviință.

– Îmi amintesc foarte bine, îi încredință o femeie pe care o chemară de îndată. Ana Vega. Numele celorlalte n-aș ști să le spun, dar pe cel al Anei Vega, da. Era cea care le conducea. Ana în sus, Ana în jos...

– Unde ar putea să fie acum? întrebă Martin.

– Erau istovite, mai duceau și o bătrână cu ele; nu știu dacă era bolnavă, dar aș băga mâna în foc că da. S-au sfătuit dacă să se odihnească un timp aici, dar Ana Vega a spus că nu trebuie să se oprească în orașele mari, că o să poposească în Carmona, la neamul Ximénez. Poate că au și ajuns. Le-am dat de mâncare și au mers mai departe.

Martin nu zăbovi și porni iar la galop, de data asta înspre Carmona. Dacă într-adevăr poposeau acolo, n-avea să-i fie greu să le dea de urmă. Femeile Ximénez erau binecunoscute printre țiganii din Andaluzia, pentru că familia lor era una dintre puținele, poate ultima, care trăia în matriarhat. Ana Ximénez, în calitatea sa de matriarhă, la fel ca mama ei, cerea ca fiicele ei și fiicele acestora să ducă mai departe numele pe linie maternă: băieții pe care îi aduseseră pe lume se numeau ca tații lor: fetele purtau cu mândrie numele de familie al predecesoarelor.

Le găsi, dar nu izbuti s-o recunoască în vreuna dintre acele femei costelive pe fiica ale cărei virtuți le tot lăuda Melchor. „Ana și-a continuat drumul către Triana”, îl lămuriră. Cele două bătrâne, Ana Ximénez și Luisa Vega, fură primele care presimțiră nenorociri văzând expresia cu care tânărul primi vestea. „Melchor Vega... Bătrân nebun!”, spuse răspicat alde Ximénez auzind lămuririle poticnite ale lui Martin. „Țigan!”, mormăi cu mândrie Luisa. Martin nu reuși să le lămurească multele neînțelegeri pe care le ridicară cu toatele. „Caridad zice...” „Caridad a prevestit...” „Cine e Caridad asta?”, sări din nou alde Ximénez. „Susține că o să-i omoare pe toți: pe Melchor, pe Milagros și pe ea”, se mărgini să răspundă el.

– Singura care venea la Triana ca să moară eram eu. Cu aceste cuvinte, Luisa rupse tăcerea ce se așternuse după vorbele țiganului. M-ați silit să vin, le ceru socoteală celorlalte. Mi-ați spus că o să-i întâlnim pe ai noștri, mi-ați făgăduit că o să pot să mor pe meleagurile mele. M-ați târât prin toată Spania, de-a lungul atâtor

leghe de calvar pentru picioarele mele. Acum de ce tăceți?

– Ce-ai vrea să facem? răspunse una din neamul Vega. Vezi bine că cei din Cordoba nu sunt dispuși...

– Bărbații! o întrerupse Luisa, cu o strălucire în ochi pe care n-o mai avusese de atâția ani. Am avut nevoie de ei ca să supraviețuim la Malaga sau la Zaragoza?

– Dar legea țigănească... încercă să se împotrivescă alta.

– Care lege? strigă Luisa. Legea țigănească e cea a drumețiilor, a naturii, a pământului, a libertății, nu cea a unor țigani care au îngăduit ca acei din rasa lor să fie întemnițați pe viață, pe când ei trăiau ca niște mișei laolaltă cu spaniolii. Mișei! repetă bătrâna. Nu merită să se numească țigani. Noi am îndurat umilințe, în vreme ce ei le dădeau ascultare spaniolilor. Au uitat adevărata lege, cea a rasei. Noi am îndurat lovituri și ocări, am răbdat foame și boli care ne-au măcinat trupurile. Ne-am despărțit de familiile noastre și n-am încetat nicio clipă să luptăm. I-am înfrânt pe rege și pe ministrul său! Nu umblăm noi în libertate? Să luptăm și împotriva celor care-și zic țigani fără să fie!

– Ana a ajutat-o pe una dintre fiicele mele, murmură atunci Ximénez.

– Asta e singura lege, întări Luisa, văzând cum încep să se lumineze chipurile rudelor sale. A ajutat-o și pe Coja. V-o amintiți pe Coja? Cea din Ēcija, de aici, de aproape. A fugit din Zaragoza cu un an înaintea noastră. Dar pe cele două din Puerto de Santa Maria? Cele de la prima grațiere...

Bătrâna Luisa le pomeni în continuare pe toate cele care își recăpătaseră libertatea înaintea lor. Însă alde Ximénez fu cea care hotări.

– Martin, i se adresă tânărului, curmându-i vorbele celeilalte, o să galopezi până la Ēcija. Chiar acum. O s-o cauți pe Coja și o să-i spui că Ana Vega are nevoie de ea, că noi toate avem nevoie de ea, să pornească fără întârziere spre Triana, către fundătura San Miguel. Stăruie să le trimită vorbă țigăncilor din satele apropiate pe care le cunoaște. Fiecare dintre ele să ducă mesajul mai departe.

Marchena, Antequera, Ronda, portul Santa Maria... Martin primi îndrumări asemănătoare pentru fiecare dintre acele locuri.

Era a treia oară când țiganii din fundătură erau luați prin surprindere de o sosire neprevăzută. Primul fusese Galerianul, cu

grupul său; apoi, Ana Vega, iar acum, vreo cincisprezece țigănci în frunte cu Luisa Vega, cu spiritul și puterile refăcute, și Ana Ximénez, matriarha neamului Carmona, care se silea să meargă dreaptă, sprijininându-se într-un minunat baston auriu, cu mâner, scânteind în soare.

– Ce o să facem? întrebă în șoaptă Ana Vega, în timp ce mergea alături de cele două bătrâne.

– Bărbații, răspunse pe același ton Ximénez, nu trebuie lăsați să ia inițiativa; își iau nasul la purtare.

– N-ar fi prudent să așteptăm să ne strângem mai multe? Ieri...

– Ieri nu mai e, ripostă Luisa. Dacă am aștepta, Rafael García ar fi cel care ar avea șansa să hotărască. Am putea ajunge prea târziu.

În timp ce vorbeau, cele care le urmau le aruncau priviri femeilor din fundătură. Multe se cunoșteau. Unele erau chiar înrudite, în urma căsătoriilor aranjate între familii. Se văzură zâmbete, saluturi, expresii neîncrezătoare, de la depărtare, pe fețele bărbaților, pentru că femeile nu șovăiau să se apropie și să le întrebe ce căutau acolo, ce urmăreau. Fray Joaquín le urma la câțiva pași, rugându-se pentru ca adunarea aceea pestriță să săvârșească ceea ce părea imposibil.

Ajunseră până la ușa casei García și, cu țipete, îi cerură Contelui să iasă și să le asculte.

– Rafael García, îl înfruntă Ximénez când, în sfârșit, Contele se arată în fundătură, flancat de capii câtorva familii, am venit să-i eliberăm pe Galerian și pe nepoata lui.

Ana se cutremură. La libertatea tatălui ei nici măcar nu visase. Nu credea că e cu puțință să fie ridicată osânda, dar, întorcând capul și văzând seriozitatea de pe chipul Luisei și de pe cel al Anei Ximénez, începu să spere.

– Cine sunteți voi, ca să veniți în Triana și să eliberați pe cineva?

Vocea puternică a Contelui întrerupse murmurele cu care cei mai mulți țigani din fundătură întâmpinaseră cererea lui Ximénez.

Luisa i-o luă înainte tovarăsei ei și răspunse. Își forță vocea care sună răgușită, spartă.

– Suntem cele care au pățimit pentru că sunt țigănci, în vreme ce tu și ai tăi trăiați aici, în Triana, supuși spaniolilor. Rafael García, nu te-am văzut în Zaragoza să lupți pentru poporul tău, cel pe care susții că îl reprezinți ca mai-mare al sfatului! Aurul cu care

te împodobești, zise țiganca arătând cu dispreț către inelul care strălucea pe unul dintre degetele patriarhului, n-ar fi trebuit să-l folosești ca să cumperi libertatea vreunui țigan?

Luisa tăcu preț de câteva clipe și îi țintui cu privirea pe căpeteniile care îl însoțeau pe Conte; unul dintre ei nu fu în stare s-o privească în ochi. Apoi le întoarse spatele, se răsuci și îi arătă cu degetul pe bărbații din fundătură.

– Nici pe vreunul dintre voi nu l-am văzut! le ceru socoteală țiganilor. Mulți dintre ai noștri sunt închiși și acum!

Câțiva lăsară ochii în pământ în timp ce Luisa, Ximénez și celelalte țigănci le aruncau priviri disprețuitoare celor din fundătură.

– Ce era să facem? se auzi din rândul lor.

Luisa așteptă să înceteze murmurele de încuviințare, arcui sprâncenele și întoarse capul către colțul din care se auzise întrebarea. Pentru câteva momente, tăcerea puse stăpânire pe uliță. Apoi, bătrâna le ceru prin semne țigăncilor care o urmau să facă loc în fundătură, o luă de braț pe Ana Vega și se așeză cu ea în mijloc.

– Asta! strigă, sfâșiind cămașa subțiată a țigăncii.

Ana rămase goală de la brâu în sus. Pieptul îi atârna fleșcăit peste niște coaste care ieșeau prin piele, mărturie a foamei pe care o îndurase.

– Îndreaptă-te, țiganco! mormăi bătrâna.

Pielea de pe pânțele nici măcar nu se întinse când Ana Vega îi dădu ascultare și sfidă mândră toată suflarea din fundătură.

– Asta! repetă Luisa, apucând-o pe Ana și silind o să se învârtă ca să arate cicatricile umflate lăsate de loviturile de bici, care se împleteau, acoperindu-i toată spinarea. Să luptați! le strigă Luisa. Asta ar fi trebuit să faceți, să luptați, lașilor!

Tușea bătrânei se auzi limpede în liniștea pioasă cu care lumea din fundătură primi acuzațiile. Ana crezu că vede sânge în scuipatul ei. Luisa se strădui să respire; nu putea. Cealaltă o luă în brațe înainte să se prăbușească, iar restul femeilor o înconjurară pe dată.

– Luptați, apucă să îngaiame Luisa. Ți-ai făcut datoria, Ana Vega. O să mor pe pământul meu. Acum fă-ți datoria față de ai tăi. Triana e a noastră, a țiganilor. Nu îngăduiți moartea lui Melchor!

Tuși iar și îi dădu sânge pe gură.

– E pe moarte, spuse o Vega.

Ana căută ajutor cu privirea.

– Fray Joaquín, îl chemă, țipând. Îngrijiți-o, adăugă după ce acesta se apropie și se lăsă pe vine, tulburat, încercând să evite ca privirea să i se oprească asupra sânilor Anei.

– Dar... Eu...

– Încă nu ți-a sosit ceasul, încercă Ana s-o însuflețească pe bătrână, fără să ia în seamă scuzele lui fray Joaquín. Aveți grijă de ea! Vindecați-o, îi ceru punându-i-o în brațe. Faceți ceva, duceți-o la un spital. Doar sunteți călugăr, nu?

– Călugăr sunt, dar Domnul nostru nu m-a înzestrat cu puterea de a învia morții.

Trupul Luisei, mai sfrijit și mai lipsit de apărare ca oricând, atârna neînsuflețit în brațele cuviosului. Ana se pregătea să-și ia rămas-bun de la ea, când o opriră trei cuvinte.

– Nu o dezamăgi.

Vocea aceea... Căută printre țigănci. Coja! Nu era printre cele care sosiseră cu femeile Vega. Coja dădu din cap în semn de încuviințare pentru a întări cele ce-i treceau prin minte Anei Vega. „Am venit la chemarea ta, îi spuseră ochii săi, și am adus mai multe cu mine.”

– Nu ne dezamăgi, Ana Vega, adăugă, făcând un semn din cap spre intrarea în fundătură.

Ana împreună cu multe altele urma ră gestul: alte două țigănci își făceau apariția tocmai atunci. Un iureș de sentimente o buimăci pe Ana Vega. Rămăsese dezgolită și își arăta trupul chinuit sub un soare strălucitor, care se încăpățâna s-o evidențieze printre toate. Voia să jlească moartea Luisei, să se apropie de ea înainte să i se răcească trupul, și s-o îmbrățișeze pentru ultima oară. Câte înduraseră împreună! Între timp, soarta tatălui ei și a fetei sale era în continuare în mâinile celor mai încrâncenați dușmani ai lor, iar țigăncile de peste tot îi lăsau pe ai lor și dădeau fuga să-i sară în ajutor.

– Rafael García, dă-ni-i pe Galerian și pe nepoata lui!

Ordinul categoric al lui Ximénez o aduse pe Ana înapoi la realitate și se grăbi să se așeze lângă bătrâna matriarhă. Celelalte femei, toate ca una, se adunară ciopor în jurul lor. Fray Joaquín rămase în spatele lor, ținând în brațe cadavrul Luisei Vega.

Rafael García șovăi.

– N-am de gând să... Atât apucă să spună.

Un potop de injurături se ridică din rândurile țigăncilor.

„Javră!”, „Dă-le drumul!”, „Ești vândut!”, „Ticălosule!”, „Unde îi ții?” Cineva din fundătură dezvălui șoptit ascunzătoarea. „Într-o groapă din fierăria García!”, se repetă cu voce tare.

Grupul de țigănci înaintă înspre fierăria pe care o aveau dinaintea lor, împingându-le în față pe Ana și pe bătrâna Ximénez. Matriarha înălță bastonul când era cât pe ce să se izbească de bărbați. Înghiontelile se potoliră, ca să fie lăsată să vorbească.

– Rafael García, ai șansa să...

– Răzbunarea e a lui Pascual Carmona, o întrerupse Contele. Nu mi se cuvine...

– Răzbunarea e a noastră! se auzi mai în spate. A noastră, a femeilor care am suferit!

– A țigăncilor!

– Dă-te la o parte, stârpitură!

Ana Vega șuieră cuvintele la doar câțiva pași de bătrân, care căută susținerea celorlalți capi, dar aceștia se îndepărtară de el. Rafael García ridică privirea către fereastră, căutând sprijinul soției sale Reyes, și oftă dezamăgit, văzând că nici măcar Trianera nu se încumeta să le înfrunte pe celelalte.

– O să îngăduiți să se împotrivescă unei condamnări la moarte, să scape un ucigaș? le strigă mânios celorlalți țigani din fundătură. Cei mai mulți dintre ei se adunau în lături, în spatele țigăncilor.

– O să le omori și pe ele, pe toate? i-o întoarse cineva.

– Nu-ți pasă de răzbunarea lui Carmona! țipă o femeie. Tu vrei doar să-i faci de petrecanie Galerianului!

Contele dădu să răspundă, dar se trezi cu vârful bastonului bătrânei Ximénez în piept.

– Dă-te la o parte, mormăi matriarha.

Rafael García se împotrivi.

– Nu le lăsați să treacă! le porunci atunci alor lui.

Alde García, singurii care le împiedicau intrarea în fierărie, strânseseră cu putere și ridicară până la mijloc ciocanele și uneltele pe care, până atunci, le ținuseră nepăsători în mâini.

Amenințarea dădu naștere unei tăceri încordate. Ana Vega se pregătea să tabere asupra Contelui, când o bătrână din neamul Camacho veni până în dreptul lor, dintr-o parte.

– Ana Vega a pățimit destul pentru ce a făcut tatăl ei și pentru ceea ce ar fi putut face fata ei. Am văzut toți, cu ochii noștri. Chiar și Luisa a murit pentru libertatea pe care o cer alde Vega. Rafael,

dă-i la o parte pe oamenii tăi!

Bătrâna căută și obține încuviințarea din partea căpeteniei familiei sale înainte de a continua.

– Dacă nu faci asta, noi, cei din neamul Camacho, o să le apărăm de ai tăi.

Un fior rece o trecu pe șira spinării pe Ana Vega. Familia Camacho, din fundătură, îi lua apărarea și, astfel, sprijineau iertarea tatălui ei!

Vru să-i mulțumească bătrânei, dar până să se poată apropia de ea, alte două femei, din neamul Flores, i se alăturară. Și încă una, și încă una. Din familii diferite, sub privirile resemnate și aprobatoare ale bărbaților lor. Ana zâmbi. Cineva îi acoperi umerii cu o broboadă mare, galbenă, cu ciucuri chiar înainte să pătrundă în fierărie. Nimeni nu cuteză să-i stea în cale.

Printre aplauzele și uralele mulțimii care se îmbulzea în fierărie, Ana își îmbrățișă fiica de îndată ce izbutiră s-o scoată din puț. Buimăcită de lumina slabă care se strecura acolo, Milagros o auzi, o simți, o mirosi și se agăță de ea cu putere. Își cerură iertare de mii de ori, se sărutară, se mângâiară pe față și își șterseră una alteia lacrimile, răsând și plângând în același timp. Apoi, la rugămintea lui Melchor, o dezlegară și o aduseră sus pe Caridad, năucită, care, de îndată ce i se limpezi vederea, se duse într-un colț, stârnind curiozitatea celor care nu știau ce-i cu ea. La urmă, țiganul care coborâse în puț îl ajută pe Melchor să iasă.

– Tată! strigă Ana.

Amorțit, Melchor se lăsă îmbrățișat de fiică-sa, aproape fără să răspundă dovezilor ei de afecțiune, și se desprinse degrabă din brațele ei, ca și cum n-ar fi dorit să lase nicio altă emoție să-l abată. Gestul îi îngheță sângele Anei.

– Tată? întrebă îndepărtându-se de el.

Aplauzele și sporovăielile țigăncilor încetară.

– Unde mi-e jungherul? ceru Melchor.

– Tată...

– Bunicule! se apropie Milagros.

– Rafael! strigă Melchor, dându-le la o parte pe cele două femei.

Galerianul încercă să meargă, dar picioarele nu-l slujiră. Când fiica și nepoata încercară să-l ajute, el se smulse din mâinile lor. Voia să se țină singur pe picioare. Izbuti și făcu un pas înainte. Sângele se pusese iar în mișcare și reuși să facă și al doilea pas.

– Unde-i nepotul tău? urlă Melchor. Am venit să-l omor pe câinele ăla răios!

Ana Ximénez, prima din fața țiganului, se dădu la o parte; celelalte o urmară și se deschise un culoar până în fundătură. Ana și Milagros șovăiră, însă nu și Caridad, care dădu fuga după omul ei.

– Cachita, apucă s-o roage Milagros, atingându-i ușor un braț cu mâna.

– Trebuie s-o facă, zise Caridad, fără să se oprească.

Mama și fiica meraseră degrabă după ea.

– Unde-i nepotul tău? Ți-am zis c-am venit să-l omor, îi strigă

Melchor lui Rafael García, care nu se urnise din ușa casei sale.

Caridad își încleștă pumnii și dinții, întărind astfel vorbele țiganului; Ana Vega, dimpotrivă, văzu doar aroganța cu care Contele întâmpină amenințarea. Fără strălucirea unui jungher în mână, tatăl ei îi păru mic și neajutorat. Nici pe el nu l-au iertat anii, se tângui. Cele două femei își încrucișară privirile. Câtă hotărâre pe fața negresei, se gândi Ana, cât s-a schimbat de ultima dată când am văzut-o, căzută la pământ, naivă, acoperită cu veșnica ei pălăria de paie, în timp ce ea, legată cu funia de celelalte femei poprite, o ruga să aibă grijă de Milagros! Și fata ei se schimbă. Se întoarse către ea. Unde...?

– Am crezut c-ai să fugi, ascunzându-te printre muieri, răspunse batjocoritor Rafael García, cu o voce puternică.

Răspunsul Contelui și absența lui Milagros o făcură pe Ana să simtă o amețelă cumplită. Unde...? Se temu de ce era mai rău.

– Tată! strigă când o văzu pe Milagros pășind prin poarta care dădea în curtea interioară a casei lui García, la câțiva pași de ușa fierăriei.

Ana porni după fata ei înainte ca Melchor să înțeleagă ce se întâmplă. Câteva femei o urmară. Milagros ajunsese la catul de sus, când Ana intră în curte.

– Milagros! încercă s-o oprească.

Ea urcă dintr-o săritură ultimele trepte.

– Unde-i fata mea? Îmbrânci două bătrâne din neamul García și își croi drum prin galerie. Maria!

Capul Bartolei se ivi în pragul uneia dintre locuințe.

– Lepădătură! strigă Milagros.

De pe scări, Ana o văzu, îmbrăcată în negru, intrând în fugă în casa aceea.

– Repede! le zori pe cele care veneau în urma ei.

Când intrară buluc în casă, femeile o văzură pe fetiță, care plângea și se zbătea în brațele unei țigănci tinere și frumoase. În fruntea lor, gâfâind obosită după goană, cu brațele întinse înspre fiica ei, Milagros rămase nemișcată sub privirile reci ale Bartolei și cele ale lui Reyes Trianera, de parcă s-ar fi temut că un pas în plus ar fi putut s-o pună în primejdie pe micuța Maria.

– E fiica mea, șopti Milagros.

– Dă-i-o! îi porunci Ana tinerei.

– N-are să facă asta fără încuviințarea tatălui, se împotrivi Trianera.

– Reyes, mormăi Ana Vega, spune-i să-i dea fata mamei ei.

– Unei curve? N-am de gând...

Trianera nu putu să continue. Milagros se năpusti asupra ei cu un răcnet sălbatic. O împinse cu ambele mâini și căzură amândouă la pământ, unde începu s-o lovească. Ana Vega nu pierdu o clipă: înaintă către tânără și i-o smulse pe Maria din brațe fără să întâmpine nicio rezistență. Plânsetul micuței și țipetele lui Milagros umplură încăperea și răzbătură până în fundătură. Ana o strânse pe Maria la piept și urmări bătaia prin care Milagros căuta să se răzbune pe Reyes pentru anii de chin. Nu făcu nimic ca să le oprească. Când lumea începea să se adune la ușă, iar Ana observă prezența câtorva bărbați, se apropie de Milagros și se ghemui.

– Ia-ți fata, îi spuse.

Ieșiră din încăpere tocmai când Rafael García se îndrepta către galerie. Se întâlniră cu el. Milagros încerca în zadar s-o liniștească pe micuța ei. Măinile îi tremurau și răsuflea greu, dar ochii îi erau atât de strălucitori, de triumfători, încât Contele se neliniști, le ocoli îngrijorat și iuți pasul înspre casa lui.

– Arată-i-o bunicului tău. Pune-i fata în brațe. Grăbește-te, fata mea. Poate că așa o să putem evita nenorocirea. Când am făcut eu asta, cu mulți ani în urmă, am izbutit.

În timp ce Ana încerca să-l împiedice pe Melchor să se lupte pe viață și pe moarte cu Pedro Garcia, din odaie, Trianera, așezată pe podea, snopită în bătaie, îl condamnă pe țigan.

– Du-te după Pedro, se răsti la soțul ei. Auzise de la fereastră provocarea lui Melchor. Să lupte cu Galerianul. O să-i fie ușor să-l răzbească pe moșneagul ăla. Spune-i să-l omoare, să-i scoată ochii în fața familiei lui, să-i scoată măruntaiele și să mi le aducă!

Jos, în fundătură, Melchor nu vru să pună mâna pe fetiță.

– García o să te omoare, tată. Dumneata ești... Ești mult mai în vârstă decât el.

Milagros i-o întinse încă o dată. Caridad urmări totul de la oarecare depărtare, nemișcată, tăcută. Țiganul nici măcar nu întinse mâna.

– Pedro e rău, bunicule, întări ea, cu brațele întinse, arătându-i fata care încă plângea.

Melchor se strâmbă înainte să răspundă.

– Stârpitura aia nu l-a cunoscut încă pe diavol.

– O să te omoare.

– Atunci, o să-l aștept în iad.

– Tată, suntem teferi cu toții, vorbi Ana. Am izbutit să ne regăsim. Să profităm, să plecăm de aici. Să trăim...

– Spune-i să nu facă asta, Cachita, o rugă Milagros.

Ana se alătură rugăminții, din priviri. Chiar și Ximénez, împreună cu alte câteva care luau seama la discuție, se întoarseră către Caridad. Aceasta însă rămase tăcută până când Melchor își aținti ochii asupra ei.

– M-ai învățat să trăiesc, țigane. Dacă nu l-ai înfrunța pe Pedro, ai mai simți același lucru când m-ai asculta cântând?

Tăcerea lui fu singurul răspuns de care avea nevoie.

– Atunci, fă-i de petrecanie blestematului! Nu-ți fie frică, rosti cu un zâmbet trist, așa cum ți-am spus, o să te însoțesc în iad și o să cânt în continuare pentru tine.

Ana lăsa capul în jos, înfrântă, iar Milagros o strânse pe micuță la piept.

– Galerianule!

Strigătul Contelui, proțâpît în ușa casei, curmă discuțiile și îi făcu pe oameni să încremenească.

– Poftim! Azvârlî un jungher la picioarele lui Melchor. De îndată ce o să ajungă, o să ai prilejul să te lupti cu nepotul meu.

Melchor se aplecă să ridice jungherul.

– Curăță-l bine, adăugă Contele văzând cum celălalt îl ștergea de tunica sa roșie. Dacă Pedro nu te răpune, o s-o fac eu.

– Nu! se împotrivi Ana Ximénez. Rafael García, Melchor Vega, cu această luptă pe viață și pe moarte o să se sfârșească totul. Și de-ar fi să învingă Pedro, nimeni n-o să aibă voie să le mai supere pe femeile Vega...

– Dar fetița?

– De ce ai vrea sânge Vega sub acoperișul tău?

Contele cumpăni câteva clipe și apoi consimți.

– Fata o să rămână la mama ei. Nimeni n-o să mai caute să se răzbune pe ele! Nici măcar nepotul tău. Primești?

Patriarhul încuviință din nou.

– Juri? Juri? stărui țiganca, nemulțumindu-se doar cu mișcarea din cap prin care celălalt vru să pecetluiască înțelegerea.

– Jur.

– Dacă, pe de altă parte, ar birui Melchor... Ea însăși șovăi și nu putu să nu-i arunce o scurtă privire compătimitoare Galerianului, așa cum făcuseră mulți dintre cei prezenți. Dacă Melchor o să-l învingă pe Pedro, o să se considere că osânda a fost

împlinită.

– Răzbunarea e a neamului Carmona, crâcni Contele, iar Pascual nu e aici ca să jure.

Ana Ximénez dădu din cap gânditoare.

– Nu putem să stăm toți aici și să așteptăm să se întoarcă. Adună sfatul bătrânilor, spuse, să vină toți membrii familiei Carmona.

Chiar în după-amiaza aceea, matriarha apăară interesele neamului Vega la sfatul care fusese convocat în pripă. Participară capii familiilor, alde Carmona, mulți țigani din fundătură și câteva dintre țigăncile venite din afară. Altele se împrăștiară prin Triana, dar cele mai multe rămaseră cu Ana și cu Milagros, jelind trupul neînsuflit al Luisei, care până atunci se aflase în grija lui fray Joaquín și pe care îl așezară într-una dintre curți.

Era o curte alungită ce se deschidea între două rânduri de case cu un singur cat, din care, nu peste mult timp, se înălțară bocetele țigăncilor, însoțite de gesturi de durere, unele reținute, cele mai multe exagerate. Buimăcită printre femei, vlăguită după lungul calvar pe care îl îndurase de când Pedro i-o furase în Madrid, Milagros se așeză pe o bancă de piatră lipită de peretele unei case și căută refugiu în copila pe care tocmai o regăsise și pe care o legăna, sorbind-o din priviri. Simțind cum Maria adoarme în brațele ei, senină, calmă, încrezătoare, uită de toate greutatețile. Nu vru să se mai gândească la nimic altceva până când, printre fustele lungi ale femeilor, recunoscu sandalele și rasa lui fray Joaquín, care se afla lângă ea. Ridică privirea.

– Mulțumesc, șopti.

El vru să spună ceva, dar țiganca se lăsă iar absorbită de trăsăturile dulci ale fetei ei.

Cu toate că era tristă din pricina morții Luisei, Ana Vega nu se lăsă copleșită de atmosfera funebră care plutea în curte. Fray Joaquín îi vorbise despre relația dintre tatăl ei și negresă, dar nu putu să-l creadă până când nu ajunse să simtă chiar ea legăturile care îi uneau. O găsi pe Caridad, singură, la doar câțiva pași de locul în care se afla Melchor.

– Nu vreau ca Pedro să-l omoare, îi zise țiganca după ce se așeză lângă ea.

– Nici eu, răspunse cealaltă.

Amândouă se uitară la Melchor, care stătea în picioare, într-un

colț, și aștepta liniștit.

– Dar o s-o facă, afirmă Ana. Caridad tăcu. Ți dai seama de asta, nu?

– Ce-alegi: viața sau bărbăția lui? Astfel îi înfățișă Caridad lucrurile.

– Dacă își pierde viața, spuse Ana, bărbăția lui n-o să ne folosească la nimic, nici mie... nici ție.

Țiganca se aștepta ca negresa să aibă vreo reacție după ce tocmai îi dăduse de înțeles că știa de relația lor, dar nu făcu asta. Îl privea în continuare pe Melchor de parcă ar fi fost fermecată.

– Știi că nu-i așa, răspunse. L-am văzut tremurând când Milagros îi zicea cum a fost prostituată de omul ei. M-am temut că o să plesnească. De atunci, n-a mai fost el. Trăiește numai ca să se răzbune...

– Răzbunare! o întrerupse Ana. Am trăit cinci ani întemnițată, în suferință, ca să fug înapoi pe meleagurile mele, la ai mei, ca să mă întorc. Știu că e cumplit ce i s-a întâmplat lui Milagros, dar n-a trecut nici măcar o zi de când îi credeam morți pe amândoi... Vă credeam morți pe toți trei, se corectă. Acum avem șansa să o luăm de la început...

– Ce? o întrerupse la rândul ei Caridad, înfruntând-o de această dată. Cinci ani de temniță? Ce înseamnă asta? Am fost roabă toată viața și, chiar și după ce mi-am căpătat slobozia, am rămas sclavă aici, în Triana, și-n Madrid. Știi ceva, Ana Vega? Prefer o clipă de viață cu acest Melchor... Privește-!! Asta am învățat de la el, de la voi! Și-mi place. Prefer clipa asta, secunda asta de țigănie, decât să-mi petrec restul vieții cu un bărbat nemulțumit.

Ana nu găsi cuvinte ca să-i răspundă. Băgă de seamă că silueta tatălui său neînfricat îi apărea tot mai încețoșată din pricina lacrimilor și plecă. Vru să se ducă după Milagros, o văzu absorbită de fata ei, în timp ce călugărul se învărtea pe lângă ea, dar celelalte Vega veniră iute la ea de îndată ce o văzură că se amestecă printre oameni. O duseră la Luisa, acolo se adunau țigăncile care tot soseau în fundătură din diferite sate din provincia Sevilla. Le știa pe câteva de la Malaga, de la Zaragoza; altele erau rude sau prietene, așa cum se înfățișară. Încercă să le zâmbească, înțelegând că veniseră s-o sprijine. Multe se certaseră cu bărbații lor ca să facă acest lucru. Riscau să fie arestate pentru că veneau la Triana fără să aibă permis de trecere și făceau asta pentru ea. Țigănci! Privi trupul Luisei, sfrijit, stafidit. Dar ce mare fusese! „Nu

ne pot lua mândria”, le spusese în Misericordia ca să le încurajeze. „Asta-i frumusețea ta”, o măgulise pe ea mai apoi. Chiar în seara aceea, încalcându-și promisiunea, se dusese într-un suflet ca să vadă cum se întorcea Salvador de la câmp. Simți o strângere de inimă când și-l aminti. Apoi îi trimiseseră la arsenale, poate din cauza încăpățânării ei, dar Salvador, la fel ca ceilalți băieți, părăsi Misericordia cu capul sus, trufaș.

– Ți-e rău? Întrebarea veni de la o Vega.

– Nu... Nu. Am... Am ceva de făcut.

Le lăsă pe toate și se duse într-un suflet la Melchor.

„Omoară-l, tată. Nimicește-l. Fă-o pentru Milagros, pentru noi toate.”

În urechile lui Caridad încă răsunau cuvintele de încurajare pe care Ana i le adresase lui Melchor nu de mult. În momentul acela, toți părăseau curtea și ieșeau în fundătură. Ea nu avea nevoie să-i spună nimic. Simți că Ana venise ca să-i ia locul atunci când se întorsese în colțul în care se afla Melchor ca să-i ceară iertare și ca să se ocărască plângând, în timp ce-l încurajă din toată inima înainte să-l strângă în brațe. Cu toate acestea, în timpul îmbrățișării, țiganul se întoarse spre Caridad și îi zâmbi. Văzând zâmbetul acela, știu că era în continuare negresa lui.

Caridad o lăsă pe Ana să-l însoțească pe Melchor. Ea mergea în spatele lor, cu Martin, care venise în fundătură pe alt cal – „celălalt n-a rezistat”, mărturisii tânărul –, cu o țigancă bătrână din neamul Heredia, din Villafranca, pe crupă. Asta se întâmplă cu puțin timp înainte ca Ana Ximénez să iasă în curte pentru a-i înștiința că sfatul luase o hotărâre: cu lupta aceea avea să se sfârșească totul. N-aveau să urmeze alte răzbunări, iar Milagros avea să fie lăsată în pace, cu fata ei. Alde García primiseră, alde Carmona, de asemenea, cu toate că Pascual nu era de față. Nu le spuse că nu fusese greu să le smulgă făgăduința, căci nimeni nu-i dădea șanse lui Melchor. „Un fel ca oricare altul de a executa osânda”, îl auzi matriarha pe un Carmona, înainte ca ceilalți să încuviințeze mulțumiți.

Se zicea că alde García îl căutau pe Pedro prin Sevilla. Caridad se rugă la Virgen del Cobre, la Candelaria, și chiar acolo, din tutunul pe care i-l adusese Martín, smulse câteva frunze și le risipi pe jos, rugându-se la *orishas* ca Pedro, beat, să fi căzut în Guadalquivir, să-l fi arestat alguazilii sau să-l fi înjunghiat vreun

soț încornorat. Dar nu i se întâmplă nimic din toate acestea și știu că sosise atunci când rumoarea din fundătură se înteti.

Melchor nu se lăsă așteptat. Nici Ana. Milagros se împotrivi să meargă.

– O să moară din vina mea, încercă să se dezvinovățească în fața mamei sale.

– Da, fata mea, da. O să moară pentru ai lui, ca un bun țigan, ca un Vega ce e, o contrazise cealaltă, silind-o să se ridice și să-i însoțească.

– Nu vă faceți griji, părinte, Luisa n-o să fugă, i-o trânti o țigancă văzând indoiala de pe chipul lui fray Joaquín când își dădu seama că toți părăsiseră curtea, moarta și priveghiul.

Se auziră câteva râsete care nu izbutiră să domolească încordarea, ajunsă la apogeu, când, până să se stingă hohotele, briceagul pe care Melchor îl deschidea păru să acopere orice alt sunet. Caridad răsuflă adânc. Țiganul nici nu așteptă ca lumea să facă loc. Caridad îl văzu apucând briceagul și străbătând fundătura, înspre casa neamului García. Bărbații și femeile se dădeau la o parte din calea lui.

– Unde ești, stârpitură?

Caridad își dădu seama că Melchor nu-l cunoștea. Pesemne că nu-l văzuse la față în noaptea în care sărise în groapă, căci nici ea nu apucase să-l vadă. Și, pe când trăia în Triana, de ce să fi luat Melchor seama la un băiat din familia García? „Acolo”, fu ispitită să i-l arate.

Nu fu nevoie. Pedro García se desprinse de lângă ai lui și porni înspre Melchor. Țiganii se așezară roată. Mulți stăteau încă la taclale, dar, încet-încet, tăcură văzându-i pe cei doi bărbați care se amenințau deja cu bricegele, cu mâinile întinse: unul, în cămașă, tânăr, înalt, puternic, iute; celălalt... celălalt, bătrân, slab și vlăguit, tras la față și îmbrăcat tot cu tunica lui roșie tivită cu fireturi aurii. Mulți se întrebau de ce n-o dădea jos. Veșmântul părea că nu-l lasă să se miște în voie.

Caridad știa că nu haina era de vină. Rana primită în încăierarea cu Grăsanul îl ardea, iar mișcărilor îi trădau suferința. Ea îl îngrijise cu tandrețe în Torrejón, în Barrancos; el răspundea morocănos gesturilor ei, dar, până la urmă, râdeau. Își plimbă privirea de la Ana la Milagros, care se aflau în primul rând amândouă, una gârbovită, gata să se prăbușească, deznădăjduită din pricina diferenței dintre adversari; cealaltă, plângând, ținând-o

pe fetiță cu fața lipită de gâtul ei, împiedicând-o să vadă scena ce se desfășura în fața lor.

Pedro și Melchor se tot învârtiră în cerc, insultându-se din priviri. Caridad era mândră de bărbatul acela, al ei, gata să moară pentru ai lui. Un fior de mândrie o trecu pe șira spinării. La fel cum i se întâmplase la sosirea în fundătura San Miguel, atunci când fuseseră arestați, simți în ea puterea pe care o emana Melchor, puterea aceea care o atrăsese de prima oară când îl văzuse.

– Luptă, țigane! strigă atunci. Diavolul ne așteaptă!

Ca și cum toți cei care asistau la înfruntare ar fi așteptat acest prim strigăt, toată lumea din fundătură izbucni în încurajări sau insulte.

Pedro se năpusti, ațâțat de cei din jur. Melchor reuși să se ferească. Se sfidară din nou.

– Neghiob fanfaron, îi trânti García.

Neghiob fanfaron... Cuvintele lui Pedro García înviară fulgerător în mintea lui Milagros și i se înfățișă din nou chipul bătrânei Maria. Pedro mărturisise în Madrid, dar ea, beată, nu fusese în stare să-și aducă aminte. „Neghiobi fanfaroni”, asta spusese în noaptea aceea! Pedro o ucisese pe bătrâna tămăduitoare! Se simți slăbită, din fericire, cineva apucă să-i smulgă fetița din brațe înainte să se prăbușească la pământ.

– Ai grijă, Melchor! îl preveni Caridad când Pedro García se năpusti asupra lui, profitând că își îndreptase atenția către nepoata lui.

Reuși să se ferească din nou.

– Cu tine se stinge neamul Vega, bălmăji García, toți urmașii tăi sunt muieri!

Melchor nu răspunse.

– Curve și zdrențe, toate! auziră cei din apropiere că spunea Pedro.

Melchor își înghiți furia, Caridad își dădu seama, apoi îl văzu chemându-și dușmanul cu mâna fără armă. „Vino”, îi spunea. Pedro acceptă provocarea. Oamenii începură să murmure când briceagul lui García tăie antebrațul Galerianului. Într-o singură clipă, sângele lăsă o pată întunecată pe mâneca lui Melchor, care întoarse vreo două atacuri neizbutite. Pedro zâmbi. Se năpusti iar. Încă o lovitură de briceag, deasupra încheieturii cu care Melchor încerca să se apere. Se așternea liniștea, ca și cum deznodământul

începea să se întrevadă. Melchor se năpusti împleticindu-se. Cuțitul lui Pedro îl atinse la gât, lângă ceafa.

Caridad se uită la Ana, îngenunchată, cu capul ridicat, cu mâinile împreunate, între picioare. Milagros se ascundea în spatele ei. Se întoarse cât să simtă aproape pe pielea ei lovitura primită de Melchor în coaste. Simți tăișul briceagului pătrunzându-l pe țigan, ca și cum ar fi rănit-o pe ea. Printre arme, îi zări zâmbind pe Reyes, pe soțul ei, pe alde García și pe alde Carmona. Melchor își târa un picior, respira greu... Și sângea puternic. Caridad înțelese că bărbatul ei o să moară. Pedro se juca cu adversarul său, întârziindu-i sfârșitul, umilindu-l când se ferea sprinten, râzând în hohote, de atacurile sale vlăguite. Diavolul, se gândi Caridad. Cum se coboară în iad? Se întoarse spre Martin, care stătea nemișcat lângă ea, și încercă să apuce mânerul jungherului care ieșea în afară, la brâul tânărului țigan.

– Nu, o împiedică el.

Se luptară.

– O să-l omoare! gemu Caridad.

Martín nu cedă. Caridad se dăduse bătută și era gata să sară în ajutorul lui Melchor cu mâinile goale, când o prinse Martin. Se luptară din nou, iar el o strânse în brațe cât putu de tare.

– O să-l omoare, suspină ea.

– Nu, îi șopti celălalt la ureche. Caridad vru să-l privească în ochi, dar el nu-i dădu drumul și vorbi mai departe. El nu luptă așa. Știu. M-a învățat să lupt, Caridad; îl cunosc. Îl amăgește lăsându-se rănit!

Trecu o clipă. Ea se opri din tremurat.

Țiganul îi dădu drumul lui Caridad, care întoarse privirea la luptă în clipa în care Pedro, în culmea fericirii, sigur pe sine, își privi bunicii ca și cum le-ar fi închinat lor sfârșitul dușmanului, hotărât să-i dea lovitura de grație. Trianera înțelese prea târziu și încercă să intervină când îl văzu pe nepotul ei atacându-l nepăsător pe Galerian, plin de semeție. Vorbele i se poticniră în gât când Melchor se feri de lovitura îndreptată către inima lui și, cu o putere născută din furie, ură și propria durere, înfipse briceagul până la plăsele în gâtul lui Pedro García, care se opri brusc, cu o grimasă de uimire, înainte ca Melchor să-l răsucescă în rană cu inverșunare, pentru ca apoi să-l scoată, dezlănțuind un șuvoi de sânge.

Într-o tăcere desăvârșită, țiganul scuipe pe trupul căzut, din

care sângele țâșnea încă. Vru să se uite la alde García, dar nu putu. Încercă să se ridice. Nu izbuti nici asta. Reuși doar să-și ațintească privirea asupra lui Caridad înainte să se prăbușească, înainte ca negresa să dea fuga să-l ajute.

Trecuseră două zile de la înfruntare. Melchor se trezi în toiul nopții și își obișnuia vederea cu lumina slabă a lumânărilor din odaia liberă din fundătura unde se adăpostiseră. Le privi câteva clipe pe Ana și pe Milagros, care ședea la marginea saltelei.

Apoi le ceru să-l ducă la Barrancos.

– Nu vreau să mor în preajma neamului García, reuși să bâiguie.

– N-o să mori, bunicule.

Carmen, o tătăduitoare țigancă venită din Osuna la chemarea Anei, se întoarse către ea și dădu din umeri.

– Ce trebuie să se întâmple o să se întâmple, zise. Aici, la Barrancos... Sau în drum spre Barrancos, sosi răspunsul la întrebarea nerostită a țigăncii.

Melchor păru că auzise.

– Nu trebuie să rămâneți în Triana, reuși să spună. Să nu vă încredeți niciodată în neamul García.

Mai multe dintre țigăncile care se aflau în încăpere încuviințară dând din cap, pe când se auzea respirația greoaie a lui Melchor.

– Dar negresa? întrebă el.

– Dansează, îl lămurii Milagros.

Răspunsul nu păru să-l surprindă pe Melchor, care gemu în timp ce schița un zâmbet.

Caridad îl veghea pe Melchor în timpul zilei. Urma indicațiile tătăduitoarei și, ajutată de Ana și de Milagros, îi schimba bandajele și oblojelile și îi așeza cârpe umede pe frunte ca să-i scadă fierbințeala.

Fredonă ca și cum Melchor ar fi putut s-o audă. Una dintre țigănci încercă s-o împiedice, strâmbându-se cu dezgust la auzul cântecelor ei de negri, dar Ana o opri cu un gest autoritar, iar Caridad cântă mai departe. Când se înnopta, se strecura afară și dădea fuga la pâlcul de portocali unde îl cunoscuse pe țigan. Acolo, la început sfioasă, apoi, dezlănțuită, o umbră zbuciumată printre umbre, lovea bețele unul de celălalt, cântând și dansând pentru Elegua, cel care hotărăște asupra vieților oamenilor. Nu căpăta îndurarea lui, însă zeul suprem nici nu se hotăra să-l cheme la el pe bărbatul ei. Melchor o făcuse femeie; o învățase să iubească, să

fie liberă. Poate că aceea era lecția care îi lipsea? Să cunoască adevărata durere, aceea de a-l pierde pe bărbatul iubit? Era doar o copilă când fusese despărțită de mama și de frații ei; durerea fusese însoțită atunci de lipsa de înțelegere din copilărie și se ostoise, înlocuită de noi trăiri. Câțiva ani mai târziu, don José îi vânduse primul copil și o despărțise de cel de-al doilea, de Marcelo; Caridad era o sclavă, iar sclavii nu sufereau, nici măcar nu gândeau, doar munceau. Atunci durerea se izbi de carapacea impenetrabilă sub care sclavii își ascundeau sentimentele pentru a putea trăi în continuare: așa stăteau lucrurile, copiii lor nu le aparțineau. Dar acum... Melchor îi zdrobise carapacea, iar ea cunoștea, și știa, și simțea; era liberă și iubea... Și nu voia să sufere!

– N-o lăsați să se ducă singură pe câmpuri, spuse Melchor.

– Nu-ți face griji, tată, o păzește Martin.

Țigănuț se simți mulțumit, dădu din cap și închise ochii.

– Nu mi se pare prudent să-l duceți pe Melchor la Barrancos.

Vorbele acestea, adresate mamei și fiicei, fură ale lui fray Joaquín.

După înfruntare, cuviosul le urmase cu discreție, ca și cum ar fi făcut parte din familie, trecând neobservat printre celelalte Vega care nu aveau unde să se ducă printre alte câteva țigănci care zăboveau din pricina deznodământului inevitabil, cum îl socoteau ele. Mulți dădeau târcoale casei. Situația chinuitoare în care se afla Melchor, care se zbătea între viață și moarte, înmormântarea Luisei și cea a lui Pedro; strigătele și bocetele de la înmormântare; încordarea pricinuită de teama a ce ar fi putut face alde García, în ciuda făgăduielilor lor... Nimeni nu-l băgase în seamă pe fray Joaquín.

– Prudența n-a fost niciodată una dintre virtuțile tatălui meu, nu credeți, fray Joaquín?

– Dar acum... în starea în care se află, tu ești cea care trebuie să hotărască.

– Cât timp mai are o suflare de viață, el hotărăște, părinte.

– Nu e o idee bună, stăruie călugărul, adresându-i aceste cuvinte mamei, dar îndreptându-și privirea către fiică. Ar trebui să căutați un felcer bun...

– Felcerii costă bani, îl întrerupse Ana.

– Aș putea...

– De unde ați scoate banii ăștia? se amestecă Milagros.

- De pe statuia Preacuratei. Aș vinde-o. Și înainte era valoroasă, dar acum prețuiește mult mai mult. Se pare că lăcustele s-au aruncat în râu la vederea sa.

- Mulțumesc, fray Joaquín, dar nu, refuză Ana oferta lui.

Milagros o iscodi pe mama ei. „Nu”, repetă aceasta, clătînând din cap. „Dacă îngădui încă un sacrificiu făcut de călugăr, n-o să-l mai poți respinge”, vru s-o lămurească.

- Dar... începu fray Joaquín.

- Cu tot respectul cuvenit, cred că tatăl meu s-ar simți jignit dacă ar afla că tocmai o Fecioară l-a ajutat cu bani, se scuză Ana, spunându-și că nu se afla chiar atât de departe de adevăr.

- Ești sigură, mamă? întrebă Milagros după ce călugărul părăsi odaia, cu capul în pământ.

Ana o îmbrățișă, iar cele două rămaseră cu ochii la țigan, care zăcea legat cu cârpe și oblojit ba ici, ba colo; cea mai gravă, cea îngrijorătoare, după spusele tămăduitoarei, era rana din coaste, aproape de locul în care îl înjunghiasse Grăsanul. Înainte să-i răspundă, Ana o prinse strâns de umăr pe Milagros.

- Dar tu ești sigură, fata mea?

- Ce vrei să spui?

Privirea mamei sale fu destul de grăitoare.

- Fray Joaquín a fost foarte bun cu mine, spuse Milagros. Mi-a salvat viața și apoi...

- Asta nu-i de-ajuns, știi bine.

Știa. Milagros se cutremură.

- În Madrid, șopti ea, când el m-a salvat, am crezut că... Nu știu. Apoi, pe drumul spre Barrancos... Nu-ți poți închipui cum a avut grijă de mine, ce atent a fost și cât s-a străduit ca să găsească bani, mâncare și locuri în care să dormim. Îl aveam doar pe el și m-am gândit... Am simțit... Apoi v-am întâlnit pe bunicul, pe Cachita și pe dumneata și mi-am regăsit fata. Milagros oftă. E ca și cum dragostea pe care credeam că o simt pentru el s-ar fi împărțit între ceilalți. Astăzi îl văd cu alți ochi pe fray Joaquín.

- Va trebui să-i spui.

Milagros clătînă din cap, strâmbându-se necăjită.

- Nu pot. Nu vreau să-l rănesc. El a lăsat totul pentru mine.

Ana Vega îi făcu un semn grăitor unei țigănci Vega, care veni de îndată să ocupe locul de la marginea saltelei, și o împinse ușor pe fata ei afară din încăpere. Căldura nopții era apăsătoare și umedă. Se plimbară în tăcere prin curte, până când hotărâră să se așeze

pe două scaune hârbuite.

– Călugărul va înțelege, spuse Ana.

– Dar dacă nu?

– Fata mea, ai mai făcut o greșeală în viață. Nu risca să faci încă una.

Milagros se juca cu o panglică de la încheietura mâinii. Purta o fustă roșie simplă și o cămașă albă, primite la schimb pe veșmintele negre aduse de la Madrid. De asemenea, căpătase mai multe panglici colorate.

– O greșeală foarte importantă, recunosc în cele din urmă. Atunci n-am luat în seamă sfaturile dumitale. Ar fi trebuit să...

– Probabil că a fost vina mea, o opri mama ei. N-am știut să te conving.

Ana o bătu ușor pe mână pe Milagros. Ea îi apucă mâna.

– Știi? Îi tremura glasul. Totul se schimbă atunci când devii mamă. Visez ca, într-o bună zi, fata mea să fie la fel de mândră de mine cum sunt eu astăzi de dumneata. Toată Andaluzia ți-a sărit în ajutor! Nu. N-a fost vina dumitale. Când ai o fată, vezi lucrurile altfel decât le vezi la cincisprezece ani. Astăzi înțeleg: cei mai importanți sunt ai tăi, familia, cei care nu te vor lăsa niciodată. Nimeni și nimic altceva nu poate fi mai presus de ei. Mă încred că o să pot s-o învăț asta pe Maria. Îmi pare rău, mamă.

„Cei care nu te vor lăsa niciodată”, răsuna în urechile Anei Vega pe când își întorcea ochii înlăcrimați către casa în care se afla tatăl ei. „Galerianul e zdravăn; e numai fibră”, încercase s-o încurajeze tămăduitoarea, pe când Melchor se chinuia să blesteme mâinile acelor femei care nu-i dădeau pace. „Nu te da bătut, țigane”, o auzise pe Caridad spunând, când el dărdăia, chinuit de fierbințeală, își aminti efortul aproape supraomnesc pe care îl făcuse Melchor când aflase că Pedro o ucisese și pe bătrâna Maria, de parcă ar fi vrut să se ridice de pe saltea ca să-l omoare încă o dată. Șovăiseră dacă să-i spună și lui, după ce le povestise Milagros. „Dacă moare fără să știe că a răzbunat-o și pe bătrâna Maria?” hotărî Caridad. Milagros fu cea care îi zise. Ai tăi, familia, cei care nu te vor lăsa niciodată... Ana își îmbrățișă fiica.

– Luptă, tată, luptă! șopti ea.

Soarele era în înaltul cerului când, în ziua următoare, Martin intră în casă căutându-le pe femei.

– Am totul pregătit, le vesti.

Caridad nu dădu semne că o să iasă, fiind ocupată să-l hrănească pe Melchor cu o supă rece. Ana simți că fray Joaquín ciulește urechile.

– Du-te tu și vezi, îi spuse atunci lui Milagros.

Călugărul nu pierdu nicio clipă și o urmă până în fundătură, unde dădu de o căruță hârbuită, pe două roți, fără capră sau scoarțe, și de un măgăruș bătrân și slăbănog la oiște.

Milagros cerceta paiele pe care avea să călătorească Melchor.

– Înapoi la Barrancos, spuse fray Joaquín.

Martín îl privi pe călugăr din cap până-n picioare înainte să-l lase singur cu Milagros, care tot răscolea paiele, ca și cum ar fi căutat ceva.

– Da, spuse fără să se oprească din răscolit. Asta vrea bunicul.

Tăcerea dintre ei se prelungi.

În cele din urmă, țiganca se întoarse.

– Ce zice palma mea? o surprinse fray Joaquín.

Ea n-o atinse.

– Norocul... Știți că astea sunt născociri. Avea vocea gâtuită, nu voia să plângă.

– Depinde de ceea ce vrea să vadă țiganca de-mi citește în palmă, stăruie fray Joaquín, întinzându-i mâna și îndemnând-o s-o cuprindă într-ale ei.

Milagros vru să plece capul, să-și ferească privirea. Nu făcu asta însă, pentru amintirea copilăriei sale în Triana, pentru ajutorul pe care i-l dăduse în Madrid și în drum spre Barrancos, pentru că o salvase de la moarte și pentru blândețea și dragostea pe care i le arătase mai apoi. Dar nu spuse nimic.

Fray Joaquín își retrase mâna, văzând vânzoleala pe care o stârnise ieșirea lui Melchor; mergea încet, sprijinindu-se de Martin, într-o parte, și de Caridad, în cealaltă. Ana, cu fetița și cu celelalte, îl urmau. Toate acestea nu fură de-ajuns ca să-i abată lui Milagros atenția de la chipul călugărului; lacrimile îi șiroiau pe obraji.

– Nu plângeți, vă rog, îl imploră țiganca.

Cum stăteau acolo, nemișcați, nu-l lăsau pe Melchor să urce în căruță.

– Sunteți un om bun, părinte, se amestecă țiganul cu un fir de voce, când ajunse în dreptul lor. Nu pretindeți mai mult, îl sfătuie apoi. Rămâneți cu Dumnezeu și cu sfinții dumneavoastră. Țigani... vedeți bine, vin și pleacă.

Fray Joaquín o iscodi din priviri pe Milagros.

– Nu mă lăsa din nou, o imploră, când ea tăcu.

– Îmi pare rău, izbuti ea să se scuze.

Călugărul nu apucă să răspundă înainte să se amestece din nou Melchor, pe care se chinuiau să-l așeze pe paie, în căruță.

– Părinte! Melchor îl chemă de parcă ar fi vrut să-i facă o destăinuire.

Celălalt îl privi. Nu se îndura să plece de lângă Milagros, dar ochii pe cât de sticloși, pe atât de pătrunzători ai țiganului îl convinseseră să se apropie de el.

– Nu vă lăsați tras în piept cu praful de tutun, îi șopti țiganul cu prefăcută seriozitate. Dacă vedeți că-i roșu, îi spurcat, precis.

Când călugărul se grăbi să caute ochii lui Milagros, nu-i mai găsi.

„În Barrancos o să se întremeze.” Voiau să creadă asta. Și-o tot repetaseră unele altora pe durata călătoriei lungi și anevoioase prin munți, încercând să se încurajeze, pășind în urma căruței unde Melchor zăcea întins pe paie. Martin trăgea de dârlogii măgarului pe care îl căpătase în Triana la schimb pe calul lui, împreună cu căruța.

Odată ajunși la poalele dealului, Caridad înălță privirea către casa care atingea cerul, casa ei. Urcară și se opriră pe culme. Martin îl ajută pe Melchor să coboare din căruță. Ana și Caridad dădură să-l ajute, dar el le îndepărtă și se sili să-și ascundă durerea.

Ziua era senină; soarele văratic contura câmpuri, râuri și munți și evidenția culorile lor vii. Liniștea stăpânea locul. Melchor șchiopătă înspre buza prăpastiei, care se deschidea spre o întindere nemărginită. Milagros îi puse fetița în brațe lui Martin și vru să-și urmeze bunicul, însă Caridad o opri întinzând mâna cu palma deschisă, cu privirea ațintită asupra bărbatului ei, care se rezema acum de stânca cea mare, martoră la visurile și speranțele pe care le împărtășiseră.

– Cântă, țigane, murmură atunci cu glas aspru.

Trecură câteva clipe.

Începu cu un susur, care creșu tot mai mult, până când deveni un vaier lung și adânc ce răsună până în înaltul cerului. Caridad simți un fior rece pe spate; se cutremură toată, tulburată. Milagros își petrecu brațele în jurul mamei ei, ca să nu se

prăbușească. Niciuna dintre ele nu cântă, toate trei erau cuprinse de vraja unui glas răgușit care se împletea cu adierea vântului, zburând în căutarea libertății.

– Cântă, bunicule, șopti Milagros. Cântă până când o să simți gust de sânge în gură.

Nota autorului

A liriye crayí, nicobo a liri es calés.
[Legea regelui a distrus legea țiganilor.]

El Crallis ha nicobado la liri de los cales.
[Carol a distrus legea țiganilor.]

În 1763, la paisprezece ani de la întemnițarea generală, când marchizul de Ensenada căzuse deja în dizgrație, regele Carol al III-lea îi ierta pe țigani pentru vina de a se fi născut așa. În diferitele arsenale mai rămăseseră întemnițați cam o sută cincizeci dintre ai lor, care au mai avut de așteptat alți câțiva ani înainte de a fi eliberați. În Real Casa de la Misericordia mai rămăseseră doar câteva țigănci bătrâne fără familie. Cele care nu evadaseră, peste două sute cincizeci, și-au recăpătat libertatea în timpul lungii agonii a regelui Ferdinand al VI-lea. Astfel, acea instituție a tranșat chestiunea țigănească și și-a putut recăpăta identitatea.

Douăzeci de ani mai târziu, în 1783, însuși Carol al III-lea promulga un decret prin care se urmărea asimilarea țiganilor. Prin acesta se reitera proscricția termenului „țigan” – „cei care se numesc *țigani* nu sunt asta nici din naștere, nici din fire” interzicându-se clar folosirea lui, cum se mai hotărâse și prin dispoziții anterioare, chiar dacă rămăseseră fără ecou. Dar, pe lângă această reiterare, regele mai stabilea și că țiganii nu proveneau din „rădăcini spurcate”, astfel încât le recunoștea aceleași drepturi de care se bucura restul populației. În ciuda faptului că le erau în continuare interzise straietele și graiul, li s-a îngăduit să-și aleagă muncile sau activitățile pe care le socoteau potrivite, cu unele excepții, precum cea de hangiu într-o regiune nepopulată; le-a fost ridicată interdicția de circulație prin regat și li s-a îngăduit să trăiască în orice așezare, mai puțin la Curte și pe proprietățile casei regale, unde, cu toate acestea, au rămas în continuare, cum a avut grijă să sublinieze ministrul

Campomanes³⁴, arătându-și regretul față de încercările nereușite de a-i alunga din Madrid.

Spiritul iluminist aflat la baza decretului de la 1783 s-a sprijinit pe rapoarte adunate din mai multe săli de judecată. Multe dintre acestea remarcă discriminarea permanentă, jignirile și tratamentul nedrept la care fuseseră supuși țiganii de către o parte a cetățenilor, mai ales de către zbiri și fețe bisericești, din pricina felului lor de a trăi și a faptului că locuiau la marginea societății.

E de ajuns să ne amintim paragraful cu care Cervantes deschide nuvela *Țigăncușa*:

Pare-se că țiganii n-au venit pe lume decât ca să fie hoți, se nasc din părinți hoți, cresc cu copii hoți, învață carte de hoți și până la urmă ajung hoți; iar pofta de a fura și furtul sunt la ei ca niște însușiri care nu li se smulg decât odată cu moartea.³⁵

Conform dărilor de seamă din sălile de judecată, țiganii preferau să trăiască singuri și izolați decât printre cei care îi tratau cu cruzime.

Chiar luând în seamă acest lucru, adevărul este că societatea țigănească este etnocentrică. În această comunitate, nu există o tradiție a scrierii, în schimb mulți autori coincid în privința unei serii de valori caracteristice acestui popor: mândria de rasă și anumite principii care le conduc viața; „Li e curar, andiar sun timuño angelo ta rumejí (libertate de acțiune, după propria dorință și în folosul personal); „Nimic nu aparține nimănui și totul aparține tuturor”, atitudini greu de împăcat cu normele sociale obișnuite.

Astfel, devin de înțeles cele două afirmații din deschiderea acestei note. Se pare că echivalarea juridică dintre spanioli și țigani impusă prin decretul regelui Carol al III-lea i-a dezamăgit pe cei din urmă. „Carol a distrus legea țiganilor.” E vorba despre victimizare? Despre răzvrătire, poate? Las în seama cercetătorilor aflarea unui răspuns la aceste întrebări.

Capacitatea de adaptare, nu de asimilare, a țiganilor la medii felurite reprezintă o constantă pe care au evidențiat-o toți cei care s-au ocupat cu studiul acestei etnii. În Sevilla, inclusiv în Triana,

---

³⁴ Pedro Rodríguez, conte de Campomanes (1723–1802), om de stat și scriitor, a fost ministru în Consiliul Castiliei, dar s-a retras din viața publică odată cu urcarea pe tron a lui Carol al IV-lea al Spaniei, care l-a eliberat din funcție. (n.tr.)

³⁵ Miguel de Cervantes Saavedra, *Nuvele exemplare*, Pitești, Editura Paralela 45, 2009, traducere de Sorin Mărculescu. (n.tr.)

existau în secolul al XVIII-lea aproape cincizeci de confrerii de penitență, cele mai multe cu tradiție, printre ele numărându-se și cea a negrilor, denumire care, deși probabil era folosită adesea, nu apare în scrieri până în anii '80 ai aceluiași veac, așadar, după data la care se încheie acțiunea romanului de față. Confreria Țiganilor, atât de apreciată astăzi, nu a apărut decât după marea întemnițare și a ieșit prima oară în procesiune abia în Săptămâna Mare din 1757. Cam în aceeași perioadă, misionarii au remarcat căința și devoțiunea țăganilor din timpul spovedaniilor generale.

Este surprinzător faptul că în Spania Inchiziției, a misiunilor și a inflăcărării religioase, țăganii, acuzați permanent că erau necredincioși și necuviincioși, n-au căzut victime prigoanei inchizitoriale. Nici Sfântul Oficiu, nici Biserica nu păreau să le acorde vreo însemnătate. Spre deosebire de alte comunități la fel de prigonite de-a lungul vremii, țăganii au fost în stare să îndure și să ocolească vicisitudinile, aproape în joacă, zeflemisind autoritățile și eforturile lor neîntrerupte de a-i stârpi.

O comunitate care, pe de altă parte, a avut o contribuție unică, lăsând moștenire o artă, flamenco, declarat astăzi de către UNESCO patrimoniu imaterial al omenirii. Nu sunt în măsură și nici acesta nu e locul potrivit pentru așa ceva, să dezbat dacă țăganii au adus în Europa muzica lor, țigănească, sau dacă aceasta își are obârșia în câmpia maghiară; în orice caz, țăganii au atins un grad ridicat de virtuozitate în execuția acesteia. Asta s-a întâmplat în Spania cu o muzică ce, în secolul al XVIII-lea, perioada în care se desfășoară acțiunea din roman, este numită de către cărturari „preflamenco”. Pornind de la aceasta, avea să se configureze un cânt care, începând de la finele secolului al XIX-lea, va fi împărțit în diferitele *palos* și va dobândi o structură bine definită, ajungând să fie cunoscut drept flamenco.

De asemenea, cărturarii par să cadă de acord asupra faptului că aceste cânturi au fost, probabil, rezultatul fuziunii, sub influența țăganilor, a muzicii lor cu cea tradițională spaniolă, cea a maurilor și cea a negrilor, fie ei sclavi sau eliberați, așa-numita muzică de dus și întors.

Trei popoare asuprite și supuse, unii înrobiți, alții exploatați și alungați, disprețuiți toți: mauri, negri și țăgani. Ce sentimente puteau căpăta grai prin împletirea muzicilor, a cântărilor și a dansurilor lor? Doar acelea care ating punctul culminant atunci când interpretul simte gustul sângelui în gură.

Triana, la întrecere cu alte locuri din Andaluzia, este considerată leagănul flamenco-ului. Fundătura San Miguel, unde se înghesuiau fierăriile familiilor de țigani, a dispărut la începutul secolului al XIX-lea.

Poate că acea cântare recunoscută oficial se naște în zorii secolului XX, dar acest fapt nu trebuie să știrbească profunzimea și amărăciunea, *jondura* cântărilor țigănești din secolul al XVIII-lea. Bachiller Revoltoso, martor al vieții din Triana de la jumătatea aceluia secol, scrie:

O nepoată a lui Balthasar Montes, cel mai bătrân țigan din Triana, intră în casele oamenilor de vază din Sevilla, unde își prezintă dansurile și e acompaniată la chitară și darabană de doi bărbați, și de un altul, din voce. Se începe cântarea aceasta cu o tânguire prelungă, căreia i se zice vaier de galeră, pentru că îl scotea un țigan osândit la galere, când trăgea la vâsle; de la el a ajuns pe alte bănci și apoi pe alte galere.

Figura acestui țigan rămâne în seama imaginației cititorului, a sensibilității sale. Deși slobozia era cel mai de preț dar al său, cânta pentru a se plânge că trăia ferecat în fiare, la vâslele unei galere de pe care puțini scăpau cu viață; un lung suspin care, după spusele autorului contemporan, a fost apoi repetat în saloanele nobililor și ale oamenilor de vază.

Tot Bachiller Revoltoso e cel care ne istorisește cum unui țigan care muncea într-o fabrică de tutun i s-a rupt înăuntru, în măruntaie, săculețul din maș umplut cu praful de tutun pe care voia să-l fure. Contrabanda cu tutun, produs de monopol al vistieriei, a constituit în epocă și mai târziu una dintre cele mai profitabile activități, iar așezarea portugheză Barrancos a fost unul dintre nucleele acesteia.

Secolul al XVIII-lea, pe de altă parte, a presupus o prefacere importantă pentru orașul Madrid. Urcarea pe tron a dinastiei Bourbonilor a adus la curte gusturi și obiceiuri noi. Iluminismul a încurajat înființarea de Reales Academias, de societăți economice, de fabrici și ateliere de stat și a adus o serie de îmbunătățiri urbanistice, care au atins splendoarea în timpul domniei lui Carol al III-lea, considerat cel mai bun primar pentru avântul său și reformele pe care le-a promovat la curte.

Una dintre aceste acțiuni a fost dusă la capăt de Filip al V-lea și a vizat fostul Corral de Comedias de Pacheca, transformat în Coliseo del Príncipe, care a devenit apoi Teatrul Spaniol, după reconstruirea clădirii care fusese mistuită de două incendii violente. Se află în efervescenta și aglomerata Piaza de Santa Ana,

care la rândul său a apărut pe locul vechii mănăstiri a Carmelitelor Desculțe.

În timp ce în Sevilla erau interzise comediile, în Madrid se jucau în fiecare zi la teatrele Principe și Cruz. Mulți cărturari afirmă la unison că oamenii nu veneau la teatru pentru operele dramatice, ci pentru scenete și *tonadillas*, care înlocuiseră clasicele entremeses baroce, ca reprezentații autonome, scurte, ținute în antractele pieselor principale.

Tonadilla scenică a devenit independentă de scenetă de-a lungul secolului al XVIII-lea, perioadă în care a ajuns la apogeul dezvoltării sale, pentru ca apoi să cadă în uitare și să dispară cu desăvârșire în prima jumătate a secolului următor.

Tonadillas erau creații scurte, cele mai multe cântate și dansate, pe teme costumbriste sau satirice, prin care erau elogiata personajele populare și erau criticate clasele înalte, franțuzite. Una dintre trăsăturile lor pregnante era interacțiunea interpretei cu publicul, ceea ce făcea ca ingeniozitatea, dezinvoltura, ironia și, desigur, senzualitatea să fie atuuri la fel de importante precum vocea sau grația mișcărilor.

Locuitorii Madridului, oamenii din popor, le-au ridicat în slăvi pe multe dintre aceste *tonadilleras* care cântau pentru ei. *Manolos* și *chisperos* sunt figuri reprezentative ale acestei falnicii caracteristice madrilenului mândru că este din Madrid.

Aduc mulțumiri, ca de fiecare dată, soției mele, Carmen, editoarei mele Ana Liarás, tuturor celor care au contribuit și m-au ajutat să duc la bun sfârșit acest roman și, mai presus de toate, cititorului care îi dă sens.

Barcelona, iunie 2012